

PH
au

156

5556

Lien...

[Handwritten signature]

$$\begin{array}{r} 25 \\ \hline 296 \end{array}$$

FLAVII
IOSEPHI
OPERVM TO-
MVS PRI-
MVS
*

Decem priores Antiquitatum Iudaicarum libros complectens.

SIGISMUNDO GELENIO
INTERPRETE.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

APVD SEB. GRYPHIUM LV-
GDVNI,
1555.

Handwritten note:
In nomine Domini Amen
Lectus a. l. v. de Junio 1643
R. G. M. l. v.

CLARISS. ET AM-

PLISS. DOMINO IO. IACO-

bo Fuggero, in Kirchberg & Vuis-

senhorn Comiti, &c. Sigis-

mundus Gelenius

S. D.

V M omnis institutio, uel singu-
lorum hominū ad beatam uitā
contendentium, uel coetiuū for-
mam in commune uiuēdi qua-
rentiuū, praecipis constet exem-
plisq; ut nosti Fuggere uir magnifico, cōsentire
uideo in hoc sapientes, neutrum aliunde melius
periri quā ē sacris literis: quas tanto tuius sequi-
mur, quāto certiora sunt diuina oracula huma-
nis opinionibus: quae dispēditosis suis ambagibus
nihil aliud ostendūt, quā frustra id conatos sum-
mos quidē uiros, sed humana sapiētia praeditos,
quod nō nisi à diuinis et numinis fauore adiutis
praestatur: sine quo nec uia salutis iniri, nec incū-
de eius modus alijs monstrari potest. Et quāuis
utraq; iam dicta ratio sit absolutior, si coniu-
gātur: sicut ex ipsis liquet sacris literis, ubi tam
legis primū bene conditis hominū pectoribus à
uerū opifice inserta, mox exollescente paulatim
eius memoria per eundē praconio Moysis in cō-
munem uitam reuocate, summaria capita,
quāam hominum deo carorum, uel priuatorū uel
due

ducum atq; regum, gesta produntur: habent ta-
 men hæ separatam etiam tractationem. Nam
 ante exortam Seruatoris legē homines quidam
 ingeniosi qui se philosophos nominauerunt, ue-
 ritatem ceu per tenebras palpate aggressi, præ-
 cepta uitæ formandæ conati sunt tradere unâ
 cum dogmatibus ad felicitatem sectandam per-
 sistentibus: alij res regum ac populorum mada-
 uerunt literis, unde magnam colligere liceat
 exemplorū copiam. Illorum lectio habita est præ
 cæteris utilis, & re uera fuisse, si ueritatem ca-
 ptam potuissent assequi: nos in hoc feliciores,
 quibus sacra litera affatim representant quod
 illis obtingere non potuit, lectio non modo utilis,
 sed & necessaria. Proxima utilitas est in histo-
 rijs, peculiari quadam uoluptate ad sui cogni-
 tionē inuitantibus, ut ab his legendis pauci mo-
 do sint literati, abstineant, cum illa magis seria
 quibusdam aut non uacet euolucere aut non li-
 beat. Sed delectu opus est in tanta historicorum
 uarietate, si nolis operam & bonas horas per-
 dere. sunt enim qui nihil aliud quàm ludunt, &
 aures animosq; otiosos demulcent in hoc tantū
 factis narratiunculis, quales sunt Heliodorus,
 Philostratus. & his antiquiores, sed nihilo gra-
 uiores Herodotus & Ctesias ob nimiam mēda-
 ciorum licentiam dudum obliteratus, in quibus
 nix quicquā probes præter facundiã Doctiores
 sunt alij, ut imbuti philosophia, sed magno di-
 a 2 scripsit

scrimine. nã qui Epicureorũ, aut Peripateticorũ nõ multo saniorũ duntaxat quod ad pietatis dogmata attinet sectã secuti sunt, pro suis affectibus multa produnt tam inutilia, ut ne noxa quidem careant. quid enim bonæ rei potest expectari à tollentibus immortalitatẽ animorũ, & diuinam prouidentia? & hi ferè proponunt sibi celebranda quedam uasta uerius quàm magna ingenia, Xerxes, Alexandros, Casares. Plus bonæ frugis haurire licet ex accedentibus propius ad Academicos Stoicósue, qui res laudatorũ principũ aut populi Romani, præsertim illius præsci, trãsmiserũt ad posteros. huius generis sunt, Plutarchus, Dionysius, Xenophon, Polybius, & Latini aliquot qui sibi gravitatẽ ceu peculiarem uindicãt. sed longe utilissima, nec iniucunda est sacra historia, olim propter excellentia & claritatem, sed maxime propter certissimã sincerissimamq; ueritatẽ, etiam profanis expetita regibus, patrũ præscorũ mores, uitas, resq; tam domi quàm foris gestas continens: quiq; eius compendium scripsit, & ubi illa desit reliquã usq; ad suam ætatẽ attexuit, Iosephus uir patriarum literarum cognitione nemini suæ gentis secundus, externæ uerò literaturæ studijs uel cum Philone conferendus, facundia pollens quæ plus uirium quàm fucorum habeat, nec minus philosophum quàm historicum deceat: quem non est opus prædicare prolixius, quando ipse satis ostendit qual?

qualis fuerit, modestissime uitam suam scribēs, quæ nunc primùm in prasenti operum eius editione legi potest à Latinis hominibus. huius scriptoris monumenta cum circumferantur, & passim ab omnibus suo merito terantur, Rufino ut titulus pollicetur interprete, mihi nūquā persuaderi potuit antiquitates Iudaicas ab eo uiro uersas: uel quòd non referant peritū utriusq; lingua hominē, qualis Rufinus fuit habitus suo seculo: uel quòd stilo belli Iudaici sint dissimiles. Id Antiquitatū opus non ita dudum ex officina Frobeniana prodijt, cōflatum ex duobus exemplaribus mutilis, è diuersissimis partibus orbis tractibus: bono tamē quodā casu euenit ut utrunq; egregiè suppluerit lacunas alterius. ac mox nō defuerūt qui Latinam uersionem nouam requirerent: effeceruntq; amici ut suscepta prouincia tirocinium uertēdi in eo scriptore ponerem, figlina (iuxta prouerbiū) in dolio. Inter uertēdum deprehendi non solum deprauata multa in Latinis, sed etiam quibusdam locis deesse uersus nō paucos, nam X V I. Antiquitatum libro, cap. iuxta uulgatas editiones septimo, iuxta Graecorum distinctiōnem quam nos sequimur X I. desiderabatur integrā pagina, & in calce eiusdem libri non multo minus: id quod uel librariū uel interpretis etiam culpa accidit, sed non in his tantum paginis. Itaq; omnia meliore fide conatus sum reddere, stilo planiore, nec ru-

diore tamen opinor. Ausus igitur rem subitu-
 ram censuras uarias, cœpi circumspicere de ali-
 quo, cuius præiudicio tutus possem minus de cæ-
 teris criticis esse sollicitus. In eo delectu succur-
 rebat mihi ante alios Io. Iacobus Fuggerus, ni-
 mirum ea familia natus, in quam singulari cæ-
 lestis numinis fauore uirtus & fortuna tantum
 ornamentorum certatim cõtulerunt, ut per uni-
 uersam Europam, atq; etiam longe extra eius
 limites, tam sit celebris, tam apud summos mo-
 narchas gratiosa, ut nihil sit quod hac parte uel
 principibus uiris inuideat: & quod peculiariter
 ad meum desiderium attinebat, habeat in suo
 stemmate uiros literatos. literatorũq; patronos
 eximios, et uel hoc merito omni posteritatis me-
 moria dignissimos, nuper Raimundũ, nũc An-
 tonium eius fratrem familiaq; columnen, & in-
 signem Des. Erasmi patroni quondam nostri
 amicũ: te uerò tertium (ne alios mihi minus
 notos commemorem) adeò expolitum & candi-
 dum acriq; iudicio hominem, ut tuæ censura nõ
 minus probari cupiam, quàm excellentissimorũ
 in utraq; literatura professorum nostri huius
 haud inerditi seculi. Et pulchre conuenire ui-
 debatur, ut scriptor qui in omnibus præsertim
 Christianorũ regionibus etiã uulgo recitur, præ-
 ferret in fronte cen tutelare nomen uiri apud o-
 mnes eas gentes non solũ notissimi, uerum etiam
 laudatissimi. Deterrebat hoc unũ quòd ignotus
 esset.

essem tanto Mœcenati: sed contra cogitabam
 multos similibus occasionibus innotuisse felici-
 ter. itaq; sic nutantem ut tamē propensior essem
 ad demerendam tuam gratiam, impulit non in-
 vitum noster uetus amicus & liberorū tuorum
 ad imitandam paternam excellentiam incensor
 adiutorq; Ludonicus Carinus, uir magnaribus
 merito carus, integer, pius, eruditus, cordatus:
 qui talibus coloribus te mihi depinxit, uerissi-
 mis quidē illis ut est ipse sincerus, quales in hanc
 tabulam conferre, nec sine modestie tue uexa-
 tione possem, nec sine adulationis suspicione.
 Accipies igitur uir præclarissime opus hoc per-
 otium inspiciendum: quod si tibi tale uidebitur
 ut ferri possit à lectore non fastidioso, erit nihil
 incitamentum ad aggrediendos etiam autores
 alios: accipies & Gelenium tuum in clietelam,
 quam nemo non expetit, ipse uehementer opta-
 ut ea dignus sim. Deus te perpetuò seruet pa-
 trone (iam enim hanc salutandi formulam mihi
 tua pace permitto) obseruandissime, unā cum
 liberorum suauissima cohorte ioraq; familia,
 cui me commendatum cupio, si non de officiolo,
 saltem de studio addictissimo. Basileæ calendis
 augustis, anno à natiuitate Christi seruatoris
 humani generis M D XLVIII.

a 4 TBS

TESTIMONIVM D. HIERO-
nymi de Iosepho.

Iosephus Mathathie filius, ex Hierosolymis
sacerdos, à Vespasiano captus, cū Tito filio
eius relictus est. Hic Romam ueniēs, septē libros
Iudaica captiuitatis imperatoribus patri filioq;
obtulit, qui & bibliotheca publica traditi sunt.
Et ob ingenij gloriā statuam quoq; meruit Ro-
mae. Scripsit autē alios uiginti Antiquitatum
libros, ab exordio mundi, usq; ad decimumquar-
tum annū Domitiani Caesaris, & duos ἀρχαιό-
τητ & aduersum Apionem grammaticū Ale-
xandrinum: qui sub Caligula legatus missus ex
parte gentilium, contra Philonem etiam librum
uituperationem gentis Iudaica cōtinentem scri-
pserat. Alius quoq; liber eius, qui inscribitur
πρὸς αὐτοκρατορὸς & λογιον, ualde elegans ha-
betur, in quo & Machabeorum sunt digesta
martyria. Hic in decimo octauo Antiquitatum
libro manifestissime cōfiteetur, propter magnitu-
dinē signorū Christū à Phariseis interfectū, &
Ioannē Baptistā uerē prophetā fuisse, et propter
interfectionem Iacobi Apostoli dirui à Hiero-
solymā. Scripsit autē de Domino in hūc modū:
Eodē tēpore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uirū
eum oportet dicere. Erat enim mirabiliū patra-
tor operū, & doctōr eorū qui libenter uera su-
scipiunt: plurimos quoq; tam de Iudais quàm de
gentibus sui habuit sectatores, & credebatur
esse

esse Christus. Cumq; invidia nostrorū principum
 cruci eum Pilatus addixisset, nihilominus qui
 eum dilexerat perseuerauerūt. Apparuit enim
 eis tertia die uiuus, multa & hæc & alia mi-
 rabilia, carminibus prophetarum de eo uatici-
 nantibus: & usq; hodie Christianorum gens, ab
 hoc sortita uocabulum, non defecit.

AUTORES QUORVM POTIS-
 simum testimonio partim comprobato,
 partim consuetato Iosephus histo-
 ria sua fidem facit.

Acusilaus	Argiuus	Conon hist.
Agatharchides	Gnidius	Demetrius Phalereus
Alexāder	Polyhistor	Dius hist.
Andreas		Ephorus
Apion	grammaticus	Estius
Apollonius	Molo	Euhemerus
Apollodorus		Eupolemus
Ariphanes		Hecataeus Abderita
Aristeus		Hellanicus
Aristoteles		Hermippus
Berosus	Chaldaeus	Hermogenes
Cadmus	Milesius	Herodotus
Castor	Chronogra-
phus	Hesiodus
Cheremon		Hieronimus Aegy-
ptius
Chærilus	poëta	Homerus
		Isidorus

<i>T. Livius</i>	<i>Polycrates</i>
<i>Zysimachus</i>	<i>Posidonius</i>
<i>Manethon</i>	<i>Pythagoras</i>
<i>Menander Ephesius</i>	<i>Strabo</i>
<i>Mnaseas Damascen⁹</i>	<i>Thales</i>
<i>Mochus</i>	<i>Theodorus</i>
<i>Nicola⁹ Damascenus</i>	<i>Theophilus</i>
<i>Pherecydes Syrius</i>	<i>Theopompus</i>
<i>Philon senior</i>	<i>Theophrastus</i>
<i>Philostratus</i>	<i>Thucydides</i>
<i>Polybius Megalopo-</i>	<i>Timeus</i>
<i>litanus</i>	<i>Zopyrion</i>

CANDIDO LECTORI. S.

Quum nova hæc Iosephi *Antiquitatum* Latina conuersio, quæ iuxta Grecum exemplar est dissecta, antiquæ translationi capitum distinctione non consonaret, visum nobis est, vetustam diuisionem in studiosorum gratiam margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ante hanc nostram editionem citati, facilius inueniri possint: quod quidem more nostro fecimus, quo quicquid literis deditorum usui iudicamus conducibile, usq; in medium proferre studemus. Vale bene, & industriam nostram favore mutuo amplectere.

FLAY

FLAVII IOSE-

PHI ANTIQVITA-

TVM IVDAICARVM

LIBER I.

*Sigismundo Gelenio in-
terprete.*

PROOEMIUM.

*VI ad scribēdas historias se con-
ferunt, non unā neq; eandem sui
propositi causam habere mihi
videntur, sed plures, easq; multū
inter se differentes. Quidā enim*

*ostentanda eloquentia causa, gloriaq; ex ea ca-
ptanda, ad hoc studiorum genus se applicant:
alij quo gratiam illis referrent, quorum res ge-
stas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori
quantū in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa
compulit, ut quibus gerēdis interfuerāt, ea scri-
pto complexa in vulgum proderent. Nec defue-
runt, qui res insignes cogniūq; dignas in obscu-
ro latere non ferrent, atq; ideo narrationem ea-
rum in communem utilitatem proferrent. Ex
iam dictis causis postremae duae me quoq; ad idē
permouerunt. Bellam enim quod cum Roma-
nis habuimus, & res utrinque gestas, ac de-
num eventum, quae omnia praesens ipse mes-
peris*

periculo didici, narrare coactus sum, propter quosdam qui scriptis suis ueritatē deprauarunt. Prasens uerò opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitū non iniucundum fore. Complectitur enim uniuersam nostræ gentis antiquitatem, formamq; reipublicæ, ex Hebraicis literis translata. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum historiam de bello scriberem, docere, unde primū oriūdi Iudæi, quā uaria fortuna usi, sub quali legislatore ad pietatem ceterasq; uirtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuini ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud propriè dicato opere exorsus usq; ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut usu uenit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac segnicies mihi incessit, tantā materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, uir cum omnis generis disciplinarū, tum uerò rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, ut qui ipse in maximis negotijs & uarijs fortunæ casibus uersatus, in omnibus eximiam nature indolem præ se tulisset, inconcussamq; uirtutis studium perpetuo retinisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum utile aliquid ac honestum molientium fautori, cū me mei iam sup-
puderes

puderet, si uiderer ignauia speciosissimo labori
 antepondere, uires animumq; resumpsi: simul hac
 quoq; reputatione non leuiter permotus, quod &
 maiores olim nostri exieris sua benigne comu-
 nicauerunt, & Græcorum nonnulli uehementi res
 nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaq;
 inuenio literis proditum, quod Ptolemaus secundus
 eius nominis rex, totus disciplinis colligendisq;
 libris deditus, magnopere contenderit legem no-
 stram, eiusq; instituta, & uiuendi formam pra-
 scriptam, in Græcum eloquiū transferri. Elea-
 zarus autē pontificū nostrorum nemini secundus,
 regi hanc utilitatem non inuidit, reclamaturus
 omnino, nisi consuetudinē haberemus à maiori-
 bus acceptam, res bonas & honestas calare ne-
 minem. Proinde mihi quoq; conuenire duxi, ut et
 pontificis nostri imitarer magnanimitatē: &
 hodie quoq; regis illius multos persimiles puta-
 rem, diu taxat quod ad discendi cupiditatē at-
 tinet: neq; enim totā scripturam occupauit ille,
 sed legē solam ei tradiderunt interpretes, qui ob
 hoc Alexandria missi fuerant. Sunt autē in-
 numeræ sacris literis prodita, ut quæ quinq; mil-
 lium annorū historiam in se complectantur, in
 qua diuersi sunt inopinari casus, uaria belli for-
 tuna, multa imperatorum præclara facinora,
 multa rerum publicarum mutationes. In uniuersum
 autem ex huius potissimum historiae lectio-
 ne cognoscere licet, quod his qui Dei uoluntati
 obsequuntur

obsequuntur, & leges bene latas transgredi uerentur, omnia prosperè succedunt supra quàm credi possit, et felicitas illis premiũ à Deo proponitur. Quòd si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neq; cõsilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorũ opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter iam nunc lecturos hæc uolumina adhortor, ut Deo mentem adhibeant, & legislatorẽ nostrũ probent, si naturã, ut dignũ est, considerauit, & uirtuti eius cõueniẽtes semper operationes assignauit, purãq; suã narrationẽ ab omni, qualis apud alios est, fabularũ uanitate cõseruauit: tametsi quantum ad longitudinẽ tẽporis, rerumq; uerustatẽ attinet, impunè poterat qualibet mendacia confingere. Natus enim est ante annos bis mille, cùm ad tot retro secula etiã poëta ne deorum quidẽ suorũ natales, nedum mortaliũ leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedẽs oratio accuratè suo quaq; ordine docebit, ita ut nos facturos sumus polliciti, neq; subtrahẽdo quicquã, nec addẽdo. Ceterũ quoniam fermè omnia pẽdent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quẽ fortè cogitatio subeat quĩ factũ sit, ut quĩ operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionẽ spectãcia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quòd uir ille ante omnia necessarium existima-

uit, uel

uit, uel uitã suam rectè disposituro, uel alijs le-
 ges posituro, ut in primis natura Dei cognitionẽ
 habeat, atq; ita cõsideratis eius operibus, egre-
 gium illud exẽplar imitari, quantiũ in suis uiri-
 bus est, & sectari conetur. Alioquin absq; hac
 contemplatione neq; legislatorẽ ipsum unquam
 bonam mentem sibi paraturũ, neq; scripta eius
 nullum momẽtum ad uirtutẽ auditorũ allatura,
 nisi ante omnia discerent, quòd Deus cum sit
parens omnium ac dominus, omniaq; contuea-
tur, eis quidem qui se sectantur, felicem uitam
donat: qui autem à uirtutis tramite digrediu-
tur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hęc
 doctrinam eiues suos docere uolens, non à pactis
 aut conuentis. & mutuo circa hęc iure leges est
 auspiciatus, quemadmodũ alij solent: sed ad Deũ
 & mundum ab eo conditum erectos mente, &
 persuasos quòd in terris pulcherrimũ Dei opus
 simus homines. eum iam ad pietatẽ haberet ob-
 sequentes, faciliẽ deinceps de reliquis omnibus
 edocuit. Itaq; alij legislatores priscas fabulas
 sequuti, pudenda hominũ peccata in Deos suos
 uerbis transtulerunt, atq; hoc pacto hominibus
 malis magnũ incitamentũ ad malitiam addi-
 derunt. At noster legislator posteaquam pu-
 ram putam uirtutem habere Deum docuisset,
 censuit pro se quenq; admitti oportere, ut in par-
 tem eius aliquam peruenire possit: in eosq; qui
 neq; sapiunt hac, neq; credunt, seuerè admodum
 animad

animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum uolo
lectorem hæc nostra examinare: nanq; sic con-
siderantibus nihil uel absurdū, uel Dei magni-
ficentia indignū esse uidebitur: omnia enim sum-
ma concinnitate iuxta uniuersi naturam sunt
disposita, partim ita ut dignū erat à legislatore
subindicata, partim decētissimis allegorijs con-
uestita: partim etiam disertè expressa, nimirum
quæcumq; absq; ambagibus erant proferenda:
quorum causas si quis singillatim considerare
uellet, sublimis inde & ualde philosophica spe-
culatio exoriretur, in aliud tempus differenda.
Quòd si Deus longiorē aetatem concesserit, abso-
lutis quæ nunc tractamus, ut illa quoq; perscri-
bantur operam dabimus: Nunc ad rerū seriē
uertemus styli, præmissis quæ Moyses narrat de
mundo cōdito: ea è sacris codicibus ita ut inue-
nimus trāssumpta, in hūc fermè modū se habēt.

Mundi creatio, & elementorum dispositio. C A. I.

IN principio creauit Deus calum
& terram. Hæc cū in conspectum
non ueniret, alia caligine tecta, spi-
ritusq; eam supernè permearet, lu-
cem Deus fieri iussit: quæ cū effulsisset, conside-
rata tota materia, discreuit lucem à tenebris:
& his nomen imposuit Noctē, illā uero Diem
appellauit, Vesperæ & Mane uocabulo exor-
dijs lucis & quietis indito. Atq; hæc quidem
prima dies extitit, Moses autē unā eam dixit.

Cuius.

Cuius causam possem equidē & nunc reddere: sed quoniam promisi me omniū causas proprio volumine cōscriptas editurū, in illud tempus hęc quoq; rationē differā. Post hęc secunda die calū uniuersitati rerū superimposuit, discretū à ceteris, & in sublimi per se collocatū, glacieq; circumcompactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam cōpetenter tēperatū. Tertia uerò terrā statuit, mari undequaq; circumfusam: eademq; die cōtinuò planta simul & semina è terra sunt exorta. Quarta uerò calūm sole ac luna alijsq; sideribus exornauit, mandato eis dato, ut suo motu & meatu temporum anni reuolutionē manifestē indicarent. Quinta uerò die animātia, tum nat ailia, tum per sublime uolantia, per altum perq; aërem dimisit, copulata prius & ad cōgressus genitura causa cōparata, quo genus eorū cresceret simul ac multiplicaretur. Sexta autē die quadrupedū genus condidit, masculino & foemineo sexu distinctū: in hac uerò hominē etiā finxit. atq; ita mundum sex diebus uniuersum, & omnia que mundo continentur, Moyses facta esse dicit: septima autē requieuisse Deum, & ab operibus cessauisse. quamobrem etiā nos uacationē à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam Sabbathum: quæ uox requiem Hebraorū lingua significat. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moyses incepit, de

II.
Gen. 2.

b

hominis

hominis fabricatione in hunc modum differens.
 Finxit Deus hominē humo telluris sumpta, im-
 misitq; in eum spiritū & animā: homo autē hic
 uocatus est Adamus: significat autē hoc He-
 braeorum lingua rufum quandoquidē è rufa hu-
 mo fermentata est factus: talis enim est intacta
 terra, et uera. Statuit autē Deus corā Adamo
 diuersa animalium genera tam masculina quā
 foeminina ei ostendens: qui eis nomina indidit,
 quibus hodie quoq; nominantur. Videns autem
 Adamum carentē societate & cōiūctū foemi-
 nae (nondū enim erat) mirantemq; quòd reliqua
 animantes ita se haberent: sopito illi costā una
 exempta, mulierē ex ea formauit: moxq; ut est
 adducta, ex se productā Adamus agnouit. Issa
 autē Hebraeorum lingua uocatur mulier: huius
 autē nomē erat Eua, id significat matrē omnium
 uiuentium. Narrat praeterea Deū hortū ad orien-
 tem plantasse omni uirēti plāta: & in his fuis-
 se arborē uitae, & aliā scientiae, per quā digno-
 sceretur bonū à malo. In hunc hortū cū introdu-
 xisset Deus Adamū cū uxore, iussit eos plan-
 tarū curā habere. Rigatur autē hic hortus ab
 uno amne, uniuersam in circuitu terrā lustran-
 te, qui in quatuor diuersos alueos finditur. Horū
 qui Phison nominatur (ea uox multitudinē si-
 gnificat) ad terrā Indiam delatus, in illud se pe-
 lagus exonerat, Graecis Ganges appellatus.
 Euphrates autem & Tigris in rubrum mare
 exeunt.

F
 ferraiii
 facti.

unus

in qua
 fuit.

Phison.

Ganges.

Euphrates.

Tigris.

exerunt: quorum Euphrates uocatur Phora, id
 significat uel dispersionem uel florem. Tigris au-
 tem Diglath, quod interpretatur angustus si-
 mul & uelox. Geon autē Aegyptū mediā se-
 cat: id nobis ab oriente exortū signat, quē Gre-
 ci Nilum appellare solent. Porro Deus

Geon
 Nilus

III.

Adamum & uxorem de ceteris plantis gu-
 stare iussit, una arbore scientiæ solū illis interdi-
 xit, praeuocatis si attigerint, consistim exitiū eis
 affuturū. Cum autē per id tēpus nullū esset in-
ter animalia disidium, & serpens familiariter
cū Adamo ac uxore degiret, inuidebat eis fe-
licitatē uenturā, si iussis Dei parere perseuera-
rent: & ratus in calamitatē casuros, si mādara
neglexissent, malitiose persuadet mulieri ut de
arbore scientiæ gustaret, assuerās inesse ei uim
dignoscendi boni ac mali: de qua si gustāssent,
beatā nihiloq; deteriorē quā Deum uitā actū-
ros. Atq; hoc pacto mulierē subuertit, ut man-
datum Domini contēneret: quæ gustato arboris
fructu, ciboq; hoc delectata, etiā Adamo usum
eius persuasit. Iamq; se nudos esse sentiebant, et
de tegmento sibi dispiciebant: arbori enim acu-
minis & cogitādi uis inerat. Folijs igitur ficul-
neis sese texerunt, atq; ita conuelatis pudendis,
uidebantur sibi feliciores, qui inuenissent quo
prius carebāt. Mox cum Deus in hortū uenis-
set, Adamus antea familiariter cū Deo col-
loqui solitus, conscius sibi iniustitia secedebat.

amitia
 familiariter
 fas.

b 2

Deus

*Deus autem miratus causam scitabatur, quid
 ita prius delectatus sua cōsuetudine, nunc fugi-
 raret ac latitaret. Illo uerò tacente præ cōscien-
 tia nō seruati præcepti, Deus ita infit: Equidē
 prospexerā uobis, quomodo uitā felicē omnisq;
 mali expertē uiueretis, nulla noua cura in ani-
 mo sollicitati, omnibus quæcunq; ad usum ac uo-
 luptatē cōferūt, sua sponte uobis proueniētibus,
 mea unius prouidētia citra omnē uestrū laborē
 aut sollicitudinē: quibus fruētes uos neq; sene-
 ctus celeriter opprimeret, & uita diuturna quā
 longissime proferretur. Tu uerò hanc meā senten-
 tiam ludibrio habuisti, mādato meo contēpto:
 non enim propter bonū aliquod taces, sed pro-
 pter malā cōscientiam: quare & senectus ocyor
 superueniat, & uita uestra minus sit diuturna.
 Adamus autē excusabat peccatū, & irā Dei
 deprecabatur, culpam in uxorē referens, & di-
 cens, ab illa deceptū se peccauisse: at illa serpen-
 tem accusabat. Tum Deus mulctauit eum, quòd
 muliebri cōsilio cessisset: terramq; nullos posthac
 fructus sponte proferre iussit: laborantibus autē
 & opere attritis alia dare, alia negare. Euam
 autem parturitionibus & hoc genus doloribus
 castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta
 Adamum eisdem dolis illectum in calamita-
 zes coniecisset. Quin & serpenti uocem ademit,
 iratus ob malitiā qua erga Adamum est usus:
 uenenumq; lingua eius indidit, & hostem eorum
 declarauit*

declaravit: admonuitq; caput eius plagis impendū esse, tū quòd in hoc perniciēs hominis sua sit, tum quòd ipsa bestia hoc pacto facillime opprimatur: ad hæc pedibus privatū trahi per terrā, ac volui fecit. His pœnis impositis Deus Adamū et Evā ex horto in aliā regionē trāstulit.

De posteritate Adami, & decem ætatibus usq;
diluuium. CAP. II.

Nati sunt autem eis & filij mares duo: IIII.
horum prior appellatus est Cain, quod in Gen. 4.
interpretatur acquisitio: Abel autem secundus,
ea vox luctum significat. Natæ sunt eis etiā fi-
liae. Hi fratres suis quisq; studijs intenti erant.
Abel iustitiam colebat, & omnibus actioni-
bus suis Deum præsentē ratus, virtuti operam
dabat. pastoralis autē eius erat vita. Cain verò
quum alioquin etiā pessimus esset, lucrumq; so-
lum spectaret, terrā quoq; arare primus excogitavit: ac postremò fratrē etiam interemit ta-
li de causa. Quā visum eis esset sacrificare Deo,
Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel
lac & primogenita pecorū. Huius sacrificium
Deo fuit acceptius, q̄ spōte naturæ genitis con-
staret, quā ea quæ homo avarus & industrius
per vim quandā à natura extorserat. Ideo Cain
agrè ferens prælatum sibi à Deo Abolem, in-
terfecit fratrē, & cadavere eius abdito, rē clam
fore putabat. Quo cognito Deus venit ad Cain,
rogans de fratre, ubi nam esset: multis enim die-
bus se

bus se nō uidisse eum, quē reliquo omni tempore
 cū ipso uersari animaduertisset. Tum Cain an-
 xius, nec habēs quod responderet Deo, primū se
 quoq; demirari ait, quī factum sit, quòd frater
 ausquā cōpareat. Instāte uerò Deo, & accura-
 zius inquirēte, iam cōmotior negauit se pædago-
 gum fratris, aut rerū eius obseruatorē esse. Tum
 Deus coarguit Cain paricidij, mirari se dicēs,
 quòd negaret se quicquā de fratre scire, quē ipse
 interemisset: & suppliciū quidē quod eade cō-
 meruerat ei remittit, sacrificio placatus ne gra-
 uius in supplicē sæuieret: sed male ominatus ei et
 posteris ipsius, usq; septimā progeniē puniturū
 se est cōminatus: & ex illa regione extorrē unā
 cū uxore fecit. Illo autē timēte, ne oberrās in fe-
 ras incideret, atq; ita periret, securum esse iussit
 quod ad hoc periculū attinet, & impavidē ter-
 ras peragrarē et signo ei indito quo nosci posset,
 abire procul iussit. Cain autē multas regiones
 unā cū uxore emēsus, tādē Naida cōdidit: id lo-
 ci nomē est: atq; illic sedē optauit, ubi etiā libe-
 ros procreauit. Ceterū tātū absuit ut hac casti-
 gatione in melius uitā mutauerit, ut peior etiā
 sit factus, suis uoluptatibus uel cū aliorū iniu-
 ria indulgēs: & facultates domesticas per uim
 ac rapinas accumulans, accitis undecunq; la-
 trocinorum & nequitie socijs, magister illis ad
 facinorosam uitā est effectus. Adhac simplicē
 hactenus uiuēdi rationē, excogitatis mēsuris et
 ponderi

ponderibus immutauit, pristinamq; sinceritatem
 & generositatē ignaram talium artium in no-
 uam quandam uersutiam deprauauit. Primus
 agrorum terminos fixit, urbemq; extructam &
 communitā coactis in unū domesticis & clien-
 tibus inhabitādam tradidit, Enose nomine im-
 posuo ab Enoso liberorum natu maximo. Is Ia-
 redum genuit, ex quo Malalehel, & ex eo dein-
 ceptus Mathusala est progenitus. Huic Lamechus
 fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & se-
 ptem, ex duabus susceptos uxoribus, Sella &
 Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernacu-
 lus constructis pastorali cultu ac uictu fuit con-
 tentus. Iubal uerò germanus eius musicæ operam
 dedit, psalteriumq; & citharam inuenit. Thobel
 autem unus ex altera uxore progeneratorū uiribus
 excellens rem militarem egregiè tractauit, cuius
 artibus & opes ampliores, & uictum lautio-
 rem sibi cōparauit. quin & arariam primus est com-
 mentus, & filie factus est pater unius, nomine
 Naame. Porro Lamechus diuini iuris non im-
 peritus, uidens pœnas se exoluturum paricidij à
 Caino perpetrati, uxoribus suis hoc indicauit.
 Caterum superstite etiam tum Adamo Caini
 soboles sceleratissima euasit, dū posterior quisq;
 fu deterior, nec solum imitatur priorum uitia,
 sed & superat, interim nec à bellis, nec à latro-
 cinijs tēperando: & qui à cadibus abstinebant,
 alioquin auarè & superbè inter suos uiuebant.

Adamus autem qui primus è terra factus, ut ad illum oratio nostra recurrat, posteaquam Abel esset maclatus, & Cain propter eadem solum uertisset, procreandis liberis operam dedit, quòd magno prolis desiderio teneretur, annos iam natus triginta supra ducentos: quibus cum accessissent septingenti, tandem uita defunctus est. Ex huius liberis quos complures habuit, fuit etiam Sethus: sed quia de alijs longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. Hic à patre educatus, ubi eò ætatis uenit, ut iam quòd rectum est discernere ualeres, uirtutis studijs se totum dedit: & cum ipse uir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit: qui quoniam erant omnes bona indole præditi, & patriam absq; seditione incolebant, in perpetua felicitate uitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. Ne autem inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur, & prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum uniuersalem rerum interitum præcecinisse, unum incendio, diluuiò alterum, excitatis duabus eolumnis utriq; sua inuenta inscripserunt: ut si lateritiã diluuiò deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta cõtinebat, spectãda exhiberet. Aune enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

De di

De diluuiio, & quomodo Noë in arca cum familia seruatus habitavit in campo Senaar. CA. III.

In hunc modum per septem generationes perseverauerunt, unum Deum colentes omnium rerum dominū, semperq; uirtutis respectum habentes. Procedente dein tempore à patris institutis degenerarunt, neq; humana iura seruantes, neq; Deo consuetos honores persoluentes: & qui prius certatim uirtutem exercuerant, postea duplo maiore studio malitiam consueuerunt: atq; ita Deum insensum sibi reddiderunt. nam multi angeli Dei cum mulieribus congressi progeniem procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem: quorū facinora nō absimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noë autem facta eorū molestè & indignè ferens, suadebat ut in melius uoluntates ac opera sua transmūtarent. Verum cum uideret illos sibi non parere, totosq; uitiorū dulcedini succumbere, ueritus ne & se & familiā suā interimerent, secedens cum suis in aliam regionē migravit. Tum Deus uiri iustitia delectatus, nō eius solum seculi homines extrema militiæ damnauit: sed cum decreuisset uniuersum humanum genus extinguere, aliudq; nouum & à uicijs purum instaurare, primum uitam eorū breuiore spatio circumscripsit, & abrogatā longauitate intra centum & uiginti annos coercuit, dein continentem terram in pelagi

b s faciens

faciem trāsmutauit, atq; ita genus illud aboleuit
 uniuersum. Noë autem solus est seruatus, diuino
 oraculo uiam euadendi & rationē edoctus ea-
 lem. Arcam quatuor contignationū exstruxit
 longitudine cubitorū C C C. latitudine L. paten-
 tem in altum cubitos X X X. in eam cum matre
 liberorū suorum, eorumq; coniugibus conscendit:
 impositis prius quæ ad uitam sustentandā forent
 usui, & omne genus animātib; ad seminarium
 conseruandum iugatim pro sexus ratione intro-
 ductis, & quibusdā ex his septenarium usq; nu-
 merū. Erat autē arca tam recto quàm lateribus
 firmis contra omnē uim tempestatum, & unda-
 rum insultū. In hunc modū seruatus est Noë cum
 familia, gentis successione ab Adamo decimus.
 nam Lamecho est genitus, cui pater fuit Ma-
 thusala: hic autē Enochi fuit filij Jaredi, Ma-
 lahelo geniti, qui cū pluribus fratrib; ex Cai-
 nane prognatus fuerat Enosi filio. Enosus uerò
 Sethi filius erat, Adami nepos. Contigit autem
 hac uastitas anno ætatis Noë sexcētesimo, mēse
 secundo, qui Dius à Macedonibus uocatur, ab
 Hebrais Marsonane: sic enim Aegyptij distin-
 xerunt annum. Moses autē Nisan qui est Xan-
 thicus, mensem primum in suis fastis ordinauit,
 quòd per hunc Hebræos ex Aegypto eduxisset:
 eundē etiam omnium quæ ad rem diuinā pertine-
 rent, exordū fecit: alioqui quod ad nūdinationes
 rerum uenaliū reliquamq; dispēsationem anni

attin

adinet, nihil de pristino ritu innovauit. *Vim autem imbrium coepisse ait uigesima septima iam dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sexcentisimū quinquagesimum sextu. hoc spatium temporis relatu est in sacros codices, diligēter annotantibus priscis illustrium uirorum tam natales quam obitus. Adesiquidem, qui nongētos & triginta uixit annos, cum esset triginta & ducentorū annorū, Sethus filius natus est. Sethus autē ducētesimo & quinto anno genuit Enosum: qui dum quinq; & nongētis uixisset annis Cainano filio suo rerū curam tradidit, quē genuerat anno centesimo nonagesimo: hic uixit annis decem & nongētis. Cainan cum uixisset decē & nongētis annis, Malalehem filiū dereliquit, quē genuit anno etatis centesimo septuagesimo. Iste Malalehel cum uixisset quinq; ac nonaginta & octingētis annis, defunctus est, Jaredū filium derelinquēs, quē genuit quum sexaginta duorū & centū esset annorum: cui nouē & sexaginta & nongētis annis uiuētī, Enochus filius successit, natus cum sexaginta duorū & centū annorū pater eius existeret: qui exactis trecētis sexaginta quinq; annis, discessit ad Deum, unde finis eius nō inuenitur esse cōscriptus. Matsala autem Enochi filius, quinto ei & cētesimo natus anno, Lamechū filium habuit quum esset annorū octoginta septē & centum: cui tradidit principatū, quē ipse tenuerat annis*

nongen

nongentis sexaginta & nouē. Lamechus autem cum habuisset principatū annis septingentis & septē, Noë filium suū rebus prefecit: qui de Lamecho natus est agente annū ætatis secundū & octogesimū supra centesimū, quiq; quinquaginta & nongētis annis rerū administrationi præfuit. Hi anni in unā summam cōtracti supra scriptum tēpus cōficiunt. Non sunt autē disquirendi obitus uirorū illorū: cum liberis enim suis agebāt uitā, eamq; usq; ad ipsorū nepotes extendebant: sed nauales tantum eorū in hac ratione sunt spe-

Gen. 7. 8. Et adi. Caterum Deus signo dato imbres emisit: qui cum nonaginta cōtinuis diebus ruerēt, ad quindecim cubitos aqua super terrā exiit: quæ causa omnē salutē ademit, nō habentibus quò se in tutū reciperēt. Centesima autē & quinquagesima die postquā pluere desijt, tandem coeperunt aqua sidere, mense septimo, uicesimo septimo die mensis. Destituta deinde arca in uertice montis cuiusdā in Armenia, sentiens hoc Noë, aperuit eam: & uidēs circa ipsam aliquātulum terræ, meliore spe cōcepta paulisper quieuit. Mox post paucos dies magis recedēte aqua, emisit coruum, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aqua decessissent, ut tutò exscendere posset. At ille cōperto totū adhuc stagnare, ad Noë est reuersus: is post septē dies columbā ad explorādum terræ statū emisit: quæ cum lina: a & frondem oliuæ ferens redisset, intellecto terram à diluui-

iam.

iam esse liberatam, postquam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit: & ipse quoque cum liberis egressus, maclatis Deo uictimis, epulabatur una cum familia. Apobaterion, id est egressorium, loco nomine Armeni fecerunt. Huius autem diluuii & arca meminerunt omnes barbarica historia scriptores, & in his *Berosus Chaldaeus*: narrans enim de hoc diluuiio, sic ferme scribit: Fertur autem & nauigiū huius pars in Armenia apud montē Cordyaorum superesse, & quosdā bitumen inde abrasum secum reportare: quo uice amuleti loci eius homines uti solent. Meminit horum & *Hieronimus Aegyptius*, qui antiquitates Phoenicum scripsit, & *Mnaseas*, & alij plures: quin & *Nicolaus Damascenus* lib. x c v i. de his rebus narrat in haec uerba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuii tēpore seruatos ferūt, & quendam arca uectum in huius uertice hasisse, ac reliquias lignorū eius longo tempore durauisse. qui fortassis is fuit de quo etiam *Moses* scribit Iudeorum legislator. Noë autē ueritus ne Deus v i. damnatis ad interitum hominibus, per singulos Gen. 8. annos terram inundaret, uictimis incensis precabatur ut in posterum pristinus rerū ordo maneret, & nulla tāta incidere calamitas, per quam uniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: utq; affectis merito supplicio sceleratis,

lestis, parceret innocētibus, quos ipse superstites esse uoluerit, & sua sentētia absoluerit: alioqui miseriore cōditione ipsos fore & grauius dānatos, si non in uniuersum incolumes alteri diluuiο reseruariētur, & prioris pauorē ac spectaculum perpepsi, & posterioris exitio destinati. Orabat igitur, acciperet sacrificiū propitiū, nēue ullam posthac tantam iram cōtra terram cōciperet: ut operibus suis eam excolerēt, & urbibus exstructis feliciter uitam degerēt, nullis commodis carentes quibus ante cataclysmū fruebātur, & ad extremam senectutē longauitatemq; qualis maiorum suorū fuerat peruenientes. His precibus

V II. iuoris suorū fuerat peruenientes. His precibus finitis, Deus iustitia uiri delectatus, uotis eius annuit, negās se deletis interitus autorem fuisse:

J. sed ipsos sibi suapte malitia debitas poenas acciuisse. Si enim deletos cuperet, nūquā in hāc uitam eos introducturū fuisse. Potius enim esse ne dare quidem uitā, quā eos quibus dederis perdere. Sed continuis, inquit cōtumelijs quibus pietatem mihi debitam uiolabāt, coegerūt me uindictam de se sumere. Non sum autē posthac tam iracundē poenas peccatorū exacturus, praesertim te deprecatore. Quod si quando maiores tempestates concitauero, caueat expauescat ob uim imbrium: nūquā enim in posterū aqua terram

Gen. 9. sunt inūdatura. Tabeo tamē ut ab humana cade puras manus abstineatis, & qui contrā fecerit, seuerē puniatis: aliorum animalium usum ad uo-

luntia

lantatem ac libitum ueſtrum permitto. Domi-
 nos enim uos feci omnium tam terreſtrium quàm
 natatitium, & eorum quæ per ſublime feruntur,
 abſq; ſanguine: nam in hoc ineſt anima. Arcus
 cœleſtis ſignum uobis erit ceſſaturæ meæ iacula-
 tionis: nam iris arcus Dei apud illos habetur.
 His mandatis & promiſſis Deus abiit. Noë
 autem cùm poſt diluuium ſuperuiſſet CCCL.
 annos, totūq; hoc tēpus feliciter exegiſſet, deſun-
 ctus eſt expletis annis in uniuerſum DCCCCL.
 Nec eſt cur aliquis præſentem uitam, annorumq;
 eius paucitatem cum priſcorum rebus cōferendo
 fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non per-
 equè prorogari uidet, coniecturā hinc de illorum
 longeuitate faciat. Illi enim Deo chari quum eſ-
 ſent, ipſiusq; recens etiam tum opificiū, & com-
 modiore uictu ad diuturnitatē uerentur, meritò
 per tam multos annos uiuebant. Præterea tum
 propter ſtudium uirtutis, tum propter utilitatem
 inuentariū arium, ut *Aſtronomia*, ac *Geome-
 tria*, Deus illis prolixiorē largitus eſt uitā: qua-
 rum certitudinem aſſequi non poterant, ſi minus
 DC. annis uixiſſent: ex tot enim magnus annus
 conſtat. Atteſtantur autē mihi omnes qui Gra-
 eas barbaricæ ſue antiquitates literis prodiderūt.
 Namq; & *Manetho* *Aegyptiarum* rerū ſcri-
 ptor, & *Beroſus* *Chaldaicarū*, adhuc *Mochus*,
Hæſtius, *Hieronimus* *Aegyptius*, qui Phœ-
 nicum res proſecuti ſunt, nobiſcum conſonant.

Heſiodi

Hesiodus quoq; cum Hecateo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrāt pri-
scos illos ad mille annos uitā produxisse. De his
igitur quisq; ut sibi uisum fuerit, accipiat.

De turri Babylonica, deq; linguarum muta-
tione.

CAP. IIII.

Gen. 10.

Tres uerò Noë filij, Semas, Iaphetus, &
Chamas, centū annis ante diluuium nati,
primi relictis mōtib; planiciē habitare cœpe-
runt, & alijs recētī etiam tū cladis memoria pa-
uidis, nec audentibus à celsiore loco descendere,
idem faciendi autores & exemplū fuere. Campo
quē primū colere sunt aggressi, nomē est Senaar.
Ceterum Deo iubēte ut propagādi multiplican-
diq; generis gratia colonias deducerēt, homines
rudes non paruerunt: quamobrē calamitatibus
implicati, offensum illū errore suo sunt experti.
Cum enim flourerent iuuctutis multitudine, Deus
rursum de colonia deducēda admonebat. Illi uerò
obliti se ipsius benignitate presentibus cōmodis
perfrui, totamq; illam felicitatē suis uiribus ac-
ceptā ferētes, dicto eius nō fuerūt obedientes. Et
quod peius erat, cōsiliū de colonijs nō fauorē nu-
minis, sed insidias interpretabātur, uidelicet quò
facilius dispersi possent opprimi. Hāc superbiā
Deiq; contemptū excitauit in eis Nabrodes, ne-
pos Chamae, filij Noë, uir audax & manu prom-
ptus, subinde iactās, nō Deo, sed propria uirenti
presentē felicitatē eos debere: atq; ita paulatim

rem

rem ad tyrannidē trahēbat, ratus fore ut homi-
 nes ad se deficerēt à Deo, si se illis ducē praberet,
 opem suam offerens contra nouum aliud dilu-
 uium intentantem. Turrim enim se exadificatu-
 ram, excelsiorem quàm quò aqua ascēdere pos- Gen. ii.
 set: & insuper maiorū suorum interitum ultu-
 rum. Vulgus autem facile Nabrodis placitis ob-
 temperabat, ignauū ratus Deo cedere: atq; uia
 structurā turris occæperūt, nulli labori parcen-
 tes, nihilq; sibi ad summā industriam reliquum
 facientes. Cumq; ingens esset operarū numerus,
 surgebat opus supra quàm sperauerant. Crassi-
 tudo enim erat tāa, ut proceritate obscuroret.
 Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem
 bitumine ferruminatis. Hanc eorum uesaniā
 uidens Deus: delere quidem omnes noluit, quan-
 do ne priore quidem clade ad meliorem mentem
 profecerunt: sed dissidium in eos immisit, linguis
 eorum uariatis, ita ut ob diuersitatem sermonis
 mutuo se nō intelligerēt. Locus uerò turris nunc
 Babylon uocatur, propter confusam linguam,
 quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam
 Hebræi confusionem nominant babel. De turri
 autem hac, deq; linguis hominum mutatis, me-
 minit & Sibylla his uerbis: Cum uniuersi homi-
nes uno eloquio uterentur, turrim ædificauerunt
excelsissimam, quasi ad cælum per eam ascen-
suri. Diu uerò procellis immisis turrim subuer-
 terunt, & suam cuiq; linguam dederunt: quæ
 causa

Et
 fuerit

causa fuit ut urbs ea Babylonis uocabulū acceperit. De loco autē qui Senaar in Babylonia nominatur, meminit Hestieus hoc modo: *Aiūt sacerdotes cladis eius superstites, Enyelij Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniae peruenisse.*

Quomodo Noë posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint. CAP. V.

X. **I**llo ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarū colonijs nusquam nondeductis, & quo quenq; fors & Deus tulit, eā terram cū suis occupauit, ut tam maritima quā mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui consensu nauibus ad insulas habitandas traicerent. Porro gentium quadā adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellationem, quedam etiam mutauerunt, nonnullæ in familiarē accolis & notiorē uocem sunt uersæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ auctoribus. Hi enim posterioribus sæculis ueterē locorum gloriā sibi usurpauerunt, dū gētes nominibus sibi notis insigniunt, dumq; tanquā ad suum ius attingerent, mores quoq; proprios in illas inuehunt.

Quòd gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint. CAP. VI.

XI. **E**Rant autem Noë filiorū liberi, in quorum Gen. 10. honorem gentibus nomina imponebant, ne quisq; terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noë filio filij fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipien-

tes, pertinebant in Asia ad amnem usq; Tannaim, in Europa usq; Gades, in terris hæctenus uacuis occupata: quo factum est, ut ipsorū nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Græci Galatas uocitant, Gomarenses olim dictos, Gomar cōdidit. Magoges uero Magogarum à se denominatorum fuit auctor, qui ab ipsis uocantur Scythæ. Ex alijs Iapheti filijs Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt, Græcis Medi nominati: à Iauane uerò Ionia, totumq; Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nunc sunt Iberi: & Meschini à Mescho auctore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua est, ueteris autem uestigium adhuc superest. Vrbis enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere uolenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se uocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filijs sunt instituta. Gomaris autem, trium liberorum parentis, unus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhègines à Græcis nominantur: Rhiphates uerò Rhiphateis, nūc Paphlagonibus: et Thygrames Thygramesis, quos Phrygas Græcis libuit uocare. Iauanis item triū filiorū unus Alifas Alifais ut originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Aeoles: pariq; modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei

signum est Tarsus urbiū eius celeberrima cate-
 rarumq; princeps, prima nominis litera in tau
 mutata. Porro Chethimus insulā occupavit, tūc
 Chethimā, nūc Cypriū: quo factū est ut tum insu-
 las omnes, tum pleraq; loca maritima Hebræi
 gētili uoce Chethim significēt. Attestatur mihi
 una ē Cyprijs urbibus, quæ adhuc nomē retinet.
 Citiū enim uocatur ab his qui in Græcū sonū uo-
 cabula detorquēt, ne sic quidē abluēs à Chethi-
 mi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti
 filij, nepotesq;: Ceterū quod Græci fortassis igno-
 rant prius dicam, deinde cœptam narrationem
 prosequar. Nomina ista decoris causa in Græcā
 formā mutari ad aurium uoluptatem: nostrates
 enim huiusmodi forma nō utuntur, sed eandem
 apud nos perpetuo speciē obtinent, nec termina-
 tionē uariāt. Adamus certē nobis Adā uoca-
 tur, & Noë qui Græcis Nochos diceretur, eaq;
 XI I. forma nullā uariationē admittit. Chamis ue-
 rò filij Syriam & regionem Amanō Libanoq;
 montibus herentē obtinuerunt, quicquid eius ad
 mare uergit occupādo, & Oceanū usq; ditio-
 nis germinos proferendo: uocabula tamen partim o-
 mnino euanuerunt, partim ita deprauata sunt
 in diuersum, ut haud facile agnoscat: ex qua-
 tuor enim Chamis liberis Chuso nihil detrimenti
 tēpus attulit. Aethiopes enim quibus præfuit,
 nunc quoq; tam à seipsis, quàm ab Asiānis o-
 mnibus Chusæi nominātur. Mesris etiam sua
 mansit.

mansit appellatio. *Aegyptū enim Mesren, & Mesraeos Aegyptios uocamus quotquot eā regionē incolimus. Quin & Libya colonos dedit Phutes, de suoq; nomine Phutos dici uoluit. exsistat & flumen in Mauritania hoc nomine: & cōplures apud Græcos historici eius mentionē faciunt, sicut adiacentis etiā regionis, quæ Phure dicitur: mutauit autē præsens nomen ab uno filiorum Mesraei qui uocabatur Libys: cur autē Africa sit dicta, paulo post docebimus. Quartus Chama filius Chanaanæ Iudæā nunc uocantam habitauit, gētemq; suā Chanaan nominauit. Hi quoq; liberos genuerunt, & in his Chusus filios sex: quorū è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Genuli appellantur. Sabathes uerò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Astabarri: Sabactas quoq; Sabactenos instituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit: alter Judas genti Iudeorū inter occidentales Aethiopes originē dedit & nomen, Sabæus alter Sabæus. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyrannidem arripuit, sicut iam ante diximus. Mesraei uerò filij numero octo quantum terrarū a Gaza Aegyptū usq; patet possederunt, sed solius Philistini nomen ipsius regio seruauit. Palestinā enim Græci eius portionē uocant. reliquorum, Lumei, Enamiae, Labimi, qui solus colonis in Libyā ductis regionē à se denominauit, tum Neihemi, Pha-*

ethrosimi, Cheslæmi, Chephithomi, tam res quàm nomina sunt in obscuro. Bello enim Aethiopico, de quo suo loco diceretur, urbes eorū sunt eversa. Chananeo quoq; filij fuerūt hi: Sidonius, qui & urbem sibi cognominē condidit in Phœnice, Sidonem à Grecis uocatā Amathus uerò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe uocitatur: tamen si hanc Macedones Epiphaniā ab uno è regum successoribus denominauerunt. Arudaus Aradū insulam obtinuit, Aruceus Arcen urbē in Libano sitam ceterorū septē. Euei, Chettai, Iebusei, Eudei, Sinei, Samarei, Gergesei, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nā Hebrei urbes eorū exciderunt, quæ clades causam habuit

XIII. hanc. Postquā terra finito diluuiō in pristinā
 Gen. 9. naturā est restituta, Noë cœpit eam colere: quā cum uitibus cōseuisset, suoq; tēpore uindemiasset, inuento uini usu, sacris prius operatus epulabatur: ebriusq; factus ac sopore grauatus, parum decore nudatus iacuit. id cōspicatus filiorū natus minimus, per ludibriū fratribus indicauit: illi reueriti parentē operuerunt. Sensit hoc Noë: & precatus alijs filijs felicitatē, ne Chamā quidem diris deuouit, respectu sui sanguinis, sed tantum eius posteros: quas cū ceteri euasissent, Chananei liberos ultio diuina est consecuta. sed de

XIII. his rebus dicemus postea. Seme uerò tertio
 Gen. 11. Noë filio filij fuerunt quinque, qui Asiā usq; ad
 Ind

Indicū oceanū incoluerunt, ab Euphrate propa-
 gande dittonis initio facto. nā Elymus posteros
 reliquit Elymos, à quibus Persæ originē traxe-
 rūt. Assurus urbē Ninū condidit, & subditos
 de se Assyrios denominavit, quorū opes præ cæ-
 teris effloruerunt. Arphaxades eos qui nunc
 Chaldei sunt Arphaxades nominavit. impe-
 rio gētis potitus. Arameos Aramus tenuit,
 quos Græci Syros appellare malūt. qui uerò Ly-
 di nunc uocantur, olim Zudi dicti, Ludā autore
 generis habuerūt. Ex Arami uerò quatuor li-
 beris *Ufes* habitator Trachonitidis fuit, *Dama*
*sci*q; cōditor. ea sita est Palestinā inter & Syriā
 cognomine Cœlen. Armeniā *Oirus* tenuit, *Ge-*
theris *Bactrianos*: *Mesas* uerò *Mesaneos*: nunc
Pasini castrū uocatur. Ex Arphaxade pro-
 gnatus est *Sales*, ex hoc *Heberus*, à quo *Iudæi*
Hebræi quondā appellabātur. Porro *Heberus* *Iu-*
Etam & *Phalegū* genuit, qui natus est dum ha-
 bitationes distribuerētur. nam hæc uox *Phalec*
 partitionē *Hebræis* sonat. *Iudæ* uerò *Heberi* filio-
 liberi fuerūt, *Elmodatus*, *Salephus*, *Azermo-*
thes, *Iraes*, *Edoramus*, *Uzalis*, *Daëles*, *Ebalus*,
Ebemaëlus, *Saphus*, *Ophires*, *Euilas*, *Iobelus*. Hi
 à *Cophene* flumine *Indiæ* ad *Assyriā* usq; ha-
 bitāt. Hactenus de *Semæ* progenie sit dictū. nunc
 de *Hebræis* erit narratio. Ex *Phalego* enim *He-*
beri filio prognatus est *Ragus*: ex hoc *Sirus*,
 ex quo *Nachores* est genitus, & ex hoc *Thar-*

rus, hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noë, & natus est post diluuiū anno secundo supra ducētesimū & nonagesimū: si quidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamū. Nachores cū esset uiginti & octo annorum genuit Tharrū. de serugo autē Nachores nascitur circa annū trigēsimū secundū. Ragauus factus est Serugi pater cū esset annorum triginta duorū. totidē uerò annorū Phalegus genuit Ragauum. Heberus autē quarto & tricesimo atatis anno genuit Phalegū, ipse de Sale prognatus annū nato tricesimū: quē Arphaxades genuit quinto & tricesimo atatis anno. Seme filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuiō. Abrahamus autē fratres habuit Nachoren & Aranem. Ex his Aranes relicto filio Loto, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldeorū est mortuus, in urbe quæ Vra Chaldeorū uocatur, & sepulcrū eius nunc usq; ostenditur. nepres uerò ex fratre duxerunt coniuges, Melchā Nachores, Sarā Abrahamus. Caterū cū Tharrus exosam haberet Chaldaëā ppter luctū Aranis, oēs simul migrauerūt Carras Mesopotamiæ, ubi etiā Tharrū defunctū sepelierūt, anno exacte uite ducētesimo quinto. Iam enim paulatim subtraheretur de uita spatijs, usq; ad Moysis atatē. post quē C X X. annorū terminus deo finitore est statutus, quātū tēporis & Moyses ipse uixit. Itaq; Nachores & Melcha octo filios

filios suscepit, *Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadelphā. Bathuelem.* atq; hi legitimi *Nachoris* filij fuere. nam *Thabaum, Gadamum, Tauaum* & *Macham* è *Ruma* cōcubina genuit. Porro *Bathueli* uni è legitimis *Nachoris* filijs nati sunt, *Rebecca* filia, & filius nomine *Labanus*.

Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldaeorū terra profectus habitauit regionē quondā Chananaea, quæ nūc Iudæa dicitur. C. A. VII.

Abrahamus uerò *Lotū Aranis* fratris sui filiū, *Sara* coniugis suæ fratrem, adoptauit, quòd germano filio careret: & cū iam esset annorū *LXXV*. monitus oraculo Chaldaeam terrā mutauit Chananaea: quā & ipse habitauit, & posteris reliquit: uir sapiēs ex aquo et eloquēs, & in cōiectando sagax. Cumq; ob uirtutē eximiam sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est uulgo receptā de Deo persuasionē cōuellere, & in melius uertere. Ergo primus omnium clara uoce predicauit, unū esse Deū rerum uniuersitatis cōditore: de cætero si quid ad felicitatē cōferat, nō nostris nobis uiribus, sed illius uolūtate cōtingere. Hoc uerò ex terra ac maris obseruatione colligebat, tum eorū quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera uidebat accidere: esse nimirum potentiā quandā quæ horum curā gerat, & omnia deceter administret, qua cessante nihil nostris utilitatibus seruiturum, cū nihil snapte

c s uire

XV.

Ge. II. II.

uirtute polleat, sed uniuersa omnipotenti ipsius uoluntati obsecundent: quapropter huic uni honore deberi, huic gratius agi oportere. Quãobrem cum Chaldaei Mesopotamiamq; ceteri contra se insurgerent, consiliũ migrandi cœpit, & uoluntate ac fauore Dei fretus terrã Chananaam tenuit: ubi sedibus positus Deo struxit arã, & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri *Abrahami* *Berosus* quoq; non tamen eum nominans, his uerbis. Post diluuium autem decima etate apud Chaldaeos erat quidã iustitia cultor, uir magnus, & sideralis scientiã peritus. Hecce uerus uerò non meminisse tantũ obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. *Nicolaus* autem *Damascenus* in quarto historia-rũ sic scribit: *Abrahamus* regnauit apud *Damascum* aduena, ut qui cum exercitu uenerat è regione suprã *Babylonem* sita, quã *Chaldaeorum* dicitur: nec ita multò post hinc quoq; migrans cum suo populo, sedem transfulit in terram tunc *Chananaam*, nunc uerò *Iudeam* nominatam: eiusq; posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. *Abrahami* uerò nomen etiam nunc est apud *Damascenos* celebre, & uicus ostenditur, quem uocant *Abrahami* domicilium.

Quòd fame Chananaã premente, *Abrahamus* in *Aegyptũ* est profectus: & ibi aliquãtis per cõmoratus, retro unde uenerat est reuersus. C. A. VIII.

Fame

Fame deinde Chananeam terrã inuaden- X V I.
 te, Abrahamus audita Aegypti ubertate Ge. 12. 13.
 te, proficisci illuc decreuit, tum ut copijs eorum
 fruere, tum ut sententiã sacerdotum de diu-
 nitate cognosceret: aut secuturus illorũ opinionẽ
 si modò melior esset, aut ipse rectora eis cõmon-
 straturus. Ceterũ cum & Saram secum duce-
 ret, ueritus Aegyptiorum libidinem, ne fortè ob
 excellentem uxoris formã à rege interimeretur,
 artem cõmentus est talem. Fratrem eius se fin-
 xit, monita prius, ut ob presentem necessitatem
 simulationi suæ subseruiat. Vt autem uerum est
 in Aegyptũ, id quod suspicatus fuerat euenit.
 iam enim coniugis pulchritudinem fama diuul-
 gauerat. quamobrem Pharaohes gentis rex au-
 dita oculis suis cognoscere, ac muliere etiã poti-
 ri concupiuit. Huic mala libidini Deus obstitit,
 pestilentia & seditione res regis infestans: con-
 sultiq; de remedio sacerdotes, quõue modo pla-
 candum esset numen, hanc mali causam respon-
 derunt, quòd hospitis matrimonio iniuriam in-
 ferre parauisset. Rex territus primum scitatur,
 quenam sit, quis'ue eius comes: cognita deinde
 rei ueritate, Abrahamo satisfacit: sororem se
 putasse non uxorem, & affinitatem cõtrahere,
 non iniuriam inferre, uoluisse: donatoq; magna
 pecunia, potestatem fecit congregandi cum
 præstantissimo quoq; Aegyptiorum ac doctis-
 simo: quo factum est ut uirtutis nomine in
max

maximam ex:stimationē ueniret: nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuum contemptum atq; insectationē infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorum de religione sermones & à seipsis confutatos, uanissimos esse nihilq; prorsus ueritatis habere declarauit. Ob has dissertationes in pretio habitus, ut qui magnā tam intelligēdi, quā eloquendi docendiq; facultatē pra se ferret, & numerorū scientiā & siderū benignē illis communicauit: nam ante Abrahami ad se aduentum Aegyptij rudes erant huiusmodi disciplinarū: quae à Chaldeis ad Aegyptios profecta, hinc ad Gracos tandem peruenerunt. Reuersus inde in Chananaeam, agros cū Loto diuisit. Orta uerò inter opiliones contentione de iure ac terminis pascuorū, arbitriū & optionē Loto permisit: ipse contentus relicta sibi portione agri submontani, domiciliū elegit in oppido Hebrone: id septem annis est antiquius quā urbs Aegypti Tanis. Loto uerò campi cesserunt, & planicies Iordani fluuio cōtigua, non longe à Sodomorum urbe: quae tunc bona & magna, nūc diuina uisione ac ira, ut ne uestigiū quidem supersit, est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

Sodomitarum clades ab Assyriis accepta. CA. IX.

XVII.
Gen. 14.

Eodem tempore cum imperiū Asiae penes Assyrios esset, Sodomitarū res tam opibus quā numerosa iuuetute florebat, ut à quinq; regibus

regibus administrarentur: hi erant Ballas, Ba-
reas, Senabarus, Symoborus et Balen, suo quisq;
regno prepositus. Hos Assyrÿ bello petierunt di-
uisisq; quadrifariam copijs sub quatuor impe-
ratoribus, regionem illorum oppugnabant, comissa
eandem pralio victores Assyrÿ Sodomitarum re-
gibus tributum imperauerunt: cumq; per duodecim
annos imperata fecissent, & tributa soluissent,
decimotertio defecerunt: quo factum est ut nona in
eos Assyriorum expeditio fieret, ductu & auspi-
cijs Marphedis, Ariochi, Chodollogomori, &
Thargali. Hi & Syriam uniuersam rapinis uas-
tauerunt, & gygantum posteros perdomuerunt:
cumq; in agrum Sodomorum esset uentum, castrame-
tati sunt in ualle puteorum bituminis: tunc enim
putei fuerant in eo loco: mox uero Sodomis de-
letis, lacus ibi, quem a scarëti bitumine Asphal-
tidem dixerunt, repente exiit: eo de lacu paulo
post dicemus. Ceterum Sodomitæ cum Assyrijs
congressi, post egregiam pugnam editam, partim
in acie ceciderunt, partim deditiorem fecerunt,
cum quibus & Lotus captiuus est abductus,
qui Sodomitis in auxilium uenerat.

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam ca-
ptiuos, quam reliquam prædā uictor reduxit. C A. X.

His auditis Abrahamus, tum Loti co- X V I I I.
gnati, tum Sodomitarum amicorum ac uici- Gen. 14.
norum clade commotus, nil cunctatus in succur-
sum eorum cum suis properauit: & quinta no-
cte hostem

Ete hostem affecustus circa Danum (hoc alieni
 Iordanis fontium est nomē) oppressum ex impro-
 uiso facile superauit. Securi enim & incauti
 partim in cubilibus inermes sunt casi, partim
 praetemulentia pugnae inutiles in fugam se con-
 uerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo se-
 quenti quoque luce perurgēs ad Soba Damasce-
 norum cōpulit. Quo facto nemini dubiū reliquit,
 uictoriam non in multitudine militū, sed in bel-
 latorum alacritate cōsistere, & uirtutem nulli
 numero succumbere, ut qui cū domestica trice-
 naria cohorte, et insuper decem octo uernaculis,
 triumque amicorum auxilijs tantum exercitum
 profligauerit: quorū quot autē ex hac clade eua-
 dere contigit, cum ignominia domū se receperūt.
 Abrahā uerò captiuis incolumibus reductis,
 parua pace uictor ad suos rediit: redeūti rex So-
 domitarum usque in locum quē Campū regium
 uocant, gratulabundus occurrit: ubi à Solyma
 urbis rege Melchisedeco ist exceptus. id nomen
 interpretatur, rex iustus. erat enim reuera ta-
 lis, omnium consensu sacerdotio summi Dei ob
 iustitiam dignus habitus. Sed Solyma posterior
 aetas uocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus
 milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil
 eis ad uictum deesse passus: simulque ipsum adhi-
 bitum mensa meritis laudibus extulit, & Deo
 cuius fauore uictoria cōtigerat, debitos hymno:
 ut sua pietate dignū erat, cecinit. Abrahamus
contra

contra de manubijs decimas ei dono dedit. Rex
 uerò Sodomorū Abrahamo prædā omnē cedēs
 solos captiuos suæ regionis reposcebat. hęc con-
 ditionē ille nō accepit, negās ad se quicquā inde
 rediturū, exceptis alimentis militū: amicis tan-
 tum in præde partē admīssis: hi erant Eschol,
 Ennerus, & Mambres. Hac uiri uirtute dele-
 ctatus Deus: non carebis, inquit, premio quod Gen. 15.
 pro tot rebus egregiē gestis tibi debetur. Quo
 respōdente, & quā uoluptatē ista præmia mi-
 hi afferre poterunt, cum herede careā, (nondum
 enim pater factus erat) tum Deus & filiū illi
 est pollicitus, & posteritatē ex eo tantā quæ stel-
 las celi posset equare numero. His auditis letus
 sacrificiū Deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrifi-
 cij ritus erat hic: mactata iuuenca trienni, capra
 trienni, ariete uem trienni, ceteras uictimas ut
 iussus fuerat diuisit, solis aubus exceptis: deinde
 priusquā erigeretur ara ad uoluitibus alitibus
 ad uictimarū cruorē, oraculū reddiur, prænun-
 tians progeniem eius malos uicinos per annos
 cccc. in Aegypto habiturā: quo tēpore gra-
 uiter afflictos, uictoriā tamē de inimicis repor-
 taturus, denictisq; Chananeis regionē eorū &
 urbes occupaturos. Habitabat tū Abrahamus
 circa quercum quæ uocabatur Ogis: id agri no-
 men erat nō longe ab urbe Hebrone. Ceterū agrē
 ferens coniugis sterilitatē, supplex à Deo petiit
 ut prolem sibi mascula largiretur. Tum Deus
 de cætero

de cetero quoq; bene sperare illū iussit, ut qui non temerè Mesopotamiam reliquisset, atq; in-

Gen. 16. super liberos ei nō defuturos promissit. Ibi Sara Dei monitu in thalamū eius adducit unā famularū nomine Agaren, Aegyptiā genere, quo liberos sibi ex ea quæreret: & cū uterū se gerere sensisset famula, cœpit contēptim habere Sarā, ad prīcipatū aspirās, quasi ad prole suā dominatio peruētura esset. Quapropter cū Abrahamus uxori eā ad pœnā dedidisset, decreuit fugere, nō ferēs afflictionē: Deumq; rogabat ut suū miseretur. Itaq; per desertū abeuntū occurrit angelus iubens ut ad dominos reuēteretur: fore enim eā meliore cōditione, modò se modeste gerat: nunc enim ingratitude ac arrogātia pœnam luere: quòd si cōtemptis Dei iussis ulterius pergeret, presens exitiū eā manere aiebat: sin retrò rediret, matrē futurā pueri, qui tandē regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, ueniam est cōsecuta: nec ita multò post ismahelē peperit, ac si dicas exoratum, eo quòd Deus preces matris exaudierit.

Gen. 17. Hunc Abrahamus sextū supra octogesimum annū natus genuit: cū autem nonagesimū nonū attigisset, apparuit ei Deus, nuntias quod e Sara suscepturus esset filiū: eū iussit uocari Isaacū, addens prodituras ex eo gentes magnas & reges, easq; iure belli occupaturas uniuersam Chanansā à Sidone usq; Aegyptū. Iussit etiam

genus

genus ipsius, quod nolebat cū alijs permixtum, pudenda circūcidi, idq; octava die natiuitatis: causam uero nostræ circūcisionis dicā alibi. Consulente uerò Abrahamo & de Ismahele, an esset uicturus, responsum est, fore longæuū simul & multarū gentiū parentē. Tum Abrahamus posteaquā Deo gratias egisset, euestigio circumciscus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimumtertium: ipse uerò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitiis eorum offensus. CAP. XI.

PER idem tēpus Sodomite diuitijs & abun- XIX.
dantia pecuniarū clari tā in homines con- Gen. 18. v
tumeliosi erāt, quā erga Deū impij: quippe qui neq; beneficiorū eius meminerāt, & hospites auersabantur, deniq; mutuis etiā libidinibus sese incestabant. His rebus offensus Deus decreuit superbie pœnas de illis sumere, & regionē eorū adeo uastā reddere, ut posthac nec plantas, nec fructū ullum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus conspicatus tres angelos (sedebat enim ad quercū Mambra pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauitq; ut ad se diuertentes fruere tur hospitio. Illis uerò annuentibus iubet panes è simila fieri, & maclatū uitulū ac assatū sub quercu discubentibus apposuit. At illi uisi sunt ei comedere, & de uxore querebant, ubinā esset

d

Sara:

Sara: quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquāto post reuersuros, eāq; inuenturos iam matrem. Muliere autem arridente, & negāte fieri posse, ut liberos gigneret, ipsa nonagenaria, è marito centesimum annū agente: nō sustinuerūt amplius simulare, sed facti sunt se Dei esse angelos & quòd missi essent, unus nuntiatū de filio, duo uerò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deum ne promiscuè iustos cū iniustis perderet. Deo uero negāte quenquam Sodomitarū esse bonum, alioqui si uel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse poenā: Abrahamus destitit, angeli uerò perueniunt Sodoma. Ciuēs autem cū uidissent adolescentes forma præstātes ad Lotum diuertisse, ad illudendum per uim etati eorū sunt uersi. Loto uerò suadente continerent se, neue in probrum hospitum ruerent, sed hospitio suo nōnihil honoris haberent: aut si temperare sibi nō quirent, filias se pro illis eorū libidini exhibiturum: ne sic quidem parēre uoluerunt. Deus autem illorum audacia cōmotus ad irā, ipsos quidem excæcauit, ne in ades introitum inuenire possent: ceterū Sodomitarum populū uniuersum ad supplicium adiudicauit. Locus autem ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam uxore & duabus filiabus etiamtum innuptis, sponsi enim earum monentem de exeundo con-

semper

rempserant, ut delirum qui talia diceret. Tum
 Deus iaculatur telum in urbem, eamq; cū ipsis
 incolis exurit, & agrum quoq; pari deuastat
 incendio, quemadmodum mihi iam dictum est in
 cōmentarijs quos de bello Iudaico prodidi. Cete-
 rum Loti uxor inter abeundum subinde ad ur-
 bem respiciens, & curiosius cladem hanc cōtra
 mādatum Dei spectās, in statuā salis est uersa:
 dictum est mihi iam & de illa: nam extat ho-
 die quoq; ipse uerò cum filiabus in paruū quod-
 dam rus euasit, cui soli ignis omnia circūquaq;
 uastans pepercit. id Zoor nunc usq; uocatur, sic
 paruū Hebræorum lingua significante. In hac
 solitudine uitā inopem aliquantisper tolerauit.
 Puella uerò uniuersum genus humanum extin-
 ctum ratæ, astu circumuento parente, cum in scio
 sunt cōgressæ, curantes ne totum genus deficeret.
 Ex hoc cōgressu nati sunt filij, maiori Moabus,
 ac si dicas è patre: iuniori Ammanus, quod no-
 men significat filium generis. Horū alter Moa-
 bitarum fuit autor, magna gentis etiam nostræ
 ætate: alter uerò Ammonitarum: utriq; Syriā
 Coelen incolunt. Et in hunc modum Lotus reli-
 quit Sodomā. Abrahamus autem migrā- xx.
 uit in Gerara Palæstina, Sarā ac si sororem se- Gen. 20.
 cum ducens, eadem arte qua quondam, nimirū
 insidiarum metu: timebat enim Abimelechum
 eius loci regem, qui & ipse amore Saræ captus,
 ea potiri cupiebat. Eam cupidinē morbus gra-
 d 2 uis impe

uis impediuit, diuinitus immissus: atq; ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. Mox cum meliuscule habere cœpisset, indicat amicis, quòd Deus sibi hunc morbū immisisset uindicans ius hospitis, et uxori eius ab iniuria cauēs: nō enim sororem esse, sed uxorem legitimā. Hac locutus Abrahamum de cōsilio amicorum accersitum, securum esse de pudicitia coniugis iubet. Deum enim eius curā habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere: idq; ita esse Deū testabatur, & mulieris cōscientiā: ac ne expediturū quidem eam fuisse, si nuptam esse sciisset. Ad hac rogabat, ut aequo animo in se esset, Deumq; propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei desore, siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum uenisset. Hac locuto Abrahamus nec omnino filiam cōsanguinitatem aiebat, esse enim fratris filiā: & sine hac simulatione parum tutā peregrinationē credidisse: ac ne morbi quidē causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutē regis sibi curā futurā, & mansurū quoq; cū illo libenter. Tum rex tā agri quā pecuniarū partem ei cessit, & cōditiones pacis bona fide utrinq; seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodā icto, qui Bersabe uocatur: ea uox iuramenti puteum **Gen. 21** significat, & id nomē et hodie locus seruat. Nec ita multo post Abrahamus filiū è Sara suscepit, iuxta

pit, iuxta promissa Dei, quem Isacum nominavit. Sic risus Hebraeis significatur: siquidem risus Sara, dum proles ei iam natu grandi prater expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis: ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus uerò annorum centum, ipso anno quo Isacus est natus. Eum octava mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudeis durat, ut post totidem dies circumcisionem celebrent.

De Ismahele Abrahami filio, eiusque posteris Arabibus. CAP. XII.

Arabes uerò post decimumtertium annum id faciunt. Ismahel enim gēis eorum auctor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcisus, de quo iam dicendum.

Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natum, non secus ac si ex se esset genitus: alebatur enim in spem successione. Verum postquam ipsa Isacū peperit, nō amplius equum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto cōmuni patre iniuriam ei facile inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo ut eum unā cum matre aliquò ablegaret. Ille uerò primum non aduertebat mentē ad Sara consilium, rem atrocem ratus, puerū nondum adulem & mulierem egenam ablegare: tandem uerò approbante Deo, Sara uoluntati paruit, puerumq; matri commisit, nondum per se peregrinationi apertum: & dato eis utre aque ac panibus

d 3 iussis

iussit ire quò cos necessitas duceret. Et cùm defecisset còmeatus, in anxietate erat mater: cumq; nihil aquae superesset, deposito sub abiete puero animã agente, ne spectatrix esset expirãtis ulterius pergebat: cui occurrès angelus Dei, & fontem in propinquo indicavit, & curã educandi pueri habere iussit: sperandã enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis. Tum verò mulier meliori spe concepta, cùm incidisset in pastores, eorum benignitate miserã euasit. Postquã autẽ ad uirilem ætatem peruenit, uxorem ei cõiunxit Aegyptiã genere, unde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos: hi erant. Nabaothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massimus, Memassus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Naphesus, Calmasus: hi quicquid terrarũ est Euphratẽ inter & rubrũ mare habitant, Nabataeae nomine regioni indito. Sunt autẽ hi à quibus Arabes gentẽ suã eiusq; tribus denominauerũt, tũ propter ipsorũ uirtutẽ, tum propter Abrahami auctoritatem.

De Isaco legitimo Abrahami filio. CA. XIII.

Gen. 22.

Isacum autem Abrahamus supra modum amabat, ut unigenitum, & quẽ in senectute Dei dono susceperat: hunc affectũ & beneuolentiam parentũ puer ipse magis ac magis accendebat, omni uirtuti deditus, & tam parẽtes quã Deum colens: quo successore omnium fortunarum relicto Abrahamus haud grauatim

uita

nita excessurus uidebatur: id quod ipsi Dei be-
 nignitate contigit. Volens tamen pietatis eius X X I I.
 periculū facere, Deus apparuit ei: enumeratisq;
 omnibus beneficijs in eum collatis, ut uictoriā illi
 de hostibus olim cōcesserit, utq; presenti felici-
 tate suo favore fruereur, filium Isaacum poposcit
ut sacrificium & uictimā sibi offerret. Iubebat
 autem ut in montē Morium subductū holocau-
 stum faceret: sic enim pietatē eius illustriorē fo-
 re, si uel filij salutē uoluntati diuinæ posthaberet.
 Abrahamus uerò nefas ducēs quauis in re Deo
 morem non gerere, quin potius per omnia paren-
 dum ei, per quem omnes uiuerēt, celans uxorem
 tam Dei mandatum, quā suam de pueri cade
 sententiā: ac ne famulorū quidem ulli rem indi-
 cans, ne fortē aliquis sibi obstaculo esset: assum-
 pto Isaco cū duobus seruis, impositisq; in asinū
 rebus ad sacrificium necessarijs, proficiscebatur
 ad montem: ac biduum quidē comitati sunt eum
 serui: tertia uerò die cū iam in prospectu esset
 mons, relictis alijs in cāpo cum solo puero ascēdit
 in montē, in quo post David tēplum constituit: mons /
 ferebantq; secum quicquid ad sacrificium perti- quo /
 net, absq; uictima. Isaco uerò qui tum uigesimum sacri /
quintum annū agebat, aram apparate, percon- cra /
tanteq; quidnā maētaturus esset, nullam habens cras.
 hostiam: tum ille Deum daturū aiebat, qui po-
 tens esset hominibus & que nō habeant largiri,
 & que habeant adimere, si in illis fiduciam col-
 d 4 locent:

locent: daturum ergo sibi quoq; uictimam, si quidem propitius esset his sacris interuēturus. Postquam autē structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatus sic inquit: *Fili, mille uotis te experitum, postquā in hanc uitā uenisti, summa cura ac sollicitudine educaui, nihil beatius existimās quā si te uirū uidere daretur, & tādē heredem meae ditionis relinquere. Sed quoniam Deo uisum est ut te susciperem, ac nunc rursus ut te amittam, ser generose hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorē reposcit, pro perpetuo favore quo nos belli ac pacis tēpore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis ut moriaris, nō uulgare habebis uitæ exitū, sed à proprio patre patri uniuersorum Deo sacrifico ritu oblatu: ipso, ut credere par est indignū te censente, qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de uita decedas: sed inter precamina & sacra animā tuam exceptā apud se collocabit: ubi memor cur te potissimū educauerim senectutē meam sustentabis, nō quidem per te ipsum, sed Deum mihi curatore tuo loco relinquens. Tum Isacus haudquaquā à tanto patre degener, libēter hac uerba accepit, negans se dignum qui unquam natus esset, si tam Dei quā patris decreto reluctās, non alacriter se præberet uerisq; placitis: quandoquidē etiamsi pater solus ita uellet, nefas esset non obsequi: amq; minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni*

Deus

Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedens: nō enim cupidine sanguinis humani, pueri eadem imperasse, neque ut quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret: sed ut probaret eius animum, an etiam talibus iussis pariturus esset: nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate, ratum se habere quicquid illi hæctenus concesserat: non defuturam autē nec in posterum suam providentiam, tam ipsi, quam eius generi: hunc quoque filium longissimo tempore victurū, vitāque feliciter exacta filijs germanis & probis magnum principatum relicturum. Prædixit etiam fore ut genus eorū in multas gētes cresceret, nec minus opibus, quam numero aueretur: ipsorum etiam auctorum eius generis memoriam fore sempiternam: regione quoque Chananea bello quaesita, usque ad invidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis arietem ad victimam ex improviso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditaque tanta felicitatis promissione, mutuo se complectebantur: mactata deinde victima, incolumes ad Saram se receperunt: vixeruntque beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

Saræ obitus Abrahami coniugis. C. A. XIII.

Sara autem non multo post moritur, cum Gen. 23. vixisset annos viginti septem supra centum. Sepulta est in Hebrone, Chananeis publicè ius
d s sepul

sepulcri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepultura locū quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: ubi monumenta eius & posterorum sunt exaedita.

Quomodo è Chætura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit. CAP. XV.

XXIII. **P**ost hæc duxit Chaturam, ex qua nati sunt
 Ge. 14. 25 **P**ei filij sex, uiri prudētes & industrij, Zembranes, Lazares, Madanes, Madianes, Lusubacius, Suus: qui & ipsi filios habuerūt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madianis uerò fuerūt, Ephra, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupaueruntq; Troglodyticam regionem, & Arabiae Felicis quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam qd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyā, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricā ab ipso denominatā. Attestatur huic opinioni & Alexander Polyhistor sic scribēs, Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Moysis legislatoris Iudaeorū historiam contexuit, narrat Abrahamum è Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphram, Surim, Iaphram: à Suri appellatam Assyriam: ab Aphra uerò & Iaphra urbem Aphrem & regionē Aphricam nominatas: hos enim ductu Herculis in Libyā militasse

*Africa
crede.*

hercules.

contra

contra Anticum. Herculem etiam ex Aphra
 filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem
 prognatum, à quo Sophaces barbari habent no-
 men. Isaco autem iam fermè quadragenario XXIIII,
 Abrahamus pater coniungere uolens uxorem
 Rebeccam Nachoris fratris sui nepcem, mittit
 maximum natu famulorum ad sponsalia, prius
 accepta fide obligatum: modus uerò deuinciendi
 fuit talis. Subditis alter alteri manibus sub fe-
 mora, Deum ita testem inuocabant eorum quæ
 destinauerant. Misit etiã dona ad illos uel rara
 illic uel nunquam antè uisa. Profectus autem fa-
 mulus diurnũ iter faciens, eo quòd difficilis es-
 set transitus per Mesopotamiam, hyeme propter
 cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam,
 adhæc propter latrocinia quæ uitari non pote-
 rant, nisi à cautis, tandem peruenit ad urbem
 Carras: & cum uenisset in suburbium, incidit in
 complures puellas euntes aquatum: moxq; intra
 se precatur, si Deo grata forent hæ nuptiæ, ut
 inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio de-
 sponsandam Abrahamus cum miserat: & hoc
 signo dignosceretur, quòd cæteris negãibus ipsa
 potum rogãti præberet. Hæc secum uoluitans ac-
 cedit ad puteum, poscens ab eis potum. Illis uerò
 causantibus aquam se nõ sine labore acquirere,
 quam domum deferant, non alijs præbeant: una
omnium obiurgatis reliquis, negãdo eas unquam
inter homines uersatas, quæ ne aquam quidem
impar

Impartirent, benignè hospiti potum offert. At ille certa iam spe de euentu concepta, nolens tamen uerum cognoscere, collaudat a prius uirginis indole & benignitate, quæ uel cum sua fatigatione roganti subministrare nõ grauaretur, sciscitatur ex quibus nam esset parentibus, gratulatus eis talem filiam & imprecatus ut eam ex animi sententiã uiro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. Puella in hoc quoq; ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomẽ est, pater uerò fuit Balthuël, quo defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrem, meæ quoq; uirginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent, quæq; audiisset: manifesto cernens Deum hoc iter prosperare: prolato deinde monili & alijs quibusdam ornamentis, quibus etas ea delectatur, obtulit puella, dicens hæc esse gratiam & honorem pro cõmunicato potu, ipsamq; dignam quæ accipiat, cum inter tot uirgines bonitas eius emineat: rogabat etiam ut ad domesticos ipsius diuertere liceat, quãdoquidem nocte iam apperente ulterius progredi non detur: ferre se mūdum muliebrem magni pretij, qui nusquam tutior esse possit quàm apud eos, quorum probitatem iam esset expertus: coniecturã enim se facere ex ipsius moribus, matrẽ quoq; & fratrem pari humanitate esse præditos, neq; grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec onerari

nec

nec sumptui futurum. Ad hæc illa, bene eum de parentũ humanitate coniectare, sed non rectè facere quòd tam illiberales suspicetur, omnia enim sine pretio habiturum, indicaturam tamen prius Labano fratri, cuius permissu ipsum adducturam. Quo factò postquam adduxit hospitiẽ, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse uerò ad cœnã eum secum duxit: qua peracta sic eum & matrẽ puellæ est allocutus: Abrahamus filius est Tharri, uester autẽ cognatus. Nachores enim tuorũ matrona liberorũ auus, Abrahami erat frater, eodẽ patre eademq; matre prognatus. Is nunc mittit me ad uos, postulans hæc uirginem filio suo coniugẽ dari, quem legitimũ habet & unicũ, ad omnium suarũ facultatũ hereditatẽ educatũ: cui cum posset opulentissimam quamuis ex eius regionis sceminis deligere, nõ est ita uisum: sed malens hunc honorem cognationi suæ habere, procuras has nuptias: cuius uoluntatem nolite cõtemnere: diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere successerũt, & puellam hæc, & uestras ades inueni. Propinquus enim iam oppido, cõspicatus multas uirgines puteum petẽtes, optaui ut in hanc incidere, quod & factum est. Has igitur nuptias auspice Deo cõciliatas, uos quoq; uestra autoritate ratas habetote: & Abrahamũ, qui me tam accurate huc misit, uestro annutu honorate. Illi uerò sum q̄ rem tam optabilẽ approbarent, tum quòd
Dei

Dei sententiã accedere cognoscerent, mittunt eam quibus postulabatur cõditionibus: duxitq; illam Isacus, facultatum paternarum iam dominus.

De obitu Abrahami.

CAP. XVI.

XXV. **D**efunctus est autem Abrahamus non ita
Gen. 25. multo post, uir in omni uirtute eximius,
& pro sua insigni pietate Deo egregie carus.
Vixit annos CLXXV. sepultus est in Hebrone
iuxta uxorem Saram, communi cura filiorum
suorum, Isaci & Ismaëlis.

De Isaci filiis Esau & Iacobo, & natiuitate eorum.

CAP. XVII.

XXVI. **D**efuncto autem Abrahamo uxor Isaci
Gen. 25. gerebat uterũ: cuius mole crescente indies,
anxius cõsuluit oraculum. Respõsum est, gemellos
ei pariturã Rebeccam, & ab utroq; descẽsuram
gentẽ auctori suo cognominem: & quæ minor uidebitur,
eam fore potiorem: nec multo post, sicut
predictũ erat, nascuntur ei gemini, quorũ grandior à capite ad pedes erat hispidus, minor uerò
exeuntis ante se calcaneũ retinebat. Pater autem
amabat seniorẽ Esau ex re cognomẽ habentẽ: nam
Hebræi pilos uocãt Seir. Iacobus uerò iunior à matre
amabatur. Fame autẽ in ea terra grassante, Isacus
uolens ire in Aegyptũ propter ubertatẽ regionis,
peruenit Gerara, Deo sic iubẽte: rex autẽ
Abimelechus excepit eũ, quia hospitij & amicitie
ius inter eum & Abrahamum intercesserat. Cumq;
hominẽ inuiso magna
bens

beneuolentia prosequeretur, motus inuidiæ nõ po-
 tuit in eo affectu permanere: uidens enim Deum
 Isaco propitium, suumq; fauorẽ declarantẽ, ex-
 pulit illum. At ille expertus mutatuẽ præ inui-
 dia, secessit nõ longe à Geraris in locum qui uo-
 catur *Fauces*: ibi dum foderet puteũ, pastores ir-
 ruẽtes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo
 ultrò cedente, uisi sunt uicisse. Mox cum alio lo-
 co fodere cœpisset, rursus uĩ prohibentibus alijs
Abimelechi pastoribus, hũc quoq; puteum im-
 perfectum reliquit, prudenti cõsilio meliorem oc-
 casionẽ expectans. qua deinde oblata, rege sponte
 fodiendi potestatem faciente, puteo *Rooboth* no-
 men imposuit, quod significat ampli: è prioribus
 uerò alterũ uocauit *Escon*, hoc est pugnam: alte-
 rum *Syennã*, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci po-
 tentia cum opibus in dies magis ac magis cre-
 scebat. *Abimelech* autẽ ratus contra se fortu-
 nas Isaci augeri, cum quo parum sincere consue-
 tudinẽ habuerat, & qui ob simularis suspicio-
 nem aliquantisper secesserat, ueritus nequando
 apud eũ plus recens offensa quàm pristinae ami-
 citia memoria ualeret, ne se iniuriam acceptã ul-
 cisceretur, profectus ad illũ amicitia cum eo re-
 nouat, uno è suis amicis arbitro adhibito: cumq;
 Isacus pro natura bonitate iniurias suas pater-
 nae amicitia libenter donaret, uoti compos do-
 mum est reuersus. *Alier* autem filiorum Isaci, in
 quem pater erat propensior, quadraginta annos

natus.

natus, duxit Adam Helonis, & Alibamen
 Eſebeonis, dynaſtarum inter Chananeos filias,
 idq; auctoritate propria, ne patre quidem conſul-
 to: neq; enim ille permiſſurus erat, ſi filius ſenten-
 tiam ipſius expectaſſet, quippe qui non delecta-
 batur affinitate eius regionis hominũ: nolens ta-
 men moleſtus eſſe filio, iubendo eum ut mulieres
 miſſas faceret. decrevit rem totam ſilentio tranſ-
 mittere. Sed cum eſſet ſenex, & viſu orbatus, ac-
 cito filio, preſertusq; etatem, per quam etiam ſi
 cecitatis calamitas non acceſſiſſet, non liceret
 ſibi amplius Deum ſolito cultu venerari, iuſſit
 eum uenatum ire. Cura, inquit, ut quod poteris
 capias, & para mihi cœnam: qua ſumpta pre-
 cabor Deum, ut tibi dignetur eſſe auxiliator &
 adiutor per omnem uitam tuam: nam mea finis
 quàm longe abſit incertus ſum: qui prius quàm
 me opprimat, æquum eſt ut meis precibus Deum
 tibi faciam propitium. Vadit Eſaus uenatum:
 interim Rebecca malens Iacobo Deũ propitium,
 etiam præter Iſaci mentẽ, iubet eum hœdis ingu-
 latis cœnã inſtruere: ille obſequitur matri, iuſſu
 ipſius omnia faciẽs. Cœna uerò parata, circum-
 uolutis hœdino exuuiis brachijs, ut cõtactis pilis
 Eſaus crederetur: nam cœtera omnino ſimilis ut
 gemellus, hoc ſolo differebat. ſolicitus ne mature
 in malo dolo deprehẽſus pro fauſtis precamini-
 bus diras imprecationes reportaret, apponebat
 cœnã patri. At Iſacus ſentiens in uoce nonnihil
 pecul

peculiare, advocat filium: illo uerò protendente
 brachiū hadina pelle amictū, Voce, inquit, pro-
 prior es Iacobo, attamē ob pilositatē Esaus mi-
 hi uideris: nec quicquā doli suspicans, iam cœ-
 natus ad Deū precibus invocandū se uerit. Do-
 mine, inquit, omnium seculorū, & conditor omnium
 creaturarū, tu patri meo maxima bona pollici-
 tus, etiā mihi presentem felicitatē es largitus,
 meis quoq; posteris propitiū te fore, & maiori-
 bus beneficijs eos cumulaturum promisti: hic
 tuus fauor perpetuus sit precor, nē me propter
 hanc debilitatem despicias, que facit ut magis
 etiā ope tua egeam. Serua puerū hunc propitiū,
 & ab omni calamitate illa sum custodi: da ei ui-
 tam felicem, & possessionē bonorum que in tua
 sunt potestate: fac eum formidabilem inimicis,
 apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuoca-
 bat, putās se Esau bene precari. Vix absoluerat,
 preces, cū Esaus à uenatu reuerit, et Isacus in-
 tellecto errore nihil tamen est commotus. Esaus
 uerò postulabat ut sibi quoq; sicut fratri face-
 ret: denegante id patre, eo quòd omnes preces in
 Iacobū absumpsisset, lugebat quòd uoti cōpos nō
 esset: quin & pater mœrore eius motus, studijs
 quidē uenādi, & robore corporis armorūq; præ-
 stantia celebrē fore predicat, eaq; gloriā tū ipsi,
 tum eius posteris mansura sempiternā seruiturū
 tamē fratri. Ceterū cum Iacobus timeret fra-

XXVII

notis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit: persuadet enim marito, ut Iacobo Mesopotamiam uxorem daret, propinquā genere: iam enim etiam Esaus duxerat Basemathem Israhælis filiam. Male enim Chananeis uolebāt Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quorum gratiam filius Basemathem duxit, quam postea magis quam ceteras dilexit.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.

CAP. XVIII.

Gen. 28. **I**acobus autē in Mesopotamiam missus à matre, ducturus arūculi sui Labani filiam, consentiente etiā patre iter faciebat per Chananeā: cumq; simulatē haberet cum ea gente, nolebat ad quenquā diuerrere, sed sub dio quiescebat, lapide uice puluini capiti subiecto: cui dormiēti uisio talis est oblata. Videre uidebatur scalam à terra ad cœlum pertingētem, & per eam species descendentes, supra humanā naturā augustas: & in summa scala Deū manifestē apparentē, & nominatim se his uerbis cōpellantē: Iacobe, cum sis patre bono, & aīo ob suā uirtutem celebri prognatus, nō debes presenti necessitati succūbere, sed meliora potius sperare. Meo presidio magna te manet felicitas: nam et Abrahamū ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuū beatum reddidi, nec uia conditio deterior est futura: quare bono animo hanc uiam perge, fretus me deductore:

euen

eueniet ex tua sententia cōiugium ad quod pro-
 peras, accedent inde & liberi: eorū numerus erit
 magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post se
 relinquent: his ego terra huius imperiū dabo, et
 eorū posteris, qui repleturi sunt terrā omnē &
 mare quā late sol aspicit: tu ne cede ulli uel la-
 bori uel periculo, tui curam mihi cōmittens &
 nunc, & magis etiā in posterum. Hoc oraculum
 Deus Iacobo reddidit: quo letus urgie lapidē in
 quo dormienti tanta spes affulsit, & uotū Deo
 facit sacrificaturū se illic, si incolami & facul-
 tatibus aucto reditus contingeret: quod post re-
 uertens soluit, omniū bonorum suorum decimis
 oblatis: honorem etiā loco addidit, Bethel nomi-
 nato, quod Græcis domicilium Dei significat. Gen. 29.
 Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiā,
 tandem peruenit Carras: & cū pastores offen-
 disse in suburbio, & adolescentes ac puellas ad
 puteum quendā sedentes, poposcit potum. Hinc
 orto sermone percōtatus est, an nossent quendam
 Labanum suum populare, si fortē adhuc sit su-
 perstes. Aiunt omnibus sibi notū: neq; enim ta-
 lem esse ut ignotus esse possit: quin & filiā eius
 unā pascere, demirariq; se quod nondum adsit:
 ex ea facile quæ cuperet cogniturum. Vix hæc
 uerba finierunt, cū puella accedit comitantibus
 suis pastoribus: ei Iacobum ostendunt, dicentes
 hospitem de ipsius patre se scitari: quæ puella-
 rit erga uisita Iacobi adueni, rogabat quis nā &
 e 2 unde

unde ad eos ueniret, & cuius rei causa: addens optare se ut possent illi gratificari, quacumq; re opus haberet. Iacobus uerò non tam cognatione aut huius affectu quàm insigni puellæ forma captus, obstupuit, ut qui per paucas uiderat pulchritudine huic cõferendas. *Mihi, inquit, tecum & cum tuo patre, si quidẽ Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit uel tua et. is uel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami uerò & Sara Aranis filia Isacus, meus pater: est & propinquior ac recetior necessitudo, qua sumus mutuò deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita: itaq; cõsobrini sumus ego & tu: & nunc uenio saluatorus uos, cognationisq; officia, ita ut par est, renouaturus. At illa memor eorum qua de Rebecca ex patre, ut fit, audierat, sciensq; parẽtes desiderare aliquid de ea cognoscere, præ amore patris lachrymabunda ruit in collum eius, complexoq; iuuenem: Optatissimam, inquit, & maximam uoluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquã matris tue obliuiscitur, crebram illius mentionem faciẽs: eumq; nuntium cum quantauis felicitate nõ permutteret. Tum iubet ut è uestigio se ad patrẽ sequatur, nẽne diutius eũ hac uoluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanũ: & agnitus ab*

ANNNE

auunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos.
 tum illis inexpectato aduentu magnā uolupta-
 tē attulit. Post aliquot autē dies Labanus gau-
 dere se quidem eius præsentiā magis quā uerbis
 exprimere pisset aiebat, rogabat tamen quam-
 obrē uenisset relictis parentibus etate cōfectis,
 & qui ipsius obsequijs agrē carerent: polliceba-
 tur etiā benignitatē & operam suā in quacūq;
 re opus haberet. Iacobus uerò totam ei causam
 recensuit. Isaco esse filios geminos, se et Esau:
 eum quia fraudatus sit patris fausta impreca-
 tione per matris artē in se translata, cupere se
 interimere, quasi raptorē principatus à Deo de-
 stinati, & reliquorū uotorū paternorum. Hanc
 esse causam sui aduētus, et mādata matris, præ-
 sertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed
 propiore gradu mater. Sperare se in rebus angu-
 stis post Deū præsidiū maximū in auunculo re-
 perturū. Labanus contrā omnē illi humanitatē
 pollicetur, tum propter cōmunes auos, tum etiam
 ut affectū sorori absentī debitū erga ipsum præ-
 sentem declararet. Velle se eum gregū suorū mā-
 gistris præficere: & quando ad suos reueri li-
 buerit, nec indonatū nec inhonoratū abiturum,
 quem admodū iam propinquē cognatū deceat.
 Ad hæc Iacobus, se uerò libenter accipere con-
 ditionē quantumuis laboriosam, sed æquum esse
 mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quā
 & ipsius uirtutis causa diligeret, & quia eius

opera in tale hospitium sit introductus: amor enim puelle cogebat eum hac mentionem inijcere. Ibi Labanus ipso uultu leticiam praefrens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorem generum potuisse contingere: sed opus esse ut aliquandiu secum maneat. In Chanaanam enim non missuram filiam, quin et sororis in tam longinqua regione nuptum dante propemodum poenitere. His assentiens Jacobo, de septem annis est conventum: tot enim uoluit seruire mercede apud socerum, ut dato uirtutis specimine, magis cognosceretur quam uir esset. Ceterum elapso praestituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat: noctu uero non sentiente Jacobo inducit in Bethlam alteram filiam Rachelem maiorem natu, facieque non admodum liberali. At ille uino et tenebris fallentibus, congressus est cum ea: luce deinde cognito errore ex postulauit cum Labano. Ille ueniam petebat necessitanti, qua compulsus hoc fecerit. Non malitiose, inquit, Liam supposui, sed consuetudine regionis huius cogente: nihil tamen hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi uidenti ac scienti post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Jacobus, nec enim aliter facere poterat amore puelle deuinctus: et exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulae additae a patre, Zelpha Liam, Rachele Bala, nequaquam ancillae, subditae tamen: sed Liam male habebat amor mariti, quo sororem prosequibatur, expectabatque post par-

tum se fore in pretio, idq; assiduis precibus à Deo contendebat: cumq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eā factus, Rubelum nominavit, qui sibi miseratione divina contigisset. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto post nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat, exorabile ei fuisse Deum: Levi, quod est fumator societatis: Judas, quod est gratiarū actio. Rachel autē veritate ne propter fecunditatē sororis deteriore apud maritū conditione esset, iubet famulam suā Balā cum Iacobo cubare: ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, Dei iudiciū: & aliquanto post alter nomine Nephthalim, ac si dicas artificiosum: quòd mater arte certauerit cum sororis fecunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte contra eam ipsam usa: deducit suā famulam in sui mariti accubitū: ex ea quoq; nascitur filius Gadas, fortuitū significāre nomine: & post eū Aser, quod sonat beatificū, quòd mactā fecunditate se Lia duceret. Porrò cū Rubelus filiorū Lia maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc viso cōcupiuit hunc cibū, partemq; a sorore precario petiit. Illa uerò denegante, iubenteq; contentā esse, quòd honoris prerogatiuā apud communē maritū haberet: Rachel mitigatura indignationē sororis, ait se illi uirum cessuram in sequentem noctem: quam gratiam altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia cubauit in Rache-

Gen. 31. *lis gratiam. Rursum igitur ei filij nascuntur: Is-*
sachares, quod nomen significat ex mercede na-
tum: & Zabulon, quod significat pignus bene-
uolentia: praterq; filia Dina. Tandem etiam Ra-
chel peperit Iosephum filium: ea uox significat ad-
ditamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum
uiginti, pascuis soceri & gregibus praefuit: quo
exacto, equum esse aiebat, ut cum uxoribus ad suos
reuertere. Socero uero non permittente, clam hoc
facere cogitabat: pertentabatq; animum uxorum,
quomodo latura essent peregrinationem. Quibus
cum gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam deo-
rum patrie religionis sublati, una cum sorore fu-
giebat: simulq; utriusq; liberi & famula cum
suis filiis, asportatis etiam totis quantis erant fa-
cultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidium
pecorum, priusquam Laban rescire posset. Sigilla
uero deorum secum ferebat Rachel: non quod deos
coleret, quorum contemptum a marito didicerat:
sed ut si forte pater fugientes assequeretur, ha-
beret quod confugeret ueniam impetratura. Laba-
nus autem post unam diem cognito Iacobi & fi-
liarum discessu, indignatus persequeretur eum
cum ualida manu, & septima demum die depre-
hendit eos in quodam colle quiescentes: quumq; esset
diei serum, ab omni uis se continuit. per noctem ue-
ro Deus in somnis illi uisus uenit ne quid in
deprehensum in fuga generum cum filiabus du-
rius pro ira consuleret: sed potius foedus cum eo
fer

feriret: néue paucitatem fugientium cōtemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum sequēti uerò luce Labanus Iacobū ad colloquium euocat, non dissimulans oraculum: quūq; ille fidei eius se commisisset, cœpit hominē accusare, exprobrās quòd pauperē omniumq; egen. s. scēpisset, & de suis facultatibus abūde ipsi suppeditasset. Propterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga nos tuam fore firmiorē: tu uero neq; matrem tuā & communem sanguinē, neq; uxores apud nos ductas, neq; liberos quorū ego auus sum, reueritus nō aliter quā hostē me tractasti: rapuisti mea bona, filiabus ut parentē fugerēt autor fuisti, sacra patria domū tecū portasti, & apud maiores meos et apud me in summa ueneratiōe habita: et quæ uix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus cōuictor mihi fecisti. Iacobus contra pro se afferebat, nō sibi soli sed omnibus esse innatū patrie desiderium, æquūq; ut post tanti temporis moras tandem ad eam reuertatur. Quòd uerò prædæ, inquit, abactæ crimen obijcis, ipse iniustitiæ sub alio indice danderis. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conseruatis & auctis debeas, an non iniquum est egreferre, quòd partem earum modicam usurpauimus? certè quod ad filios attinet, scio non hoc ladendi animo à me factum, sed caritatis coniugalis hoc esse officium: sequun-

tur igitur non tam me quam suos liberos. Hæc
 pro se. Retorquebat deinde accusationem in
 ipsum, quòd auunculus ac socer duris manda-
 tis eum per annos X X. vexauerit: & illa quidẽ
 quæ nuptiarum spe tulerit, quamuis per se gra-
 uia, sibi tamen leniora fuisse: quæ uerò postea
 secuta sunt, multo grauiora, quæ nemo nisi bene-
 uolus perferret. Etenim Labanus ualde iniquè
 Iacobum tractauerat: uidens enim eũ in omni-
 bus rebus à Deo adiuari, pollicebatur ei datu-
 rum se futuros fœtus, modò quicquid album na-
 sceretur, modò quicquid nigrũ: cum uero magno
 numero nascerẽtur quæ Iacobo destinata essent,
 non seruabat fidẽ in presens, sed in proximè se-
 quentem annum promittebat, quòd esset ad rem
 attentior, promittens quidẽ eo quod non speraret
 tantũ prouentũ, ac mox ubi prouenerat fallens:
 sacras tamen effigies permissum est inquirere.
 Rachel autẽ cognito patrẽ permissa potestate
 uti uelle, deponit sigilla in sarcinam cameli quæ
 ipsa uectabatur, sedebatq; desuper, dicẽs se mē-
 struis laborare: & Laban destitit amplius in-
 quirere, credens filiam sic affectã non fuisse sa-
 cris propius accessuram. Post hæc offense ueniã
 pollicetur, uicissim alter amorẽ filiarũ, idq; iure
 iurãdo sanciant. Hoc fœdus ictũ est super monte
 quodam, ubi columnam erexerunt aræ speciei
 unde Galades colli nomen factum, à quo Ga-
 ladena terra est dicta. Post fœdus conui-

uio celebrato, Laban ad sua redijt. Iacobo autē
 in Chananeam iter cceptum prosequenti uisio-
 nes obueniebant, bonā spem in posterū facientes: Gen. 32.
 cui loco Dei castra nomen indidit. Volens autem
 scire animū fratris erga se, præmisit diligenter
 cuncta exploraturos, timens eum propter uete-
 rem suspicionē: quos ita fratrem iussit alloqui.
 Ultro se patriā reliquisse, ne cum offenso fratre
 degeret: nunc credere tantū temporis spatiū sa-
 tis ualere ad reconciliationē, ideoq; redire cum
 uxoribus ac liberis & facultatibus industria
 quæsitis, ut se & quicquid earū haberet illi de-
 dat, quandoquidem nihil felicius existimet, quā
 ea que Deus largitus est, cū fratre habere cō-
 muniā. His nuntiatis Esaus uehemēter exhila- Gen. 33.
 ratus, occurrit fratri cum C C C C. armatis. At
 Iacobus, audiens eum obuiam properare cū tot
 armatis, extimuit ualde. Deo tamen seruatore
 fretus providebat pro tempore ne quid detrimē-
 ti acciperet, utq; suos ab iniuria defenderet. Di-
 stributo igitur agmine alios procedere iussit, a-
 lios propere subsequi: ut si quis primos aggrede-
 retur, ad sequens agmē haberēt refugium: & hoc
 modo instructis qui circa se erant, præmittit
 quosdā ad fratrem cū muneribus: ea cōstabāt iu-
 mentis multisq; ac uarijs quadrupedibus, acci-
 pienti placituris propter raritatē: ueniebant au-
 tem alij post alios, ut crebrius occurrentes plures
 quā pro numero uiderētur: & credibile erat do-
 nis pla

nis placatum remissurū irā, si qua adhuc esset
 reliqua: quin & illud mandatū est prēmisis, ut
 blande hominē alloqueretur. His ita per totam
 diē dispositis, noctu in uir agmē. Cumq; Iobac-
 hum torrentē trāsissent, Iacobus aliquantū ab
 agmine relictus incidit in luctā cū spectro, ipse
 prior lacebitus: eratq; superior. Exclamat igitur
 mactū uirtute, qui nō quēris aduersariū, sed
 angelum Dei uicerit: idq; illi esse magna felici-
 tatis presagiū: genusq; eius nunquā de fore, nec
 ullis unquā humanis uiribus posse opprimi: ius-
 sitq; illum posthac uocari Israēlē, quod Hebraeis
 angelo reluctantē significat. Hac sunt prädicta
 Iacobo, id ipsum roganti. Cū enim sensisset an-
 gelum esse Dei, precatus est ut ex eo fatū suum
 cognoscere liceret. His dictis spectrū euauit. Ia-
 cobus uero letus auditis, imposuit loco nomen
 Phanuel: id significat Dei faciem. sed quia latū
 neruū inter luctadum lesit, & ipse post eo cibo
 abstinnit, & nobis illo propter eum uesci nō li-
 cet. Cognito uerò fratrem iam nō longe abesse, iu-
 bet uxores procedere per se quāq; cū pedisequis,
 ut è longinquo spectaret pugnā uirorum, si eam
 frater mallet: ipse propior factus adorauit fra-
 trem, nō malè de se cogitantem. At Esaus eo
 salutato, interrogabat de turba mulierū ac pue-
 rorum: & cū didicisset omnia, uoluit eos de-
 ducere a patrem. Iacobo uerò excusante lassitudinem
 iumentorum, reuersus est in Seirā: illic
 enim

reuersus
 aab.

enim habitabat, uernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus autē peruenit ad Scenas quas uocāt, uetus nomen adhuc retinentes: inde profectus est Sicima, que est urbs Chananeorum. Et cum esset celebritas apud Sicimitas, Dina unica Iacobi filia uenit in urbē ad uiscendum cultum mulierū eius regionis: qua uisa Sychemis Emmoris regis filius, raptā stuprū obtulit: & correptus amore patrē suum rogauit, ut puellam uxorem habere liceret. Ille morē ei gerens, uenit ad Iacobum, rogans ut filio suo Dinam in matrimoniū collocaret. Iacobus uerō qui neq; negare poterat propter maiestatem rogantis, neq; fas putabat alienigenæ filiam nuptium tradere, deliberandi spatiū poposcit. Rex sperans Iacobum assensurum, abiit. Ille uerō indicata filijs iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos cōsultare quid facto opus esset. Maior pars hærebat incerti quid esset agendū. Simeon uerō & Leuis uterini puelle fratres tale cōsiliū inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimita uoluptati & cōuiujs operam dabant, inuasit noctu custodibus sopitos cōtrucidant: atq; ita facile urbe potiti, mares uniuersos interimunt unā cum rege ac filio, solis parcentes fœminis: quo facinore citra cōsensum patris perpetrato, sororem reducunt. Iacobum autem obstupefactum audacia tanta filiorum, indigneq; ferentē, Deus per uisum bono animo esse iussum, lustrare

Gen. 34.

Gen. 38.

lustrare tentoria, sacrificiumq; quod olim post somnium illud in profectioe Mesopotamena ueraciter persolvere imperat. Itaq; dum lustrat, incidit in Labani deos: nesciuerat enim Rachelem eos furatam. His apud Sicima defossis in terrā sub quadam quercu, profectus inde sacrificauit apud Bethela, ubi somnium illud diuinum uiderat, iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agrum Ephratanū, Rachelem ibi ex partu mortuam sepelit, solam monumento cognatorum in Hebrone nō illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit. Benjamin, eo quod doloris causa matri fuerit. Atq; hic est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, foemina una. Ex his octo legitimi, è Lia sex, duo è Rachele: quatuor uero è pedisequis, è singulis duo: quorum nomina iam dixi.

XXVIII. Inde uenit Hebronē in Chananea sitā, ubi Isacicus habitabat. Nec diuturn⁹ fuit eorū cōiunctus.

Mors Isaci, & sepultura in Hebrone. CAP. XIX.

Gen. 35. **R**ebecca enim iam antè defuncta, Isacus quoq; eam sequitur, non multo post filij reditum: & sepultus est à filijs iuxta uxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isacus uir Deo charus, & magna providentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem: ualde longo etiam tempore uixit. Mortuus est enim exactis cum uirtute annis octuaginta quinque supra centum.

FL. IO

FL. IOSEPHI ANTI-
 QVITATVM IVDICA-
 RVM LIBER SE-
 CVNDVS.

Quomodo Esaus & Iacobus Isaci filii diuiserunt
 habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo
 Chananzæ contigit. CAP. I.

DE FVNCTO auic Isaco, filij par-
 titi sunt inter se habitationem, nec
 ambo paternam retinuerunt: sed
 Esaus Hebrone fratri concessa ha-
 bitauit in Saira, & Idumæa dominatus est à *Gen. 35.*
 seipso denominatæ. Adomus enim cognomina-
 batur ob causam talem. Olim adolescens etiam
 cum reuersus à uenatu famelicus offendit fra-
 trem coquentem sibi ipsi in prandium leniculam
 rubentem colore, quo magis etiam excitatus, ro-
 gavit ut expeditum sibi cibum traderet. At ille
 adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo
 dare cum cõpulis: coactus enim inedia, cessit ei
 suum ius, interposito iureiurando. Ob eius cibi
 colorem à collisoribus adolescentibus Adomus
 est per ludibrium cognominatus. Adoma enim
 Hebraicis significat rubens: id nomen post in re-
 gionem ipsius diuisionis est deriuatum, quod Gre-
 ci in mollus flexerunt, Idumæam d. cendo. Ge-
 nuit autem filios numero quinque ex his Iaus, Io- *Gen. 36.*
 lamus, et Coreus eadem matre Albama nati:
 ex rel

ex reliquis duobus *Aliphazem Asa, Raguel*.
lem Mosametha ei peperit. Hos filios habuit
Esau. *Aliphaz* itē quinq; legitimi filij fue-
 re, *Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Oca-*
nasus. Nā *Amalecus* erat nothus, è *Thāna* cō-
 cubina genitus. Hi habitauerūt *Idumæa* regione
 quæ *Gobolitis* dicitur, & eā quæ de *Amaleci*
 nomine *Amalecitis* est appellata. Quōdā enim
 late patentē terrā *Idumæa* nomē cōplectebatur,
 cuius partes à primis colonorū inductoribus de-
 nominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

Quomodo *Iosephus* *Iacobi* filiorum nati mini-
 mus propter somnia futuræ suæ felicitatis præ-
 nuntia in fratrum inuidiam incurrit. CAP. II.

Gen. 37. **I**acobus autem ad tantā felicitatē perue-
 nit, ad quam uix alius quisquam: nam et
 opibus excelebat inter eius regionis homines, et
 propter filiorum uirtutes beatus erat ac conspi-
 cuus: nihil enim eis deerat, sed industrij fuerunt om-
 nes, & generosa quadā fortitudine simul ac
 prudentia præditi. Tantam autē ipsius felicita-
 tis curam gerebat coeleste numē, ut etiam ex re-
 bus (sicut tum uidebatur) aduersis maximorum
 bonorū occasionē præberet, & per ipsum eiusq;
 liberos parentibus nostris uiam ad exitum ex
Aegypto præstrueret ac præmuniret. *Iosephus*
 è *Rachele* sibi natū pater tum ob corporis præ-
 stantiam, tum ob animi uirtutē (erat enim pru-
 dentissimus) præ cæteris liberis amabat: is pa-
 rentis

ventis affectus odium & inuidiam fratrum in
 eum prouocauit: accesserunt eò somnia, quæ sibi
 uisa patri ac illis indicauit magna felicitatis
 prænuntia, quæ res etiam coniunctissimos ad æ-
 mulationem facile concitat. Visiones autem Io-
 sephi fuere tales: Missus cum fratribus à patre
 ad colligendas fruges messis tempore, uisionẽ ui-
 dit quæ non poterat existimari una ex istis uul-
 garibus quales in somnis obuersari so'ent: eam
 experrectus fratribus interpretãdam narrauit,
 dicens uisum sibi præterit a nocte suũ tritici ma-
 nipulum stare loco, illorum uerò manipulos ac-
 currentes adorare cum: quod uidebatur & am-
 plam fortunã ipsi prænuntiare, & fratres quo-
 que in eius potestate futuros. At illi nihil tale
 Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intel-
 ligere: sed taciti precabantur irritum fieri præ-
 sagium, ipsumq; maiore etiam odio prosequen-
 bantur. Deus autem aduersus eorum inuidiam
 contendens, alteram uisionem Iosepho immittit,
 priore magis mirabilem. Vidit enim solem cum
 luna & undecim stellis descendere in terram,
 & adorare ipsum. Hoc somnium in presentia
 fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri in-
 dicauit, rogans ut interpretari dignaretur: quod
 ei non mediocri fuit uoluptati. Præsagium enim
 somni colligens, & sapienter euentũ conijciens,
 gaudebat eo quòd ingens filio felicitas portendi
 uideretur: euenturum olim tempus quando tam
 f à paren

à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per solem ac lunam patrem & matrem, quòd altera auget omnia & aleret, alter formam rebus & uim inderet. Porro stellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia uim à sole & luna habeat. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi ualde contristauit id presagium, haud aliter quàm si alieno cuiusdam hęc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreueruntq; adolescentem tollere: & hoc cõsilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt se cum pecoribus in Sicima agrum pascuis per cõmodum, non pramonito patre: atq; ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus ueniente, nec certi quicquam nuntiante, de filijs sollicitus ac mcerens, mittit Iosephum ad greges, cogniturum res fratrum, & quid agant renuntiaturum.

Quomodo Iosephus in Aegyptum uenditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit. CAP. III.

Gen. 37. **I**lli autem uiso fratre aduentante gauisi sunt, non ob aduentum germani à patre missi, sed tanquàm inimico in manus suas à Deo tradito: uolebantq; confestim eum interimere, neq; presentem occasionem elabi sinere. Rubelus autē

inter hos natus maximus uicens eos cōspirasse, conabatur impetū corū remorari docens quantum facinus molirentur, & quantum inuidiam pariturum. Nefariam rem haberi tam Dei quā hominum iudicio cædem hominis uel nō cognati: sed lōge sceleratius esse necis fraternæ reos deprehendi, quo sublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturā, & matrē quoq; in luctum ac diram orbitatem cōiecturos. Hos respicerent, reputantesq; quantā eis calamitatem allatura sit mors filij ium probi tum nati minimi, abstererent à tam nefario scelere. Deum quinetiam uererentur spectatorem ac restē cōsiliij cōtra fratrem initi: hunc si à cœpto desistat, accepturum eorum pœnitentiam atq; resipisceniam: sin pergant, fieri non posse quin exigat ab eis paricidij pœnas, cum nihil ipsius prouidentia latere possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Vbicunq; enim sint homines, existimandum ibi Deum quoq; adesse. Sed & propriam conscientiam post tantum scelus illis aduersariam fore, quam nunquā abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorū foret, si fratrem interfecerint. Addebat, ne leso quidem fas esse germanum occidere. Satius esse dare ueniam amicis, sicubi nō fecisse officium uideantur. Iosephum uerò ne peccasse quidem in illos, cuius ætas miseratione potius mereatur, et illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiā cædis facinus corū grauaturā,
 f 2. si uideas.

*si uideantur ob inuidiã futura felicitatis ei uitã
 ademisse, qua felicitate propter cognationẽ ipsi
 quoq; frui licebat. Debere enim ita existimare,
 ipsorũ esse quicquid Deus Iosepho largitus fue-
 rit. Proinde cogitandum eo grauiore fore indi-
 gnationem Dci, si eum quẽ ipse omni bona for-
 tuna dignum iudicasset interimendo, materiam
 diuina beneficẽtia subtraxerint. Hac Rubelus et
 his plura cõmemorans conabatur eos abstertere
 à paricidio. Postquã autẽ nihil se proficere ui-
 dit, sed omnino ad eadem accensos, cõsulebat ut
 salte modum necis mitiorem eligerent. Dissua-
 sisse quidem se primum pro uirili, sed quãdoqui-
 dem semel decretum sit fratrem tolli, minus ma-
 li futurum si suo cõsilio pareant. Sic enim uolun-
 tatem eorum habituram effectum, leuiorem ta-
 men ac minus malum, si ad eadem conferatur.
 Satius esse temperare à manibus, & proiectum
 in proximũ puteum illic extinguere sinere, ut sal-
 tem manus puras seruarent. In hanc sententiam
 itum est, abductumq; adolescentem Rubelus fune
 religatum demisit sensim in puteum: erat enim
 satis siccus. Quo factõ abiit pascua quasiturus.*

III. *Iudas autem unus è Iacobi filijs, conspicatus
 negotiatores Arabas Ismaëlitici generis, aro-
 mata & Syriacas merces deferentes in Aegy-
 ptum è Galadena, profecto iam Rubelo consi-
 lium dedit fratribus ut extractum Iosephum
 uenderent Arabibus. & illum enim hoc pacto
 ablega*

ablegatum apud exteros moriturum, & se im-
 pollutos permansuros. Quo approbato, eximunt
 eum, & negotiatoribus uendunt uiginti minis
 annos septemdecim natum. Rubelus autem no-
 ctu ad puteum ueniens inscijs fratribus seruare
 Iosephum uoluit: quo frustra in clamato suspica-
 tus per suam absentiam interemptū, fratres in-
 cusabat: cognitoq; quid accidisset, lugere desyt.
 His perpetratis fratres cōsultare cœperunt, quo-
 modo patris suspicionē à se alienarent. Placuit
 tandē tunicā qua indutus Iosephus ad eos uene-
 rat, quamq; demittendo in puteū detraxerāt, la-
 ceratā prius sanguine hircino inficere, atq; ita
 patri allatā ostēdere, ut à feris deuoratū pui-
 ret: quo factō uenerunt ad senē, non ignarum de
 infortunio filij. Aiebant autē Iosephū quidem
 neq; uidisse se, neq; scire quid illi acciderit: tuni-
 cam tamē hanc inuenisse lacerā & cruentatā:
 quamobrē suspicari beluarum incurso perisse, si
 tamē eam indutus domo exiuerit. Iacobus autē
 qui hactenus leuius malū sperauerat, captiuum
 aliquò abductū puerū, opinionē hanc iam abie-
 cit, euidēs argumentū necis tunicā ratus: agno-
 scebat enim eam esse qua indutū miserat: iamq;
 haud aliter quā extincto se afflictans, lugebat
 tanquā unicū, aliorum cōsolationem nō admit-
 tens, quòd nihil dubitaret in itinere à feris de-
 uoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neq;
 filij consolando quicquā proficiebant, nec ipse
 f 3 luctum

lactum satietate remittebat. Iosephum autem de
 negotiatoribus emptum Petephres uir Aegy-
 ptus, qui Pharaonis coquis praeerat, habuit li-
 beraliter, quem & disciplinis ingenuorum eru-
 diendum curauit, & uictu comodiore quam pro
 seruili conditione uiri praecepit: deniq; totius do-
 mus curae preposuit. Ille uero fruebatur concessis,
 nec tamen innatam uirtutem propter hanc sui sta-
 tus mutationem amisit: docuitq; prudentiam ad-
 uersanti fortunae non succumbere, si quis ea legi-
 time, & non secundis tantum in rebus utatur.
 Herilis enim uxor tum dexteritate eius, tum for-
 ma in amorem illecta, ratamq; si rem aperiret se
 facilius copotituram, & in parte felicitatis ha-
 biturum si contingeret ab hera se rogari, astinens
 eum magis ex presenti conditione, quam ex im-
 mutabili morum generositate, concupiscentia dete-
 cta mentionem de concubitu facit. At ille preces
 eius repulit, nefas ducens tale ei gratiam referre,
 quae cum tam benigni domini contumelia & in-
 iuria coniuncta esset: quin & ipsam hortabatur
 ut morbo suo repugnaret, negans unquam se in hac
 re illi obsequiturum. Desineret sperare, quo potiri
 non liceat: sic enim fore ut mala cupiditas facile
 sederet, se quiduis potius perpessurum, quam ut
 huic eius uoluntati pareat: quamuis enim aduer-
 sari herae seruum non deceat, ipsam tamen rei sc-
 ditatem reclamare ne quid tale admittatur. Il-
 lam uero repulsa magis etiam accendebat, quod
 non

non putaret Iosephum pernegaturum: & nō cessante morbo, secundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatem scēminas quoq; frequentare mos erat, fingit morbū apud maritū, captans solitudinem, & ad Iosephum sollicitandum opportunitatem: quā nacta supplex blandicijs talibus eum adoriur. Satius quidē erat primis precibus non repugnantē cedere, idq; uel dignitati precāis deferre, uel amoris uehementia, quā cogēte oblita me dominā ad tam abiecta uerba descendi: sapiēs tamen si uel nunc cedes, & prius erratū corriges: siue enim iterū rogari expectabas, iam facio accuratius etiā quam ante: nam & egritudinē ad hoc finxi, & festi letitiam tuę cōsuetudini posthabui: siue prius dissidebas, non tentari te malitiose certo argumēto colligere potes, quia in eadem uoluntate persto: quare aut presentē uoluptatē elige, & amanti obsequere, maiora etiam commoda expectās: aut odium meum & uindictam, si mea gratie castitatis opinionē praeferes. Nihil ea te inuabit, mihi crede, si ad maritū te deferā, & de stupro me appellatā dicam: quantumlibet tua ueriora fuerint, meis uerbis maiorem fidem habiturus est Pecephres, quā tuis. Ad haec uerba lacrymasq; uerborum testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quo minus perstaret in suo pudicitiae proposito: constanterq; restitit intentanti iniustā afflictionem,

f 4 malens

malens acerbissima quaq; sufferre, quàm cblatis
 perfrui: non ignarus iusto se dignum supplicio, si
 quicquam tale in mulieris gratiam admitteret.
 Ipsam quoq; officij sui monuit, iurisq; cōiugalis
 ac consuetudinis, i:bens huius maiorem habere
 rationē, quàm momentanea libidinis: huic enim
 praesto esse poenitētiā, quae factū quidem doleat,
 insectū tamen reddere nō possit: adesse & timo-
 rem cōtinuum, qui pro magno habeat non prodi-
 suum dedecus: at coniugale consuetudinē & uo-
 luptatē habere securam, & cōscientia fiduciam
 tam apud Deum quàm apud homines: quin &
 conducibilius esse, si impolluta manēs habeat se
 herili iure subditū, potius quàm si agitij cōmunis
 consciū: satius enim esse cōscientia recte facto-
 rum, quàm peccati latebris fidere. His & alijs
 simili libus uerbis mulieris impetū retundere cona-
 batur, eamq; à praua affectione ad rationis ar-
 bitrium reuocare. At illa uehemētius instabat,
 & cum uerbis nihil proficeret, iniectis manibus
 hominē ad obsequium cogere nitebatur. Ibi uerò
 Iosephus intemperias mulieris ulterius nō ferens,
 relicta etiā interula ex qua retinebatur, profilit
 è cubiculo. Illa partim repulsa dolore, partim
 metu, ne suam petulantiam maritus cognosceret,
 decreuit prior Iosephū falso deferre, & hoc pa-
 cto uindictā de eo sumere, dignū muliebri astutia
 rara, si accusationē praoccuparet: itaq; sedebat
 mærens & perturbata, qui erat dolor ob fru-
 stratam

stratam libidinē, esse indignationē tentat & pudicitia simulans. Marito autē reuerso, & ad hūc aspectum turbato, causamq; scit ante: Ne uiuas, inquit, marite, ni scilistū seruū, cubile tuum uiolare conatū, digna pœna multaueris, oblitū & qualis in ades nostras uenerit, & quāta beneuolentia sit à te cōplexus: qui ingratiſſimus habendus ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidē tuo iniuriā abstinnit: idq; die festo obseruata absentia tua, ut facile appareat, modestiam quam prius præ se ferebat, ab herili meru, non ab indole recta profectā. Quod ut auderet, à te præter spem ac meritū indulgente corruptus est: uidens enim omnia tua bona fidei ac dispēsationi suæ credita, grandioribusq; cōseruis se prepositū, æquum putauit uxore quoq; tuam atrectare: & ut uerbis fidem astrueret, protulit tunicā, quasi in colluctatione relictā. Petephres autem uictus oratione ac lacrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omiſſa ampliore ueritatis inquisitione, collaudata prius uxoris fide, audacis facinoris Iosephū damnatum in maleficorū carcerem coniecit: ob uxorisq; pudicitiam magis sibi placebat, testis iam cōperta ipsius honestatis. Iosephus autē innocentiam suam Deo committēs, neq; se defendere curauit, Gen. 40. neq; rem ita ut gesta erat indicare: sed uinculorum necessitatē tacitus ferens, una spe cōsolabatur, nimirum potentioſorem esse Deum his qui se

f s nixer

uinxerāt, cuius providentiam cōstitim est exper-
 tus. Custos enim carceris tum fidem eius ac dili-
 gentiam in absoluendis operū pensis considerans,
 tum formæ dignitatem, soluit eum à uinculis,
 eamq; miseriam aliquāto leuiorem reddidit: ui-
 Et u etiam commodiore quàm reliquos uinctos ui-
 permisit. Caterum his qui in eodem erant erga-
 stulo, quoties labor intermitteretur, confabulan-
 ribus ita ut solent miseriarum socij, & inter se
 causam damnationis percontantibus, pincerna
 quidam regi charus, per iram ab illo ad compe-
 des damnatus, familiaritatem cum Iosepho con-
 traxit: & quia prudentem existimauit, uisum
 somnium ei exposuit, orās indicaret si quod sub-
 esset presagium, deplorans suum infortunium,
 cui non satis erat regis indignatio, nisi per quietem
 etiam somnijs diuinitus turbaretur. Aiebat
 enim se in somnis uidisse uinum palmarum uitis
 uuas è singulis enatas pendere grandes iam &
 uindemiæ tempestiuas: easq; se exprimere, sub-
 dente rege phialam. Colatum deinde mustum se
 obtulisse regi, illumq; libenter bibisse. Narrato
 hoc somnio rogabat, ut si quid scientiæ datum à
 Deo haberet, interpretis uisionis esse dignaretur.
 Ille uerò bono animo hominem esse iubet, & ex-
 pectare intra triduum solutionem à uinculis, re-
 ge ipsius ministerium requirente, ad quod ei de-
 nuo sit rediendum. Interpretabatur enim uitem
 fructum mortalibus in bonum usum afferre,
 quando

quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciat, & inimicitia dissoluatur, adhuc molestiae mœroresq; usu eius discutiantur, pro quibus letitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressam accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miserie huius remissionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructum uindemiasti in somnijs. Tu uerò memento mei postquam euentus hanc faustam predictionem non falsam approbauerit: & iam liber ne despexeris nos in hac miseria, in qua relinquitur te ad prænuntiatam hanc felicitatem discedente: neq; enim fortes in hæc uincula sumus compulsi, sed ob uirtutem ac modestiam quasi malefici punimur, quòd potiorrem habuerimus honorem domus in qua uersabamur, & eius qui nos huc contrusit, quam propriam uoluptatem. Atq; ita pincerna, ut par erat, letus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius uerò quidam seruus pistoriibus regijs præpositus, in eisdem uinculis degens cum pincerna, ex tam fausta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium uiderat, rogat eum quidnam sibi quoq; præterita noctis uisio portenderet: erat autem huiusmodi: Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi uidebar: ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & uarijs edulijs, qualia regibus apparari solent. Deuolantes autem alites absumpsisse omnia, ipso

licet

licet arcente nihil deterritas. His dictis simile
 priori presagiū expectabat. Tum Iosephus con-
 iectura somnij facta, presatusq; quod mallet ei
 latiora prænuntiare, quam quæ somnium porten-
 deret, dicit duos omnino dies uitæ ipsi superesse,
 hoc enim significare canistra: tertia uerò cruci
 suffixum ab alitibus deuorandū, quas à se arcere
 non posset. Nec aliter euenit utrisq;, quam ut Io-
 sephus prædixerat. Ad præscriptam enim in
 somnijs diem rex natalitium epulum celebrans,
 præpositum pistorum in crucem egit: pincernam
 uinculis exemptum ministerio pristino restituit.
 Iosephum autem post biennij tempus in miseria
 carceris exactum, nihil interim ab ingrato pin-
 cerna adiutum, Deus eripuit tali uia ad liber-
 tatem præstructa. Pharaotes rex cum eadē no-
 cte in somnis duas uisiones uidisset, pariterq; in-
 terpretationē earum, hanc oblitus, sola somnia
 retinuit, nihil letū ut cōiungere poterat significan-
 tia: conuocatisq; prima luce doctissimis Aegy-
 ptiorū, interpretationē requirebat. Illis uerò nihil
 explicātib; tanto magis rex turbabatur. Quo
 uiso pincernā subit recordatio Iosephi, eiusq; in
 hoc genus cōiecturis prudētia: & adito rege, in-
 dicauit ei de Iosepho, & de uisione in carcere
 agēti sibi oblata, eiusq; enētū iuxta illius inter-
 pretationem: quodq; eadē die pistorū præpositus
 cruci suffixus tanto magis fidem prædictionibus
 eius astruxerit. Vinculum autē à Petephre coquo-

rum p̄fecto, cuius esset seruus : ipsum autē dicere, apud Hebræos se genere ac parentibus cum primis claris natū. Hunc, inquit, euocari iubeto, neue cōtempseris hominē propter presentē miseriam : clarē enim significat a somniorū ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitū rex, manuq; apprehēsū comuter his uerbis alloquitur: Bone inuenis, quandoquidē te prudentem indicio famuli mei cognoui, enarra somniorū meorū p̄sagia, quemadmodū & illi enarraſti, rē gratissimam mihi facturus. Caue autē uel metu quicquam sup̄primas, uel ad gratiā ac uoluptatē loquaris : sed uera omnia, etiamsi fortasse non admodū lata. *V*isus sum mihi secundū flumen inambulare, uidereq; boues bene pastas & bene magnas numero septē à fluētis ad paludes progredi: & alias totidē à paludibus obuiam eis factas, uehemēter extenuatas macie ac uisu fœdas: quæ cum deuorassent septem illas saginatas & magnas, nihil tamen profecerūt, miserē à fame uexata. Post hāc uisionē experrectus è somno turbatusq; dum mecū agito, quidnā sibi uelint species per somnū obuersata, obrepēte sensim sopore grauatū iterū obdormiui: iterumq; somniū uidi priore prodigiosius, quod me magis etiā turbat ac terret. Spicas septem uidebam ab una radice enatas, fruge grauatas & uertice pronas, messiq; iā maturas : iuxta quas totidē alias spicas languidas & p̄ roris inopia deficientibus similes:

quæ

qua cum illas alteras ingētes ac pulchras absum-
 psissent, attonitū miraculo me reddiderunt. Ad
 hæc Iosephus, Somniū hoc Rex, duplici licet spe-
 cie visum, unū tamen & eundē eventū significat.
 Namq; & boves animal aratro & labori na-
 rum, nisi ab exilioribus deuorari, & spicæ à de-
 terioribus absumpta, famē Aegypto & sterili-
 tatem ad totidē prænūtiat annos, ad quod prius
 ubertatis felicitatem, horumq; fertilitatē à toti-
 dem sequētium sterilitate absumēdam. huic ino-
 pie nō facile uidetur prospicere & occurrere: id
 quod inde conijcio, quia macra boves deuoratis
 pinguibus, satiari non potuerūt. Sed ista Deus,
 nō ut terreat & cōtristet, prænūtiat hominibus:
 sed ut præmoniti sibi provideant, quo leuius im-
 minenti malo premātur. Tu ergo si uberioris tem-
 poris prouentus reposueris ac dispēsaueris, inse-
 quentē penuriam Aegyptus non sentiet. Cumq;
 rex admiratus Iosephi prudentiā & sapiētiā
 percontaretur, quonā modo esset in futurū prospi-
 ciendam ubertatis tēpore, quo tolerabilior fieret
 uētura sterilitas: monuit & cōsuluit Aegyptiūs
 utendum parsimonia, & quod presenti usui su-
 peresset ad futurā necessitatē reseruandū: suasi-
 etiā ut indicta profectioe frumētī aratores in-
 beret id in horrea cōdere, & quantum sat esset,
 & nō amplius, populo distribueret. Ibi rex tam
 cōsilio quā interpretatione Iosephi collaudatis,
 ipsam huic dispensationi præficit, iubetq; prou-
 dere

dere quaecunq; putaret in rē esse uel ipsius regis, uel populi: praefatus neminem sibi uideri magis idoneum ad hoc cōsiliū exequendum, q̄ ipsum eius auctore. Qua potestate à rege auctus, accepto etiam anulo regis signatorio, & iure purpure gestanda, in sella curuli sublimis per Aegyptum circumuectabatur, frumentumq; cōportabat, tantū inde aratoribus demeticens, quārum in alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente causam cur hoc faceret. Trigesimū iam etatis annum exegerat, in summo apud regē honore habitus, & ob incredibilem prudentiam Psontomphanechus ab eo cognominatus, quod occultorum inuentore significat: sed & coniugium nactus est honoratissimum. Duxit enim, rege cōsorbium hoc procurate, uirginē Petephrae Heliopolitani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asanthe: ex qua & liberos genuit ante agrorū sterilitatē, ex his maior dictus est Azanasses, quo nomine significatur obliuio, quia meliorē fortunam nactus uenit in prioris obliuionem: iunior uerò Ephraemes, quod redditū significat, eo quod maiorum suorum libertati restitutus esset. Aegyptum autem iuxta Iosephi interpretamentum septennio per diuitem affluentiam exacto, octauus annus fame infestabat, & quia malum impromissum erat, promiscua multitudo graniter laborans ad fores regis cōfluebat. Rex Iosephum accersit, qui mox frumenta diuendendo seruator

populi

populi citra cōtrouersiam extitit: nec solum eius regionis hominibus forū aperuit, sed etiā exteris, existimās uniuersum genus hoīm inter se cognatum, & in rebus angustiis fortunatorū ope subleuari dignū. Et quoniā eadē calamitas & Chananeā & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoq; omnes filios in Aegyptū frumētatum mittit, cum cognouisset quod & exteris eo foro uti liceret, solo Beniamī retēto, quem ē Rachele susceperat, uterinum Iosephi fratrem. Qui postquam in Aegyptū peruenere, Iosephū accedunt, mercatū sibi permitti rogantes: nihil enim nisi ex ipsius sentētia gerebatur: nā tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidē gratia negligeretur. Ille agnitis fratribus, nihil tum minus quā de se cogitantibus, quod adolescens ab eis distractus iam per etatē faciei lineamēta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidē poterant tētare eos decreuit, quali mente essent pradi: nam & frumēti emēdi potestatem eis negauit, et pro speculatoribus cōprehendi uoluit, dicens cōuenisse ē diuersis regionibus, & cognationē simulare: quī enim fieri posse ut uir priuatus tot. tam insignes filios educauerit, quae felicitas uel regibus rarō cōtingeret. Id faciebat ut de patre cognosceret, quōne in statu per suā absentiam res eius interim fuerint, quid ue de Beniamine su factum. sollicitus enim erat ne & eum, quemadmodum se, de medio sustulerint. At illos

magnus

magnus pavor occupat, imminens periculū re-
 putantes, & frustra se tantum iter emensos exi-
 stimantes: cumq; crimen amoliendū uiderent, Ru-
 belus natus maximus sic cōmunē causam agere
 cœpit. Nos neq; speculatū huc uenimus, neq; re-
 gi damnū aliquod allaturi: sed dira fames cuius
 effugiū querimus, uenire huc cōpulsit, fretos ue-
 stra humanitate, quos nō ciuibus solis, sed exte-
 ris quoq; salutē uobis debituris frumentum ue-
 nale proposuisse audiimus. Quōd autē fra-
 tres & ex eodē sanguine, uel facies nostræ ar-
 gumēto sunt non admodū inter se uariātes. Pa-
 ter nobis est Iacobus uir Hebræus, qui nos duo-
 decim è quatuor mulieribus suscepit, qui donec
 omnes essent incolumes, res nostræ satis prosperæ
 fuerunt. Caterū uno, cui Iosepho fuit nomen, ab-
 sumpto, domesticæ fortune in peius labi cœpe-
 runt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamētatio
 non minus nos afficit, quān olim suauissimū
 fratris immaturus interitū: nunc frumentatū
 uenimus, patris cura Beniamini natus minimo
 commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram
 domum misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac
 fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem exi-
 meret: qui cognito patrem ac fratrem esse inco-
 lumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per
 otium quæstioni admoturus. Post triduum de-
 inde productis, quoniam, inquit, asseueratis uos
 in detrimentum regis ac regni non uenisse, fra-
 tresq;

tresq; esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si relicto interim uno ex uobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrē posecti, rursus ad me reuertamini, adducētes uobiscū fratrem quē aiebatis illic relicto esse: hoc enim erit argumentum uos nihil fingere. His uerbis percussi, ratiq; iam extremam calamitatem instare, lamentabatur fortunā suā, crebro iactantes, adesse diras ultrices fratris per summā immanitatem oppressi. Rubelus insuper increpabat seram & inutile eorū pœnitentiā, fortiter serenda mala dicitans que Deus innocētiæ uindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, credentes lingue Hebrææ gnarum interesse neminem, mœrebantq; omnes tacti uerbis Rubeli, & scelus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent autores facinoris, cui tum iustissimam pœnam à Deo iudicabant infligendam. In hac anxietate constitutos uidēs Iosephus, dissimulare fratrem ulterius non ualens, quòd lacrymæ iam prorūperent, quas etiam tum calari uolebat, subduxit se de medio. Nec multo post reuersus, retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentū emere permisos abire iussit, quum prius uni è suis mādasset, ut pecunia quā pro frumento attulerāt, clam in sarcinas indita, potestatem abeundi eis faceret: per egit mandata famulus. Iacobi uerò filij reuersi in Chananeam,

renuntiauerunt patri quicquid eis in *Aegypto* acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint cõprehensi: quumq; diceret fratres se esse, et undecimũ domi relictũ apud patrẽ, noluisse illos credere: relictũ etiam *Simeonẽ* apud presidem, donec *Beniamin* illuc profectus, uerbis eorũ fidẽ astrueret: postulabantq; ut pater nihil sollicitus iuuenẽ cum eis mitteret. *Iacobo* uerò filiorũ factum displicuit, & cũ ne *Simeonem* quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam *Beniamine* priuari: ac ne *Rubelo* quidẽ rogante, filiosq; suos dedente, ut si quid *Beniamini* accidisset in itinere, in illos anus saeuiret, *Iacobo* ut assentiret persuaderi potuit. At illos quid agendum incertos magis etiã terruit pecunia reperta in saccis frumentarijs. Caterũ deficiente iam tritico, urgente fame cõpulsus *Iacobus* deliberauit *Beniaminẽ* unã cum reliquis mittere: non enim licebat eis in *Aegyptũ* reuerti, nisi seruato pacto. Cumq; indies maior necessitas incũberet, & filij rogare non desineret, adhuc tamen hesitabat. Tandẽ *Iudas* uir natura uehemẽs cœpit liberius arguere patrẽ, quòd nimis de fratre sollicitus esset, cui nihil præter uoluntatẽ *Dei* posset accidere siue foris siue domi: se uerò in certã perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam unicũ à *Pharaothe* presidium adimitur: habendã etiam rationem *Simeonis* incolumitatis, ne dum *Beniaminem* peregrinationi cõmittere cunctan-

Gen. 43.

tur, interim ille ab *Aegyptiis* occidatur: crederet Deo salutē filij: se certē aut eum saluū reduturū, aut illic unā periturū. Ac tum demū *Iacobus* cedēs tradit eis puerū, & duplex frumētī pretiū: addit et dona ferēda *Iosepho* ex prouētū *Chananaeae*, *balaninū* unguentū, *stacten*, *terebinthum* & *mel*: atq; ita multis utrinq; fuis lacrymis à patre digrediūtur, sene miserē timente salutī filiorum, illis contrā sollicitis ne per suā absentia mœrori pater succumberet. In hoc dolore integrū diem exegerunt: mox pater afflictans se domi subsistit, illi in *Aegyptum* tendentes presentem tristitiam spe melioris fortunæ leniebant. Quò postquā est peruentum, apud *Iosephum* diuertunt, nō parum solliciti, ne calūnia sibi intenderetur, quasi dolo molo prioris frumenti precii secum abstulerint: quod mox apud *Iosephi* dispensatorē diligenter excusauerunt, dicentes pecuniā domi repertā in frumēto dum saccos eximaniunt, quā nunc bona fide reportarent. Illo uerò negante se unquā eam pecuniā desiderasse, liberati hoc metu securiores esse cœperūt: moxq; *Simeon* iam liber inter fratres uersari est permissus. Interea *Iosepho* ab officio reuerso, donā ei offerunt, & scitāti de patre benè ualere aiūt: tum ille cognito *Beniaminē* superesse, quē inter eos uidebat, percontatur an is esset frater natus minimus: & audito quòd is esset, hoc tantum effatus, Deum uniuersis rebus prouidere, secessit

not

nolens ab eis aduerti lacrymas, quas ulterius continere non poterat. Acceptos deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solabant discumbere: cumq; omnes comiter haberet, duplicibus partibus Benjaminē honorabat. Post VI.
 cœnā autem illis iam cubantibus iubet dispensa- Gen. 44.
 torē frumentū admetiri quod asportaturi erāt, & pretiū rursus in saccis abscondere: in Benjaminis uerò sarcinam cyphum argentiū, quo ipse præcipuè delectabatur, immittere. Id faciebat uolens experiri fratrum animum, essentne adfuturi Benjaminis reo furti: an illo relicto, ac si maleficiū hoc nihil ad se attineret, ad patrē reuertentur. Quæ ubi facta sunt ut imperatū erat, prima luce omniū ignari filij Iacobi proficiscuntur assumpto Simeone, læti tam huius restitutione, quam Benjaminis reditu, quæ patri se redituros fidem dederant: & ecce agmen equitum repente illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in sarcinam indiderat. Illis uerò turbatis inopinato incurso, & rogantibus cur irruerent in uiros quos paulò antè honore hospitij dignati fuerint: Aegyptij cōtrà sceleratos inclamabāt, qui huius ipsius beneficij, Iosephiq; comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriam reponere: daturosq; furti pœnas minitabantur: non fefellisse enim eos Deum, licet ad tempus ministrum mensæ fefellerint: & nunc rogitare satis ne sani essent, quasi uerò

nesciant statim se ad poenam rapiendos. His & similibus uerbis famulus praeter ceteris insultabat. At illi ut qui nihil de dolo composito sciebant, convincantur ei, demirari se hominis intemperias temerè obijcientis furti crimen eis uiris, qui ne frumenti quidè pretium in saccis inuentum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia praeter ipsos sciret, tantum abesse ut data opera damnum inferre uellent: certiores tamen rati inquisitionem quam negationem, iubet, eos scrutari sarcinas: nec recusabant uniuersi poenas dare, si unus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur: tanta erat securitas & innocentia fiducia. Acceperunt illi conditionem inquisitionis, supplicium tamen solius fore penes quem furtum inuentum fuerit. Inquisitionem deinde aggressi, omniumque ordine sarcinas scrutati, postremo ad Beniaminem ueniunt, non quod nesciret in eius sacco latere cyphum, sed ut accuratè officium facere uiderentur: itaque ceteri iam securi de se, de uno Beniamine adhuc non nihil erant solliciti: sperabant tamen ipsum quidè in maleficio deprehendendum, adeo ut iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorum importunitatem steterat, ne bonam partem itineris iam confectam haberent. Ut uero Beniaminis sarcinam scrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuo uersi, tum fratrem deflebant mox furti supplicium daturum, tum suam ipsorum uicem, qui fidem de Beniaminis salute

salute

*saute parenti datam presenti casu fallere cog-
 erentur. Augebat etiam dolorē eorum, quod
 cum maxime euasisse omnia pericula uideban-
 tur, fortuna inuidia peruenerint in tantam ca-
 lamitatē: atq; huius tam fratris quā parentis
 infortunij se autores fatebantur, qui inuitū ac
 reluctantem ad puerū simul mittēdum precibus
 importunis tantum non cōpulissent. Et equites
 quidem cōprehensam Beniaminem ducebāt secū
 ad Iosephum, sequētibus & reliquis fratribus.
 Tum ille uidens fratre in carcerem contruso cæ-
 teros lugubri habitu adstare: Itāne, inquit, sce-
 lestissimi omnium uel meam humanitatem uel
 Dei prouidentia contempstis, ut tam nefarium
 facinus cōtra hospitem ac benefactorem uestrū
 auderetis? At illi uicarios se pro Beniamine
 ad supplicium offerebant: rursūq; Iosephi cre-
 bra mētio, felicē eum qui morte à uita calami-
 tatibus sit exēptus, si tamen esset mortuus: quod
 si uiuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuria
 Deus tā seuerē in ipsos uindicaret: patris quoq;
 se pestē esse & infortunium maximū, cui ad ue-
 terem luctū recentem hunc afferrent: nec desine-
 bat Rubelus denuō illis scelus eorum exprobare.
 Iosephus uerō negabat se alios morari, quorum
 innocentiam cōpertam haberet, contentus unius
 pueri supplicio: nā neq; hunc dimitti in gratiam
 insontū equū esse, neq; illos alieni peccati pœ-
 nas persolvere: abirent quō uellent, se curaturum*

ut tutum iter facere liceat. His uerbis graui-
 ter ietos, ceteros pra dolore uox defecit. Judas uerò
 qui patri adolescentem mittere persuaserat, uir
 alioquin etiã strenuus, decreuit se pro fratris sa-
 lute periculo obycere. Fatemur, inquit, Praeses,
 grauius à nobis peccatum, suppliciumq; cõme-
 ritos, quod parati sumus omnes luere, licet non
 omniũ sit culpa, sed unius natu minimi: sed quã-
 uis salutem eius penè pro deplorat ab abeamus,
 unica tamen effugij spes in clemẽtia tua boni-
 tateq; superest: quãobrem oramus ut non tam no-
 stri cõmissi rationẽ habeas, quã tua natura. &
 in hac causa non indignationẽ iustam, sed nati-
 uam tuã bonitatẽ in consiliũ adhibeas: iramq;
 magno animo cõprimas, cui uulgares homines
 in magnis iuxta ac paruis rebus succũbere so-
 lent. Dispice quãso, num ex tua dignitate sit eos
 occidere, qui ipsi se dedunt ad pœnã, & salutẽ
 non nisi precario tibi debere cupiunt, quã nõ nũc
 primum tua benignitati sunt acceptã laturi: ne
 cõmittas ut illud beneficiũ tibi pereat, dum fami-
 ereptis, & frumento liberaliter adiutis, etiã ad
 familiã eodem periculo laborãtem domum ali-
 menta perferendi potestatẽ fecisti. Eiusdẽ enim
 bonitatis est, seruare fame de uita periclitantes,
 & mortẽ meritis culpam cõdonare, quibus for-
 tuna tuam beneficentiam inuidisse uisa est: eadẽ
 planè gratia est, diuerso modo collata. Seruabis
 enim quos pauidisti, & uitam quam pra fame
 desi

deficere non es passus denuo donabis, quo com-
 mendabilior sit tua clementia, dum & uitā do-
 nas, & per quæ uita retinetur. Quin etiam
 Deū ipsum existimo tibi hanc uirtutis excrēda
 materiam suppeditare: ut appareat te proprias
 quoq; offensas benefaciēdi uoluntati posthabe-
 re, & non in solos innoxios egenos liberalē esse.
Quantūuis enim magna laus est opē ferre in re-
bus angustiis, nō minus tamē principē ornat cle-
mentia, præsertim in causa quæ ad ipsius iniu-
riam priuatim attinet. Si enim parua peccata
remittentes merita laus sequitur, quid in capi-
tali crimine iram cohibuisse, an non diuina cle-
mentia proximum uideri debet? Quod nisi Iose-
 phi interitu cōpertum haberē quā molestē ferat
 pater orbari filijs, non a deo pro salute nostra la-
 borarem, nisi quatenus tibi clementia laudē cō-
 ciliatura uidetur: & si non haberemus quibus
 mors nostra luctum ac mœrorem sit allatura,
 æquo animo suppliciū perferremus. Nunc uerò
 quādo nō tam nostri nos miseret, tamen si iuuenes
 ahuc nō multū fructū aut uoluptatē uitæ perce-
 pimur: quā parentis miseri, ætate curisq; cōse-
 cti, has tibi preces illius quoq; nomine offeri-
 mus, et uitā nobis donari oramus, supplicio per
 hodiernū malefactū obnoxia. Ille certe uir bo-
 nus est, nosq; ut similes essemus genuit, dignus
 qui nunquā talem calamitatem experiatur, qui
 nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore di-

scruciatur: quòd si talè nostri interitus nuntium
 acceperit, simulq; eius causam, nò sustinebit am-
 plius uiuere, nostræ mortis infamia illius mortè
 appropereabit, hoc ipso infeliciores, quia ne nostri
 dedecoris rumorè sentiret, è uiuis excessisse uide-
 bitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam in-
 dignationem hoc scelere permotus, patri tamen
 uindictæ gratiã facito: & plus illius miseratio
 apud te ualeat, quàm nostra iniquitas. Defer
 hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis orbetur
 superstes durare nec uolet nec poterit, defer tui
 parentis memoriæ, defer ipsi patris uocabulo
 quod tibi iam contigit, ita tibi Deus omniũ pa-
 ter hoc felix faxit ac perpetuũ: quem & ipsum
 honorabis hac pietate propter cõmune nomen, si
 te calamitatis senis patris misereat, quã orbarũ
 manere est credibile. Nunc tuum est quæ nobis
 Deus dedit cũ iure possis, nò auferendo iterũ da-
 re, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, &
 hac parte simile ei fieri. Cum enim tantundè ad-
 uirũlibet ualeas, prestat bene facere quã male,
 & potestate contentũ sui iuris nò meminisse, sed
 tantũ ad seruãdos homines potentiã tibi datam
 existimare. & quo pluribus salutẽ dederis, hoc
 te ipsum illustriorem fore. Potes autẽ fratri erro-
 ris uenia data nos omnes seruare: neq; incolu-
 mes esse possumus, nisi hoc incolumi, neq; domum
 absq; hoc ad patrem redire licet, sed hic feren-
 dum est quicquid frater tulerit: neq; enim aliam

grge

gratiam à te Praeses petimus, si hanc non impe-
 tramus, quàm ut nos eodẽ afficias supplicio, non
 secus ac sceleris socios: hoc enim satius fuerit,
 quàm si pro mœrore nobis ipsi manus inferamus.
 Non addam iuuenem esse, & per aetate nondum
 satis sapere, & talibus nõ grauatim ueniã dari
 solere: sed hic finẽ dicendi faciã, ut siue damne-
 mur, mihi imputetur non satis diligenter huic
 cause patrocinato: siue absoluamur, in solidum
 hanc gratiã tuæ clementia ac bonitati debeat-
 mus: cuius laudi hoc quoq; accedet, quòd non so-
 lum nos seruaueris, sed plura etiã quàm nos ipsi
 in causa nostra quæ pro nobis faciant uideris.
 Siue igitur plectere uis hunc, me uicario ad sup-
 plicium accepto, patri eum remittito. Siue ad ser-
 uitium addicere mauis, ego tuis ministerijs ma-
 gis sum idoneus, & ad utrumuis ut uides magis
 paratus. His dictis Indas promptus ad quiduis
 pro fratris salute libenter subeundum, accidens
 Iosepho ad pedes, quantum in se erat mollire ac
 placare iram conatur: pariq; modo & caeteri
 prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Gen. 45.
 Iosephus autem pietate uictus & iam egrè
 personam irati sustinens, ablegat alios qui tum
 aderant, ut sine arbitris à fratribus agnosce-
 rentur: cumq; soli essent, aperit seipsum & inquit:
 Pietatem uestrà & amorem, quo fratrem pro-
 sequimini, non laudare non possum, quem maio-
 rem comperio, quàm expectaram, coniecturam
fac

faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci ut fraternæ benevolentia caperem experimentum: cuius quoniam egregiū specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum uestre nature imputare libet, sed Dei potius uoluntati totū ascribo, qui uobis in presentia cōmoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. Quando igitur & patris incolumitatem, optatam magis quàm speratam cognoui, et uos tales quales cupiebam erga fratrem cōperi, libēter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens uobis ut ministris diuinæ prouidentie in hoc tempus cōmuni nostræ utilitati prospiciētis gratiam habere: quàm uestre, ut tum uideri poterat, malitiæ meminisse. Vos quoq; tēporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij bonū euentū libenter ferre, neq; pudore præteriti errati quicquā contristari. Quid est enim cur uos male habeat iniquæ quondam uestre sententiæ pœnitentiæ, quā frustratam esse iam uidetis? Lari igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo consumpto immodica de uobis sollicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidadat, priusquam ille in cōspectum meum ueniat, & horū bonorū fiat particeps. Quamobrē & ipsum & uxores ac liberos uestros totamq; cognationem assumētes migrare uos huc uolo. Nō enim deceo
 mihi

mihī charissimos ab hac mea felicitate abesse, praesertim fame quinq; adhuc annis duratura: haec locutus cōplectitur fratres. Illi uerò in lacrymis erant ac mœrore, tanto maiore poenitentia, quòd in tam bonū fratrē peccauissent: mox conuiuium est secutum. Rex autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibipsi aliquid boni accidisset letatus est, donauitq; eis currus onustos frumento & aurum ac argentum, munera ad patrem deferenda: qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed praecipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus autem postquam ex filijs statum Iosephi cognouit, quòd non solum mortem effugit, quam tandiu luxerat, sed etiam in splendida fortuna uiuit cum rege administrās Aegyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facile ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tamen si aliquantisper ut uidebatur intermissam: nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migravit.

CAP. IIII.

VT uero uentum est ad puteum iuramenti, Gen. 46.
oblato Deo sacrificio, cum timeret ne filijs propter ubertatem Aegypti cupiditate habitandae regionis captis posteritas sua non rediret in Chananaeam occupatura eam iuxta
promissam

promissa Dei: né ue inconsulto Deo migratione
 presenti facta genus ipsius clade aliqua ferire-
 tur: ad hæc ne forte ipse antequã Iosephũ aspi-
 cere cõtingat, ex hac uita eximatur: talia uolu-
 tanti in animo et somno grauato Deus per ui-
 sionem adstitit, eumq; bis nominatim in clama-
 uit. Quo rogante quisnã esset: an non agnoscis,
 inquit, Iacobe Deum perpetuum tam tuũ quã
 tuorũ maiorũ protectorẽ simul & auxiliatorẽ?
 qui cõtra patris tui propositũ principem fami-
 liæ te constitui, & cum solus in Mesopotamiã
 profectus esses, effeci ut coniugiũ nactus fortu-
 natum redires & liberis multis et facultatibus
 auctus: incolumẽ etiam progeniẽ tuam seruauis,
 & quẽ amisisse uidebaris Iosephũ, ad tã subli-
 me dignitatis fastigiũ euexi, ut nõ multũ à rege
 Aegypti differat. Nunc quoq; in hoc ueni, ut
 me ducem huius itineris habeas, utq; tibi præ-
 nuntiem inter manus Iosephi te è uita exiturũ,
 & posteritatẽ tuam per multa secula potentem
 fore, simul & illustrẽ, occupaturãq; terrã cu-
 ius ditionem ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus
 eo libentius in Aegyptum cũ filijs ac nepotibus
 properabat, qui erat in uniuersum LXX. Eorũ
 nomina cũ sint duriora non eram adscripturus,
 nisi propter quosdã, qui nos Aegyptios conten-
 dunt esse, nõ Mesopotamios. Ergo Iacobi filij
 fuere duodecim, ex quibus Iosephus iam antea
 uenerat: recẽsendi sunt nũc reliqui, cũ sua quisq;
 progen

progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, Anoches, Phalles, Essarò, Charmisus. Simeonis sex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Leuis quoque tres fuerunt, Gelfemis, Caathus, Mararis. Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Phara Esron & Amyrus. Issacharæ quatuor, Thulas, Phruras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc quidem genus è Lia, quæ secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum aliter Iosephus filios habuit Manassem & Ephraemen: aliteri uerò Beniamini fuerunt decem, Bolfossus, Baccharis, Asabel, Gela, Namanes, Ises, Aros, Nompthis, Optais, Sarodus: isti quatuordecim superioribus additi, sunt numero quadraginta septem: & legitimū quidem Iacobi genus hoc fuit: è Bala uerò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quæ quatuor sequebantur filij, Eleirus, Gunes, Sares, Helligmus. Dano uerò unicus erat filius nomine Ugis: his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Asserus nati fuerunt è Zelpha Liæ famula: ex his Gadem sequebatur filij septem, Zophonias, Ugis, Sunis, Zabros, Aerines, Erodas, Ariel. Asserum uerò una filia, & mares numero sex, quorum nomina Iomnes, Essus, Iubes, Baris, Abarrus, Melmiel: his quindecim adiectis ad predictos

Etos

Etos quinquaginta quatuor, supradictus numerus cōpletur, annumerato etiā Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit, qui præ nimia lætitia minimū abfuit quin expiraret: sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, non tamē equè ac pater. Deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad regē, nuntiaturus adesse cū familia Iacobum: quo audito lætus ille percontatus est Iosephum quibusnā studijs potissimum delectarentur: ait, pastoralem artē calere, & nihil aliud exercere: idq; eo consilio respondit, ne fortē distraherentur, sed ut unā degentes curā patris haberēt: tum ne qua emulatio cū Aegyptijs interueniret, si circa eadē cum illis studia uersarētur. Nā ei gēti nō erat licitū greges aut pascua curare. Iacobo autē salutatū ad regē perducto, post faustas ominations acceptas, rogauit eum Pharaon, quantū tēporis uixisset: & cum audisset triginta supra centū annos natū, admiratus est hominē tam longeuū: cumq; ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, iussit eum cū filijs degere in Heliopoli, ubi etiam regij pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Aegypto, nec aderat remedium, neq; flumine agris rigante, non enim ascendebat, neq; ullis de celo pluuijs: ad hæc

Græuiss

grauius erat malum, quia uulgo improuifum,
 qui nihil parati habebat, neq; Iosephus frumen-
 tum dabat nisi numerata pecunia: quæ postquã
 defecit, pecudes ac mancipia pro frumento per-
 mutabant: quibus uerò agri fuere, partem ali-
 quam in pretium alimētorum regi decidebant:
 cumq; ad hunc modum omnes eorum possessio-
 nes in ius regis deuenissent, alius aliò migrabāt,
 quò certius esset regium dominium: soli sacerdo-
 tes immunitatem & agros retinuerunt. Postre-
 mo hæc necessitas adeò non corpora solùm, sed
 & animos gentis in seruitutem redegit, ut nihil
 turpe putarent quo uictus utcunq; parari pos-
 set. Postquam autem cessauit fames, & rigante
 flumine terra ad pristinam fertilitatem redijt,
 Iosephus regionis urbes obeundo, conuocata per
 singulas multitudine, agrorum quos regi cesse-
 rant usumfructũ illis restituit, & adhortatus,
 ut non secus quàm proprios colerēt, iussit quin-
 tam partem fructuum regi pendere, quæ ei iure
 dominij deberetur. Qui læti insperata restitutio-
 ne agrorum culturam strenuè aggrediebantur:
 atq; hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gen-
 tis erga regem beneuolentia non mediocriter cre-
 uit: & ius quintæ partis frugum etiam penes
 regum posteros ac successores permansit. Ia- V I I I.
 cobus autem cum decimumseptimum annum in Gene. 48.
 Aegypto exegisset, inter manus filiorũ uitam 49. 50.
 finiuit, precatus eis prius prosperitatẽ et abun-
 dantiam

dantiam, & uaticinatus quòd singulorum posterum in partem possessionis Chananae terrae essent peruenturi, id quod factum est aliquanto post tempore. Praeterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quàm uel benefactoribus deberentur, mandauit suis filiis ut Iosephi filios Ephraem & Manassen in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananaeam, quemadmodum postea dicitur. Postremo rogauit ut in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autem cum uixisset annos centumquingenta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna praemia Dei benignitate est consecutus. Iosephus uerò permitte rege deportatum patris corpus in Hebronem magnificè sepeliuit. Caterum fratribus recusantibus cum eo reuerti, quòd timeret ne defuncto patre in se uindicaret, cum non amplius esset in cuius gratiam daturum ueniam speraret, iussit eos posito metu nihil mali suspicari: & reductis secum magnas possessiones largitus est, nec unquam eos summa beneuolentia prosequi destitit. Moritur autem & ipse centesimo & decimo uitae anno exacto, uir admirabili uirtute praeditus, in omnibus negotiis prudens, & potestate bene usus: quibus artibus factum est, ut neque externum genus, neque calamitas, de qua diximus, quicquam offecrit quo minus ad summam dignitatem eueheretur. Reliqui etiam fratres uita

felicitis

feliciter exacta in Aegypto sunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananeam per Hebræos, dum ex Aegypto populariter migrarent: hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Aegypto exiuerunt.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per
annos c c c c. CAP. V.

Aegyptij gens delicata & ad laborem se- IX.
gnis, uoluptatibus solum, & captandis Exod. I.
una c. nq; lucris dedita, malè uolebat Hebræis,
quòd per inuidiam ferre equo animo illorum felicitatè nò poterat. Vidētes enim genus Israëlitarum florere, & opibus labore atq; industria quæsitis abundare, non satis tuta sibi eorum incrementa existimauerunt: & cum iam Iosephi beneficiorum memoriam tempus oblitterasset, regnumq; Aegypti in aliam familiam demigrasset, inhumanè tractabant Israëlitas, & uarijs laboribus atterebant: nam & flumen in multis fossas diducere sunt iussi, & mœnia exedificare, & aggeres exstruere, quibus inundationes fluminis arcerentur: pyramidum etiam insanis substructionibus uexabant gentem nostram, cogendo uarias artes ediscere, & laboribus ferendis asuescere: atq; in hunc modum per c c c c. annos fuit laboratum, Aegyptijs id
h 2 agentib

agentibus ut Israëlitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, cur genus nostrum magis etiam cuperent extinetum. Quidam ex eo genere hominum quos gens illa uocat sacrorum scribas, quorumq; predictionibus multum tribuit, pronuntiat regi nasciturum per id tempus apud Israëlitas quendam res Aegyptiorum olim grauius afflicturum, Israëlitas contra eucturū, si modò ad aetatem adultam peruenerit: nam & uirtute fore præcellētissimum, & gloria per omne æuum celebrē. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israëlitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Aegyptias diligenter obseruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat, ne obstetrices ob cognationem edictum regium contemnerent: proposuit etiam pœnam si quis clam seruare foetus auderet, ut cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas, non eo solum, quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurū quoq; tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum: atq; ita in extremo infortunio constituti sibi uidebantur.

Sed

Sed nemo potest Dei uoluntati resistere, etiamsi Exod. 2.
infinitas artes in hoc cōminiscatur: nam et puer
de quo sacrorum scriba prædixerat, elusis regijs
obseruatoribus clam fuit educatus, & uatum
non fuisse uanū euentus rei cōprobauit. Ama-
rames Hebræus uir inter suos nobilis, sollicitus
tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis
ad nihilum redigeretur, tum priuatim quòd do-
mi prægnantem uxorem haberet, inopia consiliū
laborabat: & ad implorandum diuinum præ-
sidium conuersus, orabat ut tandem miserare-
tur homines à quibus unis perpetuo cultus fue-
rit: daretq; sinem præsentis afflictionis, quæ toti
generi perniciem minaretur. Deus autem preci-
bis supplicis ad misericordiam flexus, adstitit ei
per somnum, iussuq; in futurum bene sperare.
Memorem se esse pietatis eorū à maioribus ac-
ceptæ, nec ipsis defutura præmia, sicut nec pro-
genitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem
ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo
fauore Abrahamum solum è Mesopotamia in
Chananeam profectum præter reliquas felici-
tates ex uxore antea sterili liberos suscepisse, et
successoribus amplas regiones reliquisse, Isma-
heli Arabiam, Chaturæ filijs Troglodytidem,
Isaco Chananeam. Res etiam bello meis auspi-
cijs feliciter ab eo gestas nunquam sine impieta-
tis & ingratitude nota non meminisse pote-
ris. Jacobi uerò nomen etiã apud exteras gentes
h ;
celebre

celebre est, tum ob eam felicitatē in qua ipse uixit, tum ob eam quæ posteris eius quasi hereditario iure obligit: qui à septuaginta uiris patrē in Ægyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum nulliū numerū creuerunt. Nunc quoq; scito mihi cordi esse & publicam uestrā incolumitatē, & priuatim tuam gloriā: puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij scetus uestros ad necem damnauerunt, tibi nascetur: hic neq; deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit præter opinionē educatores natus, suo tēpore Hebræos ex Ægyptia seruitute liberabit, memoriāq; sempiternā hoc præclaro facinore consequetur, non apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficiū in te tuosq; posteros cōferente. Fratrem quoq; talem habebit, qui dignus sit meo sacerdotio ipse et posterius eius in omne aeuū. His per uisionē cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli uxori, quæ res utrisq; sollicitudinē auxit: iā enim nō puero tantū timebant, sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed mox oraculo fidē fecit mulieris partus, quæ tā facile est enixa, ut obseruatores fesellerit, nihil sentiētes eorū quæ in uulgarib. puerperijs sentiri solēt. Nunc infantulū per tres mēses clā nutrierūt, deinde Amarames ueritus ne re deprehēsa irā regis incurreret, ac mox & ipse unā cum puero sublatuſ è medio promissionē Dei faceret irritā, maluit salutem filij totam

filij totã ipsius prouidentie cõmittere: ratus etiã si
 puer lateret, quod tamen perdifficile erat, mole-
 stum tamen in continuo periculo uiuere, non eius
 tantum, sed & suo. De Deo uerò certam spem
 habebat, prouisurum ut oraculi ueritatẽ euentus
 indicaret. Hoc cõsiliu postquam satis placuit,
 excogitauerunt tale quiddam: lectulo è papyro
 contexto, quantus infantulum commode capere
 poterat, bitumincq; illito, ne aqua penetrare
 posset, indiderunt pucrũ: atq; ita in flumen proie-
 cti salutem diuinæ prouidentie commiserunt. In
 hunc modũ cum à flumine deferretur, Mariame
 infantuli soror iussu matris ex aduerso per ri-
 pam descendebat, obseruatura quò tandem pa-
 pyraceutum illud uas deportaretur à flumine. Hic
 uerò manifestissime Deus declarauit, nihil hu-
 mana sapientia, sed omnia bonitate illius omni-
 potenti confici: eosq; qui propter utilitatẽ suam
 aut securitatẽ alijs perniciem moliuntur, quan-
 talibet utantur diligentia, sæpe tamen uoti com-
 ptes non fieri. Rursum, qui suam salutem Deo
 committunt, præter opinionem è medijs periculis
 emergere: quod et in hoc puero uidere licet. Erat
 filia regi nomine Thermuthis: hæc dum ludit ad
 ripas fluminis cõspicata uas fluitans, missis na-
 tatoribus iubet lectulum ad se in ripã extrahi:
 quo ut iussum erat allato, mirè placuit puer,
 quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauo-
 re Deus Moysen profecutus est, ut eum fecerit ab

h 4 illis

illis ipsis nutrirī & educari, qui propter eius natiuitatē reliquos quoq; Hebræos perdendos decreuerant. Itaq; iubet Thermuthis mulierē alicunde adduci, quæ puero mammā prabeat: quo nō admittente mammā, sed aduersante, idq; cum alia post aliā addiceretur, Mariame quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, regina, dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres: q̄ si Hebræam aliquam accerferes, tum fortē popularis mammam admitteret. Cumq; recte monere uideretur puella, iussa est ipsa hoc negotium exequi, & lactantem quampiam adducere: ac mox usa permissa potestate, redijt adducens communem matrem, ignotā omnibus qui tum aderant. Tum infans perquā libenter inharere mamille uisus est: & rogāte regina mulier cōmissi infantis curam suscepit: & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu nomē est sortitus: aquam enim Aegyptij uocant moyses uerò seruatos: quare composita uoce ex utrisq; nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra cōtrouersiam prudentissimus Hebræorum euasit, ita ut Deus iam antè prædixerat: erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramē filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic uerò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus: hic autē Abrahami erat filius. Puer autē non pro ætate proficiebat intellectus, sed inter ludendum præ cæteris equalibus sapere

ſapere uidebatur, et quicquid ageret, noua qua-
dam indole res magnas olim gerēdas pra ſe fere-
bat. Poſt tertium uerò annū etatis admirādam
gratiam ei Deus addidit : nemo enim erat adeò
tetricus, ut uifa Moysi pulchritudine nō obſtu-
peſceret: & perſepe accidebat, ut dū geſtatur ac
circūfertur, obuios quoſq; in ſe cōuerteret, ita ut
relictis ſerijs negotijs mallēt præcellenti eius for-
ma oculos paſcere. Tanta erat puerilis gratia,
ut inuiti homines ab hoc ſpectaculo diſcederent:
quo factū eſt ut Thermuthis hunc ſibi filiū ado-
ptauerit, cūm alioquin germanis liberis careret:
allatumq; patri oſtētabat, dicens de ſucceſſore ſe
cogitare, etiā ſi Deus illi nullū filium gignere de-
derit. Hunc puerū, inquit, ego educaui non minus
indole quā pulchritudine diuina excellentem,
quem Nilus ipſe in ſinū meum tradidiſſe uideri
potest, quē decreui adoptare mihi filiū, tibi uerò
in principatu ac imperio ſucceſſorē : & cum di-
cto patri infantem in manus impoſuit. At ille
poſtquā acceptū ad pectus appreſſiſſet filie gra-
tificaturus comiter diadema ſuū eius capiti im-
poſuit. Moyses uerò capiti pueriliter detractum
prolabi in humū paſſus, pedibus etiā calcauit : id
quod mox ominoſum eſt uiſum, & regno nihil
boni portēdere: moxq; ille ſacrorū ſcriba qui na-
tuitatem eius Aegypto cladem allaturā præ-
dixerat, occidere puerū uolebat, uociferans: Rex,
puer iſte per cuius necem nobis ſecurizatē Deus
h s pollic

pollicetur, naticinium iam cōfirmavit, insultando tuo regno, & diadema calcando. Hoc interempto tam *Aegyptiys* metū, quàm *Hebraeis* spem & fiduciā adime. *Thermutis* uerò confestim eum eripit, rege quoq; nō inuito, cui *Deus* talem animum indiderat, *Moyſis* salui prouidens: itaq; educabatur quàm accuratissimè. Quamobrem *Hebraei* quidem felicitatem suo generi sperabāt, *Aegyptiys* uerò suspecta erat hæc educatio. Sed cum nemo extaret uel è cognatis regijs uel ex alijs optimatibus, qui etiamsi *Moyſes* sublatus esset, magnopere uideretur procuraturus *Aegyptiorum* commoda, abstinnerunt ab eius cæde.

- x. Itaq; sic natus, & sic educatus, postquã adoleuit, breui suæ uirtutis specimē edidit, & quantum momenti uel suis uel *Aegyptiys* esset allaturus, occasione nactus talem. *Aethiopes* qui supra *Aegyptiū* incolunt, agebant & ferebāt facultates *Aegyptiorū*: illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctā ulturi: mox prelio cōmisso, partim in acie ceciderūt, partim in fugam turpiter cōpulsī retro ad suos se receperunt: quo successu elati *Aethiopes* fugientibus instabant, & ignauium rati si fortuna non uiterentur, cōcepta spe subiugandæ *Aegypti*, late eam populabantur: degustataq; præda dulcedine, non temperantes sibi ad maiora audenda accendebantur: cumq; uicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam

iret,

iret, pergebāt ulterius Memphim usq; & mare, nulla ciuitate resistere ualente. Quibus calamitatibus Aegyptij pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant: cumq; responsum esset, Hebraeum in auxiliū aduocandū, rex à filia postulat Moysen, qui uniuersis copijs cum imperio praesit. Paruit illa, sed prius rege iureiurādo obstricto, nihil in perniciē inuenis machinaturum, pro magno hoc auxilium imputās, & sacerdotibus probro dans, q̄ non puderet nūc eius opem implorare, quē prius ut hostem occidendum esse monuerunt ac iusserint. Moyses uerò Thermutidis simul a regis rogatu libēter hoc negotiū suscipit: quod factum genis utriusq; uatibus letitiam attulit. Aegyptij post partā eius uirtute de Aethiopibus uictoriā, occasionē sibi per dolum tollēdi nō de fore sperabāt: contra Hebraei, Moysse copijs praeposito, ad fore sibi facultatē euadēdi ex Aegyptia seruitute. Ille uerò uolens hostem opprimere priusquā de aduētū suo cognosceret, non per fluminis ripā, sed per interiora terra expeditionem fecit: qua in re satis declarauit quātum ingenij polleret ac prudentia: cum enim hoc iter difficile esset pra multitudine serpētum (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiā genera quae nusquam alibi reperiūtur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdā uolucres, ut non solum humi latētes insidientur, sed & sublimes ex improviso noceant) commentus est ad se-

CURUM

curum iter exercitus stratagemata dignum admiratione: uasa enim plexilia non pauca è papyro in arca formã fieri curauit, quæ completa ibibus secum deferebat. Est autẽ hoc animal infestissimum serpentum generi: quapropter fugit ante earum insectationem, & inter fugiendum sicut à cervis retracti deuoratur: sunt autem mansuetæ alites, & cõtra solos serpentes feroces. de quibus nunc desino plura, utpote apud Græcos non incognitis. Postquàm igitur uentum est in terram uenenosis bestiolis scatentẽ, ibes illis immisit, quarum bona opera usus, itinere impunè peracto nec opinos Aethiopes inuasit: commissoq; prælio fufos ac fugatos, & spe occupandæ Aegypti frustratos retro in suam regionem compulit: nec hoc contentus oppida illorũ euertebat, & ubiq; magna cædes hostium patrabatur: quo factum est, ut post hæc auspicijs Moysis feliciter gesta tantam alacritatem exercitus præ se ferret, ut nihil non laboris toleraturus uideretur: iamq; aut excidium aut captiuitas Aethiopibus immineret. Ad ultimum cõpulsus in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum rex de sororis suæ nomine Meroën appellauit, obsidione sunt cincti. Erat autem penè inexpugnabilis, utpote Nilo circumquaq; cincta, accedentibus ad eius munitionem & alijs fluijs Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traiectionem facerent: itaq; sua in insula, & muro ualido

lido inclusa, non fluminibus tantum arcebat ho-
 stem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flu-
 mina ad eorū inundationes prohibēdas instructi,
 ad hoc quoq; tū proderant quòd hosti etiam post
 superata flumina aditū ad urbem oppugnādam
 negabant. Hic cum Moyses desiderare exercitum
 otiosum agrè ferret, hoste non audente manus
 conferere, interim tale quiddam accidit: Erat
 Aethiopum regi filia nomine Tharbis: hæc
 Moysen mœnibus exercitū admouentē & egre-
 gicè dimicantem conspicata, uirtutemq; uiri ad-
 mirata, qui & Aegyptiorū fortunā labantem
 in integrū restituisset, & Aethiopas modò ui-
 ctiores in extremum periculum adduxisset, uehe-
 mēti eius amore est correpta: quo indies crescēte,
 mittit ad eum è seruis fidissimos cōiugium suum
 offerens. Assensit ille hac cōditione iureiurando
 firmata, post urbē sibi iraditam ducturū se eam
 uxorem, ac mox dicta factum sequitur. Senitum
 est nihilominus in hostem, & actis Deo gratijs
 nuptijsq; celebratis, Aegyptiorū exercitus ui-
 ctor domum est reductus. Illi uerò accepta salute
 odium pro gratia Moysi reposuerunt, & maio-
 ribus studijs insidias cōtra eum machinabantur:
 suspicatiq; ne rebus feliciter gestis elatus, res no-
 uas in Aegypto moliretur, apud regē eum cedis
 accusauerunt: iam enim & ipse suspectum ho-
 minem habere cœperat, partim inuidia motus,
 ob bellum fortiter ac prudenter administratum,
 partim

partim etiã metu alicuius cladis, sollicitantibus
 huc & irruantibus indefinẽter scribis ac sacri-
 XI. ficis: ut iam Moyses minimo minus abesset à
 perniciẽ, opprimẽdus dubio procul, nisi rem olfa-
 ciens in ipso tẽporis articulo se clam subduxisset:
 & cum vias obseruari intelligeret, per solitudi-
 nes fugam arripuit, quã euasurũ inimici minime
 suspicabãtur: & quamuis alimẽta nusquam in-
 ueniret, in ediam patientia superabat: cumq; ad
 urbẽ Madienã peruenisset, in rubri maris litore
 sitam, denominatam ab uno ex Abrahami &
 Cheturæ filijs, sedens ad quendã puteum lassitu-
 dinem ex laborioso itinere contractã recreabat.
 Erat enim tempus meridianum, & urbẽ iam in
 prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit
 natum ex incolarũ uiuendi ratione, per quod &
 uirtutẽ suam declarauit, & melioris fortunæ oc-
 casionẽ inuenit: cum enim ea regio laboret aqua-
 rum inopia, pastores operã dabant, ut primi pu-
 teos occuparẽt, ne fortẽ exhausta aqua ab alijs,
 ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt
 igitur ad puteũ septẽ uirgines sorores, Raguẽlis
 sacerdotis filia, qui in magno honore ab eius loci
 habitatoribus habebatur: quæ patris gregũ cu-
 ram gerentes, id quod etiam per foeminas apud
 Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum
 satis uidebatur, gregibus eam potandam in la-
 cunas ad hunc usum factas diffundunt. Cumq;
 pastores superuenissent, & repellendo puellas
 aquam

aquam sibi usurparent: Moyses iniquum ratus, non ferre opem iniuriam patientibus uirginibus, & se inspectate uim uirorum plus pollere quam ius puellarum, ab actis usurpatoribus auxilium eis, ita ut decebat, praeiuit. At illa accepto beneficio postquam ad patrem uenerunt, & pastorum iniuriam, & quomodo ab hospite adiuta fuerint, ei retulerunt: rogabantque, ne illi hoc beneficium periret. Tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit ut Moysen adducerent merita gratiam recepturum. Qui ubi uenit, indicauit ei, quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & uirtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat: relaturum enim se gratiam, non modo parem, sed aliquanto maiorem. Deinde adoptato in filium unam ex filiabus nuptum tradit: ad haec pecorum, ex quibus olim uniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem eum ac dominum constituit. Hanc fortunam Moyses natus apud Teihegleum, quod Raguëlis cognomen erat, degere apud socerum pascens pecora. Aliquanto uero post, egit pastum greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celsissimum, & pascuis ualde commodum: abundabat enim herba, eo quod uulgato rumore numen illic habitare, pastoribus haecenus inaccessus ob religionem loci fuerat. In eo monte mirabile uidit prodigium: ignis enim rubi fruticem depascere

X I I.
Exod. 30
uisus,

uisus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam laesit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuisset. Ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus magis etiam obstupuit, postquam uocem ex igne emissam, & nominatim sibi uocato uerba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui non sit ueritus locum haectenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper ut quam longissime a flammis abscederet: & contentus quidem sit hac uisione: non indignus ea, propter suam ac maiorem suorum uirtutem habitus, ceterum ulterius nihil curiose inquirat. Praedixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino favore assistente: iussuque confidenter in Aegyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebraeorum multitudinis, & liberaturum cognatum populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis uestri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, ut eductis Hebraeis ex Aegypto in hoc loco sacrificium gratiarum actionis ob felicem successum offeras. Et oraculum quidem tale ex igne prodijt. Moyses uero tam uisis, quam auditis, territus insit: Potentia quidem tuae, domine, quem et ego ueneror, & maiores mei coluerunt, non sum tam insanus
 ut pa

ut parere dubitem: attamen non intelligo quomodo uir priuatus & nullis uiribus præditus, uel meis persuadere potero, ut relicta terra, quã nunc habitant, me ducem sequantur: uel etiam si persuasero, quomodo Pharaotes sit cogendus ut illos exire permittat, quorum opera & labore constat Aegyptiorũ felicitas. Deus autẽ iussit illum securũ esse de toto hoc negotio, se illi nunquam non adfuturum pollicitus: & siue uerbis opus fuerit, uim persuadendi largiturũ: siue operibus, uiriũ satis additurũ. Mox iussit, ut uirga in terrã proiecta fidẽ promissorũ acciperet: quo factõ, draco humi repebat, & in spiras se cõuoluens caput erigebat, quasi repugnaturus, si quis insequeretur: ac mox denuõ in uirgã est mutatus. Post hoc manũ in sinũ mittere iussus cũ paruisset, albam & colore calci similem exemit, quæ mox in pristinũ colorẽ redijt. Iussus deinde aquã è propinquo haustã humi effundere, uidit in colorem sanguineũ uersam. Ad hæc stupentem ut confidat hortatur, cũ sciat maximum sibi adiutorem affore: ut q; apud omnes his prodigijs utẽdo fidẽ illis faciat à Deo se missum, eiusq; iussu omnia facere. Iret sine cunctatione, & festinus in Aegyptũ properaret, neq; die neq; nocte iter intermittẽdo: neue diu tẽpus terendo, longiorem Hebræis seruitutẽ et afflictionẽ redderet. Moyses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis au-

ditis.

ditis & uisis satis colligebat, precatus ut eandē
 potentiam in *Aegypto*, cū exerta opus fuerit,
 experiretur: supplex illud etiā rogabat, ut quē
 conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei
 nomen quoq; suum uolens ac libens indicaret, ut
 rem diuinam illi aliquādo facturum nominatim
 eum ad sacrificium inuocare posset. Tum *Deus*
 aperit ei suū nomē, nunquam antea hominū ulli
 auditū aut cognitum, quod mihi eloqui nec ius
 nec fas esse arbitror. *Moyse* uerò nō tunc tātum,
 sed quotienscunq; opus esset talū prodigiorum
 facultas aderat, atq; ita nihil dubitans de ora-
 culi ex igne redditi ueritate, deq; *Dei* adiutoris
 fauore, magnā spem concepit, fore ut tandē &
 sui liberarentur, & *Aegypti* insigni aliqua
 XI II. clade afficerentur. Cumq; cognouisset *Pha-*
raothem *Aegyptiorum* regem, sub quo ipse fu-
 gerat, esse defunctum, à *Raguēle* cōmeatum ro-
 gat, ut salua eius pace ac gratia liceat sibi in
Aegyptum ob publicam cognatorum ac tribu-
 lium suorum utilitatē proficisci. Quo impetra-
 to, & assumpta quam ibi duxerat *Raguelis* fi-
 lia, liberisq; communibus, *Gerso* & *Eleazaro*,
 iter in *Aegyptum* arripuit: quorum nominum
 prius peregrinum significat, posterius, *Dei* au-
 xilium, quòd diuina ope insidias *Aegyptiorum*
 euasisset. Cumq; iam non longe à limitibus ab-
 essent, *Aaron* frater uenit obuiam, *Deo* sic iu-
 bente: cui mox indicauit quicquid in monte ui-
 derat,

derat, & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. Mox ulterius progressus obuios inuenit præstantissimos quosq; Hebræorū, qui aduentū eius præfenserant: & mox, ne quid amplius de fide Moysis dubitarēt, prodigia diuinæ uoluntati attestantia sunt eis ob oculos exhibitæ: quibus præter omnē opinionem uisis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiam Dei securitati illorū et incolumitati nō defuturā. Atq; ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirum libertatis amore, ad nouum regē se confert. Ibi posteaquam cōmemorasset operam suam pro Exo. 5. 7. Aegyptiis cōtra Aethiopas contēptim agros eorum uastantes nauatā, laboresq; exhaustos, dum non aliter quā pro suis popularibus bellum administraret, adiicit malā gratiā pro tot beneficijs sibi redditā: oraculum deinde in Sina monte acceptū regi aperit: nec nō prodigia quibus de uoluntate Dei confirmatus omnē hesitationē posuerit, singillatim enumerat. Adde deinde preces, ne per incredulitatē Dei decretis obstaculo esse uelit. Ceterū cum à rege contēptim audiri se animaduerneret, exhibet illi specimen prodigiorum quæ in Sina uiderat. Rex uerò iratus sceleratū eū appellat, qui Aegyptiorum olim fugitiuus, nunc magicis præstigijs instructus ad reliquos decipiendos uenerit. Habere se quoq; sacerdotes, qui eadē ostēta representare

i a noff

noſſent, non minus peritos huiusmodi artiũ: nec
 eſſe cur ſe Moyses iactare debeat, quaſi ſolus di
 uina præ ceteris uirtute polleat, atq; ita apud
 rudẽ multitudinem quaſi ſupra mortalẽ condi
 tionẽ poſitus, ſe uenditet: confestimq; cũ & ipſi
 ſuas uirgas proieciſſent, in dracones, ſunt uerſa.
 Tum Moyses nihil his motus, ne ipſe quidẽ, in
 quit, ignoro aut contemno artes Aegyptiorũ:
 attamen quæ ego operor, tanto præſtantiora eſſe
 aio, quã iſtorum magiam, quanto interuallo res
 diuinaſ humanas poſt ſe relinquũt: iamq; mani
 feſte declarabo, non eſſe hæc præſtigias, ueritatis
 ſpecie parũ cautis imponentes: ſed ipſiſſimã Dei
 uirtutẽ, argumentũ omnipotentis illius uolũta
 ris apud incredulos futurã: & cum dicto uirgã
 in terram mittit, iubens ut fiat draco, quæ mox
 dicto parens Aegyptiorum uirgas quæ draco
 num ſpecie reptabant, unã poſt aliam aggreſſa
 omnes ad unam deuorauit. ac mox in priſtinam
 ſpeciem reuerſam Moyses ruruſum ſuſtulit. Rex
 autem ad indignationem magis quã admira
 tionem hoc factõ cõmotus, cũ nihil acturũ re
 ſpondiſſet, neq; quicquã Aegyptiacis artibus
 profecturũ, mandat operarum exactori qui He
 brais erat præpoſitus, ut de labore nihil eis re
 mittat, ſed grauioribus etiam quã ante operũ
 difficultatibus premat. At ille prius paleas eis
 ad lateres fingendos præbere ſolitus, poſthac id
 facere deſijt: ſed interdum detẽtos in opere, nocte
 ad

ad cōportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Moyses autem neq; *Exo. 16.* minis regis à proposito deterrebat, neq; assiduis suorū querelis, ut à cœpto desisteret, uel minimum flectebatur: sed obfirmato cōtra utrunq; animo, in hoc totus erat, ut suos in optatissimā libertatē restitueret. Itaq; denuo regē accedit, suadens ut dimittat Hebræos in Sina montem, illic Deo sacrificaturos: hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenquā eius uoluntati resistere: quapropter dandam operā ne fauorem eius contēnere uideatur, utq; populo potestatem exeundi faciat, ne fortè contrā moliendo posthac culpā in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia Dei uoluntati resistentibus euenire solent. Nam necessario calamitates eos cōprehendere, qui diuinā iram in se prouocauerint: & tum terram tum aërem illis infestū existere, tum procreationē filiorum parum feliciter procedere, elemētis etiā ad uindicandum in eos concitatis: atq; hæc mala non posse euitare Aegyptios, etiā si Hebræos regionē eorū exire cōtingat, nisi hanc profectio- nem bona pace ipsorū impetrauerint. Rege uerò nihili faciente uerba Moysis, neq; uel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Aegyptios incubuerūt: quæ singulatim recēsebo, tum propter eorū nouitatē, tum ut eo magis appareat, non uanas fuisse uatis nostrī predi- ctiones: postremo quia hominū interest talia co-

Exod. 7. gnoscere, quò magis ea caueant, quibus iritatus Deus ad infligendas pœnas cõmoueri solet. Primum amnis sanguineis fluentis prolabēs, ad potus inopiã eos redegit, cū præterea nullum fontē habeant: nec coloris tantū id erat uitium, sed si quis siti coactus gustaret, confestim acri dolore corripiebatur: eratq; talis Aegyptijs solis, Hebraeis uerò dulcis ac potabilis, & omnino pristina naturã retinens. Quo miraculo rex inops cõsiliij, timēs incolumitati gētis, permisit Hebræos abire: cūq; malū cessasset, rursus ad pristinam mentē redijt, sententiã suã renocans. Deus autem motus hominis ingratitude, qui nec à periculo liberatus uellet sapere, aliã plagã Aegypto infligit: Ranarū uis immēsa terrã eorū populabatur, refertus erat & fluiuis, ut aqua inde non nisi sanie harū uiciata hauriri posset, immortētibus earum plerisq; & imputrescentibus: plena erat & terra turpi limo ex quo enascebatur, rursusq; in eundē resoluebatur: quin & domesticum uictū scēdebāt in esculentis atq; poculentis nusquã nō reperte, et in cubilibus quoq; passim oberrātes: ita ut omnia foeterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cū exagitarentur Aegyptij, rex iubet Moysen cum Hebraeis abire quò uelit: & quãprimum hoc dixit euauerunt ranæ, terraq; simul & flumē in pristina naturã sunt restituta. Vix dum hoc malū cessauerat, cum Pharaotes denuo mutatus,

prio

priorū oblitus retinere populum cœpit: & quasi
 aliarū etiā afflictionū naturas experiri uellet,
 negabat exitum quē prius cōcesserat timore ma-
 gis cōpulsus quā ex animi sui sententia. Rursum
 igitur Deus alia clade in hominē fraudulentū
 uindicat: pedunculorū enim magna uis ē corpo-
 ribus Aegyptiorū scatebat, à quibus mali ma-
 le perdebat, neq; lauacris, neq; medicamento-
 rū inunctionibus extinguere eos ualentes. Qua
 noua peste turbatus rex, & non magis ipso pe-
 riculo quā eius sceditate ac turpitudine terri-
 tus, nequā cū esset, agrè dimidiata ex parte re-
 sipuit. Hebraeis enim exire permissis, ac mox ma-
 lo cessante, liberos & uxores relictas obsides ab
 eis exigebat: quo facto magis etiā Deū exaspe-
 rat, putans se prouidētiā eius circūuenire posse,
 quasi Moyses & non potius Deus pœnas de
 Aegyptiis Hebraeorum oppressoribus sumeret.
 Varias ergo & multiformes bestiolarum species
 immittit, quales nemo ante eā diē unquā uide-
 rat, tanta copia, ut tota regio malo hoc replere-
 tur: præ quarū frequentia & homines plurimū
 extinguebantur, & terra nullo pacto coli pote-
 rat: & qui presentaneū exitiū euadebant, infe-
 sti tamē earū ueneno à morbis corripiebantur.
 Rege uerò ne tum quidē resipiscēte, ut uoluntati
 diuina cederet, sed mulieres quidē cum uiris di-
 mittente, pueros uerò retinere uolēte, non desue-
 runt Deo uariæ prioribus etiā grauiorē pœna,
 i 4 quib

quibus ob regis malitiã in uniuersam gentẽ seuerè animaduerteret: sed exulceratis intus in cute corporibus miserabilẽ in modum non mediocri numerus absumebatur. Et cũ ne siquidẽ rex resipisceret, grando nunquã antè in Ægyptio celo uisa, tunc uerò maior quàm apud alios hiberno tẽpore, aut in septentrionali regione, uere iam adulto supernè ruens omnes eorũ fructus cõtriuuit: & si quid int actũ grando reliquit, nubes locustarum superueniẽtes ita absumpscrunt, ut fructuum colligendorũ spes Ægyptiũs omnibus omnino sit adẽpta. Quòd si rex stultus tantum, & non etiã malus fuisset, poterat uel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, ut tandẽ de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet, ac Pharaõthes tametsi non ita insaniebat, ut causam non intelligeret, tamẽ tanta malitiã pectus eius obsederat, ut adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per contentionẽ repugnare, & in publica cõmoda sciens uolensq; peccare pergeret. Itaq; tandẽ Hebræis pueros etiã unã cũ mulieribus concedit: sed iussit, ut bona sua Ægyptiũs tanquã prædã relinquerẽt, eo quòd ex ipsorũ bonis nihil post tot calamitates superesse cõquererentur. Moysè uerò negante a quum postulari, alioqui non habituros unde sacrificarent. atq; hac controuersia diutius durante, tam dense tenebræ, omnisq; luminis expertes, Ægyptiũs sunt circumfusa, ut prospectu in uniuersum priuati

uati alij alio casu absumerentur, illo quoq; metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. Deinde his discussis post tres dies ac totidè noctes, cū nondū flecteretur Pharaohes, ut liberū exitū permitteret, his uerbis cum Moyses aggreditur, Quousq; repugnabis Dei Exo. 10. uoluntati, qui omnino uult ac iubet Hebræos di 11. 12. mitti, nec est aliud præter hoc remedium aduersus mala quibus affligimini. Rex uerò iratè ferens hanc dicendi libertatē, minatus est eum capite plectendū, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respondit Moyses, se non amplius hac de causa uerba facturū, sed ipsum cum optimatibus Aegyptijs ultrò Hebræos rogaturum ut quamprimum inde proficiscātur: atq; his dictis abiit. Deus autē cū decreuisset adhuc una plaga ictos Aegyptios cogere ad dimittēdos Hebræos, iussit Moysen edicere populo, ut paratum habeant sacrificiū, præparatum tertiadecima Xanthici mensis in quartadecimam, qui apud Aegyptios Pharmuti uocatur, idem Hebræis Nisan, & Macedonibus Xanthicus: utq; ipse Hebræos educat, omnia sua secū portantes. Ille uerò instructos prius ad profectiōē, & per sodalitia distributos in uno loco continebat. Illucescente uerò quartadecima, omnes ad exitum animati sacrificabant, & sanguine domos lustrabant, aspersas hyssopo: & peracta cœna reliquias carniū exusserunt, tanquā exituri. Vnde

i s nunc

nunc quoq; solenne manet nobis idē sacrificium, quā festiuitatē uocamus Pascha: id transitū significat, eo quòd Deus illa die prateritis illasis Hebraeis, Aegyptios morbo percussit: nā pestis illa nocte absumpsit primogenita Aegyptiorū, ut agminatim ad regiā cōcurreretur à proximis uociferantibus, nō amplius detinēdos Hebraeos. Tum rex accito Moysē mandat ut abeāt, ratus post eorū exitum regionē cessantibus calamitatibus subleuandā: donis etiam Hebraeos honorabāt, alij quò celerius discederēt, alij propter uicinitatis cōsuetudinē: atq; hoc pacto exitum, est flētibus Aegyptijs et pœnitētibus ob prateritā malā tractationē. Iter autē faciebāt per Lathopolim tūc desertā: Babylō enim post eo loco est cōdita, Cābyse Aegyptū uastate, Cūq; abeūtes iter strenuē cōtinuarēt, tertia die peruenerūt Beelsephontē ad rubrū mare sitā: cūq; nihil per uia inuenirēt propter solitudinē, macerata farina & modico calore in panis speciē solidata se sustentabant: quo uictu per triginta dies sunt usi: neq; enim plus cōmeatus Aegypto extulerant, atq; eum ipsum parcē dispensabant ad necessitatem magis quā ad satietatē: quapropter in memoriā eius inopia festa per octo dies celebramus, quos uocamus Azymorū. Caterum multitudo migrātiū unā cum liberis & uxoribus uix erat numerabilis: qui uerò militarem aetatem habebant, sexcentorum milium numerū explebant.

Quo

Quomodo Moyse duce Aegyptū reliquerunt. C. VI.

Reliquerunt autē Aegyptū mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigésimo post quā Abrahā pater noster in Chananeā uenit: & post Iacobi migrationē in Aegyptū anno ducentesimo decimoquinto. Moyses uerò annū tunc agebat octuagesimum, & frater eius Aaron triēnio erat maior: deferebant etiā secū ossa Iosephi, ita ut filijs suis mandauerat. Aegyptios autē poenituit quòd Hebraeos dimisissent: cumq; rex praeceteris hanc rem agrè ferret, totū prestigijs Moysis imputans, decretū est, ut in eos irruerent: & correptis armis reliquoq; apparatu, persequebantur, retracturi si possent assequi, nō enim timendum ne Deus offendatur, cum iam semel exitus illis sit cōcessus: sperabāt etiā facile se in potestatem redacturos inermes, & de uia lassos. Itaq; obuiū quemq; rogantes quā tenderēt, raptim insequiebantur, tametsi per uiam difficilem non solum exercitibus, sed expeditis quoq; uiatoribus. Moyses autem hac Hebraeos ideo duxit, ut si Aegyptij mutata sententia persequi eos uellet, poenas maliciae uiolatiq; pacti persoluerēt: néne Palaestini, quos ob ueterē simultatē infensos habet, de hac profectioe certiores fieri possent: est enim illorum regio Aegypto contermina. Quapropter omissa uia quae in Palaestinam ducit, per desertum uia dispendiosa ac difficilis

Exo. 14.

cili uoluit Chananeam inuadere: obiterq; iuxta Dei mandata in montem Sina populum sacrificaturum adducere. Sed ubi ad rubrum mare peruentum est, ecce Aegyptiorum multitudo circumfusa in arctum eos compellit: aderant enim septingenti currus cum equitum quinquaginta millibus, & ducenta millia scutatorum peditum: hi uias omnes obsederant, quibus effugium Hebraeis patere poterat, inter rupes & mare conclusis, quo loco mons praesepretis inuius ad litus usque procurrit: atque ita ne fugae quidem spe relicta Hebraeos mare inter & montem obsidione premebant, oppositis armatis qua exitus in caecos aperiebatur. In hac locorum iniquitate conclusi, cum nec obsidionem praesinopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire possent, nec arma adessent etiamsi maxime pugnare cuperent, nihil superesse uidebant, nisi ut turpi deditioe salutem consulerent: quo factum est ut Moysen incusarent, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat: minimumque aberat quin propheta lapidato, contemptisque per incredulitatem pollicitationibus, deditioe in pristina seruitute rediret: nam & lamentis mulierum ac puerorum exasperabantur, nihil nisi perniciem expectantium, cum essent rupibus & mari & armatis circumcirca cincti, nec ulla spes effugii relinqueretur. Moyses autem efferrata licet contra se turba nulli succubens difficultati non cessabat eis prospicere, Deo fretus, quem

quem post tot libertatis praesagia probabile non erat permissurum ut aut delerentur, aut in potestatem inimicorum relaberentur: cumque mediis in concione constitisset, sic ad eos verba fecit: Si homo aliquis res vestras bene ac prudenter hactenus administrasset, oportebat et in posterum similem eius curam et diligentiam expectare: nunc postquam Deus ipse gubernandos vos suscepit, quanta insania fuerit eius opem non sperare, qui per me ulterius vobis praestitit quicquid ad vestram salutem ac libertatem conferre videbatur, imo haec ipsa difficultas et angustia magis vos ad sperandum accedere debuerat: ipse enim vos in arcum hunc locum concludi voluit, ut ex tanta necessitate praeter vestram aequam ac hostium opinionem servaret, atque in hunc modum declararet, non solum potentiam suam, sed favorem etiam quo vos perpetuo prosequitur. Non enim in parvis rebus Deus propitius auxilium afferre solet sed tum potissimum, quando spei superest minimum. Ergo huius ope freti, qui potest et ex parvis magna facere, et horum potentiam debilem reddere, ne terreamini Aegyptiorum apparatu, neque propter fugam mari et montibus impeditam animam despicietis: potest enim Deus et hos in planiciem et mare in terram vertere.

Quomodo mare scissum Hebraeis Aegyptios fugientibus viam aperuit. CAP. VII.

Haec effatus ad mare eos Aegyptiis spectantibus ducebat. Habentes enim eos
sub

sub oculis, quòd essent persequendo defatigati, pugnam in sequentē diem differre cōsultius putabāt. Vt uerò ad extremū littus uentū est, tum Moyses sumpta uirga Deū in auxiliū supplex inuocat, dicens, Tu domine scis ipse quòd nec uiribus nec artibus humanis ullum hinc nobis patet effugium: superest ut ipse salutē huic populo expedias, qui Aegypto relicta huc est delatus, tuam uoluntatē tuamq; fidem secutus: ad te solum omni alia spe, omni cōsilio, destituti confugimus: ad tuam tantū prouidentia respicimus, quæ sola nos iratis Aegyptijs eripere potest. Succurre igitur properè, & potentia tuam exere, & populum iam cōclamata salutis ad fiduciam & spem excita: in difficultatibus cōstituti sumus, sed nostris nō tuis. Tuum est domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terrā uerti: possumus & per aërem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. Hæc precatus, mare uirga percutit: quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudum solum Hebræis ad fugam capessendam relinquit. Moyses autē uidens adesse Deum, & mare de suo solo cessisse, primus progreditur, hortatur Hebræos ut alacriter sequantur per uiam diuinitus datam, & læti præterito periculo gratias agāt ob tam incredibilem salutis rationem tam subito exortā. Illis uerò impigrè subsequētib; nimirum diuina

uina

uina ope fretis, *Aegyptij* primum insanire eos
 putabant in manifestâ perniciem ruentes. Post-
 quam uerò uiderunt eos longe processisse, & im-
 pune absq; omni impedimento iter facere, impe-
 tu factò persequi eos cœperunt, quasi & ipsi
 tutû per mare iter habituri: & præmissis equi-
 tibus à littore descendebant. Iamq; in aduersum
 littus euaserant *Hebræi*, hostibus à tergo reli-
 ctis, quos armis graues ipsa etiam miraculi no-
 uitas nonnihil est remorata: sed cum incolumes
 illos terrâ tenere uiderent, sibi quoq; eundē euen-
 tum pollicebantur. Verùm fefellit eos hæc opi-
 nio, nescientes non quorumuis talem uiam esse,
 sed *Hebræorum* tantum, & fugientibus tantum
 ad salutem patere, non hostibus qui eos perden-
 di animo insectarentur. Ergo cum iam uniuersus
 exercitus introgressus esset, refunditur iterû
 mare, & *Aegyptios* fluctibus inuoluit, uentis
 etiam eòdem impellentibus: accesserunt & im-
 bres de cælo, & aspera tonitrua fulguribus si-
 mul intermicantibus: fulmina quoq; defereban-
 tur, & nihil omnino deerat eorum quæ ab irato
 Deo hominibus ad perniciẽ immitti solent: nam
 & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa com-
 prendit, atq; ita totus ille exercitus est dele-
 tus, ut ne nuntius quidem cladis domum reuer-
 teretur. *Hebræi* uerò uix sui compotes erant præ
 gaudio ex tam inopinata salute cõcepto, acce-
 dente huc etiam hostium interitu, quo maior
 esset

esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in seruitutem uindicare cuperet, & Deo ex professo illis auxilium submitte: quapropter tum sua salute, tum inimicorum supplicio leti magis quam ulli antehac homines in hymnis et

Exod. 15. hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyses carmen, laudes Dei, & ob presentem fauorem gratiarum actiones continens, hexametro uersu composuit. Hæc ego ut in sacris codicibus inueni, ita sigillatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquam incredibilia, si priscis hominibus & ad malitiam etiam tum rudibus, de salute periclitantibus uia per mare patuit, siue Dei uoluntate, siue nature sponte: quandoquidem heri & nudius tertius Alexandri ductu

Exo. 8. 9. Macedonibus Pamphylia mare cessit, & aliam uiam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium uti decreuisset: id quod omnes restantur, qui res gestas illius regis scripto prodiderunt. Sed de his ut cuique libet ita sentiat. Postera uero die cum æstus & uentus arma Aegyptiorum in litus expulisset, in quo tum Hebræi castra posuerant, Moses id quoque diuina prouidentia factum interpretatus, ne posthac inermes essent, collecta uiritim distribuit: atque ita iam probe munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo, & munera pro salute populi obtaturus, quem admodum iussum esse iam ante dictum est.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
TERTIVS.

Quomodo Moyſes populum ex Aegypto in
Sina montem eduxit. CAP. I.

RECENTEM hanc laetitiam
ex inſperato accepta ſalutis of-
fuſcavit nonnihil itineris mo-
leſtia, quo per deſerta in Sina
montem ducebatur: quòd eme-
ruenda eſſet regio difficilis propter ciborum &
aquarum extremam inopiam, & ne brutis quidem
alendis, nedum hominibus, idonea: erat enim to-
ta ſqualida, & nihil omnino humoris habens,
unde fructus provenire ſolent: talem autem viam
neceſſario ſunt ingreſſi, cum aliam non poſſent:
deſerebantque ſecum aquam priuſquam deſertum in-
trarent hauſtam, duce ita præmonente: qua ab-
ſumpta puteos magno labore propter duriciem
terrae fodientes aquabantur: ac ne ſic quidem vel
ſatis bonam, vel quantum ſufficeret inueniebant.
In hunc modum iter faciētes perueniunt prima ue-
ſpera in locum quendam, cui propter aquas vitio-
ſas nomen fecerunt Mar, amarorem uocabulo ſigni- *Exo. 15.*
ficare: ibique laſſis de uia & comeatu quoque iam
abſumpto inopiam ſentire incipientibus. diuertere
placuit. Inuit ab eis ad manendum puteus forte re-
pertus,

k

pertus,

pertus, qui tametsi tantis copijs non posset suffi-
 cere, nō nihil tamē solatiij propter naturam re-
 gionis præbebat: audiebant enim nihil aquæ in
 progressu se inuenturos: hac ipsa quoq; amara
 fuit & nulli potabilis, non homini solū, sed ne
 iumēto quidem. Moyses autē uidens eis animū
 cecidisse, nec habens quod diceret, non enim erat
 res cū hoste, quē uirtute repellere posset, sed &
 uiri & imbellis mulierū ac puerorū multitudo
 ex æquo periclitabantur, agrè expediebat con-
 silium populi miserā ad propriū infortunium re-
 ferens. ad hunc unum enim cōcurrabant, mulier-
 cule infantibus opem implorantes, uiri uerò mu-
 lieribus, ne se despiceret, utq; salutis remedium
 aliquod quærerent. Ad preces igitur uersus orat
 ut Deus mutata aqua ex uitiosa potabilem red-
 dat: quo annuente hanc gratiā, arripit frustum
 ligni forte ibi iacens, & mediū per longitudinē
 scissum in aquā mittens, docet Hebræos Deum
 ex auditis precibus pollicitū daturū se aquā de-
 siderātibus, si gnauiter iussa peragerēt. Quibus
 rogātibus quid factū opus sit, ut aqua mutetur,
 iubet robustissimū quēq; certatim puteū exhau-
 rere, dicens, maiore parte euacuata reliquū po-
 tabile fore: quo factū aqua agitatione continua
 purior reddita, potū iam nō aspernandū multi-
 tudini exhibuit. Hinc castris motis peruenerunt
 in Ilym, agrū, ut primo aspectu è lōginquo uide-
 batur, nō malum, ferebat enim palmas: ut uerò
 propius

propius est uentū, fefellit omniū expectationem: palmæ enim nō plures erāt quā septuaginta, eaq; nō admodū procera propter loci ariditatē: nam ne à fontibus quidē rigabātur, qui duodecim eo loco erāt, sed nō ita largi ut emissis riuulis humiditatē terra subministrarēt: quare ad egerendā harenā uersi in nullas uenas incidere poterant, & si quid modicū distillaret, fossione turbatum inutile ad potū reddebatur. *Arbores* Exod. 16 quoq; nō multū fructū ferebant propter eandem aquarū inopiā: quamobrem exortū est murmur multitudinis cōtra ductorem, omnē miserie sue causam in unū illum cōferentis. Triginta enim dierum itinere cōfecto, cōmeatum omnē, quē secū extulerāt, iam absumptū desiderabant, & cum nihil alimentorum in terra deserta inuenirent, minimum à desperatione aberant: atq; ita præsente egestate præteritorū tam Dei quā Moy sis beneficiorū memoriā excuiente, in iram concitati uidebātur iam iam correptis saxis in imperatorē suum inuasuri, autorē interitus sibi clauitantes. At ille irritatā multitudinē & tam acriter in se concitatam animaduertens, fretus Deo & cōscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios uociferantes & saxa intentantes. Cumq; singularem quandam gratiā in uultu præferret, populariq; facundia cum primis polle-ret, exorsus est iram eorū mitigare, obsecrans ne in præsentē necessitatē intenti omniū præterito-

k 2 rum be

rum beneficiorū memoriā abūcerent : utq; à difficultate tunc premente animū ad Dei gratiam ac dona uerterent, quibus toties prater opinionē cumulati fuissent : nunc quoq; expectarent eum bonum exitū procuraturū, quem uerisimile sit ad probandam eorū fortitudinē, patientiam & gratitudinē, utq; appareat praterita'ne an presentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. Cauendū igitur ne ob intolerantiam atq; ingritudinē diuino fauore indigni deprehendantur, qui & uoluntatē ipsius quam secuti Aegyptū reliquissent, contemnant, & se ministrū eius iniquis odijs persequantur, praesertim cū haecenus in nullo eorum quae Dei iussu gerenda susceperat, deceptos se queri possint. Enumerat deinde singillarim, quomodo afflicti fuerint Aegyptij dum eos cōtra Dei uoluntatē detinere conarentur: quomodo idem flumen illis quidem eruentū & ad potum inutile, ipsis uerò dulce fuerit ac potabile: quomodo item refluxo mari locū eis & uia ad effugium cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutē sint consecuti, inimicos uerò interneccione deletos inspectauerint: & quomodo in eam usq; diē inermes, Deo praebente armorū quoq; copiā sibi cōparauerint: tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos praeter omniū opinionem incolumes Deus eripuerit, qui cū semper sit omnipotens, ne tum quidē de ipsius prouidentia desperandum. Quam obrem
aquo

equo animo ferenda omnia, cogitandumq; non
 esse serum auxilium quātumuis differatur, quod
 rebus adhuc integris accipitur: & sic existi-
 mandum, non contemni à Deo sua pericula, sed
 fortitudinem explorari ac libertatis amorem, ut
 uideat utrum eius cupidine & ciborū & aqua-
 rum inopiam sustinere ualeant, an potius more
 pecudum dominis in suum usum pascentibus ser-
 uire malint. Se quidem non tam sibi priuatim ti-
 mere, cui caso iniuste nihil mali accidere possit:
 quàm ipsorum incolumitati, si per istam lapida-
 tionem facta & cōsilia Dei damnare uideātur.
 His uerbis furentes ad sanio rem mētem reduxit,
 & iam ad facinus armatis saxa de manibus ex-
 cussit. Sed quoniam intelligebat nō de nihilo con-
 citatos, ad preces & supplicationes confugit: &
 conscensa quadā specula, opē Dei rebus per ino-
 piā afflictiis deposcebat, in cuius solius manibus
 salus populi reposita esset: utq; propitius ueniam
 daret populo duris rebus exasperato, & propter
 hoc more humano ab officio decedēri. Deus uerò
 cura sibi populū fore pollicetur, & opem quam
 peterēt iam iam affuturā. His impetratis Moy-
 ses descēdit ad multitudinē: illi uero animaduer-
 tentes promissionibus diuinis lætū, & ipsi posito
 mœrore uultus hilares sumpserū. Tum ille stans
 in medio concionis, ait se presenti necessitati à
 Deo remediū afferre, nec ita multo post magna
 uis coturnicum, quod genus auium præ cæteris

*Arabicus sinus alit, superato interiacente mari
 longo uolatu fessarū, qui alioquin etiam non est
 sublimis, in Hebræos defertur. Illi uerò cibos di-
 uinitus oblatos certatim cōprehendentes, reme-
 dium inopia querebant: & Moyses rursus ad
 supplicationes uertitur, ob auxiliū à Deo pro-
 missum simul atq; exhibitū: qui ad hunc modū
 pastis, alia mox alimenta demisit. Nam in-
 terim dum Moyses precabundus palmas attol-
 lit, ros de caelo delabitur: qui cū manibus eius
 haerens cōcreuisset, suspicatus ille hāc quoq; ali-
 moniam à Deo demitti, degustat: letusq; re cō-
 perta, turbā ignarā & putantē hiberna tēpe-
 state ningere, monet opinione falli, nec uulgarem
 rore de caelo descendere, sed alimoniam, quæ ope
 alia destitutos periculo famis eximeret: ac mox
 prægustatū offert, ut experti crederent. Illi uerò
 ad eius exemplū nouo cibo lati fruebantur, qui
 suauitate ad mellis dulcedinē accedebat, aspe-
 ctu uerò ad aromatis similitudinē quod Bdel-
 lium dicitur, magnitudine coriandri semini si-
 milis: eumq; pro se quisq; certatim colligebant.
 Sed mox edicto admonētur, ut ex aequo assaro-
 nis mensurā quotidie colligerēt, non enim de fore
 hoc cibi genus: quod eò factū est, ne infirmiori-
 bus deesset, dū robustiores per auaritiā plus sa-
 ris colligūt. Quod si quis contēpto edicto ultra
 prescriptū modū collegisset, plus defatigatus ni-
 hilo plus habebat quam ceteri: quicquid enim
 ultra*

ultra assaronē sequenti die supererat, inutile red-
 debatur, amaritudine ac uermibus corruptum:
 adeò diuinus et incredibilis erat hic cibus: cuius
 hæc natura est, ut qui hunc habet, alium non de-
 sideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio
 genere hoc compluitur, quemadmodum olim in
 Moysis gratiam Deus id alimentū demisit. Hoc
 Hebræi *Manna* uocant: nam hæc uox *Man*, in
 nostra uernacula est percontatiua, Quid hoc est,
 interrogans. Atq; ita perpetuum gaudium ac
 securitatem per hunc cibum sunt adepti, quo per
 annos XL. deinceps sunt sustentati: tātum enim
 temporis in deserto haeserunt. sed ex loco in quo *Exo. 17.*
 hæc primum contigerunt castris motis, postquam
 in *Raphidim* peruenerūt, extrema iam siti labo-
 rabatur: eò quòd & precedentibus diebus raros
 fontes inuenire datum est, & tunc in regionem
 omnino aquis carentē inciderunt. Rursum igitur
 Moysi irascebantur. Ille uerò declinato aliquan-
 tisper turbæ furore, ad deprecādum uertitur, ro-
 gans ut qui cibum in egestate dederat, nūc potum
 quoq; in extrema necessitate largiretur tantum
 non siti deficientibus, quandoquidē solus cibus in
 hoc rerum statu nihil proderat. Deus uerò nihil
 cunctatus promittit Moysi daturū se fontem &
 aquarū abundantia unde minime sperarent: iu-
 betq; ut uirga feriens petram in cōspectu sitam,
 inde peteret ea que desiderabant: uelle se ut per
 otium & absq; labore potum adipiscantur. His

k 4 accep

acceptis à Deo Moyses reueritur ad populum præstolantē & intentis oculis se spectantem: iam enim uidebant à specula descendentem. Qui postquam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiā necessitate liberaturū, & insperato modo salutem largiturum, fluuio de petra illa prorūpente. Quo audito territis, si lassitudine ac sui enectis petra esset excidēda, Moyses ferit eam uirga, quæ euestigio dehiscens aquam euomit copiosissimā simul ac limpidissimā. Illi uerò inopinato spectatulo attoniti, uel aspectu ipso recreabantur: moxq; magna cū uoluptate bibebant, quòd esset dulcis & qualem diuinitus datam esse conueniebat. quapropter & Moysen plurimi faciebant, quem Deo tam carum uiderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterant per sacrificia gratias referebant. Testantur autem sacræ literæ in templo dedicata, quòd Deus Moysi prædixere petram ex se aquam profluentem esse edituram.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præda quæ Israëlitis inde obtigit. CAP. II.

11. **H**EBRÆORUM autē fama longe lateq; diuulgata, rumoribusq; de his per omnes gentes circumquaq; sparsis, nō mediocris metus accolæ eius regionis occupauit: & missis ultrò citroq; legationibus adhortabātur se inuicē, ut aut arcerent, aut delerēt etiam, si modo possent, aduentantem multitudinē. Præcipui uerò huius expeditionis instigatores erant qui Gobolii idem regionem

gionem & urbem Petram incolunt, uocanturq;
Amaleciti, inter eas gentes pugnacissimi: ho-
 rum reges & se inuicē & finitimos ad Hebrai-
 cum bellū concitabant, externū exercitū *Aegy-*
 ptiorū fugitiuos perniciem sibi struere dicitātes:
 quos nō oportere cōtemni, sed priusquā uires eo-
 rum augeātur uberem aliquam regionē adeptæ,
 & fiducia ex ipsorū cessatione concepta priores
 bellum aggrediantur, tūc posse opprimi: cōsul-
 tiusq; esse in deserto eorū conatus ulcisci, quā
 expectare dū urbibus bonis ac opulentis potian-
 tur. Hoc enim esse prudētium, initijs aduersario-
 rum potētiae quā primū obstare, nec expectare
 dum quotidianis successibus in maius augeatur,
 & potius curare ne in discrimen ueniant, quā
 ut periculo eximātur. Post huiusmodi legationes
 decretum est cōmuni consilio, ut Hebraeos adorti
 praelio repellere conētur. Nihil tum minus expe-
 ctabat *Moyse*, quā moerum aliquē indigena-
 rum: ergo cū uideret trepidare ac tumultuari
 populū, cui de improviso & imparato cū instru-
 ctissimo hoste confligendū erat: hortatur ut *Dei*
 sententia freti, cuius auspicijs libertatē seruituti
 praeulissent, nihil aliud quā uictoriā cogita-
 rent: neue reputarent quòd armis, pecunijs, com-
 meatu & alijs huiusmodi praesidijs sint inferio-
 res: sed cum *Deum* pro se contra hostes stantem
 habeant, tales animos cōciperent, ac si humanis
 etiam opibus essent lōge superiores: nec ignorare
 k s illos

illos quantus sit adiutor, toties in grauioribus malis expertos, hunc & hostibus esse insensum, & Hebraeis propitium: eumq; fauorē satis declaratum dum famem ac sitim prodigiose ab eis depellit, dum mari & monte inclusis insperatū effugium expedit. Adhuc tanto magis ad uictoriam aspirādum, quod post hāc nihil sint desideraturi eorū quae ad humaniorē uictum pertinere uidentur. Talibus dictis animato populo, conuocatusq; tribunis & optimatibus, uniuersos & singulos hortatur, iuniores quidē ut grandiorum dicto audiant, hos uerò ut omnes imperatoris sui nutus obseruent. At illi periculum cōtemnentes & conflictus cupidi, sperabant hanc pugnā miseriae finem allaturā, & ulirò Moysen rogabant ut se cōsestim in hostem duceret, neue intēpestiuā cunctatione alacritatē militum hebetaret. Tum ille selectis è reliqua multitudine ad pugnā idoneis Iesum praeficit Naueci filiū è tribu Ephraimitide, uirum manu ac cōsilio iuxta promptum, & pietate insignē, & à Moysse praeceptore hac parte non degenerantem: aliquot etiam cohortes ita disponit, ne ab aequatione intercludi possit: plures etiam ad praesidium castrorū & imbellis multitudinis relinquit. Per noctē deinde ad praelium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Moysen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu cōsultabat, eumq; de instruendis ordinibus admonebat.

Appe

Appetente uerò iam die, hortatur ducē ut spei
 de se concepta respondere studeat, & re feliciter
 gesta existimationē sibi apud milites cōparare:
 similiter Hebræorū optimum quenq; priuatim, ac
 mox omnes armatos uerbis ad fortitudinē accen-
 dit: atq; ita instructos & animatos Iesu & Deo
 committit, ipse montē ascendit. Iamq; ad manus
 uentū erat, pugnabaturq; strenuē, nec adhorta-
 tiones mutua decrant: & quandiu Moyses ere-
 ctas manus tendebat, Amalecita deteriore con-
 ditione præliabātur. Moyses uerò extēsiōne ma-
 nuū lassatus, cū obseruasset quotiescunq; ma-
 nus demitteret, toties suos non ferentes hostis im-
 pressionē cedere, iubet fratrem Aaronem, & so-
 roris Mariames maritum Ironē, utrinq; astātes
 manus sibi indefinēter sustinere, neq; permittere
 ut per lassitudinē deferrentur. quo factō egregiē
 uicerunt Hebræi, fuissentq; interneccione deleti
 Amalecita, nisi interueniente nocte fuga & la-
 tebris quidam eorū salutem sibi quesissent. Quæ
 uictoria non alia uel magnificētiōr uel magis op-
 portuna maioribus nostris contigit: nam & oc-
 currentem exercitum fuderūt ac fugauerunt, &
 omnibus circumquaq; degentibus magnū terro-
 rem incusserunt, & laboris premium prædā opi-
 mam reportauerunt: namq; castris etiam hosti-
 libus expugnatis publicē & priuatim sunt di-
 tati, qui ad eam diem uix quotidianum uictum
 sibi parare poterant. Nec in præsens tantum ea
 uict

uictoria profuit, sed in futurū etiam: non solum enim corpora aduersariorū, sed animi quoq; eo praelio sunt fracti: & omnibus circumquaq; genibus ex illo tempore facti sunt formidolosi: ipsis uerò opulentia non mediocris accessio est facta: multum enim auri & argenti in castris fuit reperiū, multa aramenta uel escaria uel coquinaria, magnus etiam pecunie signata numerus: ad haec textilia & armorū ornatus, aliaq; supellex castrensis, & uaria praeda iumentorū & impedimentorū, quae exercitum sequi solent: quin & audaciores multo successus hic Hebraeos reddidit, & fortitudinis ac industriae magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si uirtutē strenuē colerent. Et hoc quidē praelium talē exitum est sortitum.

Sequenti uerò die Moyses caesorū cadauera spoliavit, arma quae fugiētes abiecerāt collegit, & illis quorū opera insignior fuerat praemia distribuit, Iesūq; ducē pro cōcione collaudauit, milite per acclamaciones laudem uiri cōprobante. Adeoq; incruenta fuit haec uictoria, ut ne unus quidē ex Hebraeis desideraretur, cū hostilium cadauerum numerus pra multitudine incōperius māserit. Maētatis deinde pro gratiarū actione uictimis, aram DEO VICTORI posuit: praedixitq; interneccione de ledos Amalecitas, ut ne unus quidē eius generis relinquatur, quòd Hebraeos ultrò armis aggressi essent, idq; in deserto & inopia laborantes. postremo ducem exercitus

uictor

uictoriali epulo excepit. Hoc fuit primum praelium post exitum de Aegypto, quo hostem laessentem fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod per dies aliquot fistis epinicijs celebratis, & quiete uiribus reparatis, instructo agmine iter continuabant: iam enim creuerat armatorum numerus: & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense postquam ex Aegypto mouerant, ad montem Sina peruenerunt, in quo Moyses uisionem ardentis rubi uiderat, ut iam ante commemorauimus.

Raguëlis consilium quod genero suo Moyfi dedit.

CAP. III.

Cum autem rei feliciter gesta fama ad Raguëlem quoque peruenisset, gratulabundus occurrit Moysen & Sepphoram & eorū liberos salutaturus. Is letus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulū prabet prope rubum qui flagrationem illaesus euaserat. Dum uerò multitudo per suas quisque cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguële laudes diuinas concinebant, auctore salutis ac libertatis celebrantes: ducē quoque suum faustis carminibus prosequabantur, cuius uirtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguël quoque priuatim multa in populi laudē, multa in Moysis eius seruatoris cecinit, cuius auspicijs tot uiri boni ac fortes regerentur. Sequenti autem die Raguël uidens Moysen multitudine negotiorum obrui

I I I I.
(finieb

(finiebat enim lites quorū opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant equo animo sententiam ferentibus) tunc quidē siluit, neminem uolens impedire quò minus iustitia uiri fruere-
 tur. Vbi uerò tandem à negotiorū tumultu absolutum uidit, seductū seorsum quid facto opus esset docuit: cōsultuitq; ut minores causas alijs cognoscendas cederet, ipse uerò tantum Reip. negotia tractaret. non deesse enim Hebraeis & alios diiudicandis litibus idoneos: curam uerò tot milium salutis sustinere posse neminem, nisi Moysi similem. Itaq; cum nō ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerunt usui, tibi ipse parcēs, permitte alijs ut ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu uerò diuino tantum cultui deditus esto, quò facilius populum è presenti necessitate eximas. Quin & illud pro uirili consaluerim, ut lustratis ac recensitis copijs eas in dena milia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: easq; rursus in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiatis: itemq; in manipulos triginta & uiginti & decem commilitonum: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorū militum indita. Iudices autē uiros uirtute ac iustitia præstātes populi suffragijs creabis, qui de cōtrouersijs eorum
 decer

decorant: & si forè quid grauius incidere, eius cognitionē ad te relegent. Atq; hoc pacto neq; Hebræorū quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colēs fauorē eius propensioem exercitui conciliabis. Hoc Raguëlis v. consilium Moyses libenter admisit, fecitq; quicquid ille monuerat, non sibi hoc commentū usurpans, neq; autorem eius celans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuētum fuerit. Quin & in libris suis Raguëli ascribit inuētionem ordinum militarium ac iudiciorum, malens dignos sua laude nō fraudare, quàm sibi alienum decus usurpare, ut hinc quoq; uirtutem ipsius conytere liceat: de qua suis locis saepe nobis dicēdum erit. Interea dum his locis populus haret, Moyses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum Deo & aliquid utile eis inde reportaturum: iubetq; ut ipsi interim in propinquo castra metentur, uiciniores Deo futuri.

Moyses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat. C. IIII.

His dictis ascendit Sina montē omnium regionis eius celsissimum, & ob nimiam altitudinem cautesq; præruptas non ascensus tantum hominum, sed aspectus quoq; ipsos defatigantem, ut non immerito propter numen incolens religiosus haberetur. Hebræi uerò iuxta mandatum prophetae motis castris radices montis occupant, suspensi animis quidnam boni ita ut promiserat,

miserat, esset à Deo reportaturus: atq; interim
 dum ductorem suum expectant, festos dies age-
 bant, castitatem seruantes tum in cæteris, tum
 abstinendo à cõgressu mulierum per iridium, si-
 cut iussi fuerant, & assiduis precibus Deum so-
 licitantes, ut propitius Moysen excipiens, donum
 sibi per eum aliquod mitteret, quod ad uitã bene
 ac feliciter degendam conducibile foret. Interim
 & uictu sumptuosiore utebantur, & ornatu
 splendidiorè unã cum uxoribus ac liberis excole-
 bantur. atq; in hunc modum duabus diebus inter
 epulas exactis, appetente iam tertiã nubes pri-
 mum præter solitum supra tota castra Hebræo-
 rum sublimis pependit, tẽtoria quã late pate-
 bant contegens, reliquũ calum circunquaq; clara
 serenitate obtinente: procellæ deinde cum imbre
 uehementi ruebant, & fulgura simul crebrò mi-
 cantia terrebant, fulminaq; elisa significabant
 Moysen ex sentẽtia cum Deo propitio cõuenisse.
 Hac lecturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi
 certè fas non fuit discedere ab illis quæ in sacra
 historia conscripta habentur. Cæterum Hebræi
 uisa insolita tempestate, eiusq; horrẽdo strepitu
 aures feriente supra modũ turbabãtur: nã & rei
 nouitas terrebat, & rumor uulgatus de mõte, qd
 crebrò Deus cum inuiseret: quamobrem contine-
 bant se intra tabernacula mœsti, putãtes actum
 de salute Moysi, & illo per iram Dei sublato se
 quoq; simile exitiũ manere. In tali rerũ statu ecce
 sibi

sibi *Moyſes* exultās letitia, uultuq; ipſo animū gaudio geſtientiē praeferens: quo cōſpecto repente metus omnis abiit, inq; locū eius ſpes magni alicuius boni ſucceſſit: nam & aēr ad eius aduentum priſtinā ſerenitatē recepit. mox igitur conuentionē aduocat, auditurā quae mandata à Deo referat. quam ubi conueniſſe animaduertit, è ſuperiore loco, ut ab uniuerſis audiretur, in hunc modum eſt affatus: *Viri Hebraei*, Deus optimus maximus, quem admodū nunquā ante a uota noſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoq; tēpore me legatum ueſtrum benigniſſimè excepit, & iam in caſtra ueſtra praſens ac propitiuſ adeſt, praſcripturus uobis uiuendi rationē, qua nulla beatiore cogitari quidem poteſt: quare per ipſum perq; eius magnifica opera uos obſecro, ne cōtemnatis quae uobis dicturus ſum, meā mediocritatem inuenientes, quodq; humanā linguā audituri eſtis: ſed expendētes mandatorū bonitatem ac utilitatē: agnoſcite eius maiestatē, qui ut ueſtra cōmoda prouehat, me internuntio ad uos uti nō eſt dedignatus. Non enim *Moyſes Amaram* & *Tochabelis* filius, ſed is qui pro ueſtra ſalute Nilum ſanguineis fluētis labi fecit, et *Aegyptiorum* cōtumaciā tam uarijs calamitatibus fregit: qui per mare uia uobis munivit, qui omnium egenis cibos calidus excogitauit, qui potum deſiderantibus è petra ſcatere inſiit, à quo *Adamus* terrae ac maris uſumfructū accepit, per quē

I Noë

Noë diluuiū effugit, per quē Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananae terrae est factus, per quē Isacus confectis senio parentibus est natus, per quem Iacobus xlii. honestissimis filiis est ornatus, per quem Iosephus in Aegyptiorū presidē euasit: is inquā uobis haec praecepta largitur, ego nihil aliud sum quā tātū numinis interpres. Ea uobis sacrosancta erunt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatā uitam agetis, fruentes terra fertilis, mari tranquillo, progenie iuxta naturae leges felici, eritisq; hostibus uestris semper formidolosi. ego enim cū Deo coram collocutus, immortalē eius uocem audiui: adeo illi cordi estis uos & generis uestri incolumitas. His dictis adducit populū cum liberis & cōiugibus ut Deū loquentē eis audiant, & quid agendū docentē, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguam in animos eorū illaberentur: itaq; omnes audiabant uocem è sublimi descendentē, ut nemo non intelligeret. Praecepta autem quae Moyses duabus tabulis inscripta reliquit, nō est fas totidem uerbis euulgare, sententias tantum

Exo. 20. eorum indicabimus. Docet enim nos

Primum praeceptum, Deum esse unum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temerē iurandum.

Quar

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Sextum, A cade abstinendum.

Septimum, Non adulterandum.

Octauum, Non committendum furtum.

Nonum, Non deponendum falsum testimoniū.

Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

*Hæc ubi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moyses Exod. 22. prædixerat audiuit, dimissa est cōcio. S. quæ-
tibus autē diebus sepius adducis tentoriū uen-
tantes postulabāt ut etiam leges eis à Deo de-
portaret. Ille & in hoc eis gratificatus leges tu-
lit, & quid quouē modo agendū esset per idē tē-
pus præscripsit, sicut suo loco dicitur: sed maiore
legū partē in aliud tēpus differo, priuatim de his
cōmentaturus. Eodē ferè tēpore Moyses rursus
in Sina montē ascendit, præmonito antè populo:
nam & spectare eos ascensionē suā uoluit. Cūq; Exo. 24.
diutius moraretur, per XL. enim dies absuit, cœ-
perunt solliciti esse, ne quid grauius illi acci-
disset: neq; in tot erumnis aliud quicquā eos sic
constravit, ut interitus Moysis opinio: uaria-
bant enim rumores, dum alij deuoratū à bestijs
iactant, maxime qui minus eum amabant: alij
raptum à Deo uideri malunt: qui uerò pruden-
tiores erant, inter utranq; sententiam ancipites,
quod alterū ab humanis casibus non alienum,
alterū uiri illius uirtuti cōuenientius uidebant,
l 2 ipsius*

ipsius sortem satis equo animo ferebant: suam
 autē vicē dolebant, quòd tali præsìde ac patro-
 no essent orbatì, qualem aliū inueniri credebant
 impossibile: & neq; sollicitudo sperare eos sine-
 bat, neq; spe adempta nō dolere poterant: ac ne
 castra mouere quidē audebāt, reditū expectare
 iussi. Tandē XL. diebus totidēq; noctibus ela-
 psis reuertitur, nullo interim humano alimen-
 to degustato: aduentuq; suo tota castra ingen-
 ei gaudio repleuit, diuinam providentiam illis
 adesse significās, & rationem bene ac beate ui-
 uendi se per eos dies didicisse: postulareq; Deum
 ne tabernaculū ei faciant, quò descēderet quoties
 placeret, quod etiā migrātes secū circūferre pos-
 sent, ut non sit opus amplius in Sina ascendere,
 sed interuisitans crebrò & tantū nō cohabitans
 præsēto sit uotis eorū ac deprecationibus: mensu-
 ram quoq; & formā tabernaculi sibi pramon-
 stratā, nihilq; superesse nisi ut ad eius fabricam
 quā primum se accingerent. His dictis profere
 duas tabulas cōtinentes decem precepta inscri-
 pta, in singulis quina: erat autē Dei manus ea
 scriptura. Illi uero præsētia sermoneq; Moysis
 læti pro se quisq; certatim ad structurā taber-
 naculi conferebant aurū, argenti, cuprū, mate-
 riam lignēā elegantem & cōtra carie firmam,
 pilos caprarū, & ouiuū pelles partim hyacinthi-
 na partim punicea tinctura, quasdā etiā can-
 didas colore, & alias purpuree flore infectas:

adh

adhaec lanas eisdem coloribus tinctas & linum
 byssinum: lapillos quoque pretiosos, qui ad ornatum
 auro includi solent, atque insuper vim magnam
 odorum: nam huiusmodi erat materia ta-
 bernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo
 & portatili differebat. Ergo posteaquam istae spe-
 cies ambitiose sunt collatae, viriim contribuenti-
 bus, nonnullis etiam plura quam pro domesticis fa-
 cultatibus, architectos operi propheta praeficit
 ex mandato Dei, sed tales ut non alij diligendi
 fuerint, etiamsi populi suffragijs res commissa
 fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codi-
 cibus extant: Beselel ex tribu Iudae, Uronis filius
 & Mariammes, quae erat ducis soror: et Elia-
 bus Isamachi, tribus Danidis: plebs autem tan-
 ta alacritate operam & impensam offerebat,
 ut edicto coercendi fuerint, & praecoris uoce
 admonendi, non esse opus pluribus: ita enim fa-
 bricatoribus est visum. Atque ita structuram ta-
 bernaculi aggrediuntur, Moysen & Mensuram &
 magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei
 colloquio didicerat, tum quatenus instrumentum capere
 deberet ad usum sacrificarum & sacrorum mini-
 sterium, rite ac ordinate praescribere: nec minor
 fuit largitio mulierum circa uestes sacerdotales,
 & caetera quae uel ad tabernaculi ornamen-
 tum, uel ad diuinum cultum attinere uidebantur.

Exo. 36.

De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto
 quod similitudinem templi portatilis referebat. C. V.

l 3

Omnib

Exod. 36. **O**mnibus autem paratis, & uasis aureis, & aramētis ac textilibus, Moyses inditō festo & sacrificio pro cuiusq; opibus, tabernaculi erigit hoc modo. **VII.** Atriuū primo dimēsus latitudine l. cubitorū, longitudine c. uallos areos statuit altos quinq; cubita per lōgiora latera uicenos, & in postico latere x. In uno quoq; inerant anuli, & capitella argētea, bases uerò aurata mucronata, imē hasta sinules, ex are facta & in terrā defixa: anulis innectebantur fines: qui ab altero capite clauis areis cubitalibus humi cōfixi singulos uallos firmabāt, & cōtra uentorū uim tabernaculū muniebāt. Linteū deinde byssinū mollissimū circūtebatur à capitellis ad bases dependens, totūq; eum locū sepiēs, ut nihil à pariete differre uideretur: atq; hoc modo se habebāt septi tria latera. quartū uerò latus l. itē cubitorū totius operis erat frons, cuius ianua uiginti cubita pauebat, utrinq; habēs geminatos uallos instar postium: ex argento hi quoq; cōstabant præter bases, quæ erāt eneæ: ab utroq; autē latere stabāt tres ualli bene firmati: erāt autē & illi linteo è bysso cōtextio circūducti: ad ianuā uero pēdebat uelum uiginti cubita longū, & quinq; altū, ex purpura byssoq; & hyacintho cōtextum, uariē picturatū exceptis animārium formis: intra ianuas autē erat aspersoriū aneum, basi ex eadē materia superpositū, unde sacerdotes manus abluerēt, & pedes

des perfunderent. Hunc in modum septū atrij se habuit. Tabernaculū autem statuit in eius medio uersum ad orientē, ut sol surgens radios in illud mitteret, eratq; longū cubita triginta, & latum duodecim: aliter parietum erat australis, alter ad septē triones obuersus: uergum ad occidentē spectabat, attollebaturq; tantū, quantum in latitudinē patebat. Erantq; tabula lignea uicene ex utroq; latere, quadragula, crassitudine quatuor digitorū, latitudine unius & dimidiū cubiti, intus et extra laminis aureis cōtectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immis̄si per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularū cardines suscipiebant. Parietis uerò occidentalis tabula sex erāt, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita cōpaginatæ, ut unus paries esse uideretur. Ex lateribus autē tabule erant uicene, quarum latitudo habebat mēsurā unius & dimidiū cubiti, crassitudo tertiā partē palmae, & ita triginta cubita adimplebant. Posterioris uero parietis nouē cubitos sex tabule faciebāt quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabule, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerūt ad instar maiorū tabularū. Singule uerò tabule annulos habebāt aureos, per exteriores frontes emittētes, uelut quibusdam radicibus cōfixos per ordinē, ad inuicē per circuiū respicientes: & per eos deaurati ueltes immis̄si, singuli cubitorū quinq;, tabulas coniungebant:

intrabatq; caput uectis uniuscuiusq; in alio ca-
 pite, in modū pyxidis: & post tergū parietum in
 longitudine positorū, unus erat ordo, per tabu-
 las omnes uadens, quo per uncinos utriusq; pa-
 rietis latera cōtinebātur, incastrationibus factis
 & immis̄sis ad inuicē: atq; ita cautū est taber-
 naculo cōtra uentorum uim alios' ue impetus, ut
 securū & immobile cōsisteret. Intus autē diuisa
 in tres partes lōgitudine, post decē cubita inti-
 ma, statuae sunt colūnae quatuor eodē opere &
 ex eadē materia factae, similibus basibus impo-
 sitae, paribus interuallis per trāsuersum distitae:
 ultra has fuit adytū, reliquū uerò tabernaculi
 sacerdotibus patebat. Atq; haec tabernaculi
 trifariā diuisio, uniuersitatis naturā referet at:
 nam tertia pars quae intra quatuor colūnas con-
 tinebatur, sacerdotibus inaccessa cœlum Dei
 quodāmodo representabat: uiginti uerò cubito-
 rum spatiū, tanquā mare & terra hominibus
 inaccessibilis, solis sacerdotibus cōcedebatur: à
 fronte uerò quā aditus patebat, colūnas statue-
 runt quinq; aereis basibus innixas: post haec uela
 sunt per tabernaculū expāsa, è bysso cōtexta, et
 purpureo, Hyacinthino, puniceo, coloribus distin-
 cta: horū primū cubita decē quaquaersum pa-
 tebat, quod per colūnas est distensū, quae adytū à
 reliquo spatio disparabāt et à cōspectu hominū
 excludebāt: totūq; hoc fanū uocabatur Sanctū,
 adytū uerò ultra I I I I. colūnas sitū dicebatur
 Sanct

Sanctum sanctorum: fuitq; hoc linteum omnis generis floribus quae terra fert alijsq; ornamentis picturatum, exceptis tantum animantium figuris: alterum autem velum magnitudine, colore, textura, priori par, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod a summo ad dimidium columnarum pendens ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrantibus praebatur. Huic penè congruum erat aliud velum magnitudine par, sed è lino contextum, anulis à funiculo per transversum pendens: quod aliquando adducebatur, aliquando festis praecipue diebus reductum populi prospectum admittebat. Reliquis diebus, & maxime parum serenis obiectu suo picturatum illud velum à tempestatibus protegebat: unde mos mansit etiam post templum ex aedificatum, ut velum huic simile in aditu praerenderetur. Erant praeterea decem auleae quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicennoctonum cum uncinis aureis qui congruorum anulis ita inserebantur, ut coaptata unum viderentur: quae extensa sanum supernè obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo, minus uno pede ad terram pertingentia. Erant & alia peripetasmata undecim aequè lata, sed longiora, videlicet triginta cubitorum singula, è pilis eadem subtilitate quae illa è lana contexta: quae tegmine suo usque terram fusa instar thalami exhibebant, uno à fronte prominente, quod in hunc usum supra denarium numerum erat adnexum, Haec rursus ab alijs è
 l s pell

pellibus consutus contra aestus ac pluviarū iniuriā protegebantur: quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi nō aliter micabāt, quā si cœlum quis contueretur. Caterum cilicia & pellicea uela ita pendebant, sicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

De arca in qua tabulas legis Moyses collocavit.

CAP. VI.

Exo. 37.

VIII.

Tabernaculo autē hūc in modū cōstituto, etiam arcam Deo sacra inferunt, è materie natura ualida & ab omni carie inuolubili: hæc uernacula nostra lingua dicitur Heoron, figura tali. Longitudo eius erat quinque palmorū, altitudo uerò & latitudo trinū palmorū, eratq; intus & extra tota laminis aureis incrustata, & habebat tegmen aureis cardinibus coaptatū, nulla ex parte prominēs: ex utroq; autē longiore latere inerāt anuli aurei duo, totū lignum penetrātes. & per eos uectes aurati utrinq; traiecti, ut quoties opus esset quocunq; transportari posset: neq; enim à iumentis uehebatur, sed sacerdotū humeris trāsferbatur. Operculo autē eius appositæ erāt effigies duæ, quas Hebræi Cherubim appellāt. ea sunt animaria uolucra, noua specie nec unquā cuiquā hominū uisa: quæ Moyses in Dei solio uiderat figurata. In hanc arcā reposuit tabulas decē præcepta cōtinentes, in utraque quina, et in singulis paginis duo cum dimidio:

diō:

dio: ipsamq; arcam intra adytum recondidit.

De mensa & candelabro aureis, deq; altaribus
tabernaculi. CAP. VII.

IN fano autem mensam collocavit Delphicis IX.
non absimilem, longitudine duum cubitorum,
latitudine unius, altitudine palmorum trium: eam
sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per
omnia pedibus similes quales lectis Dorienses
addere solent, sed supernè quadrangulares erant:
habebatq; circumquaq; labrum quatuor digitis tam
inferne quam superne prominens: & per singulos
pedes inerant anuli ferè circa summum pedem, adhi-
bebanturq; utrinq; duo cum manubria è ligno fir-
missimo deaurata, quae non per circulum utrunq;
ut uectes traiecerentur, sed fibulato morsu mensae
labrum supernè, infernè pedis anulum comprehendendo,
facilitatè transferendi quocumq; opus esset praebant.
haec solebat deponi in fano uersus septentrionalè
parietem non longe ab adyto, & in ea dis-
ponebantur duodecim panes non fermentati, seni è
regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissimi
coëcti è farina duorum assaronum, quae mensura
Hebraeorum septem corylas Atticas continet. Super
panes autem ponebatur chalice aurea thure
plena: post septem uerò dies alij panes inferebantur,
festo quod nos uocamus sabbatum, cuius ritus
causa aliàs est à nobis indicanda. Ex aduer- X.
so mensae propius meridianum parietem situm erat
candelabrum ex auro fusile, sed non solido, pondo
minarum

minarum centum: hoc pondus Hebraei cincha-
res, Graeci talentū sua lingua nominant: eratq;
distinctum globulis, lilijs, malis punicis, crater-
culis ab una basi in altum assurgētibus, in septē
ramos diffisis iuxta numerū solis & reliquo-
rum planetarū. Exhibat autem in septē capita
ordine inter sese respondentia, quibus impone-
bantur septem lucerna secundum totidem plane-
tarū numerū, respiciuntq; ad orientē & meri-
diem, candelabro obliquē posito. Inter hoc &
mēsam ut dixi sita erat arula suffumigatoria,
& ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina
circūqua; connecta, cubitali in quadrū latitu-
dine, altitudine uerò dupla: super qua stabat fo-
culus corona aurea circūqua; cinctus, cui anu-
li inerant cū suis uectibus quo per uia à sacer-
dotibus deportari posset. Sed & pro foribus ta-
bernaculi erat ara alia, haec quoq; lignea, lami-
nis arcis iniecta, in quadrum quinq; cubita pa-
tens, altitudine trium cubitorum, inaurata, cra-
tem pro foculo superpositam habens: excipiebat
Exo. 38. enim terra quicquid ignitum supernè decide-
bat, quòd basis nulla subesset. Ad aram uerò
praesto erāt infundibula & phiale, thuribulaq;
& crateres cū instrumēto alio rei diuinæ pera-
gende accommodo, nihil non ex auro purissimo.

De pontificali ac sacerdotali ornatu. CAP. VIII.

XI. **E**T tabernaculū quidē cū paratu suo sic se
Exo. 39. habebat. Nunc restat dicendum de uestitu

oam

eam reliquorū sacerdotū quos illi Chaneas uo-
 cant, quā pōtificis, quem Anabarchen nomi-
 nant, sic summum sacerdotē significātes, ac pri-
 mum de uulgo sacerdotū. Sacerdos sacris opera-
 eurus purus iuxta legē & castus accedens ante
 omnia Manachasen quē uocant induitur, qua-
 si dicas constrictorium: est autē subligar circa
 uerenda, consutū ē bysso retorto, in quod pedibus
 insertis subducūt uelut dimidiatas brachias, atq;
 ita circum ilia cōstringunt: super hoc induit lin-
 team interulam byssinam ē duplicata tela con-
 fectam, Chetomene nostris uocatur, significatq;
 ea uox lineam, linum enim uocamus chethon: id
 indumentum est tunica talaris corpori astricta,
 habens manicas circa brachia et ipsas strictas,
 quæ accingitur circa pectus paulo axillis infe-
 rius zona lata digitos quatuor intus inani, ita
 cōtexta ut serpētis exuuiū uideri possit: floribus
 etiā picturatur puniceis, purpureis, hyacinthi-
 nis & byssinis: stamen uerò ē sola bysso constat,
 quæ semel atq; iterum circa pectus reuoluta ad
 talos usq; defluit, tantisper dum sacerdotes à sa-
 cris feriantur, idq; ad ornatū conferre uidetur:
 cum uerò sacris est ministrandū, ne uentilata sit
 impedimento super humerū laeuū reijcitur: hanc
 zonam Moyses nominauit Abaneth, nos uo-
 cabulo à Babylonij mutato Emian dicimus,
 sic enim illi nominant: sed tunica nusquam si-
 nuatur, habetq; circa collum amplā aperturā
cuius

cuius ora uncinis à pectore & à tergo cōmittuntur. *Massabazanē* uocant: super caput autem gestat pileum nō fastigiatū, neq; totū caput cōprehendentē, sed paulo plus quàm mediū: hic uocatur *Masnaemphthes*: est autē tali paratu, ut uideatur uitta linea sepe in orbem replicata & consuta, quam supernè alia tela integit usq; ad frontē descēdens, & per superficiem uerticis suturarū deformitatē occultans: hic adaptatur accuratè, ne inter sacrificandū delabatur. Et sacerdotū quidē ornatus in genere est talis. Pontifex uerò utitur quidē etiā hoc, nihil eorū quæ enumerauimus omittēs, sed superinduitur hyacinthinā tunicā talarem, quā nostrates *Methir* nomināt, astringitq; eam zona coloribus supra dictæ simili, nisi quòd auro intertexta: cæterum ima uestis ornabatur limbo effigie malorū punnicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic depēdebant, ut mediū esset quodq; malū punicū inter duo tintinabula sitū, & tintinabulū inter duo mala punica. Hæc tunica non cōstat è duobus segmentis, ut suturas habeat in humeris ac lateribus: sed unica tela in longū cōtexta apertura in summo habet nō transuersam, sed in longum descēdentē à tergo, & ante usq; ad mediū pectus: cui decoris causa assuta est fimbria, ne scissura appareat: eodē modo quā manus exeruntur est scissa, super hanc tertiam etiamnum induit uocatam *Ephoden*, græcanicè *epomidi* similem,

similem, ea fit hoc modo: ex varijs coloribus auro
 intermixtio ita cõtextitur, ut circa mediũ pectus
 lacuna quadã relinquatur, manicalis quoq; ita
 extantibus ut planè tunica appareat: lacune
 uerò inseritur frustum amplitudine palmi auro
 eisdemq; coloribus quibus ephodes variegatum:
 id uocatur *Essen*, ac si dicas rationale: quod ita
 quadrat, ut ad amussim spatiũ illud circa pe-
 ctus à texete relictũ expleat: id cõmittitur cum
 tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris
 tunice ac essenis extantibus, intercurrente tenia
 hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo
 hyacinthino futurã explete: in utroq; autẽ hu-
 mero singuli sardoniches auro inclusi fibularũ
 uice epomidẽ adnectũt: his insculpta sunt Iaco-
 bi filiorum nomina literis uernaculis lingue no-
 stratis, in utroque lapide sena, ita ut seniores
 dextrum humerũ obtineãt: quin & essenẽ ipsum
 duodecim gẽme distinguũt, eximia uel magni-
 tudine uel pulchritudine, ornatus hominibus
 propter enorme pretium incõparabilis: cui ternæ
 per ordines quatuor inerant, consertæ coronulis
 aureis ita ut excidere nõ possent: in primo ordi-
 ne, sardonix, topazus, smaragdus: in secundo car-
 bunculus, iaspis, sapphirus: in tertio lyncurius,
 amethystus, achates: in quarto chrysolichus,
 onyx, beryllus. *t. is* erãt insculpta filiorũ Iacobi
 nomina, quos tribuum autores habemus, ordine
 quo ol. m. singuli nati fuerant. Cũ autẽ per se illi
 quos

quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus gēmarū sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis, quæ respicit ad collū, eminentes è textura fecerūt, qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, ueniētes per fistulas quasdam ad extremitates humerorū: quarū catena-rum summitas ascēdens reducitur post tergū, et circulo qui est à tergo in epomidis fimbria cōnectitur. id quod præcipuè sustinet ephodē ne quo pacto defluere possit. Esseni autē assuta erat zona iam dictis coloribus & auro distincta, quæ totū cōplexa rursumq; supra suturam nodata, deorsum propēdere sinebatur: omnes autē fimbria quibusdā oris fistulosis utrinq; includebantur. Porro pileo quali cæteri sacerdotes utebantur, super quē extabat alius cōsutilis ex hyacintho uariatus: hunc aurea corona triplici ordine circūdabat, in qua spectabantur calyculi aurei, quales uidemus in herba quæ apud nos uocatur daccharus, apud Græcorū herbarios hyoscyanus. Quòd si quis aut uisam aliquādo nō satis animaduertit, aut nomine tenus auditā de facie nō nouit, huic etiā describere eam nō grauabor. Herba est tres palmos sæpe in altitudinem excedens, napo similem radicē habēs, uix enim hac parte est alia similior, folia uerò apio: hæc è ramis emittit calyculum ipsis inherētē, uestiturq; tunica quadā, quæ exiit fructu ad maturitatē descendere: calyculus autē est quārtus articulus mi-

nimi digiti, circūferentiā habēs crateri similem, quod ipsum clarius faciā propter ignorātes: imā sui parte circa fundū dimidiato globo est rotunditate similis, mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate rursus dilatus in labrū exeat mali punici umbilico incisuris simile, cui operculū orbiculare inhaeret, quasi de industria tornatū, eminentes habēs incisuras quas dixi ut in malo punico, aculeatas et in acutos mucrones desinentes: cōtinet autē sub operculo fructū per rotū calyculū, herbae sideritidis semini simile: florē uerò fert qui papaueris uideri possit. Eiusmodi corona ab occipitio circum tempora utraq; procedebat: nam frontē istī calyculi non ambiēbāt, sed ceu lorū quoddā latū aureū, quod sacris characteribus Dei nomē incisum habebat: atq; hic erat pōtificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuā opinionē de nobis conceptā, quasi per impietate numen cōtemnamus quod ipsi assiduo cultu uenerentur. Nam si quis tabernaculi fabricā cōtempletur, & sacerdotis ornātū, & uasa quibus inter sacrificandū utimur, cōperiet legislatorē nostrū diuinū quendā uirū fuisse, et falso nobis impietatis calumniam impingi: in his enim omnibus representatā quodāmodo uniuersitatis rerū naturā inuenire licet, si quis nō otiose, sed prudenter singula cōsideret. Nam & tabernaculū longitudine x x x. cubi-

torum trifariã partitus, et duabus partibus sacerdotibus permisis, quasi profano loco, terrã et mare significat: hæc enim ab omnib⁹ promiscuè calcantur. Tertiã uerò partẽ soli Deo adsignauit, eo q^d celũ hominibus sit inaccessible. Itidem per duodecim panes in mensa dispositos, annum significauit in duodecim menses diuisum: & cum candelabrũ è septuaginta partibus cõposuit, duodecim signa, per quæ planeta feruntur, subindicauit: & per septẽ lucernas impositas totidẽ planetarũ cursum. Vela quoq; è quatuor coloribus cõtexta elemẽtorũ naturã designãt: nam byssus terrã referre uidetur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura uerò mare, eò quòd cõchylj cruore sit fucata: aërẽ uerò hyacinthus representare uidetur, sicut puniceus color ignẽ: quin & põtificis tunica cũ sit lineea, terrã similiter significat: hyacinthus uerò poliũ, per mala punica fulgura referẽs, sicut tonitrua per tintinabulorum strepitũ. Epomis etiã uniuersi huius naturã indicat è quatuor coloribus cõtexta, quibus aurũ accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctã rebus omnibus lucẽ. Essen quoq; in eius medio est insertus, nõ aliter quã terra mediũ mũdi locũ obtinet. Zona itẽ qua cingitur, oceani similitudinẽ habet, qui uniuersa circumplectitur. Duo præterea sardoniches in uestitu põtificis pro fibulis additi, solis & lune significationẽ habet. Gemmarũ etiã duodenariũ siue ad menses retuleris

leris, siue ad parē partiū numerum eius circuli quem Græci zodiacū uocant, nequaquā à uera cōiectura aberraueris. Pileus itē cali significatio uidetur esse, cum sit ex hyacintho cōfectus, alioqui nō sustineret Dei nomē, & corona illustratur aurea, propter splendorē quo maxime Deus delectatur. Atq; hæc in hūc modū interpretati sumus per occasionē, ne latentē in his legislatoris sapiētia ultrò dissimulare uideremur.

De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa ac sacrificia spectant

C A P . I X .

His ita peractis, priusquā dedicarētur apparuit Deus Moysi, iussitq; ut sacerdotiū XII.
 Aarōni fratri suo cōferret, ea uirtute prædito, Exo. 28.
 ut merito præ cæteris eius ratio habenda uide- 19. 30. 40
 retur. Qui aduocata cōcione, recensuit uirtutes illius, & quàm studiosus esset publicorū cōmodorū, pro quibus toties in salutis etiā discrimen uenire nō dubitasset. Cumq; omnes dicta eius cōprobarēt, et fauorē Aarōnis uultibus ipsis præse ferrent, Viri, inquit, Israëlita, opera iam sunt absoluta, qualia uel Deus poposeit, uel nostræ facultates præstare ualuerūt: & quoniā scitis eum in hoc tabernaculo excipiendū, ante omnia prospiciendū est, quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet, et pro nobis nota faciat. Quòd si res arbitrii mei fuisset, mihi ipsi honorē hūc adiudicassē, tum quòd ita natura cōparatū sit, ut quisq; sibi optimè uelit, tum quòd mihi conscius

m 2

si m lab

sim laborum pro repub. susceptorū, quibus tale
 premiū iure meo reposcere possem. Nunc Deus
 ipse cuius est sacerdotiū, Aarōni hunc honorē
 deferendū decreuit, eiq; sui calculi prerogatiuā
 cōtulit, ut qui iustitia in toto populo premineat:
 cui iam ante uestē sacratā & curā sacrorū al-
 tarisq; sui destinauit. Is pro uobis uota faciet
 apud Deū, eo libentius exauditurū, quōd et iam
 antè in uos est propēsus, & propitiatorē habi-
 turi estis quē ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc
 oratio populo, & suo quoq; suffragio Dei com-
 probauit electionē. Erat enim Aarōn propter
 genus & prophetiam & uirtutē fratris honore
 hoc longe dignissimus, cui fuerūt eo tēpore filij
 IIII. Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithama-
 rus. Quicquid autē ex collatis ad fabricā taber-
 naculi supersuit, totū iussi sunt in uela tectoria
 tabernaculi & cādelabri, & ara in qua suffi-
 tus fieret, aliorumq; uasorū impendere, ut hæc
 dum in itinere transportātur, neq; puluere neq;
 pluuia, aut alia quacunq; iniuria ladi possent.
 Post hæc cōuocato populo imperauit ut rursus
 cōtribuerent uiritim dimidiū siclum: siclus autē
 nummi genus est apud Hebræos, quales sunt te-
 tradrachmi Attici. At illi sine mora parue-
 runt: quorū numerus fuit sexies cētena millia, et
 insuper quinq; millia quingēti quinquaginta:
 cōferebantq; id argentū soli ingenui ætatis an-
 norū uiginti et supra usq; ad annū quinquage-
 simum

Exo. 37.

sumum, quod mox in usus tabernaculi est insump-
 ptū. Deinde et tabernaculū et sacerdotes lustra-
 uit in hūc modū: Myrra electa siclos quingētos,
 ireos tantundē, cinamomi & calami (est et hæc
 odoramēti species) dimidiū dicti pōderis, concisa
 ac cōtusa iussit macerari in olei oliuarum hin,
 (mēsura nomē est quæ capit duoschoas atticos)
 quibus permixtis, & arte unguentariorū deco-
 ctis, factū est unguētū suauissimū, quo et sacer-
 dotes, & totū tabernaculū ungens purificauit.
 Offerebātur deinde multa et uaria super altare
 aureū adolēda pretiosa ualde, quorū naturā, ne
 sim prolixitate lectori molestus, recēdere super-
 sedeo. Oportebat autē bis ī die suffitiū facere, ante
 ortū & circa occasum solis: & oleū purificatū
 ad lucernas seruare, quarū tres in sacro cāde-
 labro per totā diē Deo lucebāt, reliquæ sub ue-
 sperā accēdebātur. Porro omnibus iam absolu-
 tis, palmā artis fabriliis tulerūt Beselel et Elia-
 bus: nā et aliorū inuēta excoluerūt, & ipsi mul-
 ta de nouo inuenerūt: ex his tamē duob⁹ præcel-
 lebat Beselel. Insumptūq; est hūic fabricæ tēpus
 mēsiū septē: quo trāsactō primus annus ab exi-
 tu ex Aegypto est expletus. Initio uerō sequētis Exo. 45.
 anni mēse Xanthico Macedonū, Hebræorū ni-
 san, nouilunio tabernaculū dedicatū est, et quic-
 quid uasorū in eo fuerat. Statimq; Deus indi-
 cavit gratū sibi esse, & nō supernacaneū laborē
 Hebræorū, præsentē se sano suo hūc in modū de-
 clarans

- clarans. Cùm calum esset aliàs serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tanta quantæ solent esse hibernæ nebulae, nec tamen tam tenuis ut aspectum humanum transmitteret: iucundusq; ros distillabat ab ea, præsentia Dei fidem populo astruens. Moyses autem distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusq; merito præmijs, uictimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum, taurum & arietem hædumq; pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicam dum de sacrificijs tractabo, & quæ uictimæ solidæ tradantur cõflagrationi, & quæ
- Leui. 8.* iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine uictimarum ornatum Aaronis & filiorum eius aspersit, purificans eos fontanis aquis ac unguento, ut Dei fierent sacerdotes: atq; hoc modo per septem dies ipsos & uestes eorum curabat: tabernaculum item & eius uasa unguento sicut iam dixi cõfecto, & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum mactatorum. Octaua autem die festum indixit, & sacrificare unumquemq; pro facultatibus imperauit. At illi dicto parentes certatim & ambitiose uictimas offererent: quibus super aram impositis subito sponte sua ex illis ignis fulguris in morem emicuit, & inspectante populo omnia flamma absumpsit.
- Leui. 10.* idem tempus accidit Aaroni quedam calamitas, paterno animo grauis, quam tamẽ generose pertulit: erat enim uir fortis, & intelligebat hoc non
- sine

sine Dei uoluntate factū. Ex quatuor filijs quos dixi, seniores duo Nabadius & Abius, cum in aram intulissent uictimas, nō iuxta prescriptum Moysi, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos cōuersa, & uultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moyses autē iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atq; ibi honorificè sepelire: totusq; populus inopinatam hanc eorum mortē luxit: solos fratres ac patrē Moyses uoluit à mœrore abstinere, & potiorem Dei honorē quàm suam tristitiā habere: iam enim sacrū amictum Aaron gestabat. Ceterum Moyses recusatis omnibus honoribus à populo sibi oblati, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidē non amplius ascēdibat, sed in tabernaculū uenitās oracula quoties opus erat à Deo referebat, & cultu habitu priuati hominis uti perseuerans, neq; quicquā prater Reip. curam præ alijs sibi uindicās. Leges prætere scribebat & uinēdi rationē, quam seruātes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter pacateq; uiuere: atq; hac omnia dei monitu faciebat. Dicam autē & de illis legibus suo loco: nūc illud succurrit, quod in mentione sacerdotalis ornatus omissum nō oportuit: nā ea uestis omnem sub prophetia prætextu imposturarū occasionem ademit his qui illa utebātur: liberumq; Deo uel adesse sacerdotibus, uel nō, omnibus & popula-

ribus demonstravit, & exteris, si qui fortè huic spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quos pontifex in humeris gestabat (sardoniches erāt, quorū naturam nulli non notā narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatū esset, is qui dextrum humerū occupabat: tātumq; fulgorem emittebat ut procul etiā intuentibus conspiceretur, idq; præter naturā suam & cōsuetudinem: quod certè admirationem meretur apud omnes, nisi si qui ex cōtemptu religionis sapientiæ opinionē aucupātur. Sed mirabilius est quod nūc dicturus sum. Per duodecim gēmas, quas in pectore pōtifex insutas essenī gestat, in bello uictoriam prænūtiare Deus solibat: nam prius quàm exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, ut toti populo facile innotesceret, adesse Deum, opemq; & auxiliū suum inuocātibus esse allaturū. Quapropter Græci quotquot à nostrā religione nō abhorrent cū hoc miraculum pro compertissimo habeāt, ita ut negari nō possit, essenā uocāt λόγιον, hoc est oraculum. Desūt tam essen quàm sardonyx fulgorē emittere annis ducentis ante quàm hæc cōmentaremur, irato Deo propter legū suarū præuaricationē: de quo aliās opportunius dicetur. nūc cœptā narrationē deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunq; ad sacerdotalē ordinē pertinebant ritè peractis, populus Deo in castrorū contubernium recepto letus ad hymnos & sacrificia se conuert

conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis aueruncatis, & omnia prospera in posterũ sperantes: donaq; Deo tam priuatim quàm publicè per singulas tribus offerebãt. Principes enim tribuum bini de suo cõferentes plaustrum cum duobus bubus contribuebant, ut si x plaustra tabernaculo per uiam deuehendo inseruirẽt: & præter hoc unusquisq; eorũ obtulit phialã & trulleum & acerram: hæc decem daricos ualebat, eratq; odoramentis referta: trulleum uero & phiala, utraq; simul ducentos siclos pendebant, sed phiala seorsim tantum septuaginta: hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificijs utebantur. Præterea uitulum & arietem cum agno anniculo in holocaustũ, & hircum pro peccatis. Ad hæc obtulit unusquisq; principũ alias uictimas quæ salutare uocabantur, per singulos dies boues duos & quinq; arietes cum agnis anniculis & hædis: atq; ita per duodecim continuos dies sacrificauerunt, qualibet die unus. Moyses autem non amplius in Sina mõte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis, & de ferendis legibus: quas meliores quàm ut ad hominem autorem referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeò ut eas nec in pace ob uoluptatem, nec in bello ob necessitatem uiolare fas putarent. Sed de his nunc desino, proprium uolumen, aliquando huic tractationi dicaturus.

Leges de sacrificiis & purificationibus. CAP. X.

Nunc paucas tantum commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinet, quandoquidē in sacrificiorū mentionē incidimus. Duo sunt sacrificiorū genera, priuatum & publicum: horū utrunq; duobus fit modis. Aut enim tota uictima igni absumitur, quod ideo uocatur Holocaustoma: aut pro gratiarū actione persoluitur, & in epulū sacrum facientium ueritur. De priorē prius sum dicturus. Vir priuatus holocaustoma facturus, mactat bouem, agnum, & hædum, & hos quidem anniculos, bouem uerò licet mactare etiam grandiore: sed opus est ut sint omnia mascula quæ solida cōcremantur. His iugulatis sacerdotes aram circumquaq; sanguine horū tingunt, deinde mundata membratim dissecant, & sale cōspersa in aram imponūt, strue lignorum iam ardente: deinde pedes & intestina omnia diligēter primum repurgata ad reliquum aceruū adiiciunt, tergora uerò sacerdotibus cedunt: & holocaustoma quidē ad hunc modum
 Leuit. 3. fiunt. Quum uerò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ uicio careant, & anniculis sint maiora, & mascula foeminis copulata. His iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentū & omnem pinguedinē cum fibra iecoris, & insuper caudā agni aræ inferunt: pectore uerò ac dextro crure sacerdotibus concesso, reliquis
 carn

carnibus per biduum epulum instruunt, & quæ *Levi. 4. 5*
 supersuerint igni cōburunt: idem ritus seruatur
 & in sacrificio pro peccatis. Sed qui uictimas
 maiores nō habent, par columbarū aut turturum
 offerunt, quarum altera fit holocaustoma, altera
 sacerdotibus in cibū datur. Accuratius autem
 de his in libro de sacrificiis discremus. Nam qui
 per ignorātiā peccauit, agnum & hędum fœ-
 minam eiusdē ætatis offert sacerdosq; sanguine
 non ut antè aram, sed cornua eius sola imbuit,
 renesq; & reliquam pinguedinē cum fibra ieco-
 ris in aram inferunt. Sacerdotes uerò tollunt sibi
 & pelles & carnes eadē die absumendas in fa-
 no: nam lex uetat quicquā in posteram diem re-
 liquum facere. Qui autē sciens peccauit, nemine
 conscio, arietē offert lege ita iubente: cuius car-
 nes in fano similiter sacerdotes eadem die consu-
 munt. Principes quoq; cū pro peccato sacrifi- *Leuit. 4. 9*
 cant, eadē quæ plebey offerūt, hac tantum diffe-
 rentia, quòd uictimas adducūt taurū & hędum
 masculū. Iubet etiā lex ut tam in priuatis quā
 in publicis sacrificiis farina afferatur purissima,
 cum agno assaronis mēsurā, cum ariete duorum,
 cum tauro trium: hanc consecrant in altari oleo
 subactam: nam & oleum sacrificātes afferunt,
 cum boue hnis dimidium, cum ariete tertiā par-
 tem, cum agno quartā. ea est mensura prisca He-
 braorū, duos choas Atticos cōtinens, qua oleum
 ac uinū metiuntur: nam uinū circa altare libāt.

Si

Si quis autē non sacrificans ex uoto similem offeret, eius primitias pugillum unū in aram conijcit, reliquum eius sacerdotes in cibū sumunt, aut coctum, nā oleo subigitur, aut panibus inde confectis: quantumcunq; autem sacerdos offerit, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natum animal unā cum genitrice, & aliās quoq; nō nisi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperanda ualitudine, aut alia de causa, in quibus liba cū uictimis insumuntur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est, sacerdotibus quoq; partem suam inde sumētibus. Publicis uerò impensis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac uespere: septima autem quaq; die duos ingulant, eodē modo sacrificantes: & nouilunio præter quotidianas uictimas duos boues cum agnis anniculis septē, & arietem: hædum uerò pro peccato, si quid fortē per oblivionem omissum fuerit. Septimo item mense, quem Macedones hyperberetæum uocant, præter iam dicta taurū & arietem & septem agnos mactant, & hædum pro peccatis: decima deinde luna eiusdē mensis ieiunant usq; ad uesperā, sacrificantq; eadē die taurum, & arietes duos, & agnos septē, & pro peccato hædum: adducunt autem duos præter hunc hædos, quorū alter uiuus extra fines in desertum emittitur, in quem si quid mali propter peccata populo immineas aueratur: alterum uerò in

subur

suburbanum in locum purissimum eductum cum ipsa pelle exurūt nihil omnino purgātes. & cum eo simul exuritur taurus, nō à populo adductus, sed sumptu pontificis: quo mactato, & sanguine eius simul & hædi in fanū illato, aspergit digito rectum septies, totiesq; pavimētum, rursusq; toties interiora fani circū altare: reliquum deinde circum altare maius, quod est sub diuo in atrio: deinde extremitates & renes & adipēs cum fibra iecoris inferūt altari, pontifexq; adijcit arietem de suo, solidū Deo cōflagraturum. Eiusdem mensis decima quinta, tēpore iam in hibernū uer- gente, tabernacula cōpingere iubentur per singulas familias contra uentura frigora quæ annus senescens afferre solet: quin & in patria tādē constituti, accedere in eam urbem quam propter templū caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere, uictimasq; Deo solidas incendere, & simul pro gratiarū actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palme, ex quibus mala perseæ dependeant. Prima die sacrificiū debet esse holocaustoma ex tredecim bubus, et agnis uno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorū & arietū unā cum hædo mactatur, sed per singulos dies unū de numero boum detrahūt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactantq; sicut diximus vitulū & arietem & agnos

Exod. 23.

Leuit. 23.

Deut. 31.

agnos septem, & pro peccatis hœdum. Atq; hæc sunt Hebraeis carimonia tabernaculorū, à maioribus acceptæ. Mense autē Xanthico, qui nostris *Exod. 12.* *13. 23.* Nisan uocatur, & annū exorditur, luna quarta & decima, sole arietem obrinente, quando quidem *Leuit. 23.* hoc mēse ab *Num. 9.* Aegyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificium quod tunc exeuntes fecisse diximus *Deut. 16.* pascha nominatū, quot annis instaurare lege iubemur: celebramusq; id per sodalitia, nihil è uictimis in sequentē diem relinquentes, quæ est *Leuiti. 2.* quinta decima & azymorū festiuitatis prima: nam hoc festū priori cōtinenter succedit, duratq; dies septē, per quos panibus non fermentatis uescuntur: & per singulos dies tauri iugulantur duo, aries unus, agni septem: hæc holocausta sunt, additurq; hœdus pro peccatis in quotidianum epulū sacerdotibus. Secunda azymorū die, quæ est mensis huius decima sexta, frugibus demessis & hætenus intactis incipiūt frui: æquūq; rati Deum huius ubertatis autorem per gratitudinem honorari hordei primitias offerūt in hunc modum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinsunt, atq; ita in alicæ modum fracti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo uno in eam iniecto reliquum sacerdotū usui cedit: & ex eo licitum fit publicis ac priuatis messes metere. Primitiarum tēpore agnus in holocaustum Deo mactatur. Post paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta

nonemo

nouem diebus, quinquagesima quam à numero
Asartha Hebraei uocant, offerunt Deo panem è
 farina triticea duobus assaronibus cum fermento
 confectum, mactantq; agnos duos: hæc oblata
 mox in coenam sacerdotibus apponuntur, & ea-
 dem die sic ut nihil supersit absumuntur: cæterum
 holocausta faciunt è tribus uitulis, arietibus
 duobus, agnis quatuordecim, hœdisq; pro peccato
 duobus. Nullum autem festum ducitur absq; ho-
 locaustate & laborum uacatione, sed in omni-
 bus omnino hæc duo lex obseruari iubet, & post
 sacrificium in epulis degunt: ex publico præbetur
 panis non fermentatus ex farina assaronibus ui-
 ginti quatuor: coquuntur autem bini pridie sab-
 bati, & sabbato mane proponuntur in sacra men-
 sa duobus ordinibus semi ex aduerso sese respi-
 cientes, atq; ita cum duabus lancibus thure plenis
 permanet usq; in proxime sequens sabbatum: tunc
 demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi
 priores sacerdotibus in cibum dantur: thus uero igne
 adoletur, quo ad holocausta uti solent, &
 pro eo quoq; aliud cum panibus proponitur. Sa-
 cerdos autem de suo quotidie bis offert Deo fari-
 nam oleo maceratam, & modica coctura dura-
 tam, estq; demensum eius farinae assaron unus:
 huius dimidium mane, tantundem uespere, in ignem
 infert. Sed de his hæctenus, quorum rationem alias
 diligentius explicabimus. Cæterum Moyses tri- *Leuiti. 8.*
 bum *Leuiticam* à cætero populo exemptam, ut *Num. 3.*
 Deo

Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgavit, eiq; tabernaculū cum sacris uasis sartum lectum curandum commisit, iubens ut ad præscripta sacerdotum sacrū ministerium capefferent: atq; eo tēpore sacri & Deo dicati sunt habiui. Post hæc animalia discreuit, quæ ad cibum essent pura, & quibus uesci nō liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam ob causam aliorū esum permisit,

Leui. 7. 17 aliorū interdixerit. Sanguinis certè ideo uetuit, quòd hunc animā & spiritum putaret, neq; animalis non occisi carnem ad cibum concessit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiā indixit. Eiecit etiam è cœtu & con-

Leuit. 12. suetudine hominū leprosos, & seminis profluuio
12. 14. 15. laborantes, mulieres etiam quæ naturaliter purgantur uersari inter homines uetuit, nec nisi post septimam diem puras haberi uoluit: eum quoq; qui cadauer curasset, per totidē dies à cœtu arcuit: si quis autē ultra hunc dierum numerū diurniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas, quarum alteram sanctificare oportet, alteram sacerdotes accipiunt: eodem modo & pro gonoroico sacrificari mos est: qui uerò per somnum geniturā emisit, si se mergat in aquam frigidam, ut solet fieri post legitima uxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam ualetudinem

à Deo

à Deo precibus impetrauerit, et in cutē sanitatis color redierit, hic uarijs sacrificijs Deo gratitudinē suā attestatur, de quibus alias dicemus. Quo magis ridēda est illorū fabula, qui dicunt, Moysen propter leprā ex Aegypto profugum, turbā eodē morbo laborantiū in Chananeā duxisse. Nisi enim uanus ille rumor esset, nunquam Moyses in suā ignominia talē legē tulisset, qualem etiā alio ferēte, probabile erat ipsum reclamaturū, praesertim quum inter multas gētes leprosi uersentur, & in pretio sint: et adeo nec relegētur, nec cōtempnim habeatur, ut & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublice civiles illis cōmittantur, ac ne à templis quidē & fanis arceatur. Quid igitur uetabat, si tali uitio fuit infectus, quo minus apud multitudinē sibi parentē eas leges statueret, quae ipsi honorē potius quā detrimētū afferrent? Quare manifestū fit quòd haec per inuidiā de nobis fingantur. Moyses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorē Dei taliū legum author esse uoluit. sed haec quisq; ita, ut libitum fuerit accipiat. Ceterū puerperas fanū introgredi uetuit, aut sacris interesse usq; in quadragessimū diē si foetus sit masculus: quòd si foemina sit duplū eius temporis praescribitur. Ac ne post praestitutum quidē terminū intrant absq; uictimis, quae partim Deo, partim sacerdotibus cedunt. Quòd si quis adulterij suspicionem de uxore

XIIII.

Nume. 5.

n. hab.

habuerit, offert hordeacea farina assaronem, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquū est, sacerdotibus uescendum datur. Deinde aliquis sacerdotū statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum, & inscripto primum Dei nomine in membrana, defert ei iusiurandū cum imprecatione, ut si pudicitia lesisset, luxato crure dextro & uentre disrupto miserè moriatur: si autē præ amore nimio, & præ zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit cōmotus, decimo mense infantem masculū pariat. peracto iuramento de membrana deletū nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atq; in poculū asperso, ebibendum porrigit. mulier uerò si iniuste est delata, prægnans facta maturè & feliciter enititur. quòd si & cōiugalem fidem & Deum iusiurandi testē sefellit, turpiter moritur, crure luxato, & uentrē aqua intercute inuadente. Hæc sunt quæ Moyses genti suæ de sacrificijs ac purificationibus præscripsit. Leges autē tulit tales. Adulteriū in uniuersum prohibuit, ratus coniugū summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipub. quoque interesse, ut liberi legitimi proueniant. Itē incestum cū matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nurūe, omnesq; tales coitus ut nefarios damnauit. Veruit & cum muliere menstrū fluxum patiente cōgredi, & cum brucis: damnauit etiā eos qui ex formosis maribus

surp

eurpem uoluptatem captarent, & qui cōtrā fe- Leuiti. 20.
 ciffit, capitalē poenam inflixit. Sacerdotes autē
 duplo castiores esse uoluit: hos enim nō solū pra-
 dictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiā
 non quamuis foeminā in coningalē thorum ad-
 mittere, nō quæ corpore quæstum fecisset, nō ser-
 uam aut captiuā, neq; cauponariam aut stabu-
 lariam, neq; à priore marito quacunq; de causa
 repudiatam. Pōtifici uerò ne uiduam quidē per-
 misit, quod tamen cæteris sacerdotibus liberum
 reliquit: sed solū uirginē ducere cōcessit, eamq;
 seruare. Idem nec ad mortuū sinitur accedere,
 quod tamen cæteris est licitū, ad fratres & pa-
 rentes ac liberos mortuos accedere. Idē iubētur
 simplices esse, omniq; fūco carere. Quicunq; è sa-
 cerdotibus integer corpore nō esset, partē quidem
 suam cum cæteris accipere sinitur, sed ad altare
 ascendere, & fanū intrare prohibetur. Nec so-
 lum in sacris obeundis puros esse oportet, sed ui-
 tam etiā irreprehensibilem prestare: quapropter
 qui sacrum amictum gestant, tantisper dum eo
 utuntur, præter aliam castitatem, puritatem &
 sobrietatē à uino quoq; interim arcentur. Victi-
 mæ etiā integri corporis maētantur, omniq; ui-
 tio carentes. Hæc sunt quæ Moyses iam tunc ui-
 tæ suæ tēpore obseruāda tradidit: quædam etiā
 in futurum, ipse licet in deserto degens, Chana-
 naam terram tandem adeptis prospexit. Septi- Leuit. 25.
 mo quoq; anno remissionem agris dedit, inta-
 n a Etosq;

Et osq; aratro & plāratione esse iussit, quemadmodum iam ante populo septima quaque die remissionē à laboribus dederat: quæ uerò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse, & promiscui usus iussit, & neq; indigenā neq; aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idemq; obseruari post septimam annorum septimanam, qui numerus quinquaginta conficit: uocaturq; Hebraeis quinquagesimus quisq; annus Iobelus: in quo et debitoribus foenus remittitur, & serui manumittuntur, qui contribules cum essent, legem aliquam uiolauerint, & supplicij uice in seruitutē uindicati fuerint. Agri quoq; ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum: Instante Iobelo, quæ uox libertatem significat, conueniunt uenditor agri & emptor, computatisq; fructibus ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse comperiātur, recipit agrum uenditor: quòd si expensæ maiores fuerint, hoc quòd deest recipiēs emptor possessionem alteri cedit: sin. utraq; paria fuerint, possessio ad ueteres dominos reuertitur. Idem ius est in domos quæ in uicis non munitis uenduntur: diuersum uerò de illis quæ intra oppidorum mœnia uenduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quòd si integer annus interim abierit, emptoræ possessionis ius confirmatur. Has leges Moyses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo, moxq;

litteris.

litteris mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

Leges belli, & consuetudines. CAP. XI.

Legibus ad hunc modū digestis, ad rei militaris curam animū aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans. Indicit igitur censum tribuū, excepta Leuitica: eiusq; cura principibus demandata, numerū eorū qui militari etate essent, ad se referri iubet. Leuita enim sacri erāt, & immunes a militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorum qui arma ferre ualerēt, etate ab anno uigesimo usq; quinquagesimum, & super hunc numerum. M M M. D C L. Pro Leui autem allegit inter autores tribuū Manassem Iosephi filium, & Ephraemem pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionē à Iosepho impetrauerat, sicut supra diximus. Compacto igitur tabernaculo in medium castrorū illud receperunt, eribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas uia intercedebant. Forū quoq; rerum uenaliū est propositū, & merces suo quaq; loco disposita: aderantq; opifices omniū artiū in suis officinis, ut planē ciuitas uideretur huc atq; illuc cōmeans. Loca autem tabernaculo proxima sacerdotes occupabāt, ac deinceps Leuita. Eorū (nam & hi seorsum sunt recēsi) numerus erat uiginti tria millia, octingēti octuaginta, maribus tantū, & qui trigessimū à natiuitate diem excederēt, in hūc censum uenientibus. Et quādiu

nubes super tabernaculū perseverabat, tantisper
 uelut presente Deo castra eodem loco mane-
 bant: quoties uerò se aliò mouebat, tum etiam
 Num. 10. ipsi migrabant. Inuenit autem & buccina spe-
 ciem ex argento facta talem: Canna erat tibia
 paulo crassior, longitudine paulo minus cubita-
 li, cuius os tantum patebat, quantum ad inflan-
 dum sufficeret, desinebatq; in extremitatem
 campanule similem, quemadmodum tuba. A-
 sotra uocatur hoc genus apud Hebræos. Duas
 tales fecit, quarum una plebs ad concionem uo-
 cabatur, altera principes ad consultandum de
 republica exciebantur: utrisq; uerò clangenti-
 bus uniuersus populus conuocabatur. Quoties
 uerò tabernaculum moueretur, hic modus serua-
 batur. Primo signo canente qui in orientali
 parte castrorum tendebant excitabantur: se-
 cundo uerò, qui à tergo tabernaculi tentoria
 sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum
 medium portabatur inter sex tribus preceden-
 tes, & alias sex ponè sequentes. Leuita uero ta-
 bernaculum circumdabant. Ad tertium autem
 signum pars castrorum meridionalis moueba-
 tur, & ad quartum septentrionalis. His bucci-
 nis uebantur etiam in sacrificijs, in quibus ui-
 Etimas cædi mos est, tam sabbatis quam cæteris
 diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus
 uictimis est celebratum ex eo tempore quo in li-
 bertatem uindicati, Aegyptiorum domina-
 tion

tionem effugerant.

Seditio cōtra Moysen propter egestatem, & seditiosorum pœna. CAP. XII.

XVI.

Num. II.

Non multo pōst à Sina monte castra mouentur: & post aliquot māsiones, de quibus dicemus, uentum est ad locum qui dicitur Iseremoth: ubi denuo populus seditionibus agitari cœpit, & laboriose peregrinationis culpam in Moysen conferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solum eius ubertate carere, uerum etiā pro sperata felicitate in extremis miserijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoq; aliquo casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in uirum optimè meritum passim iactabantur. Exortus est interim unus è populo, qui admonitos præteritorum Moysi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his uerbis uehementius concitatū, magis ac magis contra prophetā iumultuabatur. Qui uidens ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus contumelijs immeritò petitū, copias tamen carniū eis exhibiturum, non in unum tātum diem, sed in plures etiam. Illis uerò credere nolentibus, quodam etiā rogante, unde tot hominū millibus providere possit: Deus, inquit, & ego, quātumuis male apud uos audien-

tes, nunquam tamen desinemus uestri curam gerere, idq; breui estis uisuri. Vix hac dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur quas acerrimatim uenabantur. Deus tamen non multò post in Hebræorum insolentiã ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, uocaturq; Cabrothaba, quasi dicas concupiscentia monumenta.

De speculatoribus, qui explorata Chananzorum regione reuerfi Israëlitis terrorem hostium incusserunt.

CAP. XIII.

XVII.

Nu. 13. 14

Moyses autè posteaquã abductos inde adduxisset in locũ humanæ habitationi parum aptũ, non longè à finibus Chananzorũ sitũ, qui dicitur Fauces, in cõcionẽ populũ aduocat. Cumq; in medijs constitisset, Duo bona, inquit, Deus uobis dare decreuit, libertatem & felicis terræ possessionẽ: quorũ alterũ ex ipsius munificentia iam habetis, alterũ quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananzorum finibus, à quibus adeò nulli ciuitas, nulliusue rex nos arcebit, ne ne uniuersa quidẽ gens collatis in unum uiribus efficere hoc ualeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerẽdã: neq; enim sine pralio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina uictoria premium erit: ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terræ ubertatẽ, & habitatorum potentiam explorent. Nos uerò in primis

conc

concordia studere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi. Hæc ubi locutus est, populus collaudato Moysis consilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos, ex unaquaq; tribu unū: qui exorsi à partibus ad Ægyptū uergētib; , totā Chananaeorū regionem perlustrauerāt, donec ad Amathen urbem & libanū montem peruenirent: explorataq; terra simul & incolarū natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negotiū insumptis. Et fructuū quidē pulchritudo quorum specimen erat allatum, ubertasq; regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellū suscipiendū erigebat. Contrā deterrebantur narrantibus difficile fore eius acquisitionem, quòd flumina superanda essent magna ac profunda, & montes ardui transcendendi, & urbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronē uerò etiā gigantum progeniē se reperisse aiebant, atq; ita exploratores cum omnia maiora apud Chananeos inuenissent, quàm quæ hæctenus post exitū ex Ægypto uiderant, suo timore reliquā etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta cōcione domum reuersi cū uxoribus & liberis lamentabantur, dicētes Deum uerbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxiliū prestare: rursusq; Moysen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem

pontificem uociferabantur: atq; ita totam noctē
 inquieti exegerunt, in utrumq; cōiicia iactan-
 do. Mane uerò ad concionē cōcurrunt hoc ani-
 mo, ut lapidatis Moysē ac fratre, in Aegyptū
 retrò, unde uenerant, reuenterentur. Quē euentū
 metuentes duo è speculatoribus, Iesus Naueci fi-
 lius ex tribu Ephraimitide, & Chalebus ex tri-
 bu Iuda, procedunt in mediū, & populū compe-
 scunt, orantes ut bona spe sint, neue Deum insi-
 mulent mendaciū, temerè fidem habentes quibus-
 dam, qui uanis sermonibus de rebus Chanaanor-
 rum uulgatis multitudinē credulā territarent:
 quin potius eos sequerētur, qui illis regionē tam
 felicē acquirendi autores ac duces se præberēt:
 neq; enim mōtiū magnitudinē, neq; amniū pro-
 funditatē obstaturā uiris fortiter rem gerere pa-
 ratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie
 præliaturo. Itē, inquiunt, posito omni timore ala-
 cres, Deoq; freti, quā uos ducemus sequimini.
 Talibus uerbis conabantur sedare tumultuantē
 populum. Moyses interim & Aaron prociden-
 tes in faciē supplicabant Deo, non pro sua sa-
 lute, sed ut insanienē multitudinē ad sanā mēte
 reduceret, tot presentibus et instātibus necessita-
 tibus turbatā: cū subito nubes super taberna-
 culū exorta, adesse presentem Deum significat.

XVIIII.

Quo uiso Moyses animatus infert se in tur-
 bam, & ultrò poenam eis à Deo tanta insolentia
 pronocato minatur: non tamen quantam

pee

peccati enormitas merebatur, sed qualis esse so-
 let paterna castigatio. Sibi enim tabernaculum
 ingresso, & intercessionē populi cū lacrymis de-
 precanti, cōmemorasse Deum, quot & quantis
 beneficijs affecti ingrati esse pergerent: & quòd
 nunc speculatorum ignavia seducti, eorū uerbis
 plus ueritatis inesse putarēt, quàm suis promif-
 sionibus: quamobrē non delecurum quidē totum
 illud quod ceteris mortalibus omnibus prætulis-
 set: attamen terram Chananaā eiusq; ubertatē
 illis non concessurum, sed sine lare et sine urbe in
 deserto quadraginta annis erraturos, quo pec-
 cati pœnas exsoluant. Liberis tamen eorū terrā
 illam daturum, eosq; commodorum quibus pa-
 tres se per intemperantiam indignos redderent,
 dominos esse constituturū. His denuntiationibus
 uulgus attonitum, totum se mœstitia dedit:
 Moysēmq; obsecrabant, ut deprecaretur Deum,
 quo reconciliatus peccatisq; condonatis, urbes
 hostiles eis traderet. Ille uerò negabat Deum
 laturum talibus se tentari precibus. Non enim
 temerè aut humano more ad hanc indignatio-
 nem esse commotum, sed iustam hanc sentiētiam
 protulisse. Non est autem incredibile, Moysēm
 unicum uirum innumera penè hominum milia
 concitata sedauisse, quandoquidem Deus illi
 presens placabiliorem faciebat multitudinem
 saepe iam suo malo expertam, conducibilius esse
 non repugnare diuinæ uoluntati: & alioquin

etiam

etiam uir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularē uirtutē, tum ob fidem nō tantum à seculi sui hominibus, sed à posteris etiā imperatam: quādoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorū, quin etiamsi latere possit, quasi præsensem reueretur. et quasi pœnas exacturū, si quid præter decorū ab ipso præscriptū gesserit. Auctoritatis eius plusquā humane argumenta sunt plurima, & in his illud non minimū, quòd quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mēsum iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioq; peracto, non potuerūt tamē partem aliquam de uictima cōsequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidem ne sacro quidem facto, aliū semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permisi, re infecta rediuerūt, malentes Moysis legibus, quam suo proposito obsequi: idq; nemine redarguente, nisi propria cōscientia. Tantū ualeat semel concepta de hoc uiro opinio, ut maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicū bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, cum tam ualida fames regionē nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis ueniret, & in festiuitate azymorū allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta et unus. Attri-

ci ue

ei uerò quadraginta & unus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam unam inde comedere, tanta egestate premente, legē tantū & iram diuinam ueritus, quæ in occulta etiā peccata grauiter animaduertere solent. Quare nō est cur aliquis miretur, quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scriptæ posteris ab illo relicta tantam uim & autoritatē obtinent, ut uel inimici nostri fateantur quòd talem uiuendi rationem Deus per Moysen instituerit, sed de his quisq; ut uidebitur sentiat.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
QVARTVS.

Hebræorum incio Moyse cum Chananzis pugna & clades. CAP. I.

HEBRAEOS autem duram. Num. 14.
uitam in deserto agentes, &
multis miserijs afflictos, nihil
peius habuit, quam quòd Deus
non sinebat eos armis cū Cha-
nanzis experiri: nec iam amplius Moysen au-
dire uolebant quiescere iubentē, rari etiam sine
illius auspicijs uictoriam de hoste se posse obti-
nere: ac consabantq; eum, quasi hoc tantum agen-
tem, ut in magna inopia constituti, semper ab
illius

illius consilijs penderet: & omnino pugnare de-
 creuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, nō tam
 Moysis respectu, quàm quòd in eius tutela iam
 inde à maioribus essent: & quos prius ob pie-
 tatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoq;
 si rem strenuè gerant, uictoriam non negaturum.
 Satis sibi uirium aduersus eas gentes, etiam si
 Moyses Deum ab ipsis alienare conetur: omni-
 noq; expedire sibi ut arbitrato suo potius rem
 gerant, quàm pro excussa Aegyptiorum ser-
 uitate Moysis tyrannidem suscipiant, eiusq; li-
 bidini seducti pareant, iactantis diuina collo-
 quia, quibus ut Deo præ cæteris carus de rebus
 gerendis præmoneatur: quasi uerò non omnes ex
 æquo Abrahæ essent posteri, ut unus singulari
 gratia præsciētiã futurorū diuinitus habere de-
 beat. Prudentiū esse, ut cōtempta unius hominis
 arrogātia, Deo potius promissori credentes, ad
 acquirendam eam regionem se expediant, neq;
 diutius sub Dei prætextu uerba sibi dari sināt.
 Cogitandum de presenti inopia, quam loca de-
 serta grauiorē in dies reddant, & ductore Deo
 manus cum Chananeis quamprimum conseren-
 das, nec amplius assensum legislatoris expectan-
 dum. Comprobata deinde omnium calculis hac
 sententia, populariter in hostes uadunt, qui neq;
 feroci eorum impetu, neq; immensa multitudine
 perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: &
 bona parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter
 uertere

uertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata uehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantisq; ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moyses autem uidens tum suos accepta clade còsternatos, tum hostem uictoria recenti elatum, ueritus ne præfenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertum reducere. Cumq; populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absq; ipsius consilio prosperè cessurum, motis castris itum est in desertum hoc animo, ut non prius contra Chanaanæos pugnam capesserent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti usu uenit, maximè rebus aduersis, ut difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & uel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis uiderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratum, quantum nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus: quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, nisi Moyses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum absuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulisset.

attulisset. Ac ne Deus quidem curam eorum prorsus abiecit, sed tamen si cōtumeliosos non solum erga legislatorem, uerum etiam in mandata diuina per Moysen accepta, liberauit tamē è perniciosissima seditione, cuius a' s'q; sua prouidentia non nisi tristissimus exitus expectari poterat. Hanc seditionē, & quemadmodum ea sedata Moyses rem administrauerit, nunc dicemus, causa eius primum exposita.

Seditio per Corem aduersus Moysen & fratrem propter sacerdotium excitata. CAP. II.

I I. **C**ores uir genere & opibus inter Hebraeos Num. 16. clarus, et populari quada facund. a praedius, uidens Moysen in celso dignitatis constitutū, molestē ac inuidenter id ferebat. Cum enim esset ex eadem tribu & cognatione, iniquum censibat se illi posthaberi, & diuitijs pollentiorē & genere nihilo inferiorē: multaq; in illū apud contribules Leuitas & inter cognatos cōcionabundus nociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moysen ambitiosis artibus sub pretextu cuiusdam diuinitatis cū aliorum iniuria sua tantum gloria studere: & nuper praeter ius & fas sacerdotium absq; populi suffragio fratri Aaroni dedisse, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro libidine distribuere. Graue hanc esse iniuriam, quod ita latenter se in dominationem insinuet, ut priusquam sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui enim

enim principatu se dignum sibi sit conscius, eum uolente ac persuaso populi, sine ui ad tale fastigium aspirare. Qui uerò bonis artibus eò peruenire desperent, à ui quidem abstinere ne bonitatis ac honestatis opinionem amittant, sed technis malitiosis ad id cōsequendum niti. Taliū conatus in medium protractos puniri è republica esse, priusquam è clanculariis insidiatoribus aperti hostes euadant. Quā enim rationē Moysen afferre posse, cur Aarōni potissimum & filiis sacerdotiū dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honor is ex diuina uoluntate daberetur, se merito fuisse præferendum, genere Moysi parem, ætate atq; opibus potiorē: quòd si antiquissima tribus ratio haberetur, optimo iure uiris Rubelitidis tribus dignitatē eam deferēdam, Dathamo, Abironi, et Phalao, diuitiis iuxta ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, uideri uolens reipublicæ curā habere, reuera hoc tantū agens, ut concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu se intra unam tribum hæc criminationes cōtinuerūt, uerim sparsus paulatim rumor, dum quisq; auditus de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur: breuiq; eò res deuenit, ut ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur, qui omnes operam dabant, ut sacerdotium fratri Moysis ademptum in illum transferretur: populus præterea tam concitatus erat, ut ad lapides

des cōclamaretur, concurrebatq; incōdita multitudine in concionē, ubi stans ante Dei tabernaculum uociferabatur, tollendū tyrannū. & populum ē seruitute eximēdum, cui sub religionis prætectu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis elector, aliquem dignum fuisse ad hunc honorē prosecturū, nō eum qui multis esset merito posthabēdus: uel si Aarōni eum dare decreuisset, populi suffragio potius quàm fratris beneficio fuisse daturū. Moyses autē qui Core calumnias non ignorabat, uidentem populum irritatum, nequaquā expanit: sed fretus conscientia rei benè administrata, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodijt in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus uulgus tractandum est, ad Corem uersus elata uoce: *Mihi, inquit, Cores, uel tu, uel unus quiuis ex istis, intenta in ducentos & quinquaginta uiros manu, honore digni uidemini: imò ne reliquā quidem concionē contemno, etiam si uobis diuitijs & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aarō ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm uterq; nostrū, facultates possides: neq; quia nobilior. Cōmune enim uniuersis genus nobis Deus uoluit, cuius eundem eunctis autorem dedit: neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri cōtuli. Nisi enim ius & fas præ oculis habuissē, nequaquam*

oblitus

oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi
 meipso propinquior, & mihi non minus quam
 illi bene uelim: et alioqui qualis erat prudentia,
 me uiolati iuris reum facere, & huius facinoris
 premium alteri cedere? Verum & à mea probi-
 tate absit tale scelus, neq; Deus, sustinisset aut
 se contemni, aut uos ignorare quid illi gratissi-
 mum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit,
 ipse ab hoc crimine immunè me reddidit. At-
 tamè licet non meo beneficio, sed diuina electio-
 ne hunc honorem adeptus, non dubitat in mediũ
 depositum uestris suffragijs cõmittere, nullam
 prerogatiuam postulans ex eo quòd hactenus
 eo sit legitimè sanctus, ut qui omni ambitione
 posita, malit uos sine seditione uidere, tamen si
 uestris etiam calculis ante iam comprobatus:
 neq; enim Dei uoluntatem in hoc lesimus, quòd
 uestrum etiam assensum accedere uoluimus: sed
 quod ille ultrò detulit, salua pietate recusare nõ
 licuit: quemadmodũ & illud æquum est, ut qui
 semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum
 efficiat. Quamobrem iudicabit de uo: quem ue-
 lit pro uobis sacra facere & pietatis uestre an-
 tistitem esse. Iniquissimũ enim fuerit, Corem per
 ambitionem obstare, quo minus liberam electio-
 nem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod
 seditionibus turbemini, quantũ ad hanc causam
 attinet. Cras mane cũ sua quisq; acerra & igne
 ac odoramētis adesto. Tu uerò Cores cede Deo,

& calculum eius expecta, neq; maiorem quam
 Deus habeat, autoritatem tibi arroga: sed tu
 quoq; inter ceteros huius honoris competitores
 iudicandus adesto: nec uideo cur uel Aaron à
 petitione debeat excludi, eodem genere natus, et
 qui iam in hac functione irreprehensibile sui spe-
 cime dedit. Vbi uerò conueneritis, corà toto popu-
 lo suffitū facitote, & cuius sacrificiū acceptius
 Deo fuerit, eū mea quoq; autoritate confirma-
 bo, meq; ab hac calumnia collata per priuam
 gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluā.
 His auditis turba & tumultuari simul, & ma-
 le suspicari de Moysse destitit, & insuper consi-
 lium eius collaudauit tanquam è republica fu-
 turum: atq; ita concio dimittitur.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina ul-
 tione extinctis, sacerdotium Aaroni & filiis est
 confirmatum.

CAP. III.

Num. 10.

Postera uerò die reditur in concionē ut sa-
 cro factō interessent diuino iudicio, per
 quod cōpetitorū certamē erat dirimendū: eratq;
 nonnihil tumultus, multitudine suspēsa ad euen-
 tus expectationem, quibusdam Moyssem in or-
 dinem redigi cupientibus: qui uerò prudentiores
 erant, seditionū finē exoptātibus: timebāt enim
 ne actū esset de rep, si ulterius seditio procederet:
 multitudo quoq; natura nouarū rerum cupida,
 & ad obloquendū magistratibus prona, omni-
 bus rumoribus circumferretur. Moyses autem
 missis

missis ad Dathamū & Abironē uiatoribus, iussit ut ad condictū uenirent sacris interfuturi. Postquā autē negauerūt se obtemperaturos, neq; diutius passuros Moysi potentiā artibus malis quæsitam in populo augeri: his renuntiatis assumptisq; aliquot præstantioribus non est dedignatus ad cõtumacē Dathamī factionem uenire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cū suis audito Moysen cū primariis ad se aduentare, progressi cum liberis & uxoribus ante tabernacula, expectabāt quidnā acturus esset: aderant etiā satellites qui arcerēt eum si quid ui agere uellet. Ille uerò iam propior sublatis in calū manibus, & elata uoce ut à tota multitudine exaudiri posset, Domine, inquit, cali & terræ ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus, quòd quicquid hæctenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebræorū perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationem: tu enim scis omnia, ipsas etiā cogitationes hominū: quapropter nō dedignaberis reueritatē atq; istorū ingratisudinē in mediū proferre. Nosti sanè exactè & illa quæ natiuitatem meā præcesserūt, uisa nimirū nō audita: nūc in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cum non ignorēt, male suspicari tamē non uerentur. Ego cum uitam agerē quietā, id quod mea uirtute & tua uoluntate Raguelisq; soceri beneficio cõsecutus erā, tamē relictis eius uoluptatibus

ribus & commodis meipsum totū dedi crūnis
 pro isto populo perferendis: & primū pro libera-
 rate eorum, nunc uerò pro salute prōptissimè ma-
 gnos labores suscepi. Nunc ergo quoniā in suspi-
 cionem ueni hominibus, qui mea cura ac prou-
 dentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in
 igne illo ad montē sina mihi apparuisti, & tua
 uoce spectaculoq; illorū prodigiorū me dignatus
 es, qui in Aegypto legatione tuo nomine fungi
 uoluisti, qui Aegyptiorum opibus afflictis ser-
 uitutē eorū effugere concessisti, & Pharaonis
 potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignaris
 uia per mare mediū iter aperuisti, cuius postea
 fluctibus Aegyptios inuoluisti, qui inermes ar-
 mis munuisti, qui ex uitiosis fontibus potabiles
 reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus
 è petra produxisti, cibumq; in terra nō inuenien-
 tibus à mari attulisti, è celo deniq; nunquā an-
 tē auditū es largitus, qui legibus ac institutis re-
 nostrā ornasti, adesto mihi domine iudex omnium
 ac testis incorruptissimus, q; neq; munera à quo-
 quā Hebraorū fauorē meū cōtra iustitiā captā-
 re admisi, neq; pauperē bonam causam habentē
 propter aduersariū diuitē pdere litē sum passus:
 & nūc republica sincerissime administrata in
 suspiciōē culpae, à qua sum alienissimus, uenio,
 quasi fratri ob priuatū affectū et nō tua uolūtate
 sacerdotiū tuū cōtulerim. Ostēde q; oīa tua pro-
 uidentia dispēsantur, et nihil fortuitis casibus, sed

tua uoluntate ad effectum peruenit: & quòd res
 Hebræorum cordi tibi sint, iusta in Darhamum
 & Abironem animaduersione declarata, qui te
 stupidū faciunt meis imposturis circumueniri ia-
 ctantes. Facies autem manifestam aduersus in-
 sanos gloria tue detractores uindictā, si non com-
 muni more intereāt, ne quis nihil nisi humanum
 passos existimet, sed terra quam indigni calcant
 dehiscens cum familijs & facultatibus eos ab-
 sorbeat: hoc modo & tua potentia omnibus ap-
 parebit, & exemplum posteris statuetur, ne quis
 secus quàm pium est de tua maiestate sentire au-
 deat: & meum ministerium ex tua sententiā esse
 comprobabitur. Quòd si uera sunt crimina qua
 in me congerūt, tum in meum caput dirē uertant,
 illis quos execratus sum incolumibus. Atq; ita
 exacta pœna à populi tui turbatoribus, reli-
 quam multitudinem in pace, cōcordia, & man-
 datorum tuorum custodia serua intactam &
 expertem supplicij sceleratis hominibus debiti:
 quandoquidem alienū est à tua iustitia, illorum
 pœnas immeritam Israelitarum turbam depen-
 dere. Hæc cum lacrymis effato, terra horrendum
 repente cōtremuit, & undante superficie, non se-
 cus quàm pelagus uento fluctuās, uniuersum po-
 pulū terruit: immani mox sonitu eliso, quā sedi-
 riosi tendebant, solum subsidit, & eodē momento
 omnes ad unum absorbet: sublatisq; in hunc mo-
 dum profanis, hiatus ille ita rursum clauditur, ut

ne uestigium quidem eius superesset. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumentum diuinæ providentiæ simul & potentia: fuitq; hic casus commiserabilior, quod adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorum eos est miseratus, ut totus quantus erat populus, ante actorum oblitus, lætis acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos, ut pestem ac perniciem popularium existimaret. Post Dahamum cum suis extinctum Moyses pontificarius amulos conuocat, Deo denuo commissurus electionem, ut ei sit ratum sacerdotium, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaq; conueniunt ducenti quinquaginta uiri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quod à maioribus omni uirtute præclaris oriundi essent, tum quod ipsi nequaquam degenerarent: cumq; his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta que secum attulerant: cum subito tantus ignis effulsit, quantum nec homines ipsi unquam excitauerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flau collisis & acerris excitatum uiderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cuius uis ac impetu ducenti illi & quinquaginta una cum Core ita sunt absorpti, ut ne cadauerum quidem reliquias cõparerent: solus Aaron superfuit illisus, ut manifestum esset, diuinitus

coortū hoc incendium. His ita absumptis, Moyses uolens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros iradi, ut & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari aereo consecrare, ut hoc monumento omnes terrerentur, qui caeleste numen humanis dolis putant circumueniri posse.

Quæ Hebræis in deserto per annos xxxviii. ob-
uenerunt.

CAP. IIII.

Post tam evidens argumentum cum iam sa- Num. 17.
tis constaret, non ambitu, aut fratris gra-
ua, sed diuino iudicio sacerdotiū ad Aaronem
peruenisse, sine ulla controuersia posthac illud te-
nuit: nec tamen ob hoc diu cessatū est à seditione,
imò penè grauior priore est infecuta: nam ex ta-
libus causis orium habuit, ut facile appareret
longo tempore duraturam. Cum enim semel ani-
mos hominū occupasset hæc persuasio, nihil sine
Dei uoluntate geri, arbitrabatur Deum in gra-
tiam Moysis ista facere. huic igitur imputabāt
omnia, tanquam non peccatorū odio Deus seui-
ret, sed à Moysse sollicitatus: egreg; ferebant
quòd nō solum impunè tot optimarum morte po-
pulum mulctasset, sed præmium etiam auferret
confirmatum iam fratris pontificatum: quando-
doquidem nemo posthac eum affectaturus erat,
cum alijs id male cessisse uideret: adhac cognati
extinctorum agebant apud populum, rogantes
ut superba & nimia Moysis potestati modum
o s aliq

aliquem statueret: facile enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbas, ueritus ne qui rursus res novas molirentur, unde magnum aliquod malum accidere posset, concionem aduocari iubet: & auditis postulatis nihil respōdens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, ut uirgas afferrent tribuum nominibus inscriptas: eius enim fore sacerdotium, in cuius uirga Deus signum ostenderit. Quod ubi placuit, inscriptas attulerūt, cum alij, cum Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticam: eas Moyses acceptas in Dei tabernaculum deposuit: sequenti uerò die omnes protulit, quæ facile agnoscebantur, quòd essent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notatæ: uidebantq; alias eadē specie manere, qua erant pridie cum eas Moyses acciperet, ex Aaronis uerò ramos & germina esse exorta, & quod magis mirum, amygdala matura, quòd uirga ex hoc genus ligno constaret. Hac nouitate spectaculi uulgus attonitum, omisis odijs quibus eam Moysen quàm Aaronem prosequabatur, totum in admirationē diuini iudicij uersum, amplius Deo repugnare desijt, ratumq; Aaroni sacerdotium esse uoluit: atq; ita tertio Dei calculo confirmatus nemine posthac contradicente fuit pontifex, & Hebræorū populus longis seditionibus auitatus hoc modo ad quietem tandem

III. peruenit. Moyses autem posteaquam Leuiticam

eam

eam tribum diuino cultui dicatam, immunem à *Nu. 18. 25.*
 militia fecisset, ne forte in parandis ad uitam ne- *Leui. 14.*
 cessarijs occupati, negligentius sacra tractarent, *18. & 26.*
 mādauit ut post armis ac Dei fauore quæsitam
 Chananeam ex oppidis eius quadraginta octo
 bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum
 agro mœnibus eorū contiguo duum milium cu-
 bitorū, & insuper à toto populo decimas annui
 fructus exegit Leuitis simul ac sacerdotibus con-
 ferendas: atq; hi posthac eius tribus solennes re-
 ditus fuere. Nunc dicendum quæ sint sacerdotum
 propria. Ex quadraginta octo oppidis iussit ut
 Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum
 à populo quotannis acceptarum decimas pende-
 rent: præterea ut populus deo primitias omnium
 fructuum è terra provenientium offerret, & ex
 quadrupedibus quæ mactare fas est, primogeni-
 tum si masculum fuerit, sacrificandum sacerdo-
 tibus adducat, ut eo cum familia uescantur in
 urbe sacra: pro eis uerò quibus patria lex uesci
 uetat, dominus scetus siclum cum dimidio depen-
 dat, pro homine uerò primogenito quinque siclos:
 deberi eis etiam primitias tonsuræ ouium: & qui
 panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui uerò *Nume. 6.*
 ex uoto se consecrant, Nazaræi dicti, capillum
 alentes, & uinum non gustantes, cum capillum
 consecrant, uictimas eorum sacerdotibus cedere.
 Item qui Corban seipsum nominat, hoc est Dei do-
 num, si uelint à ministerio ad quod se ultro obli-
 gauer

gauerunt dimitti, sacerdotibus pecuniam numerare, mulierē triginta siclos, uirum quinquaginta: qui uerò tantum pecunie nō habuerint, hos sacerdotum arbitrio relinquendos. Quin & si quis domi maeter ad priuatū epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamen sacerdotibus pecoris pectus & brachiū dextrum. Tantū est quod sacerdotibus Moyses attribuit, praterq; quicquid pro peccatis populus offert, ut in proximè precedente uolumine diximus. Quicquid autem à populo sacerdotū ordini contribuatur, ex eo tā uxores quàm filias & famulos etiam participes esse uoluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur: hæc enim in fano soli sacerdotio fungētes mares eodem die absument. His ita post seditionē dispositis castra mouit, & cū omnibus copijs ad Idumæa fines peruenit, legatis primū ad regem præmissis: petebat ab eo tantū liberum transitū, paratus ipsius arbitrio fidem dare, sine cuiusquam iniuria iter se facturū: præterea forum rerum uenaliū suis exhiberi poscebat, persolurus etiam aquæ pretium, si rex ita iuberet. Ille uerò legatis re infecta dimissis, negatoq; transitu, armatus cum exercitu est obuiam profectus, prohibiturus Moysen si uiuam aperire conaretur. At propheta cōsilio prius oraculo, & Deo nō permitte ut ipse pugne principiū faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem tēpore sorori eius Mariamæ ultimus

uita

nite dies aduenit, quadragesimo anno ex quo
 Aegyptū reliquerat, mensis Xanthici luna pri-
 ma: sepultaq; est publico sumptu magnificè, su-
 per quodam monte qui appellatur Sein: & post
 menstruum luctū lustrauit Moyses populū hunc Num. 19
 in modum: iuuenca laboris & aratri experiem,
 colore toto corpore rufam, paulū ante castra pro-
 ductam pontifex in loco purissimo maectauit, &
 sanguinē septies digito aspersit uersus Dei ta-
 bernaculum: deinde solida iuueca, ita ut procu-
 buit cum pelle ac intestinis ardente, lignū cedri-
 num in medium ignē inijciunt, simulq; hyssopum
 & lanā cocco tinctam: huius cinerē uniuersum
 uir purus ac castus collectū reponit in locum pu-
 rissimum: & quotquot posthac funesti purifica-
 tione opus habebant, paulū huius cineris in fon-
 tanam immittētes, & hyssopi ramulū incingen-
 tes, aspergebāt se die tertia & septima: quo fa-
 cto pro puris posthac habebantur: & hunc lu-
 strandi morem etiam in terra belli sorte quæ sua
 seruari præcepit. Cæterum funesto exercitu ita ut Num. 20
 dixi lustrato, per desertū cum eo pergens Ara-
 biam perijt. Cumq; uenisset in agrū urbis Ara-
 bum primaria, quæ olim Arce, nunc Petra no-
 minatur, hoc loco montē excelsum, quo ager clau-
 ditur, Aaron conscendit, præmonitus à Moysè,
 quod esset moriturus: & in cōspectu totius exer-
 citus, stans in loco accliu, exuta pontificiam sto-
 lam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis
 success

successio pertinebat : atq; ita spectante populo moritur, eodē ipso anno quo sororē amisit, anno et atis centesimo uigesimo tertio : dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Atheniensibus Hecatōbæon dicitur, Macedonibus Louis,

IIII. Hebrais Sabba. Luxit eum populus diebus Num. 21. triginta, & luctu finito, Moysis ductu peruenit ad fluvium qui nominatur Arnon: is ex Arabia montibus exortus, desertum medium pererrans, in Asphaltitem lacum influit, Moabitas ab Amoraïs determinans: estq; hæc regio frugifera, & fructus quantum satis est incolis suppediat. Ad eius regem Schonem misit legatos Moyses, qui transitum per regnum peterēt, fidem daturus, quòd sine detrimento uel agrorum uel colonorū militem traduceret : sed persoluturum pretium rerū uenaliū ex æquo & bono, etiam si potum aqua sine pretio dare grauarentur. Schon uerò negato transitu, & armato suorum exercitu, uadi Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluvium transire conarentur.

Quomodo Moyses deuicit Schonem & Ogem Amoraorum reges, deleuitq; eorum copias. CAP. V.

Num. 2. **M**oyses autē postquā intellexit Amoraos hostile in se animū gerere, haud ferēdum contemptū ratus, & uidēs Hebræos genus hominum intractabile, orio simul & egestate facile adduci posse ut pristinos tumultus ac seditiones renouaret, occasionē eis adimere nolens, cōsuluit Deum,

Deum, an bello uia aperire permitteret. Deo uero annuente, & uictoria in super pollicente, magnopere hac spe animatus, militem quoque fiducia complet, clamitas adesse tempus quo pugnandi cupiditate exsatiaret, auspice Deo & quod sponte iam propenderent autoritate sua compellente. At illi permissa potestate laei, arma corripunt, & euestigio instructa acie ad hostem properant. Amoraus contra ut uidit aduentus oblitus pristinae ferociae, tum ipse est territus, tum milites animos quos ante uisum hostem praese ferebant, praetimore demiserunt. Itaque uix primo conflictu excepto terga uertunt, in sola fuga spem salutis repouentes: confidebant enim munitis urbibus, quae tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebraei ut primum animaduertent hostes cedere acriter instituerunt, turbatisque eorum ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerunt. Iamque totis campis sparsi effuso cursu alij alias urbes petebant, nec alteri persequendo fatigantur, imperfectam uictoriam relinquere nolentes, sed cum essent funditores optimi, & eius pugnae generis, quod omni telorum genere eminus geritur in primis periti, & expeditiones quae ut armis granarentur, aut pedibus fugatos assequerentur, aut gladiis & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum uulneribus & suis conflictabantur: erat enim aestas. Cumque desiderio potus ad flumen agmine magno ferrentur, ab inse-

quere

quentibus circumuēti eminus sagittis ac iaculis
 sunt confixi, & inter ceteros Schon rex cecidit.
 Hebraei uerò caesos spoliabāt, praeda agebāt, ma-
 gna rerū copia fruebātur, quòd fructus nondū ex
 agris collecti essent: & milites totā regionē per-
 currebāt impunè diripiendo, captiuosq; abducen-
 do: nemo enim resistebat, robore eius regionis in
 pugna absumpto. Talis elades Amoraëis acci-
 dit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter
 sunt usi. Hebraei uerò terrā eam occupauerūt, in-
 ter tres annes insule modo sitā. Nam Arnonis
 ripa meridionale eius latus termināt, Iobacchus
 uerò septētrionale, qui in Iordanē influens nomen
 amittit: occidentalis tractus Iordane amne al-
 luitur. In hoc rerū statu exoritur Israëlitis nouus
 hostis Oges Galadine & Gaulanitudis regio-
 num rex, in auxiliū Schonis amici & socij ue-
 niens: cuius res quum iam perditas uideret, nihi-
 lominus uictoriā sperās, uirtutis suorū ac ho-
 stium periculū facere decreuit. Qua spe frustra-
 tus et ipse in pralio periit, & exercitus ad unum
 est deletus. Moyses uerò Iobaccho fluuio supe-
 rato, regnū Ogis ingressus urbē unam post aliam
 subuertebat, habitatores interneccione uastans,
 qui omnes eius terra homines diuitijs & agro-
 rum fertilitate superabant. Oges etiā uir heroica
 specie corporis, ne uirib⁹ quidē ac uirtute fuit in-
 ferior: cuius roboris & staturæ argumētū exsta-
 bat in expugnata regia urbe Ammanitudis
 region

regionis, dicta *Rabatha*: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, novem longitudine. Huius viri casum non solum presens Hebraeorum felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregie munita de eius ditione ceperunt, & ex praeda tam privatim quam publice sunt locupletati. Post haec *Moses* castra *Jordanem* versus movet, & campum magnum e regione *Hierichuntis*: ea est urbs copiosa, palmis abundans, & balsamum ferens. Iamque in tantum creverant *Israëliarum* animi, ut nihil magis quam pugnare ac praelia cuperent: & *Moses* utendi hac propititudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloque exercitui dato, partem eius armatam ad *Madianitarum* regionem vastandam misit, urbesque gentis eius expugnandas: cuius belli origo talem causam habuit.

De Balamo uate.

CAP. VI.

Balac rex *Moabitarum*, habens veterem *Num. 22.*
amicitiam & societatem cum *Madianitis*, 23.24.
cum res *Israëliarum* in tantum crescere uideret, coepit etiam de suo regno esse sollicitus. Nesciebat enim Deum uetare, ne *Hebraei* quicquam ulterius praeter *Chananaeam* usurpare appetant: atque ita non satis consulte de rebus novis cogitavit: & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum successu non est ausus, obstare tamen uolens ne ulterius procederent, legatos de communibus commodis

p

ad

ad Madianitas mittit. illi ad Balamum quendam ultra Euphratem, nobile in eis locis uatem, & sibi amicum, cū Balaci legatis mittunt etiā de suis honoratissimum quenq; rogantes ut ueniret ad se, & diris imprecationibus Israëlitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mēse adhibitis, cōsulit Deum, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia: qui cū uetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait sibi nō deesse uoluntatē illis gratificandi, sed obstare Deū, cuius beneficio debeat gloriā ex ueris hæctenus prædictionibus cōparatā: nā exercitum illū quem ipsi execratum uelint, esse Deo longè carissimū: deditq; consiliū ut ob hanc causam ad Israëlitas profecti, pacē cū illis quibuscunq; cōditionibus facerent: his dictis legationē dimisit. At Madianita Balaco maximis precibusurgente, eadē de re denuo legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, Deū consulit. Deus uerò offensus iubet ut legatis assentiatur. Is ratus Deū hæc seriò iubere, cum legatis proficiscitur. Inter eundū autē cum uentū esset in uia quandam angustā inter duas macerias sitā, occurrit ei angelus: quo animaduerso asina qua uehebatur declinās appressit eū ad alierū septum, nihilq; mouebatur uerberibus sessoris pressurā molestē ferentis: cumq; nec angelus de uia cederet, nec uates uerberandi finem faceret, tandē procumbens Deo sic uolente humana

mana uoce Balamū incusat, quòd nunquā an-
 zachac laesus sciret in se, non intelligens Deum
 prohibere quo minus quibus cuperet obsequa-
 tur. Hoc prodigioso asina sermone dum ille tur-
 baretur, apparuit ei angelus, obiurgās uerbera-
 torē, quòd iumentū nō esset in culpa, sed ipse ob-
 staret iter contra Dei uoluntatē facienti. Tum
 uates territus uolebat retro abire: sed Deus ius-
 sit eū pergere quò instituerat, modò ne quid ali-
 ter agat quā diuinitus admoneretur. His mada-
 tis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusq; à
 rege honorificentissimè, uoluit ad quendā montē
 deduci, unde Hebraeorū castra contēplari posset.
 Balacus uerò ipse cū regio comutatu deducit ua-
 tem in montē proximè imminentē, qui à castris
 stadia sexaginta aberat: quibus cōsideratis iu-
 bet regē septem aras extruere, & totidē tauros
 ac arietes exhibere. Id ubi celeriter iussu regis est
 factū, maelat uictimas ut uictoriam prasagire
 posset: deinde sic fatur: Felices uos quibus Deus
 largā bonorū præbet copiā, & prouidentia suā
 perpetuā ducē & auxiliatricē annuit: quoniā
 nullum est hominum genus, cui non innocentia
 morum, uirtutisq; ac probitatis studio sitis an-
 referendi, liberos præstantiores etiam successores
 habituri, quandoquidē Deus uos solos hominū
 complectitur, & ut omniū sub sole felicissimi si-
 tis prospicit: quamobrem obtinebitis terram ad
 quam nos misit, & posteris uestris in perpe-

zuum possidendam relinquētis, & gloria uestri
 nominis implebitur uniuersa terra simul & ma-
 re, adeoq; multiplicabitur gens uestra, ut nulla
 non orbis regio uestri sanguinis homines admi-
 xtos sit habitura. Beatus uos exercitus & ad-
 miratione dignissimus, ex uno parente in tātum
 auctus, nunc uobis parū amplum pro dignitate
 ac numero domiciliū Chananea cōtinget, sed to-
 rum olim terrarū orbem habitationi uestra de-
 stinatum scitote, ut tam in insulis quā in con-
 tinente sit uobis degendum prae multitudine ipsis
 caeli stellis numero equiparāda. Cumq; tam in-
 numeri futuri sitis, nihilominus nihil uobis ad
 summā rerum copiā deesse patietur, in pace &
 in bello uirtutem uiris addet. Inimicis nostris in-
 mentē ueniat, ut hostes uestri esse, & in uos ar-
 ma sumere uelint: nō enim reuertetur è tali pre-
 lio uictor, qui letitiā coniugibus ac liberis affe-
 rat. Tanta uobis fortitudo diuino favore conti-
 git, qui solus potest & quod superest detrahere,
 & quod deest addere. Talia uates fatidica uo-
 ce canebat, extra seraptus, & numine totus
 correptus, rege indignè ferente, & pacta nō ser-
 uare clamitāte, licet magnis muneribus ab ami-
 cis cōductū: uenisse eū ad execrandū hostes, quos
 nūc maētos uirtute ac pietate caneret. Ad quē
 uates: putas, inquit, quoties fata sunt aperienda,
 in nobis situm esse quid dicamus, aut taceamus
 afflati diuino spiritu? ipse uoces quales uult
 prof

profert & oracula, nobis nec sciētibus nec cogi-
 tātibus. Equidē satis memini ad quid precibus
 Madianitarū sim adductus, eaq; causa ueni, ut
 uoluntati tuę morem gererem. Sed potentior est
 Deus, quā mea uoluntas, qui cōtra Dei uolūta-
 tem ad gratiā hominū loqui proposuerā: quam-
 primū enim nostrum pectus subintrat, nihil am-
 plius nostrū ibi remanet. Ego certē nihil in horū
 laudē dicere in animo habui, nec quæ Deus eorū
 generi dare decreuit, cōmemoranda putauī: sed
 numē illis propiciū, quod gentis felicitati studet
 ac gloria, pro destinatis hæc uerba mihi subdi-
 dit. Nunc age, quādo animus est tibi atq; Ma-
 dianitis rem gratā facere, quorū preces me non
 decet nō admittere, alias aras erigamus, & sa-
 cra instauremus, si fortē Deū flectere possim, ut
 execrationibus hoc genus hominū deuouere li-
 ceat. Cumq; Balacus id fieri permisisset, ac ne
 iterato quidē sacro potestātē deuouendi impe-
 trauisset, collapsus in faciem pronus prædicebat
 quicquid euenturū esset regibus & ciuitatibus
 clarissimis, quarū quedā nondū cōdita uidētur:
 quæ uerò extant earū res terra mariq; gestæ ita
 prædictionibus respōderunt usq; ad nostrā me-
 moriā, ut facilis sit cōiectura, reliquū etiam eius
 oraculi nō uanū fuisse euentū aliquando cōpro-
 baturū. Balacus autē agrē ferens expectationē
 frustratā, sine honore uatē ablegat. Ille domum Num. 25.
 repetens, cum iam Euphratē attigisset, accito

Balaco & principibus Madianitarū, Balace,
inquit, uosq; Madianite, quandoquidem necesse
est ut uel prater Dei uoluntatē uobis obsequar,
Hebraeorum quidē genus nunquam est interitu-
rū, nec bello, aut pestilentia fameue, aut alio ca-
su delebitur. Deus enim curā habet eius gentis à
malis seruanda, nequando talis clades incidat
qua uniuersi de medio tollantur. Interdū tamen
quedā uitari nō poterunt, quibus ad tempus af-
fecti, mox magis quā antè florebut, castiga-
zione tali ad sanitatē reuocati. Quapropter si
breuem uictoriam de illis consequi queritis, hoc
consilio uoti cōpotes efficiā. Filiarū formosissi-
mas, qua pulchritudine sua mētes eorum expu-
gnare possint, quantum fieri potest cultas ac or-
natas mittite, ut circum castra obuersentur, &
iuuenibus cōplexus experientibus faciles se prae-
beant: ubi uerò cupidine captos uiderint, subito
se proripiant, cumq; rogatae fuerint ut maneāt,
nō annuāt, nisi persuasis, ut relictis patrijs legi-
buis & cultu Dei à quo illis acceperunt, Ma-
dianitarū & Moabitarū Deos uenerentur: sic
enim Deum iratū sibi reddent. Post hac monita
abijt. Madianitis autē ita ut moniti fuerāt fi-
lias mittētibz. Hebraeorum iuuenes pulchritu-
dine puellarum capiuntur: & in colloquiū ue-
nientes, rogant ne sibi uoluptatē ex earum pul-
chritudine capere inuideāt, néue consuetudinem
eorū auersentur. Illa libenter & uerba iuuenum
& comp

& complexus admittunt: iamq; blanditijs ille-
 ctos, & cupidine feruētes relinquere parāt: tum
 illi tristes mulierū discessu, precibus instant, ne se
 relinquāt, sed futura cōiuges & omniū faculta-
 tum domina apud illos maneant: hæc promissa
 iureiurando confirmabāt Deū testē inuocando,
 & lacrymas fundendo, quo magis eas ad mise-
 rationē flecterent. Tum ille postquā omnino ca-
 pios & cōsuetudine sua deuinctos animaduer-
 terunt, sic respondēt: Optimi iuuenes, non desunt
 nobis domū nec ample facultates, nec parentum
 ac domesticorū affectus, neq; inopia raliū rerum
 huc ad uos uenimus, aut formā corporis nundi-
 natura preces uestras admisimus: sed persuasē
 uiros esse bonos hac hospitali gratia non dedi-
 gnate qua uos opus habere uidebamus, faciles
 nos uobis prebuimus. Nunc quādoquidē amare
 uos & ambitionē nostrā molestē ferre assuera-
 tis, ne has quidem preces auersabimur: quare si
 beneuolētia cōiugalis fidē dederitis, qua sola no-
 bis satisfacere potest, libēter uobiscū ut legitime
 nuptæ cōiūcture sumus: ueremur enim ne libidi-
 ne exsariata, cū iniuria & cōtumelia nos retro
 ad parentes nostros ablegatis: cui nostræ solici-
 tudini ueniā nos dare aequū postulamus. Illis ue-
 rò quolibet modo fidē daturo; se pollicentibus,
 & nihil præ amore nimio recusantibus: Quā-
 doquidē, inquit, ita uobis uiderur, & mores ha-
 betis ab omnibus alijs diuersissimos, ut cibus etiā

proprijs uestro more utamini, nec potũ cum alijs
 communẽ sustineatis, necesse est si uultis nobiscũ
 uitam degere, deos nostros colatis: neq; enim alio
 argumento persuadebitis amorẽ istũ uos nõ fin-
 gere, nisi eosdẽ nobiscũ deos adoretis. Nec absur-
 dum fuerit aut uitio uertendũ, si terra in quã ue-
 nistis peculiare deos colere malitis: præsertim cũ
 nostri per omnes regiones honorẽtur, uestrũ nemo
 præter uos cultu dignetur aut ceremonijs. Aut
 igitur cæterorũ more uobis est uiuẽdũ, aut alius
 orbis quærendus, ubi soli iuxta uestra instituta
 uitam agatis. At illi cupidine cæci dicta earũ
 cõprobant, & quò traherantur sequentes à re-
 ligione patrũ desciscunt: & plures deos credere
 inducti, sacra illis eius gentis ritu faciunt: cibus
 quoq; indifferenter utebãtur, & in mulierũ gra-
 tiam nihil nõ contra legẽ faciebãt: ut iam tota
 castra iuuenum impietas inuaderet, & seditio
 priore peior glisceret, & auita religio in extre-
 mum periculũ deduceretur: inuẽtus enim gusta-
 tis semel peregrinis moribus inexplebiliter in
 eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus
 accepta præcellebant, unã cũ reliqua turba cor-
 rũpebantur. Zambrias etiam Simeonidis tribus
 princeps ducta Chosbi Madianitide, Uri filia
 gentis eius dynasta, iussus ab uxore, & contem-
 ptis in eius gratiam Moysis placitis, alieno ritu
 sacrificabat, & alienigena cõiuge nõ dissimu-
 lanter se oblectabat. In hoc rerũ statu Moyses
uer

ueritus ne grauius aliquid sequeretur, aduocata cōcione, neminē quidem nominatim accusauit, nolēs in desperationē adducere eos qui iantisper dum latere se putant, ad sanitatē reduci poterant: sed dicebat rem indignā, nec ipsis nec maioribus eorū decorā, quòd uoluptatem pluris quā Deum & religionē facerent. Expedire illis ut dum tēpus est resipiscant, & nō legū contemptu, sed cōpescendis prauis cupiditatibus fortes se uiros declarent. Absurdū præterea dicebat, quòd cum in deserto modicē uixissent, nunc in bona regione ita baccharētur, & quæ per inopiā quasiuerāt, nunc per affluentiam perditū irēt. Talibus dictis conabatur inuentutē corrigere, & ad saniorē mentē reducere. Tum Zambrias insurgens: Tu, inquit, Moyses tuis legibus utere, quibus iam longo usu robur addidisti: quod nifecisses, sæpe iam pœnas dedisses, & tuo malo nō esse Hebræis imponendū didicisses: me certe nunquam ad tua tyrannica iussa obstructū habebis: neq; enim aliud hæctenus, quā sub legis ac religionis prætextu nobis seruitutē, tibi principatū malitiosis artibus adstruis, uoluptatē nobis ac uita licentiā adimens, quæ liberorū sunt, & sub nullius imperio degentiū: hoc enim uel Aegyptiaca seruitute fuerit grauius, in quēuis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cū ipse multo dignior sis, qui puniaris, quandoquidē abrogatis quæ omnium consensus approbat, plus tua
p s quā

quàm ceterorū mortaliū placita ualere postulas: ego qua nunc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidē in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenam me duxisse: audis à me ipso mea facta, ut ab ingenuo, neq; enim latere cupio. Sacra etiā dijs facio præter consuetū, quia id equū cēseo, ex multis mihi ueritatē querere, & nō sicut sub tyrānide uiuere, de unius tantū fiducia pendentē: nemo mihi rem gratā fecerit, qui in rebus meis me ipso plus arbitriū habere uoluerit. Hæc Zābria pro se et quibusdā sui similibus afferēte, populus quietus expectabat quonā audacia hæc esset euasura, maximè quòd uideret legislatorē amplius nolle cōtendere, ne hominē insolentem iritatorē redderet: uerebatur enim ne plures talis in loquēdo impudētia imitatores facti, turbas in populo excitaret. Atq; ita tum cōcio dissoluitur: ac fortasse ulterius malum hoc serpsisset, ni Zābrias maturè sublatus esset talē ob causam. Phinees tum alijs rebus, tum patris dignitate, iuuetutis facile princeps, Eleazari pōtificis filius, & Moysen magnū patrū habens, agerrimè tulit Zābria cōtumaciā: cuius impunitate ne legū contemptus cresceret, uindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quòd exēpla primatū in utrāuis partem pluri nū ualeant. Cumq; tāto esset animi & corporis robore, ut nō temerè aliquid arduum aggredereur, quod non etiā perficeret, ad Zābria tentorium

uad

uadit, & eodē ictu ipsum unā cū Chosbi trāsfi-
 git. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimā uir-
 tutis emulationē accensa, certatim in eiusdem
 criminis reos facit impetū, & bonā illorū parie
 ferro conficiunt, reliquos insecuta pestis sustulit,
 per iram numinis inflicta, & ne illis quidē pe-
 percit, qui cū iure cognationis talē suorū pe-
 tulantiā cohibere deberent, aut dissimulare aut
 accendere etiā maluerunt: nec prius destitit, quā
 quatuordecim millia uirorū desiderarentur. Hęc
 ob rem Moyses in Madianitas concitus, ad gē-
 tem internecone delendam exercitum misit, de
 qua expeditione mox narrabimus, postquā quod
 omissum antē non oportuit, dixerimus. Balamū
 illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos
 Hebræos, quo minus hoc faceret à Deo est pro-
 hibitus, nihilo secius tamen tale hostibus con-
 siliū dedit, quo effectum est, ut quibusdam in-
 sectis praua opinione, penē totius populi religio
 sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto ho- Num. 32.
 nore dignatus est propheta, ut oracula eius suis
 literis inseruerit: cumq; nihil uetaret, quin ea
 pro suis ederet, nec ullo teste id factam eius co-
 argui posset, maluit eum debita apud posteros
 memoria non fraudare. Sed hęc quisq; ut li-
 buerit ita consideret. Moyses autem ut dicere
 cœperam, in Madianitas misit exercitū duode-
 cim milliū, singulis tribubus mille militibus im-
 peratis eisq; copijs Phineē præfecit, cuius opera
leges

leges vindicatas, & de Zambria uiolatore earum poenas exactas paulò antè memorauimus.

Hebræorum de Madianitis uictoria, & Amoritis regio quomodo à Moyse duabus cum dimidiata tribubus concessa. CAP. VII.

Madianite uerò intellecto hostium aduentu, & quòd iam non longè abessent, & ipsi copias in unum contrahunt, & quà in regionem suam irrupturos putabāt, munito pro tempore aditu, præstò erāt, impetus eorū pro uiribus propulsaturi. Sed mox primo cōgressu tanta multitudo Madianitarū est casa, ut numerus cadauerum iniri non posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria urbs Arabum et hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram uocare malunt. Fufis hostibus, Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas una cū mulieribus interimendo, solis parcentes uirginibus, hoc enim Phinees à Moyse mādaturū acceperat: qui reducto incolumi ac illaeso exercitu, prædam quoq; memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia, & insuper sexaginta septē: asinorum sexaginta millia, uasorum aurcorum et argenteorum magnum numerū, quibus in domestica supellectile utebantur. Etenim pro opibus lautiore uctu delectabantur. Abductæ sunt etiā uirgines circiter triginta duo millia. Moy-
ses

ses autē partitus prædā, quinquagesimam eius
 partē Eleazaro dedit & sacerdotibus, & Le-
 uitis alterius quinquagesimā, reliquū uerò po-
 pulo distribuit: quo factū est ut deinde suauiter
 uiuerent, opibus uirtute quæsitis, otium quoq; ad
 fruendum nacti. *Moses autem iam admodum* *Num. 27.*
senex Iesum designauit, qui sibi in propheta & Deut. 3.
ducis (si opus foret) munus succederet, Deo ita
iubente ut hunc principatus successorem faceret.
Erat enim totius diuini atq; humani iuris peri-
tissimus. Moysē præceptore doctus. Per idē tem-
pus duæ tribus, Gada & Rubeli, & dimidia
Manassitis, numero pecudū et alijs rebus abun- *Num. 23.*
dantes, de cōmuni cōsilio rogāt Moysē, ut sibi
extra sortem traderet Amoritidē terrā, quæ nō
multo antè bello capta fuerat: esse enim pascuis
uberē. Ille uerò suspicatus eos prælia cōtra Cha-
nancos metu detrectare, & curā pecudū igna-
uia prætexere, conuitio uiros excipit, meticulo-
fos simulatores dictitās. Velle eos in otio luxuq;
terram cōmuni Marte quæsītā possidere, & nol-
le arma cū cetero exercitu ferētes, terram ultra
Jordanē à Deo promissam capere, deuictis gen-
tibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui
uidentes eū iratū, ne meritō irasci uideretur, re-
spondent se neq; per ignauiam pericula, neq; per
desidiā labores fugere, sed hoc tantum agere, ut
præda in locis cōmodis relicta, expeditiores ad
certamina fierēt: paratosq; se aiebant, si oppida
ad tut.

ad tutelam liberorū & cōiugum ac facultatum ipso dante acciperent, reliquū exercitiū armatos quocunq; ducerentur sequi, & cōmunibus militare auspicijs. Tum Moyses cōprobata eorū uoluntate, aduocatoq; Eleazaro pōtifice & Iesu, ceterisq; magistratibus, cōcedit illis Amoritidem hac cōditione, ut simul cum cognato populo aduersus cōmunem hostē bellū gerant, donec omnia ex sententia cōfecta fuerint: atq; hoc pacto accepto quod petierūt, & extructis munijs oppidis, liberos & uxores atq; impedimenta in illis deponunt. Moyses quoq; in eadē regione decem urbes cōdidit, in illū quadraginta octo numerum computandas, in quarū tribus asyla sanctiuit, illis tantū profutura, qui eade nō spōte cōmissa eō cōfugissent: statuitq; talibus exiliū tempus, tantisper dum pōtifex uiuere sub quo cades accidit, post cuius obitū redire in patriā permisit. Exiliū uerò tēpore licere cuius è cognatis interempti homicidā impunè occidere, dū taxat extra urbem refugij deprehensum: idq; ius solis cognatis esse uoluit, alijs nō ueni. Ceterim oppida refugij fuerunt hac, ad fines Arabie Borsora, in Galadena regione Arimanū, in Bataneade Gaulademan: et post captā Chanana totidē ex Zeniticis oppidis iussu Moysis destinata sunt, ut hoc genus exulibus refugium & habitationem praberent. Eodē tēpore cū defunctus esset quidam è primatibus Manassidibus

tribus

tribus nomine Salpades, liberis detrioris tantū
 sexus relictis, tribules eius viri insignes Moysen
 consulunt, an filiarū eius in diuisione & forti-
 tione agrorum ratio haberi debeat. Is respōdit,
 si in domū tribulis nuptū darentur, sortem dota-
 lem fore: sin mallent in aliam tribū elocari, sor-
 tem in sua tribu relinquerent: atq; hac occasio-
 ne instituit, ut cuiq; tribui sue sortes perpetuò
 manerent. Quumq; iam de quadragesimo mi- V I.
 grationis anno triginta tātum dies superessent, Deut. 24.
 aduocata concione ad Iordanem, eo loco ubi
 nunc oppidum Abila uisitur, agrum habens
 palmeris consitum, ubi populum omnem præstō
 uidit, in hunc modum uerba fecit.

Moyſis leges, & quomodo ex hominibus est
 sublatus. CAP. VIII.

Viri commilitones, & longi laboris socij,
 quoniam Deus ita uult, & ætas CXX.
 annorum exacta postulat, ut ex hac uita disce-
 dam, & rebus ultra Iordanem gerēdis interesse
 me Deo nō est uisum, æquū duxi, ut quantū ad
 uestram felicitatē attinet, ne nunc quidem offi-
 cio desim: sed pro gratia mihi data provideam,
 ut pro cōmonstrata ad eam uia, sempiterna a-
 pud uos memoria dignus habear. Age igitur,
 ubi prius in quo tam uestra quàm posterorū
 beatitudo consistat indicauerimus, & hoc pie-
 tatis erga uos nostræ perpetuū monumentū re-
 liquerimus, libētes ex hac uita decedamus. Fidē
 enim,

enim, sat scio, mereor, uel quòd antehac uestris commodis indefinenter seruiens nūquam uos fefelli, uel quòd anima prope exitum cōstituta in omni uirtute ac ueritate seipsa melior redditur. Filij Israelis, una omnibus hominibus felicitatis est causa Deus propitius, quam solus dignis dare, & peccantibus in se auferre potis est: cui si uos tales præstiteritis, quales ipse postulat, quales'ne ego ex ipsius sentētia instituo, nunquā non maculi uirtute, amulandiq; omnibus eritis: sed & quæ iam cōtigerunt bona erūt perpetua, & quod deest breui cōsequemini. Tantū uolūtati diuina obsequimini, & mādatis eius parete: & neq; legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptū quicquā nouate. Quod si feceritis, bello præstācissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eritis: nam auxiliante Deo minā omnes facile contemnūtur. Cæterum uirtutis præmia magna per omnē uirā sunt proposita, & ipsa sibi primū est ac potissimū præmium: deinde per hanc cætera bona facile parātur: qua inter uos inuicē uidentes & uitā beatā ducetis, & gloriā tum apud exteros, tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc uobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferēte scriptas nec ipsi uiolatis, nec alios uiolare patiamini, & harū intellectum ac usum nunquā non meditemini. Ego uerò cōmodis uestris latus discedo, uosq; pietatis ac pri-

ac prudentiæ legibus, & uirtuti ducū ac magistratum cōmendo, qui incolumitatis ac felicitatis uestra posthac curā sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hætenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid utilitatis ex me percipistis, non desinet uobis prospicere, sed quā diu ipsum & pietatem colueritis, tam diu sub eius presidio tuti permanebitis. Nec deerūt qui uobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis, nimirū pōtifex Eleazarus et Iesus, & senatus ac primates tribuū, quibus caute uos difficiles præbeatis, scientes quòd qui benè parère nouit, etiam bene imperaturus est ubi ad potestatem peruenerit: néue in hoc libertatē sitā existimetis, si mādatis principū obmurmuraueritis: nam hætenus in cōtumacia cōtra benefactores libertatē reponebatis: à quo uitio si uos in posterū seruaueritis, res uestras in meliore statu uidebitis. Absit autē ut ita in hos exasperemini, quemadmodū aliquoties in me incanduiistis: meministis enim quòd sæpius à uobis de salute periclitatus sum, quā ab hostibus: quod non exprobrādi causa dico: nolim enim uos hac commemoratione in exitu uitæ cōristatos relinquere, qui etiā tunc æquo animo uos tuli: sed ut admoniti in posterū sapiatis, id quod in uestrā etiā rem futurū est: & ne in præpositos contumeliosi Deu. 7. 15 sitis elati opū affluētia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananea potiēmini: alioqui si

per has insolētiore facti in cōtumaciā & uirtutis contemptū prolabamini, Deū fautorē nequaquā estis habituri, quē si uestro merito inimicum uobis reddideritis, & terrā uirtute paratam oppressi ab hostibus per summā ignominiā amittetis, & per totū quā late patet orbem dispersi seruitute uestra terras ac maria replebitis: quò si uentū fuerit, iam frustra poenitebit patrias leges non seruasse. Quare quò minus periculi sit, ne illas uioletis, post uictoriam neminē hostiū superesse patimini: idq; rebus uestris cōducibilius existimate, ne cū illis uiuētes ad similia studia prolapsi patriā institutionē corrumpatis. Præterea lucos & aras & tēpla quotquot habent ad unū rolli iubeo, ferroq; et flāmis ita deleri, ut etiā memoria eorū omnis aboleatur. Sic enim bona uestra tutius cōseruabitis. Verūm ne per ignorantia meliorū natura uestra in deterius deprauetur, Deo iubēte & leges cōscripsi, & formā administrationis rerū iam publicarū quā priuatarū, à quibus si nusquā discedatis, mortaliū omniū felicissimi eritis. Hæc loquutus tradit eis codicē, leges scriptas & instituta bene uiuendi continentē. Illi uero soluebātur in lacrymas, & iam tum desiderio ducis mærebant: memoresq; quāta pericula perculisset, quāmq; alacriter salutē ipsorū procurauisset: & de futuro solliciti, quòd nō essent talē principē habituri, ac ne Deum quidē & que propitiū Moysē

NON

non amplius deprecatore: tum pœnitētes eorum
 quæ in deserto per furorē contra illū cōmiserāt,
 grauissimè dolibāt: ita ut totus populus lacry-
 mans nullā cōsolationē admitteret. Moyses ue-
 rò solabatur eos, & iubens à lacrymis desistere,
 ad leges accipiendas hortabatur: atq; ita tum
 concio est dissoluta. Nunc priusquā ad reliqua
 transitū faciā, operæ pretiū duxi, leges talis la-
 toris maiestate ac uirtute dignas hic inserere,
 quo lector cognoscatur, qualia sint nostra iam in-
 de à priscis seculis instituta. Extāt autē omnia
 quæ ille uir scripsit, ut nihil ornatus causa li-
 ceat affingere: seriem tantū nouauimus, & le-
 ges quas ille sparsim ut quamq; à Deo retule-
 rat, scripsit, nos generatim in suos ordines diges-
 simus: qua de re lector admonendus erat, ne si
 quis fortè ex cōtribulibus in hæc nostra incide-
 rit, calumniā temerè struat, quasi parum sincere
 scripta Mosaica tractātibus. Enumerabo autē
 eas potissimū leges quæ ad publicā institutionē,
 ritusq; gentiles pertinet: quæ uero ad priuatam
 consuetudinē aut cōtractus uel cū exteris uel cū
 nostratibus spectant, in eū cōmentarium distu-
 limus, quem de moribus & sacrorū causis Deo
 fauente scribere est animus. Postquā acqui-
 sita Chananea terra, urbibusq; cōditis, uictoriæ
 fructus securi carpere cœperitis, hæc mandata
 obseruando rem Deo gratā facietis, & partem
 felicitatē cōstabilietis. *Urbs sacra sit una in*
 q 2 regione

regione Chananea, in loco illustri, & fertili, quā
 Deus per oraculum elegerit: & tēplum in ea sit
 unū, & altare unū ex lapidibus nō politis, sed
 collectiuis cōstructū, qui inducti tectorio, deco-
 ram & mundā speciē prae se ferāt: ascēsusq; sit
 ad illud nō per gradus, sed terra leniter per ac-
 cliue aggesta: in alia urō urbe nec altare sit ul-
 lum, neq; templum. Deus enim unus est, & He-
 braorū genus unū. Qui conuitiū Deo fecerit,
 lapidatus per diē p̄deat, deinde ignominiosē et
 obscurē sepeliatur. In sacrā urbē & templū
 ter in anno cōuentus fiat Hebraorū ex uniuersa
 eorū ditio, ut Deo pro acceptis beneficijs gra-
 tias agāt, & in futurū precibus eum demere an-
 tur, & per cōuersationes ac cōiuiua mutuā be-
 neuolentiā alant. Expedi enim ut inter se no-
 scantur, quibus idē est genus, quiq; eisdē studijs
 delectantur. Id uerō ex huiusmodi cōgressibus fa-
 cile contingit, dum aspectus & colloquia perti-
 naciter in animis harēt: sicut cōtrā qui nunquā
 cōueniunt, eos alienissimos à se inuicē esse oportet.
 Sint praeterea decima fructuū seorsum ab
 illis quae sacerdotibus ac Leuitis debentur, qui-
 bus in patria uēditis, pecunia inde redacta in sa-
 cra urbe infirmatur in sacrificia & conuiua.
 Aequū enim est ex prouētū terrae à Deo datae
 in ipsius honorē hilariter agere. Ex mercede
 meretricis non est sacrificādum: neq; enim quic-
 quam Deum delectat cum iniuria coniunctum:
 neq;

Leui. 4.

Deut. 16.

Deut. 18.

neq; maior est turpitude, quam quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedē pro admiffura canis uenatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem Deo sacrificare est licitum. *Dijs Exod. 21* alienis nemo malè loquatur. Fana externa non sunt spolianda, neq; sacra donaria tollenda.

Nemo ueste è lino & lana cõtecta utatur: est enim solorum sacerdotum. Septimo quoq; anno, quando per scenopegiæ festa apud sanctam urbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, unde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro concione legat. & neq; mulieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nam bonum est ut inscriptam in animis nūquam delendam memoria relineant: sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam uim maiorem obtinebunt in delinquentiū conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita ut nunquam non legis uoluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri etiam ante omnia leges *Deut. 6.* ediscant, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, in eunte die, & cum itur cubitum, commemoranda summi Dei beneficia, quæ liberatis ex Aegypto præstitit: æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inscribenda sunt etiam

9 3 forib

foribus præcipua, & in brachijs ostentāda. & quæ potētiam eius ac beneficētiam indicāt, circumferēda sunt inscripta in capite & brachio, ut undiquaq; cōspicua sit Dei erga populū suū benignitas. Oppidatim præsent septē uiri probata uirtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratibus attribuātur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus indicādi sors obtigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, ut præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurū est, ut assueii homines reuereri, ad pietatē quoq; assuescant, & tanto longius à cōtemptu numinis absint. Iudicibus quicquid uisum fuerit, illorū sentētia ualere debet, nisi cōstet pecunijs esse corruptos, aut manifestē coargui possint nō rectē decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiā omnibus alijs rebus antepone. Hæc enim iniuria in Dei contumeliā recidit, quasi uerò is infirmior sit habendus, quàm illi quorū potentiæ metu præter ius fertur calculus: nam Dei potētia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potētiores illos quàm Deum facit. Quòd si iudices nesciant de negotio ad se delato pronūtiare, sicut interdū accidit, in sanctā urbem integrā causam relegendum uero pōtifex & propheta unā cū se-

Deut. 19. nati quod uisum fuerit decernāt. Vni testi fides nō habeatur, sed tribus, aut ut minimū duobus,

quorum

quorum testimonium uita ante acta faciat uerisimile. Mulieribus autem testimonium deponere non liceat, propter leuitatē ac temeritatem eius generis. Neq; seruum hominē testem esse liceat, propter animos degeneres: probabile enim est, aut lucri causa, aut prae metu non uerū testimoniū deposituros. Quòd si cui falso testi creditum fuerit, isq; postea falsi coarguatur, ei poenae sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauantē hoc testimonio cōdemnatus fuisset. *Deut. 21.* Homicidio in aliquo agro commissio, si autor nusquam compareat, neq; suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici prēmij: quòd si nullus existat index, magistratus oppidorū uicinorū agro in quo caedes est facta, & senatus convenientes, meriantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximū oppidum, eius oppidani emptam iuencam & adductā in tesqua nec sementi nec plantationi idonea neruis cervicis abscisis cedant, & ablutis manibus supra caput iuencae sacerdotes & Leuitae ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea caede habere proclament, eamq; nec fecisse se nec dum fieret interfuisse: inuocentq; Deum ut propitius factus nunquam posthac in ea regione tale malum accidere permittat. Optimum quidem est optimatū regimen, & in sic administrata Repub. uiuere, nec est cur aliam eius speciem concupiscatis: sed praestae

ut hac contenti in legum & uestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est, Deū habere presidem.

Deut. 17. Attamē si regis uos cupido cœperit, nemo sit nisi uestri generis & sanguinis, & cui iustitia sit cordi cū cæteris uirtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & Deo quàm suæ sapientiæ tribuat, nihilq; præter pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas aliat uxores, aut pecunijs equis ue plurimis gaudeat: quarum rerum copia facile cōtempitor legum posset euadere. & si talibus studijs plus equo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quàm rebus uestris expedit.

Deut. 19. Terminos terræ mouere nō est factis, nec propriæ, nec alienæ, dūmodo pacatæ: sed religiose cauendum, ut itāquam Dei calculus in æternum fixus maneat: quòd hæc præcipua causa sit bellorū & seditionū, si auaritia certis terminis non circumscribatur. Facile enim legū præscripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Leuit. 25. Qui terram plantauerit, si plantæ ante quartū annum fructū protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in propriū usum conuertere: intempestiuus enim est talis fructus: quicquid autem præmaturè à natura extorqueatur, eius usus nec Deo cōuenit, nec domino. Quarto uero anno colligat quicquid iam tēpestiuum, & in sanctam urbē deferat, & cum reliqui prouentus decimis in cōuiujs cum amicis cōsumat, & cum pupillis ac uiduis. Quinto demum anno

arbit

arbitratu suo fructus colligat. Agrum uiti-
bus consitū ne semines: sufficit enim quòd hanc
plantā nutriat, nec opus est ut et aratro uexetur.

Bubus arāda est terra, nec aliud animal cum
eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub
idem iugum agēda. Semina quoq; debēt esse pu-
ra & impermixta, nec duūm simul aut triū ge-
nerū sunt semināda: abhorret enim natura com-
munionē dissimilium. Neq; diuersi generis iu-
mentorū coitus sunt admittendi: uerendum enim
ne hoc exemplo & ad homines cōtemptus gene-
ris sui perueniat, ut solēt à minimis principijs res
in peius proficere. Cauendum est autē magno-
pere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imi-
tatione mores publici deprauari possint. Qua-
propter ne leuia quidē leges dissimulant, dum of-
ficio suo nusquā deesse cupiunt. Merentes & Deut. 24
demessa colligētes ne spicilegiū faciant, quin &
de manipulis nonnihil egenis relinquunt, ut hæc
tanquā à fortuna obiecta in usum suum cōuer-
tant & alimoniam. De uindemia quoq; race-
muli relinquātur pauperibus: similiter de olive-
torū fructu nonnihil, ut sit egenis quod colligant,
quandoquidē de suo non possunt: nō enim tantum
ex negligētiori collectione decedit, quantū acce-
dit è pauperū gratia. Deus etiam ad enutrien-
dos fructus terrā alacriorem faciet, si non quisq;
suis tantum cōmodis prouideat, sed inopū quoq;
rationē habeat. Nec bubus in area trituran- Deut. 25.
q s ribus

tibus os obligandum est: non enim æquum est uetare laboris socios quo minus & fructuum sine participes. Nec à pomis maturis uiatores sunt arcēdi, sed sinendi ut tanquā proprijs se satient: & siue indigenæ sint, siue exteri, libēter illis ad esum exhibenda sunt: auferre uerò secum non liceat. Neq; uindemiantes uetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo cōcessis inuidere tantillum cōcupiscentibus, præsertim quum id anni tēpus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationem non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, ut sumant hortentur, Israëlitæ quidē ut socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas uerò hospitalibus his munusculis dignētur, quæ ipsis Deus pro tēpore præbuit. Non enim debet existimari detrimentū, quod liberali animo sumendum hominibus permittitur: quia nō in hoc Deus abundantiam bonarū rerum largitur, ut his soli fruamur, sed ut de nostro alios etiam honoremus: uolens hoc modo singularē erga Israëlitæ fauorem ac liberalitatem suam gēribus innotescere, dum id quod ipsis superest, benignē cum illis cōmunicant. Qui uerò contrā fecerit, plagas una minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalem hanc pœnā sustineat: eò quòd cum esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem leserit. Rectum enim est ut cum ipsi multa in

Ægypt

Aegypto & deserto suis perpeſſi, aliorum miſerias nō negligatis: & Dei benignitate amplas facultates cōſecuti, ex his nonnihil per compaſſionē egenis decidatis. Ultra duas decimas quas quotannis pendere iam iuſſi, alterā Leuitis, alteram in ſacras epulas, tertia tertio quoq; anno eſt conferenda, quæ in egenas uiduas & pupillos diſtribuat. *E* fructibus primos prouentus in *Dent. 26.* templum deferāt, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratiſ actis, & ſacrificiſ iuxta legem ritè peractis, primitias ſacerdotibus offerāt. Hæc omnia ubi quis perfecerit, & utraſq; decimas tū quæ Leuitis debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingreſſurus cōſiſtat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quòd ab Aegyptiorum graui ſeruitute liberatis terram uberem & amplam fruendā dederit: teſtatusq; decimas ſe iuxta Moysiſ legē ſoluiſſe, precetur Deum, ut tum ſibi priuatim, tū Hebræis publicè propitiſ & quæ bona hæctenus dedit, conſeruet, & pro ſua potētia ac benignitate augere etiā dignetur.

Ubi ætas maturuerit, uxores ducant uirgines ingenuas ex honeſtis parentibus prognatas: qui autem non ducit uirginē, ne ſibi coniungat alteri maritatam, néue priorem eius uirum contriſtet.

Ancillas ne ducāt ingenui, ne adamas quidem: decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit.

Ncq; meretrici ſit ius nuptiarū, cuius propter
iniur

iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum
Deus nō admittit: atq; hæc ita obseruari ualde
interest, ad hoc ut proles nascatur ingenua, &
ad studium uirtutis erecta, si nō è turpi aut illi-

Deut. 24

berali matrimonio sint prognati. Si quis ali-
quam pro uirgine desponsam postea talē non in-
uenerit, in ius uocatam accusat, afferatq; argu-
menta quæ habet: puelle uerò causam agat pa-
ter, aut frater, aut qui post hos genere uidetur
proximus. Et siquidem puella fuerit absoluta,
degit in accusatoris coniugio, isq; nullū posthac
dimittēdi eam ius habeat, nisi talē ipsi causam
præbuerit, quæ cōtradictionem non recipiat. Ce-
terum temeritatis & petulantia qua insontē de-
tulit, pœnas luat quadraginta una minus pla-
gis acceptis, & quinquaginta siclos puelle patri
mullta nomine numerare cogatur. Quòd si ui-
riata fuisse coarguatur, si quidē plebeia fuerit,
eo quòd parum sollicitè pudicitiam usq; ad nu-
ptiarum tempus seruauerit, lapidibus obruatur:
quòd si ex sacerdotibus prognata fuerit, uiuens

Deut. 21.

exuratur. Si quis duarū uxorū maritus pro-
pter amorē, aut formā, aut aliam quamuis cau-
sam, alteri plus beneuolētia honorisq; detulerit,
alteri uerò minus: si filius dilectæ iunior quàm
ille ex altera natus, propterea quòd sua mater
in maiore gratia patris fuisset, postulet ius pri-
mogeniturae, ut duplicem facultatū paternarum
partiē iuxta meas leges auferat, nō permittatur:

iniq

iniquum enim est cum qui sit natu grandior propter matrē negligētius à patre habitā suo privilegio fraudari. Qui uirgini alteri desponsata *Deut. 22* stuprū obiulerit, si quidē persuasit ut se præberet, simul cū ea capitalis esto: fontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit ut liberali cōiugio rem turpissimā anteponeret: hæc uerò quia lucro aut uoluptati succubuit: quòd si solitariā alicubi natus, ui oppresserit, solus det suppliciū. Qui uirginem nondū desponsatā constuprauerit, ipse ducat, quòd si pater puellæ nolit hanc ei nuptiū tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretiū numeret.

Qui à cōiuge quacunq; de causa, ut sæpe hominibus usu uenit, disiungi postulat scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius reperere: sic enim habebit potestatem alterius cōiugis querēdi: alioqui diuortiū non permittitur. Quòd si & alterū offenderit, aut post eius mortē prior reducere eam uoluerit, nō licet ut ad eum redeat.

Si cuius maritus nondū susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito, & filiū ex ea natum defuncti nomine uocatiū, sortis heredem nutrito: nam hoc è *Repub.* erit, dum nec familia deficiūt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoq; lenior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo uicture. Quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatiū accedens testetur, quòd uolentē eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit.

pulerit. Rogante uerò senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tādē res euadet: uxor fratris soluto uiri illius calceo, & consputa eius facie, meritiò hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti memoria iniuriã fecerit: atq; ita ille quidē è curia discedet, in omnē uitam notatus ignominia: mulier uerò cui uult nubito.

Deut. 21.

Si quis uel uirginem uel maritatã captiuam abduxerit, eiq; legitimè cõiungi uoluerit, non antè ius est cubile eius tangere, quàm raso capite sumptuq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, ut ita mœrore satiata eum demũ ad nuptiale cõuiuium ueniat. Bonum enim & iustum est, ut qui mulierẽ ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non suæ tãtum uoluptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis autem luctus triginta

diebus, tot enim sapiēti ad deplorãdos caros sufficiunt, tũc nuptijs dare operã liceat. Quòd si satiata cõcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidē eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestãtẽ habeat.

Deut. 21.

Quicunq; è iunioribus parētes suos cõtēmpserint, & debitum honorẽ præ pudore aut cõtumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fuerint, hos primũ uerbis parentes moneant: nam hos natura fecit idoneos iudices: dicantq; non uoluptatis causa in matrimo-

nium

nium se cōuenisse, neq; ut collatis in commune facultatibus opulentiores fierent: sed ut liberos acquirerent, qui se in senectute nutriant, & necessaria sibi suppeditent. Acceptos autem à Deo cum gratiarū actione ac gaudio, summa cura educauisse, nulli rei parcentes quæ ad eorū salutem & institutionem pertinere uisa sit. Nunc quoq; quando iuuenitis erratis ignoscendum est, satis sit quòd officij hæctenus oblitus es. proinde resipisce & cogita, quòd etiã Deus læsis parentibus offenditur, qui & ipse humani parens est generis, & ad se pertinere iniuriã existimat, quæ infertur hominibus cū quibus illi cōmunis est appellatio: quin & lex talibus pœnam inclemēter infligit, cuius absit ut tu facias periculum. His uerbis si arrogantiã iuuenū emendata fuerit, per inscitiam commissis debetur ueniã: hoc enim & ad legislatoris clemētiã laudem, & ad parētum felicitatē pertinet, si nec filiū nec filiam legibus dare pœnas uideāt. Quòd si hi sermones & præcepta nihil profecerint, sed contumacibus in parentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra urbē sequēte turba productus obruatur lapidibus, & per totū diem omnibus ad spectandū propositus, nocte demū sepeliatur. Similiter & qui quomodocūq; legibus damnati dant supplicium. Quin & hostes sepeliantur, nec mortuus quisquam expers terræ iaceat, ultrà quàm iustum est, pœnas exsoluens. *Mutuum Dent. 23.*
dare

dare ad usuram Hebræorū nemini liceat, neq; ci-
 bum neq; potum: non enim iustum est reditūs ca-
 ptare ex fortunis tribulium, sed præstat opem
 ferre illorū necessitatibus, & ad lucrum impu-
 rare eorū gratiarum actionem, & Dei retribu-
 tionē, quæ huiusmodi beneficētiā solet cōsequi.
 Qui uerò acceperint mutuū siue pecuniam, siue
 fructum aliquē aridum aut liquidum, ubi Deo
 fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint,
 alacres restituant eis qui mutauerūt, quasi sua
 reponētes, & usuri denuō si opus fuerit. Quod si
 non pudeat eos nō reddere, nō sunt è domibus au-
 ferēda pignora, nisi iussu iudicū: & pignus foris
 est expectandum. Is uerò qui afferre debet, nihil
 contradicat ei qui cum legū auxilio ad se uenit:
 & si quidem non inops fuerit, qui oppignerauerit,
 retineatur pignus, donec reddatur mutuū.
 Sin autem pauper, restituat id creditor prius-
 quam sol occidat, maximè si uestimētum pignus
 fuerit: ut habeat iturus cubicum, quandoquidem
 Deus à natura erga pauperes est misericors.
 Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet,
 non esto ius pignus capere: ne carentibus his si
 desit cibum parandi facultas, ob inopiam gra-
 uius aliquid accidat. Plagium qui cōmiserit,
 multator capite: qui uerò aurum aut argen-
 tum subtraxerit, duplum restituito. Qui in
 furto deprehensum, aut parietem persodientem
 occiderit, impune esto. Pecudem qui furatus
 fuerit,

fuerit, quadruplo mulctator, excepto boue: pro hoc enim quincuplū numerandū est. Qui, uerò mulctā soluere nō ualet, in seruitutē uindicetur.

Qui tribuli in seruitutē est uenditus, sexēnio seruiat, septimo anno manumittatur. Quòd si in herili domo prolē è conserua suscepit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto unā eum filijs & uxore. Si quis durum aut argentum in uia inuenerit, querat eū qui perdidit, per præconē indicato loco in quo inuenit: reddatq; scies non esse bonum ex alieno damno lucrum facere.

Sic & de pecudibus, in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deū testatus quòd aliena usurpare non cupiat. Iumentum per tēpestatem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est non secus quàm proprium. Viam ignorantī cōmonstrare oportet, non per ludibriū risum captando alienas utilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitur. Percussus in rixa absq; ferro, cōfestim uindicetur: idē patiente eo qui percussit, quod fecit. Quod si domū relatus complures dies egrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cæde insons esto. sin autē reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat, præterq; mercedē medici. Quis mulierē uterum gerentē calce percusserit, si quidem

Deut. 22.

r

dem

dem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto foetu populū uno ciue diminuerit: & aliā præterea pecuniā det marito mulieris: quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quādo quidē vitā pro vita reponi iustū est.

Venenum neq; letale, neq; aliās noxiū quisquam Israëlitarū penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturū erat illis aduersus quos venenum parauerat. Qui excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniā accipere: nā ipsi lex permittit arbitriū æstimandi suū casum, si nolit haberi seuerior. Bouē corrupetā dominus iugulet: quòd si in area quenquā percussum interfecerit, ipse quidē obruatur saxis, indignus qui uel in cibū ueniat. quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamē cauisse, & ipse morte mulctetur, ut qui à boue necatio moris causa fuerit. Quòd si seruū aut ancillam bos interfecerit, ipse quidē lapidetur. dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, uendantur tam mortuus quam qui percussit, & pretiū utriusq; inter se domini partiantur. Qui puteū aut lacū fodiunt diligenter curent, ut iniectis tabulis operiantur, nō ut aquatio nō sit libera, sed ut absit periculum ne quid incidat. Quòd si in talē fossam nō clausam

*Sam pecus alicuius illapsam moriatur, pretium eius domino restitui debet. recta quoque circumspicienda sunt obicibus, qui non facile prolabi sinant Deut. 24. ac decidere. Depositum tanquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque uir, neque mulier, etiam si nemine coarguente ingentem aurum lucrifactor sit. In uniuersum enim danda est opera ut sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Precipuum autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus unquam potest fallere. Quod si absque dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iurciurando Deum testem faciat, quod nihil sua uoluntate aut malitia sit perditum, nec usum se parte depositi, atque ita absolutus abeat. Quod si uel minima commissorum parte usus post perdiderit, ad redhibendum quod accepit, in solidum condemnetur. Idem ius esto de mercedibus que *Ibidem.* parantur labore corporis. Cauendum ne quis uirum pauperem mercede sua defraudet, memor quod is uice agri & facultatum hoc a Deo sortitus sit: proinde non procrastinanda solutio, sed eadem die reddendum, cum constet, Deum nolle, ut operarius laboris sui fructu careat. *Ibidem.* Liberi ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam uirtutem digniores miseratione, quod est talibus nati sunt, quam odio propter illorum uicia.*

Neq; patribus peccata filiorū sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere, spadones abominare & auersare, qui uirilitate & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementū & multiplicationē addidit. Procul arcendū est hoc genus, quod nō modò posteritatē quātū in se est, sed multo ante propriā innocentia ac puritatem perdidit. Satis enim constat, quòd effœminato primū animo etiam corpora habent muliebria. Similiter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet, nec ullum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunt, & Deus propitiū incōcussam eā & imperturbatā conseruabit. Absit autē ut ullū tēpus ueniat quod hæc innouet & in contrariā formā transferat. Quoniam autē necesse est homines uel sponte uel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiā de his pauca precipiamus, ut scientes quid opus factū sit, cū usus erit in prōptu habeatis saluaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso tēporis articulo. Faxiūq; Deus ut terram quā uobis pro labore uestro ac uirtute dedit, in pace & irāquillitate colētes possideatis, nec hostibus incursantib⁹, nec domestica seditione turbante, qua abrogatis patrū legibus & institutis, in contrariā disciplinā nos inducat: utq; in
perpe

perpetua legū à Deo cōprobatariū observatione
 permaneat. Bella uerò uel uobis uel uestris po-
 steris gerēda, extra fines Deus auertat, *Ca. Dent. 20*
 terū cū bellū instabit, & aduceatores primū ad
 destinatos hostes sunt mittēdi: decet enim ante
 arma uerbis ad eos uti, docendo quòd quāuis &
 copia uobis adsint numerose, & equi, & arma,
 & super omnia Deus auxiliator propicius,
 mauultis tamen nō cogi ad bellū, neq; ex rebus
 illorū direptis ingrata lucra quærere, Et si qui-
 dem quod æquum est persuaderi sibi patientur,
 præstat pacē inuiolatā seruare: quòd si plus suis
 uiribus tribuētes ius in armis reponāt, exercitiū
 cōtra eos educite, imperiū Deo cōmittētes, crea-
 to uno aliquo forti uiro qui uicarius illi sit, &
 quasi proimperator. Multiorū enim imperiū non
 modo morā affert rebus strenuè gerēdis, sed non
 rarò plus nocet quàm prodest, Delectus autē ha-
 bendus est uirorū tantū robore tam animi quàm
 corporis præstantiū: ignaui uerò minimè admi-
 scēdi, ne dū res armis geritur, in fugā auersi ho-
 stium conditionē potiorē faciāt, Immunes autem
 sint à militia, qui ædificata noua domo nondū
 integrū annū illa sunt usi: tū qui plantata uinea
 nondū ex ea fructus perceperunt: & præter hos
 qui despōsata uxore nondū eam domū duxerūt:
 ne harū rerū desiderio sibi parcētes, & seruātes
 se relictis uoluptatibus, in gratiā uxorū parum
 fortiter rē gerāt. Castris autē positis caue-
 re

ne quid asperè ac crudeliter faciatis : & oppugnaturi urbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in usum hominum ista creata, & si uox eis daretur expostulatura uobiscum, quod cum ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domicilium si liceat, & alio migratura. Victores in praelio facti eos qui in aduersa acie steterunt cadite, ceteros tributarios futuros seruate, excepta Chananaeorum gente, Hi enim cum totis familijs sunt delendi. Cauere autem, maximè in bello, ut neque mulier habitu uirili utatur, neque uir stola muliebri, Hec sunt instituta que Moyses reliquit. Leges uero ante quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in alijs commentarijs dicemus. sequentibus deinceps die-

Deut. 22.

Deut. 30.

31. 32. 35.

34.

bus, nam continenter conciones aduocabat, fau-
stis eos precationibus Deo commendauit, sicut
contra diris imprecationibus eos deuouit, qui
neglectis legibus aduersus earum prescriptum age-
rent. Deinde carmen hexametrum eis recitauit,
quod scriptum reliquit in sacro uolumine, continens
predictionem futurorum, iuxta quam omnia facta
sunt, atque fiunt, euentis nusquam non congruentibus.
Hec uolumina & arcam sacerdotibus tradidit,
in qua decem illa precepta in duabus tabulis
scripta reposuerat, & prater ea tabernaculum:
populo etiam mandauit, ut occupata terra &
fixis

et anti facerent, ut eam potiorē legibus ducentes,
 ab earū præscriptis discederent: sed siue cōsan-
 guineorum unus aliquis, siue urbs quæpiā, circa
 eas turbare aliquid, aut statū earū labefactare
 conetur, priuatim & publicè illis periclitātibus
 auxiliū ferrent: quam si uicissent, à fundamentis
 ut desertricē reuellerent, & ne solū quidē ipsius
 si fieri possit superesse pateretur. Sin uerò id effi-
 cere nō ualerēt, nec pœnas meritas exigere, saltē
 testarētur se impietati aliena nō consentire. Hæc
 populus in foro iureiurando firmavit. Post hæc
 docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora
 fierent: & quomodo expeditiones suscipiendæ, ca-
 ptato signo ex lapillis de quibus iam diximus.
 Sed & Iesus superstite etiam tum & præsentē
 Moyse uaticinatus est quicquid pro salute po-
 puli gesturus erat, uel foris bello administrando,
 uel domi ferēdis legibus: & ad uinēdi rationem
 recens institutā eos præparans, diuino monitu se
 præ sagire aiebat, quòd si patriā religionē uiola-
 rent, clades nō effugerēt: nam & regionē ipsorū
 armis exterorū opplendā, & urbes diruēdas, &
 templū incendendū, & ipsos sub hastā uictoris
 uenundandos, seruiturosq; gētibus quæ afflicto-
 rum nulla miseratione tangerentur: ac tū demū
 seram atq; inutilem erratorū pœnitentiā acturos.
 Deum tamē ipsorū conditorē, & urbes suis ci-
 uibus & templū populo redditurū. Hæc autem
 fore, ut non semel tantum amittant, sed sæpius.

Dein

Deinde Moyses exhortatus Iesum ut in Cha- Deut. 31.
 naneos exercitū duceret, affuturūq; cœptis eius
 Deum pollicitus, & populo omnia fausta omi-
 natus: Quoniã, inquit, ad patres nostros ab eo,
 & Deus hãc mihi diem abitus præfinit, gra- Deut. 33.
 tias illi uiuens adhuc & uobis præsentibus ago 34.
 pro cura ac providentia quam de rebus uestris
 hætenus habuit, nõ solum depellendis aduersis,
 sed cõmodis etiam largiter exhibendis: & quia
 laborem meū ac sollicitudinẽ dum uestrū statū
 in meliorem fortunam reducere conor, propicius
 semper adiuit: imò uerò ipse & exorsus est rem
 & absoluit, me ministro usus & uicario in ob-
 eundis quæ ad uestrã felicitatem pertinere uisa
 sunt. Quapropter æquum est, ut priusquam dece-
 dam, eius potentia, qui & in posterū uobis non
 deerit, dignas laudes rependam, meq; hoc debito
 exoluã, uestraq; memoria cõmendem, quòd hunc
 solum colere & uenerari cõuenit: & leges eius
 habere in pretio, ut quæ omnibus reliquis donis
 iam acceptis, aut in posterū à propicio cõferen-
 dis, longè sint anteponenda. Grauis enim aduer-
 sarius est uel homo legislator, si cõstitutionibus
 suis auctoritatem adimi sentiat. Dei uerò indi-
 gnationem absit ut experiamini, quæ legibus
 ipsius contemptis excitari posset. Hæc postrema
 uerba Moysè loquente, & singulis tribubus sua
 fata aperiente, uniuersa multitudo in lachrymas
 erupit, ut & mulieres plangentes dolorẽ ob fu-
 turam

*turam ipsius mortē conceptū declararent. Quin
 & pueri præ mœroris impotentia plorâtes præ
 se ferebant, quòd tanta esset viri virtus ac ma-
 gnificèntia, ut ne illam quidē etatē latere pos-
 set. Itaq; certamen quoddam erat inter minores
 & grandiores, utros maior haberet mœstitia.
 Alteri enim intelligentes quali orbarētur an-
 xistite, futuram suā conditionē lamentabantur:
 alteri hoc ipsum lugebant, quòd priusquam eius
 virtutē satis degustassent, iam carendū eo, seq;
 destituendos videbant. Quantus autē fuerit po-
 puli ploratus & querimonia, coniecturā capere
 licet ex eo quod tum propheta accidit. Quāvis
 enim persuasissimū semper habuit, nō esse instā-
 te morte dolendū, ut quæ præter Dei voluntatē
 ac naturæ leges nō ueniat: uiso tamē affectu po-
 puli, à lacrymis temperare non ualuit: dum uerò
 eò proficiscitur, ubi dispariturus erat, omnes cū
 fletu sequebantur. Tū Moyses his qui longius
 aberant manu mota significauit ut consisteret:
 propiores autem rogabat, ne excessum suum la-
 crymabilem facere pergeret, cū fletu profequen-
 do. Illi uerò & hanc extremā gratiā ei refren-
 dam existimantes, ut quemadmodum cupiebat
 seorsum secederet, continuerunt se inter se la-
 crymantes. Solus autem senatus eum deduxit,
 & pontifex Eleazarus, & imperator Iesus.
 Ut uerò in monte Abari uocato constitit, qui
celsus eregione Hierichūis attollitur, et cōscen-
denti*

dentibus latè Chananæa terra prospectū exhibet, senatum dimisit. Cumq; post mutuos cōplexus Eleazaro ac Iesu ultimū uale diceret, inter loquendū repentina nube circumdatus in uallem quandam est ablatu. In sacris autē uoluminibus scripsit se mortuū, ueritus ne propter excellentem eius uirtutē à Deo raptum prædicarent. Vitæ eius tēpus uniuersum centū uiginti annorū fuit, cuius tertiam partē in imperio exegit, uno mense minus. Mortuusq; est ultimo anni mēse, die prima mensis qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris uerò Adar: uir omnium quotquot unquam fuisse prudentissimus, & qui consilia bona optimè nosset exequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoq; ita semper in potestate habuit, ut omnino illis carere uideretur, & nomina tantū corū ex his quæ in alijs hominibus cōspiceret, cognita habere. Imperator idem cū primis bonus, uates uerò qualis nemo alius, ut omnia eius uerba uim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquā quicquā tristius accidit, quàm tunc propheta mors: nec in presens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationē quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius uirtutem ex illis æstimant. Atq; hæc sunt quæ de Moysis exitu dicenda habuimus.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
QVINTVS.

Quomodo Iesus Hebræorum imperator debel-
latis ac cæsis Chananzis terrâ eorū sorte di-
uisit tribubus.

CAP. I.

POST Moysen, quem admodū
dixi, ex hominibus sublatum,
officiūq; memorie uiri exhi-
bitum, sedato luctu, Iesus iubet
copias ad expeditionē instrui:
mittitq; exploratores in Hierichuntē, quo men-
sem eorū & uires cognosceret: castra deinde mo-
uet maturè Iordanē traiecturus: mox cōuocatis
Rubelidis & Gadidis tribuū principibus, atq;
etiā Manassetidis: nā & huic tribui dimidiata
Amoræam habitare permissum erat, quæ fuit
Chananzæ pars septima: reuocauit eis in mentē
quid Moysi fuissent polliciti, rogauitq; ut in eius
gratiā qui ne ultimo quidē uitæ tēpore prospice-
re eis defatigatus est, & propter cōmunem uti-
litatē, alacriter præstarēt quæ promiserant. Illis
uerò imperata haud grauatim faciētibus, ar-
matis quinquaginta millibus, ab Abila ad
Iordanē sexaginta stadia castra promouit: quæ
postquā metatus est, cōmodum speculatores ade-
rant, omnibus apud Chananzos exploratis.

OT. I. I.

Ignoti

Ignoti enim à principio, totam illorū urbem per
 otium considerauerūt, & moenia qua parte ma-
 gis aut minus erāt munita, & portarū quānā
 assultū minus ferre possint, & capi essent faci-
 liores: nec quisquā obuiorū spectantibus singula
 fuit molestus, dum curiositatē hospitū cōsuetam
 interpretatur, nec hostile adhuc quicquā suspi-
 cantur. Vt uerò sub uesperā secesserūt in quoddā
 diuersoriū nō longè à moenibus, in quod primum
 fuerant deducti, iamq; cœna peracta de reditu
 cōsultabant, indicatum est regi cœnanti, uenisse
 speculatū quosdā è castris Hebræorū, & nūc di-
 uertētes apud Rachaben hoc tantū curare, quo-
 modo latēter se subducāt. Ille uerò cōfestim mit-
 tit qui eos cōprehendant, quæstioni admouēdos
 ut causam aduētus sui aperiant: quos ubi aduē-
 tare Rachabe cognouit, fortè enim lini manipu-
 los siccabat in moenibus, speculatores his conte-
 xit: missis autē à rege dixit, hospites quosdam
 ignotos paulo ante solis occasum apud se cœna-
 tos discessisse, qui si suspecti essent regi, quasi
 detrimentū aliquod reipublicæ allaturi, paruo
 negotio posse ab insequentibus de uia retrahi.
 Tum illi decepti à muliere, quā serio loqui puta-
 bant, ne perscrutati quidē diuersoriū abierūt: et
 excurrētes per uias quibus uerisimile erat eos
 discedere, & quæ ad flumē ducebant, uestigio
 nullo inuēto, frustra laborare destiterūt. Sedato
 autem tumultu Rachabe deductos de moenibus,
 & ad

Et admonitos quanto suo periculo salutem eorum
 consulisset, ut quæ in dolo deprehensa poenâ ca-
 pitis cum tota familia regi erat datura, roga-
 tosq; ut occupata terra Chanana memores be-
 neficij gratiã sibi rependeret pro accepta salu-
 te, iussit ut bono animo abiret: iureiurando prius
 delato, quod expugnata urbe, et alijs iuxta
 ipsorum decretum internecioni traditis, mulieri sa-
 lus manebit incolumis: hunc enim euentum sibi
 Deum iam antè significasse. Illi et in presens ei
 gratias agunt, et in futurum abundè relatu-
 ros iureiurando confirmant, et hoc consiliũ dant, ut
 cum presenserit urbem expugnandam, contractis fa-
 culatibus et propinquis intra diuersorium, ueste
 coccineã pro foribus expadat: imperatorem enim
 edicto inhibiturũ, ne quis eam domũ ledere au-
 deat, quo data sibi salutis gratiã recipiat: quod
 si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet,
 ipsius culpã fore nõ suam: neq; se ad eius incolu-
 mitatẽ prestandã iureiurando teneri uelle. His
 conditionibus discessum est, cũ se fune de mœni-
 bus demisissent, reuersiq; ad suos rẽ totã ut erat
 acta narrauerunt. Tum Iesus p̄ticipi Eleazaro
 cũ senatu indicat quid exploratores Rachaba
 iurauerint, eorumq; autoritate iusiurandũ ratũ
 Josue 3. est habitũ. Imperatore autẽ sollicito de traiectu,
 amnis enim auetus aquis fluebat, et cum pontẽ
 nõ haberet, ne fabricari quidem hostis passurus
 uidebatur, nec naues ulla presto aderat: Deus
 se illis

se illis transitū procuraturum promisit; fluentis
 eius imminuit. Itaq; Iesus postquam duos dies
 expectasset, copias omnes ad hunc modū in ul-
 teriore ripā traduxit. Sacerdotes cū arca agmē
 precedebāt, post eos ibāt *Leuita* portātes taber-
 naculū et uasa sacrificijs destinata. Sequebatur
 deinde totū agmen in suas tribus distinctū, rece-
 ptis in mediū mulieribus ac pueris, quo tutiores
 essent ab impetu fluminis. Vt uerò sacerdotibus
 primis ingressis uadabile est uisum, q̄ & aqua
 decreuisset, et glareā nō amplius ui undarū uol-
 ueretur, sed stabile solum exciperet uestigia, o-
 mnes iam intrepidē uadum trāsibant, tale red-
 ditū cernētes quale *Deus* promiserat: steterūtq;
 in aluei medio sacerdotes, donec transiret multi-
 tudo, & in tuto cōsisteret. Quod ubi factū est, et
 ipsi egressi fluium, liberū ei solitū cursum reli-
 querunt: qui cōsestim auctus, ad pristinā aqua-
 rum molem redijt. Exercitus autē quinquagin-
 ta stadia progressus, ad decimū à *Hierichunte*
 stadium castra metatus est. Porro Iesus ara ex-
 structa è lapidibus quos singuli tribuū principes
 ex aluco propheta iubente sustulerāt, ut monu-
 mentū esset prodigiose refranati fluminis, sacrum
 in ea *Deo* fecit: & pasche solennitas eo loci ce-
 lebrata est, omnibus rebus iam affluētib, qua-
 rum penuria hactenus laboratū fuerat: nam et
 segetes *Chananaorū* maturas tum demetebant,
 & alias preda abigebāt: eodē enim tēpore &
 manna

Ios. 4. 5.

Iosue 6.

mannâ eis defecerat, post annū ex quo ea primum uti cœperāt quadragesimū. Cumq; hac omnia secure & impune Israëlitæ facerēt, nusquam occurrētib; Chananeis, sed intra mœnia pra metu se cōtinentibus, expugnare urbes eorū Iesus decreuit. Itaq; prima die festiuitatis, sacerdotes arcâ gestâtes, stipati armatorū custodia, accesserūt ad urbē septē cornubus clangēdo, & ad uirtutē suos adhortando circū ambulabant mœnia senatu comitante, nec aliud quicquā faciendo, quā quòd inflarēt cornua, retro in castra reuertebātur. Cumq; per sex continuos dies idem fecissent, septima Iesus contractis in unū copijs, reliquo populo cōuocato, latū illis affert nuntius, urbē ea die sine labore capiendā, Deo hanc in potestatē ipsorū tradēte, & ruentibus sua sponte mœnibus facilē aditū aperiēte: iussitq; omnes occidi quotquot in manus militū deuenirēt, & neq; lassitudine: neq; miseratione, neq; præda cupidine à cadibus auocari, aut effugiū ullū hostibus permittere: sed quicquid spiritū uitalem habet extinguere, nihil in prædam aut propriū emolumentū cessarū reseruando. Quicquid autē auri ac argenti repertū fuerit, in unū cōportari uoluit, ut primitiæ ob rem feliciter gestam spolia de primū capta urbe Deo dedicarentur: solā autē Rachaben cū sua cognatione seruari, propter iusiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus instructum exercitum ad muros admonet

admonet: urbem deinde rursus circumambulante,
 precedentibus cum arca sacerdotibus, & cornuum
 classico militem ad aggrediendum opus incitantibus:
 cumque septies lustrata paulisper constitissent, col-
 lapsa sunt moenia, nec machinis admotis, nec
 ulla alia vi ab exercitu illata. Hebraei vero nul-
 lo negotio per ruinam irrumpentes in Hierichun-
 tem omnes promiscue cadunt, inopinato moenium
 casu consternatos, & subitaneo stupore ad pu-
 gnam inutiles: passimque cadaueribus via sterne-
 bantur, nullum nec praesidium nec effugium incolis
 inuenientibus, ita ut ne foeminis quidem parcere-
 tur ac pueris: repletaque trucidatis urbs & po-
 stremo incensa rogi defunctis praebuit, in agros
 quoque pari seuiente incendio. Rachaben vero cum
 domesticis qui in diuersorium confugerat, explo-
 ratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum
 adducta, gratiae sunt obseruatos speculatores
 acta, dicente se meritis illam praemium remuneratu-
 rum: moxque agris donata, in honore postea sem-
 per habuit. Reliquias autem urbis quae incendio su-
 pererant, ferro diruit, diris execratus quisquis
 semel uastata instaurare aggrediretur: nimirum
 ut prima fundamenta iaciens orbaretur filio pri-
 mogenito, & absoluto opere natum minimum e li-
 beris amitteret. Nec irritam esse uoluit Deus im-
 precationem, sicut suo loco dicitur. E direptione
 autem ingens uis argenti ac auri, atque etiam aris
 in unum acruum est redacta, nemine edictum non
 obseruan

observante, aut sibi prædam ac lucrū inde quaerente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modum se habuit.

Ios. 7. 8. Achar autē quidam Zibedie filius ex tribu Iuda, nactus paludamentū regium totum ex auro cōtextū, & massam auri trecentorū siclorum pondo, & iniquū ratus si nullum periculi pretium ad se rediret, sed oblatū à fortuna lucrū Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauū profundum defodit, putans sicut cōmilitones ita et Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui uocatur Galgala, uoce libertatē significāte: transgressi enim fluvii, tandē se & ab Aegyptijs & ab erūnis in deserto exanilatis liberatos existimabant. Paucis autē post diebus quā Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad urbem Ainam supra Hierichuntē sitam: qui cum Ainatis prælio cōgressi, & in fugam uersi, triginta sex è suis desiderauerūt. Huius incōmodi accepti nuntius postquā in castra peruenit, maiorem quā pro caesorū numero mœstitiā attulit: nō tam propter amissos, tametsi omnes uiri fortes & honore digni fuerāt, quā propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione positos, & illesum exercitū habituros ut Deus promiserat, nunc mirū in modū elatos hoc successu animos hostium uidebant. Itaq; saccos indui

duti per totā diem hoc habitu in luctu ac lacrymis perseverabant: nullaq; interim corporum curandorū ratione habita, totos se dolori dederant. Iesus autē uidens exercitū sic affectū, et nihil lati amplius sperantē, cū fiducia Deū alloquitur: Nos, inquit, nō nostra temeritate adducti sumus, ut terrā hanc armis subigere conaremur, sed Moyses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es, traditurū te nobis hanc terrā possidendam, & exercitū nostrū ope tua fretū semper in conflictu aduersarijs fore superiorē: atq; harū promissionum euentū nō semel iam sumus experii. Nunc autē prāter opinionē clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Moysis hesitantes, & a praelijs abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & presentem mærorē uictoriā largitus adime, desperationemq; in futurū attonitis exime. Talibus exorabat Deum Iesus, in faciē humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitū pollutū sacrilegio et uiolata religione, hanc enim causam esse presentis calamitatis: inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta. Israëlitarū fore uictoriā. Hoc oraculum Iesus populo indicat, & uocato Eleazaro pōtifice ac magistratibus sortem per singulas tribus

mittebat: cumq; fors in Iudæa tribum cecidisset, rursus per cognationes eius mittebatur. & cū in Sacharia cognatione maleficium esset inuentum, eam rursus uiritim examinātes, Acharem deprehenderūt: qui uidens nō esse locū tergiversandi contra diuinū iudicium, furtū fassus res furtiuas in medium protulit: moxq; affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodū solēt damnati iudicio publico. Iesus autē lustratū exercitiū ad Ainā ducit, & noctu dispositis circa urbē insidijs, diluculo hostē ad certamē prolicat. Illis uerò audacter ob proximā uictoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, susum hostē existimātes, & quasi uictoria iā parta insolescētes. Postquā autē subitō cōuersis copijs in faciē illis obstitit, & alijs qui in insidijs latebant ex composito signum datum est, coorti celeri cursu ad Ainā feruntur, & auersam eius portā occupant, plerisq; ciuiū è muris suorū ut tum putabant uictoriā spectantibus: urbemq; ingressi sine discrimine eadem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugā uertit: qui urbē petētes integrā adhuc rati, ubi hanc quoq; ab hoste captā ac cū uxoribus ac liberis incensam animaduertērūt, per agros dispalati, cūm sibi inuicem presidio nō possent esse, alij alijs in locis sunt oppressi. Post hanc Aenatarum cladē magna multitudo puerorū & mulierū atq; mancipiorū
capta

capta est, & supellex sine numero: pecudū item
 greges non modici, & insuper signata pecunia
 multa, erat enim ea regio prædiues: atq; hæc om-
 nia Iesus inter milites partitus est in eis castris
 quæ habuit ad Galgala. Cæterum Gabaoni-
 tæ qui nō longè à Hierosolymis habitant, co-
 gnito Hierichūtorū et Amatarū casu, iamq;
 in se iturū hostē suspicati, Iesum quidē precibus
 flectere nō tentauerunt, frustra eas fore putantes
 apud eum qui interneciū bellum cū Chananeis
 gereret: sed maluerūt vicinos Cephertas & Ca-
 thieremitas in societatem asciscere, dicentes nec
 ipsos posse euadere periculū nisi maturè prou-
 derent: quòd si suum cōsiliū sequatur, nō dees-
 se remedium. Quod ubi persuaserūt, mittunt le-
 gatos ad Iesum de fœdere, quos maximè crede-
 bant ad negotiū conficiendū idoneos. Qui peri-
 culosum rati si se Chananeos faterentur, & mul-
 to tutius si nihil sibi cū illis cōmune dicerent, sed
 longè diuersas sedes habere: aiunt se fama uiri
 excitos multorū dierum iter fecisse, & hoc esse
 uerū ex habitu cōprobabant: uestes enim quas
 uiam ingressuri nouas induissent, longo itinere
 detritas, sumpserant enim tritas data opera,
 ut uerisimilia dicere uiderentur. Hoc habitu in
 concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaoni-
 tis & uicinis urbibus, ut saluis patrijs institu-
 tis, in amicitiam eorum uenirent: comperio
 enim quòd deus gratuito munere Chananeorum

terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius
 ciuitatis petere: his dictis, & ostentatis uestibus
 in signum longi itineris, orabant ut in fœdus &
 amicitiam admitterentur. Iesus autē credens eo-
 rum uerbis quod Chananei non essent, recipit eos
 in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex
 cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis
 ac socijs, & nihil cōtra eos iniustum molituros,
 approbante id fœdus uniuerso populo: hoc astu
 uoti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus
 autem exercitu ducto in submontanū Chananae
 tractum, cum audisset Gabaonitas non longe à
 Hierosolymis habitare, & esse Chananaorū ge-
 neris, euocatis eorū honoratioribus, fraudem eo-
 rum incusabat. Illis uerò excusantibus nō alium
 se modum salutis querenda habuisse, & ideo ad
 dolum uersos necessitate cogente, Eleazarū pon-
 tificem & senatum cōuocat: cumq; decretū esset
 non uiolandam fidem iureiurando sancitam, sed
 publicis ministerijs deputandos, in hac cōditione
 postea sunt habiti: atq; hoc pacto imminenti pe-
 riculo se subtraxerunt. Caterum cum rex Hie-
 rosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Ie-
 sum defecisse, & quatuor proximarum gentium
 reges ad bellum contra eos gerendum acciuisset,
 Gabaonite uidentes se peti, & hostes castris cir-
 ca quendam fontem nō longe ab urbe positis, ad
 oppugnationem expediri, Iesum in auxilium ad-
 uocant: nam eōrum res deuenerat, ut ab his per-
 nicium

Iosue 10.

vicem expectarent: in illis uerò qui ad excidium
 Chananeorum uenerant, propter nouam amici-
 tiam unicam spem salutis reponerent. Tum Iesus
 cum toto exercitu in succursam properans, die
 & nocte itinere facto, diluculo parantes oppu-
 gnationem adoritur: cumq; terga uertissent, per
 decline fugientes est persecutus. Bethora is locus
 dicitur. Interfuisse huic pralio diuinum auxilium
 euidentibus prodigijs apparuit, calo tonante &
 crebris fulminum ictibus, grandine insuper maiore
 solito ruente: accessit & illud nunquam antea
 uisum, quod dies factus est longior, ne interuentu
 noctis uictori hostis eriperetur: quo factum est ut
 Iesus reges istos caperet in spelunca quadam la-
 tebras querentes iuxta Macchida, de omnibusq;
 supplicium sumeret. Creuisse autem eam diem ul-
 tra consuetum, extat relatum in sacra uolumina
 qua in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc
 modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus
 in Chananea motana ducit exercitum: & ma-
 gna in ea regione caede edita, praedaq; abacta, Iosue u.
 exercitum reducit in Galgala. Cumq; late per cir-
 cumquaq; sitas regiones rumor de rebus He-
 braeorum fortiter gestis spargeretur, deq; stupen-
 da multitudine caesorum, excitati sunt in eos reges.
 Libani accole, & ipsi Chananei generis: &
 quantum Chananeorum campestria colit adscitis
 Palaestinis castra posuerunt ad urbem Galilea
 Berotham, non longe à superiore Cadefa, qua
 s 4 etiam

etiam in Galileorū agro sita est : erantq; omnes
 hæ copia, peditum trecenta milia, equitū decem
 milia, curruum uiginti milia : quæ tāta hostium
 multitudo, adeo tam ipsum Iesum quàm ceteros
 Israëlitis terruit, ut præ metu minimum à despe-
 ratione abessent. Sed cū Deus exprobrasset eis
 formidinē, & quod eius præsidio se nō tam tutos
 putarent, pollicitusq; uictoriam, equos captiuos
 eneruari & currus incendi iussisset : concepta ex
 his promissis fiducia, ducit in hostem : quem die
 quinto adeptus pugnādi copiam facit. fuq; con-
 flictus ualidus, & strages maior quàm ut facile
 credi possit est edita. In fuga quoq; plurimi ceci-
 derunt, ut præter paucos totus hostilis exercitus
 interierit. Reges etiam ad unum omnes sunt cæsi:
 adeoq; sæuitū est in uictos, ut hominibus sublatis
 in equos ferrum exercerēt, & currus exurerent.
 Totam deinde regionē peruagatus est, nemineq;
 audente congregari, expugnabat oppida, & quot-
 quot ad manus suas peruenirent interficiebat.
 Jamq; quinto huius belli anno exacto Chana-
 neorum nemo supererat, nisi siqui in loca muni-
 tissima confugerant. Iesus autem castris è Gal-
 galis in montana translatis, sacrum tabernacu-
 lum in urbe Silunte fixit : quod is locus propter
 pulchritudinem uisus sit idoneus in quo tātisper
 maneret, dum maior commoditas edificādi tem-
 pli se præberet. Inde cum omni populo profectus
 uersus Sicima, altare ita ut Moyses præceperat
 statuit.

statuit: & divisio exercitus, in Garizao monte
 dimidium eius collocavit, & in Gibale alterum
 dimidium, in quo altare erat cum Levitis ac sa-
 cerdotibus: ubi mactatis victimis, execrationi-
 busq; peractis & in altari insculptis, in Silūtem
 sunt reuerſi. Iesus autē iam senex, cum uide- I 11.
 ret Chanancorū urbes penē inexpugnabiles, tum Ios. 13. 14.
 propter situm natura tuū, tum propter munitiones 18.
 ad frustrādos hostium conatus arte additas:
 nam cognito Israēlitarū ex Aegypto exitu, &
 quōd ad suum excidium properarēt, toto illo tem-
 pore in muniendis oppidis occupati fuerant: con-
 uentu populi in Siluntem indicto concionē aduo-
 cat: cumq; frequens cōkursus factus esset, res ha-
 ctenus foruiter ac feliciter gestas recēsuit, quales
 par erat Dei auspicijs à populo religiosissimo ge-
 ri: reges triginta & unum ausos manus cōserere
 deuictos, exercitusq; potētissimos praelio supera-
 tos, & internecone caſos, ut ne reliquiae quidem
 generis superessent. Cæterum quoniā ex urbibus
 aliae captae essent, aliae munitiores & ob hoc ob-
 stinatiores longa oppugnatione opus haberent,
 censuit eos qui ex regione ultra Jordanē sua in
 communem expeditionē profecti fuerāt, & pro-
 pter cognationem socios periculorū se adiunxe-
 rant, gratijs prius actis ad proprias sedes remit-
 tendos: deinde ex singulis tribubus singulos re-
 statae probitatis uiros eligendos, qui regionem to-
 tam permensi bona fide & absq; dolo magnitu-
 dinem

dinem eius renuntiarent. In eam sententiam itum
 est ab uniuerso populo: moxq; eos uiros misit ad
 metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam
 geometria peritis, qui propter hanc sciētiam er-
 rare ac falli non poterant: hisq; mandata dedit,
 ut estimationem agrorū iuxta bonitatem terra
 facerent: nam Chananea natura talis est, ut ui-
 dere liceat campos magnos & frugum ac fru-
 ctuum feracissimos, qui collati ad aliam terram
 admodum uberes uideri possent: quòd si iudem ad
 Hierichuntinū aut Hierosolymitanū agrum con-
 ferantur, iam non magni pretij uidebuntur: cum
 tamen hi agri parui sint & bona ex parte mon-
 tani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis
 alijs secundi. Hanc ob rem uoluit iuxta estima-
 tionem potius quàm iuxta mensurā sortitionem
 fieri, quòd nonnunquam unum iugerum pro mille
 alijs ualeat. Decemuiri autē huic negotio desti-
 nati perlustrata regione & estimatione terra
 peracta, septimo mense reuersi sunt ad eum in
 Siluntē, ubi tum tabernaculi sedes erat. Tam Ie-
 sus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribuum
 principibus diuisit regionem nouem tribubus &
 Manassitarū dimidię parti, cuiq; tribui pro eius
 magnitudine agrum admetiens: cumq; ad sortes
 uentū esset, tribui Iudę obuenit tota superior Iu-
 dea pertinens usq; Hierosolyma: latitudo uerò
 eius Sodomiticū lacum attingebat: in hac sorte
 urbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco

Simeo

Simeonis sortita est Idumæa partē Aegypto &
 Arabia cōterminam. Beniamita deinde regio-
 nem sortiti sunt, quæ à Iordane amne usq; mare
 protenditur: latitudo uerò eius patet Hierosoly-
 ma inter & Bethela: angustissima autē hæc sors
 fuit, propter agri bonitatem: Hierosolyma enim
 & Hierichuntē acceperunt. Ephraimi autē tri-
 bus terrā à Iordane usq; Gadara in longū pro-
 zensam sortita est, in latū patentē à Bethelis usq;
 magnū campum. Manassetidis itē dimidia pars
 agrū à Iordane usq; Dora urbē, latitudine usq;
 Bethsana, quæ nūc Scyihopolis uocatur. Post hos
 Isacharis in longum patentē à flumine usq; Car-
 melum montem, latitudinis uerò mons Itabyrius
 fuit terminus. Zabulonita usq; Genesaritē la-
 cum terrā Carmelo & mari cōtiguam sunt sor-
 titi. Quæ autē regio post Carmelum sita est con-
 uallis ex re nomen habens tota Aseritis celsis
 quæ ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit
 urbs Arce, alio nomine Arctipus. Quæ uerò
 ad orientem spectant usq; Damascum urbē, &
 superior Galilea Nephthalitis obrigit, usq; Li-
 bani montē & Iordanis fontes, qui ex hoc monte
 oriuntur, quæ fines sunt Arces urbis uersus se-
 ptentriones sita. Porro Danita adepti sunt quic-
 quid uallis ad occidentem solem uergit, Azoto
 & Doris terminati: horū est Iamnia & Gitta,
 & totus ager qui ab Acarone pertingit usq;
 montē à quo Iudæa tribus initium fecit. Ad hunc
 modum

modum sex gētiū à filijs Chananei denomina-
 tarum regionē Iesus diuisit, & nouē cum dimi-
 dia tribubus habitandā dedit. Amoream enim
 & ipsam ab uno ex filijs eius dictā Moyses iam
 ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, ut
 lib. 4. c. 7. supra diximus. Sidoniorū autem, Aruceorum,
 Amathæorū & Arutheorū agri nihil ad hāc
 diuisionē pertinuerunt. Caterū Iesus etate iam
 defecta cum nō ualeret cōsilia sua per se exequi,
 & qui uicem eius gerebant, negligentius Remp.
 admin. Strarent, præcepit unicuiq; tribui, ut ex
 sua sorte Chanancorum reliquias tolleret. In hoc
 enim consistere & ipsorum securitatē, & disci-
 plina ac religionis incolumitatē. idq; eos non ex
 Moysi rātum monitis, sed suomet experimēto di-
 didicisse: deinde ut Leuitis triginta octo destinat as
 urbes redderent, iam enim decem in Amorea
 trans flumen acceperāt: ex his in tribus profugis
 receptacula sunt instituta: nihil enim magis erat
 cura, quā ut nusquā à Moysis præscriptis re-
 cederetur: hæ fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in
 Ephraim Sicima, in Nephthalitide Cedesis, quæ
 est in superiore Galilea. Post hæc quod de prada
 in reliquum erat diuisit: supererat enim permul-
 tum: unde nō mediocri diuitiarū accessio & pu-
 blicè & priuatim facta est: rātum erat auri &
 uestimentorum ac reliqua supell. etilis: tantum
 etiam iumentorū ac pecudum, ut numero cōpre-
 hendi nō possent. Posthæc aduocato in cōcionem
 exer

exercitu, ad eos qui ex regione ultra Iordanē sita unā militabant numero quinquaginta milia, in hanc sententiā locutus est: Quoniam Deus & pater qui est dominus Hebræorū generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuū mansuram nobis promisit: uosq; opem uestram indigentibus ex mandato Dei alacriter & impigrè præstitistis, æquum est cum iam nihil arduū superstit, missionē uobis dari, & promptitudine uestra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in posterū sit opus, nihilo segnius operā uestram nobis paratā fore. Itaq; gratias uobis agimus, quòd socj periculorum esse uoluistis, rogamusq; ut in hac mutua beneuolentia perseueretis, memores amicorū & quòd nos quoq; uestras possessiones nostris auxilijs parastis, sicut nos ad hanc felicitatem Deo fauente & uobis adnitētibz peruenimus, nec id sine uestræ operæ præmio: quandoquidē ex hac militia ditati estis, multumq; prædæ, auri, & argenti referetis, & super omnia nostram beneuolentiam ad referendam uicem nunquam non promptā ac paratā. Nam & Moysis mandatis satis fecistis, non cōtempta autoritate mortui, & nihil uobis ad nostrā gratiam promerendam reliquū fecistis. Lætos igitur uos ad uestras possessiones dimittimus, hoc unum rogatos, ut nullam terminum existimetis cognationem nostram dirimere: neue propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. Omnes enim

Abra

Abraha stirps sumus, qui uel hãc uel illam ripam incolimus, unus Deus iã nostros quãm uestros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moyssem instituta diligẽter obseruanda sunt: hoc enim pacto futurus est adiutor & propitijs: sicut cõtrã, si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hãc locutus & singillatim primatibus populoq; in comune dicto uale, ipse quidẽ eodem loco restitit: reliqua autẽ multitudo uniuersa cum lacrymis eos deducebat, & agrẽ à se inuicẽ diuellebãtur.

IIII. *Itaq; traiecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis Jos. 21, & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumentum posteris & signum cõiunctionis cum reliquis qui ultra Iordanẽ incolunt. Quo audito apud ceteros Israëlitas, cum altare exstructũ scirent, non etiam quo animo, putabãt eos nouata religione alienorũ numinum cultum uelle introducere: & temerẽ hac suspitione uiolatã religionis moti, arma corripuerant uindicaturi patrios ritus, & pœnas à uiolatoribus exacturi. Existimabant enim nõ tam cognationis ac dignitatis eorũ qui in hoc erãt crimine, quãm diuine uoluntatis rationẽ habendam: atq; ita irati ad expeditionem se accinxerũt. Iesus uerò & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebãt eos, dicentes uerbis prius quãm armis rem aggrediendã, & scitandũ quã mente id fecerint: & si fortẽ malo animo factum*
depr

deprehensum sit, tum demum armis impetendos. Mittunt igitur eò legatos, Phineesem filiū Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi uolentes altare in ripa construxissent. Ut uerò traiecto flumine, & cōuentu aduocato Phineeses in cōcione cōstitit: Maius, inquit, uestrum delictum est, quàm ut uerbis tantum castigari debeat: attamen non culpe magnitudine moti repente ad arma cōclamauimus, ut pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationē ad nos suscepimus, ut cognita causa extructi altaris, nō temerè armasse nos in uos uideamur, si pijs rationibus adducti id fecistis: sin autem in culpa sitis, iustam ultionem uiolatae pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, uos qui perspectā Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in uestram possessionē reuersos, quam Deo ferre acceptā debetis, cuius providentia uobis contigit, beneficiorū ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos Deos cōplecti, ac Chanaaneorū impietati accedere. Sed uenia dabitur, si resipiscatis, & nō ad maiorē insaniam prolabamini, ad domesticarū legum reuerentiā reducti. Quòd si in male cœptis obstinatè persistatis, non grauabimur ullum Laborē pro legū defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendum flumina

mine traiecto, pro Chanaanais habitos, non secus atq; illos exterminabimus. Cauete enim pueris quia extra limitē nostrū estis, extra potestatem etiam Dei uos euasisse: ubi ubi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudiciū effugere. Quòd si putatis locū uobis ad recte sapiendum esse obstaculo, præstat nouam agrorū diuisionē facere, & hanc regionē pecoribus compascuam relinquere. Suius est igitur ut resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis: rogamusq; uos per salutē liberorū ac cōiugum, & quicquid habetis carissimū, ne nobis belli suscipiēdi necessitatem imponatis, cōtra quos minime uolumus. In hac enim cōcione & consultatione situm est, utrū pace nostra & uestris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis persuasi, an uos & uestra omnia belli periculis exponere. Postquam hæc Phineeses dicere desūt, qui cōcioni præerant, pro communis causa defensione hæc attulerunt: Viri fratres, nos neq; à cognatione deficere uolumus, neq; in religione cuius nequaquā pœnitet, quicquam innouare. Vnum Deum nouimus Hebrais omnibus communem, & altare eius æreum quod est ante tabernaculum, nec aliud unquā nostras excipiet uictimas. Nam hoc quod nūc ereximus, quodq; uestræ suspitioni ansam præbuit, non ad Deum sacrificijs placandum exstructum est, sed ut perpetuum argumentum exstet nostræ necessitudinis, nosq; patriæ religionis admoneat, non

ut nos

ut nos suspicamini, uiolāda religionis sit initiū:
 & hanc fuisse nobis exstruendi causam, Deus
 ipse testis esto idoneus. quā propter meliorē post-
 hac de nobis opinionē habetote, absitq; ut nos
 affines existimetis ei crimini: cui quisquis ex
 Abrahæ posteris se obnoxium fecerit, & à pa-
 tris moribus ac ritibus degenerauerit, absq; ca-
 pitali pœna expiari nō ualeat. His auditis Phi-
 neeses, collaudatq; eorū cōstantia, reuersus ad
 Iesum, rē totā apud populum exposuit: qui letus
 quōd nec delectu opus esset nec civili sanguine,
 gratias egit Deo per sacrificia: moxq; soluto cō-
 uentu, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima
 elegit domiciliū. Anno autē post uigesimo iam *Ios. 23. 24.*
 decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, et
 cum senatu magistratibus, iū ex plebe quotquot
 erat cōmodū, ubi uidit omnes adesse: primū Dei
 beneficia in memoriā illis reuocat plurima, per
 que ex rebus afflictis in tantas opes tantamq;
 gloriā peruenerāt. Hortatur deinde ut dent ope-
 ram ut Deū in posterū equè habeant propiciū,
 cum sciāt eius beneuolentiā nō alijs retineri pos-
 se quā pietatis artibus. Suum enim fuisse ut
 priusquam decederet, illos officij cōmonefaceret.
 Postremò rogauit ut hęc admonitiōne boni con-
 sulerent, essentq; eius p̄perisō memores post hęc
 concionē naturæ debitū exoluit, anno uitæ cen-
 tesimo decimo: quorum XL. sub Moyse magistro
 minister ipsius exegit, & post eius obitū uigin-
 tiquis

riquinq; reip. presuit, uir incōparabili tum prudentia tū eloquentia, adhac in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & utilis: deniq; in quauis uirtute eximius. Sepultus est in oppido *Thamna* tribus *Ephremitidis*. Per idem tēpus moritur & *Eleazarus* pōtifex, *Phineesi* hereditariū relinquens sacerdotiū: sepultura eius monumentū impositū extat in urbe

V. Gabatha. Post horū obitū consilius *Phinees* *Jud. i.* ses à populo de uoluntate *Dei*, cuiusnā foret imperium in bello *Chananeo*: Respōdit, iubere *Deū* ut *Iude* tribus ductu bellū gererent, quæ mox assumpta *Simeonide*, his cōditionibus rem aggressa est, ut sublatis è sua ditione hostiū reliquijs, tum tributarijs, in alterius tribus extirpādis huius generis reliquijs uicem rependeret.

Quomodo post mortē imperatoris *Israëlitarū* neglectis patriis religionibus in extremas calamitates inciderūt, & exorto ciuili bello ex uniuersis *Beniamitis* *D C.* tantū fuere superstites. CAP. II.

AT *Chananei* quorum res tum erant satis integra, cū magno exercitu apud *Bezeccā* urbem eos expectabant, ductu loci regis *Adonibezeci*: id nomen *Bezecenorū* dominū significat. *Adoni* enim *Hebraorū* lingua dominus dicitur. Hi spem uictoria reponebant in hoc, quod *Iesus* dux *Israëlitarū* esset defunctus. Aduersus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & casis decem millibus dum reliquos fugientes in se

insequuntur. Adonibezecū ceperunt: qui mani-
 bus ac pedibus truncatus, agnouit diuinā iusti-
 tiam, septuaginta & duos reges antea hunc in
 modū à se mulctatos confessus: sic affectū deu-
 lerunt nō longè à Hierosolymis, ubi fato functū
 terra mandauerunt. Deinde circa oppida bellū
 circūferebant, quorū bona parte capta, Hieroso-
 lyma sunt adorti. Et capta inferiore eius parte,
 omnes habitatores terra cōtrucidauerūt: at su-
 perior natura loci & munitionibus est defensa:
 quare oppugnatione in Hebronē translata, ur-
 beq; ui capta, in oppidanos omnes sauitum est.
 Apud hos in eam diē superstites erant quidam
 è gigantū genere, statura & specie ceteris mor-
 talibus dispares, visu simul & auditu horribi-
 les: quorum ossa adhuc ostenduntur, qualia uix
 credant qui nō uiderunt ipsi. Hoc oppidū *Leuitis* *Iosue 21*
 honoris gratia concessum est cū illis duobus cu-
 bitorū millibus: reliquū eius agrū Chalebo dono
 dederūt, iuxta mādatū Moysis: fuerat hic unus
 è speculatoribus, quos Moyses in Chananeam
 premiserat. Habita est ratio Iethrae quoq; Ma-
 dianitæ, olim Moysis soceri, cuius posteris ager
 est attributus. quia relicta patria comites se
 adiunxerāt, & in deserto arūnarū socj fuerāt.
 Expugnatis montanis oppidis, in cāpeſtria &
 maritima descendētes prædictæ duæ tribus A-
 scalonem & Azotum de Chananeis ceperūt.
 Euasit autem eos Gaza & Accaron, quòd in
 i 2 plani

planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se male mulctatos facile reiecerant. Atq; ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamina uerò in quorum sorte erant Hierosolyma, tributo imposito habitatoribus eius pacem dederunt: & in posterum alteri à cadibus, alteri à periculis feriatæ, ad culturam agrorum utriq; se contulerunt. Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipse idem fecerunt, & tributis contenti pacem Chananeis dederunt. Ephraemi uerò tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impeso nihil proficeret, in coeptis tamè pertinaciter durauit: tandem comprehenso uno ciuium qui in urbem importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clam ipsum cum familia seruaturus, proditiõne eius facti sunt uoti copotes: cæsisq; reliquis omnibus, præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac urbis dominium habuerunt. Omissa deinde bello Israelite omnes agricultura tantum operam dabant: atq; ita pace longa emolliti, uoluptati magis quam honestati studebant, disciplina ac legum diuinarum immemores. Qua iniuria Deus commotus per uacem admonet eos non esse sua sententia hosti Chananeo parcere, quamobrem fore ut aliquando per occasionem pro intempestiua clementia crudelitatem eis reponeret. At illis, tametsi territis oraculo, bellum tamen non libebat suscipere, tum quod multa

è Cha

V I.

è Chananeo perciperet cōmoda, tū quòd ob lu-
 xum ad laborē nō essent idonei, deprauata iam
 reipublica forma, & autoritate optimatū inua-
 lida, dū nec senatus ut antè legitur, nec magi-
 stratus solennes creantur: dumq; relicta cura sta-
 tus publici, omnes priuatis tantū lucris sunt de-
 diti. In tanta licētia perturbatio grauis incidit,
 ex qua mox bellū ciuile exortum est, quod hanc
 causam habuit. Vir è plebe Zenitica, in Ephra *Ind. 19.*
 mitarū ditione habitans, duxit uxorē natam in
 oppido Bethlemis, quod ad tribū Iudæ attinet:
 hanc cū uehementer ob formā amaret, parū re-
 spondere in amore agrè ferebat. Hinc orto dissi-
 dio, mulier continuas expositulationes nō ferens,
 relicto marito mense quarto ad parentes reuer-
 titur. Is coactus desiderio, & ipse uenit ad socce-
 ros, quorum opera missis querelis cum uxore in-
 gratiam reuertitur: eo loci quatuor dies exegit,
 comiter à puella parentibus habitus: quinta cū
 decreuisset domū repetere, post meridiem iter in-
 greditur: cunctanter enim parentes filiā dimise-
 runt, nec nisi meliore diei parte trāsacta: comes
 erat unus famulus, & mulier uehebatur a sina.
 Cumq; emensi triginta stadia nō longe abessent
 à Hierosolymis, famulus dabat cōsiliū ut aliquò
 diuerteret: ne si nox iter facientes opprimeret, in
 aliquod incōmodum incideret, præsertim propin-
 quis hostibus, cū serotina hora etiā amicorum
 loca suspecta facere soleat. Marito non placuit

alienigenarum uti hospitio, nam Chanaanai tum urbē tenebāt, malebatq; progressus uiginti stadia ad sui generis homines diuertere. in hoc cōsistentibus omnibus, peruenit in Gabā tribus Beniamitidis sero admodū: cumq; in foro inueniret neminē qui se inuitaret ad hospitium, senex quidā è rure domū repetens, Ephraimita genere, sed Gaba habitās, casu reperiū interrogat, quis nam sit, & cur crepusculo demū cœnā è foro peteret. Ille se Leuitā ait, & uxore à parentibus domū reducere, & in Ephraimitarum ditione se habere domiciliū. Tū senex respectu cognationis ac tribus, & quod forte oblatu hospes uisus est, ad se deducit hominē. Gabaeni uerò quidam iuuenes qui mulierculam in foro uiderant, mirari eius formā, postquā ad senē illum diuertisse cognouerant, contempta imbecillitate & solitudine, uenerunt ad ianuam: rogantq; sene ut abirent, & uim abstinerent ac iniuriā, postulabant ut exhibita hospita quieti suae consuleret. Cumq; ille contrā diceret cognatā esse, & Leuitidem, peccaturos eos grauitate, si propter uoluptatem leges uiolarent: iuuenesq; iura contēnerent ac deriderent, eadē minantes si obstare libidini eorū pergeret: senex ait, se filiam eis permittere, ut saluo hospitali iure cupiditatē explerent, uolens quantum in se erat tutos ab iniuria prestare, quos exceperat. Illis uerò pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omnino acci-
pere

pere uolentibus, supplex orabat, ne quid contra
 leges cōmitterent. At illi furētes ui raptā mu-
 lierem domū abducunt: cumq; ei per totā noctē
 ad satietatem illussissent, diluculo dimiserunt:
 quae ita miserè affecta ad hospitiū reuertitur,
 & pra nimio dolore ac uerecundia, non audens
 in mariti conspectū uenire, quòd hunc indignis-
 simè rem laturū putaret, humi collapsa expira-
 uit. Leuita ratus sopore oppressam, & nihil gra-
 uius suspicans, excitare conabatur, cōsolaturus
 eo quòd non sponte se ad stuprum praebuisset, sed
 ui in alienas aedes abrepta. Ut uerò defunctam
 sensit, satis prudēter pro calamitatis magnitu-
 dine se gerens, cadauer iumento impositū domū
 reportat, & mēbratim diuisum in partes duo-
 decim, ad singulas tribus misit, mandans perfe-
 rentibus, ut indicarent per tribus qui mulieri
 causa mortis fuerint, & de eorū uolentia. Tum
 uerò illi nunquam tali antè uiso uel audito spe-
 ctaculo ad indignationem grauitè cōmoti, &
 iusto furore perciti apud Silantem conuentū fa-
 ciunt, & congregati ante tabernaculum, Ga-
 baēnos hostiliter armis impetere decernūt. Hūc
 impetum senatus cohibuit, suadens non ita re-
 merè cognatis bellum inferendū, priusquā uerbis
 agerent de criminibus: quando ne in exteros
 quidem ob iniuriam acceptā armari leges per-
 mittūt, nisi legatis prius de satisfactione missis.
 Rectum igitur esse ad Gabaēnos mittere qui

fontes ad supplicium deposcant: qui si dedantur, horum pœna contentos esse debere: sin contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaq; mittuntur ad Gabaenos accusaturi eos iuvenes qui nim pudicitia mulieris intulerat, & postulaturi ut pro uiolatis legibus morte iustas pœnas deperderent. Gabaeni uerò non dediderunt iuvenes, arbitrati sibi pudendum si alienis imperiis metu belli parerent, cum multitudine ac uirtute nulli se cedere uideri uellent: eratq; magnus apparatus totius tribus, cum ceteri non defuturos se promitterent, si quis eos ui & armis aggredi uellet. Quæ postquã Israëlitis à Gabaenis renuntiata sunt, iurciurando sanciunt, neminem ex suis uiro Beniamita filiam traditurum in coniugem, & acriore bello persecuturos se eam tribum, quam maiores eorum Chanaan eos persecuti sint. Et confestim eduxerunt contra eos exercitum quadringentorum millium armatorum. Beniamita uerò habuerunt uiginti quinque armatorum millia, & insuper sexcentos: ex eo numero fuere quingenti funditores peritissimi, qui leua manu feriebant: itaq; commisso apud Gabam praelio, egregie uicere Beniamita, cæsis ex aduersa acie uiginti duobus millibus: & fortasse plures cecidissent, nisi nox praelium diremisset: atq; ita Beniamita leti se intra mœnia receperunt: Israëlita uerò in castra insperata clade attoniti. Sequenti die praelium instauratur, et Beniamitis rursus

uincen

uincantibus, decem octo millia cadunt ex parte
 israelitarum, quo factum est ut castra metum dese-
 rerent: profecti que Bethela, quae urbs non longe
 aberat, post die ieiunio peracto supplicauerunt
 Deo per Phineesem pontificem ut ab ira desiste-
 ret, et contentus duabus cladibus uictoriam et
 robur contra hostem concederet. Deus uero pre-
 cibus eorum annuit, et per eundem uatem fauorem
 est pollicitus. Ergo diuisis bifariam copijs, dimi-
 diam partem noctu circa urbem in insidijs col-
 locant, reliqua in aciem producta cum Beniami-
 tis manus conferunt, moxque ut impares paula-
 tim pedem referunt: eò magis Beniamita instans
 sponte cedentibus, quò longius hostem ab urbe
 abstraherent, ita ut etiam illi qui urbe propter
 etatem imbellem relictis fuerant, procurrerent
 quasi praeda futuri socij. Postquam autem satis
 longe à mœnibus discessum est, Hebraei reuersi in
 pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox co-
 orti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Sen-
 serunt illi se deceptos, et cum consiliu in ancipi-
 ti metu non suppeteret, in conuallem quandam com-
 pulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pu-
 gnare assueuerant, telis ferarum in more sunt con-
 fixi. Sexcenti tantum euaserunt incolumes, qui
 conglobati et facto cuneo, ferociter per medios
 hostes eruperunt, et in montem quendam fuga de-
 lati natura loci se tutati sunt: reliqui omnes ce-
 siderunt, numero circiter uiginti quinque millia.

Israëlitæ uerò Gabam incenderunt, & mulieres
 atq; impuberes cõtrucidauerunt: pari modo &
 in alias Beniamitarũ urbes saeuitum est: adeoq;
 indignatio iusta eos efferauerat, ut ad expu-
 gnandã etiã Iabifum Galaditidis urbẽ, quæ au-
 xilium cõtra Beniamitas negauerat, duodecim
 selecta millia mitteret: qui potius urbe occiderũt
 etiã uiros quã mulieres & pueros, seruatis tantũ
 quadringentis uirginibus. Tanteus erat dolor ac
 furor ob perpetratũ in mulierẽ scelus, recentibus
 etiã cladibus exasperatus: qui postquã resedit,
 subsecuta est pœnitẽtia, dũ una se tribu diminu-
 ros reputat: & quãuis iustis armis oppressos cẽ-
 seret, ut qui cõtra leges diuinas peccauerat, ieiun-
 nium tamen indixerũt ob eorũ exitiũ. Sexcẽtos
 quoq; illos qui effugerat, missis legatis reuocãt:
 hi petram quandã, quæ Rhoa dicitur, in deserto
 occupauerat. Legati uerò apud illos tam ipsorũ
 quã suã cladẽ cõquesti, quod insectũ esse nõ po-
 terat, suaserũt æquo ferrẽt animo, & ad sui ge-
 neris reliquos aggregarẽtur, neue quantũ in se
 esset, uniuersam tribũ Beniamiticã irẽt perditũ.
 Licere enim illis pace sua tribus totius agros
 recipere, & prædã insuper quantã possent abi-
 gere. At illi agnoscẽtes suã iniustitiã iusto Dei
 iudicio dãnata, reuersi sunt in suã tribus ditio-
 nem, parẽtes suorũ hortatibus. Israëlitæ uerò de-
 derunt eis in uxores quadringẽtas illas uirgines
 Iabiticæ, de reliquis uerò deliberabãt unde illis

uxores ad sufficiendā prole parari possent: cū enim ante initiū belli iureiurando cautū esset, ne quis filiā in Beniamiticā tribū elocaret, nō deerrant qui negligendū id sacramentū consulerent, quòd ab ira profectū esset, nō à iudicio. Non ingrata rem deo fore si quo modo provideatur, ne integra tribus pereat: & periuria nō quando necessariò sūt periculosa esse ac graua, sed cū ausu malitioso cōmittuntur. Cū uerò senatus succlamatione periurij mentionē abominaretur, extitit quidā qui diceret, habere se cōsiliū, quomodo saluo iureiurando Beniamitis uxores possent cōtingere. Proferre deinde id à senatu iussus: Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatē conuenire, in quo comitari sequuntur & coniuges & filia. Harū quotquot potuerint, rapere Beniamitis impune sit, nobis nec iubentibus nec prohibentibus: quod si patres earum egrè tulerint, & uindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse, qui filias negligenter custodierint: & quod non oportet irā in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus satis contra consanguineos sine usi. In hanc sententiam concessum est, decretumq; ut liceat Beniamitis uxores rapto quarere, Instante autem festo ducenti illi bini triniue ante urbem insidiabātur aduentātib; uirginibus inter uinetā & per alias latebras: illa uero nihil suspicantes lusitando securè iter faciebāt.

IUNE

Iuvenes autē coorti dispersas corripiebant: atq; hoc pacto quæsitis nuptiis, agricultura insudantes, dederunt operam, ut ad pristinā felicitatem aliquando redire possent. Quo factū est, ut Beniamitarū tribus quæ minimum ab internecione absuit, prudenti hoc Israëlitarū consilio seruetur, moxq; magnis incrementis tam numero quā opibus est aucta. Hic finis fuit belli Benia-

V I I. *mitici. Nec felicior per idē tēpus fuit Dania-
Jud. 18. na tribus, tali fortuna usa. Israëlitis iam desuetis armorū exercitio, & in colendis agris tantū occupatis, Chananæi in contemptū gentis collegerunt copias: nō quòd sibi timerēt, sed ut illata Hebrais aliqua memorabili clade, securius in posterū suas urbes habitarent: & coniuratione facta, magnoq; numero peditū armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonē & Accaronē in sorte Iudæ suas in partes suas traxerunt, & alias plerasq; campestris ciuitate ita ut Danitæ in montana cōpellerentur, re pedē quidem ubi ponerēt in campestribus habentes. Qui cum nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorum haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, dispecturos nunquē locū inuenirēt deducendis colonis idoneū. Illi à cāpo magno Sidonis iter unius diei progressi, nō longe à Libano & minoris Iordanis fontibus inuēto agro bono ac fertili, rem totā suis renuntiant: qui mox cum exercitu illo profecti condiderunt urbem Dana,*

cognom

cognominem uni è Iacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Israëlitarum autem res in deterius prolabebatur, quòd neq; ad laborẽ se excracerent, neq; pietatem colerent: luxatio enim reip. statu, magna licentia pro suo quisq; libito uivebat, ut domestica Chananeorum uitia iam totam gentem impunè inundarent.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israëlitarum est traditus. CAP. III.

Hanc ob rem irato Deo, felicitas populi *Iud. 3.* multis laboribus acquisita, per luxum ac uoluptatẽ breui disperijt. Bello enim à Chusarthe rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut ui aut deditioe in potestatem eius uenerunt. Tribus deinde iniquioribus grauati, & alias uarias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Libertas per Cenizum reddita. CAP. IIII.

ERat in tribu Iuda Cenizus uir industrius *Ibidem.* & magnanimus, hic oraculo monitus, ne pateretur Israëlitas diutius tales misérias perferre, sed ut ad audendũ pro libertate accèderent, ascitis paucis quibusdam periculorũ socijs, quos presentis status tadebat & mutatũ cupiebant: primò presidium suis à Chusarthe impositũ interficit, tantumq; primus successus ualuit, ut indies crescẽte suorũ numero, iam aperto maris

hæc

hosti pares uiderentur: itaq; congressi cum hoste uno pralio se in libertatem asserunt, reliquia fusi & fugati exercitus ultra Euphratem se recipiunt. Cenizus uerò egregie nauatae opera premium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, uita defunctus est.

Quomodo populus rursus à Moabitis est subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus. CAP. V.

VIII. **P**ost cuius mortem uacante principatu, res *Jud. 3.* Israëliitarum rursus in peius rucere cœperunt: idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorẽ, nec legibus obedientiã exhiberẽt: quæ res in causa fuit, ut Eglon Moabitarũ rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. Exceperunt tamẽ eum aliquot pralijs, sed omnibus uicti ferocia posita ingũ acceperũt, tribut arj facti. Rex uictor trãslato Hierichuntẽ domicilio, modis omnibus plebẽ uexauit, ita ut in summa miseria per annos XVIIII. degerẽt. Deus autẽ calamitatibus eorũ et supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hũc modũ. Iodes filius Gera, tribus Bẽiamitica, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & utraq; manu ex æquo promptus, habitabat ipse quoq; apud Hierichuntẽ. Is in familiaritatẽ Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominẽ sibi concilians, & eo nomine amicis etiã regjjs gratus. Accidit ut semel cũ duobus famulis dona fe-
rens,

rens, pugione prius subter sagū ad dexterū femur accinctus, ad regē introgrederetur: erat autem aetas & diei mediū, quo remissius agebatur custodia, partim propter aētū, partim satellitibus occupatis circa prandium. Iuuenis igitur oblati Egloni muneribus, qui tum in aētio quodā cubiculo morabatur, cōfabulari cū eo cœpit. Erās autē soli, quia rex familiariter cū Iode collocuturus famuliciū ablegauerat, sedebatq; in sella, & Iodes uerebatur ne fallēte ictu plagā non satis lethālē inferret. Iubet igitur eū surgere, dicēs habere se somniū, quod ex Dei mādato regi sit indicandū. Cumq; ille audiēdi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes inflicto in cor pugione, et relicto in uulnere, exiuit clausis prius foribus: regij famuli interim quiescebāt, dormire eū putantes. Iodes uerò Hierichūtis re clām indicata, autorē se illis libertatis uindicāda prebuit. Illi uerò libenter hac accipientes, & ipsi confestim arma capiebant, & cornicines per totā eam regionem dimittebant: sic enim illic multitudinē cōuocari mos erat. Eglonis autem domesticos diu latuit quod acciderat. Sed cū iam aduesperasceret, ueriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculū: cumq; mortuū inuenissent, hærebant inopes cōsiliij, & priusquā satellitiū cōglobaretur, Israëlitarū turba superuenit: ex his pars in uestigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decē, fuga Moabiticam regionem petunt. Eos

Israēlitæ

Israëlitæ præoccupato Iordanis transitu, in fuga intercipiebant, maximè circa ipsa uada, ita ut ne unus quidè incolumis euaderet. Atq; ita Hebræi Moabitarum imperium excusserunt: Iodæ autè huius felicitatis auctori is honor cōsensu multitudinis est habitus, ut cōsestīm princeps declaratus sit: cum principatū per annos octuaginta obtinuit, uir alioquin etiā laude dignissimus: post quē Sanagarus Anathi filius electus in imperiū, uix toto uertente anno uitam finiit.

Quomodo sub Chananeorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi. C.VI.

IX. *Israëlitæ uerò, quos præterita calamitates nihil castigatiores reddiderāt, in pristinam impietatem atq; inobediētiam relapsi, priusquā satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananeorū regis subiugati sunt. In regiam habens apud Asorū, quæ urbs sita est super Samachonitem lacum, peditū alebat milia trecenta, equitū decem, præterq; currus bellicos habebat ter mille. His copijs præfectus Sarsares primus inter amicos regios, congressus cū Israëlitis in tantam desperationem res illorum adduxit, ut libenter incolumitatem tributaria seruitute paciscerentur: quam per uiginti annos ferre sunt coacti, præ nimia seruitute caput nõ audentes attollere, etiā Deo sic uolente, quò nimiam gentis contumaciam & ingratitude[m] reuenderet. Qui tandem resipiscētes, & agnita calamitate*

calamitatum causa, nimirum quòd à legū contemptu proficiscerētur, Debora quandam prophetidem aduent, (nomen hoc apem Hebrais significat) rogantes, ut precibus Deum ad miserationem flectat, ne ita patiatur eos à Chananeis opprimi. Deus autem exoratus salutē illis annuit, imperatore designato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet eum delectu habito, & conscripto decem milliū virorum exercitu in hostem ducere. Satis enim esse tot ad uictoriam, quam Deus oraculo promiserit. Baraco uerò negante se accipere imperium, nisi & illa unà secum administratura id esset: illa cōmotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem Deus te habere uoluit, ego uerò nō recuso: & cōscriptis decem millibus, castra posuerunt ad montē Itabyrium. Occurrit mox eodem Sisares, rege suo sic iubente, & non longe ab hoste cum exercitu consedit. Baracum autē & Israëlitas multitudinem hostium territos, & in tutiora se recipere uolentes, retinuit Debora, iussitq; eadem die praelio decernere. Victoriā enim penes ipsos fore, & Deum subsidium & opem allaturum. Itaq; commissa pugna uehemens imber mixtus grandine superuenit, quem uentus in aduersos Chananeorū ualens ingerēs, & prospectum adimens, inutiles eorū iaculatores ac funditores reddidit: atq; etiā scutati ma-

nibus

nibus rigentibus præ frigore gladios uix retinebant. *Israëlitæ* uerò tempeſtas à tergo imminēs non ſolum minus offendebat, ſed alacriores etiā faciebat, manifeſtario *Dei* præſentis ac fauentis ſigno accēſos. Itaq; rupta aduerſa acie, turbatisq; ordinibus, ingentem hoſtium ſtragē ediderunt: atq; ita pars telis *Israëliticis* cadebant, pars à ſuomet ipſorū equitatu ac curribus proterebantur. *Syſares* uerò ut uidit ſuos terga uertere, deſiliens à curru, fuga delatus eſt ad quandam mulierē *Ceneticē*, nomine *Ialen*, qua latebras perentē excepit, & potū poſcenti lac acidum exhibuit: quod ille cum auidius ingurgitaſſet, in ſomnū eſt ſolutus: quem *Iale* aggreſſa, ferreum clauum ſopito per tempora adegit malleo, moxq; *Baracianis* ſuperuenientibus, ſolo affixum oſtendit, atq; ita mulier iuxta *Debora* præſagium autor fuit uictoriae. *Baracus* autem ducens ad *Aſorum*, *Iabinum* obuiam factū interfecit, et caſo rege, ac urbe ſolo æquata, quadraginta annis imperium *Israëlitarum* tenuit.

Quomodo *Amalecitzæ* deuictis *Israëlitis* regionem eorum per ſeptem annos uaſtauerunt. C. A. VII.

X. **D**efunctis autē *Baraco* & *Debora* eodē *Jud. 6.* ſerè tempore, paulo poſt *Madianitæ* ſocijs *Amalecitis* & *Arabibus* expeditionē cōtra *Israëlitæ* fecerunt, & congregati auro magno prælio uicerunt: uaſtatisq; frugibus prædam abegerunt. Cumq; idē per continuos ſeptē annos

facer

facerēt, *Israëlitas* in montana cōpulsos campe-
stri solo cedere coëgerunt: qui speluncis & sub-
terraneis edificijs excavatis, quicquid hostium
violentiam euadere poterat, intrò receptū asser-
uabant. Nam *Madianita* per aëstatem facien-
tes expeditionem, hyeme agros colere *Israëlitas*
permittabant, ut possent denuò labores eorum
uastare. Itaq; in perpetua fame ac egestate ui-
uebant, nec iam ullum supererat presidium, nisi
in precibus ad Deum & supplicationibus.

Quomodo Gedeon populum liberauit. C A P. V I I I.

Per idem tempus Gedeon Iali filius, unus *Ibidem.*
ex primatibus tribus *Manassetidis*, ma-
nipulos frugum clam in torcular cōportatos fla-
gellabat: non enim ausus est propter hostē pro-
palam hoc in area facere. Cumq; spectrū ei ado-
lescentis specie se obtulisset, & felicem ac Deo
charū appellauisset: respōdens, Hoc, inquit, me
felicis argumentū est maximū, quod torcu-
lari nunc utor pro area. Illo cōtrā iubente ut bo-
no esset animo, & de libertate uindicanda co-
gitaret, negabat fieri posse: nam & tribū suam
cuius alteri cedere numero, & se iuuenem esse,
& tam arduis negotijs imparem. Deus autem
quicquid deesset se suppleturum pollicebatur, &
uictoriam *Israëlitis* daturū, modò ipse imperiū
assumere nō grauaretur. Hanc rem Gedeon cum
quibusdam iuuenibus cōmunicauit, qui libenter
credentes oraculo, sine mora effecerunt, ut prestō
essens

Ind. 7. *essent decem millia militū, ad quiduis pro liber-*
tate audendū paratissima. Gedeoni autē Deus
in somnis apparēs, dixit, homines tali esse inge-
nio, ut sibi placentes nemini uelint uirtute cede-
re, & uictoriam sibi potius quàm Deo tribuāt,
nimirū magnis copijs freti. Vt igitur sciant rem
totam pendere ab ipsius auxilio, iussit ut circa
meridiem cum astus feruet maxime, exercitum
ducat ad fluiū, & quotquot procumbentes bi-
berent, eos uiros fortes crederet: quotquot autem
trepidè ac tumultuariè potum sumerēt, sic exi-
stimaret, eos metu hostium hoc facere: quod
posteaquam ita ut iussus est fecit, trecenti inuēti
sunt cum perturbatione aquā sumere, canis ma-
nibus ori admouendo, imperauitq; Deus, ut his
assumptis hostē inuaderet. Gedeone uerò solici-
to, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos
adoriri, uolens ei meū omnem eximere, iussit ut
assumpto uno milite, clam accederes ad Ma-
dianitarū tentoria, ab illis enim accepturū occa-
sionem fiducia. Vadit ille quò iussus est, uno tan-
zum comitante famulo: cumq; ad quoddam ta-
bernaculum adrepisset, offendit in somnes in eo
militēs, & quendā cōmilitoni narrantē somniū,
ita ut à Gedeone quoq; exaudiri posset: erat autē
tale. Visus erat sibi uidere massam ordeaceam,
pra uilitate homini fastidiendā, per castra pro-
uolui, & primò regis tentoriū, mox ceterorum
omniū prosternere. Qui respōdit interitū exerci-
tus signi

tus significari, addēs unde hoc ita colligeret: In-
 ter omnes, inquit, fruges ordeū est sine cōtrouer-
 sia uilissimū: & inter omnes Asiaticas gentes
 non facile reperias uiliore quā hodie sunt Israë-
 litæ, ut merito cōferri possint hordeo, Hi nūc, au-
 tore Gedeone, cōtraxerunt copias, & res novas
 moluntur. Ergo quia dicis te uidisse illā mas-
 sam tētoria nostrā subuertentē, uereor ne Deus
 Gedeoni triumphū de nobis cōcedat. Gedeon au-
 tem audito hoc somnio plenus bona spe & fidu-
 cia, edicit suis ut omnes in armis essent; edoctis
 de uisione quā in castris hostiū audiuerat. Fe-
 cerunt illi quod imperatum est, accēsi hoc signo
 ad quiduis laboris aut periculi subeundū. Tum
 Gedeon circa quartā fermē uigiliam suos in ho-
 stem ducit trifariā in tres cohortes diuisos: erant
 autem centenariæ, gerebantq; singuli amphoras
 uacuas, & in eis faces ardentes, ut clam possent
 hostem inuadere nihil tale expectantem: & in
 dextris cornu arietinū uice tubæ. Hostium ca-
 stra latè patebant, eo quòd camelorū magnum
 numerum haberent: & cum iuxta gentilitates
 distributi tenderent, omnes tamen intra eundem
 ambitum cōtinebantur. Hebræi uerò à duce an-
 tè premoniti, cum iam non longè ab hoste abes-
 sent, dato inter se signo cornibus sonantes, &
 con fractis amphoris, sublatoq; militari clamo-
 re, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in
 castra impetū faciunt. Qua arte, accedentibus

diuinitus nocturnis terroribus, tãta inter semi-
 somnes consternatio exoritur, ut incomparabi-
 liter plures mutuis uulneribus, quàm hostili fer-
 ro caderet, quòd diuersae linguae homines eadem
 castra haberent: semel enim pauore confusi, om-
 nnes obuios pro hostibus trucidabant. Tanta
 cadis & Gedeonis uictoria rumor ubi ad cate-
 ros Israëlitas peruenit, correptis armis fugientem
 hostem insequuntur: quem adepti circa loca tor-
 rentibus impedita harentem circumueniunt, &
 quotquot ad manus uenere occidunt, interq; ce-
 Iud. 8. teros reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui
 uerò superfuere duces cū reliquis exercitus fer-
 mē decem & octo millia hominum, quantum po-
 tuerunt procul ab hoste castris locum ceperunt.
 Nec Gedeon defessus cum totis copijs eò prope-
 rat, & iterum congressus postremò hoc confli-
 ctu ad unum omnes trucidat, & reliquos duos
 duces capit, Zebim & Hezarbunim. His pra-
 lijs cesa sunt Madianitarum & ceterorum
 Arabum, qui eis auxilio uenerat, circiter cen-
 tum uiginti millia: praeda etiam magna, auri,
 argenti, textilium, camelorum & iumentorum
 Hebraei sunt potiti. Gedeon uerò reuersus in pa-
 triam suam Ephram, supplicium sumpsit de
 Madianitarum regibus. Ceterum Ephraemi tri-
 bus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortu-
 nam, bello eum petere decreuit, eo quòd inscijs
 ipsis hostem esset aggressus. Gedeon uir in omni
 uirtute

virtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu divino. Victoriã tamen nihilo minus illorum esse, quã suam ipsorũ qui milit assent: atq; his uerbis sedata eorum ira, non minus profuit Hebraeis quã rebus prospere gestis: obstetit enim ne civile bellum exoriretur. Huius tamen superbiã tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. Porro Gedeon cùm uellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronuntiaret. In senectã deinde mortuus, apud Ephram in patria sepelitur.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaq; finitimis bella gesserunt. C A. I X.

H Abuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex uno matrimonio susceptos, nothũ uerò unum ex cõcubina Druma, cui nomẽ Abimelechus. Is defuncto patre profectus Sicima, unde mater fuit oriũda, adiutusq; à maternis cognatis pecunia, cum uideret malis artibus insignes, & ad quoduis facinus promptos, unã cũ eis ad paternas ades reuersus, omnes fratres interemit, excepto uno Iothane: hic enim fuga incolumitatẽ qua fuit. Abimelechus autem occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legũ præscripta gerere, omnibus iustitiã defensoribus inuisus aq; ac infestus. Itaq;

X I.

Ind. 8. 9.

M 4 dum

dum quodam tēpore publica in Sicimis festiuitas
 celebratur, ad quam plebs uniuersa conuenerat,
 frater eius Iothanes, quē fuga seruatiū diximus,
 conscenso monte Garizeo qui Sicimis imminet,
 & sublata uoce ut ab omnibus exaudiri posset,
 silentiū ei populo præbēte, rogauit ut pauca uer-
 ba audire dignarētur. Cumq; illi magis etiam si-
 lerent intenti, dixit quòd arbores olim humana
 uoce use, in conuentu ad id habito rogauerūt fi-
 cum, ut imperium in eas acciperet. Recusante au-
 tem illa, quòd cōtenta honore quem propter fru-
 ctus suos percipiebat, nō requireret alium: arbo-
 res non destiterunt principē querere: uisumq; est,
 uiti hunc honorē deferre. Ea uerò totidem uerbis
 quot ficus recusauit, & simili modo etiam olea.
 Itum est deinde cum eisdem postulatis ad rubum,
 cuius lignū ad ignaria ualet. Is respōdit: Si serio
 me regē poscitis, sub umbra mea requiescite: sin
 autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex
 me, & absumat uos. Hæc, inquit Iothanes, nō ri-
 sus mouēdi causa uobis fabulor, sed quia maxi-
 mis beneficijs à Gedeone affecti, sustinetis Abi-
 melechū necatis fratribus principatū usurpare,
 cuius ingeniū nihil ab igne differt. Hæc locutus
 recessit, & per trienniū in latebris montiū uixit.
 Abimelechi potētiam fugitans. Nec ita multo
 pōst, Sicimita pœnitētia ducti eorum que in fi-
 lios Gedeonis patrauerant Abimelechū ex ur-
 be & tota tribu expulerunt. Ille uerò cogitabat
 quomo

quomodo ciuitatē aliqua clade afficeret: cumq̄;
 instaret uindemia, nō audebant colligere fructus;
 metuentes ne quid incōmodi ab Abimelecho ac-
 ciperent. Fortē per eosdē dies cōtulerat se eō cum
 armatorū manu & cognatis quidam princeps
 nomine Gales: hunc exorauerūt Sicimita ut ian-
 tisper sui custodiam susciperet, dū uindemia per-
 agitur: coeperuntq̄; securē fructus conuehere, &
 per sodalitia cōnantes audebāt aperitē in Abi-
 melechum cōiitia iactare. & principis cognati
 dispositis circa urbē insidijs, multos ex Abime-
 lechianis in eas precipitados interficiebant. Ze-
 bellus uerō quidam ē Sicimitarum primatibus;
 hospes Abimelechi, per nūtiū ei significauit,
 quomodo Gales populum cōtra ipsum irriteret:
 hortatus etiam ut insidias ei ante urbē tenderet;
 se enim Galem illō adducturū: atq; ita fore fa-
 cilē ut inimico gratiam qualē meretur referat:
 quo factō curaturū se, ut eum populo reconciliet.
 Cumq̄; Abimelechus locū insidijs aptum cepis-
 set, & Gales cum Zebello in suburbanis negli-
 gentius ageret, cōspectis repente armatis excla-
 mat, Zebelle hostē uideo. illo respōdente, umbras
 esse cautiū: iam propiores cernens, Imō nō um-
 brae sunt, inquit, sed uirorū cohors. Ad hęc Ze-
 bellus, Nōne tu Abimelecho ignauiam obijcis?
 quin igitur ostendis qui uir sis, & armis homi-
 nem aggredaris? Gales uerō turbatus excipit
 primū impetum: cumq̄; suos inferiores animad-

uerteret, amissis aliquot, ceteros intra moenia
 recipit. Zebellus arrepta occasione, calumnia-
 tus eum quasi uolens male pugnasset, effecit ut
 urbe pelleretur. Ceterum Abimelech cognito
 quòd Sicimita ad uindemia reliquū exituri es-
 sent, insidias circa urbē disponit: cumq; prodif-
 sent, tertiam suorū partem occupare portas in-
 bet, ne ciuibus reditus in urbē pateret, ceteri ue-
 rò dispersos circumueniunt. Itaq; ubiq; plurima
 cades patrabatur: & urbe capta primo impetu
 ac solo aquata, saleq; in ruinis eius semina-
 tum demū militem inde abduxit: atq; ita Sici-
 mita sunt deleri. Quot quot autem per regionem
 dispalati periculū euaserāt, collecti denuò, petra
 quadam occupata, locum natura munitū muro
 insuper cingere uolebāt. Sed hoc cōsiliū praeue-
 nit Abimelech, qui quamprimū id cognouit,
 exercitū eò adduxit: & arrepto fasce arido, ius-
 sisq; ceteris idem facere, breui petrā strue ligno-
 rum circumdedit, subiectoq; igne, & fomētis in-
 gestis flammam ingentem excitauit, ita ut nemi-
 euaderet, sed unā cum uxoribus & liberis absum-
 merentur. Numerus uirorum fuit circiter mille
 quingentos, praeter imbellem turbam satis ma-
 gnā. Tale fuit Sicimitarum exitium: dolendum
 sanè, nisi quòd meritas poenas dederunt ingrati-
 tudinis erga uirum optimè de se meritum. Abi-
 melechus autem Israëlitis Sicimitarum interne-
 cione perterritis, uidebatur non fore presenti for-

gna contentus, neq; prius conquieturus quam
 uniuersos perderet: mox enim exercitū ad The-
 bas duxit, et capto ex incurſu oppido, circa tur-
 rim quandā reſtitit, quæ quòd eſſet nō mediocris,
 populo fuit receptaculum. Hanc expugnaturus
 cū propius ianuam acceſſiſſet, mulier fragmi-
 ne mola demifſo caput ſubeuntis ferit: ad quem
 iectum humi collapsus rogauit armigerū ut ſe oc-
 cideret, ne mulieris manu perūſſe diceretur: quo
 factō fratribus debitas impietatis pœnas exſol-
 uit, ſimul & crudelitatis, qua in Sicimitas uſus
 eſt: quæ quidē clades iuxta Iothanis præſagium
 illis accidit: ceterū exercitus duce mortuo, mi-
 les in ſuas quiſq; domos reuerſus eſt. Iſraēli-
 earum deinde gubernacula Iairus Galadenus de XII.
 tribu Manafſetide ſuſcepit, uir tum rebus cete- Ind. 10.
 ris, tum numeroſa prole felix: triginta enim filios
 habuit, equites egregios, & Galadene oppido-
 rum principes: is cum uiginti & duos annos in
 principatu uixiſſet, iam ſenex deſunctus, in Ca-
 mone urbe Galadene eſt ſepultus. Res autē He-
 braorū ruruſum in peiore ſtatu erant, legibus au-
 toritatē ſuam non ampliùs obtinētibus: qua oc-
 caſione arrepta Ammanitæ & Paſtini cum
 ualido exercitu regionē eorū ingreſſi, omnia ra-
 pinis ualſtabant: & occupatis locis ultra Iorda-
 nem, trañcere flumen & reliquā regionem inua-
 dere parabāt. Hebrai uerò calamitatibus caſti-
 gati ſupplices opem diuinā implorant, & uicti-
mis

mis numen placare conati, rogabāt ut iram fini-
 ret, aut certè moderatius exerceret. Deus autem
 iam propitius, auxilium eis non negavit. Igitur
 Jud. II. Ammanitis Galadenā cum exercitu ingressis,
 incolæ eius regionis obviā illis cū armis veniunt,
 sed imperatore carebāt. Erat autē quidā Iaph-
 thes, vir patris virute celebris, qui proprios mi-
 lites alebat: ad hunc missis nuntijs rogabāt ut in
 auxiliū veniret, promittentes se perpetuū copia-
 rum imperiū ei tradituros. Ille nō admisit preces,
 causatus quòd nullā opem ei tulerint, dum à fra-
 tribus manifestā iniuriam pateretur. Cū enim
 non esset eadē matre natus, sed externa quā pa-
 ter amore captus in ades induxerat, contempta
 eius solitudine eiecerūt hominem: tunc autem in
 Galadena degebat, omnibus quotquot ad se ve-
 nirent stipendia soluens. Tandē exoratus, & in-
 reiuurādo accepto imperium copiarū penes se fo-
 re, militē suum cum eis cōiunxit. Et cū maturè
 quicquid factō opus erat providisset, exercitu in
 urbe Maphaca collocato, mittit legatos ad re-
 gem Ammanitarū, exposulatū quòd res alie-
 nas invaderet. Qui missis alijs oratoribus respon-
 dit, ipsos potius iniquè agere, qui Aegyptiorum
 fugitivi alienis bonis incubarēt: postulatiq; ut de
 regione Amorea decederent, quæ ad maiorum
 suorū ditionem pertineat. Contrā Iaphthes nega-
 bat eum meritò queri de adepta quondā Amo-
 rea, sed magis gratiā debere pro Ammanide
 relicta:

relicta: potuisse enim Moysen & illā occupare.
 se uerò agris nequaquā cessurū, quos annis iam
 trecentis Deo uolente tenuissent, & potius litem
 hanc armis dirempturum. His dictis legatos di-
 misit: ipse uotum fecit, si uictoria potiretur, sa-
 crificaturū se quicquid domum reuerso primum
 occurrisset: cōgressus deinde cum hoste uicit egre-
 giè: fugientesq; persecutus est usq; urbē Mania-
 ihen: & ingressus regionē Amnitidem multas
 urbes deleuit, prada militi cōcessa: finemq; serui-
 tuti imposuit, quam sua gens per annos decē &
 octo pertulerat, fortunatior militia quam domi.
 Redeunti enim obuiam facta est filia uirgo, pre-
 ter quā nullos alios liberos habuit. Ingemuit pa-
 ter, ictus dolore nimio: dein cōquestus de impor-
 tuno officio, indicauit uictimam esse Deo desti-
 natam. At illa non illibenter accepit, gratula-
 toriam se fore pro uictoria patris & ciuium li-
 bertate hostiam. Vnum rogauit, ut sibi liceret iu-
 uentutem suam cum equalibus per bimestre tem-
 pus deplorare, atq; ita uoto patrem soluere. Quo
 impetrato, ad præfinitū terminum pater macta-
 tam holocaustoma obtulit, neq; legitimum, neq;
 Deo gratum sacrum faciens, nec quicquā pensi
 habens quid fama de hoc facto locutura esset.
 Petitus post hæc bello ab Ephraimi tribu, quòd
 sine illis in Ammanitas expeditionē fecisset, &
 nunc solus præda simul & gloria frueretur: pri-
 mò excusauit, nec ignorasse eos quòd consanguini-
 nei

nei bello premerentur, nec auxiliū attulisse, quod
 uel non uocatos ferre decebat. Vltro deinde accu-
 sauit, quòd iniquè facerent, qui non ausi hostem
 aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. Post-
 mò minatus est, pœnas sibi Deo uolente daturus
 si insanire pergerent. Vt uerò nihil se uerbis pro-
 ficere sensit, accito è Galadena exercitu uenien-
 tes excepit: plurimisq; in cōflictu cæsis, & post-
 quam in fugam uersi sunt, præmissis qui uad-
 Jordanis occuparent, intercluso effugio, circiter
 quadraginta duo millia hominum peremit: ipse
 expletis sex principatus annis defunctus sepe-
 tur in patria sua Sebei, quæ sita est in region-
 Galadena. Huic in principatu successit Apse-
 nes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppide.
 huic liberi fuere L. X. mares X. X. totidem de-
 rioris sexus, quos omnes superstites reliquit, ha-
 nuptas, illos uxoribus cura & opera sua cōm-
 Etos: cumq; nihil memorabile in principatu se-
 ptemni gessisset, admodū senex diem obiit, in pa-
 tria sua sepultus. Helon post hūc assumpsit prin-
 cipatum, tribu Zabulonita: quo per decennium
 functus, nec ipse quicquam gessit memoratu di-
 gnum. Qui deinde successit Abdon Elielis filius
 tribu Ephraimita, ex urbe Pharathone, nihil
 præter numerosam prolem habet memorabile,
 alioqui per summam securitatē & pacem, quæ
 sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter &
 gloriose gerendarum occasio. Filios habuit qua-
 drag

draginta, nepotes triginta, atq; egregijs equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharaithone magnificè sepultus.

De Sampsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

CAP. X.

Post huius mortem Palæstini superauerunt Iud. 13. Israëlitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. Ab ea miseria liberati sunt in hunc modum: Manoches quidam uir inter XIII. Danitas optimus, & patrie suæ sine cōtrouersia princeps, uxorem habuit eximia pulchritudine, suscipiendā supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, agrè ferens orbitatem, in suburbanū suum, quod erat in campo magno, cum uxore uentitans, crebris precibus sollicitabat Deum, ut daret sibi liberos. Infaniebat autem in uxore præ amore, eratq; uehementer zelotypus. Cumq; aliquando sola ageret mulier, spectrū se illius oculis obtulit angelus Dei, specie iuuenis pulchri & magni, lacrum nūtiū afferens, fore ut fauore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui ubi ad uirilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam: iussitq; ne capillitium ei detonderetur, utq; Deo sic uolente ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus: postremo addens à Deo se missum abijt. Illa marito reuerso angeli uerba indicat, mirè prædicans iuue-

nis

nis staturam & pulchritudinem, ita ut uir tal
 laudatione motus ad zelotypiam, nonnihil de
 uxoris pudicitia malè suspicari inciperet: qu
 uolens hunc mariti stultum mœrorē adimi, sup
 plex Deum rogauit, ut iterum angelum mitter
 dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset con
 spici: & impetrata hac gratia, rursus in sub
 urbano uersantibus apparuit angelus soli mo
 lieri: illa rogat ut paulisper maneat dum uir
 adducit: quo permittente, cum Manoché mo
 ad eum reuertitur: quo uiso, ne tum quidē suspi
 cari desijt: rogauitq; ut sibi quoq; eadē indica
 ret. Illo respondente, satis esse quòd mulier sciat
 iubet quisnam esset dicere, ut nato filio referret
 gratiam & munus aliquod donare possint. Ne
 gavit ille sibi opus muneribus, nec enim horum
 causa de filio letum se attulisse nuntium. Cumq;
 iterū rogaretur, ut saltem hospitem tractatio
 nem admitteret, nō annuit. Tandem exoratus
 paulisper maneret, dū aliquid affertur, cum ma
 Et affert hadū Manoches, coquendumq; uxori de
 disse, paratis omnibus iussit deponi in petra, &
 panes & carnes absq; uasculis. Quo factò, uir
 ga quā gestabat carnes attigit, cōfestimq; flam
 ma emicante cū panibus absumpta sunt, & an
 gelus fumo tanquā uehiculo in cœlum ascender
 ab eis uisus est. Manoché autem sollicito ne quid
 periculi immineret ex aspectu numinis, uxor bo
 no iubet esse animo, affirmans magno suo bono
 Deum

Deum se uidisse: cūq; cōcepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti Sampson est nomen inditū, quod robustū significat: qui mox egregia animi ac corporis indole praeditus, promisso capillitio uictusq; sobrietate diuinum nescio quid pra se ferebat. Cūq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnam urbē Palestinorū conuentus tēpore, implicitus amore puellae indigene, rogauit suos parentes, ut id connubiū procurarent. Quibus excusantibus quòd diuersi essent generis, quodq; religio uetaret eiusmodi nuptias, uicit iuuenis pertinacia, effecitq; ut uirgo sibi despōderetur. Crebrò deinde sponsam interuisens, in itinere in leonē incidit, nec tamen eius occursum declinauit, licet incermis: sed nudis manibus adortus beluae fauces elisit, eiusq; cadauer in dumerū uiae uicinū abiecit. Aliquot post diebus eandē uia ad puellā remetiēs, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fanis, eos cū cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas cōuocat, qui quòd uires eius haberent suspectas, honoris specie triginta affectatores ex equaliū numero iuueni adhibent, iussos obseruare nequit auderet. Conuiuiis deinde ut hilarescētib; ait se questionē propositurū suis sodalib; quā si intra sex dies soluerēt, cuiq; sindonē se daturū & tunicā: qui tum quòd sagaces uideri cuperēt, tū quòd lucrū nō fastidirēt, iubēt

eum proponere. Ille, Ex voraci, inquit, cibus pro-
 diti, & ex immiti suauitas. In his explicadis cū
 hæsissent triduo nec proficerēt, puellā aggredium-
 tur minis simul & precibus, ut expiscata secre-
 tum è marito iudiciū sibi faceret. Ille repulsis ab-
 quādius blāditijs, cū rogādi finē non faceret, &
 lacrymās gratā se illi negaret, tandē nihil suspi-
 cans rē totā de leone aperit, & unde tres illos se
 uos nactus fuerit: illa inuenibus prodit omnia.
 Ergo cū præfinita soluenda questionē dies ad-
 set, ante solis occasum conuenientes: Neq; leonem
 inquit, quicquā occurrēt i immitius, neq; melle
 gustāti suauius. Ibi Sampson subiecit; neq; mu-
 liere dolosius, quæ uobis questionē nostrā ape-
 ruit. Nihilominus illis persoluit quæ promissu-
 rat, spoliatis quibusdā Ascalonitis quos forte
 per uia inuenit obuios: sed iratus mulieri remis-
 so nōtio res suas sibi habere iussit ac gerere. At
 puella cōtempa ut uicissim illi moueret stoma-
 chum, nupsit eius sodali qui priores nuptias cō-
 d. 15. ciliauerat. Hac contumelia cōmotus Sampson
 decreuit de tota gente pœnas sumere: & cōmo-
 dum maturis segetibus tēpus iā mēsis aderat.
 Ergo cōprehensis trecentis uulpibus, & facibus
 ad caudas earū annexis, per arua Palestinorū
 omnes dimisit, quibus passim discurrentibus to-
 tus frugū prouentus momento ferē tēporis con-
 crematus est. Quo cognito gentis principes, &
 quid Sampsonē ad perpetrandū facinus moue-
 rit

rit, missis in hoc Thamnan satellitibus, uxorem quondam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, viuos exusserunt publice. Sampson autem in Palaestinos late grassatus cadibus, ad habitandam Aetam se contulit: ea est petra bene firma, in tribu Iuda sita. At Palaestini totam tribum bello impetunt: quibus bellum deprecantibus, quod nec Sampsonis culpa essent affines, nec de solenni tributo quicquam diminueret, responsum est non absolvendos ab hoc crimine, nisi Sampsonis deditioem facerent. Illi uolentes hanc suspicionem a se amotam, armatis tribus milibus ad petram ueniunt: et exostulantes quod suis facinoribus Palaestinos Hebraeis insensos redderet, qui irritati facile possent toti genti magnam aliquam cladem repedere: dicentesque in hoc se uenisse ut comprehensum illis dederet, postulabant ut consensu ipsius facere hoc sibi liceat. Qui iureiurando accepto nihil praeter ea molituros, sed hosti tantum deditioem faciendam, descendens de petra in cognata gentis potestatem se permisit: et illi uinctum prius duobus funibus, Palaestinis tradendum ducebant. Cumque uentum esset ad locum, qui obscurus antea, nunc ex Sampsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent a castris hostium, procurrentibus obuiam Palaestinis, et letitiam re ex sententia gesta clamore testantibus: Sampson abruptis repente uinculis, arreptaque maxilla asini que forte iacebat praepedibus, in me-

dios hostes irruit: qua feriēs quotquot assequi po-
 tuit, circiter mille interfectis ceteros metu dare
 terga cōpulit. Quæ uictoria plus satis elatus, et
 opis diuinæ immemor, cū totū sibi tribueret, quod
 maxilla tantū armatus fudisset ac fugasset ho-
 stiles copias: ingēti sui oborta, cōfessus nihili esse
 quāta: libet uires humanas, Deo uictoriā acce-
 ptā retulit: supplexq; rogauit ut arrogantiæ data
 uenia, succurreret, & periculo se eximeret. Nec
 irrita fuere preces, sed copiosus fons subitò è qua
 dā peera prorupit: loco Maxille nomē Sampson
 imposuit, quod in hodiernū usq; durat. Post hoc
 præliū iā Palestinos cōtemnēs uenit Gazā, &
 in publico diuersorio egit. Quo audito Gazæorū
 magistratus, ne clā abire posset, stationes pro por-
 tis collocari. Sampson uerò qui insidias mature
 senserat, circa mediam noctē surgēs, portas cum
 ipsis claustris ac uestibus ceteroq; paratis re-
 uulsus, & humeris impositas, in mōtē qui est su-
 pra Hebronē perlatas deposuit. Paulo uerò post
 à patrijs institutis desciscere, & in peregrinos
 mores degenerare incepit, quod ei omnium malo-
 rū fuit principiū. Cū enim meretricē quādā Pa-
 lestina adamasset, nomine Dalalē, cōsuetudine
 eius delectabatur. Quāobrē qui apud Palesti-
 nos rerū poriebātur accedūt eā, & magnis pol-
 litationibus inducūt, ut eliciat è Sāpsone cau-
 sam tāti roboris, propter quod inuictus habere-
 tur ab hostibus. Assensu illa, & cū prima oc-
 casio

1. ad 16.

casio data est, inter cōpotationem & muliebres
 blādicias extollēs eius res gestas, omni astu ute-
 batur ut cognosceret cur tā opere uirtute excel-
 leret. Sampson uerò adhuc mētis cōpos eisdē ar-
 tibus cōtra mulierē utēs: si septenis, inquit, uiti-
 bus flexilibus reuinctus fuero, siā nihilo alijs for-
 tior. Tacuit illa, rē ita se habere putās: cōmuni-
 catoq; super hoc cū magistratibus cōsilio, inclu-
 saq; in penitiorē domus parte manu miliuū, be-
 ne potum ac sopitū accuratē ab ipso didicerat
 uinxit: deinde excitato indicat adesse quosdam
 qui illū uellēt aggredi. Ille ruptis uirgeis uinculis
 ad resistendū se expedit. Mulier tunc frustrata
 paulo post aliā opportunitatem nacta, grauibus
 querelis aggressa est uirū, quòd amāti nō satis fi-
 dens, eclaret eā id, quod maximè scire cuperet,
 ac si nesciat tacere, quicquid alios scire amasio
 suo nō expedit: rursusq; simili figmēto elusa est,
 cū septē funibus alligatū perditurū se uires di-
 ceret: experta enim hoc quoq; nihil effecit. Cūq;
 urgere nō desisteret, tertio mulierē ludificat⁹ est,
 dicens capillos suos oportere implēti licio, atq;
 ita parari uincula. Ac ne hoc quidē uerū ex-
 perta, postremò adhibitis omnibus artibus non
 prius rogādi finē fecit, quā fatali iā necessitate
 instāte, uictus importunitate Sampson in grauiā
 mulierculæ suū ipse secretū prodidit: Deus, in-
 quit, mei curā habet, & eius prouidentia nauis
 hāc comā alo, cuius consurā ipse mihi intermi-

natus est: nã in eo capillitio totas sibi vires cõstiterere. Hoc cognito, nesciẽti comã derafit, & hoc pacto imbecillẽ factũ inimicis prodidit, repugnare amplius nõ ualentẽ: illi orbatũ oculis & uinctũ abduxerũt. Procedente deinde tẽpore cũ iam capillus repullularet, cũq; solẽne Palestinis adesset epulũ, cõsidentibus optimatibus in quodam fano cuius rectũ duabus columnis sustinebatur, accitus est & Sampson ut misero inter cõpotandũ illuderent. Qui hoc extremũ malum existimans quòd illusores ulcisci nõ quiret, iubet puerũ, à quo manu ducebatur, ut ad illas columnas se acclinet, iam, ut tũ simulabat, defatigatum: quibus admotus, sic eas cõcusit, ut subuersa totius adificij ruinã traherẽt, qua tria milia hominũ sunt oppressa, & inter ceteros ipse Sampson. Hic finis uiri fuit, exacto principatus anno uigesimo, admirãdi ob incõparabilem animi simul ac corporis fortitudinẽ, qua in hostiũ perniciẽ usq; ad extremũ halitũ usus est. Nã quòd à muliere deceptus est, humane infirmitati imputari conuenit, prone ad eiusmodi uitia: cetera dignus sempiterna memoria uirtutis nomine. Cognati uerò eius cadauer in patriam reportatum, apud Sarasam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Quomodo filii sacerdotis Elis à Palæstinis
in prælio sunt cæsi.

C A P V T X I.

Post

Post Sampsonis autē obitū præsuit *Israëli-* X I I I I.
tis Elis pōtifex, in cuius principatu fames Ruth 1.
valida eā regionē inuasit: quā nō ferens Abi-
melechus Berhlemorū ciuis, quod oppidū est tri-
bus Iudæ, assumpta uxore Naami, & filijs cō-
munibus Chellione & Mallone, in Moabiticā
terrā migravit: cumq; ibi prospera fortuna ue-
retur, filijs suis uxores dedit eius gētis fœminas,
Chellioni Orphā, Ruthem Malloni. Ex actō au-
tem decēnio Abimelechus cū filijs breui tēpore
alius post aliū obiit: quo casu Naamis in maxi-
imum mœrorem coniecta, desolata à charissimis
quorū consuetudinem amorī patriæ præulerat,
mutato pro re consilio reuerti ad sua decreuit:
iam enim res patriæ in meliori statu esse perce-
perat. Nurus autē eius nō sustinebāt ab ea di-
uelli, & uelit nolit comitari eam uolebant. At
illa precata eis feliciss coningium, quam in quo
cū filijs suis uixissent, & in reliquis rebus pro-
speritatē, & docens quòd in se nihil esset opis,
rogabat ut manerēt, nēue relicta patriā in cū-
tū incertū sequi miserā socrū cuperēt. His moni-
tis Orpha paruit: Ruthē uerò nolentē manere, cu-
iusuis fortunæ futurā sociā se socrus abduxit.
Quæ postquā unā peruenerūt Bethlema, Bozus
Abimelechi cognatus eas excepit hospitio.
Cumq; Naamis à ciuibus suo nomine appella-
retur, iustus, inquit, uocaretis me Marā: signifi-
cat autē Hebræorū sermone Naamis felicitatē.

Ruth 2. *Mara dolore. Et cum esset messis tēpus, Ruthe permissu socrus exhibat ad spicilegiū, ut cibos sibi pararet, casuq; in Bozi rus deuenit: qui cum paulo post superuenisset, cōspicatus puellā, de ea millicū percōtatur. Is denarravit omnia domino, que paulo ante ex ipsa cognouerat: qui exosculatus in ea beneuolentiā erga socrū, & affectū erga defunctū maritū, noluit spicilegio contentā esse, sed permissu ut sibi ipsi meteret quātū posset, ac sumeret: mādauitq; millico, ne eā prohiberet, & ut unā cū messoribus prādiū ac potū ei preberet. Ruthe uerò acceptā ab eo polentiā seruaui socrui & uespere cū frugibus collectis simul attulit: (sed & Naamis seruaerat sibi quāsdam partes ciborū, quos ei uicini cōtulerant) narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditoq; ex ea quod cognatus esset, & propter pietatem forsā curā earū habiturus, exiuit etiā sequētib; diebus ad spicilegam cū Bozi ancillis. Post aliquot dies ia hordei tritura peracta uenit Bozus in suū rus, & cubabat in area. Hoc cognito cogitauit Naamis in rē ambarū fore si Ruthe cū eo cubaret: misitq; eō Ruthe dormituram ad pedes eius: quā nefas rata non parēre socrui, fecit quod iussa est. Ac primò nō sensit hoc Bozus altū dormiēs: sed circa mediā noctē experrectus: sentiēsq; eā unā cubare, quā siuit quānā esset. Edidit illa nomē, & famulā se in eius potestate dixit. Tacuit ille tum, sed mane summo*

prius

Ruth 3.

priusquam famuli ad opus surgerēt, excitatam
 iussit hordei quantum ferre posset capere, & pri-
 usquam aliquis eā ibi dormisse uideat, ad socrū
 redire: cauendos enim tales rumores, maximè si
 nō de nihilo oriātur. Ceterū meū, inquit, consiliū
 est hoc: rogabis eū qui tibi propinquior est quā
 ego, ante uxore opus habeat: quod si aiat, seque-
 ris eum: sin minus, mea legitima cōiux eris. Hæc Ruth 4.
 uerba ubi renūtiavit socrui, bonā spē habuerūt,
 Bozo res earū cura futuras. Circa meridiē uerò
 reuersus ille in oppidū, senatū coire fecit, ac mox
 Ruthem & cognatū illū acciuit. Qui postquam
 uenit, Abimelechi, inquit Bozus, et filiorū sor-
 tem possides. Fessus est aliter possidere se, idq; in-
 re propinquitatis. Tum Bozus, ergo nō ex parte
 tantum legū meminisse oportet, sed omnia iuxta
 præscriptū earū facere: Ecce adest mulier, quā si-
 nis possessionē agrorū retinere, lex te ducere iu-
 bet. At ille Bozo & sortē & mulierem cessit,
 quādoquidē & ipse defunctorū esset cognatus.
 Sibi enim iam & uxore esse & liberos. Id Bo-
 zus apud senatū cōtestatus, iussit mulierē acce-
 dere illum, & iuxta legē calceū ei detractū in
 faciem incutere: quo factō Bozus duxit Ruthē,
 & anno elapso natus est illis infans masculus:
 hunc Naamis nutricās Obede de cōsilio mulie-
 rum nominauit, sibi in senectute constituta in-
 seruiturū: nam ea uox Hebrais inseruientē signi-
 ficat. Ex Obede prognatus est Iessaus: ex hoc
 x 5 David

David rex, qui posteris suis regnū reliquit per viginti & unā aetates duraturū. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, volens Dei potentiā ostēdere, cui facile est etiam vulgares homines ad amplissimā dignitatē perducere, sicut perduxit Davidem ex mediocribus maioribus oriundum.

XV. Porro Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellū Palestinis inferūt ob causam talem: Eli pontifici duo filij fuerūt, Ophnes & Phineeses: hi cōtra omne ius & fas omnia sibi licere volebant: nec cōtenti honorarijs muneribus, etiā à rapinis nō abstinebant: mulierū insuper, religionis ergō confluentiū ad sacrū locū, pudicitia uel ui uel donis expugnabant, ita ut nihil à tyrānorū moribus differrēt. Hanc insolentiam inueniūt & pater ipse magnoperè detestabatur, diuinā ultionē nunquā non expectās, & populus iniquissimè ferebat. postquam autē illorum exitiū Deus & patri & samueli prophete etiamnū puero prædixit, tū uerò nō aliter quā defunctos filios lugebat. Sed priusquā de clade in qua sunt absumpti dicā, quædam de hoc propheta narrāda sunt. Helcanes Levita uir ingenuus Ramathā urbē in sorte Ephramitarū habitans duas uxores habuit, Annā & Phenannam: ex quarū posteriore liberos suscepit, nihilominus alterā quanquā sterilem diligēs. Is cum sacrificiū uenisset in Siluntē, ubi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes

uxori

uxoribus ac liberis distribueret, Anna uidens
 alterius liberos cum matre confidentes, in lacry-
 mas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis:
 cumq; consolationem mariti non admitteret,
 abiit in tabernaculum supplicatura, uotumq;
 factura, ablata sterilitate matrem factam pri-
 mum filium se consecraturã, ad ministeria Dei
 non uulgari more educatum. In huiusmodi pre-
 cibus longas moras protrahentem animaduer-
 tens Elis pontifex, qui ante tabernaculum se-
 debat, tanquam parum sobriam iussit abire.
 Quæ cum respõdisset, aquam se potare, sed mœ-
 stam quòd liberis careat, precibus à Deo sterili-
 tatis remedium petere, bono animo eam esse ius-
 sit, pollicitus habituram ex Dei munificentia
 filium. Tum demum hilaris ad maritum reuer-
 sa, cibis antè præmœrore fastiditis usa est: in
 patriam deinde reuersa, breui uterũ gerere cœ-
 pit: mox ubi pariendi tempus aduenit enixa fi-
 lium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exop-
 ptatũ à Deo. Cũq; parētes gratias acturi Deo
 pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, si-
 mulq; decimas ex more afferētes, mulier uoti rea
 puerum Eli tradidit, Deo cõsecratũ, prophetãq;
 futurũ: itaq; & comã alebat, & aqua tantum
 in potu utebatur, degebatq; circa fanum, cuius
 ministerijs educabatur. Hæcane autẽ alij præ-
 zereca filij ex Anna nati sunt, & filia tres.
 Porro Samuel exacto anno ætatis duodecimo
 prophe

1. Reg. 3. prophetā agere cœpit. Quadā enim nocte dormiente Deus nomine uocauit. tum ille ratus à pontifice se uocari, accurrit ad eum. Quo negante à se uocatū, Deus idem tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait: Ego mi Samuel nūc quoq; ut antè filii, sed Deus te uocat: quapropter præsto esse te respōde. Itaq; rursus Deo uocante, rogauit quid iuberet, paratū se ad ministerium offerens. Tum Deus, Quando, inquit, præsto es, audi imminere Israëluis cladem maiorem quàm credibile est, & filios Elis ambos una die perituros, & sacerdotiū meū migraturū in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quàm meū cultū, idq; ne cū ipsorū quidē cōmodo. Hoc oraculum cū ab adiurato extorsisset pōtifex, alioqui se nō cōtristaturo, certiorē iam expectationē exitij filiorū habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes

XVI. eius prædictiones ueris euentu approbāte. Per

1. Reg. 4. idem tēpus Palestini suscepta expeditione contra Israëlitas, castrametati sunt apud urbem Amphecam: & nemine ibi occurrēte, ulterius processerunt: tandem cōgressi prælio, Hebræorum circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremū instare putantes, mittunt ad pontificem atq; senatum, qui postulent arcam in aciem præferri, ut eius præsentia freti hostem superent, ignari eū qui sententiam semel aduersum

sum eos tulerat fore ut uincerentur, maiore esse quam arcam, quæ propter ipsum erat ueneranda. Venit igitur arca in exercitum, & cum ea pontificis filij accepto à patre mandato, si amissa arca uiuere sustineant, ne unquam in conspectum sibi ueniant: quorum Phinees iam sacerdotioungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebraeis arca animos addidit, uictoriam in hac sua existimantibus: contra hostes metuebant ne arca Israelitis esset presidio: attamen utrorumque expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum sperata Hebraeis uictoria, Palestinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebraei passi, cognouerunt frustra se in arca fiduciam collocauisse: namque primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos pontificis filij ceciderunt, & arca quoque in hostium potestatem deuenit.

Quomodo Elis audita filiorum caede, & arcae amissione prouolutus de throno expirauit. C A. XII.

Hanc cladem & arcae captiuitatem postquam in siluam Beniamita quidam iuuenis agrè seruatus è praelio renuntiauit, tota urbe repleta luctu, Elis pontifex, qui ad alteram portam sublimis in sella sedebat, audito euulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit: cumque audisset euentum praelij, tam militum quam filiorum cladem

Ibidem.

dem satis equo animo tulit, ut qui Deo prænuntiantem iam antè hæc præsciuerat: Solent enim longe grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt uerò etiam arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, uita anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadè die Phinees quoq; alterius è filijs uxor obiit, non ualens superare mariti infortunio. Peperit ea filium septimestrem quidem, uitalem tamen, cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomē, quam ea uox apud Hebræos significat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, pōtificatum obtinuit: nam antè in Eleazari familia fuit hoc sacerdotiū, quod filius à patre per manus accipiebat: ille enim Phineesi id tradidit, quod mox filius & successor eius Abiezeres filio suo Boceia reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit, post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod mansit eius generi usq; ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rursus redijt.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
SEXTVS.

Quomodo Palæstini peste & fame coacti arcam
Hebræis remisissent. CAP. I.

ART A de Hebræis uictoria, 1. Reg. 5.
sacraq; arca, quemadmodum
diximus, capta: Palæstini cum
cæteris spolijs Azotū eam re-
serunt & in fano Dei sui, Da-
gonis inter donaria collocant. Sequenti uerò die
manè uenientes ut adorarent Deum suum, in-
uenerunt eum è basi excidisse, & pronum pro-
stratum ante arcam: quod ægre ferentes, in pri-
stinum locum eum reponunt. Cumq; sæpius illuc
accedentes, semper prostratū & adorabundum
reperirent, stupor maximus ac perturbatio totū
populum inuasit. Postremò grauissima pestis
Azotiorum urbem atq; agrū adorta est. cor-
repti enim dysenteria cruciabiliter moriebātur,
nōnulli interanea uitiata morboq; corrosa eno-
mebant. Ager uerò totus scatebat muribus, qui
omnia uastantes, nec sigeribus parcebant, nec
cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij
pressi, nec ualentes amplius tolerare, intellexe-
runt arcam in causa esse, & uictoriam cū eius-
modi spolijs luctuosam sibi contigisse. Miserrunt
igitur

igitur ad *Ascalonitas*, postulantes ut arcam in
 ipsoꝝ urbē trāsferret: qui nō grauatim *Azoti*
 tiorū legationi annuentes, cupide arcā ad se re-
 ceperunt, moxq; eisdē, quibus illi, malis labora-
 uerunt: cū arca enim simul etiam calamitates
 sunt translatae. Itaq; hinc quoq; ablegata est ad
 alios, sed ne apud illos quidem permāsura: agi-
 tati enim eisdem pestibus, ad uicinas urbes eam
 transmittēbant: atq; in hunc modum quinq; Pa-
 lestinarū urbes peruagata est arca, ueluti tri-
 butū per singulis pōenā uiolata religionis exi-
 1. Reg. 6. gens. Quae defesse tot malis, & alijs exemplum
 facta ne arcam reciperet talia hospitij premia
 referentē, nihil superesse uidebant, quā ut bono
 aliquo modo à se eam ablegaret: & cum cōue-
 nissent quinq; ciuitatū principes, *Gitta*, *Acca-*
ronis, *Ascalonis*, *Gaze* & *Azoti*, dispicie-
 bant quid factū opus esset. Ac primū uisum est
 remittēdam esse arcā ad suos, cuius captiuitatē
 Deus ulcisceretur, quum tot mala simul cū ea
 regionē ingressa homines & agros uastare non
 desināt. Nec defuerūt qui huic sentētie cōtradi-
 cerent, negantes hęc imputāda captiuae isti ar-
 cae: cuius si tanta uis esset, aut si omnino Deo ca-
 ra fuisset, nunquā illam in diuersae religionis ho-
 minum manus deuenire permisisset: suadentesq;
 ut hos casus equo animo ferrent, & sic cogita-
 rent, hęc omnia nō aliunde quā à natura pro-
 uenire: quae & corporibus, & terris, & plantis
 & ceter

Et ceteris potentia suae subditis per certas tem-
 porum uices huiusmodi mutationes ingenerare so-
 let. sed uicit sententia probata prudentia homi-
 num, qui tunc aptiora ad propositum negotium cen-
 sere uidebantur. His neque remitti arcam placuit,
 neque retineri: sed pro quinque ciuitatibus quinque
 statuas aureas dedicari Deo in testimonium gra-
 titudinis, quod eius fauore seruari essent ex ea
 peste quam humanis remedijs euadere fuerit im-
 possibile: Et totidem mures aureos addi illis si-
 miles qui agris uastitatem intulerunt. His omni-
 bus in loculum inclusis Et super arcam impositis
 plaustrum ei nouum fabricari: uaccas deinde nuper
 enixas plaustro subiungi, inclusis domi earum ui-
 tulis, ne sint impedimento matribus, Et ut foetuum
 desiderio magis properent: ipsas uero deduci in
 trinium arcam uehentes, atque ibi relinqui, ut qua-
 cumque uelint uiam ineant. Et si quidem ad Hebraeorum
 regionem se uerterint, ad eamque perrexerint, credere
 arcam fuisse calamitatum causam: sin aliò deflexe-
 rint, retrahendas ex itinere, indubitato argumeto
 nihil in hac inesse uirium. Hoc consilium omnibus cal-
 culis est approbatum, quod mox opere sunt execu-
 ti, et paratis quae diximus, productoque in trinium
 plaustro ac ibi relicto ipsi retrorsum discesserunt.

Victoria Hebraeorum ductu Samuelis. CAP. II.

V Accis autem ueram uiam ingressis, Et re- Ibidem.
 Et non aliter quam si deducerentur tenden-
 tibus, principes Palaestinatorum sequebantur, cu-
 pientes

pientes cognoscere quò peruenirent, & ubi plau-
 strum sisterent. Vicus est quidam in tribu Iuda,
 nomine Bethsama: huc postquã uenerunt uacca,
 tametsi pulchram planitiem ante se haberent,
 ulterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plau-
 strum statuerunt: ad quod spectaculum à uica-
 nis mox cū gratulatione est cõcursum. Cùm enim
 esset æstas, & fruges ex aruis cõportarentur: u-
 uiderunt arcã, præ gaudio mittentes opus è ma-
 nibus, ad plaustrũ illud properabant. Demp-
 tã deinde arcã, & uas quod statuas illas ac mures
 cõtinebat, in petra quadam quæ in cãpo exsta-
 bat, deposuerunt: & accitis uictimis peractõq;
 sacrificio splendide epulati, plaustrum simul ac
 uaccas holocausto Deo fecerunt: quo uiso prin-
 cipes Palestinorũ retro ad suos sunt reuersi. Ca-
 terum indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex
 quibus septuaginta occidit, quòd cùm non essent
 sacerdotes, profanis manibus cõtrectare arcã
 sint ausi: quæ res letitiam uicanorũ nouo luctu
 nonnihil obscurauit, eò magis, quòd suos nõ fa-
 tali morte, sed diuina ultione extinctos deside-
 rabant: quamobrẽ indignos se ducentes qui ho-
 spitium arcæ præberet, mittunt nuntios ad uni-
 uersos Hebræos, qui certiores faciant de arcã à
 a. Reg. 7. Palestinis reddita. Illi re cognita transferunt
 eam in Cariathiarim, urbem uicinã Bethsami-
 tis, atq; ibi apud Aminadabum quendam Le-
 uitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrẽ, in
 ædibus

adibus eius collocant, idoneū sacrario locū existimantes, ubi uir iustus haberet domiciliū. Cura arcæ cōmissa est eius filijs quam per uiginti annos cū summa laude gesserūt : tot enim annos in Cariathiari māsit, quatuor solis mensibus apud Palaēstinos detenta. Cumq; populus toto hoc 11.
 uicennio uotis & sacrificijs operam daret, magnamq; religionē & cultus diuini curā prae se ferret, propheta Samuel animaduersa eorū propitidine, putans se nactū occasionē adhortādi ad libertatē, & bona quae illam sequuntur, orationē & tēpori accōmodans & negotio, uerba in hāc fermē sententiā ad eos fecit: Viri Israēlita, quandoquidē nec hostis infestus esse desinit, & Deus uestris precibus flexus propitius esse incipit, oportet nō uotis tantū libertatē expetere, sed eō totis uiribus incumbere, ut uel nūc tandem illa potiri cōtingat. Cauete ergo ne uestriismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiā : expulsisq; omnibus uitijs ex animo, purgatas mētes ad Deū cōuertite, & in eius ueneratione constantē perseuerate : haec enim facientibus breui omnia bona uenient, & in primis noua libertas, & uictoria de hostibus: quae neq; armis, neq; robore corporū, neq; copiarū multitudine cōsequi licet: non enim his rebus Deus praemia proposuit, sed probitati ac iustitiae: qui uestrā expectationē nō fallat, mihi credite. Hāc adhortationē alacris populus sanctis
 y z accla

acclamationibus excepit, promptū se offerēs ad
 omnia quaecurq; Deus uelit ac iubeat. Samuel
 autē edixit ut cōuenirent in oppidū Maspha-
 rim, qua uox conspicuū significat: ibi hausta a-
 qua libauerūt Deo, & indicto unius diei ieiun-
 nio publicè supplicatū est. Nec latuit Palæsti-
 nos Hebræos circa Maspharim congregari, sed
 cōfl. st. m. cū magno exercitu affuere, sperantes se
 illos nec opinos posse opprimere. Quapropter tre-
 pidi ad samuelē concurrūt, consiliū dubijs rebus
 perētes, nihil dis. mulantes non esse sibi satis uel
 uiriū uel animi ad cōfl. gēdū cū tā potēte hoste,
 à quo toties uicti discessissent: et libēter quictu-
 ros si liceat, ne ultrò sibi perniciem accersere ui-
 dcātur. Cōuenisse se ad supplicationes & sacri-
 ficia, utq; sacramēto ad militiā adigerētur: nūc
 imparatis et inermibus imminere hostē, ut nulla
 spes salutis supersit, ni Deus à propheta exora-
 tus periclitātes in tutelā accipiat. Ille iubet eos
 sicuro animo esse, neq; enim auxiliū Dei de fore:
 et mactato agno lactēte, rogat Deū ut in se spe-
 rātes protegat, et à ni Palæstinorū rutos faciat:
 néue patiatur iam iterū ab eodē hoste cladē ac-
 cipere. Hac uictima egregie litatū est, & Deus
 presens ac propitius insignē uictoriam annuit.
 Sed priusquā uoiā flāma abs. meret, nondū sa-
 cro peracto, hostis in conspectu aciem explicat,
 rem factam se habere putans, mercepsis iudais
 imparatis ad pugnam, & tantum non inermi-
 lus, ut qui non in hoc in eum locum cōueniant.

At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiamsi quis prædixisset. Primum enim terra iubente Deo sub pedibus eorū intremuit, & uacillante uestigio mirabantur, nonnulli etiam in improvisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulguribus oculos ac manus semiustulati, ut ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totā ponebant: cum subito Samuel in perturbatos irruit, cæsisq; plurimis, reliquos usq; Corraeos (id loco nomen est) persequi non destitit: & fixo ibi sue uictoriæ fugæq; hostium termino, qui trophæi uice esset, appellauit eum Fortem, in signum donatæ à Deo cōtra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nūquam bellū instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incōmodi memoria intra fines suos se continuerunt: & inuersis rerum uicibus, eorū ferocia in partes uictorijs transiit. Nec his cōtentus Samuel, crebris expeditionibus & multis cadibus eos uastauit, donec omnino superbiam gētis perdomaret. Agrū etiam quē prælio uictis Iudæis abstulerant, quàm latè inter Gittam & Accaronē patet, armis recepit. Reliqui uerò Chanaanī pacem eo tempore cum Israëlitis habebant.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem uiribus, rerum administrationem filiis suis commisit. C. III.

Samuel autem rebus populi compositis, & iuridicis conuentibus per certas urbes instituit, ipse singulis annis bis eas obibat, & iura

y 3 redd

reddebat: multoq; tēpore hanc precipuā curam habuit, ut patrijs legibus respub. administrare.

III. IUR. Deinde senio grauāte, ut cōsuetis munijs
I. Reg. 8. sufficere nō posset, filijs suis principatū & curā reip. tradidit: quorū seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mādanitq; ut alter in Bethelis, alter in Bersabe ius diceret, partito populo, et sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitū est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc cōtrā ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimā uiam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tam ueritatis quam lucri respectum habebant: solutiq; in luxum ac delicias, tum Dei uoluntatem, tum patris contemnebant, cui nihil magis erat cordi, quam ut in populo iustitia uigeret quammaximē.

Quod populus offensus Samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit. C A P. IIII.

Populus autē uidens rempub. cura & diligentia propheta optimē constitutā, labefactari per filiorū eius impotentiam, uehementē offensus ad patrē cōcursum fecit, qui tum habitabat in urbe Ramatha: & cōmemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito preesse administrationi rerū non posset, obnixē precabatur ut regem aliquē declararet, qui toti genti cum imperio præsideret.

& à Palestinis illatae toties iniuriae poenas debitas exigat. Hac populi uoluntas uehementer I I I I.
 Samuelem cõtristauit, qui propter innatã iustitiam nõ amabat regiam potestatem ut nimiam. Valde enim optimatũ gubernatione delectabatur, nõ aliam ad felicitatẽ populi cõducibiliorem existimans: adeoq; res hac hominẽ sollicitũ habuit, ut nec cibum nec somnũ præ cura caperet, sed per totã noctem se in lecto uersaret, multa interrim animo uolutans. Sic affecto Deus se uidentem præbuit, consolatus eum ne postulata populi egre ferat: dicens, non tam ad ipsum pertinere hanc cõtumeliam, quã ad se, quẽ nolint sibi solum esse regẽ: idq; moliri cœpisse iam inde ex quo primũ ope sua ex Aegypto sunt educti. Verum non multo post futurũ est, inquit, ut eos cõsiliũ huius serò poeniteat: quãdo nec factũ infectum esse poterit, & ipsi suam erga me aequẽ ac te ingratitudinẽ damnabũt. Nunc iubeo te eis creare regem, quem ego designaui: idq; prius quã facias, præmonebis quãtum malorũ sibi ultrò asciscant, protestaberisq; eos te inuito ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, mane cõuocatis Iudeis, declaraturũ se illis regẽ promissit, addens uelle se prius indicare, quæ erunt sub regibus ferẽda, & in quantis incõmoditatibus erit uiuendum. Scitote ergo primũ, quòd à uobis abstrahent uestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites, & satellites,

& cursores, & tribunos ac ceterationes: & alios
 item opifices, armorū suorum ac currū aliorumq;
 instrumentorū fabros: preterea villicos agrorum
 suorū & aratores, & vinearū fossores: & nihil
 est quod nō cogētur facere more mancipiorū qua
 pecunia paratur. Filias quoq; uestras facient sibi
 unguētarias, & culinarias, & panificas: & ad
 alia ministeria cōpellent, qua ancilla necessario
 verberū formidine obeunt. Possessiones etia ue-
 stras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus
 donabunt, & pecorū greges unicuius è suis lar-
 gientur: & ut cōpendio dicā, seruietis unā cum
 omnibus uestris regi, nō secus atq; domestici ei eius
 famuli: cumq; hæc omnia patiemini, veniet vobis
 in mentē huius meæ prædictionis, & poenitentia
 tacti supplices Dei miserationē implorabitis, ut
 vos à regibus liberet. Verum ille nō admittet eas
 preces, sed repulsos sinet dare poenas inconsulta
 temeritate. His præmonitionibus multitudo erat
 surda, nec à proposito dimoueri poterat, cōtem-
 ptis omnibus qua Samuel in rem eorū afferebat:
 sed urgebat obstinatē ut missa futuri cura re-
 gem crearet: quandoquidē nisi regis ductu vin-
 dicare se de inimicis gentibus non ualèrent: nec
 esse absurdum, si cum finitimi omnes regnentur,
 & ipsi eandem Reip. formam accipiant. Samuel
 uerò uidens se prædictionibus suis parum profi-
 cere, sed pertinaciter eos in sententia manere:
 Nunc, inquit, abite domum quisq; suam, & cum
tempus

tempus erit accersam uos, quàm primum cognouero, quem uobis regem Deus dare uelit.

Saulus iubente Deo rex declaratur. CAP. V.

ERat quidam ex tribu Beniamitide, uir be- 1. Reg. 9.
ne natus & laudatis moribus, nomine Cis:
huic erat filius, nomine Saulus, egregia tum sta-
tura, tum specie, quibus respondebat & animus.
Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris
iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes
amisisset, filium cum uno famulo ad eas quæredas
misit. Qui cum perlustrata sua tribu eas non inue-
nisset, ad alias uenit: & cum nusquam compare-
rent, decreuit redire, ne patri sollicitudinis causa
fieret. Et dum non longe à Ramatha oppido iter
faciunt, famulo admonere habitare ibi prophetam
ueridicum, eumque omnino consulendum esse: sic enim
scituros quid actum esset de asinis: respondit, nihil
se habere quod mercedem diuinationis daret: iam
enim uiatricum esse consumptum. Et dicente famulo,
superesse quadrantem sicli, eumque dari posse (ne-
sciebant enim prophetam mercedes non accipere)
itum est ad illum: inuentusque circa portam uirgini-
bus aquatum eunibus, interrogat ubinam sit pro-
pheta domicilium: quæ indicatis adibus, iubens
properare prius quam eat ad coenam: præbere
enim eum epulum, & nihil esse in mora nisi ut ille
primus accubaret. Samuel autem hac ipsa de causa
conuiuas uocauerat: nam pridie cum per totam diem
precatum esset Deum, ut certior se redderet quem

y s creat

creaturus esset regē, in crastinum se id facturum
 pollicitus est: circa eandē enim horā missurum se
 Beniamitā quendā iuuenem. Quam ob rē sede-
 bat in solario, expectans præsinitū tempus, quo
 peractō ad coenā se conferebat. Cumq; Saulū of-
 fendisset, Deus inspirauit ei, hūc esse futurū prin-
 cipem. Saulus uerò accedēs eum, salutatū prius
 rogat ubi propheta habitat: hospite enim se hoc
 ignorare. Cumq; ille respōdisset, se eum esse. & ad
 coenā duceret, dicens nō asinas tantū quas qua-
 reret saluas, sed omniū omnia bona in potestatem
 eius fore: supra spem, inquit, meam sunt ista do-
 mine: neq; enim ea est mea tribus qua reges pro-
 ferat, & familia mea humilior est alijs fami-
 lijs: tu uerò ludis me, & maiora quā pro mea
 conditione loqueris. Propheta autē deductū eum
 ad conuiuium accumbere fecit, & famulū supra
 alios uocatos, erant hi septuaginta numero: ius-
 suq; ministris ut Saulo portionē regiam appone-
 rent: cumq; iam hora dormiēdi adesset, alij qui-
 dem surgētes domum quisq; suam reueriebantur.
 Saulus uerò apud prophetā cum famulo perno-
 tavit: & cum primū dies illuxit, Samuel exci-
 ratū eum in uia deduxit. Postquā autē egressi
 sunt urbē, monuit ut famulo praece dere iusso, ipse
 paulisper subsisteret: esse enim quod sine arbitrio
 illi uellet dicere. Tum Saulus famulum ablegat,
 & propheta deprompta lecytho caput iuuenis
 oleo perfundit, simulq; regem saluat, Deum ei
 honor

2. Reg. 10.

honorem hunc ratū facere dicens, pro tutela Hebraeorū, quorū iniurias bello Palestinis illato ulcisci debeat. Hæc ita fore hoc argumēto cognoscere poteris: In hoc itinere offendes tres hoīes religionis ergo rēdentes ad Berhela: quorū primum uidebis ferre tres panes, secūdum hadū: hos tertius sequetur utrem uini baiulās. Hi tibi comiter salutato dabūt panes duos, & accipies. Inde uenies ad Rachelis monumentum, ubi occurret tibi qui nūtiat inuētas esse asinas. Inde progressus ad oppidū Gabatha, in coetū prophetarū incidēs: & correptus diuino spiritu, unā cū illis prophetabis, ut quotquot hæc uiderint, attoniti miraculo dicant, unde hæc felicitas Cisi filio? His signis uisis certo scito Deū esse tecū, & saluta patrē tuum & cognatos. Venies autem Galgala, me accersente, ut pro his Deo pacificas hostias immolemus. His predictis dimisit iuuenē: & quicquid predictū est occurrit ei in hoc itinere. Postquam autē domū rediit, percōt ante cognato suo Abenaro, quē præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio: nihil illi celauit, ne hoc quidem, q̄ apud prophetā fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas: de regno tantū tacuit, ne ea res uel credita inuidiā, uel nō credita uanitatē opinionē ei cōtraheret: quāuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamē ac consultius arbitratus est silentiū, reputās credo humane nature infirmitatē, quod nemo cōstans in amore, sed

etiam si

etiam si manifesto diuino suffragio felicitas con-
 tingat, iamē alios sibi præferri iniquè & inuidè
 ferunt. Porro Samuel populam in oppidum Mas-
 phatim conuocat, & cum frequētes adesse uide-
 ret, in hanc sententiam alloquitur, Hæc iussit me
 dominus suo nomine ad uos perferre. Ego uos in
 libertatē uindicauī, primum Aegyptiorum ser-
 uos, deinde à uicinis regibus toties uictos ac sub-
 iugatos: pro quibus beneficijs hanc mihi gratiam
 reponitis, quòd abrogato mihi quantum in uobis
 est imperio, quasi nesciatis utilissimū esse homini
 à Deo regi, unū è uestro numero digniorē existi-
 maris, qui uobis præsit: qui subditis tāquam pe-
 cudi bus pro sua libidine utēs, quidlibet in quē uis
 licere sibi uolet: nō enim fieri potest, ut homo erga
 hominē sic affectus sit, quē admodum ego erga à
 me ipso conditū. Eia quādo plus apud uos potest
 temerarius animi impetus, quā uel religio, uel
 beneficiorū memoria, digeratur multitudō p̄ tri-
 bus & familias, et fuit sortitio. Quo factō Ben-
 iaminica tribus fors exijt: dein familiarū noībus
 in urnam coniectis: Metri familia fors obuenit:
 postremò cum uirum sortitio fieret Saulo Cisi fi-
 lio regnū sortitio obtigit. Iuuenis uerò q̄ hoc præ-
 sciabat, abdiderat se, uideri uolēs inuitus ad re-
 gnū accedere. Tanta fuit prædicti modestia si-
 mul & tēperantia, ut cō pleriq; uel modica feli-
 citate potius sui præ lætitia sint cōpotes, &
 omnibus se ob oculos ingerāt: hic tot populorum
 rex

*rex declaratus ac dominus, nō modò nō ostēderet se, uerū etiā ē subditorū conspectu subduceret, ut nō absq; negotio posset inueniri. Cumq; nusquam comparēte Saulo omnes essent solliciti, hāsistantes quidnā fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, ut latebras indicet, desideratūq; iuuenem exhibere dignetur. Quod ubi impetratū est, mittit qui eū adducāt: & postquam uenit, in medio populi iuuenē statuit uniuersis cōspicuum, ut qui humeris tenus supra omnes excelleret, et ipsa statura maiestatiē regiā pra se ferret. Tum propheta: Hunc uobis Deus dat regē. cōtemplamini quantū omnibus praeeminet, & quā sit hoc honore dignus. Cumq; populus acclamasset, *Uia rex propheta cōscriptis in libro omnibus quae illis sub regia dominatione erāt euētura, recitauit ea populo rege praesente, & librū in tabernaculū Dei reposuit, ut esset apud posteros praedictionis suae monumētum. His ita perfectis, dimissoq; populo, ipse reuersus est Ramatha in patriā. Saulum uerò in natale oppidū Gabatha r. deuntem mulier boni uiri conuabantur, ut nouo regi debitum officiū prestātes. Sed plures mali & factum hoc eorū uitio uertebat, & ipsi contēpto rege nullis uel muneribus uel obsequijs gratiā eius demereri conabantur. Mense autē post acceptū regnum elapso, exortū cōtra Naasen Ammanitarū regē bellū apud omnes ex aequo auctoritatem illi parauit. Hic enim diu Iudaeis ultra Iordanem**

habi

1. Reg. 11.

*habitantibus infestus, postremo cū magno & for-
 ti exercitu regionem ingressus, urbes eorum subin-
 gare coepit: nec cōtentus libertatē in praesens ab-
 stulisse, ut omnem rebellandi materiā in futurum
 adimeret, tam ulirō deditis, quā ui subactis de-
 xtrum oculum eruebat: ut quoniam scutum sini-
 stro prospectum negat, omnino inutiles bello fie-
 rent. Hoc modo tractatis trans amnem incolen-
 tibus in Galadenā exercitum duxit: & castra
 metatus ad primariam regionis urbem, cui no-
 men est Iabes, oratores eō misit, qui condiciones of-
 ferrent, ut aut deditione facta dextris oculis or-
 bentur ut alij: aut internecionem hominū & op-
 pidorū excidium expectent: eligerent ipsi utrum
 mallent, parvā corporis particulam decidere, an
 in omnium facultatū simul & vita discrimen ve-
 nire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec
 hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum:
 sed inducias septem dierum petierūt, ut missis ad
 consanguineos nuncijs postularent auxilium: &
 si impetratum fuerit, bellum gerant: sin minus,
 promittebant se deditionē facturos quacunq; con-
 ditione hosti liberet. Naases autē qui Galadenos
 contemnebat, non grauatim inducias dedit: per-
 missis undecūq; suppetias implorare. Qui euesti-
 gio per omnes Israelitarum urbes nuncios dimise-
 runt, significantes se minis Naasis in extremam
 desperationē adductos: sed quocunq; illi venirent
 tantundem metus quantū mœroris afferebant, ut
 nemo*

nemo se mouere auderet, Caterum cum ad regiam quoq; uenissent, & ibi etiã populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quã mœrens, Saulus rure domum reueriens, & animaduersa mœsticia populi, scitatus satin' saluæ res essent, & quæ noua causa tristitiæ: ex nūcijs omnia cognouit. Mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die uenturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, ut exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros uero ciues periculo exemptos inspiciat: atq; his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus uti decreuerat.

Sauli uictoria contra Ammanitas. CAP. VI.

Volens autem pœnæ formidine populum ad 1. Reg. 12.
 Ammaniticum bellum excitare, quo celerius conueniret, boum qui fortè ab opere ueniebant nervos succidit, idem passuros minatus qui postridie cū armis ad Iordanē non afforent, secuturi quocunq; ipse ac propheta ducerēt. Eo metu factū est, ut cū omnes ad præfinitū tempus præsto essent, recensitis apud Balam oppidum copijs, inuenirentur septingenta milia confluisse, absq; tribu Iudæ: quæ sola armavit L. X. milia. Transgressus dein Iordanem & decem schœnorū spatiū nocte una emesus, ante solis ortū quò destinabat peruenit: & diuiso trifariam exercitu, undiquaq; hostē nihil tale expectantē aggreditur: eacriter pugnādo ingēti strage cædit inter ceteros Naasem

*Naafen regē occidit. Hæc uictoria Sauli nomen
 apud omnes Hebraeos inclytū reddidit, fama lon-
 ge lateq; fortitudinē uiri celebrante. Si qui enim
 erant qui prius eum cōtemnerent, tūc mutata in
 diuersum opinione nullo nō honore dignū pradi-
 cabant: nam non contentus Iabesenos seruisse, in
 Ammanitarū regionē irruptione facta totā ua-
 stauit, & ditato ex prædā exercitus, gloriose do-
 mum reuersus est. Populus uerò nimio gaudio ge-
 stiens, placebat sibi quòd talē regē esset nactus,
 & illis qui inutile fore dixerāt insultabat, rogi-
 tans ubi nūc essent isti cōtemptores, & ad sup-
 plicium eos deposcens: & alia multa iactabat, ut
 solet multitudo, quoties in aliqua felicitate con-
 stituta cōtra autorū eius aduersarios irritatur.
 Saulus interea studiū quidē ac beneuolētiā eo-
 rum collaudabat, sed iureiurādo affirmauit non
 passurū ut quisquam è cōsanguinea multitudine
 tam festo die rapiatur ad supplicium. Periniquum
 enim esse uictoriā à Deo datā civili sanguine pol-
 luere: sed magis decere ut positis odijs diē epulis
 ac hilaritate trāsigāt. Post hæc Samuele monēte
 opus esse aliter comitijs per quæ Saulo rata fiat
 regni possessio, cōuētus fit apud oppidū Galgala:
 ibi rursus inspectate tota multitudine propheta
 unxit Saulū sacro oleo atq; iterū regē cōsalutari
 fecit. Ita factū est ut mutato reip. statu regia do-
 minatio ītroducercetur. Sub Moyse enim ei disci-
 pulo eius Iesu, q̄ tū exercitui cū impero præfuit,
 optim*

optimates rē administrabāt : post cuius mortem
 octodecim annis populus sine summo magistra-
 tu uixit: deinde rursus ad pristinam regimenis
 formā redierūt, qui belli gerēdi sciētia & forti-
 tudine præcelleret, supremū iudicē constituendo:
 quam ob rē totū hoc tēpus, quo talis status du-
 rauerit, appellauerūt Iudicū. Samuel autē prophe-
 ta priusquā comitia dissoluerētur sic est allocu-
 tus populū: *A diuro uos per maximū Deū, qui*
nobis optimos illos fratres Moysē & Aaro-
nem misit, & patres uestros ex Aegypto edu-
xit, ut absq; pudore ac metu omnine affectu a-
lio, libere dicatis, nūquid cōtra ius & equū fe-
cerim, uel propriū lucri cupiditate, uel in alterius
cuiusquā gratiā. Coarguite me si cuius uirulum
aut onē, aut aliud quid tale accepi: cū tamē hu-
iusmodi munuscula quæ in quotidianū uictū ce-
dunt, ab uliro dātib; sumere, uitio uerti non so-
leat: aut si cuius iumento ad meas necessitates
usus sum: in his & similibus si quē offendi, nunc
rege presente dicite. Acclamatū est uno ore, ni-
hil tale eū fecisse, sed sancte & iustē principa-
tum gessisse. Tū ille, Gaudeo nullas esse uestras
de me querelas, at ego habeo nonnihil quod con-
querar, si uera loqui licet: quæ tamē iniuria ma-
gis ad Deū attinet, quem certē hoc facto ualde
offendistis, quòd aliū regē poposcistis: oportebat
enim uos meminisse, quòd auus uester Iacobus,
LXX. solis hominibus uestri generis comitatus,
i. Reg. 7.

2, fame

fame coactus in Aegyptū deuenit. Cūq; ibi in
 multa milia propagata esset eius progenies,
 eaq; graui & contumeliosa seruitute ab Ae-
 gyptijs premeretur, innocētibus uestris patribus,
 I. I. absq; ullo rege Deus tantā multitudinē eripuit,
 missis in hoc Moyse & Aarone fratribus,
 qui uos in hanc terram induxerunt, quam nunc
 possidetis: & tamen post talia beneficia non se-
 mel prodidistis ueram pietatem ac religionem,
 Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit,
 dum eius ope uicistis primū Assyriorum poten-
 tiam, deinde Ammanitarū ac Moabitarū, &
 postremò Palestinos: atq; hæc omnia cōfecistis
 non regum auspicijs, sed ductu Iaphihæ & Ge-
 deonis. Quæ igitur dementia uos impulit, ut de-
 eretantes imperium Dei, sub rege esse maletis?
 Gessi tamē uobis morē, eo declarato, quem ipse
 elegit. *Ut autē manifestè sciatis Deū uobis ira-
 tum, nec ei placere in regnū uersam uestram re-
 publicā, dabo euidentē signū diuinitus. Qualem
 enim nunquā quisquā a statis medio uidit in hac
 regione tēpestatē talem nūc impetrabo à Deo,
 quæ uerbis meis fidē astruat. Vix ea fatus erat,
 cū tanta uis tonitruū ac fulgurum & grādinis
 ingruit, ut a toniti extremaq; timentes fateren-
 tur se peccasse, & per inscitiam in hūc errorem
 prolapsos, rogarentq; prophetā ut paterno affe-
 ctu eos cōplexus, in gratiā Dei placati repone-
 ret, & quēadmodū aliorū antea, huius quoq;
 peccati*

peccati ueniã impetraret. Pollicitus est ille rogaturũ se pro eis Deũ, & exoraturũ: simulq; cõsiliũ dedit, ut probi ac iusti esse perpetuò studerẽt, nec unquã obliuiscerẽtur, in quantas clades & calamitates ob neglectũ uirtutis incidissent. meminissent præterea prodigiorũ Dei legumq; per Moysen latarũ, si carã haberent uel suã ipsorũ uel regis incolumitatẽ. Quòd si hæc negligerent, prædixit grauem ultionem tam ipsis quã regi non defore: atq; ita denuo confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

Palæstini Hebræos bello aggressi
uincuntur. CAP. VII.

R Ex autẽ delectu habito, cõscriptisq; tribus milibus, duo milia sibi uoluit esse satellitium, cum quibus ad habitandum Bethela se contulit: reliquos Ionathæ filij satellites esse ^{V I.} iussit, quem misit in Gabam: ille uerò expugna- ^{I. R2g. 13.} uit castrum quoddam Palæstinorum non longe inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt & occupatis opportunis locis præsijs ea cõmuniuerũt, & omni prorsus ferri usu eis interdixerũt. quã ob rẽ si quãdo agricolis opus esset aliquo ferramento, puta uomere aut ligone, aut alio ad colẽdũ agrũ necessario, à Palæstinis instrumẽtũ erat petẽdũ, Vt uerò audiuerũt expugnatũ castrũ, indignati & nõ ferẽdã cõtumeliã dictitãtes, armãt cõtra Iudæos trecẽta milia pedum, curruũ triginta
2 2 milia,

milia, equitū sex milia, & castra metati sunt
 ad oppidū Machmam. His cognitis rex Saulus
 profectus est Galgala: & dimissis præconibus
 per totā ditionē edicit, ut qui saluā uult liberta
 tē populi, cōtra Palæstinos arma capiat: dissi
 mulās interim eorū potētā, & negās tales esse
 ut timeri debeāt. sed ubi certò cōpertū est maxi
 mū esse hostiū numerū, metus omnes Sauli subdi
 tos occupat, & pars in spelūcas ac loca subter
 ranea se abdūt, plures uerò ultra Iordanē fugiūt.
 quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus teneba
 tur, Saulus autē accersit prophetā, ut de cōmuni
 cōsilio res geratur. Ille renūciat, debere eū eodē
 loco manētē cōparare uictimas: se enim post se
 ptē dies uicturū, ut immolatis sabbato uictimis,
 cū hoste pralio decernatur. At ille expectauit
 quidē quātū propheta iusserat, sed nō per omnia
 fuit obediēs. Cū enim cūctari prophetā cerneret,
 & se paulatim à militibus deseri, uictimas ad
 altare obtulit. Cumq; nūtiatū esset prophetā ad
 uentare, honoris causa obuiā ei prodūt. Ille malē
 factū dixit, q̄ neglectis suis mādaris, se absente
 preces & sacrificia quæ Dei uoluntate faciēda
 erāt pro populo temere occupasset. Saulo uerò ex
 cusante, expectasse se ad statutū dierū numerū:
 sed cū milites audito hostē relicta Machma pe
 tere Galgala, metu se desererēt, necessitate cogē
 te properasse ad sacrificiū, Cōsultius, inquit pro
 pheta, fecisses, si mihi paruisses, & præ nimia
 festinatione Deū, cuius ego mētis interpretor sum.

nō cōtēpsisses: nā p̄ obediētiā & tibi diuturnita-
 rē regni. & posteris successione parare poteras.
 Ita Samuel offensus regis facto domū est reuer-
 sus, Saulus autē cū sexcētis tātū militibus & Io-
 natha filio venit in urbē Gabaonē: horū maior
 pars nō erat armis instructa, q̄ ea regio nec fer-
 rū haberet, nec armorū fabros, quod cura Pale-
 stinorū cautū fuisse diximus, Hi diuiso trifariā
 exercitu, per totidē vias regionē Hebræorū in-
 gressi omnia populabātur, spectāte Saulo rege
 cū filio, nec valēte prohibere hostē, propter suorū
 paucitatē. Occupauerāt enim collē quēdā cū pō-
 tifice Achia, qui fuit unus ex Elis pōtificis po-
 steris, & uidētes suorū res impunē agi & ferri,
 grauitē angebātur q̄ in se nihil esset præsidiū. 1. Reg. 14.
 Filius uerō Saulus cū armigero suo cōspirat, ut
 clā ingressi castra hostiū tumultū aliquē & tre-
 pidationē in eis excitarēt: & famulo omnē ope-
 ram in quēuis euentū pollicēte, etiā si mori oport-
 eat, soli à colle descēdētes uersus hostiū castra
 iter faciūt: ea sita erāt in loco prærupto, qui tri-
 bus angulis in lōgū excurrebat, rupe circūquaq;
 cincta, ceu munimento cōtra insultus hostium.
 Quapropter negligētius custodiebātur, quia pro-
 pter naturā loci nō solū ascēdere, sed ne accedere
 quidē tutū uidebatur. Ergo postquā eō accessē-
 rūt, Ionathas cōfortabat armigerū ad hostē ag-
 grediēdū, Si nos, inquit, uiderint, iusserintq; ascē-
 dere, omen uictoriæ accipiēdū est: quod si tacue-

rint, neq; nos uocauerint, reuertamur. Cūq; propius ad hostilia castra accederent appetente iā die, Palaestini ubi hoc uiderūt inter se dicebant: Ex antris & cuniculis prorepūt Hebraei: deinde Ionatha cū armigero inclamabāt, Venite huc daturi poenas audacia. Quā uocē Sauli filius cupidē arripēs, ut indubitātū omē uictoriae, tūc quidē recessit è loco in quo cōspecti fuerāt, sed ex alia parte ad rupē accedētes propter sitiū incustoditā, magno labore difficultate loci superata euaserūt ad hostē, aggressiq; sopitos uiginti ex his interfecerūt, & totū exercitum stupore ac cōsternatiōe repleuerūt, ut abiectis armis in fugā se darēt. Pleriq; uerò nō noscitātes inter se, q̄ ex multis gētibus cōflati essent, pro hostibus se inuicē inuadebāt: & cū nō putarēt duos tantū Hebraeos in castra penetrasse, mutuo Marte cadebāt: quidā metu uulnerum in precipitia aut ipsi ruebant, aut ut sit in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebantur. Cumq; renunciātū esse regi per speculatores tumuliū esse in castris Palaestinarū, interrogauit Saulus, nū aliquis è suis abesset: & audito filiū cū armigero abesse, iubet pōtificē sumpto sacerdotali habitu de futuris uaticinari. Quo respōdēte uictoriā Deū & hostiū cladē promittere, ducit milite in Palaestinos, & perturbatos adoritur, iā ante ipsos inter se depugnātes: quo audito, qui antè in spelūcas & subterranea se abdiderant, & ipsi prorumpētes milibus

VII.

litibus Sauli se agglomerat: iamq; ad decē milia creuerat, hostemq; tota ea regiōe palācē insectabatur. Ibi rex sine nimio gaudio parum sui cōpos, qd difficile sit eximiā felicitatē moderato animo ferre, sine per inscitā, dignum quiddā reprehensione admisit. Volēs enim meritas pōenas à Palāstinis ad satietatē repetere, diuis deuorū eū, quicūq; intermissa cede ante noctē cibum caperet, nolēs ante tenebras insequēdi & cedendi finē facere. Paulo pōst cū delati essent ad quādā sylvā Ephrēmidicā tribus refertā apibus, filius Sauli qui nō exaudiuerat patris imprecationes, easq; cōsensu populi ratas habitas, fauum fortē nactus expressum inde mel edebat: & monitus qd pater additis execrationibus interdixisset ne quisquā cibū ante solis occasum sumeret, edere quidē destitit: negauit tamē rectē id à patre factū: maiore enim vi & alacritate hostē persecuturos fuisse, si corpora cibo recurauissent, & longe plures affecuturos fuisse ac trucidaturos. Itaq; caesis Palāstinorum multis milibus, sub uesperā demū eorū castra diripiunt: & inter ceterā prādā magna pecudum copia reperta manant, carnibusq; nōdum à cruore purgatis uescuntur: quod ē uestigio regi à scribis renunciatū est, uulgus militū in Deum peccare, & carnes etiā tum cruētas coquere ac edere. Tum Saulus iubet saxum grāde in mediū prouolui, edicitq; ut super illud pecudes ingulēt, ne ue carnes cum

2 4 sang

sanguine comedat : quia factū hoc Deo displicet. cui edicto cum oēs parerēt, statuit ibi altare, & impositis uictimis holocausta Deo incendit: idq; altare omnium primum à Saulo extructū est. Cumq; eadē nocte priusquā uires & animos resumerēt, hostium reliquias uellet cōficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnā prae se ferēs alacritatē, accito pōtifice iubet cum diuinā super hoc uoluntatē querere, an sibi reliquum hostile exercitum delere permittatur, Pōtifice uerò negante Deum respōsum uelle reddere: Nō temere est, inquit rex, hoc Dei silentiū, qui antehac ultrò solebat quid facto esset opus cōsulere: sed oportet aliquod latens in nobis peccatum esse, quo offensus tacet. Sed iuro per eum ipsum, quòd etiā si filius meus Ionathas peccatū id cōmisisset, ut Deum placē, capitis poenā ab eo exigā, nō sicus quā si de quouis nihil ad cognationē meam pertinēte supplicium sumēdum sit. Tum acclamāte multitudine ut hoc faciat, uniuersos cōf. stitit in unum locum statuit, & ipse cum filio seorsum stans, sorte deprehēsurus quis in culpa sit. cumq; sors Ionathā indicaret, interrogat quid secisset, & cuius peccati sibi esset cōsciūs, Tum ille, Equidē pater, nihil aliud scio, nisi qd heri dū hostē persequor, edicti tui nescius de fauo degustauī, Saulus uerò iurat se eum occisurū, pluris quā genus aut naturā aut affectus, iusiurandum faciēs. Ille ne presenti quidē periculo

culo

culo territus, magno ac generoso animo se prae-
 buit, Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim
 hanc mortem fero, quae te religione soluat, dum
 prius tam magnificam uictoriam uidere contigit:
 maximum enim mihi fuerit solatium, Palesti-
 norum insolentiam ab Hebraeis esse perdomitam.
 Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem
 & miserationem flexa est, iurantque non laturos se
 ut occidatur Ionathas, autor tam luculenta ui-
 ctoria: atque ita iuuenem irato patri eripiunt, &
 uota Deo faciunt ut ipsum immunem a peccato
 faciat. Saulus uictor domum reuertitur, caesis
 circiter sexaginta milibus hostium. Feliciter de-
 inde regnauit, & contra finitimos Ammanitas
 & Moabitas, Palaestinosque & Idumaeos ac
 Amalecitas, & regem Obam multas res gessit pro-
 sperè, Habuit autem liberos mares tres, Ionatham,
 Iesum, Melchisum. Filiae fuerunt ei Merob &
 Michael. Copiarum imperium dedit patrueli
 Abenaro. Is Neri fuit filius, Nerus uero &
 Cis Sauli pater germani fuere Abelia filij,
 Abudabat autem & equitatu & curribus, &
 cum quocumque hoste congressus semper uictor reuer-
 tebatur, ita ut Hebraeorum res ad felicem statum
 perduxerit, & potentiam eorum in tantum au-
 xerit, ut omnibus finitimis essent formidabiles:
 ex iuuentutis uero numero robore ac specie praes-
 tantissimum quemque in suum deligebat satellitium.

Victoria Sauli contra Amalecitas. Cap. VII.

25 Samuel

VIII. *S* Amuel autē ad Saulum ueniens, ait se ad
 I. Reg. 15. illum missum à Deo; ut eum commoneface-
 ret, electiōe Dei cæteris eum in regno prælatum,
 atq; ideo par esse ut ei morē gerat in omnibus:
 quandoquidem ipse præsit populis, Deus autem
 & regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur,
 inquit, sunt mādātā domini: Quoniā Amaleciti
 Hebræos in deserto multis affecerunt iniurijs,
 dum egressi ex Aegypto in eā quā nunc tenēt
 regionē proficiscuntur, oportet iusto bello in eos
 uindicare, & denictos internecione delere: san-
 req; in omnē sexum ac ætatem, & has illis pro
 iniurijs patribus olim illatis poenas repēdere: ac
 ne iumentis quidē alijsq; pecudibus parcere, aut
 inde quicquā prædæ nomine usurpare, sed omnia
 Deo sacra esse, ut iuxta Moysis præceptum
 Amalecitarum nomē è rerū natura deleatur.
 Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ra-
 tus obedientiam in hoc consistere, si non pa-
 rēret tantum, sed etiam quā celerrimē mā-
 data exsequeretur: confestim omnes undiq; co-
 pias contrahit, & recensito apud Galgala mi-
 lite, absq; tribu Iuda circiter quadringenta mi-
 lia comperit, quæ tribus ex suo tantum delecta
 præbuit triginta milia. Saulus autem Ama-
 lecitarum terrā cū exercitu irrumpeus, pluribus
 locis insidias circa torrentē disposuit, ut nō solū
 marie aperto eos infestaret, sed ex improviso
 etiā per uias circumuictos opprimeret. Postremo

magno

magno praelio in fugã uersos non prius persequi
 destitit, quã ad unũ omnes ferro tolleret. Quod
 opus posteaquã ita ut diuinitus prædictum fue-
 rat successit, oppidatim bellum circumferre cœ-
 pit: quorũ aliquot machinis, alia cuniculis &
 operibus, nõnulla fame, siti, alijsq; modis cũ ex-
 pugnaver, usq; ad mulieres & pueros cadibus
 grassatus est, nec crudele nec inhumanũ hoc ra-
 tus: primũ quòd in hostẽ seniret, deinde quòd
 iussu Dei, cui non parẽre periculosum est. Cepit
 etiam regẽ hostium Agagum, cuius magnitu-
 dinem ac pulchritudinẽ corporis miratus, ser-
 uare eum decreuit, idq; nõ ex Dei sententia, sed
 uictus affectu proprio, incõcessam miserendi li-
 centiam suo periculo sibi usurpans. Deus enim
 ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidẽ
 parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris
 digniores esse uoluit. Saulus autẽ regem ipsum
 hostiũ, & malorũ omnium Hebræis autorẽ ser-
 uauit, pluris eius formã quã Dei mãdata fa-
 ciens. Hoc eius peccatũ imitatus est mox popu-
 lus: & ipsi enim iumentis ac pecoribus peperce-
 runt, in prædam cõtra Dei mandatũ abactis: pe-
 cunias etiã cæterasq; opes diripuerũt, nihil per-
 dentes nisi cõtempribile. Itaq; deuictis omnibus
 à Pelusio, quæ urbs est in Aegypti finibus, usq;
 ad rubrum mare, totã eam regionẽ. Saulus ua-
 stauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in
 Madianæ terræ medietate habitant. Hos ante
 belli

belli principium admonuit per nuntios, ut secederent, neue res suas cum Amalecitarū rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorū incolumitati, propter cognationē qua illis cum Raguēl

IX. *Moyſis ſocero intercedebat.* Atq; ita Saulus, ac ſi nihil eſſet prætermiſſum ex ijs, quæ propheta iuxta Dei uoluntatē de bello gerēdo mandauerat, ſed omnia fuiſſent ad unguē obſeruatata, lætus uictoria domū reuertitur. Deus autē offenſus eſt quòd regi erat parciū, & quòd populus pecudes in prædā uerterat, cum ipſe uenerum permiſiſſet. Iniquū erat cuius ope uictoria conigiſſet, eius mādātā cōtemni, etiam ſi is mortalis aliquis rex fuiſſet. Admonēs igitur ea dē re prophetā, ait ſe pœnitere Saulum elegiſſe, qui non curet iuſſa ſua exequi, ſed malit quicquid ipſi uiſum fuerit facere. His auditis Samuel uehementer cōturbatus, per totam noctē fuſis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à propheta rogatus ueniam regi nō annuit, quòd nō placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ nō aliunde magis naſcantur, quam ex nimia eorū in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriā aucupantur, imprudentes maiorē delinquēdi anſam offerunt. Poſtquā igitur Deus preces prophete non admiſit, & ſatis apparuit flecti eū nō poſſe, prima luce Samuel ad regem, Galgalis tunc agentem

agentem, proficiscitur. Hunc quàm primum rex vidit, accurrens salutavit, dicēs se gratias agere Deo pro victoria, omniaq; iuxta voluntatē eius esse peracta. Tum Samuel, Quī fit igitur quòd voces iumentorū & pecudum in castris audio? Respondit rex, populum hæc ad sacrificia reservasse: sed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatū deletam, nemine superstite. Solum se captivū adducere eorū regem, de quo ex propheta cōsilio se decreturū. Ad hæc propheta respondit, Non sacrificiis delectari deum, sed viris bonis ac iustis: hos autē esse qui voluntati & mandatis eius obsequuntur, nihilq; à se rectè fieri putant, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius consistere non in non sacrificando, sed in non obediendo: & qui non obediunt, unicumq; hoc & verum sacrificiū non offerunt, ab his Deum nec multas saginatas victimas, nec donaria ex auro argēto'ue fabricata vel postulare vel admittere: sed adversari hæc ut malitia magis, quàm pietatis argumenta. Contrà qui id solum meminērūt quod ab ipso iussum est, & mori mallent quàm inde discedere, his delectari, ac ne victimas quidem ab his requirere. quòd si etiā sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm à quocunq; alio vel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in iram Dei incurrisse: cōtempstisti enim & neglexisti mādata eius. Nam quibus

oculis

oculis putas eum inspecturum sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi fortè idè esse putas, perire, et immolari Deo. Quapropter expectabis amissionem regni, & huius potestatis, quae elatus cõtra autorè tuæ felicitatis mādata eius neglexisti. Saulus autè fassus est se peccasse & malè fecisse, quòd uerbis prophetae nō paruisset: metu tamè coactū se id fecisse, quòd non auderet milite prædæ cupiditate accensum cohibere. Sed da ueniā, inquit, & propitiu8 esto: Cauebo enim in posterū, ne in simile peccatum incidam, rogabatq; ut maneret tātisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille uerò qui prouidebat Deum nulla flectendum uictima, abire incepit.

Samuel ad Dauidem regiā potestaté transfert. C.IX.

TVM Saulus retinere eum uolens iniecit manum in pallium: & quia Samuel prope- rantius discedebat, scissura facta est in uestimento: cumq; propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad uirum iustum & bonum: Deum enim in proposito manere, neq; similem esse homini natura mutabili. Saulus sciebatur Deum sibi merito infensum, sed factum infectū fieri nō posse. Rogabatq; saltē hoc honoris sibi haberet, ut Deum simul in presentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiā Samuel, & unā cū illo adoratū iuit. Post hæc adductus est ad eum Agagus rex Amalecitarū: qui cum O mortem amarā, exclamasset, audiuit à propheta

pheta, Quemadmodum tu multis Hebræorū ma-
 tribus casis earū filijs lamenta & luctū attu-
 listi, ita equū est ut ipse matri tue mœstitiā
 afferas, iussitq; eum ibidem in Galgalis inter-
 fici: ipse uerò reuersus est Ramatham. Rex ue- X.
 rò tum demū sentiens in quæ mala offenso Deo
 peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur, quod
 nomen collem significat, nec post illam diem un-
 quam in propheta conspectū uenit. Samueli ue-
 rò uicē eius molestè ferenti, Deus hanc curam
 mittere iussit, & assumpto sacro oleo Bethle-
 ma proficisci ad Iesseum Obede filiū, & ex eius
 filijs eum ungere, quem ipse indicasset sibi regno
 dignum uideri. Cumq; propheta diceret uereri se,
 ne si Saulus hoc senserit, uel per insidias, uel etiā
 aperta uī perniciē sibi moliretur: iussus hac de
 re securus esse, ad dictū oppidum peruenit. Eo lo-
 ci magno hominū concursu salutatus est, qua-
 rentibusq; aduentus causam, sacrificatū se ue-
 nisse dixit. Peractō sacro Iessū ad epulas unā
 cū filijs cōuocat: uisq; natu maximo eximia sta-
 tura ac formā iuuenē, conijciebat inde hunc esse
 regnaturū. Sed hac parte nō est assequutus Dei
 prouidentia. Percontanti enim, an hunc iuuenē
 ungere deberet, quē ipse admiratus dignū regno
 ducebat: responsum est, non eadem spectare Deū
 quæ homines. Tu, inquit, uisa iuuenis pulchritu-
 dine, iam satis dignum principatu existimas:
 apud me uerò non eximia corporis formæ præ-
 mium

mium est regnum, sed animi uirtuti, & eum re-
 quiro qui hac sit perfectè excultus, pietateq; ac
 iustitia, obedientia & fortitudine animū exor-
 natus. His auditis propheta iubet Iesseum filios
 omnes ostendere, moxq; et alij quinq; adsuerūt:
 horum nomina iuxta etatis ordinem sunt hæc:
 Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanaël,
 Raël, Asamus. His quoq; uisis, qui nihilo de-
 teriores forma erant, propheta rogat Deum,
 quisnam ex his eligendus esset: & audito quod
 nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præterea
 liberos habeat. Quo respōdente, esse etiā unum
 nomine Dauidem, qui curam gerat gregū: pro-
 pheta iubet ut confestim uocetur, non enim lici-
 tum esse absq; illo sacrū epulum celebrari. Qui
 postquā accitus à patre uenit, adolescens colore
 flauus, & martium quiddam tuens, alioqui li-
 berali specie: tum propheta ad patrē uersus sub-
 missa uoce, hic est, inquit, quem regnare Deo ui-
 sum est, & cū dicto accumbit, & proximū sibi
 adolescentē collocat, ac deinceps patrē cum re-
 liquis filijs. Depromit deinde sacrū oleum, quo
 delibutū Dauidem in aurem admonet, Deū ita
 uelle, ut regnum in populum obtineat: præcipiūq;
 ut iustitiā colat, & operā dei ne unquā à man-
 datis Dei discedat: Hoc enim pacto & regnum
 eius fore diuturnum, & familiā uniuersam il-
 lustre nomen consequuturam. Palestinos quoq;
 ab illo subigendos, & cum quibuscunq; gētib;
 congressus

congressus fuerit, semper victorẽ rediturum, insignemq; inde gloriam tam sibi paraturum quam posteris relicturũ. Post hæc madata Samuel domum proficiscitur, simulq; numen deserto Saulo ad Davidem commigrat: quo factum est ut hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus uerò in morbũ demoniacũ incideret, ita ut præfocari ac strangulari uideretur, nec aliã opem inuenirẽt medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur: monuerũtq; ubiq; inquirendum, qui quoties rex à demone agitaretur, stãs ad caput eius uoce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cumq; rex sine mora queri talem mandasset, quidam ex astãtibus ait, se apud Bethlema uidisse filium Iessei, adolescentẽ liberali forma, & præter aliam honestam institutionem hymnos ad ciuharam canere doctũ, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittũtur ergo ad Iesseum abducturi Davidem à gregibus, nuntiantq; patri, regem audita adolescentis tam forma quàm uirtute, cupere ipsum uideri. Paruit Iesseus, simulq; munera per filium regi misit. Cumq; uenisset, confestim à rege admodum lato in satellitiũ assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à demone agitaretur, unicum erat in excantatione remedium, & solus David hymnos ad cinnynam accinens, regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iesseo, ut filium apud re-

gem

gem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius presentia delectabatur.

Expeditio noua Palæstinorū cōtra Hebræos. C A X.

X I.

1. Reg. 17.

Aliquanto autē post Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israëlitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecū oppida metantur: nec Saulus cunctatus ducto in hostē exercitu effecit, ut prioribus castris relictis in munitiore quendā collem è regione Israëlitarum Palæstini se conferrēt, ualle quadā inter utrosq; intercedente. In hanc è castris hostiū descendit Gittæus Goliathus, uir prodigiosa statura, quatuor enim cubitos uno palmo superabat, uastos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinq; millia siclorum pendebat, huic moli respondebat & galea & ocreæ: prae grandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorū siclorū ferro cuspidatam: ponē sequebatur armatorum phalanx. Hic cum inter utrāq; aciem cōstitisset, immani uoce sublata, Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam uos subire? Date mihi aduersarium, & duorū periculo decernatur, penes utros futura sit uictoria: ut quorū miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant: præstat enim unum aliquem, quàm totū exercitum, in periculum adducere. Hac locutus retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursus procedens eisdē uerbis est usus, atq; ita per quadraginta

draginta dies prouocare hostem predictis con-
 ditionibus non destitit, stupente saulo cū uni-
 uerso exercitu: qui prodibant quidem in aciem,
 sed à neutris initiū pugnae fiebat. Ad hanc ex-
 peditionem profecturus Saulus Dauidem remi-
 serat patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui
 tum signa regia sequebatur, isq; ad gregum cu-
 ram intermissam se receperat. Sed dum bellum
 ducitur magis quam geritur, missus à patre ue-
 nit in castra, uisurus quo in statu res essent, &
 fratribus necessaria portaturus. Interim Golia-
 thus ex more progreditur, & iam insolentior
 exprobrat, ne unum quidem esse inter Hebraeos
 qui in singulare certamē descendere audeat. For-
 tē tum Dauid cum fratribus colloquebatur de
 patre & rebus domesticis, auditisq; barbari
 conuijs grauer comotus, se paratum dixit ut
 hostem excipiat. At Eliabus maximus fratruū
 obiurgat hominē, per imperitiā rerū supra quā
 etatē eius deceat ferocientē, addens satius esse
 ut ad patrem ac greges quā primū reuertatur.
 Reueritus est Dauid fratrem, nihilominus apud
 alios milites professus est sibi nō deesse animum
 ad singularem pugnam, ita ut celeriter ad regē
 de hoc sit perlatū: quare accitus & iussus quid
 uellet dicere. Non est, inquit, rex cur abijciamus
 animos aut formidemus: Ego congressus cū ho-
 ste insolentiam eius comescā, & elatū ac fero-
 cientem prosternā, & ex terribili deridendum
 reddam

reddam: tãtoq; erit tua simul et tuorũ illustrior gloria. quòd ab adolescẽte magis quàm uiro hostis denictus uidebitur. Saulo uerò laudante generosum eius animũ, nec tamẽ audente rem tantam tam teneræ etati cõmittere: Non est, inquit, quod dubites, nam hæc Deo fretus polliceor, cuius fauorẽ iam non semel expertus sum. Quum enim paternos greges pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsamq; ferã in me impetum uertentẽ cauda correptã, soloq; afflictã occidi: neq; mitius tractaui ursum greges inuadentem: & hanc quoq; beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deũ atq; homines conuitia euomat, non patietur caeleste numen impune hoc illum auferre, sed meis eũ manibus perdomabit. Effecit tam prompta audacia iuuenis, ut rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio, simulq; ense ac galea. Tum David qui armis gestandis nõ assueuerat, grauari se his magis quàm muniri sentiẽs: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitrato pugna capessere: & cũ dicto arma deponit, baculumq; tantũ assumit, & coniectis in peram quinq; lapidibus de glare torrentis, funda dextram armatus in hostẽ properat. Hunc apparatus postquã uidit barbarus adeò cõtempnit, ut per ludibrium percõtaretur, num se canẽ putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam

gnam prodiret. Imò cane uiliore, respondit Dauid. Quo dicto comotus Goliathus, fanda et infanda conuitiatus minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibusq; pabulo sparsurū. Tum David, Tu me inuadis hasta tua cōfissus, ac thorrace, & gladio: mihi uerò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitū nostris manibus hodie deleturus est: auferā enim tuū caput, & reliquum truncum canibus tui similibus lanandum relinquam: & discant omnes quòd Deus curam Hebræorū habet, eiusq; providentiā uires nobis simul atq; arma suggerit: sicut contra, ubi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palestinus armis grauior quàm ut procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur,

Singulare certamen Dauidis & Goliathi, sequutaq; Palestinorum clades. CAP. XI.

Hic David impigrè occurrit, occultū adiutorē Deum secū in certamen ducēs, & promptū è pera in hoc selectum è correte unum lapidem, fanda rotatū tanta ui in aduersam hostis frontem infligit, ut ad cerebrum usq; penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciē est prostratus. Accurrit uictor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio barbari obruncat: tantumq; in eo momenti fuit, ut è uestigio Palestini terga uerterent. Videntes enim præstantissimum ex suis iacere, nullam amplius spem

spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga
 periculo se eximere conabantur. Tum Saulus &
 uniuersus Hebræorum exercitus sublato militari
 clamore in trepidos irruūt, & quotquot assequi
 poterant cedētes, usque ad Gitta fines, ac portas
 Ascalonis persequuntur. Cecideruntq; Palaesti-
 norum triginta milia, & duplo plures sunt uul-
 nerati. Saulus uerò à persequēdo reuersus castra
 hostium diripit ac incendit. Caput autē Golia-
 thi David in suum tentorium reportauit, & gla-
 dium eius Dco consecrauit. Motus deinde inui-
 dia Saulus coepit clam Davidem odisse, hac po-
 tissimum occasione: Cum enim uictor cum exerci-
 tu reuerteretur, honoris causa obuiam uenerunt
 ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala ac
 tympana canentes. Mulierū cantio fuit, Saulum
 millenos hostes profligasse: uirginum item, Da-
 uidem decies millenos sustulisse. Itaque audiens
 decuplo potiores uictorie partes adolescenti tri-
 bui, & ratus post tam gloriosum testimonium
 nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspe-
 ctum eū habere coepit: & parum tutum putans
 armatum circa se uersari, ex satellite tribunum
 fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati
 consultum uolens, ut saepe hostibus obiectum ali-
 quis casus è medio tolleret. David autē nusquam
 diuina ope destitutus, quocunq; mitteretur rem
 feliciter gerebat: ut ob eximiam fortitudinē non
 solū apud populū gratiosus fieret, sed etiā Sauli
 filia

*filia uirgo amore eius caperetur, ita ut ne patrē
 quidem latere id posset. Nactū enim se amplio-
 rem insidiarum tendendarum occasione putans,
 renunciantibus puella amorem, libenter se illam
 ei traditurum respōdit, futuram periculorum &
 exitij causam. Promitto, inquit, filie coniugium,
 si sexcenta hostiū capita afferat. Scio illum ho-
 noris avidum, & ex periculis gloriā perere non
 recusaturū, sed fortiter Palæstinos inuasurū: id
 quod mihi bonū erit & commodum: sic enim sine
 mea infamia sublatus securitatē nobis afferet.
 Mittit deinde domesticos qui Davidis mentem
 pertentarent, quomodo erga puelle coniugium sit
 affectus. Qui cū indicassent ei, quod ob gratiam
 qua cū apud regem, tum apud populum polle-
 ret, Saulus generum sibi eū destinasset: Vobis, in-
 quit, fortassis mediocris res videtur generum re-
 gium fieri, mihi certē non item, qui conscius mihi
 sum quā plebeijs ortus sim natalibus. Quo re-
 nūciato Saulus ad domesticos: Dicite, inquit, ni-
 hil me morari pecunias, aut dona que sponsæ of-
 ferat: hoc enim uēdere fuerit filiam magis quā
 elocare. Sed cupere generū, fortitudine alijsq; uir-
 tutibus præcellentē, quales in ipso iam comperi.
 Poscere autē pro nuptijs filie non aurum aut ar-
 gētum quod ē paternis edibus afferat, sed cladē
 Palæstinorū. & sexcenta eius gentis uirorū ca-
 pita. Nā & mihi nullū aliud tali munere opta-
 bilius: & filie fuerit honorificum non uulgaria*

A 4 dona

donā ista accipere, sed in matrimonium uiri spe
 Etate ac testata fortitudinis cōuenire. Quibus au
 ditis David putans sincere à rege affinitatem
 suam expeti, nihil cūctatus, neq; expendens nego
 cij difficultatem, cum suo sodalicio ad imperata
 exsequenda properat: & hic quoq; ut in cæteris
 propitium numen expertus, rem ex sententia con
 ficit. Cesis enim plurimis hostium, sexcenta ca
 pita abscisa signum uictoriæ ad regem retulit,
 promissi eum admonens.

Saulus Davidis fortitudinem admiratus, filiam
 ei in matrimonium collocat. CAP. XII.

I. Reg. 19. **S**aulus autem nō ualens tergiversari, quòd
 turpe duceret uel mentiri, uel prætextu affini
 tatis insidias & perniciem per mandata tam pe
 riculosa uiro forti struxisse uideri, collocat ei fi
 liam nomine Melcham. Nec tamen hæc ne
 cessitudo animum regis immutauit. Videns enim
 fauorem Davidis & apud Deum & apud po
 pulum augeri, parum tutum hoc existimauit uel
 regno suo, uel uita: & cum durum esset uel de al
 teruero periclitari, tollere hominē decreuit: eiusq;
 necis Ionatham filium cum domesticorum fidis
 simis ministros esse uoluit. Qui demiratus patris
 inconstantiam, quòd non solum amare talem in
 uenem desuerit, sed mortē etiam eius expeteret:
 eum propria beneuolentia, tum uirtute hominis
 motus, secretam patris uoluntatem ei nunciat:
 simulq; consulit, ut saluti suæ maturè fuga pro
 spiciat

spiciat, neu in sequentem diem usquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrē saluabo, & nactus occasionem de te mentionem injiciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optimè & de republica & de rege meritis opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius meritis donari: post colloquium autem certio rem te de patris animo faciā. Paruit huic consilio David, seq; quā primū è cōspectu regis subtraxit.

Quod rex Davidi necem sit molitus. CAP. XIII.

Sequenti autem die Ionathas patrem accedens, cum hilarem ac lubentem eum offendisset, cœpit de Davide verba facere. Pater, inquit, qua nam in re uel magna uel parua laesus inbes interfici uirum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palestineorum: quiq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebræum uindicauit, solus provocato hosti opponere se ausus: idem postea relato prescripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit: quò magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob uirtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, qua prius uiduitatem, quā coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans sine te flecti admittiora, ne uesenas in uirum primura optimè de
 A S famil

familia nostra meritum, quando te demoniaco morbo miserè uexatum pristinae sanitati restitutum seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregiè uindicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Davide abstinere se uelle. Vicit enim aequitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Davidi indicat mollitum patrem, iam nihil magis quam salutem ipsius cupere: reductumq; in aulam patri reconciliat, ut solita officia circa eum quem admodum antè obiret.

Quomodo David aliquoties infidias regis ægre elapsus, bis tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuit. CAP. XIII.

Per idem tempus Palaëstinis bellum redinte grãtib; David cum exercitu contra illos mittitur: breuiq; uictor magna eorũ strage edita ad regẽ reuertitur. At nõ ita exceptus est ab eo ut sperabat, utq; post rem feliciter administratã excipi oportebat: sed successu mœstus, eius felicitatem periculosam sibi fore existimabat. Cumq; rursum intẽperijs ut ante agituraretur, accitum in cubiculũ in quo decumbebat spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: Et illo iussa exsequente, spiculũ in eũ iaculatus est: quod cum David flexu corporis declinasset, domũ refugit, ibiq; per totã eam diem mansit. Noctu uerò misit rex qui usq; mane ades eius seruaret, ne clam

clam elaberetur, ut in iudicium euocatum capitali sententia dānaret. Melcha autē eius uxor & regis filia ubi patris uoluntatē cognouit, accurrit ad maritū, quanto is in periculo esset, ipsaq; una cum eo renunciāns, quo sine uiuere nec uellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehendat, auē nunquā posthac te uidebit: sed fuge dum per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuā salutē longiores faciat: alioqui scito quōd si te pater inuenerit, sine mora est interfectorus. His dictis fune per fenestram demissum periculo exemit: deinde parato lecto tanquā agrotanti, stragulis iecur caprae recens exemptū subiecit: diluculoq; uentibus quos pater ad Dauidem miserat, ostendit lectū opertum, & quod palpitatione iecoris stragula moueri uiderent, maritum agrum anhellare persuasit, addens totā noctem inquietā eum exegisse. Quod ubi renunciatū est regi, ea nocte in aduersam ualitudinem incidisse, iubet sic ut erat eum afferi, omnino enim illi moriendum esse. Qui cum reuersi ac relecto cubili artem muliebrem tandem deprehendissent, rem totam ad regem deferunt. Et cum pater expostularet, quōd inimicum sibi eripuisset, excusationem uerisimilem commenta est. At illum mortem sibi ni pareret ac adiutaret comminatum: itaq; uenia se dignam quae hoc non sponte fecerit, sed necessitate compulsā: debere enim illi cariorem esse uitam filiae, quā inimici interitum, atque ita ueniam

conseq

consequitur. David autem fuga clapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha, eiq; rem omnem quo erga se animo rex esset indicat, & quàm minimum absuerit quin spiculo ab eo traiectus fuerit: idq; cum neq; regē ulla in re lassisset, neq; in bello segniter aut improvidè se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia conficisset: atq; hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta uerò cognita regis iniquitate, relicta Ramatha Davidem ad quendam locū deducit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquandiu cū eo habitauit. Vi uerò nunciatum est regi Davidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahāt. Qui postquam ad Samuelem uenerunt, offendūt eū in cœtu prophetarū, moxq; eodem spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperūt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Davidē comprehensuros: quibus cū idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit: cūq; tertij quoq; prophético spiritu corriperētur, tandem iræ impo-rens ipse eò properat: iamq; non longe ab eo loco remotus prius quàm in conspectū Samuelis ueniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cumq; ad destinatū locum peruenisset, alienatus à mēte, abiectoq; uestitu nudus per diē ac noctē in cōspectu Davidis & prophetae iacuit. Paulo post ad Ionathā David peruenit, multa de patris eius insidijs conquerēs, quòd se nihil tale meruim

totis uiribus opprimere cuperet. Ille uerò rogabat
 ne uel ipse hoc temere suspicaretur, uel alijs fortè
 suggerentibus talia facillè crederet: sed sibi soli 1. Reg. 20.
 fideret, cui cõpertum sit, nihil mali patrè contra
 ipsum moliri: alioqui indicaturũ eum sibi fuisse,
 cum absq; ipsius consilio nihil agere soleat. Con-
 trà David iureiurando asseuerabat se uera dice-
 re: obiektabaturq; ut mallet credere ac saluti
 amici prospicere, quã cõtẽptiseius uerbis tanquã
 uanis tũ demum fidẽ habere, posteaquã extinctũ
 uel uiderit, uel audierit. Nã patrem talia con-
 silia ideo cum ipso non cõmunicare, quòd nõ igno-
 ret mutuã beneuolentiam qua inter ipsos interce-
 dat. Quare tristis quòd iam persuasus esset, per-
 contatus est, qua nã in re posset illi gratificari.
 Tum David: Scio, inquit, quòd bene mihi uelis,
 & gratificari cupias. Cras erit prima luna &
 solenne regis conuiuũ, cui me quoq; adhibere so-
 let: quare si ita uidetur extra urbẽ in agro clãte
 præstolabor: tu uerò cũ requisierit me, dic profe-
 ctum in patriã Bethlema, ut intersim festo quod
 mea tribus celebrat: idq; permissu tuo factum.
 Quòd si, ut mos est de amicis, dixerit, Feliciter
 profectus sit: scito illũ nihil mali aduersum me in
 pestore coquere. Sin autem aliter respõderit, hoc
 erit tibi iniqui in me animi argumentũ: indica-
 bisq; mihi rem, ita ut presenti me a calamitate
 mutuaq; nostra amicitia dignum est, quã fide in
 hoc data & accepta dominus cũ seruo tuo uo-
 luiti

luidisti inire: qua si me indignum aut erga paren-
 tē tuum iniurium censes, nihil expectatis eius ius-
 sis iam nūc me tuo gladio confodito. Hæc ultima
 uerba graniter ferens Ionathas, facturum se po-
 stulata promissu, & si quid patrem malè de ipso
 cogitare deprehenderit, indicaturū: & quò ma-
 iorem ei fidem faceret, educto sub diuum iurcin-
 rando cōfirmat, nihil se nō tentaturū quod ad sa-
 lutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hęc uni-
 uersitatē quàm late uides implet ac moderatur,
 quiq; prius quā eloquar mentē meam nouit, te-
 stis esto iniri inter nos fœderis, quodq; nō prius pa-
 tris uoluntatē scrutari desistā, quàm cōpertum
 habuero ecquid latentis odij aduersum te cōcepe-
 rit: et quicquid deprehēdero, siue amicū, siue in-
 fensum, cōfestim tibi significabo. Nouit deus quod
 ipsum tibi perpetuo propitiū precor, utq; semper
 tuas res prosperet, quæ admodum & nunc facit,
 & posthac facturum est: & siue pater meus siue
 ego tibi aduerser, tu tamē ope illius nunquā non
 uictor euades. Tu uerò memor esto huius nostri
 affectus, & si me perire contingat, liberos meos
 serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca.
 Post hoc iusurandū Dauidem dimittit, iussum
 in certum agri locum secedere, in quo se exercere
 solebat: cognito enim patris animo uenturum se
 illuc unā cum puero: & si, inquit, emissis tribus
 ad scopum iaculis, collecta puerum referre inesse-
 ro, iacere enim ante ipsum, scito nihil triste à pa-
 tre

ere timendum: quòd si contrarium me dicere audieris, patrè quoq; contrario modo affectum existima: utcunq; tamè ceciderit, ego dabo operã, ne quid tibi secus quã uelimus accidat. Tu cum lætiora tempora uenerint, fac memor sis horum, & liberos meos commendatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus David ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti uerò die qua fuit nouilunium, rex de more caste ac purè ad cœnã uenit: cumq; filius Ionathas dexter illi accumberet, alterumq; latus Abenares exercitus imperator clauderet, uidens Davidis locum uacuum tacuit, suspicatus eum ideo abesse, quòd à congressu uxoris non esset purus. Sed cum ne postridie quidè adesset, sciscitatus est ex filio, quæ de causa neq; tunc, neq; hesternæ die adfuisset solennibus epulis Iesæi filius. Respondit ille, profectum in patriã ad solennè tribus eius festinaturẽ, comitatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit, & si tibi idè uideretur, ibo: nosti enim quãt a beneuolètia hominẽ prosequar. Hic iam nõ amplius odium suũ Saulus apud filium dissimulare potuit, & euidenter patuit, quã infesto esset in Davidè animo. Iurgio enim adortus filium, desertorẽ eum patris ac hostem appellauit, sociumq; & adiutorem Davidis. Nee pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis conspiret, & non possit induci ut credat nunquam securè regnaturus incolumi Dauid

uide : simulq; iubet, ut hominem accersat, datu-
rum debitum supplicium. Cumq; filius quæreret,
ob quã culpam eũ capite plectere uellet, non iam
intra uerba irã continens proripuit se, & nactus
alicunde spiculum, impetũ in filium fecit : perpe-
rassetq; impium facinus, ni intercurso amico-
rum fuisset cohibitus : atq; ita manifestè mali-
gnum & infestum erga Dauidem animũ apud
filium prodidit, cum minimum abfuerit quin suis
ipsum manibus propter illũ perimeret. Ac tum
quidem regius filius è conuiuio profugus, oblitus
epularũ, tum suũ periculum, tum amici iam neci
destinati uicem dolens, in mœrore noctem exegit:
& prima luce ante urbẽ in agrũ prætextu exer-
cendi se, sed re uera ut amico indicaret omnia,
processit : peractisq; in iaculatione his quæ pro-
miserat, ablegatoq; in urbẽ comite puero, solitu-
dinem nactus ad colloquium Dauidis properat:
qui ut primum in conspectum est datus, procum-
bẽs ad eius pedes seruatorẽ suum salutauit. Ille
erectum à terra cõplectitur, atq; ita æquales duo
in mutuis amplexibus heretes iniquã sortẽ suam
deplorabãt, quæ illis suauissimã consuetudinẽ in-
uideret, & inuitissimos à se inuicẽ distraheret,
quod illis morte nihilo mitius uidebatur : ac uix
tandẽ multis lamētis exsatiati, obtestatiq; se in-
uicẽ ut mutua fidei perpetuò meminissent, digre-

XIII. diuntur. Inde Dauid fugiẽs infestissimum re-
3. Reg. 21. gem, in oppidum Nobam ad Achimelechum
sacerd

sacerdotē peruenit: qui solū neq; famulatio sti-
 patum, neq; amicis comitatum aduenisse uidēs,
 motus admiratiōe tāta solitudinis causam per-
 cōtatus est. Tū ille secreta mādata à rege se ha-
 bere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu
 opus esset, nā famulos in constituto loco sibi oc-
 currere iussos, Poposcit autem ab eo uiaticū, sic
 enim & amici officium facturum, & ad præ-
 sens negotiū opem collaturū: quo impetrato, ar-
 morū etiā aliquid periit, aut hastā aut gladiū.
 Fortē autē aderat quidā Sauli seruus natione
 Syrus, nomine Doëcus, regiarum mularum cu-
 rator. Pōtifex uerò negauit sibi esse quicquā ar-
 morum, esse tamē ibi Goliathi gladium, quē oc-
 ciso Palæstino Deo cōsecrauerat. Hoc accepto
 David extraditionem Hebræorum aufugit in
 Gittā Palæstinorū, apud quā regnabat An-
 chus. Vbi agnitus à regis ministris, & indicio
 ad regem perlato, hunc esse Davidem, qui tam
 multa Palæstinorū milia neci dederit: ueritus
 ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud
 Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem
 ac rabiem simulat, ita ut ore spumam emitte-
 ret, & alia signa insanie præ se ferret, quibus
 morbo fidem apud Gittēsiū regem astrueret: qui
 iratus famulis q̄ mente captū hominē ad se ad-
 duxissent, iussit ut quā primū eijceretur. Hoc p̄
 Eto ē Gitta cū euasisset, in tribū Iudæ peruenit,
 & agēs in spelūca quæ est in agro Adullame,

B misit

L. Reg. 22.

misit ad fratres qui eos doceret, ubinam ipse moraretur: at illi cū tota cognatione se ad eū cōtulerunt: nec nō & alij multi aut rerū nouarū cupidi, aut Saulū timētes, ad eū ultrò cōfluxerūt, operā suā ad omnē eius nutū offerētes: quorum numerus ad quadringētos creuit: quorū multitudine ac ope fretus, relicto eo loco ad Moabitārū regem proficiscitur, rogatq; hominē ut parentes ipsius intra regni sui fines tātisper reciperet, dū res eorū in meliore statu collocarētur. Quo impetrato, & parētib; in magno honore apud regē quādiu illic māserūt habitis, ipse iussu propheta relicto deserto in tribū Iudæ se cū suis trāsūlit, apud S.irim opp. dū se cōtinēs. Quod postquā ad Saulū delatū est, Davidē cū armatorū manu esse cōspectū, in nō mediocrē metū ac perturbationem regē cōiecit. Sciēs enim eius magnanimitatem ac fortitudinē, aliquid magnū moliturū suspicabatur, quod rebus regis aut periculum, aut ceriē difficultatis ac laboris plurimū afferret: convocatisq; amicis & ducibus & uniuersis suis tribulibus ad regiā urbē Gabā, sedēs in loco cui nomē Aruū, adstāte honoratissimo quoque, & toto satellitio, sic eos est affatus: Viri cōtribules, scio uos meminisse quantis à me affectis beneficijs, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur nū plura & maiora munera à Iessai filio expectatis: scio enim uos omnes in illū propensiores, initio facto à Ionat
 à Ionat

à Ionatha filio, qui & uobis huius sententiæ auctor est: nō enim me latēt clādestina inter illū & Dauidem iēta foedera: neq; q̄ cōsilio & opibus aduersariorū partes cōtra me adiuvat. Vos autē nihil hęc cura tāgit, sed quieti quò res euasura sit expectatis. Post hęc regis uerba ceteris silētibz, solus Doëcus Syrus mularū regiarum curator respōdit, uidisse se Dauidē in Noba oppido, quò cū ad pōtificē Achimelechū uenisset, ab eo de euentu rerū oraculū accepisse, adiutūq; cōmeatu & gladio Goliathi armatū, quò uolebat deductū esse. Accitus est mox cum tota cognatione pōtifex: cui rex, *Qua nostra iniuria provocatus excepisti Iessi filiū, & regis insidiatorem armis atq; cōmeatu instruxisti? aut cur etiā de futuris oracula ei reddidisti? Nō enim ignorabas, q̄ propter odiū quo familiā meā prosequitur, hinc aufugerit. Pōtifex autē nihil horū inficiatus, liberè fassus est hęc se nō tā Dauidi prestitisse quā ipsi regi. Excepi, inquit, nō ut inimicū tuū, sed ut fidissimū ministrū & tribunū, & quod maius est generū, ac propinqua necessitudine cōiunctū: quis enim putaret eū qui hoc honore à te dignatus sit, inimicū esse, ac nō potius cū primis beneuolam? Consultus etiā de diuinā uoluntate, nō nunc primum ei respondi, sed aliàs quoq; sepe numero. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negotium properare, non suppeditare quæ requirebat, ad tuā magis quā ad illius*

iniuriã pertinere iudicabam. Quare nõ est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidẽ moliri audiisti, ob exhibitã à me humanitatẽ, fauere me illi aduersum te cogites: in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum uolui, quicquid officij in illum cõtuli. His uerbis Saulus fidẽ habere noluit, q̃ plus apud eum metus periculi ualeret, quã excusatio quantumuis iusta: itaq; circumdatum armatis cũ tota familia iubet cõtrucidari. cumq; illis religio esset uiros Deo sacros ferro uiolare, Doëcum Syrum eã cadẽ perpetrare mãdauit: qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, põtificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecẽti octuaginta quinq;: moxq; missi sunt à rege Nobã sacerdotum oppidum, qui cõtrucidatis ad unum habitatoribus, nullo uel ætatis uel sexus respectu, postremò flãmĩ eã deleuerũt: ex quã clade unicus tãtum Achimelechi filius, nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum iuxta oraculũ Dei Eli põtifici olim redditũ cõtiguit: quo prædictũ erat, propter filiorũ iniquitatẽ eius posteritatẽ aliquãdo interiturã. Rex autẽ Saulus tam sauo facinore perpetrato stirpe põtificia internecione deleta, neq; teneram ætatẽ miseratus, neq; grãdænos reueritus, insuperq; ciuitate quã patriũ ac alumnã sacerdotũ & prophetarũ singulari priuilegio Deus elegerat, solo equata, satis declarauit quã prauum

sit

sit hominum ingenium. Tantisper enim dum hu-
 miles sunt atque plebei, quia non audent, neque
 liberum est natura obsequi, æqui ac boni uiri
 esse uidentur, mirumq; quoddam iustitiæ studium
 præ se ferunt: quin & pietatem interea colunt,
 Deumq; omnibus actionibus nostris interesse,
 omnes deniq; cogitationes intueri persuasum ha-
 bent. Sed simul atq; ad potentiam & imperium
 proeecti sunt, exutis pristinis moribus, & tan-
 quã in scena mutato habitu, nouaq; persona as-
 sumpta, in omnem audaciam & insolentiam, di-
 uinarumq; æquè ac humanarum rerum contem-
 ptum prolabuntur: & cum ad superandam inui-
 diam maximè illis opus est pietate & iustitia,
 cumq; omnes eorum non actiones solum, uerum-
 etiã uoluntates in cõspicuo sint omnibus propo-
 sitæ, tum maxime tãquã aut dissimulãte Deo, aut
 & ipso potestãte eorum formidante, in subditos
 debacchãtur: & quicquid aut per inanem metum,
 aut odium, uel fauorem irrationabile decernunt, id
 tum hominibus ratum, tum Deo quoq; ipsi probatum
 esse existimant: futurorum uerò prorsus nullum
 nec respectum nec rationem habent. Quotquot
 enim in eorum gratiam plurimos labores exhau-
 riunt, eos primùm euehũt: deinde iam honoratos
 per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed
 per calumniam etiã sæpe opprimunt, nõ cõsiderã-
 tes quã meritò, tãtumq; temerarijs delationibus
 absq; ulla probatione fidem adhibentes: & se-

uiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis se-
 uire est facile. Hæc ita esse manifestum exẽplum
 in Saulo Cisi filio nobis est exhibitũ, qui primus
 post sublata[m] optimatum administrationẽ, ac
 iudiciũ supremum magistratum rex Hebraeorum
 creatus, propter suspectum Achimelecum tre-
 centos sacerdotes & prophetas interfecit, ce-
 sosq; excidio urbis obruit, & quãrum in se fuit
 summi Dei fanũ sacerdotibus sacrissq; ministe-
 riy orbauit, post itã numerosam cede[m] ne patriam
 quide[m] eorũ & seminariũ superesse passus. Ab-
 iatharus autẽ Achimelechi filius, qui solus ge-
 neris sui superstes cede[m] sacerdotum euaserat, ad
 Dauidẽ fuga delatus, familie cladẽ & patris
 interitum ei renunciauit. At ille itã ante se hoc
 presagiuisse dicebat, cum illic Doecum uideret:
 facileq; suspicatu[m], calumnia[m] p̄otifici apud regẽ
 struendam: agerrimeq; ferebat q̄ ipse itã mali
 occasione[m] prabuisset: simulq; iussit, ut apud se
 maneret, q̄ nusquam tutiores latebras inuenire
 posset. Per idẽ tẽpus cum indicatu[m] esset Dauidi
 Palestinos in Cillanorum agrũ irrupisse, eumq;
 quãtus est popular, decreuit illos adoriri, con-
 sulto prius propheta, an Deus uictoria[m] annue-
 ret: confirmatusq; oraculo, & cum sua cohorte
 hostem aggressus magna cede repulit, pre-
 dasq; ex hostico egit, & Cillanis presidio fait,
 dum fruges ex areis cõueherent. Rescruit hoc ma-
 iurẽ Saulus: nã rei feliciter gesta fama cõtineri

1. Reg. 23.

non

nō potuit, quin latè propagata ad regis quoq;
 aures permaneret, nō sine ipsius *Davidis* laude.
 Quo nuncio laetus rex putauit se iā re facta ha-
 bere, audiēs inimicū s̄ intra unius oppidi mœ-
 nia cōclusisse, & diuinitus hāc occasionē oppri-
 mendi eius data dictitās, edicū populo ut *Cillā*
 properè circumuentā tā diu premat obsidiōe, do-
 nec *Davidē* in potestatē redactum interficiant.
 At ille oraculo admonitus, nisi maturè suis re-
 bus cōsuleret, fore ut *Cillani* eius ditione ab
 ira regis se redimat, relicta urbe in desertum se
 cum quadringentis armatis cōtulit, ibiq; collem
 quenda muniū insedit, nomine *Engelaim*. *Sau-*
lus autem cognito q̄ *David* non amplius apud
Cillā esset, expeditionē eā omisit. *David* uerò ex
 deserto in *Cana* locū agri *Zipheni* se cū suis trā-
 stulit: quò etiā *Jonathas* regis filius presto fuit
 saluatorus amicū, & de futuris colloquutus.
 Hortabaturq; eū ut bene speraret, né ue presen-
 tibus difficultatibus de fatigatus cederet: omni-
 no enim regnaturum eum, & uniuerso *Hebræo-*
rum populo præsaturum. Tales autem felicita-
 tes non solere ociosis contingere. Renouatisq; s̄oe-
 deribus & sancita sub *Deo* teste in omnem uia
 amicitia, additisq; diris execrationibus in eum
 qui prior à pactis recederet, illi eò loci reliquit
 metu nonnihil ac solitudine leuatum: ipse uerò
 domum suam reperijt. *Zipheni* uerò gratiam re-
 gis captantes, certiozem eum faciunt, *Davidem*

in agro suo morari : pollicebanturq; suam operã, ut in manus regis traderetur: occupatis enim quibusdam faucibus, nullũ reliquũ illi fore effugium. Saulus uerò hominibus collaudatis, gratijsq; actis, quòd inimicũ sibi indicassent: cumulate se illis beneficium repositurũ pollicitus, misit qui diligẽter quærerẽt Dauidẽ, omnesq; deserti latebras perscrutarentur: dicẽs se breui cum exercitu secuturã. Atq; ita Zipheni duces se regi ad perquirendũ eum & cõprehendendũ obtulerunt, studium suum erga ipsum nõ indicio tantũ declaraturi, sed omnibus uiribus conando ut in potestatem redactum regi trãderent. Sed nõ habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullũ periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiã uirũ piũ & præter ius ad mortẽ quesitũ, regi se tradituros erãt polliciti. David enim cognita eorum malicia, simulq; regis aduentu, relictis locorum angustijs in quibus cum uersabatur, euasit ad magnã petram qua sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi: cognito enim inter eũdum q̃ superatis faucibus euasisset, ad alterum petrae latus peruenit: futurũq; erat ut David circumuentus cõprehenderetur, nisi rex trepidis nuntijs reuocatus esset, qui Palestinos in ditionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim indicauit hos perpetuos ac germanos hostes ulcisci, agrisq; suis quo minus uastarentur
 opem

opem afferre, quã studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere: atq; ita David præter omnium opinionem servatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Philistinios nunciatum est, Davidem intra fines Engadenorum morari: moxq; assumptis tribus armatorum milibus ex omni exercitu selectis, properè eos ad locum indicatum duxit: cumq; non longe abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitioris sinu latè patentem, in qua tum forte David cum sua cohorte delitescerat: in eamq; solus ad requisita natura, se insinuavit. Animaduersum est id continuo ab uno è Davidis comitibus, qui cum eum moneret tempus ultionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot erunas finiendi abscisso infestissimi regis capite, laciniam tantum regis pallii præcidit: indignum ratus in proprium dominum sentire, quem Deus ipse ad imperii fastigium electione sua prouexerat: nec enim par esse iniurijs certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, David quoq; in apertum progressus regem inclamat, & cum ad agnitam uocem se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur: Quam iniquum est rex, te calumniatoribus patulas aures præbentem, & uanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat: uerba enim uel falsa possunt esse uel

B S uera:

uera: sed nullū apertius de animo quā ex factis
 argumentū potest colligi: quē admodū nūc quoq;
 iudicare potes nū temerē illis credideris, qui eiu
 criminis me apud te reū faciūt, quod ne in mentē
 quidē unquā uenit: & in tantū te exasperaue-
 runt, ut nocte atq; die nihil magis quā de mea
 pernicie cogites. An nō uides uanissimā esse tuā
 opinionem, qua persuasus es me familiae uestrae
 inimicū, tuaq; in primis necis esse cupidū. An
 quibus oculis Deū putas immanitatē tuā aspi-
 cere, qui hominē ad cadē expetis, oblata uindi-
 ctā tali occasiōe tibi parcentē, quā ipse nactus
 nūquā elabi ē manibus sinisses. Nihil enim ma-
 iore negotio caput tibi praecidere poterā, quā hāc
 uestis laciniā simulq; pānū protulit, qui uerbis
 fidē astrueret. Ego certe ne iusta quidē ulteriō in-
 dulse, & tu iniustas simultates cōtra me exerce-
 re nō uereris. Sed horū Deus iudex erit, proba-
 bitq; uter nostrū equioribus moribus sit pradi-
 tus. Tū Saulus demirās ē quāto periculo esset ser-
 uatus, modestiaq; inuenis attonitus, ingemuit:
 similcmq; gemitum referēte Dauide, rex se in-
 stius gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorū
 bonorū causa mihi fuisti, ego cōtra tibi multa-
 rum calamitatū auctor. Et nūc quoq; declarasti
 te à priscorū equitate nō degenerē, qui inimicos
 in solitudine ad iniuriā expositos nacti, incolu-
 mes dimittere maluerunt. Itaq; hodie manifeste
 cerno regnū tibi à Deo repositum, & sub tuum
 imper

imperium uniuersam Hebraeorum gentem concessuram: quãobrem postulo ut iureiurando fidem mihi facias, te rerum positum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum. Pollicitus est id David, interposito, iureiurando, atque ita regem in regnum remisit. In idem tempus mors Samuelis propheta incidit, uiri qui suo merito in maximo semper apud Hebraeos pretio fuerat: illustreque uirtutis ipsius ac suae obseruatione populus testimoniũ edidit, dum defuncti exequias & sepulturam magnifico sumptu cõcelebrat: & postquam iusta exoluit in Ramatha patria sepulto luctus in longum tempus prorogat: non quasi in publico mœrore, sed quasi ad unum quemuis proprie hæc orbitas pertineret: fuerat enim uir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura cõpositus, & ob has uirtutes Deo longè acceptissimus. Presuit populo post Elis pontificis obitum primum solus annis duodecim, deinde Saule regnante annis decem & octo: cuius extremi dies in hæc ut dixi tempora inciderunt. In locis autem, in quibus tum David uersabatur, erat Ziphenus quidam in oppido Emma, uir locuples & multorum gregum dominus: habebat enim in pascuis ouium tria milia, & capras mille: ab his David omnem iniuriam abstinuit, grauius interminatus suis, ne uel cupiditate, uel egestate, uel latendi spe impulsus quicquam uiolarent, sed pleris iustitiam faceret, & Dei uoluntatem, cui nunquam pla-

querunt

cuerunt qui in alienas res manus auidè inijce-
 rent. In hac disciplina suos cōtinebat, putans se
 in hominē probū & sua beneuolētia dignū hoc
 officium collocare. Nabalus uerò (hoc erat uirō
 nomen) homo erat aggressus, & malis moribus
 præditus, sed honestæ ac prudentis & elegantis
 mulieris maritus. Ad hunc David pecora ton-
 dentem decē è suis misit salutatū, qui illi in mul-
 tos annos eam felicitatē ominarētur: simulq; ro-
 garent ut è facultatibus suis aliquid cōmunica-
 ret, cum è pastoribus intelligere possit, quòd lon-
 go iam tempore in solitudine uersati adeò nihil
 detrimēti attulerint gregibus, ut custodes eorum
 fuisse potius uideri possint. Quicquid autem in
 Davidē cōtulerit, in hominē gratū ac memorē
 collaturum. Ad hæc postulata homo suo more
 nimis durè dedit respōsum. Percōtatus enim quis
 esset David, ut audiuit esse Iessei filium, Nunc,
 inquit, fugitiui relictis dominis insolēter ac su-
 perbè se gerūt. Quibus renūtiatis David in irā
 accensus, quadringentis armatis assumptis, &
 ducētis ad custodiā impedimentorū relictis (iam
 enim sexcentorū manū coëgerat) contra Naba-
 lum proficiscebatur, iuratus quòd ea nocte &
 familiā eius & omnes opes esset euersurus. Neq;
 enim se tam agrè ferrè, quòd homo ingratus of-
 ficij nihil repēderet, quā quòd ultrò conuitijs se
 impeteret, nulla unquā affectus iniuria. Interea
 quidam è seruis pastoribus ad herā suā, illius

uxorem,

uxorem, uenit nuntians, quòd David à marito eius modicū quiddam postulans non solum nihil impetrauerit, sed cōuitijs etiā nō ferendis sit appetitus, cum tamē in eā diem semper greges eius intactos præstitisset: eamq; insolentiam domini posse illi magnā aliquā calamitatē afferre. Hoc audito Abigea (id nomē mulieri fuit) oneratis aliquā multis asinis, & uarijs xenijs in sarcinas cōgestis inscio marito & per remulentiā sopito, ad Davidē properat: eiq; in uallis cuiusdā descensu cōtra Nabalū armatorū agmē ducētī fit obuiā. Quē postquā appropinquare uidit, de iumento desiliūt, & prona in faciē adorabūda deprecata est, ne uerbis Nabalis moueretur, qui reuera esset id quod uocabatur. Nabalus enim Hebræorum lingua uocatur insipiens. Excusabatq; se neminē eorū uidisse, qui ad maritū missi fuerāt. Quare obsecro, inquit, da ueniā, & age gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incōtaminatus à cæde permāseris, ipse pro te poenas ab his qui te laeserunt exacturus est. Quod enim Nabalū manet infortunū, inimicorū tuorū conringat capitibus. Tu uerò propitijs hæc mea munuscula admitte, & irā qua meritò in maritū meū es cōmotus, in meā gratiā remitte. Decet enim clemētia & humanitas eū cui fata regnum destinauerūt. Ille uerò muneribus acceptis: profectò, inquit, Dei uolūtate ad nos hodie uenisti:

nisti:

nisti: alioqui crastinā diem non uideres: iurauit
 enim me hac nocte domū uestrā subuersurū, &
 neminē superstite relicturū ex familia hominis
 ingrati, ac in me meosq; cōtumeliosi. Nunc uerò
 Deus tibi in mentē immisit, ut maturè occurrēs
 furorē meū delinires. Nabalus aut̄ tamen si pro-
 pter te ueniā nūc cōsequitur, pœnā tamē nō eua-
 det, sed sui mores per aliā occasionē perdet ho-
 minē. Hæc locutus mulierē dimisit. Ea domū re-
 uersa offendit maritū cū equalibus cōpotantē,
 iamq; uino grauē, ideoq; tū nihil eorū quæ ges-
 serat indicauit. Sequenti uerò die posteaquam
 sobrio rem totā exposuisset, in tantū mœrorē eū
 cōiecit, ut toto corpore sideratus decima post die
 mortē obiret. Quod ubi Dauidi relatū est, meri-
 tas pœnas Deo persoluisse eū dixit: suapte enim
 malitia perditū, & ultioni subiectū, idq; incon-
 taminatis eius manibus qui iniuriā acceperat.
 Atq; hoc quoq; exēplo didicit, neminē sceleratū
 uindictā Dei posse euadere: nec humanas res à
 Deo neglectas ferri temerè, sed bona bonis, &
 malis quod illis dignū est rependi. Moxq; missis
 ad uxorē eius nuntijs, acciuit eā in legitimū iho-
 rum coniugē sibi inducturus, quæ præfata prius
 se indignā ut uel pedes eius contingeret cū omni
 tamen suo paratu uenit, & uxoris loco posthac
 habitata est, hunc honorem ab eo consecuta tum
 propter modestiam bonosq; mores, tum propter
 eximiam formæ gratiā. Habuerat autē Dauid
 & ante

Et antè coniugē, ex *Abesaro* oppido oriundā.
 Nam *Melcham* Sauli filiam prius *Dauidi* nu-
 ptam pater *Liso Pheltia* filio elocavit, in oppi-
 do *Geihla* habitanti. Nec ita multo post *Zi-^{1. Reg. 26.}*
phenorū quidam renuntiavit Saulo, *Dauidem*
 rursum in eorū regione esse, Et si velit adiuta-
 re, posse eum cōprehendi. At ille cū tribus mili-
 bus militum eō proficiscitur, Et superueniente
 nocte castrametatus est in quodam loco, cui no-
 men *Sicella*. *Dauid* autē cognito quòd rex con-
 tra se cum armis ueniret, speculatoribus missis,
 iussit ut se certiorē facerent, quonam usq; pro-
 cessisset: cumq; audisset eum esse apud *Sicellam*,
 noctu ignaris suis omnibus, duobus tantū comi-
 tatus, *Abiseo* sororis suae *Sarnia* filio, Et *A-*
chimelecho *Chettio*, in castra hostium penetrat.
 Dormiētēq; *Saulo* Et circū eū satellitio, simulq;
 imperatore copiarū *Abenero*, in tentorium re-
 gium insinuatus, neq; regem agnito eius cubili
 ex spiculo interficere sustinuit, neq; *Abiseum*
 accensum ad facinus permisit: sed cohibuit ad-
 monitū nefas esse regem diuino suffragio creatū
 interimere, quaneumuis malum: eius enim esse in
 eum uindicare, qui regnū dedisset: utq; aliquod
 signum esset, quòd nactus potestatem regis op-
 primendi, nō esset ea usus, ablato spiculo Et le-
 cycho aquali, quae iuxta cubile sita erant, nemi-
 ne sentiente castra exiit, intrepide Et quasi
 per otium inter sopitos uersatus, partim noctur-
 nis ten

nis tenebris, partim audacia propria fretus:
 transgressusq; torrentē, & cōscenso mōtis uer-
 tice unde facile poterat exaudiri, in clamatis
 Sauli militibus & imperatore eorū Abenero è
 somno eos excitat. Et cū imperator nominatim
 appellatus scitaretur, quisnā esset qui se uoca-
 ret, sic respondit: David ego sum Iessei filius, à
 uobis profugus. Sed quī factum est ut tu uir tan-
 tus, & inter amicos regios maxime honoratus,
 tam negligēter domini corpus custodias, ut dor-
 mire malis, quā curā salutis eius gerere. Capi-
 talem enim culpam admisistis, qui paulo antè
 quosdam è nostris clam in castra regia subre-
 pentes non sensistis. Vide igitur quonam deue-
 nerit spiculum regium, & aquae lecythus, & di-
 sce quantū flagitium sit cōmissum. Saulus autē
 agnita Davidis uoce, & cognito quòd adepius
 eum à somno & custodum negligentia proditū,
 non tamen interfecit, cū id iure suo facere po-
 tuisset, gratias se illi habere pro salute concessa
 professus est: hortabaturq; ut bono esset animo,
 nihilq; mali in posterū timens, ad proprias aedes
 reuenteretur. Compertū enim habere, non sibī ipsi
 salutē suam cariorē esse quā Davidi. Se enim
 seruatorē suum, hominē spectatae per multa offi-
 cia beneuolentia, in exilium actū, & saepe in ca-
 pitis discrimen adductū, amicorumq; cōsuetudi-
 ne orbatū persequi non desistere: illum uerò pro
 hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum
 David

David iussit ut mitteret qui et spiculum & lecythum reportarēt, hoc attestatus, quod Deus futurus esset utriusq; natura & morū ac gestorum index, cui notū esset, quod ea quoq; die percisset inimico, quem in manu erat interficere. Atq; hoc modo Saulus iam iterum clementia Davidis incolumis è manibus emissus, retro in regiam se recepit. Cæterum David ueritus ne si diutius in eis locis hæreret tandem cōprehenderetur, cōsultius putauit in Palestinam transire, & illic degere: quod cum cæteris quoq; uisum esset, unā cū sexcentorū manu ad Anchū se contulit regē Gitta unius è quinq; eius gentis ciuitatibus: ubi domicilio accepto à rege cum duabus uxoribus Achima et Abigæa habitauit. Saulus autē cautiore factus posthac destitit cōtra eum aut proficisci aut militē mittere, uidens id sibi iam bis male cæssisse, minimumq; abfuisse quin captando caperetur. Davidi autē nō placuit in urbe Gitta manere, sed petijt à rege ut ad pristinā erga se hospitalitatē hoc quoq; adijceret, & agri partē ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando onerosus Gittēsibus uideatur. Annuit eius precibus rex, & uicū quendam nomine Sicellam ei donauit, quā David postea regnū adeptus adeò dilexit, ut suam & posterorū priuatam possessionē in perpetuum esse uoluerit: quæ de re aliàs fusius dicturi sumus. Totum autem

C

tempus

tempus quo David apud Sicellam uixit, fuerunt
 menses quatuor, additis uiginti diebus: ex eo lo-
 co clancularijs excursionibus Palaestina gentis
 uicinos sibi Saritis & Amalecitas infestabat,
 magnas iumentorum & camelorum pradas abigēs:
 mancipia enim non abstraherat, ueritus ne horum
 iudicio res ad Anchum regem perferretur, De
 manubijs autē munera mittere ad regē solebat:
 quo percontante unde eas pradas ageret, meri-
 dionalem Iudeorum regionē capestrē incurfare se
 respondens, regi facile persuasit, ut crederet, quod
 uerum esse uehementer cupiebat: sperabat enim
 Davidem si hostiliter gentē propriā tractasset,
 pracluso reditu semper posthac obnoxium se ha-
 biturum. Et parabatur tum bellum in Hebraeos
 3. Reg. 28. communi Palaestinarum decreto, indicto omnibus
 eius nominis socijs die ad conueniendum in Rengā,
 ubi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus
 erat: & inter cetera auxilia Davidē cum sex-
 cētorum cohorte euocauerat. Quo propterea operā
 pollicente, & dicente adesse tempus referēdae hospi-
 talis gratiae, rex contra quo magis eum sibi deuin-
 ciret, promisit se eum re bene gesta in summo apud
 se honore habiturum, et satellitio suo praepositurum.

Hebraei à Palaestinis magno praelio uincuntur, in
 quo Saulus rex unā cum filiis fortiter pugnans
 occubuit. CAP. XV.

Saulus autē è regno suo diuinos omnes &
 ueriloquos ac ariolos ceterosque similis uer-
 nitatis

nitatis homines eiecerat, solus prophetis retētis: cumq; audisset Palestinos Sonnā usq; urbē progressos, castra ibi metatos, & ipse cum suis copijs illuc occurrit: & iuxta montem quendam Gelboë dictum castra è regione hostium posuit: ubi non mediocris trepidatio illum incescit, repugnantem hostilem exercitum uiribus longè præcellere: qua de re sollicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælij sciscitans. Deo autem silente magis etiam territus prorsus animum despondit præfagiens cladem imminere, posteaquã Deus præter solitum auxiliatricē manum subtraheret. Queri nihilominus imperat mulierculam quampiam uētriloquam, & manes elicere callentem, quo uel sic rerum euentum prænosceret: nam uentriloquorum genus euocatis defunctorum animabus per eas futura sciscitantibus predicunt: cumq; indicio cuiusdā familiaris sui comperisset, esse talem mulierculā in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, assumptisq; duobus fidijsimis famulis ad Endorū & mulierem fatidicam proficiscitur: rogatq; eam ut diuinet, educatq; ad superos animā uirī cuius ipse uoluerit. Illa autē repugnante & negante se edictum regis contempturā, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obrestante ne nulla iniuria lacesitus insidias sibi strueret, quo deprehensa uetitas artes attrectare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc

resciturum, neq; se responsum cum alijs cōmuni-
 caturum, sed fore eam extra omne periculum. Vt
 uerò iureiurando persuasa est nō timere, iussit eā
 Samuelis animam excitare: quæ cū nesciret
 quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat.
 Quo in conspectum ueniente, mulier specie uiri
 diuina & ueneranda perterrita ac stupescita,
 uersa ad regem, nōne, inquit, tu es Saulus rex?
 hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente et
 rogāte trepidationis causam, ait se uidere ascē-
 dentem uirum diuina quadam specie præditum.
 Percōtante deinde qua effigie quōue habitu es-
 set ac etate, ait senē esse uenerandum, habitu sa-
 cerdotali amictum. Agnouit rex Samuelē esse,
 & prociēs adoratione salutauit. Anima au-
 tem Samuelis interrogante, quā ob causam eli-
 ci ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se
 huc adactum cōquestus est: imminere enim gra-
 uem hostium exercitum, & se inopem esse consi-
 lij destitutum à Deo, neq; per uases, neq; per
 somniorū uisiones futura præsignare dignante:
 quapropter ad eū se confugisse, cui res suas sem-
 per curæ fuisse sit expertus. Samuel uerò adesse
 iam regi extremū uitæ diē præuidens, superua-
 caneum respondit ex ipso futura scitari, cū à
 Deo destitutū se agnoscat. Audi tamē, inquit,
 in fatis esse, ut Dauid assumpta regia dignita-
 te bellū ex sentētia cōficiat: te uerò et principa-
 tum & uitam simul amittere, eo quòd in bello
 quod

quod cōtra Amalecitas gessisti obediens Deo nō fueris, & quæ tibi per me etiã tum uiuũ mandauit neglexeris. Scito igitur & exercitũ tuum ab hoste profligandũ, & te unã cū filijs in prælio cadentẽ cras mecũ futurũ. His auditis Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humũ collapsus est, siue ob subitanẽ tristitiã uiribus deficientibus, siue ob inediã, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo recurrare neglexisset. Tandem cū agrè ad seipsum redisset, mulier urgebat eum ut cibũ sumeret, hanc gratiã ab ipso reposcẽs officũ, quod per interdicitas artes nō sine suo periculo poscẽri præstiterat, priusquã sciret hũc ipsum esse qui interdixit: pro quo beneficio hoc tantum reposcebat, ut mēsa apposita uires resoueret, quò ad exercitũ redire ualeret. Resistentẽ uerò ei cibum omnẽ præ desperatione auersari pergentẽ, tantũ nō adegit improbis precibus ut assentiretur: cumq; unicũ haberet uitulũ domi à se educatum mulier quotidianis operis uictũ sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coctas ipsi & famulis apposuit. Saulus uerò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatẽ, quæ tametsi à rege artem exercere uetita qua uictum parare assueuerat, hominem nunquã antè uisum, immemor totã alendi se rationem per hunc sibi ademptã, non auersa est ut hospitẽ & ignotũ, sed cōmiserata & cōsolata ad

ta ad fastidium cibum sumendum adhortata est:
 & quod solū mulieri pauperi superfuit, propter
 ac libenti animo apposuit, nec gratiā pro bene-
 ficio rependens, nec officio favorē regis captans,
 quae iam iam moriturum praesciebat: cum tamen
 homines natura ita cōparati simus, ut tum de-
 mum officiosos esse libeat, quādo aut pro meritis
 gratia est repēdēda, aut ipsi demereri quēpiā
 cupimus, quem cumulatē aliquando beneficium
 repositurū speramus. Egregiū igitur exemplar
 beneficentiae nobis exhibuit, ostendens nihil esse
 potius quā in necessitate cōstitutos subleuare, ni-
 hil quod hominē magis deceat, nihil quod Deū
 aequē conciliet, & ad benefaciendum nobis pro-
 vocet: atq; haec de muliere illa dixisse sufficiat.
 Nunc aliam quandam admonitionem scriptis
 meis iuuat inserere, cum populis ac gētibus pro-
 futuram, tum praecipuē uiris eximijs & ad glo-
 riam natis incitamento futurā ad uirtutē: quā-
 doquidem haec sola in sempiterna memoria sui
 cultores collocare ualens, magnū calcar ad ho-
 nestā studia tam regibus gentiū, quā ciuita-
 tum magistratibus debet subdere, ut cōtemptis
 periculis atq; etiam certa morte, nihil durū pro
 patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod
 ut faciam opportunē Sauli Hebraeorum regis
 illustre exemplum flagitat. Hic enim licet fu-
 turi gnarus, & de obitu suo praemonitus à pro-
 pheta, noluit tamen eum uitare, & ob uita cu-
 piditat

peditatem exercitum hosti prodere, atq; hoc modo regiam maiestatem dehonestare: sed cum liberis totaq; familia periculo se obijciens, pulchrum existimavit in pralio pro suo subditi imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societate assumere, potius quam superstites relinquere, incertum quales nam futuros. Sic enim existimavit, loco posteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi verè iustus & fortis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoria incolumitatisq; spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsq; scriptoribus. Sed quamvis & illis sua laus debeat, soli tamen generosi ac fortes periculorumq; contemptores iure dici possunt, qui Saulum emulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit favore eius uti? contra nihil letum sperantem, & prescium quòd necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minanti occurrere, id verò generosi & fortis viri facinus ego censeo. Hac est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus vere gloria amatoribus, ut si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi si quando

usus ueniat proponant: in primis autem regibus,
quibus propter fortuna sublimitatē adeò non li-
cet esse ignavis, ut turpe sit etiā mediocritatem
fortitudinis non excedere. Possē quidem etiam
plura in hoc argumēto de Sauli generositate di-
cere, uerū ne uidear immodicus, eò unde digressi
sumus reuertar. Palæstinis copias undiq; cōtra-
1. Reg. 19. hentibus, delectuq; per singulas gentes ac regna
& satrapias habito, nouissimus uenit cum suo
milite rex Anchus, quē secutus est David cum
sexcentorū cohorte: quem ubi uiderunt Palæsti-
norum duces, percontabantur regē undē nam ue-
nirent Hebræi, aut à quo uocati. Is respondit Da-
uidem iram domini sui Sauli fugientē, à se exce-
ptum, nunc ut gratiā hospiti referat, utq; de Sau-
le uindictam sumat, in auxilium uenisse. At il-
lis non probabatur, quòd ueterem hostem in au-
xilium acciuisset, suadebantq; ut eū retrò remit-
teret, ne fortē cladem aliquam ipsis afferat: faci-
le enim habiturum occasionē recōciliandi se do-
mino, si hostibus eius detrimentum aliquod at-
tulerit. Quare prospiciendum esse in futurū, Da-
uidemq; cum sua cohorte ad agros à rege illi af-
signatos remittendum. Hunc enim esse illum Da-
uidem uirginibus cantatum, quòd plurima Pa-
læstinorū millia deleuisset. Visum est regi quoq;
Gittæ rectē illos monere, moxq; accito Dauide:
Equidem, inquit, fidem tuam ac uirtutem com-
periam habens socium huius expeditionis te as-
sumpsi,

sumpsi, sed cæteris ducibus hoc non probatur: quare confestim agrum quem tibi donavi reperi, nihil de uoluntate nostra dubitans: & illic esto presidio mee regioni, ne interim dum cū exercitu absum, hostes aliqui eam per occasione inuadant: hoc enim pacto non minus amici ac socij præstiteris officium. Paruit David, & ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palestinorum castra sequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, prædâ que tam inde quam ex uicinis Palestinorum agris abacta, in suam regionem reuertebatur. David autem uicum suum uastatum inueniens, omnibusq; direptis utramq; etiam uxorem abductam, & parimodo commilitonum uxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens scidit uestimenta sua: & adeo huic calamitati succubuit, ut non prius flere ac lamentari suam & suorum uicem desineret, quam lacrymæ eum deficerent: nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorum militibus saxis impeteretur, quod in ipsum causam tanti mali reijcerent. Postquam autem à mœrore se recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit pontificem Abiatharum ut sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit affecuto Amalecitas uxores ac liberos recipere, pœnasq; de hoste sumere. Põtifice uerò iubente persequi, assumptis sexcētis armatis quantum po-

zuit per uestigia hostium properauit: cumq; ad
 torrentē quendam nomine *Baselum* peruenisset,
 incidit in quendam *Aegyptium* errantē, iamq;
 inopia & fame deficientem, qui toto triduo per
 desertū impastus oberrauerat: hunc cibo & po-
 tu prius refocillatum, rogat cuius esset, & qua
 natione. Is respondit se *Aegyptium* genere, à do-
 mino relictū in itinere, quòd propter languorem
 non posset agmen consequi eorū qui uastata *Si-
 cella* finitimisq; locis domū se recipiebant. Itaq;
 hoc ductore *David* usus ad persequēdos *Amale-
 citas*, affecutusq; eos in terram proiectos, &
 partim prandiū sumentes, partim iam remulen-
 tos, & rebus ex praeda quæsiis se oblectātes, ex
 improviso irruens, magnam eorū stragem edidit.
 Inermes enim, & nihil tale expectantes, & epu-
 lis tantum ac comotationibus intenti, facile ab
 armatis conficiebantur. Alij enim instructis men-
 sis accubātes, cruore appositos cibos inundabāt,
 alij propinantes sibi inuicē opprimebantur, non-
 nulli uerò somno iam ac uino sopiti, & si qui se
 interim armare potuerunt, nō multo maiore ne-
 gocio quàm ceteri cedebantur: durauit enim ea
 cædes à prædio usq; ad uesperam, ut ex omnibus
Amalecitarū copijs agrè quadringenti celeri-
 tate camelorū ab internecone sine exempti: cæte-
 rum praeda omnis est recepta, uxoresq; tam ipsius
Davidis quàm cōmilitonum. Remerientes autem
 iter postquam ad eū locū peruenerunt, ubi ducen-

eos minus expeditos ad custodiam impedimēto-
 rum reliquerāt, quadringenti illi volebant eos in
 præda partem admittere, quòd per ignauiam in
 persequendo hoste delassati fuissent, aiebantq;
 contentos esse oportere receptis uxoribus ac libe-
 ris. Hanc eorum uoluntatē iniquam David pro-
 nunciavit. Par enim esse, ut uictoria diuinitus
 concessa, receptisq; ex hoste spolijs, uniuersi mili-
 tes ex æquo fruerentur, maximè cum reliqui im-
 pedimenta interim asseruauerint. Ex eo præiu-
 dicio mos in posterum obtinuit, ut tantundem ex
 præda cederet ijs qui pugna interfuerunt, & ijs
 qui interim circa impedimentorū custodiam sunt
 uersati. Reuersus deinde Sicellam David, per to-
 tam iribū Iuda partes ex præda ad amicos &
 familiares misit: atq; in hunc modum circa Si-
 cellam & in persequendis Amalecitis res ge- 1. Reg. 13.
 sta est. Interea Palaestini acri prælio cum hoste
 congressi, & superiores facti, plurimos ex ad-
 uersa acie sternunt: ibi Saulus & filij contra
 hostem egregiè certantes, & hoc tantum agen-
 tes, ne inulti caderent, utq; honestis uulneribus
 confecti luctuosam hosti uictoriam relinque-
 rent, totam uim hostium in se conuerterunt: &
 circumueniēti multitudine, magna circa se stra-
 ge Palaestinatorum edita, postremò & ipsi ho-
 stium telis sunt obruti. Fuerunt autem Sauli fi-
 lij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus, post
 quorum casum uniuersus Hebraeorum exerci-

eus profligatur: dum'que nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cedes est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum caterua fugiebat: in quē Palestini immisissis sagittarijs & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt. Ipse uerò post multa fortia facinora edita, grauatius uulneribus, ut iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre ualeret, obsecrauit armigerū ut se ferro trāsficeret, priusquā uiuus in hostiū potestate fieret. Quòd cū armiger ob maiestatis reuerentiā detrectaret, ipse admorò ad pectus proprij gladij mucrone in eū incubuit: et cū deficientibus uiribus traicere se nō posset, circūspiciēs inuenē proximiū rogat, quis nā esset: audivitq; esse Amalecitā, orat ut se iuaret efficere, quod ipse suis manibus nō quiret. Qui postquā eius optata exsecutus est, adēptis aureis armillis & corona insigni regio, quantum potuit festinus inde se proripuit: armiger autē regius conspecta Sauli nece, ipse quoq; se iugulauit: pari modo & uniuersum eius satellitium unā cū domino suo cecidit, circa montē qui nominatur Gelboë. Qua clade audita ab Hebraeis qui uallem ultra Iordanē suam habitant, quiq; capestres urbes tenent, quòd Saulus rex cū filijs & exercitu in praelio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimis quasq; urbes confugerūt: quæ Palestini deserti nacti, facile occupata ipsi posthac incoluerunt. Die uerò quæ praelium proximè consecuta est,

dum

dum caesorum cadauera spoliant, inciderunt in
 Sauli filiorūq; eius corpora, quibus exutis capi-
 ta etiam praeciderunt: & dimissis in hoc per to-
 tam suā regionem certis hominibus, hostes ceci-
 disse nunciauerunt: quorū arma in tēplo Astar-
 tes dedicauerūt, porrò corpora eorū circa moenia
 urbis Bethsana, quae nūc est Scythopolis, crucibus
 affixerunt. Quod posteaquā auditū est in Iabissa
 urbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac
 filiorū cadauera, rē indignā rati eos extremo ex-
 sequiarū honore fraudari, aliquā multi fortissi-
 mi & audacissimi egrediuntur, (alit enim hae
 urbs homines robustos ac feroces) factōq; per to-
 tam noctem itinere, ad Bethsana moenia perue-
 nientes, demptis Sauli & filiorū corporibus Ia-
 bissam ea deportauerunt, nemine hostiū arcere
 eos aut aggredi propter uirtutē ipsorū audente.
 Iabisseni autē populariter eos deploratos in cele-
 berrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob
 regis & filiorum caedem luctu ac ieiunio dierum
 septem, in lamentis & planctu eos exegerunt
 Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis uaticinium,
 propterea quòd mādāta Dei de bello cōtra A-
 malecitas gerēdo non est exsecutus: & quia tru-
 cidato cum tota cognatione Achimelecho pon-
 tifice, urbem quoq; pōtificalem subuertit. Regna-
 uitq; uiuente Samuele annis decem & octo, &
 post mortem eius annis uiginti: quo tempore ex-
 aeto, eum quem diximus uita finem est sortitus.

F L.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
SEPTIMVS.

Dauid apud Hebronem vnius tribus rex
creatur, in reliquis Sauli filius pa-
ternum regnum obtinet.

CAPVT I.

2. Reg. 1.

HOC praelium in eum diem inci-
dit, quo Dauid de Amalecitis
uictor Sicellam est reuersus. Ter-
tio autem post eius reditum die,
elapsus è praelio Sauli interfe-
ctor, scissa ueste, caputq; sparsus cinere, ad Da-
uidem peruenit: adoratoq; eo, interrogatus unde
ueniret, è conflictu Israëlitarum ait se uenire: id
fuisse illorum partibus infortunatum, cæsis mul-
tis Hebraeorum millibus. Et insuper rege cum fi-
lijs post eam pugnam desiderato: atq; se nūciare
suis oculis uisa, cum fortè in fugientem cum suis
regem incidisset, quem à se rogatu ipsius casum
fatebatur, ne uinus in manus hostium ueniret:
cum enim in gladium incubuisset, non potuisse
seipsum præ multitudine uulnerum interficere.
Eius deinde cædis argumenta certissima osten-
debat, armillas aureas, Et insigne regium, qua
ipse mortuo detraxerat, ut Dauidi afferret. *At*

illæ

ille tam certis indicijs credere coactus, scidit ue-
 stimentum, & in fletu ac lamentis rotam diem
 cum amicis exegit. Accedebat ad mœroris cu-
 mulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus,
 & salutis ipsius non semel autor. Tanta au-
 tem fuit Davidis uirtus & erga Saulum bene-
 uolentia, ut quamuis sepius capitalibus eius in-
 fidijs appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius
 interitum, uerum etiam interfectorem illius affici
 supplicio iusserit. Prefatus enim quòd ipse sui ac-
 cusator extiterit, regis eadè professus, & per hoc
 Amalecitarum filiū se declarauerit, duci hominem
 mandauit: præterea lamentationes & epitaphia
 in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in
 hodiernum usq; diem leguntur. His extremis of- 2. Reg. 2.
 ficijs honorato rege, luctu'que finito, consuluit
 Deum per prophetam, quàm nã ex urbibus Iu-
 dae tribus habitandam sibi concederet. Cumq; re-
 sponsum esset Hebronem concedi, relicta Sicella
 eò commigravit, ambabus uxoribus illò addu-
 ctis, & cohorte domestica: mox'que tota tribus
 ad eum locum confluens, regem eum communi
 suffragio declarauit. Audio deinde quòd Sau-
 lum cum filijs Iabiseni in Galaditide regione
 sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum fa-
 cinore, gratiam illis referendam suo nomine pol-
 licerentur, simul'que nuntiarent, quòd Iuda tri-
 bus regem se consalutasset. Interea Sauli copia-
 rum præfectus Abenerus filius Neri, uir stre-

nuus, & ad magnas res obeundas natus, quàm
 primum cognouit cecidisse regem & Ionatham,
 aliosq; duos eius filios, properè in castra delatus,
 reliquũ ex omnibus filijs nomine Iebosthũ pericu-
 lo eripit, & superato unà cũ illo Iordane, totius
 populi regẽ eum constituit, excepta tribu Iuda:
 regiamq; ei elegit apud locũ qui Hebraice Ma-
 nalis dictus, interpretatur castrũ. Inde profectus
 est cum delectissimo milite, ut prælio cum Iuda-
 e tribu decerneret, iratus quòd Davidẽ regẽ crea-
 uissent. Huic occurrit Ioabus Saruia Davidis so-
 roris filius, natus ex patre Suri, duos secum fra-
 tres, Abiseum & Asaëlem, uniuersumq; Da-
 uidis exercitiũ ducens: & cùm circa quendã fon-
 ticulum apud urbem Gabao in eum incidisset,
 aciem ad præliũ explicat. Cùmq; Abenerus di-
 xisset cupere se experiri utrius partis præstan-
 tiores milites essent, ex pacto utrinq; duodeni ad
 certamẽ sunt destinati: qui progressi inter utraq;
 aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: cõpre-
 hensisq; aduersariorũ capitibus, latera & ilia
 feriebant, donec mutuis uulneribus ad unũ se con-
 ficerent: quo factò exercitus etiam conflixerũt:
 & post acre certamen, partes Abeneri succu-
 buerunt. Versos deinde in fugam Ioabus non de-
 stitit persequi, sed tergis eorum hærens hortaba-
 tur suos, ut ne defatigarentur: idemq; etiam fra-
 tres eius faciebant, precipuè iunior Asaël ob
 eximiam pedum pernicitatem celebris, & non
 solum

solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus : is tum Abenerum rectâ insequabatur, nec in sinistrâ nec in dextrâ deflectens. Cōuersus autem Abenerus, & impetum eius frustrari uolens, primū unius militis armatura cum eo depacisci uoluit, ut persequi desineret: deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, ut illo interfecto, in fratris eius cōspectum posthac uenire nō auderet. Cumq; ille his uerbis nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita ut uersa hastâ fugiebat, imminenti letale uulnus infligit, ut in uestigio concideret: qui uerò cum eo Abenerū insectabantur, postquā ad locum in quo Asaël iacebat peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circum cadauer constiterunt. Ioabus autem & frater eius Abiscus, præter exanime corpus cursu proecli, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate usque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, & usq; locum qui ab aquæ ductu nomen accepit : hic in loco eminentiore consistit, Abenerum cum Beniamitis fugientem prospiciens: qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse uiros consanguineos improba insectatione cogendos, ommissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaëlem esse, quòd monitus ab insequendo desistere noluisse, & ideo ictus cecidisset: uisus est non male admonere : moxq; Ioabus

D dato

dato receptui signo suos cohibuit: & in eo loco
 castris positus pernoctavit. Abenerus uero cōti-
 nuato per totā noctem itinere trans Iordanem in
 Iebos̄thi regiā se cōtulit. Sequēti die Iobab re-
 censitis casorum cadaueribus omnes sepultura
 dignatus est: ceciderant autem ex Abeneri ex-
 exercitu trecenti sexaginta: ex Davidis nouem-
 decim, praterq; Asaël: cuius cadauer Bethle-
 ma reportatum fratres cum patrijs monumētis
 intulissent, ad regē suum in Hebronē sunt reuer-
 si. Hoc fuit inter Hebræos civilis belli initium,
 quod aliquandiu durauit, sed ita ut Davidis
 partes magis ac magis proficerent, contrā eorū,
 qui sub sauli filij degebant imperio, indies dete-
 riores fierent. Interea David sex filios è totidem
 uxoribus suscepit, quorum natiu maximus è ma-
 tre Achima natus, Ammon dictus est. Secun-
 dus ex uxore Abigæa Daniel. Tertius ex Ma-
 chama filia Tholomæi natus regis Gesirorum,
 nomine Abesalō. Quartus Adonias ex uxore
 Angite susceptus, quintū uero & sextum Ger-
 thesam & Galā nominauit. Porro post cōflatū
 civile bellū, & crebros partiū cōfliktus, præcipuū
 monumentū fuit in Abenero, qui q̄ esset uir pru-
 dens, & ad populare gratiam factus, multitu-
 dinem in officio cōtinēbat, ut lōgo tēpore in fide
 Iebos̄thi permanerent. Deinde uero insimulatus
 apud eum, q̄ cōsuetudinē haberet cum cōcubina
 eius Respha filia Sibathi, & ea de causa ob-
 iurgatus,

iurgatus, dolore & indignatiōe motus, quasi nō
 bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: mi-
 natus est se regnum ad Davidē translaturū, &
 declaraturum, q̄ Iebosthus nō tā propria vir-
 tute aut prudētia regno trās Iordanē potiretur,
 quā ipsius bellicis artibus, & eximia in eā diē
 fide: moxq̄; misit in Hebronē ad Davidem, qui
 suo nomine fœdus cū eo serirent, hac condicione
 ut inter præcipuos regis amicos reciperetur, si
 populo ad defectionē à filio Sauli cōcitato, effi-
 ceret ut David ab uniuersis Hebrais rex agno-
 sceretur. Qui cūm uehementer hoc nuntio laetus
 condicione accepisset, & quo magis ratum es-
 set fœdus, postulasset ut Melcholen uxorem ad
 eum remitteret, quā magno suo periculo & an-
 numeratis Saulo sexcētis Palestinorū capiti-
 bus emerat: ante omnia remisit eam abstractā
 à Pheltia cōiugio, adiuuāte etiā Iebostho: nā &
 huic David scripserat, equū esse uxore sibi resti-
 tui. Deinde cōuocatis senioribus populi, & præ-
 fectis militiae, in eā sentētiā locutus est apud eos:
 Remoratū se quidē illos quo minus relicto Iebo-
 stho ad Davidē desciscerent: nunc autē libenter
 se hoc illis permissurū, quādoquidē certō compe-
 risset, hūc per Samuelē prophetā totius Hebræo-
 rum gentis regem diuino iudicio designatū esse:
 eundemq̄; uatem præcecinisse, quod huius du-
 ctu uindicandum sit in Palestinos, nec alio re-
 ge sub iugum Israëlitarum eos posse subigi.

*His auditis seniores & praefecti, certi iam in eorum
 sententiam Abenerum transisse, Davidi in poste-
 rum aperte studuerunt. Supererat ut & Benia-
 mita in hac sententia concederet, quod ex hac tribu
 esset Iebosthi satellitium: ad quos quum eadem ver-
 ba fecisset, ac ne illos quidem reniti animaduer-
 tisset, cum viginti ferme comitibus ad Davidem
 proficiscitur, ut praesens foedus initium confirmaret:
 tum quia quisque in rebus suis sibi magis quam alijs
 fidit, tum quia volebat certiorum facere, quod in causa
 eius cum senioribus et ducibus egisset, & quod ipsam
 quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius tra-
 duxisset. A quo comiter exceptus, & splendidis
 ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus,
 tandem petijt ut dimitteretur, traducturus ad eum
 exercitum, & quod promiserat re exhibiturus,
 & quasi in manum imperium gentis ei traditurus.
 Vix ad haec promissa exsequenda missus a
 Davide Hebronem exiit, cum Ioabius copiarum
 imperator peregre rediens illuc advenit: cog-
 nitumque quod Abenerus ictum cum Davide foedere pau-
 lo ante abisset regnum ei tradi curaturus: veri-
 tus ne is primum inter amicos locum obtineret,
 auctor illi factus regum fastigium, & alioqui vir
 prudens in consilijs capiendis, & rerum momentis ob-
 servandis: ipse vero deteriori conditione esse incipe-
 ret, & praefectura copiarum privaretur, malum
 & iniquum consilium concipit: ac primum calum-
 nias eum aggressus, persuadere conatur regi, ut
 caueat.*

caueat sibi, neq; fidem illius uerbis adhibeat: nihil enim illum nõ tentare, quò regnum Sauli filio cõstabiliat: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis positum, cum certa spe insidijs circumueniendi Davidis abire. Postquã autẽ frustra se uerba fundere animaduertit, ac ne tãtillũ quidẽ regẽ his moueri, mutato cõsilio facinus audax mẽte cõcipit, & certus hominẽ tollere, mitrit cõfestim qui cursim per eius uestigia uia carperẽt, & affecuti eum Davidis nomine reuocarent, quasi per obliuionẽ quiddã maximẽ ad rẽ pertinens illi significare omisisset. Abenerus autem postquam hac audiuit ex nuntijs in loco cui nomen Besira x x. stadijs ab Hebrone dissito, nihil eorum qua euẽtura erãt suspicatus, ad urbẽ reuertitur. Cui obuiã factus ante mœnia Iobus, humanissimẽ exceptum summã beneuolentiam præ se ferens (ut sæpe fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulans) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui uellet: atq; ita abductum in locum portæ solitarium, uno tãtum fratre Abiseo præ sente stricto ferro per ilia iraycit. Hunc exitum habuit uir egregius, insidijs à Iobo interceptus, ut ipse uideri uolebat in ultionem fratris Asaëlis, quem in pralio ad Hebronem commisso Abenerus pertinaciter se insequentem interemerat: re autem uera quòd miserẽ timeret, ne

honore quem obtinebat privaretur. Davide imperium exercitus in Abenerum transferebat, Hinc sanè videre licet: quã nihil nõ audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere uolunt. Nã & dum cupitis potiri properant, nõ dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne quod semel nacti sunt amittant, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incõmodam esse ad summum fastigium non peruenire, quã ab assuetis iã bonis excidere: ideoq; plus illis semper audaciæ superest, dum timet ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porro David audita Abeneri nece uehementer indoluit, sublatãq; ad cælum dextera, magna uoce protestatus est, quod nec iubente se, nec conscio cades ea fuerit commissa: ad hæc diris imprecatiõibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim sollicitus erat, ne uideretur hoc contra fœdus cum Abenero ietum fuisse admissum, edixitq; ut totus populus defleret ac lugeret uirũ, & solennibus funeralibus ei parentaret, scissis uestibus & saccos indutus: atq; hoc modo exequias frequentari uoluit, quas & ipse unã cum honoratioribus ac præfectis deduxit, plãctu & lacrymis satis indicans uel beneuolentiam erga uiuum, uel mœrorem ob defunctum, quodq; præter ipsius uoluntatem interemptus fuerit: quin

&

Et magnificè apud Hebronem sepultum, ac epi-
 taphio à se cõposito honoratum, stans super mo-
 numentum primus deplorauit, suoq; exemplo cæ-
 teros ad idem faciendum prouocauit. adeoq; gra-
 uiter Abeneri morte affectus est, ut nullis ami-
 corum precibus ad gustandum ea die cibum ad-
 duci potuerit, sed iuratus iciuniũ usq; ad solis oc-
 casum seruauerit. quod sanè non mediocrem ipsi
 gratiam apud multitudinem conciliauit. Nam
 quotquot erant Abeneri studiosi uehementè hũc
 defuncti extremum honorem et seruatum ad
 ultimum fidem probauerunt, q̄ omnia in eum
 contulisset quæ in amicos conferri solent, et nõ
 ut inimicum aliquando neglectæ et ignomi-
 niosæ sepulturae tradidisset: tum considerantes
 pro se quisq; egregiam regis benignitatem, ea-
 dem sibi quoq; ab illo pollicebantur: atque hoc
 modo optime David fame suæ consuluit, neni-
 ne amplius suspicante ipsius uoluntate casum
 fuisse Abenerum: quin et priusquam multitu-
 do quæ ad funus celebrandum conuenerat digre-
 deretur, docuit eos quantum ipse in animo uul-
 nus accepisset, quantumq; totus populus derri-
 mentum amisso uiro in rebus bellicis tam consi-
 lio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit,
 qui uniuersa gubernat, necem huius inultam
 non sinet. Is mihi testis esto quod in Ioabum et
 Abisæum animaduertere non ualeo, qui apud
 exercitum penè plus possunt quàm ego ipse: pœ-

nam tamen diuinitus infligendā nō effugiēt. Et Abenerus quidem in hunc modum uitā finiuit.

Iebostho amicorum insidiis interfecto, uniuersum regnum ad Dauidem deuenit. CAP. II.

I I. **I**EBOSTHUS autem sauli filius morte eius au-
 2. Reg. 4. **I**ditā grauiter hoc tulit, & priuatus esset uiro
 consanguineo, qui præcipuus auctor ei fuerat, ut
 in paternū regnū succederet, mirumq; in modum
 ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu su-
 perstes fuit, sed à filijs Hieremmonis Banaotha
 & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim
 cum essent Beniamite genere, & inter præci-
 puos optimates, existimantes si Iebosthum in-
 terficerent magna se munera à Dauide acce-
 pturos, & aut amplas præfecturas, aut aliud
 quid honorificum apud eum per hoc factum se
 consecuturos, nacti solum Iebosthum in cubicu-
 lo meridianem, uidentesq; nec satellitum quen-
 quam adesse, neq; iantricem uigilare, sed &
 ipsam partim lassitudine, partim aestu in som-
 num solutam, subintrogressi ad eum, dormien-
 tem interemerunt: præcisoq; capite, & per totā
 noctem ac diem iuinere continuato, tanquam à
 lesis properantes ad eum quem magno benefi-
 cio demerissent, Hebronem peruenerunt: osten-
 soq; Dauidi Iebosthi capite, commendabant ei
 suam operam ac beneuolentiam, quod regni
 æmulum de medio sustulissent. Sed multum eos
 spes sua sefellit: neque enim pro eorum opinione
 illos

illos excepit rex. Sceleratissimi, inquit, & iam-
iam poenas daturi, an nesciebatis quod à me
opera premium Sauli interfector retulerit, qui
ad me coronam eius auream apportauerat? &
ille quidem rogatus hoc ei præstiterat, ne ab ho-
stibus caperetur. Aut fortè alium me iam fa-
ctum credebatis, ut mutatis moribus delectarer
uiris maleficis, & domini eadem tanquam be-
neficium: oblatum complecterer: idq; occiso à uo-
bis in suo lecto uiro iusto, qui neminem unquã
lesit, nos uerò maxima etiam beneuolentia,
summisque honoribus prosecutus est: quapropter
eadem opera & illi poenas uiolatae fidei dabitis,
& mihi iniquae de me opinionationis, quem puta-
stis de tali Iebosthi cade libèter auditurũ. Neq;
enim alio modo grauius existimationem meam
ledere potuistis. Hac locutus iussit eos exquisi-
tissimis tormentis excruciatos supplicio dedi: ca-
putq; Iebosthi cum omni honore funeratum in
Abeneri monumentum intulit. His ita finitis 2. Reg. 5.
uniuersi Hebraorum proceres Hebronẽ ad Da-
uidem conuenerunt, cum tribunis ac præfectis,
seque & sua omnia illi dediderunt, commemora-
tis prius ueteribus officijs quae in eũ uiuente etiã
tum Saulo cõtulissent, & quod tribunum tunc
regium in summo honore habuissent. & qd di-
uino suffragio per Samuelem prophetam rex
unã cum suis filijs declaratus esset: eiq; soli de-
stinatũ esset ut perdomitis Palaëstinis Hebrao-
rum

rum rebus perpetuā salutem ac securitatē afferret. At ille collaudato eorū studio, hortatusq; ut in cœptis permanerēt, fore enim ut nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populū in regiā adducendū. Conuenerūt itaq; ex tribu Iuda armatorū sex millia octingēti, scuta & lanceas gestātes qui hactenus Sauli filiū secuti fuerant, & sine quibus hac tribus Dauidi regnum decreuerat: ex tribu Simeonis septē millia & cētū eo amplius: ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cū principe suo Iodamo, cum his erat pōtifex Sadacus cū uigintiduobus cognatis principibus: ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hac enim tribus adhuc sustinebat credēs aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephraemi uiginti millia & octingēti, uiri animis & uiribus præstantes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decē & octo. Ex tribu Isachar ducētī futurorū præscij, & armatorū uiginti millia. Ex tribu Zabulō armatorū lectissimorum quinquaginta millia: hac enim tribus sola uniuersa ad Dauidē cōfluxit: hi omnes eadē armatura utebātur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthaliti de insigniores & ductores mille, scuto & hasta armati, quos sequebātur reliqui tribules eorū, multitudo penē innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum uiginti septē millia: ex tribu Aseri quadraginta millia, ex duabus autem tribubus

trans

trans Iordanem habitantibus & reliquo tribus
 Manassitidis armatorum scuto & hasta ga-
 leaq; ac gladio vigintiduo millia. Reliquæ quo-
 que tribus gladijs utebantur. Hæ fuerunt copię
 quæ in Hebronẽ ad Davidem sunt collectæ cum
 magno cõmeatu frumenti & uini, cæterorumq;
 ad uictum cõmodorum, omnesq; cõmuni senten-
 tia regnũ ei ratum ac firmũ esse uoluerũt: cumq;
 triduo illic festa celebrassent, epulisq; operati es-
 sent, David cũ omnibus his copijs Hierosolyma
 est profectus. Iebusei uerò qui tum urbem inco-
 lebãt, Chananeorum & ipsi generis, clausis ad
 eius aduentum portis, & in inœnibus quot quot
 erant cæci uel claudi, aut alioqui mutili in con-
 temptum regis collocatis, dictitabant hos ad ar-
 cendum hostem sufficere, freti munitionũ firmi-
 tate. Quo ludibrio ad iram cõcitatus, oppugna-
 tionem aggreditur: & cum strenua militum ope-
 ra uteretur, omnibus aduentibus ut nius urbis
 expugnatione cæteris si qui similiter pertinaces
 essent metus incuteretur, ut in seriore[m] urbis par-
 tem occupat. Resistente autem sola arce, de-
 creuit propositis honoribus ac premijs militem
 ad rem alacriter gerendam excitare: pro-
 misitq; ei qui per subiectam uallem in arcem
 euasisset, totius exercitus imperium se com-
 missurum: & cum eò ecrtatim omnes eni-
 terentur, cupiditate summa prefectura ac-
 censi, Saruia filius Ioabus alios præuenit,
 & consc

III

Et conscensa arce clamore sublato à rege promissum copiarum imperium repoposcit.

David ui captis Hierosolymis Chananæos inde populariter eiicit, urbemq; Iudæis uictoribus inhabitandam tradit. CAP. III.

Eiectis deinde ex arce Iebuseis, *Et instauratis Hierosolymis, rex eam ciuitatē Davidis appellauit, ac per omne regni sui tēpus domicilium inibi habuit: ceterum tēpus quo apud Hebronē solius tribus Iudæ rex fuit, septē anni fuere, Et mēses sex: postquā autē Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto succedebāt, Deo prouidente ut ea urbs egregijs accessionibus quā celeberrima redderetur. Per idem tempus Iramus legatione in hoc missa in amicitiam ac societate Davidis est receptus: misitq; ei dono materia cedrinā, Et architectos ac fabros, qui regiam ei Hierosolymis exedificarent. David autē superiore urbis partem Et arcem in ea conditam in unum corpus rededit, cingēdumq; eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus David Iebuseis inde eiectis, à se ciuitatē denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri auctoris Solyma uocabatur: nec desunt qui affirmant etiam apud Homerum Solymorum nomine hanc urbem intelligendam: templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac uoce, securitatem significante. Totum autē hoc tempus*
ex quo

ex quo Iesus Hebreorum aduersus Chanaanos imperator, denicta regionis agros suis diuisit, post quem Israëlitæ nunquã barbaros ex Hierosolymis eijcere ualuerunt, usq; ad hanc Davidis expugnationem anni fuere quingenti & quindecim. Nec prætermittendus est per silentiũ Orphonas uir inter Iebuscos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum paritum est à rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, ut paulo post magis opportuno loco indicabimus. David deinde alias quoq; uxores duxit, & concubinas sibi adiunxit: filios etiam undecim suscepit, quorũ nomina, Amas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphaz, et præterea filiã Thamarã. Horũ nouẽ ex legitimis cõiugib² nati sunt, duo uerò postremi è cõcubinis Thamarã aut Abesalomi germana fuit.

David Palæstinorum bello impetrus apud Hierosolyma uictoriam illustrẽ consequitur. C A P. I I I I .

Palæstini autẽ cognito quòd Hebræi Dauidem regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata cõualle quæ dicitur Gigantium, nõ procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudeorum uerò rex nihil inconsulto Deo solitus agere, iussit pontificem quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur prædicere. A quo postquam læta omnia didicit, incunctanter & ipse

Et ipse exercitū cōtra hostes eduxit: Et com-
 misso praelio, ipse à tergo eos ex improviso ador-
 tus, partim occidit, partim in fugā cōpulit. Ne-
 mo autē suspicetur modicū aut ignauū fuisse Pa-
 lestīnorū exercitū, qui tum Hebræos inuaserat,
 coniecturā inde faciens, quòd nō magno negotio
 sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta:
 sed sciat uniuersam Syriam ac Phœnicen con-
 sociatis armis auxilium illis tulisse: quæ causa
 fuit ut toties uicti, tam multis millibus deside-
 ratis, dennò bellum maioribus uiribus redinte-
 grarent: quandoquidem post presentē quoq; cla-
 dem triplicato exercitu Dauidis ditionē inua-
 serunt, Et eodē quo prius loco castrametare sunt
 ausi. Rege uerò iterū de euentu oraculum consu-
 lente, respondit pontifex, in sylua quæ fletus co-
 gnominata nō longe ab hoste aberat, exercitū
 continendū, nec prius ad pugnā educendū, quàm
 sylua nullo perflante uēto suapte sponte agita-
 retur. Quod ubi primū obseruatū est, Et Deus
 maturè presentie suæ signū dedit, nihil moratus
 ad paratā iam Et indubitātā uictoriā est pro-
 gressus: nam ne primū quidem impetum hostilis
 acies sustinuit, sed mox ut ad manus uentū est,
 terga uertit: nec segnius Hebræus institit, fo-
 diendoq; terga fugientū, Et multos prosternen-
 do, usq; Gezara, quod oppidū in uirorumq; con-
 finio sitū erat, uictos est insicurus. Num est dein-
 de ad castra expugnanda, ubi nō magno labo-
 re ingen

re ingenti præda potiti, deos etiam eorū confractos diripuerunt. Et quia iam iterū contra hostē res feliciter gesta erat, visum est regi de cōmuni seniorū & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorū ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac leuitas, atq; ita profectos unā ad oppidum Cariathiarim, arcā Dei ex eo loco Hierosolyma transportare, omnemq; diuinum cultū cum sacrificijs & ceremonijs à maioribus acceptis, in posterū in hac urbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra nō fuissent neglecta, nunquā talem cladem populū accepturum fuisse. Conuentu igitur sicut decretum fuerat habito, rex ad transferēdam arcam accedit: quam sacerdotes ex adibus Aminadab elatam, in plaustrumq; nouum impositam, subiunctis bubus fratribus eius & liberis ducendā permiserunt. Precedebat rex, & cum eo multitudo, sacros hymnos canētes, & omne genus patriorum carminū, & ad uariorū instrumentorū musicorum pulsū saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atq; ita arcam Hierosolyma deducētes. Postquam autē uētum est ad locū cui nomen Chidonis area, manifesta numinis ira Oza quidam exanimatus est: bubus enim exorbitantibus plaustrū & arca inclinata, Oza cū non esset sacerdos ausus manū sustendandi causa admoliri, in uestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde usq; hodiernum Oza percussio

cussio uocatur. Tum David territus & cogi-
 tans se fortè idem passurū quod Oza, si ad se in
 urbem arcam reciperet, quandoquidem ille ma-
 nu tantū in eam extensa morte mulctatus sit, su-
 persedit illam Hierosolyma inducere: diuersensq;
 paulum in uillam hominis cuiusdam iusti no-
 mine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam
 deposuit, quæ per tres integros menses hoc hospi-
 tio usa, rem Obadami familiarem auxit, eiusq;
 domū multis felicitatibus cumulauit. Rex autē
 cognito quòd Leuita is ex paupere & humili
 repente usq; ad inuidiam eorū qui incrementa
 eius uiderunt felix extitisset, nihil amplius mali
 ueritus arcā in urbem suam trāstulit hac pom-
 pa, ut à sacerdotibus deportaretur, deducere-
 turq; à septē choris à se in hoc institutis & or-
 dinatis, & rege ipso interim cinnynam pulsante
 ac plaudente, ita ut Michole uxor eius; Sauli
 prioris regis filia, factū hoc improbaret: quæ ubi
 intra urbē illata est, reposuerunt eam in taber-
 naculum à Davide in hunc usum erectū. In ea
 festiuitate sumptuosè ac splendidè sacrificatum
 est, & totus populus exceptus conuiuio, ut tam
 mulieribus quàm uiris ac pueris in singulos di-
 stribueretur libum panis subcinericij, & laganū
 frixum, & frustū de uictima: atq; his epulis po-
 pulo pasto, ipse domū reuertitur. Huic occurrens
 Michole uxor, filia Sauli, omnia precatà est il-
 li, quacūq; Deus propitius largiri soles: repre-
 hendit

hendit tamen quòd præter decorum tantus rex saltasset, ita ut in cõspectu seruatorũ suorũ et ancillarũ partes quasdam inter saltadum denudaret. At ille non pudere se huius facti respondit, quòd sciret gratũ esse Deo qui eũ et patri ipsius mulieris & alijs omnibus prætulisset: cantaturumq; se ei sæpius ac saltaturũ, nihil curantem, quàm indecorum hoc aut ipsi aut ipsius ancillis uideatur. Hæc Michole ex Davidis cõiugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractã tradidit, quinque liberos genuit, 2. Reg. 7. ut suo loco dicitur. Ceterum rex uidens res suas quotidianis successibus per Dei fauorẽ proficere, peccare se putauit, q̃ cum ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, arcã pateretur in tabernaculo iacere: itaq; decreuit exadificare Deo templum, quemadmodũ Moyses prædixerat: cõmunicatoq; super ea re cõsilio cum Nathane propheta, cũ is autor esset proposita exsequẽdi, pollicereturq; Deũ opẽ ad hoc laturũ, auidior etiã struendi tẽpli factus est. Sequenti uerò nocte Deus Nathani per uisionẽ apparuit, iubẽs ut Dauidi nuntiaret, gratã quidẽ sibi esse eius uoluntatem, quòd primus omnium de adificãdo templo cogitauerit: nõ tamẽ se permittere, ut is qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimũ fanũ cõstrueret. Verũ tamẽ postquã longã uitã rex ad ultimam senectutem

B prouectus

proiectus felici fine clauserit, exstruendum esse templū à filio eius & successore, qui uocāndus esset Solomon cuius nō aliter quā filij curā se habiturū pollicebatur, regnumq; per posteros eius continuaturū: q; si quid peccauerit, poenā nō ultra morbos & terra sterilitatē processurā. His ex propheta cognitis David letus, q; iam sciret posteris suis imperiū permansturū, & familiā suā fore illustrē ac celebrē, ad arcam se cōtulit: prociensq; in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficijs acceptis, quōd se ex humili pastore ad tantū rerum fastigium tantamq; gloriam euexisset: proq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuaq; providentia, qua res Hebræorum augere atq; ornare non desinere: atq; ita gratijs actis, hymnoq; decantato è tabernaculo digressus est.

David subactis finitimis gentibus tributa illis imponit. CAP. V.

V. **N**on multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palestinos decreuit, ablegato omni otio & segnitie, ut quemadmodum Deus prädixerat, deuictis hostibus pacatū regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussisq; omnibus ut quā instructissimi ad bellū essent, ubi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palestinam peruenit: hostibusq; magno praelio uictis, & bona agrorū parte multatis, hisq;

hisq; agris *Iudeorū* terra cōtributis, in *Moabit*as bellū traduxit: eorum copias ita cōcidit, ut tertia tantū pars superesset, quā in deditionem accepit. His quoq; annuo tributo imposito contra *Adazarū* *Arachi* filium mouit, *Sophienorum* regē: cum quo ad *Euphratē* congressus, viginti peditum millia, equites quinque mille occidit: currus etiam mille cepit, ex quibus incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Damasceni à *Dauidē* uincuntur. CAP. VI.

I Nerim *Adadus* *Damasci* & *Syrorū* rex laudato quòd *Dauid* *Adazarō* bellū intrussit, cum esset eius amicus ac socius, cū ualido exercitu in auxiliū eius properat, sperās se bellū ab eo depulsurū: cūq; et ipse nō procul *Euphrate* cū *Dauidē* cōstixisset, pralio uictus magnā exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga salutē suē consuluerunt. *Huius Adadi* etiā *Nicolaus* in quarto *historiarum* suarū libro, in hac uerba meminit. Longo deinde post tēpore indigenarum quidā nomine *Adadus*, cæteris potentior, *Damasci* & reliquæ *Syriæ* præter *Phœnicē* regnū obtinuit. Hic bello inter eum & *Dauidē* *Iudeorum* regē exorto, crebris pralijs cum eo conflictatus, in postremo quo apud *Euphratē* uictus est, multis edictis facinoribus regē se et uirū & animi robore præstātissimum declarauit. Idē de posteris quoq; eius narrat, q̄ quasi per manus

alius ab alio regnū simul & nomē acceperint. Illo, inquit, defuncto, posterī eius decimā usq; generationē regnum obtinuerunt, quisq; à suo patre cum imperio nomen accipiens, quē admodum apud Aegyptios Ptolemæi. Ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello, abolire uolens ignominiam aui tēporibus acceptā, expeditione cōtra Iudeos facta Samariā uastauit. Nec à uero aberrauit hac parte: hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Isræelitas regnante, Samariā inuasit. de quo suo loco dicturi sumus. Porrò Dauid peragrata cum uictore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperium redegit, dispositisq; opportunis in locis praesidijs, & tributo imposito, domum est reuersus: & ceu trophæū aureas satellitiū Adadi pharetras reliquamq; eorū armaturā Deo Hierosolymis cōsecrauit: has postea Susacus Aegyptiorum rex, uicto Roboam huius nepote, spoliata urbe cum multis alijs diuitijs exportauit. Sed hac postquā ad ea tēpora uentum fuerit dicentur. Hebraeorum autē rex fauore numinis utens, & fortunā belli sequēs, præcipuas Adrazari urbes aggressus est, Betteā & Machonē: easq; ui expugnatas diripuit: in his magna uis auri & argenti reperta est, & præter hæc aris genus, quod auro pretiosius est habitum, ex quo postea Solomon fecit magnū illud uas mare appellatū, & pulcherrima polubra, cū tēplum adornaret.

Amath

Amathenorum autem rex audita Adrazari clade quodq; exercitū amisisset, timēs sibi decrevit in fidem & amicitiam Davidis ultrō uenire: misitq; ad eum Adoramū filium, qui uictoriam de cōmuni inimico ei suo nomine gratularetur, & in societate atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis uasa aurea & argētea & aerea. David uerō inuā amicitia cum Theno (sic Amathenus uocabatur) & acceptis numeribus, filiū eius pro utriusq; dignitate tractatū dimisit: munera uerō illa cum alio auro ex manubijs captarū urbium redacto auctori uictoriæ Deo dedicauit: qui nō solū quoties ipse rex belli administraret rē prosperabat, uerū etiam misso in Idumæā Abiseo Ioabi summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari cōcessit. Decē enim & octo ex illorū exercitu milia in acie ceciderunt: & occupata praesidijs recēs capta regione, rex nō ex agris tantum, sed uiritim etiā tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddēdo iure uerū tantū & equū respiciebat: exercitui uerō uniuerso Ioabū praefecerat: à commentarijs habuit Iosaphatum Achili filium. Designauit etiā ex Phineesi familia Sadocum pontificem cū Abiatharo, amicus enim ei erat. Scribam uerō Sisam constituit. Banaiā Ioiade filiū satellito suo preposuit: oēs regis seniores filij inter patris satellites uersabantur. His ita ordinatis uenit illi in mentem amici 2. Reg. 9.

quondam *Jonathæ*, fœderisq; mutui quod inter
 eos intercesserat: nã inter ceteras omnes uirtu-
 tes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat
 beneficiorũ que unquã accepisset. Igitur scita-
 tus est, num quis superesset ex amici genere, cui
 gratiã referre posset pro iucundissima olim cũ
Jonathæ acta cõsuetudine: cumq; adductus esset
 ad eum quidam è libertis *Sauli*, qui poterat su-
 perstities noscere, percõtatus est, num posset ali-
 quem indicare ex *Jonathæ* genere uiuũ, cui pro
 beneficijs à ueteri amico perceptis gratiã repo-
 nere quiret: quo respõdente superesse filium eius
Memphibosthum, pedibus claudum: eo quòd nu-
 trix audita clade in qua pater eius & auus
 ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit, pro-
 lapsus ex humeris leserat: diligèter peruesti-
 gavit, ubinã & apud quos educaretur: quo cõ-
 perto misit in *Labatham* oppidum ad *Machi-
 rum* (id altoris nomẽ fuit) qui eum adducerent.
Memphibosthus uerò postquã ad regẽ peruenit,
 procidens in faciẽ adorauit illum: moxq; iussus
 est bono animo esse, & omnia que cuperet de
 benignissimo rege sibi polliceri: & auitã domum
 cum prædijs ad illã pertinẽtibus accepit: iussusq;
 est ad eandem cum rege mensam accumbere, &
 nulla die cõuiuio nõ interesse. Cumq; adolescens
 letus promissionibus & muneribus regis gra-
 tias agens adorauisset, rex accito *Siba*, ait
 se adolescenti paternam domum cum omnibus
 auitis

Suis possessionibus donasse: iussitq; eū uillica-
 tione agrorum suscepta, omnes redditus Hierosoly-
 ma referre. Post hæc singulis diebus eū mensæ ad-
 hibuit: & Sibam cū quindecim filijs & uiginti
 seruis Mēphibostho largitus est. His ita ordina-
 tis, Siba adorato rege, omnia se facturum polli-
 citus, discessit. Ionatha uerò filius posthac Hie-
 rosolymis habitauit, conuictor regis, nec aliter
 quàm si ipsius filius esset tractatus, filium etiam
 ex se genitum Michanum nominauit. Atque
 hoc honore Ionatha posteri à rege suere affecti.

Cæterum cum per idem tempus Ammanita-
 rum rex Naasses, socius & amicus defunctus
 esset, filiusq; in regnū paternum successisset, Da-
 uid per legatos officiose eū consolatus est, horti-
 tus ut aequo animo patris obitū ferret, eandemq;
 quā pater expertus fuerat, amicitiam à se expe-
 ctaret. Priores uerò Ammanitarū, secus quàm
 de Dauide suspicari par erat, malitiose hanc le-
 gationē missam interpretati sunt, cōcitauerūq;
 regem, dicentes Dauidem speculatores regionis
 & opum eius sub officij prætextu misisse: proinde
 cauendum ab illis, & uerbis eorum non creden-
 dum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabi-
 lem cladem sese conijciat. At rex Ammanita-
 rum Naasses ab optimatibus contra rei uerita-
 tem persuasus, cum iniuria legatos Davidis re-
 iecit. Nasis enim media ex parte eorum barbis,
 præcisq; dimidio uestimentorū, factis non uerbis

V I.
 2. Reg. 10.

animum suū declarauit. Quam rem David indignissimè tulit, nihil dissimulans non neglecturum se iniuriam cum cōtumelia coniunctam, sed bello uindicaturum in Ammanitas, & poenas uiolate contra ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatum est ad regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, conscj sibi uiolati fœderis, ac debitam poenam metuentes, & ipsi ad bellum se parabāt. & missis legatis ad Syrum Mesopotamenorum regem cū mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in suas partes & Suba. Hi reges habebant peditum uiginti milia. conduxerunt etiam regem Michæ regionis, & quarium nomine Istobum, qui & ipsi uigintiduo milia militum in armis habebant.

Quomodo David Mesopotamios deuicit. C A. VII.

Non terruit tamē Davidem Ammanitarum apparatus & inita cū regibus societas, Deo fretum, & scientē quòd bonam causam haberet, iustisq; armis iniuriam sibi illatā ulcisceretur. Itaq; Ioabo cōmissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostem misit: qui mox ad primariam eius gēis urbem castra admouit. Hostibus uerò urbem egressis, & duas seorsim acies explicātib; alteram quæ ex auxilijs cōstabat, in patenti campo: alteram uerò quæ Ammanitarum gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animaduerso

uerso & ipse ad militares artes confugit: & assumptis fortissimis militum, ipse Syro alijsq; regibus se opposuit: reliquis Abisæo fratri traditis, iussit ut contra Ammanitas acie dirigeret: Admonito prius, ut si uideret Syros sibi præualere, adducto properè suo milite succurreret: idem se facturum si ipsum Ammanitas egrè sustinere contingeret. Cum his mandatis dimisso fratre, hortatusq; ut generose & alacriter remgereret, daretq; operam ne quam ignominiam acciperet, ipse Syros aggreditur: qui cum aliquantisper magna ui restitissent, multis suorum cadentibus terga uertere sunt coacti: quo uiso Ammanite terri- ti, Abisæum cum suo milite aduentantem non expectauerunt, sed moti sociorum exemplo intra mœnia refugerunt: atq; ita Ioabus malè multatis hostibus uictorem exercitum Hierosolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, ut experti se impares in posterum quiescerent: sed missis nuncijs ad Chalamam Syrorum et ansephratensium regem, eius auxilia mercede conduxerunt. Huius uicem in exercitu gerebat Sabecus, qui constabat ex octuaginta peditum, equitum uerò decem milibus. Tum Hebræorum rex intellecto quòd denuo tam magnas copias Ammanite contra se parauissent, nolens amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipse cum uniuerso exercitu Iordanem transgressus illis occurrit: & commisso praelio uictor enasit, cassis peditum quadraginta, equitum

E S uerò

uerò septē milibus. Sabecus quoq; hostium impe-
 rator in eo praelio uulnus accepit à rege, ex quo
 postea curam non admittēte mori eum contigit.
 Mesopotamiae deinde cognito tam tristi pugnae
 euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum
 muneribus missa, deditionem fecerūt: atq; ita ap-
 petente iam hyme Hierosolyma est reuersus. Ve-
 re autem incunte, Ioabum ad bellum Ammani-
 ticum misit. Is longe lateq; uastatis hostium
 agris, compulsos eos in Rabatham gentis metro-
 polim obsidione cinxit: quo tempore Dauid
 tametsi uir iustus ac pius, & patriarum legum
 obseruator diligēs, in graue tamen peccatum in-
 cidit. Cū enim uergente iam die in solario re-
 gia more solito deambularet, prospexit in uici-
 nis aedibus mulierem frigida lauancem, insigni
 forma praecellentē, cui nomen Beithsabe: uictusq;
 eius pulchritudine, & à concupita sibi tempe-
 rare non ualens, accitum ad se complexus est.
 Paulo post mulier grauidā se sentiens, nūciat re-
 gi ut dispiciat quomodo factū hoc latere posset,
 alioqui publicis legibus adulterij damnatā sup-
 plicium daturam. Rex itaq; accersitum ad se ex
 castris Ioabi armigerū maritū mulieris, Uriam
 nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio
 procedat, percontatur: quo reserctē, omnia cede-
 re ex snētia, partes ei de sua coena obtulit, in-
 sitq; ut profectus ad uxorem apud illam perno-
 ctaret. At ille nō ita fecit, sed inibi in regia &

inter

inter satellites regis noctem eam exegit : quo cognito rex, scitatus est ex eo, quamobrem tanto post tempore domum reuersus, ad uxorem non iuisset, idq; præter communem omnium hominum morem, quicumq; peregrè ad suos redeunt. Respondit ille, non esse equum ut interim dum imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitant, ipse in uxoris amplexibus se oblectet. Hac locutum manere inibi ea quoq; die iussit, sequenti ad uicarium suum ducem dimissurus. Vocatus deinde ad cœnam, & rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem usq; progressus, nihilominus tum quoq; proforibus regij cubiculi pernoctauit, nullo uxoris desiderio tactus. Hanc ob rem indignatus rex scripsit Ioabo ut in Uriam poenam meritum animaduerteret: modumq; puniendi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum: iussit enim, ut qua plurimum periculi esset hosti opponeretur, moxq; à socijs, quo facilius opprimi posset, destitueretur. His ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Urie comisit ad Ioabum perferendam: qui receptis literis, & cognita regis uoluntate, quem locum maxime ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Uriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cum toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra urbem patefecissent: hortatus eum ut existimationi quam tum apud regem, tum apud commi-

litones

litones sibi parauerat respondens, libenter potius quã grauatim iussa capefferet. Cumq; *Vrias* magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clam imperauit, ut cum primum occurrentibus hostibus urgeri hominem uiderent, deserto illo in tutum se reciperent. Itaq; cum *Hebraei* fecissent assultum ad moenia, ueriti *Ammanitae* ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisq; reclusa repente porta magno impetu erumpunt. Quod ubi uiderunt qui circa *Vriam* uersabantur, memores *Ioabi* mandatorũ, uno agmine sese retrorsum receperunt. Solus *Vrias* quod puderet contra quam promiserat assignatum locum nõ tueri, in se ruentes sustinuit, ferroq; exceptos interemit non paucos, donec circumuentus cum aliquot alijs, quos ignaros consilij pudor idem in officio cõinuerat, non inultus occubuit. His ita gestis *Ioabus* regi per nuncium significat, quod non ferens obsidionis moras, oppugnatione adortus moenia, amissis aliquamultis infecta re in castra redire sit compulsus: mandarat autem nuncio, si regem hoc factum agrè ferre sentiret, ut de *Vria* quoq; morte renunciaret: id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis male factum aiebat, quod aperta ui moenia tentassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis aditum moliri, maxime cum *Abimelech* *Gedeonis* filius domesticum exemplum illis esse debuerit, qui *Thebis* iurrim ui capere conatus

natus, saxo ab anicula misso ictus turpiter uir-
 tam amisit, uir alioqui fortissimus, quod incon-
 sultè difficillimum oppugnationis genus esset ag-
 gressus. Vtilissimū autem in re militari quid alijs
 bene aut secus cesserit considerādo, cū simile peri-
 culum incidit, hæc sequi, illa fugere. Postquā au-
 tem indignabūdo de Uria quoq; morte relatum
 est: irasci desijt: iussitq; Ioabo renunciari, uulga-
 re esse id incōmodum, nec à natura belli alienū,
 cuius hæ sint uicissitudines: debere tamen eum in
 posterum cautius rē administrare, & aggeri-
 bus ac machinis expugnata urbem solo æquare,
 & habitatores eius ad unum neci dedere. Cum
 his mandatis nuncius ad Ioabum properè se rece-
 pit: ceterum Bethsabe audita mariti morte per
 aliquot dies eū luxit: ubi uerò à mœrore ac lacry-
 mis destitit. sine mora eā rex coniugem sibi ascii-
 uit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has
 nuptias Deus nequaquā æquis oculis inspexit,
 sed iratus Davidi, cū propheta Nathani per ui-
 sum nocturnū se obtulisset, regē grauiter incusa-
 uit. Prophetæ uerò qui esset uir festiuus ac pru-
 dens, reputās reges quoties suis affectibus rapiū-
 tur, non magnū inris respectū habere solere, com-
 minatione numinis ad tēpus dissimulata, maluit
 illum blanda oratione aggredi, in hunc modū sen-
 tētiā eius exploraturus. Duo uiri, inquit, ean-
 dem urbē incolbāt: alter prædines, multorumq;
 armētorum & gregū dominus: alter unius tan-
 tum

tum ouiculae possessor: eam unam cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat, non alio affectu quam si esset filia: cum uero hospes diuiti superuenisset, ille parcens suis pecoribus, nullum in amici gratiam auctare uoluit, sed abstracta per uim ouicula pauperis, ingulari et apparatus hospitii appositus. His uerbis rex grauiter commotus, scelestum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumque esse ut quadruplum pro adempta ouicula restitueretur, et ipse insuper capite plectatur. Tunc Nathan incunctatim subiecit, ipsum esse qui hac poena dignus sit, suoque iudicio nefarii sceleris damnatus: ac tum demum illi exposuit in quam indignationem numinis incurrisset, cuius favore uniuersae gentis Hebraeorum rex constitutus, circumquaque uicinarum etiam gentium earumque multarum et magnarum dominum consecutus esset, non semel antea liberatus est Sauli manibus: nunc cum eiusdem benignitate aliquot legitimas uxores habeat, contempto omni humano simul atque diuino iure, alienam cum duxisset uxorem, marito ipsius interfecto et hosti prodito. Igitur affore diuinam ultionem, et ipsius quoque mulieres ab uno est filijs per uim constuprandis, et ipsum insidijs ab eodem appetendum, ut pro clauis admissis peccato, in propatulo poenas persoluat: quin et puerum ex ea natum sine mora esse interiturum. Territo autem per hanc denunciationem rege, uehementerque perturbato, et cum lacrymis fatente se peccasse in Deum: erat enim

uir pius, & qui, hoc uno excepto, in tota uita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiã promisit, & regnum & uitam ei seruatorum se esse, post poenitentiam enim non amplius se irasci. Atq; ita Nathan postquam futura regi aperuisset, domum reuertitur. Porro infans ex uxore Vria natus Dauidi, immittente Deo graui morbo corripitur, cuius uicẽ mœstissimus pater dolenter ferens per septẽ dies à familiaribus induci non potuit ut ullum cibum degustaret: sed attritus & sacco amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutẽ pueri precabatur. Nimis enim eius matrem diligebat. Septimã uerò die mortuo puero, familiares non audebant hoc regi indicare, ueriti ne re cognita pertinacius etiã à cibo reliquaq; cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotẽter tulisset, qui cũ turbatã familiam sentiret, & aliquid mali cœlari, facile intellexit extinctũ puerũ: accitoq; uno è famulis postquã ueritatem cõperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptaq; ueste cãdida, ad Dei tabernaculũ properauit. posthac iussis famulis ut cœnã sibi apponerent præter omnem opinionẽ admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis stupentibus, quòd cũ nihil horum agrotãre puero secisset, nũc post eius obitum omnia simul faceret: impetrataq; prius licentiã, causam sciscitabatur. Tũ ille: Nõ intelligitis, inquit, quòd dũ puer uineret, de salute eius sperãs,

nihil

nihil non faciebã quo Deũ flecterem? nunc postquam is obijt. superuacaneũ sit inaniter mœrore cõfici. His auditis omnes sapientiã eius laudauerunt: nec ita multo post Beithsabe grauida exactis legitimis natura mēsisibus filium ei peperit, quẽ Nathanis monitu Salomonẽ nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcis aqueductibus, & cõmeatibus interceptis, ita ut fame simul & siti laboraretur: ab unico enim puteo spes eorũ pēdebat, ac ne hoc quidem ad satietatẽ utebantur, parcẽ aquã dispensantes, ne foritẽ in totũ deficeret. Hac Ioabus per literas regi significauit, hortans ut ad excidium urbis ipse ueniret, & hũc quoq; titulũ uictorijs suis apponeret. Qui collaudato ducis officio fidẽq; assumpto secũ exercitu ad deuastandã Rabathã proficiscitur, eãq; mox ut captã militi diripiendã permisit: ipse uerò ex præda nactus est Ammanitarũ regis aureã coronã talentũ pendente, & precioso sardoniche insignẽ: quã postea capite gestare solitus est: necnõ & alia multa ac magni precij præda in ea urbe positus est: uiros uerò eius excruciatos prius ad unũ interemit: neq; mitius alias Ammanitarũ urbes tractauit, pa-

VIII. *ri modo expugnatas.* Post hanc uictoriã domũ
 2. Reg. 13. reuerso graue quiddã accidit ex tali causa: Filiã habebat adhuc uirginẽ, formosissimas quasq; mulieres pulchritudine uincẽtem: Thamarã nomine, ex eadẽ qua Absalomus genitrice natã.

Huius

Huius amore correptus Amnō filiorū Davidis
 natu maximus, cū propter uirginitatē ipsius
 & aſſeruationē potiri ea nō poſſet, adeo paſſiōe
 hac cōſtictabatur, ut nō aliter quā ex morbo lē-
 tā tabē ac pallorē ſibi cōtraheret. Id malū depre-
 hēdit Ionathas quidā eius cognatus & amicus,
 uir prudēs & magni cōſiliū: uidēs enim Amno-
 nē à natiua corporis habituſine indies magis ac
 magis deficere, acceſſit illū, rogās ut cauſam ſibi
 indicaret. Suſpicari enim ſe amatoriā quandā
 eſſe hāc paſſionē: quo ſatente ſororē germanā
 ſibi adamatā, cōſiliū dat quomodo optatis poti-
 ri ualeat: ſuaſit enim ut ſimulata aegritudine, ſi-
 mulatq; pater uiſendi cauſa illū acceſſiſſet, ro-
 get ut ſororē ad ſe mittat, cuius miniſterijs rele-
 uatus eo citius cōualeſcere poſſit. Paruit Am-
 nō, & cū nihil cunctatus decubiſſet, ſimulare
 morbū cœpit. Dein cum pater officioſe inuiſens
 percōtaretur de ualetudine, petijt ſororem ad ſe
 mitti: ea poſtquā iuſſu patris accita uenit, po-
 ſtulauit ut ſuis manibus colyphia frixa affer-
 ret. Sic enim libentius ſe comēſturum, quā in cō-
 ſpectu fratris farina ſubaſta, formatiſq; coly-
 phijs ac frixis, inueni obtulit. At ille non ea gu-
 ſtauit, ſed famulis mādauit, ut quotquot pro fori-
 bus cubiculi obuerſarentur, ſubmouerent, dicens
 ſe abſq; ſtrepitu quieſcere cupere: quo factō, iuſ-
 ſit ſororē in intimū cōclauē paratā cœnā infer-
 re: quod cū puella ſeciſſet, apprehenſa ſuadere
 F cœpit

cœpit ut sui copiam faceret. At puella exclamavit, Abstine nim frater, abstine, nefas est te rē tam turpē perpetrare. Desine à tam flagitiosa cōcupiscentia, quæ nihil præter dedecus & infamiã toti familie nostræ afferre potest: aut si resistere ei nō uales, à patre tibi hoc impetrandū est, nō per uim extorquendum. At ille amore feruēs nō paruit, sed libidinis œstro percitus relucet antem per uim opprimit: atq; post oblatū uitiū, in cōtrariū mox affectū ueritur, & exosam ac fastiditā cōiicijs aggressus, iubet ut euestigio se inde facessat. Quæ cū hāc iniuriã priore grauiorē diceret, q̄ cōstupratam uel usq; noctē illic manere nō patiatur, sed cōfestim extrudat claua adhuc luce, ut turpitudinis suæ testibus occurrat: mandauit famulo ut eā eijceret. Illa uerò scissa talari tunica, qualibus tū regia puellæ ex more uelabātur, & cinere caput sparsa, per mediã urbē discedebat, nim sibi illatā quiritando. In quã sic affectam cum Absalomus frater incidisset, sciscitatus est, quid mali haberet, q̄ ita sese affligeret: cumq; illa de stupro rē totā eidē narrasset, solatus eā, hortabatur ut equo animo factū hoc ferret, nec ad iniuriã suã pertinere putaret, cū à fratre sit uitiata: quibus uerbis placata puella uociferari ac quiritari desyt: & deinde aliquā multo tēpore in cœlibatu apud Absalomū fratrem perseuerauit. His cognitis David pater uehemēter indoluit: sed quia diligebat Ammonē ut filiorū natū maximū, nō su-

stinuit illi molestus esse. Porro Absalomus graue odiū eius in pectore calabat, opportunitatem vindictæ expectās. Itaq; alter annus abierat, ex quo pudicitia sororis eius illusum est: & cū esset iturus in Belsephon, quod est oppidum tribus Ephremitica, ad rondendos suos greges, inuitauit patrē ac fratres ad solēne cōiniū: quo excusante q̄ nollet eū grauare, rogauit ut pace eius liceret filijs proficisci: quo impetrato suis iniunxit, ut quamprimum animaduertissent Amnonem temeto grauatum, neminem ueriti ad nutum suum illum trucidarent.

Quomodo per intestinum familiæ dissidium Dauid à filio regno pulsus est. CAP. VIII.

VT uerò perpetratū est quod mādauerat, stupor & irrepidatio fratres occupat: & sibi quisq; timēs, correptis equis cursu ad patrē ferebatur. Interim quidā præueniēs, omnes ab Absalomo casos nūciat. qui nō aliter quā par erat amissis simul tot filijs, idq; fratris scelere, graui dolore iēctus, ne causam quidē rogauit: neq; expectato nūcio in re propter facinoris magnitudinem incredibili, totum se luctui tradens, cōscissa ueste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quā ipsum interfectorem. Ionathas uerò Samnae fratris eius filius hortabatur ut moderatius doleret, negans se de morte cæterorum credere: nec enim causam facti inuenire posse: de solo Am-

none dicens diligentius perquirendum: nam de
 hoc probabile esse, quod memor iniuriæ sororis
 frater in eum tale aliquid ausus sit. Interea soni-
 tus aduentantium equorum, & quorundam eos
 præcurrentium, omnes in se cõuertit: hi facere filij re-
 gis, qui relicto cõiuiio profugerat. Ibi pater oc-
 currit flens flentibus, & ex insperato uidens quos
 paulo ante extinctos acceperat: denuoq; gemitus
 ac lacrymæ instaurantur, his fratrem, rege
 filium fœde trucidatum deplorantibus. At Abe-
 salomus in Gesura ad maternum auum fugit,
 eius regionis dynastã, ibiq; toto triennio permã-
 sit. Cum autẽ Dauidi animus esset Abesalomũ
 ad se reuocare, nõ ad supplicium, sed ut eũ apud
 se haberet, iã enim ira rescederat: ultrò huc prop-
 pensum Ioabus imperator suis artibus impulit:
 mulierculam enim quandam grandi natu sub-
 ornat, quæ lugubri cultu ad regem accedens, aie-
 bat inter duos suos filios ruri agentes rixam ex-
 ortã adeò incruduisse, ut cum soli essent, ac nemo
 adesset qui dirimeret, alter ab altero ictus exspi-
 ranerit: rogabatq; hãc gratiã, ut quoniã cognati
 eius qui interfectus est alterũ ad cadẽ expete-
 rent, salutem eius cõsuleret, ne reliqua spe suæ se-
 nectutis orbaretur: neq; enim aliud remediũ su-
 peresse, si nullum apud regẽ inueniret: nam nihil
 esse quod illos cõpescere queat, præter maiestatis
 regia reuerentiã. Cumq; rex postulatis eius an-
 nisset, hæc uerba subiecit: Tuã quidem beni-
 gnitã

gnitati rex gratias ago, q̄ senectutē meam & tantū nō orbitatē miseraris: sed quò certior sim de tua clementia, tuū ipsius filiū prius in gratiā recipe, & in dignationē contra eū depone: alioqui quomodo possem de cōcessa hac mihi gratia nō dubitare, cum ipse adhuc ob similem iniuriā filio infensus esse pergās. At cuius est prudentia, uno cōtra uoluntatē amisso, ultrò necē alterius addere? Tetigit mox regis animū suspitio, personā à Ioabo esse subornatam: & cognito ex anicula rē ita se habere, accersit Ioabū, dicēs eū affecutū quod cupiebat, licereq; ut Abesalomū reducat. Non enim amplius se in eum stomachari, sed totā indignationē prateriisse. At ille adorato rege, & uerbis eius libēter acceptis, euestigio Gesura properauit, & assumptum secum Abesalomū Hierosolyma reduxit. Rex uerò audiens filiū aduentare, misit qui ei denūciaret, ne ad ipsum accederet: nōdum enim, ita se affectū, ut reuersum uidere statim sustineat. Ille ita ut iussus est deuitato patris cōspectu, intra domesticos parietes cū suo famulitio se cōtinēbat: nec tamē aliquid eius pulchritudini decessit, uel propter mœrorē, uel q̄ nō ea tractatione uteretur, qua uti regium iuuenem par erat: sed tā forma quā statura quosuis in maximis delicijs agentes superabat. Tanta autē fuit eius cæsaries, ut intra octauum quemq; mensem ad ducētos siclos, hoc est ad quinq; pondo accresceret. Ad hunc

modum privato cultu per biēnium Hierosolymis habitavit: natiq; sunt ei filij tres, & una filia formosissima, quae Solomonis filio Raboamo postea nupsit, & filium ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Ioabum rogans, ut se penitus in paternam gratiā reducat, & impetret ut sibi liceat patrem inuisere & alloqui: quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius uicinū per quosdam è suis incendio uastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomum uenisset, ex postulanti quo suo merito damnū ab eo accepisset: respondit, se hoc stratagemate illum ad se elicere uoluisse, quandoquidē mandata de cōciliando sibi patre negligeret: quā ob rem, inquit, nunc te praesentem obsecro, ut placatū mihi reddas genitorem, quādoquidem molestior est mihi reditus in patriam, quā exilium fuerat si ille in indignatione sit pertinax. Tam Ioabus his uerbis inductus, & uicem eius miseratus, deprecatus est regē pro illo, & tam accuratē & feliciter eius causam egit, ut flexus ad pietatem confestim eū acciri iuberet. Qui cū supplex illi ad genua ueniam peccati petēs procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium anteactorum est pollicitus. Porro Abesalomus in integram gratiam patris receptus, breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum quinquaginta: & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui ius

illuc

IX.
2. Reg. 5.

illuc petentes causa cadebant, comiter appella-
 bat: dictitansq; malos adesse patri consiliarios,
 aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum,
 popularem auram ita captabat. His artibus cō-
 ciliatis sibi populi studijs, certus iam de eius fa-
 uore, quarto post recōciliationē anno orauit pa-
 trem, ut cum bona eius gratia Hebronem aduo-
 ra quæ in exilio conceperat persolucunda abire
 sibi liceat: permissusq; eius profectus, mox undiq;
 plurimos ad se acciuit, ita ut cateruatim illō cō-
 fluerent. Inter ceteros affuit etiam Davidis cō-
 siliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti
 Hierosolymita, non quidem conscij conspiratio-
 nis, sed quasi ad sacrificium euocati, nec mora
 stratagemate succedēte, rex ab uniuersis consa-
 lutatur. Ceterum David audita ex insperato
 filij tyrannide, impia hominis audacia percul-
 sus, qui immemor condonate prioris noxæ, mul-
 to sceleratiore consilia cepisset, primum usurpā-
 di regni quod patri diuinitus datū sciret, deinde
 ipsius genitoris tollendi, decreuit ultra Iorda-
 nem in loca tutiora se recipere: cōuocatisq; ami-
 corum intimis, & collocutus cum eis de insolē-
 tia filij, totum negotium iudici Deo committēs,
 reliquit regie custodiam decem pellicibus, &
 Hierosolymis excessit, cum alia multitudine
 magna alacritate prosequente, tum præcipuè
 sexcentorum cohorte, quæ etiam regnante Sau-
 lo à latere fugitantis nusquam discesserat.

Abiatharū uerò & Sadocū pōtīfices & quic-
quid Leuitici generis aderat simul abire cupiē-
tes, arcamq; asportare, bonis rationibus mane-
re persuasit, dicēs sine arca prasidio diuina ope
è periculis se seruandum: simulq; mādauit ut de
omnibus qua inciderēt per clācularios nūtiōs se
certiorem facerent: fidelē enim operā in talibus
negotijs prāstiterūt filij pōtīficū, Sadoci Ach-
imas & Abiathari Ionathas. Ethao quoque
Gittaus nullis regis monitis adduci potuit, ut
maneret, quò magis illustris fuit eius erga regē
fides ac beneuolētia. Ascendēti autē per cliuū
Oliueti mōtis, omnibus circa eum lacrymātibus,
renuntiatū est, etiā Achitophelē mutatis stu-
dijs in partes Abesalomi concessisse: quo uix
aliud tristius ei in hac calamitate accidit: quā-
obrē precatus est Deū, ut Abesalomi animum
ab Achitophelē alienaret: uerebatur enim ne
eius cōsilijs contra se uteretur, uiri prudētissimi
& occultatissimi in dispiciendo quid factō opus
esset. Quumq; in uerticem mōtis peruenisset, re-
spiciebat ciuitatē, & cum multis lacrymis non
aliter quā regno eiectus Deū precabatur: ibi
offendit uirum in amicitia constantem, nomine
Chusim: hunc conspīcatus scisso amictu & ca-
put cineribus opplētum, & mutabilitatem rerū
deplorātem, solatus est pro tempore iussim equo
animo prasentem statum ferre: ac postremò ob-
nixē precatus est, ut simulato Abesalomi par-
tium

eum studio, diligenter secreta eius perscrutaretur,
 & Achitophelis consilijs semper se opponeret:
 sic enim eum magis partibus profuturum, quã si
 unã maneret: atq; ita persuasus à Davide, eo
 relicto Hierosolyma se contulit, quo paulo post
 etiam Absalomus peruenit. Interim David
 paulũ progressus obuiã habuit sibi am Memphi-
 boſthi seruum, quẽ ipse ad curã prædiorũ amici
 filio donatorũ miserat, agentẽ præ se duos asinos 2. Reg. 16.
 necessarijs ad uictũ onustos. Is obtulit ei ut quic-
 quid uellet sibi ac suis acciperet, simulq; roga-
 tus ubinã Memphibosthũ reliquisset, Hieroso-
 lymis relicto respõdit: sperare enim eũ rebus tur-
 batis, fore ut ob Sauli meritorũ memoriã ipse suf-
 fragijs populi rex crearetur: quã obrẽ indigna-
 tus, omnia quæ prius domino eius cõcesserat, Si-
 bæ est largitus: dicẽs hunc digniorẽ quã illũ ut
 talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate
 Siba gauisus est. Davidi uerò iuxta locũ Ba-
 choram superuenit cognatus Sauli nomine Se-
 meis, filius Gere, saxis eũ simul & cõuitijs im-
 petens: cumq; amici eum protegerẽt, magis etiã
 exasperatus ad cõuitia, sanguinariũ & multo-
 rum malorũ causam appellabat, iubens ut im-
 purus ac execrabilis regiõẽ excederet: gratiasq;
 agebat Deo, qd per propriũ filiũ pœnã peccatorũ
 ab illo exigeret, & eorũ quæ olim in dominum
 suum commiserat. Hac tam seua petulantia
 concitatis omnibus ad indignationem, Abi-

scio uerò etiã interficere semeim uolente, David
 eos cohibuit, negãs addendã ad presentia mala
 noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit,
 moror hũc rabiðũ canẽ, & Deo cedo, qui eũ in
 nos immisit. Mirũ uerò si hæc ab isto patimur,
 quãdo etiã filius pietatis est oblitus. Sed hæc mi-
 sericordi Deo cura erũt, cuius fauore tandẽ ini-
 mici nobis succũbent. His dictis cõtinuabat iter,
 cõtẽpto semei parte alia mõtis cursim cũ cõuitijs
 affectãte. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex
 itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat.
 Interim Absalomo cũ Achitophete consilia-
 rio Hierosolyma ingresso, cõcursu populi salutã-
 ris ad eos facti, inter ceteros etiã Davidis ami-
 cus ad eos uenit, & adorato nouo rege, precatus
 est illi perpetuũ hoc imperiũ. Rogatus deinde ab
 eo, quid ita cũm hæctenus inter præcipuos ac fi-
 dissimos patris amicos esset habitus, nunc deser-
 to illo ad se transiret: cordatè respondit, Nõ esse
 Dei uoluntati & populi consensui repugnan-
 dum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoque meri-
 tõ sequor: à Deo enim regnum hoc accepisti:
 quòd si in tuorum numerum recipere dignatus
 fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo
 me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Ne-
 mo enim presentem statum iniquè ferre debet,
 quando non in aliam familiam regnum trans-
 latum est, sed in eadem manet, filio succe-
 dente. His uerbis inueni omnem suspicionem
 exemit.

exemit.

exemit. *Advocato deinde Achitophèle consultabatur quid nã esset agendũ. Is suasit ut cũ paternis pellicibus cõgredereetur. Sic enim populũ constantius in partibus perseveraturũ, sublata recõciliationis spe: & prõptè cõtra patrẽ militaturum. Nam hæctenus nõ libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrẽ & filium coëat. Paruit iuuenis, iussitq; famulis, ut in regia tentorium sibi erigerent, inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris cõcubuit. Idq; totum iuxta Nathanis prophete uaticinium euenit, quod Dauidi futurum, ut ab uno è filijs oppugnaretur prædixerat.*

Abesalomus contra patrem profectus cum exercitu perit. CAP. IX.

Hoc Achitophelis consilium exsecutus, *2. Reg. 17.* iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lectorum militum. Cum his se profectum interfectorũ patrẽ, atq; ita partibus suis incolumitatẽ, & ipsi securum imperium eadẽ opera Dauidẽ sublatũ pariturum. Hac sententia deletatus accersit Chusim Dauidis amicorũ principem, (sic enim eum ille uocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi uideretur querebat. At ille intelligens, quòd hoc modo Dauid in potestatem redactus facile occidi posset, contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, rex uirtutem patris & eorum qui illum sequuntur, quòd

quòd in multis cõflictibus semper uictor euasit. Profectò ueteranus bellator artibus contra nos utetur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu uallem aliquã cum parte militum insidebit, aut post rupẽ aliquã delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedẽ referent, expectantes occasioneẽ dum regi propiores facti totis uiribus in pugnaẽ redeant: interim ille ex improviso superueniens, suis animum addet, nostris uerò metum ac consternationẽ afferet. Expẽde igitur meum quoq; consilium, sanè melius, & Achitophelis opinionẽ missam fac: ac potius edicto per totam Hebræorum regionẽ copias contra patrem collige: quæ ubi in unum conuenerint, imperiũ earum tu ipse assume, nè ue alterius fidei cõmittas. Facile enim illum deuincas, si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu uerò tam multa millia uirorum, qui dari sibi occasioneẽ cupiunt declarandi quàm sint tui nominis studiosi. Quòd si pater intra moenia cuiuspiam oppidi se cõcluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum Deus effecit, ut Chusis consultor magis placeret: qui properè ad põtifices Sadocũ & Abiatharum ueniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit, quodq; ipsius comprobatũ sit: petijt deinde ut hæc Dauidi per nuntios significarent,

earent, adhortarenturq; eum, ut sine mora Ior-
 danem transfiret, ne foris filius mutata sententia
 persequatur eum, & priusquam in tutum se reci-
 piat, cōprehendat. Pontifices autē iam antē cu-
 rauerant, ut extra urbem laterēt filij, renuntia-
 turi Davidi quid in urbe agatur. Ad hos igi-
 tur fidam famulam miserunt, afferentem quid
 Abesalomo decretū sit: mandaruntq; ut quan-
 tum possent properarēt Davidi hęc indicaturi:
 qui euestigio cum patrum mandatis, ut pios ac
 fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam
 celeritatē reliquum facientes, ad Davidē pro-
 perabant. Vix duo stadia promouerant, quum à
 quibusdam equitibus conspēcti, apud Abesa-
 lomum deferuntur, qui mox ad capiendum eos
 misit. Senserunt hoc maturē pontificum filij, et
 diuertētes à uia publica, in propinquum uicum
 agri Hierosolymitani nomine Bocchurā se de-
 derunt, ibiq; mulierē quandam rogauerunt ut se
 absconderet: ea mox demissis per funem in pu-
 teum, os eius uelleribus contexit: rogataq; à su-
 peruenientibus persecutoribus num eos uidisset,
 conspēctos sibi non negauit, accepto enim à se po-
 tu statim abiuisse dicebat: & si modò alacriter
 persequantur, fore ut eos comprehendant. Illi dis-
 frustra persequuti, retro sunt reuersi. Mulier
 uerò ubi hoc animaduertit, & non esse amplius
 periculum iuuenibus ne capiantur, per funē rur-
 sum extractos cœptū iter continuare iussit. Illi
 quanta

quanta potuerunt festinatione ad Davidem per-
 uenerunt, & omnes Absalomis conatus illi re-
 nuntiauerunt: qui suos cõfestim Iordanem transi-
 re edicit, quamuis nox esset nihil cunctari pas-
 sus. Porro Achitophel ubi suum alterius con-
 silio posthabitu uidit, conscenso iumeto Gelmonem
 patriam petiit. Ibi convocatis omnibus domesti-
 cis, exposuit eis quae Absalomo consuluerat,
 addens quoniam non persuasisset, certò se breui
 periturum. Davidem enim omnino superiore hoc
 bello fore, et amissum regnum recepturum esse. Prae-
 stat igitur, inquit, magno animo, ut uirum inge-
 num decet, è uita exire, quam Davidi ob filio
 nauatam contra eum operam, excarnificandum se prae-
 bere. His dictis in penitissimas ades digressus,
 seipse suspedit: atque ita Achitophelem, suo pte
 iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo
 demptum funerauerunt. Caterum David supera-
 to ut diximus Iordane, peruenit Castrum, pulcher-
 rimam ac munitissimam eius tractus urbem. Ibi cum
 summa beneuolentia ab omnibus eius regionis
 optimatibus exceptus est, partim presenti homi-
 nis necessitate motis, partim reuerentia pristinae
 felicitatis. Fuerunt autem hi Berzellaeus Galadita,
 & Siphar Ammanitidis dynastes, & Ma-
 chirus Galaditidis regionis primas. Hi quic-
 quid ad uictum pertinebat, largiter regi cum suis
 praebebant, ut nec lecti strati eis deessent, nec pa-
 nis ac uinum, quin et carni copia semper aderat,
 & quic

& quicquid uel ad alimoniã , uel ad lassitudi-
 nis refectiõem opus esset . Interim Abesalo- x.
 mus coactõ grandi cõtra patrẽ exercitu, & tra-
 iecto Iordane amne, constitit nõ longe à Castro
 oppido Galaditidis , loco Ioabi p̄posuõ exer-
 citui cognato eius Amasa : prognatus enim
 erat patre Iotharsa , & matre Abigea : hæc
 nerõ & Saruia Ioabi mater, sorores erant Da-
 uidis . Rex autẽ recensitis qui circa se erant,
 cõparatoq; numero circiter quatuor milliũ , de- 2. Reg. 18.
 creuit non expectare dum Abesalomus prior
 ipsum aggrediatur, sed creatis tribunis, diuisoq;
 in tres partes exercitu, unam Ioabo imperatori
 attribuit, alterã fratri eius Abiseo: tertiã tra-
 didit Ethæo, amico quidem & familiari, sed è
 Gitta oriũdo. Ipsum autẽ uolentẽ adesse in exer-
 citu amici prohibuerũt , idq; prudentissima ra-
 tione. Si enim eo presente uincerentur , nihil spei
 reliquũ fore : quòd si una parte exercitus uicti,
 cũ cetera ad ipsum refugissent , reparandarum
 uirũ facultatẽ nõ d fore : alioquin etiã hostem
 suspicaturũ, alium exercitũ circa regẽ esse. Pla-
 cuit hoc consilium: itaq; persuasus apud Castrũ
 mansit. Sed dum amicos ad pugnã dimitteret,
 obtestabatur ut memores omniũ acceptorũ be-
 neficiorũ strenuã ac fidelem operã sibi nauarent:
 & ut post uictoriã filio parcerent, ne occiso illo,
 aliquid mali in seipsum statueret: atq; ita pre-
 catus illis uictoriã , exercitũ emisit. Ceterũ cum
 Ioabus

Ioabus ex aduerso hostiū aciem suā explicuisset in planicie syluā à tergo habente. Absalomus quoq; suos cōtrā eduxit: & cōgressi, acriterq; pugnātes multa utrinq; praeclara facinora edebant: his dummodo David regnum recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis cōtrā, ne Absalomus & hoc priuetur, & patri insuper audacia poenas det, nihil, nō uel facere uel pati paratis. Idem cum numero longe praestare, ignominiosum ducebāt tanto paucioribus Ioabi militibus succumbere. Cōtrā regū ut tot millia prostigarēt omni ope cōnixi: tandē ut erat dignū ueteranis, & rei militaris peritissimis, hostē terga uertere coegerūt: fugientes deinde per saltus & abrupta insequendo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita ut multo plures in fuga caderent quā in praelio. Interfecta sunt enim ea die fermē uiginti millia. Plurimi autē in Absalomū ferebātur, insignē tam pulchritudine quā statura corporis. Is ueritus ne uiuus caperetur, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumq; per agitationē uētilaretur capillitium, asperae arboris prominēti ramo inopinatē implicitū inuenē suspendit. Iumentum enim uehemēti impetu ferebatur, nō aliter quā sessorē gerens. At ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostē effugeret. Quod animaduersum quidā è militibus Davidis indicauit Ioabo: eoq; quinquaginta siclos promittente si illum confoderet,

deret, respondit, Nec si duo millia daturus esses, facerē hoc domini mei filio, maxime cū omnibus nobis audiētibus parci inueni sit precatus. At ille iussit ut indicaret ubi nam pendentē uiderit, moxq; de fixo in cor telo eum interemit. Armigeri uero Ioabi circumstētes ab arbore eū detraxerunt, & proiectū in hiatū profundum ac obscurū congestis saxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptui cecinisset Ioabus, suos à persequendo cohibuit, parcendum civili sanguini ratus. Porro Abesalomus erexerat sibi in ualle regis columnā marmoreā cū inscriptione, duobus stadijs à Hierosolymis distitam, quam uoluit uocari Manum Abesalomi, dicens quòd etiam si liberos eius perire cōtingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, et unā filiā Thamarā, quemadmodū iam antè diximus: quæ Davidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorē peperit: sicut post loco suo copiosius dicetur.

Quomodo Dauid regno restitutus feliciter uixit.

CAP. X.

DEfuncto Abesalomo populus eius domū quisq; suam dilapsus est. Achimas uerò Sadoci pōtificis filius adito Iobo, rogauit ut sibi permitteret ad Davidē ire, nuntiaturus lata omnia, quodq; diuina ope ac prouidentia uictoriam sit consequutus. Negauit hoc imperator, dicens non cōuenire ut antehac afferre lata so-

G

litus,

litus, nunc de morte filij regem certiore faceret. iussitq; eum ibi manere: sed uocato Chusi illi mandauit, ut omnia quae sciret ad regem perferret. Achima uero denuo rogante, ut ipse mitteretur, uictoria tantum nuntiaturus, non etiam Absalomum mortem, passus est eum hoc facere. Is uiam compendiosam ingressus soli sibi nota, Chusim anteuertit. Sedente autem rege in porta, et expectante aliquem de praelio nuntium, speculatorum unus conspecto Achima currente, necdum ualens eum agnoscere, ait ad regem, uidere se quempiam accurrentem. Cumq; rex bonum esse nuntium ominaretur, paulo post sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente rege, hunc quoque bonum fore nuntium, speculator iam propiorem Achimam noscigans, Sadoci pontificis filium ait curriculo aduentare. Tum David, profecto hunc bonum et optatum nuntium afferre de praelio. Vix haec uerba finierat, dum Achimas regem adoratum salutat: et scitante de pugna, letam uictoriam annuntiat. Rogatus deinde quid filio factum sit, ait se uersis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Absalomum persequentium: nec praeter ea quicquam comperti habere, quod iubente Ioabo properè discedendum fuerit, ut uictoriam renuntiaret. Iamq; et Chusis aderat regem adorans, et uictoriam annuntians: qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod

quod *Abesalomo*. Hac uerba in causa fuerunt, ut nulla ex ea uictoria uoluptatē nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima urbis parte deflebat filium, plangens pectus, & capillum lacerans, & modis omnibus sese afflictiens, ac uociferans: *Fili mi, utinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cum enim esset natura suorū amantissimus, pra caeteris hūc maiore affectione prosequeretur. Exercitū autem & Ioabum, audito quòd rex filium ita lugeat, puduit triumphabūdos in oppidum ingredi: sed demisso capite lacrymantes, non aliter quàm clade accepta ueniebant. Caeterum cum rex aperto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus cōsolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, ò rex? an nescis quòd hoc pacto tibi ipse calumniam seruis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atq; adeò te ipsum & familiam tuā oderis: ames uerò tibi infestissimos, & iustissima poena absumptos desiderare nō desinas? Nam si *Abesalomus* uicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquū fecisset: sed a te ac tuis liberis initio facto, ad unum miserabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudētibus, & grauius puniētib; eos qui nostram uicem miserarētur. Te uerò nō pudet hac facere propter hominē inimicissimū, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? De-*

sine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectum tuorum militum, & gratias illis age, quod sua uirtute hanc uictoria nobis pepererunt: alioqui si qua coepisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamque; ut iam grauius ac uerius quam ante luceas. Talibus uerbis Ioabus regi moestitia excussit, eumque; ad curam reipub. adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gravior esset militi eius conspectus, pro foribus portae confedit, ita ut hoc audito uniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum haec ita geruntur, qui ex Absalomis exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuntios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum a Davide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertate ab eo uindicati fuissent: & quam inique hoc eiecto alteri regnum commisissent. Itaque; debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, ut omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam reipublicae suscipiat. De hac re crebri nuntij ueniebant ad regem: isque; mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, ut principes tribus Iudae compellent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maxime cum is tribulis sit ac consanguineus. Pari modo Amasam imperatorem eos alloqui iussit, qui fieret quod cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, ut Dauidi regnum in manus

manus reddat. Sperandam autem illi non solum ueniam, quæ iam cõtigisset, uerum etiã uniuersarum copiarũ præfecturã, quã Absalomus ei cõcesserat. Põtifices uerò eũ principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostẽrata regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primũ cõtribules Davidis incunctanter per legatos eum in regnũ reuocãt: quorũ exemplo simul & Amasæ auctoritate moti ceteri Israelitæ & ipsi idem faciunt: atq; hæ legationes ad eũ Hierosolymis excipiendũ confluebant. Sed singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ usq; Iordanẽ amnem illi occurrit: eodẽ præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille uiris è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filijs & seruis uiginti. Hi unã cum tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, ut rex eũ suis absq; negotio trãsire possset. Ut uerò ad Iordanẽ peruenit, saluatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontẽ progressus, accidensq; ad regis pedes, rogabat ueniã cõmissorũ, utq; insensus sibi esse desineret, nèue recepta potestate in se primũ animaduerteret: reputaretq; id quoq; quòd erroris pœnitentiã ductus, primus ipse reuerenti occurrisset. In hũc modũ supplicati ac misericordiã implorati Abiseus Ioabi frater: Satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum rex ad eum

uersus: Desinite Saruia filij, nēue nouas turbas ac
 seditiones excitare. Sic enim uos existimare uolo,
 hāc esse mihi aditalem regni diem: quamobrem
 iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui
 quocunq; modo in maiestatem meam peccauerunt,
 neq; in quenquā ea de causa animaduersu-
 rum esse: tu quoq; sc mei bono animo esto, nihil de
 supplicio sollicitus. At ille adorato rege, cœpit
 eum precedere. Post hęc Memphibosithus Sauli
 nepos ei uenit obuiam, sordidatus & promisso
 ac neglecto capillitio: ex quo enim rex profuge-
 rat, neq; comam totondit, neq; uestem purgauit,
 calamitatem eius non secus quā propriam fe-
 rens: ad hęc à suo procuratore apud regem falso
 delatus fuerat. Is post salutatum & adoratum
 regē interrogatus ab eo, qua de causa non simul
 exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibam esse
 in culpa. Hunc iussum parare ad profectiōē ne-
 cessaria, uerba sua nō aliter quā alicuius man-
 cipij contēpsisse: alioquin, inquit, si pedibus inte-
 gris fuissē, & ad profectiōem his uti potuis-
 sem, nūquam abs te relinqui passus fuissē. Nec
 contentus meā erga te domine pietatē impedisse,
 insuper maliciose ac mendaciter me detulit. Sed
 bene noui quōd tua prudentia tales calumnias
 non admittat: quum sis iustus, & Deum ac ue-
 ritatem, cui tantopere studes, diligas. Cū enim
 in grauissimis periculis aui mei temporibus uer-
 satus sis, liceretq; tibi de tota familia nostra eo
 nomine

nomine poenas sumere: quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiã tuæ earũ memoria summã potestatem affectus. præterea in amicorũ ordinem allectũ, & mense tuæ quotidianũ conuiuiam adhibitum, nihilo deteriore conditione quã unum quemuis è maximè necessarijs apud te esse uoluisti. His auditis neq; Nephibosthum punire libuit, neq; an Siba calũniator fuerit cognoscere: sed præfatus cuncta se eius bona Siba largitum, ueniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Nephibosthus: Habeat sibi totũ Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse. Berzelleum deinde Galaditã uirum magnũ ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem usq; rex rogauit ut simul Hierosolyma proficisceretur, pollicitus eum parentis loco se habiturũ, nihilq; illi desore, quo extrema eius ætati resouenda sit opus. At ille excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens, se iam octuagenarium nõ posse regia uoluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo uite actu & sepultura sollicitum: rogãsq; ut sibi cum bona regis gratia liceat suo more domi uiuere: quandoquidem iam per ætatẽ non amplius ullam è potu aut cibo uoluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarum cæterorumq; instrumentorũ, quibus aulici regij se oblectare solent. Quo ita in-

stanter rogante : Te, inquit, dimitto : hunc uerò
 Achimanium filium mecum abire sinito. Omnium
 enim bonorum meorum particeps erit. Tum Ber
 zellus relicto filio, & adorato rege, omnia que
 fausta illi precatus, domum est reuersus. David
 autem Galgala peruenit, iam dimidium totius po
 puli circa se habens, & Iudæ tribum integram.
 Eò uenerunt ad illum primores eius regionis, se
 quere magna hominum multitudine: incusabaniq;
 Iudæ tribum, quod inscijs cæteris ad regem se con
 tulisset, cui omnes simul unanimiter occurrere
 debuerint. Principes uerò tribus Iudæ rogabant
 ut æquo animo ferrent quod præuenti essent. Ex
 hibitum enim hoc officium propter cognationem,
 qua deuinctum sibi feruentioribus studijs profe
 querentur: neq; enim se hac de causa ulla mune
 ra accepisse, ut merito agrè ferre debeant, serius
 se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum
 cæterarum tribuum principes: Demirantur, in
 quiunt, fratres, quod regem uobis propriè cogna
 tum uindicatis, ac si non omnium nostrum cogna
 tus sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo
 Deus præesse uoluit: ergo cum totus populus un
 decim partes habeat, uos unicam, tantoq; potio
 res simus, præter æquum fecistis, quod nobis ne
 scientibus ad regem uenistis. In hac principum
 altercatione exortus est uir quidam malus ac se
 diuiosus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Benia
 minidus: qui sublata uoce in medio multitudinis
 exclam

2. Reg. 20

exclamauit, Non est nobis pars apud Dauidem, nec hereditas apud Iessai filium: simulq; cornicine iusso canere bellicum, omnes relicto Dauide illum sunt secuti sola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hierosolymorum est deductus: ubi concubinis, cum quibus filius Absalomus congressus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benignè ut antè administrari iussit: ipse uerò posthac non amplius eis est usus. Amasam deinde exercitui preposuit, dignitate in hunc collata, que prius Ioabi fuerat: iussitq; ut collectis quantis posset è tribu Iudæ copijs post triduum ad se ueniret, ut eum tradito exercitu cum imperio contra Bochoria filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior maturè non rediret: tertia die rex Ioabo dixit, non esse in rem publicam dilationem Sabæo cõcedi: ne fortè instructior factus plus damnet, plusq; exhibeat negotij, quam modò Absalomus exhibuisset. Non est, inquit, ulterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manum sunt copijs, & sexcentorum cohorte, cum Abiseo fratre hostem persequere: & ubicunq; illum adeptus fueris, da operam ut pralio decernatur: & caue ne occupatis munitis urbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisq; qui tum Hierosolymis aderant militibus, contra Sabæum raptim exercitum du-

cit. Cumq; Gabaonē, qui uicus quadraginta stadijs à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est. Amasa magnū exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusq; gladio, accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è uagina elabi passus est: eoq; mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improviso ictu uentrem ei perfodit, hominemq; confecit: facinus sanè impium, quòd bonum & cognatum inuenem immerètem propter emulationem summæ præfecturæ & regie gratiæ sustulit. Hac enim de causa iam ante Abeneri quoq; eadem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honestū prætextum fraternæ ultionis dignius uenia uidebatur: in Amasæ uerò cade nihil tale habuit quod prætenderet. Cæso autem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, uno relicto apud cadauer: hunc iussit proclamare ad exercitum, Amasam iure casum meritis poenas dedisse: qui uerò partes regis fouerent, Ioabum & fratrem Abisæū enim duces sequi debere. Iacète uerò in uia corpore, & tota multitudine ad id conflueret, & ut fieri solt cū admiratione circumstante, custos translātū illud in uillam quandam longe à uia remotam deposuit, & ueste contexit: quo factō omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Isræënicā regionē Sabæum esset persecutus indicio cuiusdā cognouit eū esse in munita quadam

dam urbe, nomine *Abelmachea*: qua obsessa & circumuallata, iubet mil. tē muros eius suffodere & euertere, ualde enim irascebatur quòd portas ei clausissent. Mulier autē quadam honesta & prudens, uidens patriam in extremo periculo, confēsis mœnibus *Ioabum* per milites ad colloquiū euocat. qui postquā processit: *Deus*, inquit, reges & imperatores creat, ut deleatis *Hebraeorū* hostibus in pace *Israëlitas* contineāt: tu uerò nulla in re lesus, primariam *Israëlitarū* urbē expugnatum uenisti. Tum ille abominatus eius uerba, & meliorē sibi mentē precatus, negauit se uel unum è plebe occisum cupere, tantum abesse ut urbem tam egregiā excisam uelit: & si ad supplicium dedatur *Sabaus Bochoria* filius, regi rebellis, ommissa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier *Ioabum* rogat ut paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim è mœnibus deiciēdum: moxq; ad ciues reuersa: *Vultis*, inquit, mali male perire cū liberis ac coniugibus propter hominē malum & ignotum, eumq; pro *Dauidē*, cuius tanta in uos extant beneficia, regnare: & unam hanc urbem tã ualido exercitui resistere? Quibus rebus persuasi, preciso capite *Sabai*, ad milites *Ioabi* hoc deiciunt: cōfestimq; signo receptui dato dux obsidionem soluit, & *Hierosolyma* reuersus denuo uniuersis copijs imperator præficitur: *Banaias* quoq; satellitibus & sexcentorum cohorti à rege præpon

praepositus: Adoramus quæstor tributis reci-
 piendis constituitur: Sabathes & Achilais
 Commentariensium sunt principes: Susa scribis
 praepositus, pōtificatus quoq; Sadoco & Abia-
 X I I. tharo mansit. Post hæc fame regionē premen-
 2. Reg. 21. te, rex supplex à Deo petijt, ut populum misera-
 tus causam atq; remedium tanti mali ostendere
 dignaretur. Responsum est per prophetas, postu-
 lare Deum ut Gabaonitæ vindicentur, quos Sau-
 lus rex deceptos præter ius & fas interfecerat,
 & iusiurandum quod illis olim Iesus imperator
 & senatus iurauerat, violauerat. Quāobrem si
 Gabaonitis pro cæsis civibus pœnas quas ipsi vo-
 luerint exigere permittat rex, fore ut placatus
 Deus populum è presenti calamitate eximat.
 Quòd posteaquam ex prophetarū relatione com-
 pertum est, accitis Gabaonitis percontatus est,
 quid à se peterent: qui cum septem è Sauli proge-
 nie deposcerent ad supplicium, rex perquisitos eis
 tradidit, Mēphibostho tamen Ionatha filio par-
 cens. His acceptis Gabaonitæ, ut libitū est in eos
 animaduertent: confestimq; plente Deo terra
 posito squalore ad pristinam felicitatem redijt,
 populusq; copia rerum ut antè fruebatur. Ali-
 quāto post rex bello Palestinos adortus, & præ-
 lio cū eis cōgressus, dum victos avidius persequi-
 tur, ultra cæteros solus est longius pronectus. Hūc
 iam lassulum cōspicit Acmon filius Araphi,
 unus è gigantum sobole, indutus lorica circulis
 consertam

consertam, & lanceã gerens trecentos siclos pendentem, accinctusq; gladio, & conuersus è fuga haud dubiè confecisset regem, ni Abisauus Iobi frater repente superueniens eum protexisset iam prostratũ, & hostem trucidasset. Quo regis periculo grauius comotus est exercitus, & duces iureiurando eum deuinxerunt, ne in posterum cum alijs interesset praelio, ne si propter fortitudinẽ & audaciam humanũ aliquid ei contingeret, populus ea felicitate quam ex ipsius administratione percipiebat orbaretur. Cumq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram urbem conuenissent, rex quamprimũ hoc cognouit, exercitum contra eos confestim ire iussit: in hac expeditione egregiam laudem ob præclara facinora edita meruit Sobacchis Chetæus, unus è fortissimis Davidis militibus: cõplures enim qui se de gigantum genere iactabant, & uiribus eximijs insolecebãt, orco tradidit, præcipuus autor uictorie quã tunc Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibusq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à rege, optimè se gessit Nephanus cognatus ipsius: singulari enim certamine cũ fortissimo Palæstinorum cõgressus, occiso illo effecit ut reliqui terga uerterent: multiq; hostiũ in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursus castrametati sunt ad quoddã oppidũ non procul Hebræorum finibus: fuitq; in eo exercitu uir statura cubitorũ sex: cui seni digiti erãt in manibus ac pedibus.

dibus. Huic ex regis exercitu Ionathas Suma filius solus se opposuit, stratioq; aduersario maximum momentũ ad uictoriam attulit, & ipse fortissimi uiri laudem retulit: nã & hic barbarus oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc praelium cum gente fuit ultimũ, non ausa postea se cõtra

2. Reg. 22. Israelitas mouere. Ceterum David perfunctus iam bellis ac periculis, & in aliissima pace degens, uario genere carminum odas & hymnos in honorem Dei composuit, partim trimetro uersu, partim pentametro: instrumentisq; musicis cõparatis docuit Lenitas ad pulsus eorũ laudes Dei decantare, tam sabbatis diebus, quàm in ceteris festiuitatibus: species autẽ instrumentorum hæere: Cinnyræ decem chordis intenditur, & pleetro pulsatur: Nablæ duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cumq; his aderant & cymbala creta, bene magna atq; lata: quod sanè de prædictorum instrumentorum natura, ne prorsus ignorentur, dixisse sufficit. Porro rex fortissimos uiros circa se habuit, sed maximè insignes præclaris facinoribus XXXVIII, quorũ quinque tantum uirutẽ cõmemorabo facili ex his de reliquis cõiectura: tales enim erant hi qui possent uel regiones subigere, uel magnas gẽtes debellare. Primus Issamus filius Achemæi, qui non semel in acie hostiũ irruens nõ prius à cæde abstulit, quàm nongentos occideret. Post hunc Eleazarus filius Dodeie, qui fuit cũ rege in Arasamo: hic in quodam

dum praelio Israëlitis multitudine hostiū territis,
 & in fugam uersis, solus locū suū nō deseruit, &
 congressus cū hostibus multos interfecit, adeo ut
 cruore gladius eius ad dexterā adglutinaretur:
 quo uiso reuersi in praeliū Israëlitæ cedentem iam
 hostē urgendo admirandam ac celebratā uictō-
 riam reuulerunt, Eleazaro sternente, uulgo uerò
 militiū prostratos spoliante. Tertius erat Ili filius
 Sebas: hic quoq; cum bello Palestino in loco qui
 Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent,
 Hebraei que rursus territi loco cederent, solus in
 aciei uicem hosti se opposuit. & nō paucis letho
 datis, reliquos impressionē eius non sustinentes,
 & in fugā effusos insectatus est. Hæc fuerunt fa-
 cinora quæ hi tres in praeliis ediderunt. Eo uerò
 tempore, quo rege Hierosolymis agente Palesti-
 norū exercitus usq; ad urbē accessit, & dum ille
 consulturus Deū de bello, arcē ascēdit, in ea ual-
 le castra metatus est, quæ x x. stadiorum spacio
 usq; Bethlema pertinet: dicēte ad amicos: O quā
 bonam aquā habemus in patria mea, maximè
 in cisterna porta uicina: o si quis eā mihi affer-
 ret, id certè mallem, quā multū argenti accipere:
 tres isti his auditis euestigio excurrerūt, & cū
 per media hostium castra Bethlema peruenis-
 sent, hausta aqua per eādem uiam ad regē sunt
 reuersi, attonitis audacia tāta barbaris, nec au-
 sis paucitatem eorū contēnere. Eam aquam rex
 bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptam,
 & ob

Et ob hoc sibi non conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro uirorū incolumitate. Post hos erat Ioabi frater Abiseus, qui una die D C. hostes interemit. Quintus Banaias, genere sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus uirtute inter Moabitas illustribus, utrūq; confecit. Rursum ex prouocatione cū mira statura Aegyptio certans, inermis cū armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominē cōfodit: quo insignior fuit uictoria, quòd adhuc uiuēti adēptis armis, prius eū spoliavit, mox proprijs armis occidit. Est et aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem uel praeferrī potest, uel certè conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os quòd angustū esset, uidebat breui fore ut id niuibus oppleretur: atq; ita desperato exitu, et salute rugire occēpit. Banaias autē fortē fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestiae: et cū descendisset in puteū, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit: Nec deteriores uirtute fuerunt reliqui triginta tres.

XII. 1. Caterū David uolens cognoscere quātus milium numerus recenseri posset in populo, oblitus praeceptorū Moysis, qui praedixerat quoties censeretur populus in singula eius capita pēdendum Deo semisiclum, iussit Ioabum imperatorem ut iret ad censum peragēdum: quo excusante, nihil opus esse: nihil motus, coēgit sine mora ad imperata exequēda proficisci. Ioabus autē assumptis
ad hoc

ad hoc negotiū principibus tribuum & scribis, obita tota Israhelitarū regione. & cognito quāta esset populi multitudo, post nouē mēses & uiginti dies Hierosolyma reuersus ad regē numerū ei populi reddidit, absq; tribu Beniamitica, quā nodū ad cēsum uocauerat, sicut nec Zeniticam. Rex enim interim pœnituit, agnosces in Deū se peccasse. Erat autē reliquorū Israhelitarū numerus nōgenta milia, dūtaxat eorū qui ad militiā essent idonei. In Iude uerò tribu quadringēta milia cēsbātur. Prophetis deinde referētib; ad Dauidē q̄ Deū offendisset, supplex orare cœpit, ut propitiis redditis, facti huius daret ueniam. Qui exoratus Gadū prophetā ad eū misit, tres optiones offerētē, ut ex his quā mallet eligeret, aut famē per septēniū duraturā, aut bellum per tres mēses iniquo Marte cū hoste gerēdū, aut pestilentia per tridū inter Hebraeos seuiturā. Illo uerò herente ac turbato propter difficilem inter hac mala electionem, & propheta urgente ad celerem responsionem, ut Deo renunciare posset: rex cogitans quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum rationem habuisse uideri posset: quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses ab hoste uinci elegisset, sic quoque sibi consuluisse, qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: oprauit malum regnantibus. Equè ac regnatis comma-

H. ne, in

ne, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus Dei, quã in manus hostiũ. Hæc ita ut audiuit propheta Deo renun-
 ciãte, pestilentia in Hebræos ingruit, ita ut va-
 rijs modis absumeretur, nec facile esset morbum
 cognoscere. Mors enim una erat, sed plurimis
 & incompertis causis homines rapiēbat: alius
 enim post aliũ efferebatur, & clanculum obre-
 pens malum celeriter exitium afferbat. Quidã
 enim repente cum uehementi dolore, & amaro
 cruciatus animã exhalabãt: alij paulò lætiore ue-
 xati malo, ne curationẽ quidem ferre poterant,
 sed inter officia medicorũ exspirabant: alij su-
 bitò tenebris ob oculos obortis, cœcis præfocati
 exanimabantur: nõnulli interim dũ aliquẽ do-
 mesticorũ funerant, sepultura nondũ absoluta
 cõmoriebantur: quo factũ est ut à matutina ho-
 ra usq; ad prandium hæc peste septuaginta mi-
 lia hominũ sint absumpta. iamq; genius à Deo
 missus Hierosolyma petebat, eam quoque urbẽ
 simili malo afflicturus. Tum rex saccum indu-
 tus & humi prostratus, supplex orabat Deum
 ut pestem sedaret, & iam mortuis contentus de
 cetero quiesceret. Inter has preces sublatis ocu-
 lis, cernens genium per aërem stricto gladio Hier-
 osolyma petentem, exclamat ad Deum, se esse
 pastorem pœna dignũ, ceterũ greges nihil cõ-
 meruisse: effunderet iram in se, ac suam fami-
 liam, & innocenti populo parceret. Deus autem
 admissa supplicatione pestem repulit: missõq;

ad eū Gado propheta, mādauit ut cōfētum ascēderet in areā Orōna Iebusai, & exstructo altari, inibi sacrificaret. Qui mādatū hoc nō neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna uerò circa trituram frugum occupatus, ut regem unā cum omnibus filijs accedentem uīdit, occurrēs adorauit eum. Erat autem genere quidē Iebusaeus, sed inter praecipuos amicus Dauidis, qua causa fuit, ut capta urbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodū superius diximus. Hoc percōtante, quāobrē herus ad seruū accederet: ait, se uelle aream eius emere, ut in ea domino altare construeret, & sacra faceret. At ille & aream, & aratra, & boues, & holocausta gratis largiri se dixit, precariq; ut Deus libens ac propitius hoc sacrificium admittat. Rex uerò gratā sibi eius simplicitatē ac magnanimitatē professus, uoluit ut pretiū acciperet, iniquū enim esse de gratuitis offerre sacrificiū. Oronna uerò dicēte facturum se quicquid rex uellet, aream hāc de eo quinquaginta siclis emit, exstructoq; ibi altari, sacrificia & holocausta super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit: quo festo Deus placatus, propitius ut antē est redditus. Erat autem is locus, in quem olim Abrahamus filium ut holocausta faceret adduxerat, & cum iam iam iugulandus esset puer, aries repente astans altari apparuerat, qui pueri uice fuerat mactatus, ut iā

XI III. antè scripsimus. David autem eum animadu-
 risset se ex auditu, & gratū fuisse sacrificiū, de-
 creuit totum illum locum altare uniuersi populi
 appellare, & Deo tēplum ibi edificari: quā
 eius uocem Deus in futurum ratam esse uoluit:
 mox enim propheta ad eū misso, illic tēplū ex-
 struendum prädixit à filio, quem regni successo-
 rem esset relicturus. Post hanc prophetiā ius-
 sit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eo-
 rum centum octuaginta milia: ex his cōstituit
 lapididarum octuaginta milia, reliquos ad cōue-
 hēdos lapides deputauit, ex quibus tria mi-
 lia & quingentos operarijs prefecit: magnam
 quoq; uim ferri ac aris ad horū operū usum cō-
 gessit, materiemq; cedrinam multā & pręgran-
 dem, Tyrīs & Sidonijs hanc suppeditantibus, à
 quibus huius copiam impetrauerat: dicebatq;
 suis amicis, hęc ideo se apparare, ut filio succes-
 suro materiam ad edificandum relinqueret, &
 nō tum demum eam comportare necesse habeat,
 adhuc per aratem rudis talium negotiorum, sed
 omnibus in promptu suis facile opus persoluat.

David se uiuente Solomonem filium suum
 regnum auspiciari uoluit. CAP. XI.

Accito deinde Solomoni filio mandauit, ut
 quamprimum regnum adeptus esset, tem-
 plum Deo construeret, dicens se id uoluisse qui-
 dem, sed oraculo prohibitum, quòd propter cre-
 bra bella cruentus haberetur: prädictumq; sibi
 id

id ædificium à fatis destinatum filiorum nati-
 minimo, qui Solomon esset appellandus: quem nõ
 aliter quàm filium patri, ipsi Deo curæ futu-
 rum: atq; etiam totam Hebræorum regionē hoc
 principe felicem fore: & inter cetera bona, id
 quod omniū est potissimum, pacem habituram,
 utpote alienam non tantum ab externis bellis,
 uerum etiam ab intestinis seditionibus. Ergo,
 inquit, quandoquidē à Deo designatus es rex,
 antequam natus, da operā ut aliquin etiam di-
 gnus sis eius providentia, pietatem colens, & ius-
 titiam, atq; fortitudinem, & præcepta eius le-
 gesq; per Moysen traditas obseruans, & ab
 alijs eas uiolari non permittens: & insuper tem-
 plum quod te regnāte strui sibi uoluit, cura ut si-
 cut debes ei reddas, nihil deterritus operis ma-
 gnitudine: omnia enim ante obitum parata tibi
 relinqvā. Scito sanè auri quidē collecta decem
 milia, argenti uerò talentorū centū milia: aris
 item ac ferri tantum congeßi, quantum uix nu-
 mero comprehendi possit: & ad hæc lapidum ac
 lignorum materiam copiosissimam. Habes præ-
 terea multa milia fabrorum lignariorum &
 camentariorum: & si quid his defuerit, tu sup-
 plebis. Quapropter hoc opere absoluto carus
 eris Deo, eumq; perpetuum protectorē habebis.
 Post hæc adhortatus est principes populi, ut in
 ea structura filiū adiutarent, & securi de omni-
 bus aduersantibus, cultui tantum diuino uaca-

rent: percepturos enim pro hoc pacē & bonū ac legitimū reipublice statū, quae praemia p̄s ac iustis Deus solet reddere. Postquā autē absolutū fuerit tēplum, iussit arcā in eo reponi, ceteramq; sacrā supellēctilē, cuius receptaculo iam pridem tēplū debuerat exstrui, nisi patres mādatū Dei neglexissent: qui praeceperat, ut quāprimū hostilem terrā occupassent, templū illi exedificarent. Haec fuerunt Davidis adhortationes, tā ad filiū, quā ad principes. Praegravate autem iam senio, & corpore per aetatem frigescente, alsius factus est, ut ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: cumq; ex communi medicorum consilio decretum esset, ut lectissima ē formosis totius regionis virginibus cum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuēta est in urbe una foemina omnium eius aetatis pulcherrima, Abisace nomine, quae cum rege cubitans, nihil aliud quā recalsfaciebat eum: iam enim praesenio ad uenereas res elāguerat: sed de hac uirgine paulo post incidet mētio. Ceterū quartus filius Davidis iuuenis pulcher & magnus, ex uxore Aegisitha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quod ad ambitionem attinet similis, de occupādo regno cogitare coepit, & cum amicis egit ut sibi principatum deferrent: parauitq; sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater uidens, nec obiurgauit eum, nec cōpescuit.

XV.
3. Reg. 1.

ac ne scitatus quidē est, quid sibi uellet talis apparatus. Adiutores autē habebat Adonias Ioabum imperatorē & pōtificē Abiatharum. Soli autē conatibus eius resistebāt, pōtifex Sadoocus & propheta Nathā, & Banaias prefectus satellitū, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorū. Porro Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontē qui est in hortis regijs, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto solomone, assumpsit secū & imperatorē Ioabū & Abiatharū & principes tribus Iudae. Eos uerò, qui pōtificis & Nathanis prophetae, & Banaias satellitū praefecti partium erāt, ad hoc conuiuiū non uocauit. Hoc solomonis matri Bethsabe propheta Nathā indicauit, Adoniam regnare insciēte Dauidē: suasiq; ut tam propriae saluti, quā filij regno cōsuleret: ingressaq; ad Dauidē sola diceret ei: q̄ ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnū occupasset. Hac loquenti cū rege se quoq; supervēturum propheta pollicitus est, & uerbis eius testē futurū. Paruit Bethsabe, & regē adiit. Quo adorato, impetrataq; dē cēdi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit, exposuitq; ordine quēadmodū Adonias epulū adornauerit, & Abiatharū pōtificē Ioabūq; principē exercitus uocauerit, & filios regios absq; Solomone ac eius necessarijs amicis: addebat etiā, totū populū suspensum expectare,

quēnā esset successorē declaraturus: ut cogitet ro-
 gās, quōd se defuncto mori necesse esset tā ipsam
 quā Solomonem filium. Adhuc ea loquēte cu-
 bicularij nunciant Nathanē uenisse ut regē ui-
 seret: statimq; admissus percontabatur, nū hodie
 regem declaret Adoniam, & principatū suum
 in illum trāsferat. Parato enim splendido con-
 uivio, uocatos ab eo filios eius omnes excepto So-
 lomone, & prater hos Ioabum imperatorē: hos
 omnes suauiter epulantes, cū plausu & alacritate
 faustis acclamationibus perpetuum imperium
 nouo regi ominari. Sed neq; me, inquit, uocauit,
 neq; Sadocum pontificē aut Banaiam satellitis
 tuo prepositum: quare equū est ut ab omnibus
 sciatur, num hac gerantur ex tua sentētia. His
 auditis rex iubet acciri Bethsaben, excesserat
 enim cubiculo propheta ueniēte: qua introgres-
 sa: Iuro, inquit, tibi maximū Deū, regnaturum
 tuum filiū, ut iam antē iurauī, eumq; in solio
 meo sessurum, idq; hac ipsa die. Ad quæ uerba
 cū mulier adorato rege longā ei uitā esset pre-
 cata, Sadocū accersit pontificē, & Banaiā pra-
 fectum satellitū: quibus mox uenientibus iubet
 ut assumpto Nathane propheta & cohorte re-
 gia, impositoq; filio ipsius Solomone in mulam
 regiam, extra urbem illum deducerēt ad fontem
 qui uocatur Gion, unctumq; sacro oleo regem
 declararēt. hoc autē munus Sadoco pontifici &
 Nathani propheta iniunxit: mādanitq; ut in-
 necto

uecto per mediã urbem præcinente tubicine pro-
 sequentium multitudo acclamaret, In æternum
 Solomon rex in solio regio sedeat: ut notum fiat
 uniuerso populo, regem eum à patre declaratũ.
 Solomoni uerò præcepta imperãdi dedit, ut iustè
 ac piè præsit tum Iuda tribui, tum uniuerso He-
 braorũ populo. Post hæc Banaias Deũ Solomo-
 ni propitiũ fieri precatus, cũ ceteris sine mora eũ
 in regiã mulam imponit, & deductũ extra urbẽ
 ad fontem, oleoq; unctum, rursus in eã cũ fau-
 stis acclamationibus introducũt, ut multos an-
 nos i hoc principatu feliciter exigat: moxq; ad-
 ductũ in regiam in solio paterno collocant. Quo
 factò populus totus ad cõuiuia festiuitatemq;
 animũ aduertit, choris & tibijs sese oblectans,
 ut præcõcentu instrumentorũ terra simul ac aer
 resonaret. Ve uerò has uoces Adonias & eius
 cõuiuia audire, uehemẽter sunt perturbati, &
 Ioabus imperator negauit sibi placere uel soni-
 tum illi uel tubã. Cumq; nemo frueretur apposi-
 tis sed omnes cogitabũdi accũberẽt, accurrit ad
 eos põtificis Abiathari filius Ionathas: & cũ
 Adonias libenter uisum iuuenem bonum nun-
 ciũ omunatus esset, ordine illis rem totam de So-
 lomone & regis uoluntatẽ exposuit: quo audito
 proripiunt se omnes è conuiuio, & suam quisq;
 domum dffugiunt. Adonias autem ueritus ne
 rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad
 altare cõfugit, & hoc apprehensò se iurabat.

H 5 Quod

Quod ubi ad Solomonem est perlatum, quodq;
 rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniu-
 ria, & securitate impunitatis: clemēter simul ac
 prudēter prateriti quidē errati ueniam ei cōces-
 sit, sed præmonito ut caueret in posterum: alio-
 qui si amplius aliquid nouare deprehēderetur,
 ipsam sibi causam exitū futurū: misit deinde qui
 illū ex asylo educerēt: qui cum uenisset, nouumq;
 regem adorasset, iussit eum domum suā abire ni-
 hil sollicitum, ac in relinquum curare, ut uir bo-
 nus sit, quandoquidē hoc ipsi maximē expediat.
 David autem uolens eū totius populi regem de-
 clarare, conuocat principes Hierosolyma, unā
 cum sacerdotibus ac Leuitis. quibus recensitis
 inuenit eorū qui trigesimum annum excederent
 XXXVII I. milia: ex quibus designauit cura-
 tores adificij templi termille supra uiginti mi-
 lia: indices uerò populi & scribas eorū sex mi-
 lia: ianitorum uerò domus Dei quatuor millia,
 tantundemq; eorum qui hymnos Deo canerent
 & instrumentis musicis à Davide ut diximus
 in hoc preparatis uerentur. Hos diuisit in co-
 gnatiōes, & separatis à reliqua tribu sacerdoti-
 bus, uiginti quatuor eorū cognatiōes inuenit: ex
 Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo:
 instituitq; ut una cognatio ministraret Deo per
 dies octo, à sabbato usq; sabbatū: atq; ita sorti-
 tio facta est omnium cognationum in presentia
 Davidis, et Sadoci, ac Abiaihari pōtificū, &

omnium

omniū principū: & cuius prima fors exiit, descri-
 pta est cognatio prima, & post hanc secūda, dein-
 ceptq; usq; uigesimam quartam: quae quidem di-
 uisio durat usq; in hodiernū diē. Leviticā quoq;
 tribum in partes uiginti quatuor diuisit: & sor-
 titione facta, & illis quemadmodum sacerdoti-
 bus octoni ministerij dies obuenerūt. Praecipuus
 autē honos Moysis posteris est habitus. Consti-
 tuit enim eos custodes thesaurorum Dei, & do-
 nariorū quae reges solent dedicare. instituitq; ut
 uniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per
 suas quisq; uices interdus noctuq; circa cultū di-
 uini numinis uersarētur, sicut olim à Moysse pra-
 scriptū fuerat. Post haec totas copias in duodecim
 partes digestit, eisq; tribunos, cēturiōes & prae-
 fectos assignauit: cōtinebat quaeq; pars milia ui-
 ginti quatuor: uoluitq; ut singula singulis men-
 sibus stationem agerent circa regiā Solomonis,
 unā cū tribunis suis ac cēturionibus: cuiq; suum
 ducē praefecit, uirū iustū & spectatae bonitatis.
 quin & thesauris & uicis & agris, eorūq; cul-
 toribus, & armētis cū suis pastoribus praefectos
 attribuit, quos nominatim recensere necesse non
 habeo. Postquā autem omnia sicut diximus or-
 dinauit, aduocatus in concionem magistratibus
 Hebraeorum & tribunū principibus, & duci-
 bus quos singulis exercitus sui partibus prae-
 fuerat, adhaec omnibus qui negotijs & facul-
 tatibus regis praerant, è suggestu celsiore in
 hunc

hunc modum multitudinē est allocutus: Fratres
 & populares, notum vobis esse uolo, quod cum
 uoluissē templum exstruere, multū auri eum in
 usum & argenti centū millia talentorum cōpa-
 rari: sed Deus ipse per prophetā Nathanē me
 uenit, eo quod bellis quæ pro libertate uestra
 gessi, dextram hostili cruore contaminauerim,
 & filium meum regniq; successorē templum sibi
 iussit exstruere. Nunc igitur quandoquidē scitis
 quod etiam maiores nostri Iacobi filij cum duo-
 decim essent, Iudas tamen consensu omnium prin-
 cipatū obtinuit, & mihi cum sex fratres essent,
 posthabitis illis Deum ad me regnū detulisse,
 nec eorū quenquam id factum iniquē tulisse: ita
 ego quoq; postulo, ut Solomone imperium conse-
 cuto, ceteri mei filij nec cōtra illum, nec inter se
 inuicem seditiones agitent: sed scientes hunc di-
 uinitus electum, libenter eius dominio sint subie-
 cti. Cum enim æquū sit si Deus ita uelit uel ex-
 ternos ferre dominos, quāto magis gratulari &
 fauere decet fratri, non secus quā eiusdem ho-
 noris participes. Ego sanē nihil magis in uotis
 habeo, quā ut promissiones Dei deducātur ad
 effectum, & felicitas quæ hanc regionē sub So-
 lomonis regno manet, quamprimum totam eam
 occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod qui-
 dem dubio procul ita futurum est, & omnia re-
 ctē enenient, si tu fili mi pietatis & iustitiæ, pa-
 triarumq; legum custodem geras: alioquin si he-

non

non seruentur, nihil nisi triste est expectandum. Hoc sermone finito inspectantibus omnibus solomoni tēpli descriptionē ac formā dedit, in quā fundamenta & cellę tam inferiores quā superiores, earumq; numerus & quātitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quęq; uassa tam aurea quā argētea fieri deberent præfinit, hortatusq; est eum ut summā diligentia ad hoc opus adhiberet: simulq; principes & tribum Leuiticā, ut eum adiuuarent, tum propter etatē nondum sāt maturā, tum quia diuinitus & ad regnū esset electus, & ad templum edificandum. Quam quidem fabricā nequaquā fore difficilem, præparata per se iam anti materia, multis auri talentis, plurimis item argēti, et irabibus fabrorumq; ac camentariorū multitudine, & smaragdis alijsq; omnis generis gemis. Postremò nunc se in hunc usum ex proprio fisco erogare alia tria millia talentorū auri purissimi, ad exornandū adytum & currum Dei cherubinos, quos oporteret supra arcā stare, eamq; protegere. Postquā autē David finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principū & sacerdotum, & tribus Leuitica, de suo quoq; conferentiū, & multa liberaliter ac magnificē pollicentiū: obtulerūt enim se cōtributuros talentorum auri quinq; millia, & stateres decē mille: argenti uerò centum millia, ferri quoq; talentorum multa millia: & si cui lapillus aliquis erāt
pretiosus.

pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendū: quorum cura prapositus erat unus ē Moysis posteris nomine Ialus. Ea res magna uoluptate affecit totū populū, & maxime David uisa principū ac sacerdotū, reliquorūq; omniū promptitudine, elata uoce Deum laudauit, patrem ac conditorē huius uniuersitatis appellans, fabricatoremq; rerum tam humanarū quā diuinarū, & præsidem ac gubernatorē generis Hebræorū, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi cōmissi. Post hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimq; filio mentē bonā & iustā, omniq; uirtute præditā: iussit ut populus quoq; Deo laudes persolueret. Illi uerò prostrati humi Deum adorauerunt: uersi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipso regnāte perceperant, gratias egerunt. Sequenti uerò die sacrificia sunt instaurata, mille uiculis, mille arietibus, mille agnis in holocaustoma oblati, ad pacifica quoq; sacrificia multis millibus uictimarū mactatis: & tota ea die rex unā cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomonq; denuo est inunctus & legitimus rex declaratus: simulq; Sadocus pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obediētes ei fuerunt.

Mors Davidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

C A P. XII.

Paulo

Paulò autem post David accedente ad xvi.
 senium morbo, uicens iam instare sibi mor 3. Reg. 2.
 tem, accito Solomone sic illum est affatus: Ego,
 fili, fato uocante ad patres meos abeo, & uiam
 omnibus qui nunc sunt, qui'ue post erunt cõmu-
 nem ingredior: quam remetiri nõ licebit, ne quid
 in hac uita geratur reuifere. Quapropter uiuēs
 adhuc & morti uicinus iterũ atq; iterum te mo-
 neo qua & antè consului, ut iustus sis erga sub-
 ditos, & pius erga Deum qui te hoc regno co-
 honestauit: utq; custodias præcepta eius & le-
 ges, quas nobis per Moysen demisit: & caue ne
 uel gratia, uel assentatione, aut cupiditate, a-
 lia'ue affectione ad neglectum earum deflectas.
 Nequaquam enim Dei fauorẽ poteris retinere,
 nisi seruatis eius legibus, alioqui suã prouiden-
 tiam à te aueriet. Quòd si ralem te erga eũ ex-
 hibueris, qualem decet, & qualẽ optamus, effi-
 cies ut regnũ in familia nostra maneat, & nul-
 la unquam alia domus præter nostram in He-
 breos dominationem obtineat. Memento etiam
 iniquitatis Ioabi, qui propter amulationẽ duos
 duces iustos ac bonos interemit, Abenerũ Neri
 filium, & Amasam filiũ Iethranis. in eum tuo
 arbitrari animaduertes, quandoquidem hæte-
 nus pœnã euasisti, quòd meipso esset potẽtior. Cõ-
 mendo tibi etiã Berzellai Galadita filios, quos
 mea causa omni honore ac studio prosequeris, nõ
 conferens in eos beneficium, sed referēs, pro offi-
 cijs quos

eijs quæ pater illorum in me exulem liberaliter
 congeffit. & per quæ nos sibi debitores effecit.
 Præterea Gere filium Semeim Beniamitã, qui me
 pulsus multis affecit cõuitijs quãdo Castrũ pe-
 tebam, moxq; ad Iordanẽ occurrens fidẽ inco-
 lumitatis tũc à me impetrauit, nunc occasionem
 rationabilẽ nactus punito. His mādatis filio de
 Repub. & amicis, & eis quos punitos uolebat,
 exspirauit, exactis septuaginta uita annis, post-
 quam regnasset apud Hebronẽ tribui Iudæ impe-
 ritans annos septẽ, & menses sex. Hierosolymis
 uerò uniuersæ regionis rex annos triginta tres,
 uir optimus, & omnibus uirtutibus præditus,
 quas regẽ tot gentiũ incolumitati prospicientẽ
 habere oportebat. Nam fortis erat ut nemo a-
 lius, & in certaminibus pro subiectorum tutela
 susceptis primus se periculis obijciebat, exemplo
 suo militẽ ad præclara facinora excitãs, & nõ
 sanquã dominus pro imperio ad officium cogens.
 Idem in cõsilijs prudentissimus, & egregiẽ cal-
 lens quid in presens, qui ue in futurũ cõduceret:
 adhæc sobrius, mitis, benignus erga calamito-
 sos, iustus, humanus, quæ quidẽ præcipua sunt
 regũ uirtutes. Nec in tanta potestate unquam
 ab æquitate deflexit, nisi quod ad Uriæ uxorem
 atinet. Tãtas præterea diuitias heredi reliquit,
 quãtas nullus alius rex uel Hebræorũ uel alia-
 rum gentium. Sepeliuit autẽ eum filius Solomon
 Hierosolymis magnificẽ, præter solennia illa in
 regum

regum funeribus, inlatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facile sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos M C C C. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Demetrii filio, uolens pecuniã ei dare, ut abducto exercitu obsidionẽ solueret, nec ualẽs aliunde sumere, aperta cella monumẽti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorumq; parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursum post multos annos elapsos Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit: ad loculos tamen qui regum cineres continent, neuter eorum peruenit: singulari enim arte ita erãt sub terram conditi, ut ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. sed de his hætenus dixisse sufficit.

F L. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IVD.
LIBER VIII.

Quo Solomon regnũ adeptus inimicos expulit. C. I.

DE Davide igitur & eius uir- 3. Reg. 2.
tute, quãtorumq; bonorum sue,
genti autor fuerit, & quantis
bellis feliciter gestis senio cõse-
ctus decesserit, in proximo no-
lumine docuimus. Caterum posteaquã Solomon
1. eius

eius filius, etate etiã tum iuuenis, regnũ adeptus ex sententiã patris & decreto diuini numinis in solio cõsedit, populus quidẽ totus, ut nouis regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnũ bene administratũ diurnã senectutẽ. Adonias uerò qui etiã uiuente patre occupare conatus est regnũ, accessit ad regis matrẽ, eamq; blandẽ salutauit. Qua querẽte nũquid uenisset quòd opera sua opus haberet, omniaq; benignẽ pollicẽte, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, quòd tã ætatis prerogatiua, quam populi cõsensu regnũ sibi deberetur: sed quoniã Deo uisum sit id trãsferre in filiũ eius Solomonẽ, se quoq; libẽter ferre illius dominationẽ, & contentũ esse presentĩ conditione. Rogauit deinde ut apud fratrẽ pro se intercederet, utq; persuaderet, ut bona eius pace liceat sibi ducere Abisacen cũ patre cubare solitam. Esse enim adhuc uirginẽ, q; pater pã senio cõgredi cum ea non ualisset. Bethsabe uerò promisit operam suam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eũ sperare uoluit, tum q; rex ultrò fratri gratificari cuperet, tum q; eò pãces matris essent accessura: atq; ita plenũ spẽ hominem dimisit: moxq; ipsa ad filium properauit, colloquutura de eo quod Adonia petenti promiserat. Cui cũ rex occurrisset, cõplexuq; eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitq; alarã matri à dextris

ponã

poni. Quæ postquã cõsedit, Unã, inquit, gratiam
 fili petenti mihi annue, neq; tuo renutu tristiorẽ
 facias. Respondit ille, iuberet quicquid uellet,
 pium enim esse, matri quidlibet cõcedere: nec o-
 portuisse eam sic præsari, ac si negaturũ suspi-
 caretur, sed certã impetrandi spem habere. Tum
 illa rogat, ut uirginẽ Abisacen Adonia fra-
 tri nuptũ tradat. At rex iratus dimisit matrẽ,
 dicẽs Adoniã maiora moliri, mirariq; se quòd
 non eadẽ opera postularet, ut regnũ ei tanquã
 natu grandiori cederet, quãdo Abisacæ coniu-
 gium expetat, habens amicos potentes, Ioabum
 imperatorẽ copiarũ & Abiatharum sacerdo-
 zem. Moxq; accito Banaiã præfecto satellitũ,
 mandauit ei ut Adoniam fratrẽ interficeret.
 Vocato deinde Abiathro sacerdote, Te, in-
 quit, supplicio eximunt tum aliĩ labores acti cũ
 meo patre, tum illud præcipuè, quòd unã cum eo
 arcam transtulisti. Hæc autem pœna tibi erit
 Adoniæ partes sequuto, ut neq; hic maneat,
 neq; in conspectũ meũ uenias: sed abi in patriã
 tuam, & illic ruri uiue, atq; ibi usq; ad mortem
 dege, quãdoquidem talia cõmisisti propter quæ
 indignus es ut honoribus fruaris. Ob hanc itaq;
 causam ablatu est sacerdotalis honor à domo
 Ithamari, sicut Deus Eli prædixerat auo A-
 biathari, & translatus est in genus Phineesis
 ad Sadocũ. Ceterũ eo tempore quo põtificatus
 in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex eã

familia pontificē, ex Phinees̄is gēte privatam
 vitā egerūt hi: filius Iosephi pontificis Boccias,
 & huius Ioathamus, Ioatham̄i uerò Marao-
 thus, & Maraothi Arophaus, Arophaei
 Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus
 Dauide regnāre pōtifex est creatus. Porrò Ioa-
 bus imperator audita nece Adonia, ualde ex-
 rimuit: eius enim amicitia magis quā regis co-
 luerat, et ideo nō immeritō malē suspicās ad al-
 tare cōfugit, impunitatē se inde quasiurū exi-
 stimans, propter notā regis erga Deū pietatem.
 Qui posteaquā de Ioabo renuntiatum est, misit
 Banaiam qui citaret eū ad suum tribunal cau-
 sam dicturū. Ioabus autē negabat se sanū reli-
 cturū, sed ibi potius quā aliās moriturū. Hoc
 eius respōso per Banaiam accepto, rex iussit, ut
 inibi caput eius ita ut uellet abscideretur, &
 hanc pœnam lueret pro duobus imperatoribus,
 quos cōtra omne fas ac nefas peremerat. Corpus
 uerò sepeliri, ut peccata eius apud posteros ma-
 nerēt, ipse uerò ac pater innocētes essent quod ad
 Ioabi mortē attinet. Banaias uerò exsequutus
 mādatū, ipse in imperiū copiarū ei successit. Post
 haec abrogato Abiatharo pōtificatu, rex solū
 Sadocum id sacerdotium obtinere uoluit. Semei
 deinde imperauit, domo Hierosolymis exstructa
 inibi apud se manere, interdicto Cedronis torren-
 tis transitu: aut si secus fecerit esse capite mul-
 tandū: nec cōtenus interminatione, iureiurādo
 homin

hominē ad id mandatū seruandū adegit. Semeis
 uerò professus sibi gratissimū hoc regiū māda-
 tum, & iuratus facturū se imperata, patria re-
 licta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio
 dein exacto, cū audisset duos fugitivos suos apud
 Gittā agere, retracturus eos illuc proficiscitur.
 Rex autē posteaquā intellexit eū unā cū illis re-
 uersum, egrē tulit nō prescriptū modō suū con-
 temptim habitū, sed sacramentum etiā Dei uio-
 latum: accitoq; mox, Nōne tu, inquit, iurasti te
 nunquā me derelicturū, neq; ex hac urbe in aliā
 cōmeaturū? non euades poenā periurij, uir pessi-
 me, sed lues etiā illa quæ olim per perulantia in
 patrē meū eiectū es debacchatus: ut scias quòd
 nihil lucrētur nocētes, etiā si nō statim post pec-
 catū puniantur, sed per omne tēpus quo propter
 impunitatē securi sibi uidētur, crescit illorū poe-
 na quam iam dudū sunt promeriti: atq; ita Se-
 meim iussu regis Banaias interfecit. Solomon. II.
 autē sublatis iam inimicis, regnoq; cōstabilito, 3. Reg. 3.
 Pharaonis Aegyptiorū regis filiā duxit uxo-
 rem: instauratisq; Hierosolymorū mœnibus ma-
 ioribus multo et munitioribus, in trāquillissima
 pace Rēpublicā deinde administravit, nihil im-
 peditus iuuenili ætate, quo minus uel iustitiā cō-
 leret, & leges custodiret, uel mādata, quæ à pa-
 tre morituro acceperat, exsequeretur: sed non se-
 cus ac si grādis natus esset, maturæq; iam prudē-
 tiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis,
quodq; primus Hierosolymis templum ædifi-
cauit.

CAP. II.

Visum est autem ei Hebronem petere, & su-
per altare arcum à Moysse fabricatū sa-
crificare, mille uictimarum holocaustatis cae-
lesti numini oblatis : qui honor Deo fuit acce-
ptissimus: illa ipsa enim nocte cum in somnis ei
conspiciendū se prabuisset, iussit eum postulare
quicquid donorū pro hac pietate repēdi sibi cu-
peret: Solomon uerò pulcherrimum quiddam ac
maximum petijt, quod & Deus libētissimè lar-
gitur, & homini est utilissimum. Non enim au-
rum, aut argentum, aut alias id genus diuitias,
ut homo iuuenis petijt : nam hac sola uulgo ho-
minum uidentur expeēda, hac sola diuina mu-
nificētia digna. Sed da mihi, inquit, domine
mentem sanam, & intellectū bonum, ut his ac-
ceptis populum hunc uerè ac iustè iudicare ua-
leam. Hac postulatiōe delectatus Deus, polli-
citus est se etiam alia quæ non petierat, additu-
rum, diuitias & gloriā: sed ante omnia talē in-
tellectū ac sapientiā, qualē antehac nemo ha-
buerit, uel regū, uel priuatorū. Adhuc conser-
uaturū regnū in eius familia per multas ætates,
modò iustus esse pergat, Deoq; per omnia parēre
et paternis uestigijs incedere, præcipuas eius uir-
tutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon è
stratis se proripit, et adorato Deo Hierosolyma
est reuer

est reuersus : & mactatis ante tabernaculū plurimis uictimis, epulū omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatū est arduum, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autē con-
trouersam de qua lis erat, necessarium duxi in-
dicare, ut qui hac legent difficultatem decernen-
di intelligant : & si quando tale quippiam inci-
derit ad exēplar solertia regia difficultatem di-
squirendi sibi comparent. Duae mulieres quæstus
meretricij uenerūt ad eum, quarū altera quæ in-
iuriam pati uidebatur, sic est exorsa : Ego, Rex,
& mulier hac habitamus in eodem cubiculo : ac-
cidit autē ut amba eadem die, eademq; hora in-
fantes masculos pareremus : post triduum ista iu-
xta cubanum suum infantem per somnū oppres-
sit, & sublato è meo gremio infante meo, mor-
tuum illum dormienti mihi in sinum imposuit :
illucescente die mammam præbere uolens infan-
ti, meum non inueni, sed istius mortuū uidi iuxta
me iacentē, id quod certissimis indicijs deprehen-
di : & quia repetens meum filium nihil profeci,
ad tuum auxilium domine confugi : nā quia pro-
pter solitudinē nemo est qui coarguat, pertinaci-
ter quod meum est abnegat. Tum rex interrogat
alteram, ecquid habeat quod accusationi huius
opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asserens
se suum esse superstite infantē, alterius uerò mor-
tuum : nemineq; inueniente quid decerni possit, sed
omnibus ut in re obscurissima cæcutientibus, solus

Rex tale quiddam excogitauit. Iussis afferrè infantibus, tam uiuo quàm mortuo, uocat quèdam è satellitibus, imperatq; ut stricto gladio puerum utrumq; secet in duas partes, quò utraq; dimidium accipiat tam uiui quàm mortui. Hanc sententiam totus populus tacitè dānabat ut puerilem: sed interim cū uera mater exclamasset, non itā faciendum, sed potius alteri addicendum infantē: sibi enim sat esse si uiuum uideat, etiam si alienus existimetur: altera uerò parata esset, ex alieno dolore crudelem uoluptatem capere: animaduertens rex has postremas uoces non fingi, ei qua exclamauerat infantē adiudicauit, quòd hæc re uera mater esset: alterius uerò malitiam damnauit, quòd & suum perdidisset, & amicum infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentū regia prudentia simul & sapientia, & ex illa die non secus quā diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchia Bethlemis, qua sortē Ephraimi complectebatur, præerat Pres. Ea uerò in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achili, cuius præfectura cōtributa erat & ea regio qua usq; Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam usq; montem Libanū, urbesq; in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilæa

3. Reg. 4.

toti Sidonem usq; præerat, habens & ipse in ma-
 trimonio Solomonis filiam nomine Basimã. Ma-
 ritimam uerò quæ est circa Arcem Banacates
 obtinebat: Saphates Itabyrium mōrem & Car-
 melum, totamq; inferiorē Galileam. Sub ea Ben-
 iaminica ditio fuit commissa. Tabares regionem
 trans Iordanem sitam sub se habuit. & rursus
 his omnibus unus præerat princeps. Mirandum
 autem in modum per id tempus auctæ sunt res
 Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum
 colendorum studium conuerso. Pace enim potiti,
 & nullis bellicis tumultibus distracti, ad hæc
 optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc
 potissimū erant intenti, ut suas quisq; facultates
 augetet, & maioris præcū faceret. Erāt præter-
 ea regi alij præfecti, qui Syrorū cæterorumq; bar-
 barorum Euphratē inter & Aegyptū incolen-
 tium gubernabant regiones, tributa ex eis colli-
 gendo. Hi barbari conferebant in quotidianos re-
 gie mensæ sumptus simile coros triginta, farine
 sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales
 uiginti, & saginatos agnos centum. præter ca-
 pturas uenationum, quæ constabant ceruis ac
 bubalis, præterq; aues & pisces. Tantam etiam
 curruū multitudinem habebat, ut quadraginta
 millia præsepium numerarentur, in quibus equi
 iugales alebantur: & absq; his equitatus ei fuit
 duodecim millium, quorū media pars Hierosoly-
 mis circa regem uersabatur, reliqui uerò sparsim

I S per

per nullas regias degebant: & qui regis impensis
 præerat, idem etiam equis necessaria suppedita-
 bat, eò conuehendo ubicūq; rex habitaret. Tanta
 autē fuit sapientia & prudētia, quam Solomon
 diuinitus acceperat, ut omnes priscos superaret,
 atq; etiam Aegyptios, qui omnium sapiētissimi
 habentur, longē post se relinqueret. præcellebat
 etiam eos qui per idem tempus in maxima opi-
 nione sapientie fuerunt apud Hebræos, quorum
 nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Aitha-
 nus, Aemanus, Chalceus, Dodanus, filij He-
 maonis. Composuit etiam libros Odarū & Car-
 minum quinq; supra mille, & parabolarum ac
 similitudinum libros ter mille: cuiuslibet enim spe-
 ciei plantarū suam adhibuit parabolam, ab hy-
 fopo usq; cedrum: idem fecit de pecoribus & ca-
 teris terrestribus animātib; natatilibusq; &
 quæ per aërem feruntur: nullius enim horum na-
 turam ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed
 circa omnes philosophatus est, & sciētiam pro-
 prietatum earum summā præ se tulit. Quin &
 eam rem diuinitus consecutus est ad utilitatem
 & medelam hominū, quæ aduersus demones est
 efficax. Incantationes enim cōposuit, quibus mor-
 bi pelluntur: & coniurationū modos scriptos reli-
 quit, quibus cedentes demones ita fugātur, ut in
 posterū nunquā reuerti audeāt: atq; hoc sana-
 tionis genus nūc usq; plurimum apud nostrates
 pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam

Elez

Eleazarū, in presentia Vespasiani & filiorum
 & tribunorum reliquorumq; militū, multos ar-
 reptitios percuratē. Modus verò curationis erat
 hic: Admoto naribus demoniaci anulo, sub cu-
 ius sigillo inclusa erat radice species à Solomone
 indicata, ad eius olfactū per nasum extraheba-
 tur demonium: & collapsō mox homine, adiura-
 bat id ne amplius rediret, Solomonis interim men-
 tionē faciens, & incantationes ab illo inuentas
 recitans. Volens dein Eleazarus his qui aderant
 ostendere sue artis efficaciam, non longe inde po-
 nebat poculum aut polubrū aqua plenu, impera-
 batq; demonio hominem excūti ut his subuersis
 signū daret spectantibus quòd reliquisset homi-
 nem: quo factō nemini dubiū erat quanta fuisset
 Solomonis scientia & sapientia: quamobrem li-
 buit hoc quoq; narrare, ut omnibus nota sit exi-
 mia regis huius natura, quamq; charus deo fue-
 rit, & in omni genere virtutum excellentissimus.
 Porro Tyrriorū rex Iromus audito quòd Solomon 3. Reg. 5.
 patri in regnū successisset, uehemēter est gauisus:
 nam Davidis amicus fuerat, & per legatos sa-
 lutato gratulatus est presentem felicitatem: per
 quos Solomon scripsit ad eū in hūc ferè modum.
 Solomon Iromo regi. Scito patrem meum cum
 uoluisset edificare tēplum Deo, bellis assiduis im-
 peditum: neq; enim prius à subingandis hostibus
 destitit, quā omnes sibi tributarios redderet. Ego
 verò gratias habeo pro pace qua nunc fruimur,
 & pres

Et presenti otio decrevi uti ad extruendum
 caelesti numini domicilium, id enim à me fa-
 bricandum, iam antè patri meo Deus prædi-
 xit: quamobrem rogo, ut aliquos unà cum meis
 mittas in montem Libanum ad materiem ceden-
 dam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius
 callent quàm nostrates: mercedis autem quanta
 huiusmodi operarijs persoluenda sit, te arbitrum
 facio. Eam epistolam Iromus libenter legit, So-
 lomonij; in hunc modum rescripsit. Rex Iromus
 regi Solomoni. Gratia Deo quòd tibi paternum
 principatum tradidit, viro sapienti & omni vir-
 tutù genere prædito. Quare cum nihil mihi gra-
 tius accidere potuerit, voluntati tuæ libens obse-
 quar. Excisis enim multis & magnis trabibus
 cedrinis atq; cyparissinis, per meos ad mare dedu-
 cendas curabo: eosdemq; inbebo ut compactis ra-
 sibus ad quemcunq; volueris tuæ regionis locum
 eas appellat, unde post per tuos Hierosolyma de-
 portentur. Tu uerò hanc nobis gratiam repones,
 ut exportandi ad nos frumenti potestatem facias,
 quo utpote insulares maximè indigemus. Ha-
 rum literarum exemplaria hodieq; durant, tam
 in nostris quàm Tyriorum annalibus: & si cui
 libuerit hæc certius cognoscere, impetrata à pu-
 blicorù cõmentariorum conseruatoribus uisendi
 copia, comperiet eorum scripta consonare cū his
 quæ à nobis produntur. Quod ideo admonui, ut
 qui hæc legunt, sciant nos nihil ueris affingere,
 neq;

neq; uerisimilia quaedam & ad delectationē accommodata narrationi nostrā interserere, atq; deinde postulare, ut lector nihil amplius disquirendo fidē nobis habeat: quandoquidem in hac commentatione à decoro discedere absq; nefario scelere non licet: qua propter non recusamus quin scripta nostrā reijciātur, nisi talia sunt ut eorum ueritas ualidissimis argumentis approbari possit. Ceterum Solomō rex acceptis regis Tyrriorum literis, & facilitatē eius & beneuolentiam collaudauit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, premijs eum est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittēdo, & totidem olei bados: badus autem capit sextarios LXXII. parem quoq; uini modū illi exhibuit. Et ab his inijs amicitia regum horum exorta, maioribusq; incrementis aucta, in tantū adoleuit, ut in perpetuum firma durauerit. Solomon autem à populo suo millia XXX. operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quò minus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano syluam per mensem integrum cedere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dum reliqua uiginti millia suum opus absoluunt, ita ut quarto demum mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est prepositus. Præter hos erāt in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, conuectores saxorum catereq; materia LXXXM. & cemetarij LXXXM.

magist

magistriq; horum ter mille & C C. ijs mādaturum fuerat ut saxa pregrandia exciderent in usum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in urbem conueherent: idq; non modò indigenis, sed & missis ab

III. Irom opificibus erat iniunctum. Exorsusq; 3. Reg. 6. est Solomon fabricam hanc anno regni sui quarto, secundo mense, quem Macedones artemisium uocāt, Iar uerò Hebraei, annis D X C. duobus postquam Israëlita ex Aegypto excesserant: mille & X X. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationem: post diluuium uerò annis M C C C C X L. quòd si ab Adamo creato usq; templi adificationem tēporum ratio subducatur, cōperientur anni M M M C I I. Initium uerò fabricādi tēpli in annum undecimum regni Iromi incidit, apud Tyrū regnantis, quæ condita est C C X L. annis antequam templum exstrueretur. Iecit igitur rex in altissimam terra profunditatem fundamenta templi è saxis ualidissimis, quæ contra omnem temporum iniuriam resistere possent, ita ut cum conigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus praberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem edificij cum paratis ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quæ supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt:

exstrux

exstruxeruntq; illud usq; lacunar ex albo lapide. Huius edificij altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo uero uiginti. Super hoc autem erat aliud edificium pari mensura, ita ut tota altitudo templi centum uiginti cubitis constaret. uersum autem erat ad Orientem. Et porticus in aditu eius erat uiginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgēs in alium cubitis centum uiginti. In circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quae inter se constipatae externe parietes templi fulciebant. erantq; inter se peruia. & patebant singulae in longum uiginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & uiginti cubitis arrollebantur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super qua rursus aliae, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita ut coniunctae inferius edificium aequarent altitudine. Nam superius non erat circummedificatum. fuerunt autem omnia cedro coniecta. Et cellae quidem suam quaeque tectum habebant, non proximo contiguum: reliquum ex longissimis trabibus erat confertum, ad utrunq; latus pertingentibus, ita ut ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderentur. His trabibus subnexa erat laquearia poluissima, calaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita ut omnia reniderent auro, & intrantium oculos fulgor undique occurrens.

occurrens perstringeret. Tota uero structura ex
 lapidibus politissimis constabat, ita ad unguem
 inter se quadratibus, & commissuris oculos fal-
 lenibus, ut intuentibus nullum usquam mallei
 aut cuiuslibet fabrilis instrumenti uestigium
 appareret, sed connata potius omnia quam arte
 congesta uiderentur. Porro ascensum in superio-
 rem templi partem sic commentus est rex, ut co-
 chleam in hunc usum crassitudini parietis inclu-
 deret. Hæc enim pars nõ habebat ab oriente ma-
 gnam ianuam ut inferior, sed à lateribus inerant
 parua hostiola: nec parum ad firmitatem conse-
 rebant tabula cedrinae se inuicem complectentes,
 & crassis catenis inter se constrictæ. Diuiso de-
 inde in duas partes fano, penetrabile eius uiginti
 cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum qua-
 draginta cubitorum spacium in usum sacerdo-
 tum consecrauit: & in pariete adytum à reli-
 quo corpore separante fores apposuit cedrinæ,
 has quoq; calatas & inauratas. eas prætexuit
 uelis picturatis, hyacintho, purpura, cocco,
 byssoq; splendidissimo ac mollissimo distinctis.
 Post hæc in adyto uiginti cubitos quaquaer-
 sum patente dedicauit duos cherubinos ex auro
 solido, utrumq; quinque cubitorum altitudine.
 uterque duas alas habebat ad quinque cubitos
 protensas. quapropter non longo seiunctos inter-
 uallo statuit, ut una ala australem parietem at-
 tingerent, altera septentrionalem: reliqua due sese
 conting

contingentes in medio si tam arcam protegerēt. Hæ cherubica effigies quã nam specie fuerint, nemo uel cõycere potest uel eloqui. Pavimentum etiã templi constravit laminis aureis. Ianua demum fores altitudini parietis pro portione cõuenientes addidit, latus cubitos uiginti, & auro illitas. Atq; ut cõpẽdio dicã, nihil tã intus quã foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est præterea aulaũ & huic ianue, simile illi quod interior ianua habuit. Caterum porticus nihil tale habebat. Post hæc Solomon accersiuir Tyro 3. Reg. 7. ab Iromo artificem nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyro ab Israëlis oriundo, operarium insignem in quavis materia, sed præcipuè in auro & argento ac ære. Huius opera usus est in omnibus quæ artificiose in tẽplo fieri uoluit. Is fecit duas colūnas æreas crassitudine quatuor digitorum, altas decẽ & octo cubitos, quarũ circumferentia duodecim cubitos complectebatur: his imposita erant capitella fusilia liliata proceritate quinq; cubitorũ, quibus circumdata erant retiacula ærã quæ operiebant lilia, dependebantq; inde duæ series malorum punicorum ducentorũ numero. Has columnas posuit in aditu uestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram à sinistris nominatam boz. Fecit etiam uas abeneum fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatum est mare. Erat enim labrum patens per dimetien-

rem lineam in cubitos decem, crassitudine pal-
 mari, eius medietatem sustinebatur spira decies
 replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id
 labrum circumstabat antri duodecim iuueni ad tra-
 ctus quatuor ueterum obuersi terni, quorum po-
 stica subsidebant ut eis orbiculare illud uas in-
 cumberet, in medio sui depressius. Capiebat au-
 tem hoc mare congiorum tria millia. Fecit pre-
 terea labrorum decem bases areas quadrangu-
 las: harum quoque longitudine fuit cubitorum quinque,
 latitudine quatuor, altitudine trium: huius operis
 partes seorsim fabricatae sic compingebantur.
 Quatuor erant columellae per totidem angulos
 dispositae quadrangulae, quibus latera basium
 utrinque inferebantur: erant autem in haec triperti-
 ta, et inter iuncturas calaturis distincta, alibi
 leonis effigie, tauri alibi autem aquila. Columellae
 quoque eisdem calaturis erant ornatae. Torum uero
 opus quatuor rotis suspendebatur, quae fusiles
 erant, habebantque modiolos et radios, sesqui-
 cubitali inter utramque extremitatem intervallo:
 eratque mirum uidere rotarum circumferentias, quo-
 modo lateribus basium coaptatae cantis suis insi-
 stebant. Angulos autem supernè continebant
 fusiles humeruli manuum extensarum: his impo-
 sita erat spira, cui labrum inferebatur, ita ut ma-
 nibus sustineri uideretur: qua parte effigies leo-
 num et aquilarum sic erant adaptatae, ut con-
 natas putares, interuenientibus inter eas pal-
 marum

marum arbusculis. Atq; hæc fuit decem basiū
 structura. Deinde ex eodem ære fecit decem la-
 bra rotunda conchæ specie, quorum quodq; ca-
 piebat congios quadraginta: erat enim altitudo
 quatuor cubitorum, & tantundem spatij pate-
 bat inter margines. Ea labra decem illis basi-
 bus imposuit, quas mechenoth sua lingua appel-
 labant: horum quinque ad sinistrum latus tem-
 pli septentrionale collocavit, totidem ad dextrū
 australe, ita ut orientem spectarent: quo loco
 etiā mare illud dedicavit. Omnibus deinde aqua
 repletis, mare quidem in eū usum assignavit, ut
 inde sacerdotes templum ingredientes manus ac
 pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra au-
 tem ut eorum aqua purgarentur intestina ac
 pedes animantiū ad holocausta destinatorū.
 Fabricavit etiam altare æreum viginti cubito-
 rum longitudine, totidem latitudine, altitudine
 decē, in quo holocausta incenderētur. Fecit
 itē vasa eius ex ære omnia, libetes & amulas,
 tenacula & harpagones, & reliqua, auri ful-
 gorē referentia. Mensas quoq; multas dedicavit
 rex, & in his unā magnā aurā, in qua propo-
 nebantur sacri panes: reliqua non multo dete-
 riores diverso modo facta sustinebant phialas
 & pateras, aureas vigesies mille, argentearum
 quadraginta millia. Cand. labrorum item fecit
 decem millia iuxta præceptum Moysis: ex qui-
 bus unum in tēplo dedicavit, ut interdum luceret

*iuxta legē: & mensam unā impositos panes habentem, suā ad septentrionale tēpli latus ex aduerso candelabri: id enim ad australe latus collocauerat: mediū autē inter utrunq; locū obtinebat altare illud aureum. Hęc omnia continebat anterior illa tēpli pars quadraginta cubitos longa, & uelo disparata ab adyto: illò enim arca erat inferenda. Cantharorū autem uinariorum octuaginta millia rex cōparauit, & phialarū aurearū millia decem, argentearum uerò alterū tantum. Lanicum item aurearum, ad offerendā in eis similam maceratam ad altare, octuaginta millia, duplum uerò argentearum. Craterarum quoq; in quibus similam oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & alterum tantū argentearum. Mensurarum uero quales Moysi hinc uocantur, & assaron, aurearū erant uiginti millia, & duplicatus numerus argentearum. Acerrę quoq; aureę quibus odoramenta in tēplum inferri solent, erant numero uiginti millia: & alie, quibus deferabatur ignis a magno altari in paruum intra templū situm, quinquaginta millia. Parata erant & sacerdotales uestes in usum pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cū suis gēmis in uniuersum mille. Corona uerò in qua Moyses Dei nomen inscripsit, unica fuit, & usq; in hodiernū permāsit. Stolas autē sacerdotales è bysso fieri curauit, cū decies mille zonis purpureis, & tuba-
rum*

rum quales Moyses prescripsit CCM. Itē alias stolas byssinas Leuitis hymnorū cantoribus, numero ducēta millia. Instrumentorū præterea musicorū, quæ nauia & cinnyra uocātur, in usum hymnodiarū ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorē Dei magnificē parauit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate usus hæc in thesauris Dei cōdidit. Circumdedit deinde tēplo septum quoddā trium cubitorū altitudine, quod nostra lingua gison uocamus, exclusurū profanā multitudinē, & solos sacerdotes admissurum. Extra hoc septum erat fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens, quarum singulæ singulos uentos spectabant, & foribus auratis claudēbātur: in hoc fanū cuiuslibet è populo, puro modò ac casto, & prescriptorum legis obseruāti, accessus patebat. Dicit autē non potest, ac uix etiā oculis credi, quā mirandum fuerit illud exterius fanū: uallibus enim expletis, tam profundis, ut ad prospectum oculi caligarent & aggesta ad quadringentos cubitos terra, eam uertici montis in quo templū exstructum est æquauit: atq; hoc modo factum est ut area fani cum solo tēpli æquaretur: hanc cinxit duplicibus porticibus, quas colūna è natino saxo sustentabāt, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores uerò habebant omnes ex argento fabricatas. His IIII. eā magnis ac pulchris operibus & donarijs se- 3. Reg. 8.

ptennio perfectis, non ad opulentiae modo, sed & celeritatis ostentationem: quae enim aetatem integram hominis poscere uidebantur, tam breui se ad magnitudinem conferatur tempore erant absoluta: Solomon rex per literas iussit magistratus ac seniores Hebraeorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacrata: denuntiataq; omnibus profectio Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est ihuri, Macedonibus hyperberetius: inciditq; in idem tempus scenopegia, factum apud Hebraeos sanctissimum & maximum. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyses construxerat, & omnia uasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesseruntq; illo cum uictimis tam rex quam uniuersus populus ac Leuitae, libaminibus & multo hostiarum sanguine uiam perfundentes, & infinitam uim odorum adolentes, ut circumquaq; totus aer suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum reces exstructum ac dedicatum sibi locum: nam neque hymnos canentibus, neq; choreas ducentibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent: atq; in hunc modum arca est translata. Quum uerò iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abcessit, soli uerò baiulantes sacerdotes

dotes inter duos cherubinos eam deposuerunt: quæ
 effigies coniunctis alarum extremis (sic
 enim artifex eas fecerat) arcã uelut sub umbella
 aut tholo protexerunt: cõinebat hæc nihil aliud
 quàm duas tabulas lapideas , quæ decem præce-
 pta, Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis
 conseruabunt. Candelabrum autem & mensam
 & altare aurẽ statuerunt in templo ante ady-
 tum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius
 sita fuerant: ubi quotidianas hostias offerebant.
 Caterum altare ærcum pro foribus templi est po-
 situm, ut apertis illis in conspectu esset sacrificio-
 rum magnificentia . reliquum uerò uasorum in-
 strumentum omne in unum congestum, intra tem-
 plum est repositum. Postquã autem omnibus quæ
 ad arcã attingebant ritè peractis sacerdotes san-
 ctuarium exiuerunt , repente globus nebulae, non
 asper, nec qualis hiberno tẽpore grauidus pluuia
 condensatur, sed diffusus ac tẽperatus in tẽplum
 influxit: & primò sacerdotũ uisum ut uix sepi-
 uicem cernerent obscurauit , deinde in omnibus
 eam cogitationem excitauit, quòd Deus in tem-
 plum descendens , præsens ac libens hoc domici-
 lium sibi optaret. His talia uoluentibus animo,
 rex qui tum forte sedebat, assurrexit: uerbis que
 & se & Deo dignis cal. Ste numen est allocu-
 tus. Tu quidem, inquit, sempiternam domum ha-
 bes domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc uni-
 uersi molem condidisse, quæ celo, aère, terra

Et mari cōstat, quā totam implet, nec tamē ab
 ea caperis: hoc uerò tēplū ideo tuo nomini ador-
 nauimus, ut in hoc sacrificijs ac precibus in cæ-
 lum missis tibi propitio lit aremus, certò persuasi
 quòd Et heic ades, Et nusquam interim abes.
 Cū enim omnia uideas, audias omnia, nihil ob-
 stabit hac ades quo minus ubicūque te dignum
 est habites, à nemine alienus, Et omnibus pro-
 ximus, præcipuè his, qui te desiderāt nocte dieq̃;
 præsens ac propitius. His uocibus Deum, preca-
 tus, uerit orationem ad populum, docens eos de
 potentia Dei simul Et prouidentia. Hunc Da-
 uidi suo patri futura, quæq̃; iā euenerint, quæq̃;
 euentura sint prædixisse: hunc ipsi nondum na-
 to nomen imposuisse, quo uocandus esset: quodq̃;
 paterni regni successor templum ei edificaturus
 esset prænuntiasse. Ergo cū uaticinium magna
 ex parte euentu sit comprobatū, debere eos Deo
 laudes offerre cum gratiarum actione, Et de
 promissionibus futurae felicitatis nihil dubita-
 re, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent.
 His affatus multitudinem rex, rursus ad tem-
 plum uertit oculos, Et extensa ad multitudinē
 dextera: Operibus quidē, inquit, impossibile est
 hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficijs
 reddere. Nullius enim rei diuinū numen indiget,
 nimirum maius quàm cui tales retributiones
 conueniant: sed hoc uno quo nos ceteris animā-
 tibus præstantiores uoluisti, laudare nos maie-
 statem

*Statē tuā decet, & pro his quibus familiā meā
 atq; Hebræorū populū dignatus es, necesse est
 gratias agere. Quā enim re magis uel parū pro-
 pitius placandus, uel in fauore es retinēdus, quā
 uoce? quam ex aēre haurimus, & per hunc rur-
 sum ascendere nouimus. Quā propter gratias ti-
 bi ago, primum quōd patrem meum ex obscuro
 loco ad tantam gloriā euexisti: deinde quōd
 mihi ipsi in presentem diem omnia quacunque
 promiseras præstitisti: precorq; ut in posterum
 largiaris quæ Deus hominibus caris largiri po-
 test, & familiam nostram in sempiternum au-
 geas, quemadmodū patri meo & uiuo & mor-
 tuo es pollicitus, quōd apud nos regnum sit per-
 mansurum, & per innumeras successiones pro-
 pagandum. Hæc igitur nobis concede, simulq;
 meis omnibus uirtutē qua potissimū delectaris.
 Adhæc supplex oro, ut aliquid de tuo spiritu
 ad hoc tēplum incolendū deducas, ut nobis appa-
 reat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi
 parū est domiciliū uniuersum hoc cæli cōnexū,
 nedum hoc qualecunq; tēplum. Tu tamē hoc ut
 propriū integrum seruato à ui hostiū, oro, &
 tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si
 quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc
 te affligente aut sterilitate terra, aut pestilētia,
 similine malo mulctatus fuerit, qualibus in pie-
 tatis præuaricatores soles animaduertere: ac
 deinde affluens ad tuū tēplum supplex confu-
 gerito.*

gerit, salutē uotis expetens: exaudi tanquā præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec solus Hebræis errantibus hac opem à te precor: sed etiā si ab extremis orbis finibus aliqui uenerint, aut undecūq; profecti in hoc loco boni quippiā impetrare à te uoluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euident, quod & tu hęc eadē apud nos tibi exstrui uoluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libēter ferimus te cōmuniter omnibus tū opitulationem esse, tum bonarū rerum omnium largitorem. Hęc locutus & pronus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiāq; ad altare adhibuit: quūq; id solidis uictimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumēto cognouit. Ignis enim ex aere emicans, omnibusq; inspicantibus in altare delapsus, correptas uictimas absumpsit: ad quod prodigiū populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturum & præ gaudio procidens in solū, unanimiter adorauit. Rex autē ad laudes Dei uersus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa uidissent eius beneuolētia: precandum admonens, ut perpetuò talem se exhibeat, & mentē eorū puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Moysen diuinitus iradita cōstanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & cæteris mortali-

bus

bus longè beatus. Simulq; iubebat eos memi-
 nisse, q; quibus artibus parauissent tanta bona,
 eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora
 atque cumulatioa quasituri. Neq; enim aliter
 existimandum, quàm iustitiæ ac pietatis merito
 hæc illis contigisse: esse autè facilius parare quæ
 desint, quàm parata tueri, & cauere ne ulli de-
 trimentum admittatur. His affatus multitudinè
 rex concionem dimisit, sacris primū factis tam
 pro se, quàm pro populo: mactauitq; uulorum
 duodecim millia, agnorum centū & uiginti mil-
 lia: nã tum primū templum uictimarū cruore
 imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac
 uxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenope-
 gia festum ante templum splendide ac magni-
 ficè rex per quatuordecim dies celebrauit cum
 uniuerso populo epulatus. Peractis autem his
 omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso,
 dimissi sunt suam quisque domum, actis prius
 regi gratiis, pro bene curata republica, & pro
 tantis operibus absolutis, precati q; ut eis omni-
 potens Deus in longū tēpus Solomone rege frui
 cōcederet. Faciebat autè iter gaudētes ac gestiē-
 tes, hymnosq; sacros canētes, ita ut præ gaudio
 nullū uitæ tādium in reuertēdo sentiret. Ceterū il-
 lata in tēplū arca, & spectaculo tā elegatis &
 ampli adificij publicè exhibito, f. stisq; dubus in-
 ter sacra & epulas exactis, eū iā singuli ad suas
 urbes essent reuersi, rex in somnis est admonitus,
 gratiam

3. Reg. 9.

gratū Deo fuisse eius sacrificiū, & uota exau-
 dita esse: quodq; seruaturus esset suum templum,
 & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cū
 subiecto populo iustitiam colerent: in primisq;
 ipsum si à paternis præceptis nusquā discederet,
 ad summum felicitatis fastigiū euehendum, &
 genus eius per continuatas successiones ei regio-
 ni præfuturū, nec unquam è Iudæa tribu regē de-
 fore. Quòd si prodito & obliuioni tradito pie-
 tatis studio, ad externarum religionum ritus se-
 trāsferret, radicitus eum excidendū: & neq; ge-
 neris ipsius reliquias mansuras, neq; Israëlitas
 calamitatē euasuros: sed bellis & alijs innume-
 ris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres,
 peregrè apud exteras gentes oberraturos. Tem-
 plum uerò quod tum recens exstructū esset, Dei
 permissione à barbaris direptum atq; incensum
 iri, urbe insuper hostili manu diruta: ita ut ubiq;
 sparso earū calamitatū rumore, & multis ob
 earum magnitudinē egre credentibus, finitimi
 demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa
 Hebræi in tãtam nunc indignationē incidissent,
 quum antea eius ope ad maximas diuitias, ma-
 ximamq; gloriã essent euecti. Quibus reliquias
 gentis responsuras, quòd propter peccata sua &
 patriarum legum præuaricationem hæc omnia
 contigissent. Hæc illi per somniū denuntiata sa-
 v. cra literæ continent. Absoluta autem tem-
 pli fabrica, quæ septēnio, ut dictum est, durauit,
 regia

regia structuram est aggressus, quam uix ter-
 tiodecimo anno consummauit: neq; enim tantam
 curam huic operi, quantã edificando tēplo im-
 pendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus
 quã credi possit celebre, cooperanti Deo intra
 iam dictum tempus perfectum est: regia uerò ta-
 meisi multum magnificētia templi cederet, quòd
 neq; materia eius tanto antè preparata fuisset,
 & regi nõ Deo strueretur domiciliũ, eò tardius
 ad finem est perducta. Et hæc tamen pro digni-
 tate fortunarum regis ac gentis est edificata.
 Operæpretium autem fuerit totũ eius ordinẽ
 ac dispositionem indicasse, ut ex eius descriptio-
 ne totam amplitudinem lector colligere ac con-
 siderare possit. Basilica erat magna & pul-
 chra, multis columnis suffulta, quã ad causas fo-
 renses agitandas, & lites decernendas condidit,
 capace multitudinis quæ eò ius peteret, longam
 cubitos centum, latam quinquaginta, altã tri-
 ginta: hanc sexdecim columnæ quadrangulæ su-
 stinebant, tectam opere Corinthiaco, additis pa-
 rilibus postibus cum ualuis celatis ad ornamen-
 tum loci simul & munimentũ. In eius medio fuit
 aedes alia, quadrata, lata triginta cubitos, co-
 lumnis ualidis suffulta: & in ea tribunal ma-
 gnificũ, ubi Rex iura solbat reddere. Huic edi-
 ficio cõiuncta erat domus in usum regina facta,
 & alia aula quò se negotijs peractis animã
 causa conferebant, omnes cedrinis tabulis con-
 strata:

strata: partim saxo quadrato decemcubitali
 constructa, partim ita ut solent regia uel tem-
 pla, incrustata pretioso marmore, quod è locis
 eo nomine celebribus apportatur. Et tribus
 quidem ordinibus auleis Babylonicis prætexe-
 bantur: quartus uerò sculptorū admirabile ar-
 tificium ostentabat, in quo effictæ erant uaria
 arborum ac plantarū species, frondibus & fo-
 lijs tanta subtilitate expressis, ut agitari quo-
 dāmodo uiderentur. Reliquū uerò quod supererat
 usq; ad lacunas, opere albario tectū, & discolo-
 ribus picturis erat uarietatū. Præter hæc erant
 & alia cubicula ad uoluptatē facta, & por-
 ticus ad ornatū regie lōgissima, in quibus splen-
 didissima triclinia referta auro, ut quæ aurea
 supellectili ad omne regij cōuiuij ministeriū erāt
 instructissima. Difficile est enumerare amplitu-
 dinem ac uarietatē aularū, tam maiorū quā
 mediocriū, tum quæ sub terra latebat, quæ ue in
 aërem elegantissimè attollebātur. In summa to-
 tum ædificium è marmore cādido & cedro, &
 auro atq; argēto cōstabat: dispositis per parie-
 res & laquearia uarijs lapillis auro inclusis,
 quemadmodū & in ornatu tēpli factū fuerat.
 Quin & ex ebore factū erat prægrande solium
 celatū, specie tribunalis, quod sex gradibus a-
 scēdebatur, in quorū singulis in extremitatibus
 leonū effigies erāt impositæ, toridē alijs superne
 imminētibus: quæ uerò parte rex insidebat, ma-
 nuum effi

num effigies eū excipiebāt: & quā reclinabatur, dimidiatus erat iuuecus tergū suū respiciēs: totumq; tribunal auro coagmentatū erat. Hæc opera Solomon uiginti annis perfecit, conferente magnā auri uim, maiore argēti Iromō Tyriorū rege, & præter hæc cedri atq; pinus materiam. Sed & ipse maximis donis Iromū est remuneratus, singulis annis frumentū ei mittēs & uinum atq; oleū, quibus maxime opus habebat, ut diximus, eo quod insulā incoleret. Præterea Galilæa oppida numero uiginti non procul à Tyro dista ei donauit: quæ cum ille perlustrata satis cōsiderasset, et nō ualde probasset, renūtiari iussit Solomoni, sibi nō esse opus eis oppidis: & ex eo terra Chaba'on est appellata, uoce Phœnicū lingua id quod displicet significare. Quæstiones etiā enigmaticas Tyrius rex ad Solomōnē transmisit, rogās ut eas explicaret, & dubitationē sibi omnē eximeret. At ille callēs huiusmodi rerum ac naturā prudentissimus, nihil in explicatum relinquebat: sed omnia ratione peruincens, & perscrutatus eorū intellectū, apertissime declarabat. Meminit horū duorū regū & Menander, qui è Phœnicū lingua annales Tyriorū in Græcū sermonē sit interpretatus, in hunc modum scribens: Defuncto Abibal, successit in regnū filius Iromus, qui uixit annos quinquaginta tres, et regnauit annos XXXIIII. hic aggressus ad insulā agrum qui dicitur amplus, &

auream

*auream columnã in Iouis delubro dedicauit: idẽ
 materiẽ multã in monte Libano excidit ad con-
 segẽda templa, & demolitus antiqua templa,
 Herculi et Astarta noua instaurauit: primusq;
 Herculi statuã erexit mēse peritio. Deinde ex-
 peditione cõtra Eyceos suscepta, quòd debita tri-
 buta nõ persoluerẽt, subactis illis uictor est domũ
 reuersus. Huius tẽporibus erat Abdemonus a-
 dolescẽs, qui problemata à Solomone Hierosoly-
 morum rege iniuncta dissoluebat. Meminit &
 Dius sic scribens. Abibalo defuncto filius eius
 Tromus regnũ excepit. Is orientalẽ urbis partem
 aggeribus auxit, et eo pacto pomœria protulit:
 templũ quoq; Iouis Olympũ, quod antè separatũ
 erat, medio spatio repleto aggeribus cũ urbe con-
 iunxit, et aureis donarijs ornauit: cõscẽso deinde
 Libano materiẽ ad structurã templorũ cecidit.
 Additq; Solomonẽ Hierosolymorũ regẽ ad hũc
 Tromũ enigmata misisse, solutionẽ eorũ postu-
 lantẽ: quod cũ ille non ualuisset, magna pecunia
 mulctatũ esse. Deinde per Abdemonẽ quendã
 uirũ Tyriũ proposita explicuisse, & ipsum alia
 proposuisse: in quibus soluendis cum Solomon
 haberet, maiorem etiam pecuniam eum illi re-
 misisse. Et Dius quidẽ ita scribit. Ceterũ rex
 eũ uideret mœnia Hierosolymorũ turribus &
 propugnaculis ad securitatẽ egere, nec ea digni-
 tati urbis satis respondere, & muros instaura-
 uit, & turres magnas in eis erexit. Condidit
 etiam*

etiam urbes uel præcipuis annumerādas, *Aso-*
rum & *Magedonem*, & tertiam *Gazara* *Pa-*
lestina urbem, quā *Pharao* rex *Aegypti* bello
 aggressus expugnauerat, occisisq; ad unū habi-
 tatoribus diruerat, ac deinde filia sua *Solomo-*
ni nuptæ dono dederat: quamobrē denuo rex eā
 exadificauit, q̄ esset natura munita, & ad bel-
 la rerumq; nouitates opportuna. Nec procul in-
 de alias duas urbes cōdidit, quarū altera *Beta-*
chora, altera *Baleth* uocabatur: necnō & alias
 ad secessus uoluptarios aptas ob aëris temperiē
 fructuumq; ubertatē, & perennibus aquis irri-
 guas. Ingressus deinde in desertū quod est super
Syriam, eiusq; regionis potitus, urbē ibi maxi-
 mam condidit, duorū dierum itinere à superiore
Syria distantē, ab *Euphrate* uerò unius: ad ma-
 gnā autem *Babylonē* inde sex dierū uia pro-
 sendebatur. Quare autē à reliquis cultæ *Syriae*
 partibus hæc urbs tam procul habitetur, causa
 est hæc, quòd *mediterranea* per desertū petenti-
 bus, ibi demum fontes ac putei reperiuntur. Hæc
 igitur urbe exstructa, & mœnibus ualidissimis
 cincta, *Thadamorā* eam appellauit, quo nomi-
 ne etiam nunc à *Syris* uocitatur. *Græci* *Palmi-*
ram nominant. Atq; hæc fuerūt per id tempus
Solomonis opera. Nunc quoniam uideo multos
 querere, qui factum sit, ut omnes *Aegyptiorum*
 reges à *Mineo* illo qui *Mēphin* condidit, quiq;
 multis annis animum nostrū *Abrahamum* præ-
 sessis

cessit, usq; ad solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodam rege nomine desumpto: operapretium existimo eorum ignorantie mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharaon regem Aegyptijs sonat. Opinor autem ipsos à pueritia nominibus alijs discretos, quum primū reges creati fuerint, potestatis eius nomē patriæ lingua vernaculum assumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus uocati, post assumptū regnū uocati sunt Ptolemai à primo eius urbis rege: & Romanorū imperatores aliquin gentilia nomina habentes, Caesares appellatur, principatus et honoris uocabulo, posthabito illo priore quod à parētibus hereditarium in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, q̄ Herodotus Halicarnaseus cū CCCXXX. reges post Minæum Memphis conditorē deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones uocati sint omnes. Cū enim post hos mulier imperiū arripuisset, nomē eius ponit Nisæulen: nimirū ea de causa, quod soli mares huius appellationis essent capaces, & nō etiā femina, oportuit peculiare ipsius nomē dicere. Ego uerò in nostræ gentis cōmentarijs reperi, q̄ post solomonis socerū Pharaonē, nemo Aegyptiorum regū amplius hoc nomine sit uocatus: & quod post illum uenerit ad solomonē iam dicta mulier, qua tum Aegypti simul ac Aethiopiae regnum

regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc uero ideo hac memoravi, ut ostendere nostros libros & Aegyptiorum in multis consentire. Solomon autem rex reliquias Chanaanorum quae Libanum montem usque ad urbem Amathen colebant, & imperium eius derectabant, sub ditionem suam redactas tributa pedere coegit, et per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebraeorum enim nemo ad seruales operas adigebatur: nec erat equum, ut cum tam multas gentes Deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quam de uictis eiusmodi conditionis homines censeretur: sed omnes arma, & currus, atque equos, & rem militarem tractare malabant. Chanaanais uero quos ad seruitutem abduxit, sexcentos praefectos preposuit, qui procuratores essent regum, & sua cuique opera atque negotia prescriberent. Quin et classem rex in Aegypto sinu adificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Haec nunc Berenice uocatur, non procul ab Elana urbe, quae regio tum in Hebraeorum ditione censebatur. Et in hac quoque classe munificentia Iromi regis amici fuit usus. Viros enim gubernatores & nauticae rei peritos ei misit quotquot uoluit, qui nauigantes cum regum procuratoribus in regionem Indiae, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrent: hi collectis circiter quadringentis

3. Reg. 10. gentis raleis retro ad regē sunt reuerſi. Interim ad Aegypti Aethiopiaq; reginam, mulierem ſapientiae ſtudioſam, & caetera quoq; egregiā, Solomonis uirtutum ac ſapientiae fama delata, cupiditas eam inceſſit corā hōmīnē uiſendi: ſic enim fore ut experimento, non rumoribus crederet, qui ſapenumero falſi eo quōd toti à fide renuntiantiu pendeant, paulo poſt euaneſcūt: decreuitq; ſuſcepta longinqua peregrinatione illius ſapientia perfrui, & de rebus arduis cū eo diſſerere. Venit igitur Hieroſolyma ſplēdido & opulento paratu. Adducebat enim ſecū camelos onuſtos auro & uarijs aromatibus lapillisq; pretioſis. Rex uerò honorificentiffimè exceptam, & in caeteris comiter ac liberaliter habuit, & proſiſtiones illius pro ſua prudentia facile explicans, opinione citius diſſoluebat. At illa ſtupēbat ad regis ſapientia, tanto maiore experta quā audierat: magisq; etiā admirabatur regiam tam elegantē ac magnificā, & tam belle diſpoſitum adificiorū ordinē, quōd hic quoq; ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata eſt quā aulā, cui cognomē Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorū ſumptus tam dapſiles, apparatusq; miniſterij: nam & cultus erat decentiſſimo, & per quā ſcitē omnia miniſtrabāt. Nec minor fuit admiratio dū quotidiana ſacrificia uideret, quantaq; cura et religione ſacerdotes ac Leuitae circa ea uerſarentur. Haec
quotidie

quotidie contemplando uehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud regem ingenuè facta est, quanto perè huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex, quæ auditu percipiuntur cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ uel intra te sunt reposita, sapientia uidelicet ac prudentia, uel tam amplum regnum tibi suppeditat, non uana fama ad nos perlata est: sed quum esset uera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens uideo. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate representare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. De me quidem fatendum est, quòd cum de fide eius hasitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Magni tanta felicitate Hebræi, magni amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius ad eò dilexit, ut te regem eis præficeret. Nec contenta uerbis indicasse quanti regem faceret, etiam muneribus suã erga illum obseruantiam testari uoluit. Vnginti enim auri talenta ei donauit, & aromatum uim magna æstimationis, lapillorumq; preciosissimorum. Aiunt etiam quòd balsami plantã, cuius hodieq; ferax est nostra regio, illius reginæ munificentiæ ferri acceptã oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à rege recepit, optione etiam illi permissa. nihil enim rogãti

negatū est, sed libētius quā illa peteret largiens,
 insignē prae se tulit liberalitatē. Atq; ita Ae-
 gyptiorū regina datis simul et acceptis amplif-
 V I I. *simis muneribus in patriū solū reuertitur. Per*
idē tēpus allatis ex Aurea (sicut uocāt) terra
gēnis & lignis pincis, ex hac materie rex ful-
cra tēpli ac regia fecit, eiusq; parte usus est ad
instrumētā musica, cinnyras & nabra, quibus
Leuitae diuinos hymnos solent accinere: nunquā
enim antehac tā elegans apportata fuerat. Sed
nemo sic cogitet, quae nūc pinea ligna uocantur,
quae ue ad alliciēdos emptores hac appellatione
mangonizant negotiatores, illis esse similia: illa
enim aspectu ficulnā materiē referūt, nisi qd can-
didiora sunt, & fulgentiora: id quod admonere
officij nostri duximus, ne quis per ignorantia in
his discernēdis fallatur, quādoquidē res Solomo-
nis in huius materiei mentionē nos induxerūt.
Eadē classis attulit regi auri talēta DCLX-
 V I. *non annumerato quod priuatim negotiato-*
res mercati sunt, nec eo quod toparchae & reges
Arabiae dono illi miserūt. Ex eo fecit ducenta
scuta fusilia singula sexcētos siclos pēdētia, &
trecētos clypeos, quorum singuli trecētas minas
pēderēt: atq; hac omnia in aula Saltus Libani
uocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido
parauit, & è lapide pretioso, in usum conuiuij
singulari arte fabrefacta, reliquāq; omnē supel-
lectilē regiā ex auro fieri curauit. Nullum enim

tum argento in commercijs erat precium. Multa enim navigia rex in mari quod uocatur Tarsicū habuit, quæ ad remotas gētes merces uarias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum regi referebāt, multumq; eboris, & mancipia Æthiopica & simias. Ea navigatio in iu ac reditu triennium integrū absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circūquaq; regiones de Solomonis uirtutibus ac sapientia diuagabatur: qua exciti pleriq; reges, quo certiores de iam dictis fierēt, uisendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificētia studiosos eius se declarabant. Mittebantur uasa iam aurea quàm argētea, & uestes purpurea, & omne genus aromata: equi præterea, currusq; , & muli subuehēdis sarcinis, qui uel robore, uel pulchritudine regi placituri uidebātur: ut ad eū equorū ac curruū numerū, quē iam antè habuerat, ex donatijs quadringēti currus accederēt. Habuit enim prius currus mille, equorū uiginti millia: hi quū pulcherrimi fuere, tū ad cursū exercitatissimi, uel collati ad ceteros omnes post se relinquerēt. His decus addebāt equites, flos iuuentutis, procerastatura, promissoq; capillitio cōspicui, & tunicas è sarrana purpura induti: adhæc ramētis auricapillū quotidie spargebant, ut ad solariū radiorū cōtactū fulgor à capitibus eorū reflecteretur. Hi armati et pharetris succicti regiū currū stipabāt, quo sublimis inuectus, & amictus ueste candida,

dida, mane solebat urbem egredi. *Aberat ab Hierosolymis duorum schoenorū spacio pradium nomine Hettā, hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locum uetari delectabatur. Diuina autē quadam diligentia ac prouidentia rebus in omnibus uebatur, & cum esset elegantiarū amator, ne uiarum quidē curam pratermisit, sed & harum quotquot Hierosolyma regie sedem ducebant, silice cōstrauit, sum ut uliro citroq; commeātibus essent faciles, sum ad ostentandam hac quoq; parte principatus sui magnificentiā. Distribuitq; oppidatim curribus, & in singula certo numero ad alendum præfinito, circa se quidem paucos reseruauit: loca uerò ubi alebātur, curruū oppida appellauit. Argenti etiam tantā copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorū: & cedros arbores antehac nunquā in Iudæa uisas, in campis eius adeo multiplicauit, ut moros numero æquarent. Mandauit etiam negociatoribus Aegyptiacis ut equos uenales ad se adducerēt, in singulas bigas sexcentarum argēti drachmarū precio cōstituto: quos deinde ad Syria reges & trās-euphratenses mittere solebat. Cumq; esset omniū regum gloriosissimus & pijsimus, & opibus ac prudentia omnes superasset qui ante illum rem Hebraeorum administrauerant, deterior factus est ante obitum, & à patrijs moribus desciscendo, indignū antiē gestis rebus uite exitū habuit.*

Nam insaniens in mulieres, & in rebus ueneris 3. Reg. 11.
 immodicus, non contentus sua regionis mulieri-
 bus, multas externae originis duxit, Sidonias, Ty-
 rias, Ammanitidas, Idumaeas: atq; ita contēptis
 semel Moysi institutis, quae non nisi gentis eius-
 dem coniuges permittēbāt, illarū deos colere cœ-
 pit, amorī earū hoc tribuens. Atqui hāc ipsam
 rem legislator praecauere uoluerat, ne per hanc
 occasionem peregrinis implicarētur ritibus, nēue
 relicto patrū numinis cultu, ad illarū religiones
 se transferrent. Sed hāc Solomon contēpsit, uolu-
 ptate irrationabili uictus: ductisq; uxoribus ē
 principibus uirisq; illustribus prognatis septin-
 gentis numero, & concubinis trecentis, & in his
 Aegyptiorū regis filia, adeo consuetudine earū
 est captus, ut ritus earum imitaretur, quo magis
 illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolen-
 tia faceret. Aetate deinde proeēctior, & mēte
 iam paulatim senescente, magis etiam patriae
 religionis oblitus cultū Dei sui neglexit, & mu-
 lierum exterarum ritibus assueuit: quamuis iam
 antē quoq; à praescripto legum discesserat, quan-
 do aereas boum effigies basi maris illius addide-
 rat, sicut solio suo leonū post apposuit: nam neq;
 illa fas erat facere. Cumq; domesticum haberet
 exemplum pulcherrimū parentis uirtutē, & glo-
 riam quam propter pietatem ad posteros reli-
 querat, discedens ab eius imitatione, idq; bis in
 somnis monitus sequi paterna uestigia, mortem

inglorius oppetijt. Venit itaq; ad illum propheta
 missus à Deo, dicens neq; clam esse eius impieta-
 tem, neq; diutius impunitam fore: uiuo tamen re-
 gnum nō auferendum, quando patri eius diuini-
 tus sit promissum, non alium successorē futurum:
 sed post hanc defunctum, filium poenas daturum:
 ita tamen ut nō uniuersum regnum deficeret, sed
 decem sola tribus seruo ipsius cederent, reliqua
 due penes nepotē Davidis remanerēt, idq; ipsius
 cui respectu, & urbis Hierosolymorum in qua
 Deus tēplum sibi elegisset. His auditis Solomon
 uehemēter perturbatus indoluit, omni felicitate,
 qua hactenus suspiciebatur, in contrarium uer-
 gente. Nec multum temporis post hanc propheta
 denunciationem est elapsam, dum hostis ei, Deo
 sic uolente, exortus est, cui nomen Aderus, regi
 insensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere,
 & è regio stemmate: cumq; Ioabus copiarum
 Davidis imperator Idumæam subigeret, omni-
 bus eius gentis, qui per atate arma ferre possent,
 internecone intra semestre deletis, hic etiamnum
 adolescentulus ad Pharaonem Aegyptiorum
 regem euasit, ab eo comiter exceptus, & domum
 & agros, ex quorum redditibus uiueret, muni-
 ficentia illius est consecutus: & postquam ado-
 leuit tam carus ei factus est, ut rex coniugis sue
 sororem, nomine Taphinem, nuptum ei traderet:
 ex qua filius natus, cum regis liberis est educa-
 tus. Porro accepto in Aegypto de Davidis &
 Ioabi

Iobi morte nuncio, adiuit rogans ut sibi in patriam reuerii permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, qua'ue sua iniuria prouocatus relinquere amicum benemeritum cuperet, & si non semel id petitum, impetrare tamen tunc nequaquam ualuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharaeo difficilem se haectenus praebuerat, Aderus impetrato à suo rege commeatu in Idumaeam reuertitur: & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone percellere, eo quòd ualidis praesidijs impositis in officio contineretur, nec liceret impunè res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi cum incidisset in quendam Razarum, qui descuerat à Sophena rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine inijt: cuius ope occupata ea parte Syria, rex declaratus, Israëlitarum ditionem crebro irrumpeudo, uiuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & caedibus. Et quasi parum esset Hebraeis unus hostis externus, domi exstitit qui Solomonem infestaret Hieroboamus Nabataei filius, ueteri quodam oraculo ad res nauandas excitatus. Cum enim patre orbatu adolescentens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, praefecit eum fabricae murorum, quando Hierosolyma moenibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia

gestie

gestit, ut rex cōprobat a hominis industria, premio dignum ducens, eum Iosephi tribui præficeret. Ad quam dum Hierosolymis egressus iter faceret, obviam ei fuit propheta nomine Achia, Silunte oppido oriundus. Is salutariū eum de via paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scissoq; in duodecim frustra pallio quo ipse amiciebatur, insit Hieroboamum decē inde sumere præfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Davidi factam tribum unam cum altera ei contigua daturus est: tibi verò decem propter Solomonis peccarū, qui mulieribus & dijs earū totum se deuovit. Quare sciens causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis premium maximum tibi sit propositum, nimirum ut tantus euadas, quantum scis Davidem prius fuisse. His propheta uerbis reclus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam provinciam peruenit, non immemor præfagij prophetici, sollicitare populum cœpit, ut à Solomone deficeret, ipsiq; principatum deferret. Cuius conatibus & insidijs cognitis Solomon, uolebat eū cōprehensum occidere. At ille ad Saacū Aegypti regē profugus & præsens periculū euasit, & manendo illic usq; Solomonis obi-

eum regno se Israëlitico incolumem seruauit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamū decem tribuum regem fecit. CAP. III.

Solomon autem iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, uita uero nonaginta quatuor, sepeliturq; Hierosolymis, omnium regum felicissimus & opulentissimus atque prudentissimus, excepto peccato ad quod iam senescēs à mulieribus est pertractus, de quo, & consecutis mox Hebraeorum calamitatibus, satis dictum est. Ceterum defuncto Solomone, V I I I .
 & succedente in principatū eius filio Roboamo, 3. Reg. 12.
 quem è Noma Ammanitici generis muliere susceperat, mox quidam è proceribus in Aegyptum miserunt, qui Hieroboamū reuocarēt: qui cum ad eos in urbem Sicima uenisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentui Israëliitarum illic habito, regnum de populi cōsensu accipere. Accedunt itaq; illum principes populi unā cum Hieroboamo, rogātes ut aliquid de seruitio remitteret, & patre suo uellet esse mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmitus ei fore imperiū, si amari mallee quàm metui. Ille post triduum ad postulatā responsurum se pollicitus, statim in suspiciōē uenit, quòd sine morā uotis eorum non annuisset. Decere enim eius etatem putabant, procliuē esse ad benemerendū; nōnihil tamē spei suberat, quòd

quod non statim essent repulsam passi. Interim ille convocatis paternis amicis, consulti ab eis quale responsum populo dari oporteat, qui quum bene ipsi cuperent, et vulgi naturam probe calleret, suaserunt ut comiter populum alloqueretur, et posito aliquantisper fastu regio ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret, hac enim arte captos facile illum amatuos, quod natura ita comparatum sit, ut subiecti delectentur regibus mansuetis, et de suo fastigio non nihil se demittentibus. Ibi Deus sine dubio mentem ademit homini, cui tam utilis in omne tempus sententia, certe ad presens ambienti regnum necessaria non probabatur: sed accitis equalibus suis inuenibus, et exposito seniorum consilio, quid ipsis videretur, proferre iussit. Illi, quia nec per aetatem poterat, nec Deus sinebat, utiliora cernere, auctores ei sunt sic ad populum respondendi: minimum digiti ipsius crassiores esse quam patris lumbi fuerint: et si ab illo duriter habitos se putarent, durius etiam in posterum tractandos esse: et si ab illo scuticis cæsi fuissent, expectandum ut ab ipso scorpionibus flagellarentur. His delectatus rex, et ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam vix a die populus ad audiendum convenit, omnibus expectatione suspensis, et existimantibus benignum aliquid sibi proponendum, omisso amicorum consilio, ex iuvenum sententia respondit, non sine Dei voluntate, ut Achia
 natis

naticiniū suus euētus sequeretur. Icti enim uelut
 ferro tā duris uerbis, nō secus ac si à minis ad rē
 iā esset peruētū, per indignationē uno ore excla-
 māt, nihil sibi futurū amplius cū Davidis pro-
 genie, haberet ipse tēplum quod pater exstruxis-
 set, manifestē defectionē prae se ferētes. Adeoq;
 pertinax ira fuit, ut Adoramū quāstorem re-
 gium, missum ad excusandum iuuenilis lingua
 petulantiam, placandosq; concitati uulgi ani-
 mos, ne auditū quidē lapidibus obruerint. Quo
 factō Roboamus ratus, id quo derat, se in famu-
 lo saxi impetum, ueritusq; ne cōceptum semel
 odium in ipsius caput effunderetur, trepide con-
 scenso currū quantū potuit Hierosolyma prope-
 raui. Et Iuda quidem ac Beniamis tribus cō-
 munibus suffragijs regem eum eligunt: reliqua
 uerò multitudo, ex illo die alienata à progenie
 Davidis, Hieroboamo imperiū detulit: id Roboa-
 mus agre ferens, conuentu duarum tribuum sibi
 subditarum indicto, & delectu C L X X X. mil-
 lium habito, conaturus erat reliquas decem ui-
 ad officium retrahere, nisi Deus per prophetā
 intercessisset, admonens nefas esse civile bellum
 mouere, praesertim cū Deo uolente populus ab
 eo defecisset. Nunc prius Hieroboami Israēlita-
 rum regis gesta, ac tum demum res Roboami
 duarum tribuum regis dicemus, serie narratio-
 nis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Si-
 cimis constructa, inibi domicilium optauit: nec

eo contentus, apud Phanelam urbem aliud edificavit. Nec multo post instante Scenopegia, cogitans secum, quod si permitteret populo Hierosolymitanam profectiōē, & festi illic celebrandi potestatem faceret, populus captus religione repleti & ceremonijs, facile mutata voluntate, seq; relicto ad priorē regem accedere posset, idq; non dominationi suae tantum, verum etiam vita periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis cōsulere. Duas vitulas ex auro fecit, & constructis rotidē delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontem, effigies illas utrobique consecravit: & conuēcti indicto decem tribuum quibus ipse praerat, pro cōcione in hunc modū eas est allocutus: Viri populares, notū vobis existimo, quod nullus locus Deo est uacius, & quod is nullo certo loco includitur, sed ubique nota ex audit, ubique cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore nos Hierosolyma urbem insensam longo itinere proficisci religionis ergo. Homo illud templum statuit, quemadmodum & ego duas aureas vitulas consecravi, alteram in Bethelis, alteram in Dana, ut pro locorū opportunitate ex propinquiore oppidis ad eas confluentes, illic Deum rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes ac Levitae ex vobis per me designati, ne quid Leviticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicumque ex vobis sacerdotium am-

bit, his

bit, vitulū & arietem Deo mactet, quo ritu fe-
 runt etiam primū sacerdotem Aaronem crea-
 tum esse. His uerbis populum decepit, autor ei
 factus patrie religionis deserēda: qua causa fuit
 Hebraeis omnium calamitatum, ut bello ab ex-
 teris gentibus deuicti, postremò in captiuitatem
 abducerentur, sicut suo loco dicitur. Porro appe-
 tente iam septimi mensis festiuitate, uolens &
 ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à dua-
 bus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante ui-
 tulam aliare posuit, moxq; assumpta pontificis
 persona cum suis sacerdotibus ad illud ascēdit.
 Cumq; iam holocausta in conspectu totius
 populi pararet incendere, Deo mutente super-
 uenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon: is ^{3. Reg. 13.}
 in mediam multitudinem progressus, audiente
 rege ad altare sermonem uertit: Altare, alta-
 re, hac dicit dominus, Exorietur quidam de ge-
 nere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super
 te falsos sacerdotes illius temporis, & imposto-
 rum ad impietatem populum seducentium ossa
 super te incendet. Et ut nemini dubium sit præ-
 dictionem hanc non esse uanam, prodigio confir-
 mabitur. Rumpetur altare hoc, & adipēs uicti-
 marum in eo congesti in humum effundētur. His
 propheta uerbis irritatus rex, intēdit in eum ma-
 num, iubens hominem comprehendere: moxq; sive-
 ratum brachium diriguit, ut reducere manum
 non posset, torpente membro haud secus quàm si
 M. esset.

esset exanime. Aliare quoque diruptum impositas uictimas effudit, ita ut uates Dei prædixerat. Ibi rex uidens hominē ueridicū esse ac diuinum, rogauit eum, ut Deū exoraret, quò affecta dextera uigorē pristinū redderet: quod cum ita factū esset, letus recepta sanitate, rogabat prophetam ut cū eo prandere dignaretur. Excusauit Iadon, negās se in ea urbe panem aut uinum sumpturum. id enim sibi cōtra interdictum Dei non liceret: uetitū etiam ne per eandem uiam reuertatur qua uenerat. Rex autem miratus uiri cōtinentiā, eo magis de se coepit esse sollicitus, ex his qua uiderat & audierat, parum felicē rerū suarū exitum augurans. Erat in ea urbe malus quidam pseudopropheta, quē Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiā loquente, hic tū decūbebat, q̄ esset senio lāguidus: cumq; audisset à filijs de aduentu prophetae à Hierosolymis, & prodigijs per eum patris, & q̄ Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: ueritus ne rex de hospite melius quā de se opinaretur, mādauit filijs ut euestigio asinum stratū ad iter sibi expedirent: quibus impigrè iussa exsecutis, conscēso iumento per uestigia prophetae properabat: quem affecutus interquiescentem sub quercu parula & umbrosa, primo salutauit: deinde exposulauit cum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. Quo referēte uetitū se à Deo,

ne

ne apud quenquā in ea urbe cibum sumeret: Certe apud me, inquit, licuit sumere: nam ego quoque propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis, & nūc ipsius iussu uenio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus, tum uates mentienti credens reuertitur. Adhuc autē illis praudentibus, & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, poenam inobedientiae, poenaeque modū denunciāns: fore enim ut in itinere à leone discerpatur, nec in paternū monumentum inferatur. Hac autem Deo uolente contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamū Iadonis uerba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redcunti Hierosolymam leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil leso asino: imò & illum & prophetae cadauer seruabat accubans, donec uiatores quidam rem uisam pseudoprophetae renunciauerūt. Tum ille filijs in hoc missis corpus eius in urbem reportauit, inibiq; magnificè sepeliūt, monitis filijs ut se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quaecunq; ille praececinisset, de urbe illa & altari, & sacerdotibus ac pseudoprophetae: ad se autem nullam post mortē iniuriam peruenturam, propter communē cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta funebria prophetae reddita, & iniuncta filijs mandata, cum esset uir malus & impius, Hieroboamum adit: & quid ita, inquit, istius

*fatui turbatus es sermonibus? Illo uerò de altari
 & sua ipsius manu referente, ac uerè hominem
 Dei, uatemq; optimũ uocitante, cœpit hãc eius
 opinionem malitiose labefactare, & probabili-
 bus rationibus rei ueritatem offuscare. Dicebat
 enim præ lassitudine manũ eius obtorpuisse, dũ
 altari infert uictimas, ac deinde post quietem
 pristinum uigorem recepisse. Altare quoque
 recentis etiã tum structura, quòd tot ac tantarũ
 uictimarum molem nõ ferret, disruptum concidi-
 disse. Postremò uatis mortẽ indicat, à leone esse
 necatum: ad eò nihil diuinũ nec in uita nec in uer-
 bis eius fuisse. His dictis regi persuasit, & men-
 tem eius à Deo & iustis ac pijs operibus in to-
 tum auersam in extremam impietatem præcipi-
 tauit. In tantum enim posthac contra omne ius
 ac fas debacchatus est, ut nihil aliud quæreret,
 quàm quomodo indies magis ac magis semet-
 x. ipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso
 de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is
 duarum tribuum regno potitus, urbes munitas
 & magnas condidit, quarum nomina hæc: Be-
 thleem, Eihame, Thecos, Bethsur, Socho, Odo-
 lam, Ipa, Maresa, Zipha, Adoram, Laehis,
 Azeca, Sarem, Elom, Hebron, omnes in tribu
 Iuda sitæ. Aliis deinde æque magnas in Benia-
 mitica sorte munivit, singulisq; sua præsidia &
 præfectos imposuit, frumẽto, uino, oleo, cæterisq;
 cõmeatibus abunde instructis. Scutorũ etiã &
 lancea.*

lancearū tantū numerū fabricari curauit, quā-
 tus multis millibus sufficeret. Ad hūc Hiero-
 solymis degentē e tota Isrāelitarū ditione cōflu-
 xerunt sacerdotes & Leuitae, & quotquot ē re-
 liqua plebe erant boni ac iusti patrias suas re-
 linquebant, ut Hierosolymis Deū colere liceret,
 offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarū
 uitularū adorationem ui adigere uolebat: quo
 factū est ut Roboami regnū integro triennio ta-
 libus accessionibus cresceret. Qui cum ex priore
 matrimonio cognatae cuiusdam mulieris tres li-
 beros suscepisset, superduxit postea cognatam
 aliam Macham ē Themare Abesalomi filia
 primogenitā, ex qua Abia pater factus est: &
 quāuis etiam ex alijs uxoribus liberos haberet,
 pra omnibus tamē amauit Macham: erāt enim
 ei legitima uxores octodecim, cōcubinae uero tri-
 ginta: & ex his uigintiocto filij, filiae uerō sexa-
 ginta. Abiam uerō Macha filiū successorē sibi
 designauit, eiusq; fidei thesauros suos & muni-
 tissimas quasq; urbes credidit. Sed ut plerunque
 solent mortales fortuna blandiente corrūpi, Ro-
 boamo quoq; idem accidit. Vidēs enim sui regni
 tanta incrementa, ad iniustas & impias actio-
 nes deflexit, factus contēptor uerae religionis, ita
 ut etiam populum in imitationem sui pertrahere-
 ret: quandoquidem ea est rerū humanarum na-
 tura, ut cum principum ac magistratum mo-
 ribus etiam subditi deprauētur, quorū modestia

cei norma corrigi debebant, & pro uirtutibus uitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem quæ reges faciant, improbare facta illorum uidentur: sicut sub Roboamo contigit: populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitiæ studijs regem suum offenderet.

Sufacus Aegyptiorum rex captis Hierosolymis diuitias eius urbis in Aegyptum transportauit. CAP. IIII.

Hanc cõtumeliã deus per Sufacũ Aegyptiorum regem uictus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostris adscribit: hic enim Sufacus quinto anno Roboami regi numerosissimum exercitum contra illum adduxit, in quo fuisse ferunt currus MCC, equitum LXXM, peditem CCCCM, eius miles maxime ex Aethiopiis constabat ac Aethiopiis. Irrumpens igitur in Hebraeorum regionem, munitissimas Roboami urbes sponte deditionem facientes in fidem suam recepit, quibus presidio firmatis postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus uerò unã cum suis à Sufaci exercitu obsessus, uersus ad supplicationes exorare Deum non potuit, ut uictoriã annueret. Sameas quoq; propheta eos terruit, dicens Deum minari deseruerunt se illos qui cultum ipsius priores deseruerant: quamobrẽ consternati, & uidentes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo propter impietatem ac legum neglectum destitutos. Deus autem uidens eos sic affectos, & pec-

cat a sua confitentes, per prophetam denūtiavit, nolle se eos perdere: subditurum tamen Aegyptiis, ut experiantur, utrum commodius sit, Deo servire an homini. Susacus autē Roboamo propter metum dedente urbem, condiciones non servavit: sed depraedatus templum, thesauros tum Deo sacros tum regios expilavit. exportata innumera auri atque argenti multitudine, ac ne scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea scuta & clypeos, quos Solomon rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas David dedicauerat à Sophene rege acceptas: atque ita cum opima præda domum est reuersus. Meminit autem huius expeditionis etiam Halicarnassensis Herodotus, in nomine tantū errans, & quòd peruasus multis alijs gentibus etiam Palestinam Syriam subiugarit, hominibus nō expectata vi deditionem facientibus. Apparet autem satis, quòd nostram gentem dicere uelis ab Aegyptio subactam: narrat enim hunc columnas reliquisse apud eos, qui prius quàm marem experirentur deditionem fecissent, in quibus pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboamus autem is fuit rex noster, qui urbem antequā oppugnaretur dedidit. Idem ait Aethiops quoq; ab Aegyptiis circumcisionem uiriliū didicisse: Phœnicas enim & Syros Palæstinos fateri se hanc ab Aegyptiis accepisse. Cōstat autē & nulli alijs circumcidantur in Palæstina Syria

præterquã nos. Sed de his quisq; suo arbitratu
 sentiat. Post Susaci discessum Roboamus pro scu-
 ris & clypeis aureis parẽ areorũ numerũ refe-
 cit, eaq; scutarijs & excubitoribus suis assigna-
 vit: & sine ulla memorabili expeditiõẽ, aut præ-
 claro facinore, quietus regni sui tẽpora elabi pas-
 sus est, metu cohibẽte, eo q̃ perpetuũ illi esset cũ
 Hieroboamo disidiũ. Vixit annos L V I I, ex qui-
 bus decẽ & septẽ in principatu exegit, uir arro-
 gãs ac insipiẽs, ut qui propter spretũ paternorum
 amicorũ cõsiliũ tantã ditionẽ amisit. Sepultus est
 Hierosolymis in regijs conditorijs. In regnum pa-
 ternum Abias successit octauum iam supra
 decimum annum, Hieroboamo apud decem tri-
 bus regnũ obtinente. Et quoniam huius regis
 exitum diximus, superest ut quis Hieroboami fi-
 nis fuerit consequenter subnectamus. Is nullum
 neq; modum neque finem impietatis faciens, sin-
 gulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat,
 & sacrificos his è uulgo assignabat. Hãc suam
 contumeliam, dignamq; tanta impietate pœ-
 nam, non multo post Deus in caput ipsius atq;
 familia uertit. Cumq; filius eius Obimes illo tem-
 pore agrotaret, iussit uxorem suam mutato cul-
 tu, sumptuq; priuato habitu, ad Achiam pro-
 phetam proficisci: esse enim hunc uirum in præ-
 dicẽdis futuris mirificũ, à quo ipse olim regnum
 sibi deberi cognouisset: mādauitq; ut quasi pere-
 grina de filio percontaretur, esset ne presentem

morb

x i.
 3. Reg. 14.

morbum euasurus. Illa habitu mutato, ita ut à
 marito iussa fuerat, in Siluntem ubi tū Achias
 degebat, peruenit. Iamq; aduentante ad illius
 ades muliere, cecutienti præ senio Deus appa-
 ruit, indicans & q̄ Hieroboami uxor ad eū ue-
 niret, & quid ad interrogata respondendum sit.
 Et cum iam pro foribus esset priuatam hospitiē
 simulans, exclamat: Ingredere Hieroboami con-
 iux, quid teipsam celas? Deum certe latere non
 potes, qui me de aduentu tuo premonuit, man-
 dauitq; quid tecum loqui debeam. Vade igitur
 ad maritū, & hæc Dei uerbis ei renuncia: Quo-
 niam te magnum è paruo & nihili reddidi, &
 abscisso à Davidis familia regno, tibi illud de-
 di: tu contra immemor horum beneficiorū fusiles
 deos quàm me colere maluisti: ideo delebo te &
 tuum genus, & cadauera uestra à canibus at-
 que alitibus deuorabuntur: constituam enim re-
 gem super populum meum, qui neminem è Hie-
 roboami genere superstitem est electurus. Nec po-
 pulus erit expers ultionis, sed excidet è terra bo-
 na hac, & in transeuphratenses regiones disper-
 getur, quia regis impietate est imitatus, & deos
 ab illo factos adorari, relictis meis ceremoniis.
 Tu uerò mulier ad maritum propera, hæc illi re-
 nunciatura. Filium enim mortuum reperies: nā
 te urbem ineunte, ille è uita exiturus est: sepelie-
 turq; defletus à toto populo, & publico luctu
 honoratus. Solus enim hic è Hieroboami fami-
 lia

lia bonus existit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans plagensq; misera, properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum uisura erat: reuersaq; domum illum quidem ita ut propheta prädixerat, ex animem reperit, regi uerò cuncta ordine renuntiavit.

Hieroboami contra Abiã filiũ Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis extirpator, ipse regnum occupauerit. CAP. V.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis cõtra Abiam filium Roboami, duarum tribuũ regem, qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter etatẽ eius non satis administrandis rebus maturam sperans se facilem uictoriam reportaturum. Ille uerò audito aduentu Hieroboami haudquaquã est perterritus: sed supra etatem, & supra quã hostis sperauerat, impigrè collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodã loco, qui appellatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autem in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copię duplo numerosiores fuere. Vt uero pugnandi studio acies instructæ ex aduerso constiterent, Abias occupato editiore quodam loco, manu mota silentium ab hoste petijt. Quo impetrato, sic orsus est dicere:

dicere: Quòd *Dauidi* atq; eius posteris regnum in multas etates duraturū diuinitus sit concessum, ne ipsi quidem ignoratis: quò magis miror cur deserto meo patre, *Hieroboamo* eius seruo adherere malueritis, et nūc ab illo cōtra nos stētis iusto *Dei* suffragio principatū obtinētes, impugnaturi nos, & reliqua regni parte depulsuri: maiorē enim eius partem *Hieroboamus* iam nunc iniusta ui occupat. Sed non diu fruetur sua tyrānide, dabit *Deo* pœnas perpetratorum scelerum, qui finem imponet eius nefarijs facinoribus, quandoquidē ipse nō uli imponere, atq; etiā uos ad omnē iniquitatē incitare nō desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocari à meo patre, tantū quia malis consilijs seductus, parū comiter uos allocutus est, irati deseruistis, non tam illum quā *Deū* optimū maximū, legesq; eius omnium quæ unquā fuere sanctissimas. Atqui aquū erat ueniā dedisse, nō solūm uerbi durioris homini iuueni & cōcionādi nō admodū perito, sed etiam si re aliquid per etatem peccasset, uel propter *Solomonē* patrē, & illius in hanc gentē beneficia. Par enim est parentū meritis posterorum errata condonari. Vos uerò nullā eorū rationē habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed tam numeroso exercitu contra nos uenitis: qua quæso re freti? num aureis illis uiculis, & aris ac lucis celsioribus? quæ non religionis, sed impietatis uestre argumēta sunt. An fortē multitudine

titudo qua potiores estis, spem uobis facit uictoriae? At nihil pollet quantumlibet innumera uis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes uictoriae sita est, quae profecto penes nos est, qui constant in seruandis legibus & ueri numinis cultu perseueramus: quae non manus artificis est materia fragili sculpsert, neque scelestus rex commentus est ad imponendum uulgo ignobili: sed qui conditor est omnium, et principium huius uniuersitatis simul & finis. Quamobrem nunc quoque suadeo ut respiscatis, & secuti meliora consilia desinatis contra instituta patria bellum gerere, per quae ad tantam felicitatem peruenistis. Dum in hanc sententiam Abias uerba facit ad Israeliticum populum, interim a Hieroboamo pars copiarum occulte missa a tergo Abianorum conspicitur, qui circumuertos se uidentes non mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnemque fiduciam in Deo ponere, illum certe nullis hominum insidijs circumueniri. Ad hanc regis uocem redditus est militi animus, et inuocata ope numinis, ad sacerdotum classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostem irruunt. Nec defuit caeleste auxilium, quod hostium uigorem reudit, Abianis longe praepollentibus. Tantam enim stragem ediderunt, quanta in nullis uel Graecorum uel Barbarorum inuenitur commentarijs. Cesis enim quingentis millibus memorabilis apud
 omnes

omnes posteriores uictoriam retulerunt: & urbes eorū munitissimas ui captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itemq; Isanā & huic coniunctam ditionē. Post eam cladem Hieroboami uires omnino fractæ fuere, quandiu Abia fuit superstes. Defunctus enim est non multo post uictoriam, exacto tertio principatus sui anno, sepultusq; est Hierosolymis in maiorū suorum conditorijs, relictis filijs uiginti duobus, filiabus sexdecim: is liberorum numerus è mulieribus XIII. ei susceptus est. In regnum successit filius Asanus, matre Machaa genitus, quo regnante Israëlitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt quæ de rebus Abie sunt prodita. Mortuus est deinde etiā Hieroboamus rex decē tribuū, cū regnasset annis uiginti duobus, secundo iam anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ malitiæ ac impietatis æmulus, eoq; in præcipatu bienniū exegit. Quo tēpore ducto exercitu ad Gatho Palestinorū urbē, putabat se eā obsidione posse capere: interim quidā è domesticis eius amicis Basanes Macheli filius insidijs interceptū occidit, et arrepto regno totā eius stirpē excidit, euenitq; iuxta prophete naticinium, ut qui ex Hieroboami cognatis in urbe trucidabātur à canibus laniati absumerētur: qui uerò in agris, ab alitibus. Atq; in hūc modū Hieroboami familia debitas impietatis et scelerū pœnas exsoluit.

Æthiop.

Aethiopum irruptio in Hierosolymitanum agrum
sub Asano, & exercitus eorum interitus CAP. VI.

XII. **A**sanus autem Hierosolymorū rex uir erat moribus honestissimis praeditus, & celestis numinis obseruatissimus: quiq; nihil uel cogitaret uel faceret, nisi pietati ac naturae legibus consonum: is correxerat quicquid erat in suo regno uitiosum, sublatis omnibus exoticis immunditijs: habuitq; in exercitu lectissimorū uirorum scutorū ac hastatorum ex tribu Iuda trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutorum & sagittariorū ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zareus Aethiopum rex cum maximo exercitu contra eum uenit, ducens peditū nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecēis curribus. Huic progressu usq; Marasam, quae est urbs ditionis Iuda, occurrit Asanus: & instructa contra eum acie non procul ab urbe in quadā ualle, cui nomen Saphatha, ut uidit ingentē Aethiopum multitudinem, exclamauit, Deum inuocans, oransq; ut uictoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Venisse se ad dimicandum cum Zareo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortū uictores posset reddere. Haec precāti Deus uictoria signum obtulit: quo uiso rex alacris cum hoste conflixit, caesisq; plurimis, uel quos terga uertentes usq; in agrum Gerarenum persequutus est.

rus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt: idem & in castris hostium factum est, unde multum auri egestū est, prædaq; abacta camelorū, iumentorū, & greges pecorū. Tanta uictoria diuinitus parta ditati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamq; non longe aberāt, quum illis propheta Azarias sic obuiam: is posteaquam agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc uictoriā diuino fauore eis contigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei uoluntati obtemperauissent. Quòd si ita ut cæperant pergerent, in posterum quoq; uictorias de hoste & uitam fortunatam eiusdem fauore illis expectandam: sin uero à religione descuerint, omnia cōraria illos manere: sequenturumq; tale tempus, in quo neq; propheta uerax in populo reperiatur, neq; sacerdos iustitiæ cultor. Tuncq; & urbes eorū subuertendas esse, & gentē per omnes terras dispergendam, erronumq; more uitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur ut dum tempus esset probitati studerēt, & diuinū fauorem sibiipsis non inuiderent. His auditis rex unā cum populo gauisi sunt, dederuntq; operā & publicè & priuatim ut religio sancta recta maneret, dimissis à rege per totam regionē à quibus hoc negotium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc statu Asani duarum tribuum regis rebus, reuertor ad Basanem Israelitarū regem,
quā

qui Nadabo Hieroboami filio caso regnū eius occupauerat. Hic in Tharse urbe. clēto domici-
 lio uiginti quatuor annis regnauit, sceleratione
 magisq; impius quam uel Roboamus uel illius
 filius, afflictor populi, & aduersus Deum con-
 tumax. Quapropter misso ad eum Gimone
 propheta prädixit se totum ipsius genus exci-
 surum, & eisdem quibus prius Hieroboamum
 cladibus profligaturum: eo quod rex à se cōsti-
 tutus ingratus fuisset, nulla in administrando
 regno pietatis aut iustitiae ratione habita, qui-
 bus uirtutibus nulla uel utilior populo, uel Deo
 gratior: sed sceleratissimi Hieroboami factus
 imitator, omnibus eius uitijs sese contaminasset:
 cui quum similis esse uoluerit, meritò etiā simile
 exitum habiturū. At Basanes posteaquam co-
 gnouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi
 calamitates, non hoc curauit ut correctior in po-
 sterum & anteactorū pœnitēs placato numine
 uitaret exitiū: sed uelut proposito premio si stre-
 nuè pergeret, ac si per prophetā ampla spes pro-
 posita, non calamitas denuntiata esset, seipso fa-
 ctus nequior, indies data opera scelus scelere cu-
 mulabat. Postremo cū exercitu aggressus est ur-
 bem non ignobilem Ramathonē, distāte qua-
 draginta stadijs à Hierosolymis: quā captā mu-
 niebat, ut eam sedem belli faceret, unde sui mi-
 lites excursionibus regnū Asani uastaret. Ve-
 ritus autem eius conatum Asanus, & cogitās
 quam

quàm multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonē exercitus inferre posset: misit ad regem Damascenorū legatos cū pecunijs, ambiens eius societate, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniã libenter accepit, & societate cū eo inijt, relictã Basanis amicitia: moxq; suos duces iubet cum exercitu in illius ditionē proficisci, & urbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderūt, alias diripuerūt, videlicet Achionē, Danam, & Abelmaën. His auditis Israëlitarum rex, omissa munitione Ramathonis, ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autē è cõnecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorū alteri nomē Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellū instaurare ualuit, fatali morte præuētus: sepultusq; est in Arsane oppido. In regnū successit filius Elanus: hic post alterum regni annū perijt, per insidias casus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro: epulante enim apud Osam suum procuratorem, immissa equitum turma facile oppressit, per absentiam tam prefectorum quàm militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum urbis occupati fuere.

Basanæ stirpe sublata apud Israëlitas Zamares, & post huc Amarin⁹ & Achab⁹ filius, regnū obrinet. C. VII.

DEinde ex magistro equitum factus rex, totam Basanæ stirpē iuxta Gimonis u-

N

ticinium

ticinium extinxit. Eodē enim modo eius fami-
 lia radicitus interyit propter impietatē, quo Hie-
 roboami progeniem internecione absumptā di-
 ximus. Interea qui Gabathonē obsidebat exer-
 citus, audito regis casu, et quod Zamares occis-
 sū se regnū inuasisset, & ipse Amarino impe-
 ratori suo regnum detulit: qui soluta Gabatho-
 nis obsidione ad Tharsen regiam properat, eaq;
 expugnata ui potitur. Zamares uidens urbem
 sine presidio, in intimā regiam se recepit, subie-
 ctōq; igne simul cū ea se quoq; concremavit, re-
 gni sui die septimo. Quo facto cōfestim populus
 in diuersa studia scissus est, alijs Thamanū, alijs
 Amarinum regnare uolentibus: cuius factio
 quum tandem uicisset, occiso Thamano solus to-
 tius populi regnū obtinet. Trigesimo anno re-
 gni Asani regnauit Amarinus annis duo-
 decim, sex Tharsa, reliquos sex Mareone, qua
 à Grecis Samaria dicitur. Ipse Samarum uo-
 cauit à Samaro, de quo montem emerat, in quo
 urbs sita est. Hic nihil à prioribus regibus diffe-
 rebat, nisi quod illis fuit sceleratior. Omnes enim
 hoc tantū agebant, ut populum quotidianis im-
 pietatibus à Deo abalienarēt. Quapropter ira-
 tus Deus, effecit ut alius aliū tolleret, & cum
 toto suo genere exstirparentur. Hic Samaria diē
 suum obijt, succedente Achabo filio. Hinc certē
 uidere licet, quam cura sint Deo res hominum,
 & quomodo bonos diligat, malos contra fundi-

tus era

eus eradicet. *Israëlitarū* enim reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familijs sublatis sunt. *Asanus* uerò *Hierosolymorum* duarumq; tribuū rex ob pietatē ac iustitiam feliciter *Dei* favore uiuens ad extremā peruenit senectam, & post unū & quadraginta regni annos bona morte decessit: cui mox *Iosaphates* successit filius, ex *Abida* matre natus, omniū testimonio proauita pietatis ac fortitudinis emulus, quibus *Dauidem* sanctissimū regem retulit, quemadmodū paulo post dicitur.

Ceterum *Achabus* *Israëlitarum* rex habi- XIII
tauit *Samaria*, ubi uiginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum regū institutis mutans, nisi si quid fortē deterius commentus est. Omniū enim impietates representauit ac scelera, sed *Hieroboami* precipuē: nam & uaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. *Uxorē* præterea duxit filiam *Ithobali*, *Tyriorum* ac *Sidoniorū* regis, cui nomen *Iezabela*: moxq; ab ea domesticos illius deos colere didicit. *Erat* hæc muliercula audax & temeraria, adeoq; impotentis insania, ut non uerita sit templum *Beli* deo *Tyriorum* exedificare, & lucū omnis generis arborū plantare, cui etiam sacerdotes & falsos uates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, demētia & malitia omnes ante se reges superās. Hunc propheta 3. Reg. 17.

quidam Dei maximi è Thesbone Galaditica urbe oriundus adyt, dicēs eū prænuntiare, quòd nec pluuiā illis annis daturus sit, nec rorem, donec ipse uates non cōpareret. Additoq; iureiurando quo magis rem cōfirmaret, secessit, ad tractum australem, ubi ad torrentē quendā degebat, unde potum haberet, nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur: qui postquā ob inopiam imbrium exaruit, iubēte Deo profectus est Sareptam, quod oppidū Tyrū inter & Sidonē sitū est. Illic enim se mulierē uiduam inuenturū præmonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Iamq; non longe à porta ab rat, quū uidet mulierem operariam ligna colligentem, & significante Deo hanc fore eius altricem, salutatam prius rogauit ut aquā potabilē afferret: abeuntemq; iam reuocans, & panē portare iussit. Iurauit illa nihil sibi domi esse præter unicū farine pugillum, & olei paululū: uenissq; se eò ut collectis lignis sibi ac filio panē coqueret, quem ubi comedissent fame absumerētur, quandoquidem nihil superesset aliud Tum propheta, Vade, inquit, bono animo lætiora sperans, & primū mihi paululum paratū affer: pollicor enim tibi, nunquā in uase illo farinā defore, nec oleū infidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, & quæcunq; propheta petierat fecit: deincepsq; & sibi & filio & hospiti sat alimentorū habuit: neutrum enim horum defecit, quandiu durauit

ravit siccitas. Meminit autē huius inopiæ plu-
 uiarū etiā Menander in gestis Ithobali Tyrriorū
 regis, sic scribens: Hoc regnāte etiā pluuiarū de-
 fectus fuit ab Hyperberetæo mēse usq; ad inse-
 quentis anni Hyperberetæū cōtinuus, qui cū sup-
 plicationes indixisset, sequuta est magna vis to-
 nitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, &
 Auxatē in Africa. His uerbis dubio procul
 siccitatem factā sub Achabo, cuius tempore
 Ithobalus apud Tyrū regnauit, Menāder in suos
 cōmentarios retulit. Mulier autē illa prophetae
 hospes cū filius eius morbo præualēte exspiraf-
 set, eiulās et uoces quas dolor exprimebat emit-
 tens, querebatur de aduētū hominis qui pecca-
 ra eius detexisset, ideo mulēt atā se filij morte di-
 ctitās. Ille cōsolabūdus iubet eā sibi tradere filiū,
 breui recepturā uiuū: acceptūq; mox in propriū
 cubiculū detulit: quo deposito super suū lectulū,
 exclamauit ad Deū, nō bonā hospitij gratiā al-
 tricī relata extincto ipsius puero: rogabatq; ut
 remisso spiritu uitā ei restitueret. Itaq; Deo ge-
 nitricē miserāte, & prophetae gratificāte, ne ui-
 deretur infortunū secū in hospitū intulisse, præ-
 ter omnē expectationē recepit puer spiritū. At
 illa gratias egit uati, dicēs, nūc demū se agno-
 scere diuina mētis interpretē. Paulo deinde post 1. Reg. 18.
 Dei iussu ad Achabū proficiscitur, indicatu-
 rus ei uenturā pluuiā. Erat tum fames per totā
 regionē, & magna rerū ad uictū necessariarum

penuria, ut non solum hominibus panis deesset, ue-
 rum etiam equis & ceterisq; iumentis terra negaret
 pabulum: rãta erat ubiq; siccitas. Rex igitur uo-
 cato dispensatore Obedia, cui iumentorũ curam
 mandauerat, iussit ubiq; fontes & torrens per-
 quirere, sicubi inueniretur herba ad secãdum iu-
 metis pabulum. Cumq; multum quaesitus prophe-
 ta Helias nusquam compareret, iussit Obediam
 quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam
 rex, aliam dispēsator uiam ingreditur. Erat au-
 tem pius, & quo tempore Iezabel regina in pro-
 phetas seruebat cadibus, ceterum ex eis in cauer-
 nis subterraneis abdiderat, pane & aqua susten-
 zandos. Huic à rege digresso Helias occurrit, &
 ex percõtatione agnitus à uenerabundo saluta-
 tur. Mox propheta mandante ut aduentũ suum
 regi nũciat: quo, inquit, meo merito me mittis ad
 eum qui te ubique gentium ad necem perquiriit?
 Quis enim locus est ad quem attracturos te non
 miserit? Nunc fieri potest, ut dum ego regẽ a deo,
 te Dei spiritus quo agitaris aliò rapiat, & rex
 te non reperio frustratus in caput meum scuiat.
 Noli esse in meo periculo tam securus, quã scire
 possis quã sim studiosus tui similiũ, qui cen-
 tum Dei homines furori Hiezabelis eripui, &
 nunc eis in latebris alimenta suggero. Propheta
 contrã iubet, ut nihil metuens regem adeat, sa-
 cramento interposito se quoq; eadem die in eius
 conspectum uenturum. Quo iudicio postquam
 Achabus

Achabus Heliā adesse didicit, in occursum eius properat: & cum indignatione, Tu n' ille es, inquit, Hebraeorum turbator? tu ne sterilitatis huius autor? At ille nihilo blādior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam maiorum omnium assenerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet ut eat, & totū populum in Carmelum montem ad se conuocet, simulq; suos & uxoris uates, quorum numerū etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vi uerò omnes acciti à rege ad constitutum locū confluxerūt, Helias in medio consistit, & Quousq; inquit, inter utrunq; uacillabitis? Si enim Deum nostrum uerū & solum creditis, hunc, & mandat a eius sequimini: quòd si non huic, sed externis diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo uerò nihil ad hæc respōdente, Helias postulat, ut quo certiore argumēto uel propriū uel alienorū probetur potētia, solus ipse Dei sui uates cōtra illorū trecentos cōtēdat, accepto boue, & in lignorū struē imposito, sed nullo igne subdito: idē oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos deos, ut ligna uelint accēdere: Hoc enim pacto uerā Dei naturā dignosci posse. Quæ sentētia postquā placuit iubet Helias prophetas illos electo boue priores sacrā rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cūq; suis precibus & inuocationibus nihil proficerent,

cerent, ludens Helias alius eos iubet uocem at-
 tollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiant.
 Illis uero à mane usq; meridiem frustra incla-
 mantibus, & more patrio culiris ac lanceolis
 sua corpora incidentibus, cum iam sue uices sa-
 crificandi uenissent, amotis sacrificis illis fanati-
 cis iussit uulgū propius obseruare, ne fortè clam-
 ignem admoueret: qui postquā accessit, acceptis
 duodecim lapidibus iuxta numerū tribuum Is-
 raëliticarum altare ex eis instaurauit, foduq;
 circū illud fossam bene profundam: & coapta-
 ta super altare strue lignorū, uictimaq; de super
 imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas
 super altare iussit effundi, ita ut fossa quoq; re-
 pleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis,
 coepit inuocare Deum, precariq; ut erranti iam
 diu populo ostendat suā potentiam: & ecce ad-
 huc illo errante, ignis repēte de calo in altare la-
 psus inspectante populo, tum uictimā, tum aquā
 omnem circumfusam absument, ita ut locus fieret
 aridus. Quo uiso Israelitæ prostrati in terram
 unum Deum adorant, hūc maximum & solum
 uerū confitendo: ceteros nihil aliud esse quā no-
 mina uanis stultorū hominum opinionibus con-
 ficta: moxq; comprehensos eorum prophetas in-
 terficiunt, Helia sic iubente: qui & regem abire
 ad prandium iussit, nec esse amplius sollicitum,
 breui enim uisurū pluuiam. Quo abeunte Helias
 uerticē Carmeli conscendit, & cum humi dese-
 disse,

disset, caput genibus applicuit, iussitq; famulum
 ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, &
 indicare sicubi nubē excitari uiderit. Paruit ille
 non semel ascenso scopulo, sed nihil se uidere re-
 tulit. Tandem septimo reuersus ait se uidisse in
 aëre nescio quid nigricans, humano uestigio non
 amplius. Quo audito Helias mittit eum mox ad
 Achabum, iubens ut rex properè in urbem re-
 deat, prius quàm profusus imber occupet. Qui
 postquã ad Iesraëlim urbem cœpit tendere, sine
 mora offuscato aëre & inuoluto nubibus pro-
 cella mixtus imber superuenit, & propheta cor-
 reptus nismine regium currū usq; Iesraëla Az-
 ari urbem currens prosequutus est. Iezabela uerò 3. Reg. 19.
 Achabi uxor audito prodigio per Heliam pa-
 trato, quodq; prophetas ipsius omnes interfecis-
 set, misit ad eum nuncios minando se illum occi-
 suram, quẽadmodum ipse prophetas occiderat:
 & Helias territus, fugit in urbem Bersabe, qua
 est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumæa con-
 termina: relicto que ibi famulo, ipse in desertum
 abiit. Cumq; precatus esset mortem, quod non es-
 set cæteris melior, ut illis absumptis ipse uitæ cu-
 pidus esse debeat, sub arbore quadam obdormiit:
 & excitatus à quodam, surgēs inuenit aquã ac
 cibum appositum: & cum comedisset collectis ex
 hoc cibo uiribus, ad Sinaū usq; montē peruenit,
 in quo Moyses à Deo legem accepisse proditur:
 ubi nactus amplum quendam specum, ingressus

habitare illic decreuit. Allapsa deinde ad aures eius uoce incertū unde profecta, percontante quamobrem relicta urbe desertum coleret: a se occisis externorum deorū uatibus persuasisse populo, quòd unicus sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factū ad supplicium se à regina expeti. Mox eadem uoce iussus in crastinum sub diuum prodire, auditurus quid opus factū sit. sequenti luce è spelunca prodijt, ibi & terræ motus eius aures perculit. & oculus se candens ignis fulgor obtulit: sequutoq; mox silētio, diuina uoce, nihil terreri presentibus, iussus est: neminem enim inimicorū fore illius compotem: mandatumq; mox, ut domum reuersus, declaret populi regem, Ieum Nemessæi filium: apud Damascum uerò Syrorū Azælem: & pro se prophetam Helisæum constituat, ex Abela urbe oriundum: impios enim pœnam duros, alios Ieu regi, alios Azæli. His auditis Helias in regionem Hebraeorum reuertitur: & quum offendisset Saphati filium Helisæi arātem cum quibusdā alijs impellētibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suū iniecit: qui euestigio prophettare occœpit, relictisq; bubus, sectator Helie factus est. Rogauit tamē ut prius sibi liceret parentibus ualedicere, quo impetrato illi sequutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophete quidē huius res ita se habuerūt. Caterū

XIIII. Nabuthus quidā ciuis urbis Azari, quum prædium

diu haberet regis fundis contiguum, saepe rogatus
 ab Achabo ut ei quacumque precio venderet rus
 finitimū, adiungendum regio: aut si mallet unum
 aliquod è regis pro eo sibi eligeret: negavit se id
 facturum, gratius enim sibi esse, è paternis agris
 fructus percipere. Rex non aliter quàm si suam
 possessionem amisisset, quia non licebat al.enam
 occupare, contristatus, nec lauare uoluit, nec ci-
 bum sumere. Iezabela uerò scit ante quid accide-
 rit, ut nec balneum admittat, & cœnam aequè
 ac prandium fastidiat, quàm rusticus sit Nabu-
 thus ei denarrat. Usque se apud eum comi sermo-
 ne, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua
 humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier
 contra hortatur ut magno sit animo, & mœrore
 misso ad cõsuetam corporis curam redeat, se da-
 turam operam, ne Nabuthus hanc cõtumeliam
 impunè auferat, Moxq; literas Achabi nomi-
 ne scriptas mittit ad Israëlitarū precipuos, hoc
 argumento: iubebantur indicto ieiunio concio-
 nem aduocare, & in ea primum locū Nabutha
 propter illustre genus attribuere. Deinde subor-
 natis tribus uiris nihil non ausuris, horum testi-
 monio conuictum eum blasphemia populo lapi-
 dandum obicere, atq; hoc modo de medio tollere.
 Id quod ita ut regina scripserat factum est: &
 Nabuthus tali testimonio cõuictus Deo ac re-
 gi fecisse conuictum, à populo est saxi obrutus.
 Quod ubi Iezabela relatum est, regem accedit,
 suadetq;

suadetq; ut sine suo sumptu uinctorum Nabuthi hereditatem capefferat: & ille exiliens præ gaudio, ad uisendum id prædium euestigio se cõferre. Deus autem iratus Heliam mittit, ut regi in eo rure occurrat, rogetq; , Quid ita occiso uero domino eius prædij hereditatē iniuste sibi usurpet. Quem ubi ad se uenientē uidit, turpe ratus obiurgari, prior fassus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitrati se obtulit. Tum uates prædicit, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & regis & reginae sanguinem, & totum eorū genus delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem cõtra ius per calumniā oppresserat. Tum demū Achabum eius facinoris pœnitentia sibi, & indutus saccum, nudisq; pedibus à cibo abstinuit, peccatum confitens, & Deū ita placare cupiens. Deus uerò per prophetam denūciat, se quidem usq; post eius obitū dilaturū uindictam, quando quidem sceleris pœniteat: minas tamen uanas non fore, sed Achabi filium pro commissis pœnas daturum.

Adadus Damasci & Syriæ rex bis contra Achabum ducto exercitu profligatur.

CAPVT VIII.

3. Reg. 20.

DUm hæc circa Achabum geruntur, eodem tēpore Adadi filius Syrorū & Damasci rex, contractis è toto regno suo copijs, ascitisq; ultra Euphratē triginta duobus socijs regibus, cõtra Achabum duxit, qui intelligens se imparem

imparem eius copijs, à congressu quidē abstinuit,
 sed coactis ex agris in urbes munitissimas omni-
 bus, ipse mansit intra Samariā: cincta enim erae
 mœnibus firmissimis, & alioquin uidebatur ex-
 pugnavi difficilis. Syrus autem cum exercitu eò
 venit, & obsessam urbem oppugnare cœpit: mis-
 soq; caduceatore ad Achabum, petijt ut sibi li-
 ceat legatos ad eū mittere, proposituros quid nā
 peteret. Quo impetrato quum uenissent legati,
 ita ut illis mandatum erat, aiunt Achabi diui-
 tias & liberos & uxores esse Adadi: quod si
 ipse quoq; fateatur, & permittat ei quicquid li-
 buerit ex his sumere, abducto exercitu regē ob-
 sidionem soluturū. Achabus uerò iubet legatos
 regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes, fa-
 cultatesq; uniuersas in potestate illius fore. Post
 hanc legationē rursus aliam Syrus misit, postu-
 lans ut quandoquidem ipsius confessione omnia
 sua essent, admitteret crastina luce mittendos in
 hoc famulos, euq; liberū faceret regiam & ami-
 corum ac cognatorū domos scrutari, & auferre
 quicquid in eis inuentū fuerit pulcherrimū. Reli-
 qua quæ illis nō placuerint, sibi haberet. Achab-
 us laus secunda legatione Syri, aduocata con-
 cione, dicit se libenter pro pace & ciuium in-
 columitate uxores ac liberos suos, omnesq; facul-
 tates proprias fuisse iraditurum. Hoc enim pri-
 ma legatione Syrum petiisse. Nunc uerò misisse
 eum famulos qui omnium ades scrutetur, & ni-
 hil in

hil in eis quod sit pulcherrimum retinquant, nimirum belli ansam quærerem: ut quandoquidem sciat propter amorem civium paratū rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorū rebus arripiat: facturum se tamen, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamavit tota concio contēnendum esse cum suis mandatis insolentem barbarū, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referendum dedit, quod primis postulatis nunc quoq; consentiat securitatis civium gratia, posteriora non admittat: atq; ita eos dimisit. Hoc respōso commotus ad iram Adadus tertio legatos mittit cū minis: ferocem eum esse fiducia mœnium, se verò parē illis aggerem excitaturum, si vel pugillum terra singuli milites conferāt, volens eum copiarum multitudine perterrefacere. Achabo vero respondente, inter armatos non verbis sed factis decernendum, legati reuersi cœnanti tum foriē cum triginta socijs regibus responsa referūt. Ille euestigio mandat circumvallari urbem & aggerem erigi, & nullam oppugnādi rationē prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat, sed hūc timorem ei propheta quidam superueniens exemi, dicens, Deū polliceri, daturū se victoriam de tam multis hostiū millibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria cōtinget: Per filios, inquit, principum, sed te regente illorū imperitiam. Accitis igitur principū filijs, qui tri-

ginta

ginta duo erant supra ducētos, cognito quòd Sy-
 rus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis re-
 pente portis emittit iuvenes. Id postquā ei per spe-
 culatorem est significatū, mittit quosdam eis ob-
 uiam cum his mandatis, ut siue pacati ueniant,
 siue pugnatum, uinctos ad se pertrahāt. Interim
 Achabus etiam reliquū militem intra mœnia
 paratū cum armis habuit. Filij uerò principum
 congressi cum exēbijs, multis occisis reliquos
 usq; ad castra persequuti sunt. Quod ubi succe-
 dere Israēlitarum rex animaduertit, uniuersum
 reliquū exercitum emittit. At illi repentino im-
 petu in Syros delati, facile eos profligāt, nihil ta-
 le expectātes: quo factū est ut in ebrios & iner-
 mes impingerent, ita ut relictā in castris arma-
 tura fugerēt, & rex ipse praeceleri equo uix eua-
 serit. Achabus uerò longo spacio Syros perse-
 quutus est, cadēdo quotquot assequi datū est. Di-
 reptis deinde opulentis castris, auro & argento
 refertis, capis etiā equis Adadi & curribus,
 domū in urbē reuersus est. Caterū propheta mo-
 nente ut in sequentē etiam annū paratus sit, &
 exercitū in promptu habeat, reuersurū enim Sy-
 rū iterū: rex omni ope bellī apparat. Porro Adā-
 dus seruatus è clade cū reliquijs exercitus, aduo-
 catis amicis cōsultabat quomodo cum Israēlitis
 bellum gerere debeat. Illi suaserūt, nō esse posthac
 cū eis in montanis confligendum, Deū enim eorū
 in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis ui-
 ctos

Etos: si d si in campeſtribus cōmittatur praelium, facile ſe ſuperiores fore. Præterea conſuluerunt, ut dimiſſis regibus, quos ſic cum in expeditionem duxerat, copias eorum retineret, & ſatrapas illis præficeret, ſupplementumq; in ſua ditione tam equitum quàm peditum cōſcriberet. Placuit regi conſilium, deditq; operã ut talis apparatus fieret. Mox ubi primum ueris ſignũ ſe protulit, exercitum in Hebræos duxit, & quum perueniſſet prope oppidum Apheca in magno cãpo caſtra poſuit, Achabus uerò cum ſuis copijs obuiam illi progreſſus, caſtra cum caſtris cōtulit, quamuis numero militum longe inferior, Superueniente deinde propheta, & uictoriam pollicente, ut hoſtis cōtra quàm opinabatur ſentiret Deũ Iſrælitarum non minus potentem in campis quàm in montibus, per ſex dies à neutris caſtris quicquã motum eſt. ſeptima uerò quum hoſtis pro caſtris aciem explicuiſſet, Achabus quoq; ſuos ex aduerſo inſtruxit, Nec mora collatis ſignis acriter utrinq; pugnatũ eſt, donec Syri non ferentes Hebræorum uim terga uerterẽt: quibus impigre uictoriam proſequentibus, cōfuſum agmen trepidè fugientium equitum, peditum, curruum, à ſeiſſis proculcatum obterebatur: non multis pro tanto numero in Aphecam amicam urbem euadentibus, qui et ipſi murorum ruina oppreſſi ſunt circiter uiginti ſeptẽ millia: in praelo uerò centũ millia hoſtiũ ceciderũt. Adadus aliquot fidiffimis
famulis

famulis comitatus in quandã subterraneã cellã se abdedit: quibus clementiã Israëlici regis prædicantibus, & spem uenia facientibus, si cõsuetõ supplicũ habitu ad eũ mitterentur, permisi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tũ priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabũ aduent, & salutis tantũ gratiã petere. Adadum significant, dedititium eius in perpetuum futurũ. Tum ille gratulari se ei dixit, q̃ è pugna euasisset, fratrisq; loco eũ se habiturum pollicitus est. Famuli accepta sacramenti fide nihil mali passurũ, producunt è latebris hominẽ, & adducunt ad Achabum, qui eũ sublimis curru uehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currũ eum sustulit, exceptumq; osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignũ timere, Adadus actis gratiũ quã longa sibi uita daretur memorẽ se fore huius beneficiũ professus est, redditurumq; Israëlitici iuris urbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberã potestatiẽ cõmeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samaria habuerat. Fœdere deinde ic̃to, & iureiurando firmato, Adadus egregiẽ donatus in suum regnũ remissus est. Post talẽ Syrorũ cõtra Israëlitas expeditiõis exitũ propheta quidã, nomine Micheas, accessit ad quẽdã Israëlitã, iussitq; eũ ut uulnus sibi in caput infligeret, addẽs Deũ ita uelle. Qui quũ parẽre nollet, daturũ in-

○ *obediẽ*

obediētiæ pœnã prædixit, & leonis incurſu periturũ. Quod quũ ita eueniſſet, alterum propheta adiit, idẽ imperãs. A quo incũctãter iectus, & uerticẽ ſaucius, obligato capite uenit ad regem, dicẽs ſe commilitonẽ eius eſſe, & à tribuno captiuũ quẽdã aſſeruandũ accepiffe: quo fuga elapſo periclitari ſe nunc ne interficiatur ab eo qui illũ tradiderat, quãdoquidẽ hoc interminatus ſit ſi captiuus effugeret. Reſpõdente uerò Achabo merito id paſſurũ, ſoluto capite agnoſcẽdum ſe Micheas præbuit. Hac autem arte uſus eſt, quo maiorẽ uim uerbis ſuis adderet. Ait enim Deũ in regẽ animaduerſurũ, & Adadũ hominẽ impiũ & cõtra diuinitatẽ cõtumelioſis dictis ſurentẽ elabi permiſiſſet. Futurũ enim ut ipſe ab eo cui pepercit interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate propheta offenſus, iubet eum in carcerem conijci, & uehementer ea prædictione contriſtatus domum ſe recepit.

De Iofaphato rege Hieroſolymorum. CAP. IX.

HActenus de Achabi rebus: nũc ad Iofaphatum Hieroſolymorũ regẽ reuertor: qui aucto ſuo regno, & præſidijs per urbes ditionis ſue diſpoſitis, ne illas quidem ſine præſidio reliquit, quas Abias auus in ſorte Ephremitica de Hieroboamo decẽ tribuũ rege ceperat. Hic rex perpetuo propitiũ & auxiliatorẽ Deũ habuit, & eſſet uir iuſtus ac pius, & per ſingulos dies dabat operã ut aliquid gratũ Deo faceret. Quo
factum

factū est, ut & ipsi à circumquaq; vicinis regi-
 bus multus honos haberetur, id quod missit an-
 dis ad eum muneribus declarauerunt, ut hinc
 quoque tam diuitia regis quàm fama non me-
 diocre incrementum caperent. Anno autem re-
 gni sui tertio conuocatis principibus & sacer-
 dotibus eius regionis, iussit eos obire uniuersam
 ditionem, & populum oppidatim leges Moy-
 sis, earumq; obseruantiam atque religionis cul-
 tum docere: quod adeò libenter ciues complexi
 sunt, ut certamen huius studij inter eos susce-
 ptum uideri posset. Finitimæ quoque gentes cō-
 stanter hunc regem amabant, pacem inuio-
 latam cum eo seruantes. Palaestini etiam ordina-
 ria tributa persoluebant, & Arabes annuos
 sexcentos triginta agnos, paremq; hædorum
 numerum. Muniuit etiam magnas urbes ac ua-
 lidas, & exercitus armis bene instructos con-
 tra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutorum tre-
 centa millia, quibus præerat Edraus, Ioannes
 uerò ducentis millibus. Idē dux habebat ex tri-
 bu Beniamitica sagittariorum peditum ducen-
 ta millia: alius præterea dux nomine Ochoba-
 rus ducebat centum octuaginta scutorum
 millia, absque militibus qui per oppidorū præsi-
 dia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Iora-
 mo Achabi decem tribuum regis filiam Go-
 tholiam. Cumq; libuisset ei Samariam inui-
 sere, benignissimè ab Achabo exceptus est.

atq; etiã militia que suum regẽ comitabatur, publice exhibito frumẽto, uino & carnibus. rogatusq; est ab Achabo, ut cõtra Syrorum regẽ arma cũ eo cõiungeret, ad recipiendã urbẽ Ramathã in regione Galaditica, quã de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato uerò auxiliũ pollicito, q̃ nō minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copijs progressi extra moenia duo reges & sedẽte in suo quisq; solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus uerò cẽsebat si qui prophetae essent accersendos, & cõsulendos de expeditione que cõtra Syrum parabatur, an & illis uideretur eo tempore suscipienda. Et enim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captũ eum dimiserat usque in illam diem.

Achabus à Syris bello lacepsitis in prælio uictus occiditur. CAP. X.

Achabus uerò accitis suis prophetis numero quadringẽtis iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit regi bellum contra Adadũ mouenti uictoriã, & urbis dominiũ propter quã bellum instaurare placuit. Prophetis uerò bellum suadentibus, uincendũ enim Syrũ, & in potestatem uenturum, quẽ admodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum uerbis, & q̃ falsi uases essent: percontatusq; est Achabum, num quẽ alium præterea prophetam habeat, ut certius etiam futura præscire ualeãt. Respondit ille,
Esse

Esse quidem & alium, sed sibi inuisum, q̄ malū
 euentū predicat, foreq; ut ipse à Syrorū rege oc-
 ciscus pereat: & ob eā causam in carcerē eū nūc
 esse inclusum: eū uocari Michæā Iemlea filiū.
 Iosaphato uerò postulāte eū produci, missus cus-
 bicularius prophetā adduxit: qui inter eundum
 ei indicauerat, ceteros omnes prophetas uicto-
 riam regi predicere. Respōdit uates, sibi nō licere
 cōtra quā Deus moneat mentiri, sed dicturum se
 quicquid ex eo de rege cognouerit. Vbi uerò ad
 regē peruenit, adiuratus ut uera loqueretur: ait
 sibi Deū ostēdisse Israēlitas fugiētes, & inseque-
 tibus Syris dispersos, nō aliter quā greges subla-
 tis pastoribus. Hoc quoq; significare Deū dice-
 bat, q̄ ceteris incolumibus redeuntibus, solus
 Achabus in praelio cadere debeat. Hæc loquuto
 Michæa, uersus ad Iosaphatū Achabus: Nō-
 ne, inquit, modò tibi dixi quā male mihi uelie
 iste? Michæa uerò cōstanter asseuerante, se nihil
 nisi iussu Dei predicere, illum uerò spe uictoria
 sollicitari à pseudoprophetis ad bellū, in quo ipsi
 cadendū sit, rex attētius cogitare cœpit. Interea
 Sedecias quidā unus è pseudoprophetis in mediū
 progreditur, negās curandū quid Michæas gar-
 riat: nihil enim ueri eum predicere: argumento
 esse prædictionem Heliæ, qui sine dubio melius
 quā iste futura cerneret. illum enim prædixis-
 se, apud Iezraelā in Nabuthi suburbano lam-
 bendum à canibus regis sanguinē, quēadmodum

lampsissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuū igitur esse istū mentiri, qui longè præstantiori propheta non uereatur contrarium dicere, quòd periturus sit rex ab hinc die tertia: sed mox fore eidentius etiam quā uerax sit, aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciē, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cūm comprehendī eum prophetam iussisset, puto enim te audiuisse, quòd hoc ita factum sit, & cum dicto inflixit ei lapam: cumq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere: uincibat enim, opinor, fati uis, plus fidei falsis quā ueris prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias uerò apertis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deum significare uentilandam cornibus uniuersam Syriam: Michæa contra assuerante, breui fore, ut Sedecias è cella in cellam fugiat latebras queritās, ne luat pœnas uaniloquij: iratus rex, iubet eum apud Achamonem magistratum urbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem

x v. & aquā ei præberi. Atq; ita duo reges uerusus Ramatham cū copijs profecti sunt: quo audito rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentū autem erat inter reges socios, ut Achabus priuato habitu uersaretur in prælio, Hierosolymitanus

3. Reg. 22.

nus uerò sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michæe uaticinium eluderent: sed inuenit eū fatum etiā sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, ut neminem alium occiderent, sed solum regem Israëlitarū. Syri uero primo cōgressis uidentes Iosaphatum stantem ante aciem, rati esse Achabum, impetu facto eū circūuenerunt: sed postquā è propinquo cognouerunt esse aliū, omnes se retro receperunt: a mane autē usq; ad uesperam pugnantes, & uincentes occidebant neminem. sicut eis mādātum fuerat, solum Achabum ad necē quaerendo, nec tamen inueniendo. Tandem unus ex Adadi famulis Amanus nomine. missa in incertum sagitta, regē per thoracē in pulmonē sauciāt. Achabus autē noluit hoc scire suū militē, ne terga uertere: sed aurigam iussit currū extra praelium euehere, quòd graue ac lethale uulnus acceperit. Cumq; uehementer cruciaretur, perstitit tamē in currū usq; ad solis occubitum, & tandem profluuio sanguinis uiribus deficiens interijt. Iamq; appetente nocte Syri se in castra recipiunt, & quamprimum per caduceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domum quisq; reuertitur. Cadauer regis Samariā relatum, illic sepulturae traditur. & cū currus regius cruore fœdatus ad Iezrae fontem esset ablutus, ueritatem Helie prædictionis euentus comprobauit. Canes enim lambebant eius

sanguinem, & meretrices posthac ex eo fonte aquabatur. Mortuus autem est apud Ramatham, iuxta Micheam uaticinium. Ergo quonia utriusque propheta predictione euentus cosecutus est, ueneranda sunt illorum oracula, eisque semper plus oportet tribuere, quam eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare, quam quod nihil sit illis utilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid cauere debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod insuperabilis sit fati necessitas, qua etiam si praesciatur, praecaueri tamen non potest: sed tam diu homines sibi uana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant: nam hoc quoque Achabo fatale fuerat, ut praenuntiis cladem non crederet, & a prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret: cui in principatum Ochozias filius succedit.

FL. IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER NONVS.

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitoros superat. CAP. I.

4. Reg. 3.
2. Par. 19.

IOSAPHATO autem regi post suppetias contra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti propheta Ieus occurrens, reprehedit eum, quod cum homine impio & scelerato arma coniunxisset:

xisset: Deū enim indignè tulisse hāc societate, ser-
uasse tamē eū propter suā bonitate, licet malè,
quod nō debuerat. fecerit. Post eā admonitionem
rex supplicationibus & sacrificijs Deo cōcilia-
to, uniuersam suā ditionē perlustrauit, populum
leges diuinitus per Moysen traditas, & cultum
pietatis docēdo: cōstituitisq; oppidarum magistrat-
ibus, hortatus est eos, ut solius iustitiæ respectu
habito ius populis dicerēt, nec muneribus corru-
pti, nec magnatū aut diuitū captates gratiam:
omnibusq; quod equū est redderēt, sciētes q̄ etiā
occulta Deus inspiciat. Hæc cum per singulas
duarū tribuū urbes docuisset, Hierosolyma reuer-
sus, hic quoq; iudices è sacerdotū ac Leuitarum
ordine, & è primaribus optauit, & hos prius
monitos, ut iustè & accuratè iura populo red-
derent. Quòd si grauiores cōtrouersie deferrerentur
ad eos ex alijs cognatis urbibus, de horum nego-
tjs maiore etiā diligentia decerni uoluit: q̄ eam
urbē maxime æquitatis seruantē esse deceat, in
qua & templum simul haberetur & regia: eis
summos magistratus ex amicorū numero præ-
posuit, Amasiam sacerdotem, & ex Iudæ tri-
bu Zabadiam. Per idem tempus Moabite &
Ammanite cū Arabum auxilijs bellum infe-
runt, & ad Engaddā urbem Asphaltitæ la-
cui uicinam castra metantur, trecentis stadijs à
Hierosolymis distitam, cuius ager egregia pal-
meta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cum

audisset hostes superato lacu in regnum suum
 iam irrupisse, territus concionem aduocat, &
 ad templum uersus Deum inuocat, ut tantum
 uirium & roboris ei suggerat, quantum satis sit
 ad sumendam de hoste pœnam audacia. In hoc
 enim templum id exstructum à maioribus, ut
 quoties ab externo hoste immineat periculum,
 ibi populus coràm numen presens inuocet, diui-
 naq; ope adiutus inuasores suos male multa-
 tos arceat, uolentes quæ semel diuina munifi-
 centia contigere, per uim ad se retrahere. Sic
 precatus est lacrymans, accedente eodem totius
 populi cum uxoribus & liberis supplicatione.
 Ibi Iaziel quidã propheta exortus à media con-
 cione exclamat, Deum preces exaudiuisse, &
 ipsum pugnaturum se polliceri pro sua reli-
 gionis hominibus. Mox edicit ut in crastinum
 se parent, iuri obuiã hostibus, & occursum ei
 Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam
 cliuum, cui nomẽ Sis, uoce Hebræis significante
 eminentiã. Ibi nõ fore opus ut cū hoste cõfligãt,
 sed pugnantiẽ tantum pro se Deum quieti ipsi spe-
 ctatores cõsidèrent. Post hoc oraculũ rex & to-
 tus populus prostrati in faciem gratias agendo
 adorabãt Deum, & Leuitæ organis suis hym-
 nos canebant. Diluculo uerò progressus rex in
 solitudinem subiectã oppido Thecna, admonuit
 multitudinẽ, credendũ esse predictioni propheti-
 cæ, & non struendam quidẽ aciem, sed in primo
 agmine

agmine constituendos sacerdotes cum tubis, & Levitas cum cantoribus, agendasque Deo gratias, non aliter quam liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus regis consilium, idque mox etiam exsequuti sunt. Deus vero terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum socijs, ita ut alij in alios ruentes hostiliter in se invicem debaccharentur tanto furore, ut ne unus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Josaphatus vero prospiciens in valem in qua castra hostium fuerant, cum totam videret referiam cadaueribus, letus tam in opinato dei auxilio, quod sibi citra sudorem & sanguinem victoria contigisset, permisit suo militi castra diripere. & spoliare cadauera: tantaque fuit multitudo, ut aegre per integrum triduum omnia spolia legerent. Quarta vero die congregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebravit laudibus: a quo facto postea locus nomen inuenit, ut in perpetuum Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cum exercitu rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin & in exteris gentes tam mirificae victoriae fama perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opinionem conciliavit, ut res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitque usque extremum eius die hae persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tunc Israelitis praerat:

CUM

cum quo in ita societate parādarum nauium, quæ merces in Pontū peterent, ac emporia Thracia, iacturā fecit haud minimā. Nauigia enim absumpta sunt naufragijs, quòd non bene regerentur pra magnitudine. Quo factū est ut hac cura uacauerit in posterū. Atq; haecenus de Iosaphato.

II. Achabi uero filius Ochozias regna-
 4. Reg. 1. uit apud Israelitas, & regiā Samariā, uir pessimus, & utriq; parēti omnino similis, & Hieroboami primi Israelitarū seductoris emulus. Eius regni anno secūdo Moabitarū rex defecit, & tributa quæ patri eius solitus erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autē ut Ochozias de solario domus suæ descēdens per gradus prolaberetur, morboq; ex hoc casu cōtracto Accaronem ad Myiodis (id Deo nomē erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebraeorū uerò Deus Helias propheta mādauit, ut nuntijs ab eo missis occurrēs percōtaretur, an Israelitæ propriū Deū nō haberēt, quandoquidem rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberetq; eos reuerti, & regi dicere, eū non reualiturū. Quòd quū Helias fecisset, nuntij his auditis confestim ad regē reuersi sunt. Quo demirāte celeritate reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse uirū quendam, & uetuisse ulterius progredi: iussisseq; renuntiarēt suo regi Israelitarū Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet. Rege uerò iubente ut sibi figurā homi-
 nis il

nis illius designarēt, dicebāt hominē esse hispidum, & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cū intellexisset Heliam per hæc descriptū à nuntijs, misit ad eum attrahendū centurionē cum quinquaginta militibus. Is repertū in montis uertice descendere iussit, & ad regē uenire. In hoc enim se missum, ut ni sponte sua faciat, ui coactum eò pertrahat. Ille præfatus se prodigium editurum, quo uerus propheta nosceretur, & igne ad suas preces calitus misso, ipsum unā cū militibus conflagaturū, malū hoc eis imprecatus est: moxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad regem perlata, iratus alium centurionē cum totidem militibus ad Heliam mittit: qui & ipse cū propheta minatus uim esset, ni uolens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterū. Quo cognito rex misit tertium: Is quòd esset cordatus et māsuetis moribus, postquam peruenit ad locum ubi tum erat Helias, et amicè eum salutauit: Non ignoras, inquit, quòd ut regis mādato paream, inuitus ad te uenio, sicut & illi qui ante me uenerunt. Misertus igitur mei & horum militum uolens ac libens descende, nosq; ad regem sequere. Tum Helias delectatus uiri ciuilitate & modestis moribus, descendit ac secutus est. Perductus deinde ad regem, afflatus numine, Hæc, inquit, dicit dominus: Quia me pro Deo nō habuisti, quē de morbo tuo

bo tuo

bo tuo ueri nihil predicere posse putasti, & ad eum qui Accaronitis colitur de ualetudine cōsulendū mittere maluisti, scito te moriturū. Nec multum exinde tēpus elapsū, dum ita ut Helias predixit decedēs, quòd liberis careret, Ioramō fratri succedenti locum fecit, homini patrē cū alijs uitijs, tum maximè impietate referēti: Omisso enim sui Dei cultu, totū se externis religionibus dedit, uir alioqui nō ignauus, & ad res gerēdas satis industrius. Hoc regnāte Helias ex hominibus exēptus est, nec in hodiernum usq; mortaliū quisquā scire potuit, quis nam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit Elisæum, sicut iam antè diximus. De hoc Helia et Enocho qui fuit ante uniuersale diluuium, in sacris libris legimus quidē exemptos esse è cōsuetudine mortalium, mortuos tamē esse nemini unquā fuit cognitum. Caterū Ioramus accepto post fratrem

111. regno, Moabitarū regi Misa bellū inferre stauit, tributū nolēti reddere, quod Achabo patri antea soluebat in tonsarū pecudū annua ducēta millia. Ergo postquā domi parauit exercitum, Iosaphatū quoq; per nuntios sollicitauit, ut quādoquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret parāti bellū cōtra Moabitas, qui tū recēs à suo regno defecerāt. At ille nō se solū uētūrum auxilio promisit, sed Idumæorū etiā regē, sibi obnoxiiū, in eā expeditionē pertracturū. Ioramus ubi renuntiatum est ei de talibus auxilijs, uenit

uenit Hierosolyma, & splendide ab eius loci rege exceptus, cum de comuni sententia uisum esset per Idumæe deserta, quâ minimè hostis expectaret, iter facere, cû alijs duobus regibus Hierosolymis profectus est, uidelicet cum hospite, & cum rege Idumæorû: et circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrantibus, in tantâ iumentâ & milites aquarû penuriâ inciderunt, ut omnibus tantû nō desperantibus, Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deû, quâ nã sua culpa tres reges sine prælio in Moabit arû regis manus traderet? Iosaphatus cõterâ, ut uirû piûm decebat, consolabatur eû: iussitq; perquiri, nû quis in exercitu propheta adesset, per quẽ quid faciendû Deus posset cõsuli: & indicante quodã famulo, uidisse se ibi Helie discipulû Heliseû Saphati filiû, suasu Iosaphati tres reges ad illi uadunt: quumq; ad illius tabernaculum uenissent, quod fortè extra castra fixerat, rogatãr quid futurû esset de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iussit ut absisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris prophetas cõsuleret, illos enim esse ueridicos: rex precibus urgebat, ut responsum daret, et periclitãtes seruaret. At ille iurauit, se ei nō fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati uiri probi & piû. Accito deinde psalte quodã, sic enim uates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit reges in alneo torrentis multas fossas facere,

cere, nam absq; uento & pluuia uisuros aluenum repletū aquis, ita ut militi & iumentis abunde potu suppetere, nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solū, inquit, uobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionē uastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto propheta, sequenti die prius quàm sol oriretur torrēs magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumæam triū dierū itinere inde distantem demissi fuerant, ut & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autem Moabitarū ut audiuit tres reges contra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clam in ditionē suā impetum facerent: qui uidentes exoriente sole aquā in torrēte (nō procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineam, q̄ eo tempore maximè aqua radijs ic̄ta ruitet, falso opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma uertisse, et eorū sanguinē per torrentē defluere: & cum hac persuasione regē suū aduentantes, rogabant ut eos ad diripienda hostilia castra ire permitteret: quo impetrato ruētes uelut ad paratā prædam, ad Hebræorū castra perueniūt. Sed ualde eos sua spes frustrata est: Coorietibus enim in eos undiq; hostibus parim cæsi sunt, parim dispalati fugiendo agrè in terram suam euaserunt. Reges uerò agros Moabitarum

ingressi,

ingressi, dirutis oppidis totā regionē prædis abactis exhausserunt, & rura eorū glare torrentis operierūt, et optimas quasq; arbores exciderūt, fontesq; aquarum obturauerunt, moenibus ubiq; solo æquatis. Rex ipse compulsus in quandā urbem, & obsessus, ueritus ne expugnata illa caperetur, erūpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubia uisæ sunt: quod ubi præter spem nō successit, in urbem reuersus rem extremae necessitatis & desperationis aggreditur: seniorē enim filium, qui regni successor destinatus fuerat, productum in moenia, toto hostili exercitu inspectante holocausto Deo sacrificat. Reges uerò hoc uiso tantā necessitatē miserati, & humanarum uicissitudinum memores, soluta obsidione domum quisq; suā reuersi sunt. Iosaphatus uerò post hanc expeditionē pacatus quidē, sed nō diu Hierosolymis superuixit, ex ætate uita anno sexagesimo, regni uigesimoquinto: sepultusq; est in ea urbe magnificè, quemadmodum Dauidis imitatore sepeliri decuit.

Ioramus Hierosolymorum rex principatum adeptus fratres & paternos amicos interfecit. CAP. II.

E Filys quos cōplures reliquit superstites, Ioramus natus maximus patris uoluntate in regnū successit, cum Israelitarū rege commune nomen habens, uxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tum recēs à Moabico bello samariam

mariam reuersus Heliseum secum adduxerat. Eius propheta res memorabiles è sacris libris huc trãscriptas inserere nostra narrationi operepretium duximus. Obedia uxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc uidua Heliseum adiit, dicēs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sauebat, maritus eius centū ex eo numero seruauerat: quos ut alere clam posset, multū aris alieni cõtraxerat: nūc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutē uelle rapere: quapropter orabat ut ob hoc mariti benefactū eius misertus opē aliquā presentē afferret. Quo scitāte, ecquid domi haberet: nihil se habere ait, præter olei paululū in fidelia. Tum propheta iubet illā ire, & acceptis cõmodato à uicinis uacuis uasis cõpluribus, foribusq; cubiculi clausis, in omnia oleū id indere, Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier, & repletis ad unum omnibus, ad prophetā reuersa, rem totā illi retulit. Ille cõsulsit ut diuendito oleo, debitū creditoribus redderet. aliquantum enim de olei pretio superfore, quod ad liberorum alimēta ualeat: atq; in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idē Ioramum per nuntios admonuit, ut locum quendā caueret, in quo à Syris, occidere eum uolentibus, insidia posita fuerant. Quo factū est, ut ille premonitus uenatum non iret. Adadus autē frustratis insidijs indignatus est, ratus à suis dete-

Etac: &

Etas: & uocatis domesticis per conuictum proditores appellauit, minatus etiã mortẽ, eo quòd rem solis creditã hostis per eos cognouerit. Quodam autẽ respõdente, nõ rectẽ eum facere, quòd proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerãt: sed scire debere, quòd Heliseus propheta nihil nõ indicet, prodatq; uel occultissima cõsilia: iussit eos per nũtios explorare, in quã urbe Heliseus habitet: renũtiatumq; est ei apud Dothaim hominem degere. At mox illuc aliquot equitũ turmas misit cum curribus, qui Heliseum cõprehenderent, qui noctu urbẽ circumuentam circumquaq; custodiebant. Diluculo autẽ minister propheta re cognita, quòd hostes uellent eum capere, trepidẽ accurrẽs hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus. & fidẽs diuino auxilio, rogauitq; Deum, ut ad confirmãdum famulum presentẽ se & auxiliatorem ostenderet. Tum Deus exoratus speciem magni equitatus & curruum circa Heliseum famulo uidendam exhibuit, ita ut animatus his suppetijs, nec ipse quicquã timeret amplius. Post hæc uates iterũ Deũ orauit, ut obscuraret oculos hostium, caligine immissa præ qua agnosce-re ipsum nequeant: & impetrato hoc quoq; dedit se in medium illorũ, interrogans quẽ quere-rent: quibus respondentibus, Heliseum prophetã

se querere, pollicitus est hunc se traditurū eis, si ad urbē in qua esset ipsum sequerentur: atq; ita, ut qui & oculis & mēte à Deo cecati fuerāt, ducentē incunctanter secuti sunt: quos ubi Samariā perduxit, Ioramū regē iussit portas claudere, & Syris suum militē circumdare: precibus deinde rursus ad Deum missis impetrat, ut hostium oculis caliginē illā tolleret: at illi recepta oculorū acie, cōclusos se animadvertunt in medijs hostibus: cumq; attoniti & inopes consiliū hererent in tam prodigioso negotio, rege querente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere uenit: solos enim bello superatos hostes occidi fas esse: at hos ne laesa quidem ipsius ditioe, Dei uoluntate & potentia ignaros omnium eò loci esse productos: consuluit igitur ut hospitali mēsa resectos incolumes abire permetteret. Itaq; Ioramus prophetae monitis obsequens, liberaliter ac splēdidē tractatos Syros, ad regē eorū Adadū remisit. Illi reuersi omnia quae eis cōtigere suo regi renuntiant: qui in tanto prodigio manifestam Dei potentiā admiratus, simulq; uat is diuinitatē, nihil posthac contra Israēlitarū regē clam molitus est: sed decreuit aperto Marte rē gerere, potentiorē se ratus, & numerosioris exercitus dominū: comparatisq; ingentibus copijs, uniuersas contra eum educit: qui putans se imparē, si collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariā se cōtinuit, fretus urbis

I I I I.

eius urbis munitionibus. Adadus uerò cogitās,
 si nō machinis, fame tamen eam se in potestātē
 redacturū, oppugnationē aggreditur. Tanta au-
 tem Ioramus laborabat rerū inopia, ut propter
 nimiam indigentiam intra Samariam ueniret o-
 ctuaginta denarijs argenteis caput asini, &
 quinque denarijs Hebraei colubini stercoreis sex-
 tarium uice cōdimenti emerēt: nihilq; magis ue-
 rebatur rex quā ne quis fame adactus, & non
 ferens inopiā, urbē hostibus proderet: quamobrē
 per singulos dies obibat ipse moenia & excu-
 bias, dispiciens, ne quis in urbē clam admittere-
 tur, & singulari diligētia huiusmodi occasiones
 adimēs. Cūq; mulier quaedā exclamasset, Mife-
 rere domine, putans eā aliquid cibi petere, com-
 motus ira malè precatus est ei, negās sibi esse uel
 areas uel torcularia, unde ipsi impartiri posset
 aliquid. Illa uero dicente nihil se eiusmodi pete-
 re, nec ob cibū molestā esse, sed ut litē inter se &
 aliam mulierē finiat: iubet quid rei sit expone-
 re. Mulier ait se cū amica quadā uicina pactā,
 ut quandoquidē nullū aliud adsit cōtra famem
 remediū, iugulatis infantibus (nam uiriq; eraz
 filiulus) unū atq; alterum diem hoc cibo se ale-
 rent. Se prius suū occidisse, quo hesternā die con-
 sumpto in cōmunē alimoniā, alterā illam mulie-
 rem à pacto discedere, & suū abscondisse filium.
 Percussus uehemēti dolore Ioramus uestem sibi
 conscidit, & exclamans hoc demū defuisse ad

calamitatū summā, ira cōtra prophetā accenditur, tollendū dicitās qui in tātis malis nullū dignaretur à caelesti numine impetrare subsidiū: confestimq; mittit qui caput illi amputet. Et ille quidē ad cadē eius properabat, Heliseū uerò regis ira nō latuit: sed domi sedens cū discipulis, Ioramus, inquit, homicida filius misit qui caput mihi adimat: nunc aduentū eius obseruate, ut dum erit pro foribus opponatis uos, & obiectis foribus illum remoremmini, mox enim rex ipse aderit, mādati iam pœnitēs. Illi ita ut iussi sunt, hominē uenientē excludunt: moxq; Ioramus ad se reuersus, et ueritus ne cades acceleretur, quantum potuit, ad Heliseū properat, interuētū suo cohibiturus missum à se hominē, & uatē periclitantē seruaturus. Quò ut uentū est, incusare eum cœpit, quòd in tātis calamitatibus se cū ciuibus despiceret, nec ullū à Deo peteret remediū. Tum propheta promittit, in crastinum eadē hora, qua tum rex ad se uenerat, futurā magnam rerum ad uictum necessariarū abundantia, ita ut publicè in foro uno siclo ueniret satū simile, & uno æque siclo duo sata hordei. His dictis rex cum suo comitatu supra modū exhilaratus est, propter expertā toties prædictionū fidē, tum quoq; nihil addubitās, & presentē difficultatē spe futuri subleuās. Amicus autē quidam regius, teritæ copiarū eius parti prepositus, cui tū rex fortē familiariter incūbebat, Nō credibilia, inquit,

inquit, polliceris mi uates, & sicut absurdum sit sperare similia ac hordei pluuiã, ita nec quod tu dicis mihi sit uerisimile. Tum propheta: Videbis ipse, ne dubita, sed uidebis modò, non fruëris etiã. 4. Reg. 7.
 Hęc predictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, ut lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoq; quatuor numero hæc de causa extra portas habebant domicilium. Hi cum propter senientē famem nihil ex urbe ciborum acciperent, & siue in urbē reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi percundū certò intelligerent, decreuerunt se hostibus committere: ut siue eis parceretur, uiuerent: siue senire hostis mallet, certè leuius mortis genus incurrerent. Hęc sententia postquàm comprobata est, noctu eunt ad castra hostium. Ea nocte Deus Syros exterruit, immisso in aures eorū sonitu quasi currum & armatorum aduentantium, adeò ut crescente magis ac magis suspicione consternati è totis castris ad regem suum cōcurrerent, dicentes adesse reges à Toramo conductos, regē Aegypti & regem insularum: iam enim ex audiri eorum strepitum. Hęc nunciantibus Adadus credidit, quòd & ipsi aures inani sonitu pulsarētur ut ceteris & per summam trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediunt, relictisq; intra castra & equis, & iumentis, & diuitijs maximis totam spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi uerò illi Samaritæ uenientes in

castra Syrorū in ipso ualli aditu ingens silentiū
 & magnā rerum copiam deprehēdunt, progres-
 siq; ulterius, & ad unum quodpiam tentorium
 delati, postquā ne unum quidē adesse uiderunt,
 refecti primum cibo ac potu, ueste & multo au-
 ro se onerant, eā pradam extra uallum elatā in
 quodam loco abdunt: mox alterū tentorium ag-
 gressi faciunt similiter ut prius: idq; quater fece-
 runt, nemine interim cōspecto. Vnde facile conie-
 ctantes de abitu hostium, damnabant suam ne-
 gligentiam, quod non hęc Ioramō & ciuibus in-
 dicassent mox à principio: quapropter ad mœnia
 Samarię properant, & in clamatis custodibus
 discessum hostium eis significāt: illi porrò excu-
 bitoribus regijs idem renunciāt. Rex cognito ne-
 gotio amicorū & ducum consilium aduocat: ait
 rem sibi suspectam, ne astu simulato abitu Syri
 sibi insidias struant, desperantes fame urbem ex-
 pugnari posse: ut si ad diripienda castra quasi
 fuga deserta procurrant, repente coorti cæsis di-
 reptoribus urbem etiam facile occupent: quare
 suam sententiam esse, ut diligenter eā contra in-
 sidias muniant, & cauti sint, neq; temerè credi-
 ea fuga hostiū procurrendo periculo se obijciāt.
 Hoc consiliū quidam laudauit ut prudens, addi-
 ditq; sibi uideri mittēdos duos equites qui omnia
 Iordanem usq; explorent: qui si fortè intercipian-
 tur, cautiore fore ceteros, ne & ipsi temerè pro-
 gressi circūueniantur: nec duorū equitū fore gra-
 uem

nem

uem iacturã, quos fortassis alioquin fames absumeret. Id regi placuit, & euestigio misu qui omnia dispicerent: illi renunciãt, nihil se per uiam reperisse hostium, sed passim iacere arma iactata, & frumentum reliquasq; sarcinas, quo expeditiores fugerent. His auditis, rex multitudinem ad castrorum direptionẽ emittit: nec fuit uulgaris præda, sed auri & argenti plurimũ, & uaria iumentorum genera: præterea tãtum inuenerunt frumenti atq; hordei numerũ, quantum nec in somnis sperare poterant, ut mox omnes præterita famis obliuio caperet: tanta enim fuit abundantia, ut duo sata hordei siclo emerẽtur, & eodem precio satum simila, iuxta Helisei uaticinium: satum autẽ continet modium Italicum & dimidium. Solus autem hac copia nõ est adiutus præfectus ille tertie partis militiae. constitutus enim ad portã à rege, ut cohiberet prouẽtis multitudinis impetũ, ne se inuicẽ conculcando obtererent, ipse hoc passus est: atq; uia interijt, quẽ ad modũ Heliseus prædixerat, cũ prænunciãti annonæ abundantiam nollet credere. Rex autẽ Syrorum Damascũ reuersus incolumis, ubi cognouit diuinitus immisso terrore, se unã cum exercitu in fugã coniectum, & uanũ fuisse quod de aduentu hostium crediderant, ratus omnino aduersum se habere numen, per animi egritudinẽ in morbum etiam corporis incidit: cumq; per idẽ tempus Heliseus Damascum inuiseret, hoc cognito fidi-

mum è familiaribus suis *Azælem* honoris caus
 sa ei misit obviam, non sine muneribus, scitaturū
 quis'nam futurus esset morbi exitus, & num eva
 surus esset hoc periculū. *Azæel* assumptis XL
 camelis quicquid optimum ager *Damascenus*
 fere, & quicquid in regia fuit eximiū, in eos im
 posuit, & obviam factus *Heliseo*, reuerēter eum
 salutat, dicens se ab *Adado* rege missum, ut of
 ferret ei munera, & de morbo consulere, num
 quod lenamen sperare debeat: propheta nūcio ni
 hil mali renunciare iusso, tantū moriturum regē
 indicat: id famulus regius dolenter accepit. *Heli
 seus* verò flebat, & multis manabat lacrymis,
 prospiciens quanta mala passurus esset suus po
 pulus post *Adadi* obitū. *Azæle* deinde rogan
 te causam tristitia, *Fleo*, inquit, quòd me *Israë
 litarū* misereat, tam multis à te afficientur cla
 dibus: nā optimos ex eis interficies, & munitissi
 mas corū urbes incendes, & infantes ad saxa al
 lides, & dissecabis pregnātes mulieres. *Azæ
 le* verò dicente, & unde mihi vires ut hæc faciās
 ait sibi diuinitus significatū, quòd ipse regnatu
 rus sit in Syria. Itaq; *Azæel* reuersus ad suum
 dominum, melius eum habiturū nunciat: & se
 quenti die reti unido in eū iniecto, presocati à se
 regiā occupat, vir alioquin strenuus & gratio
 sus apud Syrorū ac *Damascenorum* multitudi
 nem: quo factū est ut usq; in presens tam *Ada
 dus* quā *Azæle* eius successor diuinis apud Sy-

vos colantur honoribus, tum propter aliã bene-
 ficentiam, tum quia magnificè templis exstructis
 Damascenorũ urbem ornatiorẽ reddiderint: eorũ
 enim effigies quotidianis p̄p̄is honorant, & an-
 tiquitatẽ ractant, nescientes quòd non admodum
 sint ueteres, & nondum cētum supra mille anni
 ab eorum ætate intercesserint. Caterũm Ioramus
 Israëlitarũ rex audita morte Adadi, à conti-
 nuis pauoribus respirauit, letus tandẽ aliquan-
 do licere sibi in pace uiuere. Alter uero Iora- v.
 mus qui Hierosolymis imperitans eodem ut dixi 4. Reg. 8.
 nomine censebatur, mox ut principatum inijt, à
 cadibus fratrum & paternorum amicorum po-
 restatẽ auspicatus, uidebatur cũ Israëliticis re-
 gibus certamen suscepisse, ne inferior haberi pos-
 set, quãtum ad impietatẽ attinet, nactus ad hoc
 magistrã idoneã Gotholiam uxorem, quæ
 fuit Achabi filia, à qua externorum numinum
 cultũ didicit. Et quãuis Deo certum esset serua-
 re quæ Dauidi promiserat, Ioramus tamẽ indies
 nouis superstitionibus irritare eũ, & populi reli-
 gionem deprauare nõ destitit. Accidit interim
 ut Idumæi ab eius imperio deficerent, caso rege
 suo qui Iosaphato hæctenus paruerat, & no-
 uo in eius solium imposito: quam iniuriam ulu-
 rus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum
 erat, & curribus in Idumæam noctis irrupit:
 & exustis vicis finitimis non est ausus ulterius
 progredi, nec tamen hac expeditione quicquam
 profecit

profecit, nisi quòd plures defectiões secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionē incolunt. Tantus autē fuit hominis furor, ut adigeret populum lucos in editis montibus sitos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti patrij, affertur ab Helia propheta epistola, uindictam Dei minitans, quòd contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Isræliticorū regum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iuda tribum & Hierosolymorū ciues impulerit relicta patria religione ad externos ritus desciscere, & effigies hominū colere, quemadmodū & Achabus sibi subditos cōpulerat: ad hæc quòd fratres & alios uiros bonos ac iustos interfecisset: pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum regis & domesticam familiam deseuiret, nec liberis parcens nec uxoribus. Ipsum quoque lento uentris profluuio uexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, sero per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atq; hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Helia nomine est reddita.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filii perimuntur, vnico excepto, postremo ipse misera morte tollitur.

CAP. III.

NEc multo post exercitus Arabū qui uersus Aethiopiā incolūt, cum alijs Barbaris Ior

vis Ioram regū inuadit: qui & regionem omnē,
 & ipsam regiam diripuit, iugularis etiam uxo-
 ribus eius ac liberis: unicus tantū fuit superstes,
 egre elapsus è manibus hostiū, Ochozias nomi-
 ne. Post hāc publicā calamitatē & ipse in mor-
 bum incidit, sicut ei iam antè prædictū fuerat: id
 malum in uentrē eius ingruit, ut manifestō diui-
 na iræ indicio miserabiliter periret, uidens quo-
 tidie per uentrē intestina defluere. Quin & popu-
 lus insultauit eius cadaueri, facile inde conie-
 ctans, quā inuisus Deo fuisset homo nefarius,
 nec eū regio funere dignatus est, nec paterno mo-
 numento intulit. Vixit annos quadraginta, re-
 gnauit octo: populus Hierosolymitanus Ocho-
 ziam in paternum solium imposuit.

Damascenorum rex Israelitarum regem bello
 impetit. CAP. IIII.

Israelitarum autem rex Ioram sperās post VI.
 Adadi mortē Ramathā Galaditicā urbem
 se posse recipere, magno prius factō apparatu
 exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagie
 ta ictus à quodam Syro non letaliter, in Az-
 ram urbem se recepit curādi uulneris gratia, re-
 lictō in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui
 Ieum Amasias filium præfecerat, qui illam ui-
 expugnatam recepit: erat autē ei propositū per-
 curato uulnere Syros bello aggredi. Interim He- 4. Reg. 9.
 liseus dato uni è discipulis suis sacro oleo, misit
 eum Ramatham, ut eo delibutū Ieum regem ap-
 pellaret,

pellaret, diceretq; se autoritate diuina regē eum eligere, mādati etiā quibusdā alijs, insit eū fugientis more iter facere, nemine abitus eius conscio. Ille ubi ad destinatā urbē peruenit, offendit Ieum fortē sedentē mediū inter duces exercitus, ita ut Helisaeus fore prädixerat: accedēsq; ad illum, ait se cum eo uelle colloqui: & cū surgens secutus ipsum esset in cōclauē, iuuenis de prōptum oleum in caput eius effudit: Deus, inquit, te regē elegit in perniciem Achabi generis, & ut ulciscaris prophetarum eius sanguinē, qui à Iezabela contra omne fas occisi sunt: ut quē admodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familiae propter impietate interiere funditus, ita nunc nullū semē maneat reliquū ex Achabi genere. Atq; hac locutus è cōclauē se proripuit, nolens à quoquā conspici: Ieus autē statim in cōfessum ducū redijt. Percontātib; auzē illis, qua de causa uenisset iuuenis, & insani uideri dicentibus: Rectē, inquit, coniecturā facitis: nam insani uerba locutus est. Illis uerò magis etiā exponi sibi quid esset orātib; regnū populi sibi à Deo delatū, ait illum dixisse. Hac ubi prolocutus est, unusquisq; ducum deiraxit sibi pallium, quibus cōgestis in speciem solij, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserūt signa canere, Ieum nouum regē consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cū exercitu Iezaelam urbem petere, ubi tum, ut iam diximus, lo-

ramus

ramus curabat uulnus quod in Ramatensi oppu-
gnatione acceperat: ueneratq; eò per officium co-
gnationis etiam Hierosolymorū rex Ochozias,
quod esset sororis eius filius, ut quomodo se ha-
beat uulnus inuideret. Quos ut Ieus repentino ac-
cessu opprimeret, edixit ut è suis militibus nemo
Ioramō indicium faceret: hoc enim eximium fore
argumentū, quod bona fide regnū sibi detulerint.

Ioramus à Ieo magistro equitum cum tota
stirpe occiditur, & cum eo Hiero-
solymitanus rex Ochozias.

CAPVT V.

Militēs uerò leti imperata faciunt, & o-
mnes uias obsident, ne quis ad Ioramum
illis inscīs peruenire, & quid agatur renunciare
ualeat. Ieus interim stipatus equitum lectissimis,
ad Iesraēlam sublimis curru properè uehitur:
quo iam appropinquante, speculator à rege con-
stitutus ut uenientes in urbem obseruet: ubi uidit
Ieum cum turmis aduehi, renūciavit Ioramō ad-
uentare agmen equitū. Ille euestigio mittit quen-
dam equitem qui occurrat & cognoscat quisnā
ueniat. Ad quos ubi accessit eques, rogat quid
agatur in exercitu, regē enim scire cupere. Ieus
iubet illū nihil de hac re esse sollicitū, & ut sequa-
tur se cū alijs: hoc speculator cum uidisset, renun-
ciat Ioramō equitē illum admixtū agmini iter-
facere cū illis. Mox & alterum à rege missum
Ieus idē iubet facere: ut uerò & hoc per specula-
torem

zorem Ioramus didicit, postremò ipse conscenso
 curru cum Ochozia Hierosolymorum rege, quem
 ut cognatū inuisendi gratia illò uenisse diximus,
 exiuit illi obuiam: nā lente & cōposito agmine
 Ieus incedebat. Hunc Ioramus in suburbano Na-
 buthi nactus, rogat satin saluæ sint res in exer-
 citu: à quo amarulento conuicio exceptus, & ue-
 neficæ meretricis filius appellatus, facile cogitās
 nihil sani eū habere in animo, flexis habenis cœ-
 pit fugere, dicens Ochozia, circumuentos se dolo
 ac insidijs: Ieus uerò sagitta per cor transfixum
 de curru eū præcipitat, mox Badaco tertiæ par-
 tis exercitus præfecto imperat, ut cadauer Iora-
 mi in Nabuthi agrū proyiciat, prophetiam He-
 lia in mentē ei reuocās, qua patri huius Acha-
 bo prædixerat, fore ut aliquando ipse & eius fa-
 milia in eo loco pereat: id enim se tum ex ore pro-
 pheta audisse, cū post tergum Achabi in eodem
 curru sederet: id quod etiam ita ut prædictum
 fuerat euenit. Caso autem Ioramo, Ochozias sue
 quoque saluti metuens, currum in aliam uiam
 deflexit, latere se Ieum existimans. At ille af-
 secutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum
 sauciat: qui relicto curru equum propere con-
 scendit, & continuato cursu delatus est in Ma-
 gedonem oppidum, ubi paulo post ex eo uulnere
 mortuus, relatusque Hierosolyma, illic sepultus
 est, cū regnasset anno uno, patre suo longe sce-
 leratior.

Ieus

Ieus inter Israclitas regnat apud Samariam, & post eum usque quartam generationem eius progenies.

CAP. VI.

IEu uerò ueniēte Iesraclā, Iezabela ornata regio stans in turri, O seruū egregium, inquit, qui dominū suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quæ nā esset, iubens ad se descendere, tandē eunuchis ipsius imperat, ut eā de turri dunt prācipitē: quæ inter cadendū cruentatis mœnibus, ubi solū, attingit ab equitibus cōculcata & obruta perijt. Post hæc Ieus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitq; Iezabele famulis ut eā sepelirent in honorē generis, q̄ nata esset è regibus: qui nihil reliquū inuenerunt de cadauere, præter manus & faciē, cōsumptis cæteris à canibus. his auditis Ieus admiratus est Helie mentē diuinā, qui eam reginā in hac ipsa urbe male periturā prædixerat. Et quia septuaginta liberi Achabi apud Samariā educa- 4. Reg. 10. bantur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorū pedagogos, alteras ad urbis magistratus misit: in quibus hortabatur, ut quādoquidē arma, uiri, equi, & currus illis nō deessent, creato ex eo numero rege qui per etatē maximē uideri posset idoneus, in domini interfectores uindicent. Id faciebat, ut experiretur quomodo Samaritæ erga se animari essent. Magistratus autē & pedagogi lectis literis extimuerunt, & cogitantes se huic qui duos maximos reges oppresserat, esse Q impar

impares, rescripserunt ipsum esse dominum, se uero imperata eius paratos facere. Ille rursus rescripsit, ergo Achabi filiorum capita praecisa ad se mitteret. Tu magistratus accersitis adolescentium altioribus impetrat, ut occisis illis praefecta capita ad Ieu transmittat. Illi nihil miseri iussa peregerunt, & coegesta in uasis quibusdam plexilibus capita Iesraela miserunt. Quae cum eo perlata essent, renuntiatum coenati cum amicis regi, adesse Achabi filiorum capita. Ille ante portam ex utroque uiae latere acervos ex eis iussit construui: quo facto, diluculo ad ea uisenda progressus, uertit se ad populum: Et si ego, inquit, cum coiratis dominum meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Volebatque eis persuasum quicquid Achabi generi accidisset, non uolente solum, sed praeuunciante etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Heliam uatem ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam apud Iesraelitas ex ea cognatione inuenirentur, uersus Samariam iter ingressus est. Et cum incidisset in cognatos Ochozia regis Hierosolymorum, rogauit quomodo nam tenderent. Aiuunt se uenire salutatum Ioramum, & cum eo regem suum Ochoziam, nesciebant enim utrumque ab eo necatum: ille hos quoque comprehensos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo post occurrit ei uir bonus & iustus, nomine Ionadab, uetus amicus ipsius: qui post mutuam saluationem multis uerbis praedicauit eius facinora,

quod

quod ex sentētia Dei fecerit omnia, dum impiā Achabi familiā exstirpat radicitus. Iesus uerò suaserit ei, ut cōsenso curru quo ipse uehebatur, simul intraret Samariā: uisurū enim q̄ nemini malo parceret, sed falsos uates ac sacerdotes, qui populo seducto autores fuerint, relicta patriæ religione externa sacra suscipiendi, ad unum omnes supplicio dederet: incundissimū spectaculum fore uiro bono, inspicere malos dātes meritas pœnas ante actorū scelerū. Paruit regi Ionadabus, & eodē curru cum eo Samariam peruectus est. At Iesus quantū cognatorum Achabi diligenti inquisitione facta inibi reperit, omnes ad mortē adegit: cumq̄; cuperet neminem è falsis prophetis & sacerdotibus profanis euadere, dolo uniuersos circumuenit. Conuocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones duplicare uelle, idq̄; ut ex sentētia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire: celebrandum enim solēnibus uictimis diem festum Bali, quo nomine Achabi Deus uocabatur: ab ea festiuitate si quis sacerdotū absuerit, capitalē fore: Dimissis deinde per omnem Israēlitarum ditionē qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussit omnibus uestes donari: eas cum accepissent, uenit in eadem ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicēs ut sacris eorum alienus

ac profanus ullus sese ingerat. Illis uero. negãibus quenuã talẽ adesse, & iã sacra sua parẽribus aggredi, foris octuaginta uiros è fidissimis armat, quibus mandat ut pseudeprophetas omnes interimãt, & patrios ritus iã diu neglectos ulciscãtur, interminatus quicumq; aliquem corũ elabi permiserit, uicariũ pro illo moriturũ. Illi uerò omnes ad unũ necauerũt, & regia ipsa incensa urbe externis sacris profanatã purificauerũt. Iste Bal Tyrriorũ Deus erat, quẽ Achabus in gratiã Ithobalis Tyrriorũ ac Sidoniorum regis soceri sui coluit, tẽplo ei Samariae dedicatione, & prophetis cũ reliquo cultu assignatis: huius sacris abrogatis Ieus, aureas tamen uaccas Israëlitis adorare permisit. Nec tamen ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio, qui per prophetã suũ significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israëlitas regnuros.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnũ occupat, qua post sextum annum cæsa pontifex Ochoziz filium regem constituit: C A P. V I I.

V I I. **D** Vm Ieus homines nefarios in hũc modum
 4. Reg. II. **D** persequitur, Gotholia regis Achabi filia comperta filij morte & generis sui pernicie, decreuit etiam è Davidis familia neminem superstitem relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnum obtineat: id quod quãtum in ipsa fuit perfecit. seruatus tamẽ est unus Ochozie filius ad hunc fermẽ modũ: Erat
 Ochozia

Ochozie germana soror, Iosabeba nomine, pontifici Ioado nupta: hæc regiam ingressa, cum inter cesorum cadauera latente nutricis opera an niculum puerum Ioasum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit & solo marito conscio sex annis in templo clam aluit, quam diu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinq; centurionibus coniurat, ut communicatis operis ademptum Gotholia regnum ad puerum transferant: dataq; & accepta silentij fide spei pleni negotium hoc modo aggrediuntur: Centuriones Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata tota regione sacerdotes ac Levitas, & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine pontificis euocatos secum adducunt. Ille habere se utile reipub. consilium ait, aperturumq; eis, si id apud se continere uelint: opus enim esse non silentio tantum, sed etiam auxilio. Cumq; sacramentum ab eis accepisset, ruit se posse quicquid uellet dicere, producto puero Dauidici generis quem aiebat: Hic est, inquit, rex uester, ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaq; censeo tertiam uestrum partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eam uero que superest, patentem portam qua itur in regiam seruare: reliqua uero multitudo in templo inermis sit, neq; querquam

cum

cū armis intrare sinite, qui nō sit sacerdos, præterea certos è sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladijs regē stipare, & si quis armatus in templum irrumperere ausu, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantū regis curā gerere. Illi approbato pontificis cōsilio rem statim aggrediuntur. Ioadus uerò aperto armamentario, quod David in tēplo instruxerat, distribuit centurionibus & sacerdotibus ac Leuitis quantū ibi hastarū inuenit & pharetrarū, & si quod aliud armorū genus aderat: atq; ita armatos tēplo circūdedit cōsertis inuicē manibus, ut ab ingressu quos interesse nō oportebat excluderent. adductoq; in mediū puero, corona regia caput redimitū, & inunctū sacro oleo regē pronūciat: populus quoq; gaudēs simul & plaudēs sanctis acclamationibus uitā & uictoriam nouo regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spē ad aures Gotholia uenientes effecerunt, ut uehementer perturbato animo cum satellitio prosiliret à regia. Venientem deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à pontifice circūdati fuerant. Ceterum Gotholia postquam puerum uidit in suggestu stantem redimitumq; corona regia, discissa ueste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contrā accitis cē-

turis

curionibus iubet mulierē arripi, duciq; in torrē-
tem Cedronis, atq; illic pœnas luere: neq; enim fas
esse templum ueneficæ supplicio pollui: mādauit
etiā, si quis ei conentur ferre suppetias, & ipsum
pariter interimī. Illi igitur quibus hoc demāda-
tum est, eductam extra portā mutorū regis illic
interficiunt. Vt uerò cōspiratio cōtra Gotholiā
successit, Ioadus cōuocato populo ac militibus in
templū, omnes sacramēto ad fidem regis adegit,
incolumitati ipsius tuenda, regnoq; augendo da-
tuos operam: eodem iureiurando mox regem
astrinxit ad diuini numinis reuerentiam: & ad
obseruationem legum quas Moyses cœlius ac-
ceptas ad populum pertulit. Post hæc ad adem
Bali sacram concurritur, quam Gotholia cum
marito Ioramō construxerat in ueri Dei con-
tumeliam, & ad Achabi gratiam, eam po-
pulus à fundamentis diruit, & Mathanem qui
tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Tem-
pli uerò curam & custodiam sacerdotibus ac
Leuitis iuxta Davidis regis institutum Ioadus
commisit, iussitq; ut bis singulis diebus solenne
offerrent sacrificiū, & suffitum iuxta præscri-
pta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarū
numero ianitores ad custodiam templi cōstituit,
ne quis pollutus posset intrò subrepere. Hæc ubi
ad hūc modū disposuit, cū ceturionibus & du-
cibus totoq; populo ex templo Ioasum in regiā
deduxit: cūq; collocato in solio denno alacriter

acclamarū esset, populus ad epulas cōuersus festiuitatē per aliquot dies egit, omnibus scelestā
 4. Reg. 11. mulieris cadē libenter ferentibus. Erat Ioas cum
 in regnum adsciretur, annorū septē, matre natus
 Sabia, ex oppido Bersabe oriunda: fuit autē le-
 gum & diuini cultus obseruantissimus, toto tē-
 pore quo Ioas fuit superstes: duxitq; uxores
 duas postquā etate maturuit, cōciliante coniu-
 gium eodem pontifice: ex quibus utriusq; sexus
 liberos suscepit. Atq; hactenus de Ioaso quo-
 modo elapsus ex insidijs Gotholia, tandem re-
 gnum affecutus est.

Azaelis Damascenorū regis cōtra Israelitas, ac mox
 cōtra Hierosolymitas expeditiones. C A P. V I I I.

V I I I. **A** Zael autē Syrorū rex bellum cū Israelitis
 4. Reg. 12. & Ieo rege eorū gerēs regionis trans Ior-
 danē sita orientales tractus uastauit, qui à Ru-
 benitis & Gaditis atq; Manassitis colebātur:
 necnō Galaditicā & Bataneā, omnia rapinis
 miscēs, & incēdijs, ac ne ab hominū quidē cade
 tēperās quotquot in eius manus inciderēt. Neq;
 enim Ieus arcere eū à populationibus potuit, cō-
 temptor & ipse numinis religionumq; & legū
 à maioribus per manus acceptarum toto regni
 sui tēpore, quod fuit annorū X X V I I. quo ex-
 acto mortuus apud Samariā est sepultus, Ioaza
 filio successore principatus relicto. Ioasum autē
 Hierosolymorū regem instaurandi tēpli cupido
 subijt: uocatoq; pōtifice Ioado insit eū per totā
 suam

suã diuionem Leuitas & sacerdotes dimittere,
 qui in singula capita semisiclũ argenti exigerẽt
 in usum eius instaurationis, eò q̃ sub Ioramo &
 Gotholia, & eorũ liberis tuendi & sartiendi
 tẽpli cura penitus abiecta fuerat. Põtifex uerò
 hoc nõ fecit, sciens neminem libenter argentum
 erogaturum: sed anno regni uigesimotertio rege
 incusante q̃ uoluntati suæ nõ obtemperasset, &
 iubente in futurum templi reparationi prospice-
 re, tale quiddam ad colligendam pecuniam com-
 mentus est, quod non grauatim tulit populus:
 Arcã parauit ligneã, in qua bene clausa unũ
 tantum foramẽ supernè reliquit: eã cum in tem-
 plo iuxta altare deposuisset, iussit quemq; pecu-
 nia quantũ liberet per foramen immittere, in tẽ-
 pli instaurationem conferendæ. Id populus tulit
 æquissimo animo, & multum auri atq; argenti
 certatim contulit: arcã uerò singulis diebus præ-
 sente rege exinaniebãt scriba gazophylaciũ &
 sacerdos eius custos, numeratãq; pecunia & re-
 cõdita, rursus unde sustulerant reponebant: &
 cũ primũ uideretur collatũ quantũ sat esset, põ-
 tifex & rex conduxerunt fabros & cementa-
 rios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei
 cõparauerũt. Instaurato deinde tẽplo, quicquid
 ex collato auro & argento superfuit (superfuit
 autẽ nõ parũ) id totũ in crateras, cantharos, po-
 cula, & alia uasa insumpsum est: insuperq;
 quotidianis sacrificijs altare adolebatur: atque

hęc

hac t̄at̄isper dū Ioadus uixit diligēter accurata
 fuerunt: illo autē post annū etatis centesimū &
 erigesimū defuncto, & ob probitatē ac iustitiā
 insignem, tum q̄ Davidici generis seruator fuis-
 set, in regum monumenta illato, rex Ioas à pri-
 stina religionis cura facile desciiuit: moxq; &
 primates populi ad eundē modū deprauati sunt,
 ut nihil apud eos potius haberetur, quā contem-
 ptus iuris ac iustitiæ. Deus uerò indignatus pro-
 pter hanc regis & ceterorū mutationem misit
 prophetas qui contestarentur eos & à presenti
 malitia compeſcerent. Illi uero tam insano affe-
 ctu eam cōplectebantur, ut neq; exemplis, maio-
 rum, qui propter contemptum legum cū totis fa-
 milijs perierant, neq; prophetarum cōminatio-
 nibus moti resipiscerent, & ad relicta honesta
 studia reuerterentur. Quin & Zachariam pon-
 tificis Ioadi filium rex in ipso templo saxi iussit
 obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum
 quia propheta diuinitus constitutus, pro con-
 cione populum & regem adhortatus ad iusti-
 tiam, graues, poenas illis minatus est, si moniti
 parere contemnerent. Moriens tamen Zacha-
 rias testem & iudicem Deum innocauit, quod
 pro bono consilio & patris sui beneficijs, à Ioa-
 mortis amarum præmiū sibi rependeretur. Nec
 diu debita regi poena dilata est: *Azaël* enim
 Syrorum rex impressione in regnum eius facta,
 & *Gitta* primū direpta atq; euersa, mox ipsum
Hiero

Hierosolymis desiderē adortus est. Tū Ioas cōter-
 ritus omnes thesauros Dei priorumq; regū ex-
 hausit, & cū eis detracta templo donaria misit
 ad Syrū, tanti pacē redimēs & securitatem, ne
 oppugnatus in extremum rerū suarum discrimē
 adduceretur. Ille iam ingētī pecunia corruptus,
 nim exercitus à regia urbe abstinuit. Ioas tamē
 graui morbo implicitus, amicis Zacharie pœ-
 nas dedit, qui ne filius pōtificis maneret inultus,
 per insidias eum sustulerunt. Sepultusq; est Hie-
 rosolymis, nec tamen propter impietatem dignus
 habitus, qui regijs monumentis inferretur, cum
 uixisset annos quadraginta & septem.

Amasias rex Hierosolymitanus exercitu contra Idu-
 mæos & Amalecitas ducto uictor euadit. C. IX.

IN regnū successit ei filius Amasias. Anno 4. Reg. 14.
 autem Ioasi uigesimoprimo apud Israëlitas
 & Samariam Ieo successit filius Ioazas, in quo
 principatu exegit annos XVII. patri nequa-
 quam similis, sed magis primis eius regni regi-
 bus impijs, qui palàm omnem contemptum cæ-
 lestis numinis præ se tulerunt. Huius copias rex
 Syriæ tantopere attriuit, ut ex numeroso exer-
 citu non plus quàm decem millia peditum, equi-
 tes quingenti superessent: qua expeditione mul-
 tas magnas urbes illi ademit, & hostium non
 mediocres strages edidit. Hæc autem Israëlitis
 acciderunt secundum Helisei uaticinium, quo
 tempore Azaëli etiam prædixit, quòd necato
 domino

domino Damasci ac Syria regnū esset occupaturus. In hac tēporū difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deū, ut se è manibus Azaelis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autē qui nō solum perpetuā innocentiam, verum etiam resipiscentiā favore complectitur, & cum perdere possit si uelit, castigare mauult, exoratus eripuit eū è belli periculis, & regio pacē nacta ad pristinū felicitatis statum breui redijt. Post obitū Ioazæ Ioas filius regno Israëlitarū apud Samariā potitur, trigesimo septimo anno regni Ioæ regnātis in tribu Iudæ: nam & iste eadē quo Hierosolymitanus nomine uocabatur, tenuitq; regnū annis X V I. Hic optimus uir erat, nihil paterni ingenij referēs: et eū Heliseus iam admodū senex in morbū incidisset, uisendi causa eū adijt: quē animaduertēs extremū spiritū ducere, flere cœpit, & lamētari, patrē & clypeū appellitās: quòd eo uiuo armis cōtra hostē opus nō fuerit, sed ipsius predicationū beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è uita discedere, se uerò exarmatos Syris & alijs hostibus obijci, quamobrē adempto tali presidio, sibi quoq; optabilius unā cū illo hanc uitā relinquere. His querimonijs motus Heliseus, regē cōsolatus afferrī arcū postulat, eumq; regē iubet intēdere, deinde iniecta in eū manu iubet iaculari: & cum emissis tribus telis destitisset, si inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum regnum

regnum exscindere. nunc quia tribus solis con-
 tentus fuisti, totidem praelijs uinces Syros, & re-
 gionē quā tuo patri ademerūt recipies. His au-
 ditis rex abijt, & propheta paulo post defun-
 ctus est, uir inelyta iustitiæ, & citra controuer-
 siam Deo lōge charissimus: multa enim & mi-
 randa diuinæ mēis argumenta exhibuit, quorū
 memoria apud Hebræos durat clarissima: se-
 pulcro etiā honoratus est magnifico, quale decuit
 hominē numini diuino acceptissimū. Cōtigit au-
 tem aliquādo ut latrones occisi à se uiatoris ca-
 daver in monumentū eius abderēt, quod mox re-
 uixit à contactu prophetae corporis. Atq; hæc
 fuerunt & uiui & defuncti uaris opera. A-
 zaële autem rege extincto, ad Adadū filium
 Syriae regnū hereditario iure peruenit. Huic Ioas
 Israëlitarum rex tribus praelijs uicto omnē eam
 regionem abstulit, quæ urbes ac uicos de patre
 ipsius captos complexa est: quod & ipsum He-
 liseus iam ante predixerat: postquam uerò
 etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius fi-
 lius excepit imperium.

Amasie uictoria de Israëlitis & Ioa rege eo-
 rum reportata. CAP. X.

Secundo autē anno Ioa regis Israëlitarū, re- I X.
 gnum accepit Amasias Hierosolymis &
 in tribu Iudæ, matre natus urbis regie ciue, ap-
 pellata Iudan: mirum autē in modum iustitiam
 colebat, tamen si etate adhuc iuuenis. Regni ad-
 ministra

ministracionem exorsus à necis paternæ uindi-
 cta qui amicorū insidijs sublatus fuerat: eosq;
 omnes in potestatem redactos affecit supplicio,
 parcens tamē ipsorū liberis, iuxta leges à Moy-
 se præscriptas: qui iniquū cēsuit pro parentum
 culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc
 delectu habito in tribu Iuda & Beniamitica,
 conscripto flore iuuetutis, utpote atatis annorū
 plus minus uiginti, cēturiones his copijs idoneos
 attribuit: deinde misit ad Israëlitarū regem qui
 uiginti scutatorū millia cōducerent stipendio ta-
 lentorū argēti centum annumerato, decreuerat
 enim cōtra Amalecitarū & Idumæorum atq;
 Gabilitarū gentes exercitū ducere: iamq; pro-
 pedicē moturus erat in eos, cū interueniēs pro-
 pheta dimittere Israëlitas cōsuluit, esse enim hoc
 hominum genus impium, & cladē certā immi-
 nere oraculo se monitum, si talibus rex utatur
 auxilijs: alioqui Deo fauēte uel modicā manu
 deuinci posse hostiles exercitus. Rege autē agre-
 ferēte, quia iam publicè stipendiū Israëlitis nu-
 merauerat, hortatus est propheta ut Dei uolun-
 tatē sequeretur, quo propitio nō defore pecuniā.
 Illos itaq; dimisit, præfatus se donare illis quic-
 quid mercedis nomine accepissent, & cū dome-
 sticis tantū copijs contra prædictas gētes profe-
 ctus est. Quibus uno prælio uictis interfecit x.
 millia, & totidem millia captiuorū abducta in
 magnam petrā, quæ imminet Arabia, eo loco
 per

per rupes præcipitata necavit : atq; ita victor cum opima præda domũ redijt. Interea uiginti illa Israëlitarũ mercenariorum millia, ignominiosam rati suã missionẽ, ac si pro inutili dãnata esset eorũ opera, imperiũ in eius regnũ faciũt: & progressi usq; Bethsemera, regionẽ populati sunt, abacto magno iumentorũ numero, caesisq; iribus colonorum millibus. Amasias uerò post victoriã factus insolẽs, autorẽ eius Deũ cœpit habere cõtẽptui, & pro eo uenerari asportata de Amelicitis numina. Quamobrẽ à propheta conuictus est, mirari se dicẽte si hos Deos crederet, qui cultoribus suis nihil opis asferre ualuerint, nec eos ab Hebræorũ uĩntos præstiterint, sed tanquã ad se nõ pertinẽtes cedi et captiuos trahi passi sint : quin et ipsos belli iure abductos inter reliquã captiuorũ turbã Hierosolyma peruenisse. Rex his uerbis ad irã percitus iussit illũ hac de re esse quietũ, minatus suppliciũ si negotijs alienis miscere se pergeret. Tum ille, se quidẽ quieturũ dixit, Deũ tamen ultorem huiusmodi nouitatibus non desore. Nec multo post A. X. Amasias felicitatẽ suã, cuius tamen autorẽ Deũ non agnoscebat, non capiẽs, sed fastu inflatus, scripsit Ioã regi Israëlitarũ, ut ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut antehac idẽ populus maioribus eius Dauidi & Solomoni paruit: quòd si nolit ultrò facere officium, bello esse decernẽdum de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in
hæc

hæc uerba rescripsit: Rex Ioas regi Amasia:
 Olim in eodem mōte Libano cupressus erat &
 carduus: hic à cupresso filiam petijt filio suo da-
 ri coniugē, interim bestia quædam superueniens
 conculcavit carduum. Hoc exemplū te moneat,
 ne maiora quā par est appetas, ne ue propter re-
 centem de Amalecitis uictoriā elatus, & te et
 regnū tuū incertæ cōmittas alee. His lectis A-
 masias magis etiam ad bellū cōcitatus est, Deo,
 sicut fas est credere, instigante, ut tandē meritas
 impietatis pœnas exsolueret. Vbi uerò in con-
 spectum hostium uenit, instructa utrinq; acie,
 tantus repente pavor ac consternatio diuinitus
 milites eius inuasit, ut priusquā manus confere-
 rentur iam terga uerterent: & alijs aliò diffu-
 gentibus, desertus à suis Amasias in hostiu
 potestatē ueniret: qui mortē illi minatus est, nisi
 efficeret, ut Hierosolymitæ apertis portis se cum
 uictore exercitu admitterent: ea necessitate, &
 uita amore adactus, persuasit ciuibus ut hostē
 reciperent. At ille dirutis ad trecentorū cubi-
 torum spatium mœnibus, curru per id intersti-
 tium triumph abundus inuectus est, caprinū pra-
 se agens. Amasiam: & hoc modo factus urbis
 dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid
 auri uel argenti in regia reperitū est, totū aspor-
 tauit: ac tum demū dimisso rege reuersus est Sa-
 mariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno
 regni Amasia decimoquarto. Appetitus tan-
 dem

dem amicorū insidijs fugit in urbē Zacheis: nec samē euasit, illuc quoq; insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatu, & regia magnificentia funeratum est. Tam miserū autē exitū habuit propter nouas religiones & pietatis cōtemptum, post exactū annum uita quinquagesimum, regni uerò uicesimumnonum, Ozia filio regni successore.

Quomodo Ozias uicinas gentes subegerit. C. XI.

Decimoquinto autem anno regni *Amasia*, *Hieroboamus* *Ioæ* filius apud *Israëli-* XI.
tas regno potitus est, quod per annos quadragin- 4. Reg. 14.
 ta obtinuit in eadē qua maiores eius *Samaria*
 regia. Hic rex cum esset uehemēter impius, to-
 tusq; idolis deditus, nihil sibi non permittens,
Israëlitis etiam innumeras calamitates attulit.
 Ei propheta *Jonas* prædixit, quòd denictis *Syris*
 ditionē suā esset ampliaturus, prolatis eius ter-
 minis ad septētriones usq; *Amathē* urbem, ad
 meridiē uerò usq; *Asphaltitem* lacū: his enim
 olim terminis *Chananaea* terra finiebatur, iuxta
Iesu imperatoris definitionē. Quo oraculo exci-
 tatus *Hieroboamus*, totos eos tractus ademptos
Syris ad suū regnū addidit, nihil fallēte *Iona* ua-
 ticinio. Sed quoniā pollicitus sum me bona fide
 res *Hebraeorū* proditurū, nō dissimulabo quid de
 hoc propheta in sacris codicibus inuenerim. *Ius-* *Iona* 1.
 sus enim à Deo proficisci in regnū *Nini*, & il-
 lic prædicare, q̄ imperiū illud periturū esset, non

R

ausus

ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscēso apud Ioppen nauigio petebat Tursum Cilicia: exorta autē uehemēti tempestate, ita ut periculū esset ne nauis mergeretur, gubernator & nauita, atq; ipse etiā nauclerus uota pro incolumitate faciebāt: Ionas uerò solus operto capite iacebat, nihil quemadmodū aliū faciens: cumq; turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerēt, suspicati aliquē è uectoribus esse in causa, decreuerunt sortito quærere quis nam ille sit: quo facto, fors propheta obtigit: percōtantibus quis nā esset, uel quid haberet negotij, ait se Hebraū esse, & prophetā Dei maximi, cōsuluitq; ut ipsum in mare iacerēt, si uellent presens periculum euadere, se enim esse propter quē tēpestas feniāt. At illi primū quidem nō audebāt hoc facere, impiū facinus ducentes, hominem hospite, qui uitā suæ fidei cōcredidisset, in tam manifestū exitiū mittere: tandē urgente periculo & nauim tantum non mergente, partim propheta auctoritate, partim suo pre metu compulsi, in mare eum proyiciunt. Et tempestas quidē sedata est. Ionā autē fertur à ceto deuorātū post triduū in Euxinū pontū reuertiū, uiuū & toto corpore illa sum. ubi impetrata à Deo erratorū uenia, ad Nini urbē profectus est: & cū in loco unde exaudiri poterat cōstitisset, predicauit q̄ paulo post amissuri essent imperiū Asia: & cū hoc dicto abijt. Hæc de eo sic retulimus.

limus, ut inuenimus in cōmentarijs. Hieroboa- 4. Reg. 14.
 mus aut exactis feliciter in suo principatu x l. 15.
 annis mortuus apud Samariã sepelitur, Zacha-
 ria filio successore. Ozias itē successit Amasia
 anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud
 Hierosolyma duabus tribubus præsuit, natus
 matre Achia, cine & ipsa Hierosolymitana.
 Hic erat natura bonus ac iustus, & magnani-
 mus, prouidendisq; rebus solers & industrius: is
 suscepta expeditione in Palestinos, praelio ui-
 ctor urbes eorū uic cepit, Gittã & Iamniã, &
 earum mœnia diruit. Alia deinde expeditione
 duxit in Arabas Aegypto uicinos, & cōdita
 urbe ad mare rubrum, præsidiū in ea posuit. post
 hæc Ammanitis subactis, tributoq; gēti præ-
 finito, & omnibus locis usq; ad Aegypti ter-
 minos in potestatē suam redactis, in posterū ad
 curam urbis se cōtulit: quicquid enim mœnium
 uel uetustate labefactum erat, uel superiorū re-
 gum incuria, totū instaurauit: atq; eã etiã par-
 tem, quã Israëlitarū rex Amasia patre huius
 capto diruerat, quãdo urbē uictor ingressus est.
 His addidit nō paucas turres centū quinquagin-
 ta cubitorū altitudinis, & arces aliquot in locis
 minus frequentatis ad iurelã disposuit: aquedu-
 ctus quoq; nō paucos exstruxit: habuit etiã in-
 mentorum aliarumq; pecudū infinitã penè mul-
 titudinem, quòd regio esset apta pascuis: cumq;
 admodū esset agricultura studiosus, terrã uarijs

arborum ceterarumq; plantarū generibus ex-
 coluit: habuit præterea selectorum militum tre-
 centa septuaginta millia, quibus præerat cētū-
 riones ac tribuni viri generosi & inuictō robo-
 re præditi ad duo millia numero: edocuitq; exer-
 citum phalāgis ordinē struere in acie, & arma
 singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces
 æreos, arcus etiā & fundas: præterea machinas
 fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel
 saxa vel tela emitteret, harpagones quoq; &
 alia instrumenta his similia. Dumq; in his stu-
 dijs & paratibus versatur, corruptus est arro-
 gantia, & inflatus mortali potētia, immortalē
 illā ac sempiternā cœpit non magni facere, nec
 religionis nec pietatis admodū obseruans, ita ut
 ad paternā impietate uideretur procliuior, ad
 quā & ille prolapsus fuerat, q̄ fortunæ fauorē
 & perpetuos successus in rebus maximis mode-
 ratē ferre nesciret. Et cū uenisset solennis festi-
 uelebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus
 templum ad aureū altare Deo suffitiū facturū
 astitit. Accurrit eō mox Azarias pontifex
 octuaginta sacerdotū globo stipatus, & regem
 cōpescuit, uociferās ac negās hoc illi fas esse, sed
 solis sacerdotibus datum siffire, qui sint ex
 Aronis genere: iubebatq; ut exiret, & Deū
 talibus factis prouocare ad irā desineret. Tum
 rex cōmotus, mortē illis ni quiescerent minatus
 est: et ecce tibi terra uehemēter cōcutitur, fissoq;
 superæ

*superne templo radius solis os regis improbum
 ferit, quod euestigio lepra contactū est. Accessit
 huic & aliud prodigium, quod eodē terramotu
 ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimidium
 montis ad occidentem uergentis reuulsū, & per
 quatuor stadia uolutum, obiectu demū orientalis
 montis cōstitit, abstracta uia publica, & oppres-
 sis ruina hortis regijs. Sacerdotes uerò postquam
 in facie regis lepram animaduertērūt, diuinitus
 inflictam ei plagam indicauerunt, & ut tan-
 quā pollutus & impuratus urbe cederet admo-
 uerunt. At ille pudore calamitatis iam mode-
 stior, paruū, superbia cū impietate cōiuncta, tam
 miserabili poena mulctatus: & cum aliquandiu
 priuatus extra urbē uixisset, filio Iothamo rem-
 public. administrante, mœrore tandem confectus
 obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quin-
 quagesimo secundo, sepultusq; est in suis horeis
 in monumento solitario. Israëlitarum autem rex
 Zacharias Hieroboami filius uix sexto regni
 mense exacto, ab uno è suis purpuratis per do-
 lum occiditur. Selesmus is fuit Iabessi filius, qui
 occupata uacua Zacharia eade regia, trige-
 sima post die male partium regnum malè per-
 didit. Manaëmus enim dux exercitus, qui per
 id tempus apud Thapsam urbem erat, audito
 Zacharia casu, cum omnibus copijs propere
 uenit Samariam, & prælio uictum Selesmum
 interfecit: dein autoritate propria sumptis re-
 R 3 gni*

gni insignibus, Thapsam cum exercitu victore profectus est. Oppidani uerò obfirmatis portis noluerunt regem admittere: at ille ut in defectores senies totū circūquaq; agrū vastauit, & postremo urbē quoq; ui cepit: & q̄ esset Thapsensibus insensus, omnes ferro cōfecit, ne tenera quidem aetati parcēs, & nihil sibi ad extremā crudelitatem reliquum faciens, quæ enim ne in barbaros quidē deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit: nec mitior fuit postea toto decēnio quo Israëlitis præsuit. Petrus deinde bello ab Assyriorū rege Phullo, nō ausus est cū eo in certamē descēdere, sed pactus M. talentis argēti, mature se ab ea uexatione redemit: hęc summā Manaëmo populus cōtulit, exactis l. drachmis in singula capita. Nec multo post mortuus, Samaria sepultus est, Phaceia regni herede relicto: is patri crudelitate persimilis, duobus tantū annis regnauit, quibus exactis in cōiunio cū amicis trucidatus est, insidijs Phaceia tribuni, q̄ Romelia fuit filius: obrinuit autē hic Phaceias principatū annis x x. dubiū impius magis, an iniustus. Huius tēpore Theglaphalassar Assyriorum rex Israëlitas aggressus, subacta Galadica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, uicināq; Galilea, & Cydida, & Asora, colonos abstractos in suum regnum traduxit, de quo hoc loco hæctenus. Porro Iothamus Ozie filius regnauit in tribu

Iuda

Iuda & Hierosolymorū regia, natus matre ur-
bani generis nomine Ierasha. Huic regi nulla uir-
tus defuit, erga Deum pio, iusto erga homines,
& reipub. studioso. quicquid enim inſtauratione
opus habebat, diligenter ſarciendum curauit: in
templo ueſtibulum reſecit & porticus: mœnium
partem labantem reſtituit, & additis magnis
ac firmis turribus cōmunisuit. Ammanitas etiam
pro alio deuictos tributa p̄dere cōegit, annua ta-
lenta centum & tritici coros decies mille, & to-
ridem hordei. In tantumq̄; regnum auxit, ut tam
domi felix eſſet, quàm foris formidabilis. Hoc X I I.
regnate propheta quidam exiit, Naumus no-
mine, qui de Aſſyriorum & Nini ſubuerſione
hac uerba naticinatus eſt: Ecce Ninie piſcina
aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis
turbatus & fluctuans fugiet, dicentq̄;: Si a te, ſi a
te, eripite aurū, eripite argētum. & nemo ualet,
mallent enim uitam ſeruare quā facultates: occu-
pabit enim eos graue diſſidium, & lamentatio,
& diſſolutio membrorū, & facies eorū præ pa-
uore ſient lurida. Vbi erit poſthac domicilium
leonū, & mater catulorū leoninorum? Dicit tibi
Ninie dominus: Delibo te, nec poſthac amplius
leones ex te egreſſi mundo imperit abunt: & alia
multa de Ninie in hanc ſententiam propheta-
uit, quæ nunc non eſt nec eſſe repetere, alioquin mo-
leſtus uideri poſſem lectorem plus æquo onerans.
Euenerunt autem omnia quæ de Ninie præ-
dicta

dicta sunt, post annum C X V. Et de his quidem haectenus.

Rase Damascenorum rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorū rex coactus est Assyriorū regem in Damascenos immittere. CAP. XII.

XIII.

Ioahamus autē è uiuis abiit aetatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in regijs conditorijs deposito, regnū ad Achazen eius filium hereditario iure peruenit. qui erga Deū impiissimus omnium, & patriarū legum desertor, ad imitationē Israheliticorum regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificās, quibus etiā proprium filium holocaustoma obtulit ritu Chananaeorum, & his similia multa perpetravit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rases Damascenorū & Phaceias Israhelitarum, bello aggrediuntur, erant enim amici & socij: & cōpulsam Hierosolyma multū diuq; frustra oppugnauerunt, quod urbs esset munita egregie. Interea Syria rex ad mare rubrū Elam urbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eò deduxit. Multis itē arcibus expugnatis, & magno Iudaorū numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autē rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israhelitarum rege non inferiore uiribus, eduxit cōtra eum copias: & cum irato Deo commisisset praelium, propter tot impia facinora nictus est, cen-

8477

eum enim & uiginti millia tunc ceciderunt de Hierosolymitarum exercitu. In eodem pralio Zacharias supremus dux Israëliitarum cum Amia filio Achaze congressus, superatum occidit, & pari modo Ericam pretorianorum prefectum adeptus interemit, & Elcanam tribus Iuda copiarum ducem uinum in potestate suam redegit, magnum præterea captiuorum utriusque sexus numerum à Beniamitica tribu abegerunt, & opimam præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelam autem quidam qui in ea urbe per id tempus propheta erat occurrens illis ante moenia, magna uoce hanc uictoriam non ipsorum uirtute pariam asseuerabat, sed quod Deus regi Achaze irasceretur: incusabatque eos quod non contenti presenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iuda ac Beniamitica consanguineos suos captiuos abducere, & suadebat ut hos illesos domum remitterent: quod ni faciât, Deum ab illis pœnas exacturum. Post hanc admonitionem Israëlitæ in concionem conuenientes deliberant quid facto opus esset. Exsurgens autem quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine, cum alijs tribus, negabat se passuros ut ciues sui captiuos in urbem introducerent, ne forte omnes ex æquo diuina ultio perderet: satis esse præteritorum peccatorum, in qua propheta clamitent, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites, permisissent illos, quicquid uellent, arbitrati suo agere. Tum prædicti

dicti uiri assumptos captiuos exemcrunt uinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos uiativo remiserunt domum incolumes: nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos usque Hierichuntem & ulterius, cumq; non longe abessent à Hierosolymis, reperierunt Samariam.

Assyriorum rex vi expugnata Damasco, & occiso rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damascum in coloniam deductis. CAP. XIII.

4. Reg.
16. 17.

Achazes autem rex hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Assyriorum regē Theglaphalassarē legatione, auxilium ab eo petiit cōtra Israëlitas & Damascenos atq; Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in præsens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxilium Achaze profectus est, & uastata Syria, expugnataq; Damasco, Rasem quoq; regē occidit. Damascenos uerò in superiore Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrū Damascenū reposuit. Israëlitarū deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros ad hunc modum tractatos, rex Achazes sublato quantū erat auri & argenti in regis thesauris, atq; etiam in ipso templo & donarijs quorū quot erāt pulcherrima, hæc secum deferens uenit Damascum, & sicut antè pactus fuerat, omnia regi Assyriorum tradidit, actisq; pro beneficio gratijs reuersus est Hierosolyma.

Erat

Erat autē hic rex tam stultus & incogitans, ut
 quāuis hostiliter cum Syris dissideret, illorum ta-
 men deos colere non desineret, sed in eorum cere-
 monijs, tanquā uictoriam inde sibi pollicens, pie-
 ratem collocare pergeret. post cladem uerò acce-
 ptam, Assyriorū uenerari cœpit numina, quid-
 uis potius adoraturus, quā uerum & à maio-
 ribus acceptū Deum, cuius indignatione ut tum
 uinceretur factū est. In rātum autē religionis con-
 temptum prolapsus est, ut spoliatum prius dona-
 rijs templum clauderet, ne illud solennibus sacri-
 ficijs honorare liceret: post has insanas impieta-
 tes tādē moritur, cū uixisset annos triginta-
 sex, & ex his regnasset sedecim, relicto heredē
 Ezechia filia. Quo tēpore etiam Phaceias Israē-
 litarum regnum cum uita amisit, casus per insi-
 dias cuiusdam ex charioribus sibi aulicis, cui no-
 men Oseas, qui cū regnum scelere quasitum per
 annos IX. obtineret, uir fuit pessimus, nihil pie-
 ratis Deo deferens. In hunc duxit exercitum
 Assyriorū rex Salmanasarus, & quia Deum
 non habebat propitium, destitutum eius auxilio
 facile subiugauit, & præfinita tributa cœgite
 pendere. Quarto autem anno regni huius Osea
 Ezechas Hierosolymis regnū adeptus est, Acha-
 ze ex Abia Hierosolymitana muliere filius: is
 erat ingenio bono, & iusto, ac pio præditus: nam
 statim ab inito principatu nullam magis neces-
 sariam uel utilem tam sibi quā subditis curam
 existima

existimauit, quàm religionis ac diuini cultus: quamobrè aduocata populi et sacerdotum Leuitarumq; concione, sic fertur ad eos uerba fecisse: Ne ipsi quidem ignoratis quòd propter peccata patris mei, & nò redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiam passi estis uobis persuaderi, ut eos quos ille deos putabat coleretsis. Ergo quandoquidem uestro malo didicistis quàm perniciosa res sit impietas, hortor ut illa obliuioni tradita purificetis uos à præteritis pollutionibus unà cum sacerdotibus & Leuitis, ac eum demum conuenientes aperiatis templum, & lustratum prius expiatumq; sacrificijs legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituantis, hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His regis monitis accessi sacerdotes templum aperiunt, & eiectione inde inquinamentis, adornatisq; sacris uasis, uictimas patrio ritu in altare inferunt. Rex uerò dimissis per totam ditionem suam nuncijs, populum Hierosolyma ad Azymorum celebratè conuocat multo iam tempore intermissam propter impiam superiorum regum incuriam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, ut relictis consuetis superstitionibus ad priscam illam pietatè & ueri Dei cultum redirent: Se enim illis permissurum ut Hierosolyma uenientes azymorum festum unà cum suis ciuibus celebrent. Hæc autè se suadere, non ut suum negotium

goitium ageret. sed ipsorū utilitatis gratia, quos
 beatos fore, si huic consilio paruerint. Israëlita ue
 rò audito quid legati à suo rege afferrent, adeo
 mentē nō adhibuerūt, ut eos ludibrio habuerint,
 & prophetas quoq; eosdē cohortantes, & præ
 monentes quanta calamitates instarent, ni ma
 turè ad pietatē redeūtes resipuerint: quos postre
 mō cōprehensos necauerunt: nec his facinoribus
 contenti ad peiora etiā sunt prolapsi, ita ut non
 prius desisterent, quā ob extremā impietatem
 Deus ulior in potestātē hostium eos tradidit, si
 cut suo loco dicitur. Multi tamē à Manassitica
 tribu & Zabulonis atq; Isacharis prophetarū
 monitis parētes ad pietatem sunt conuersi, atq;
 hi omnes Hierosolyma ad Ezechiā confluxerunt,
 ut Deū adorarent. Postquā autem ea multitudo
 conuenit, rex ascenso tēplo unā cum principibus
 & populo, immolauit pro se tauros septē, & io
 tidem arietes, paremq; hircorum numerum. &
 cum primum manus in capita uictimarū impo
 suissent tã rex quā principes, sacerdotibus ma
 Et indas reliquerunt illi uerò iugulabant, & so
 lidas concremabant, Leuitarum corona circum
 flante cum instrumentis musicis, & diuinos hy
 mnos canente, quemadmodum olim David eos
 psallere docuerat: reliqui uerò sacerdotes acci
 nebant buccinis. Interea populus & multitudo
 humi in faciem prostrati Deū adorabant. Post
 hac sacrificauit boues septuaginta, arietes, c.
 agnos

agnos, C. C. populo uerò ad epulum largitus est bo-
 nes D. C. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; o-
 mnia ritè sacerdotes perfecissent, rex letus epu-
 labatur cū populo, agentes Deo gratias. Instate
 uerò azymorum festo, paschale sacrum facien-
 tes, alias deinceps uictimas mactabāt per conti-
 nuos dies septem: populo etiam præter eum nume-
 rum quē ipsi mactauerunt, taurorū duo millia:
 pecorum septē millia rex de suo largitus est: hæc
 liberalitatem imitati principes mille tauros eis
 dederunt, & pecora mille quadringenta. nec ul-
 lum festum tam magnificè est celebratum à Solo-
 monis temporibus in eum usq; diem: peracto festo
 urbem egressi totam regionem lustrauerūt, ipsa
 quoq; Hierosolyma ab omni idolorum spurcicie
 munda reddiderūt. Quotidiana deinde sacra iu-
 xta legem rex de suo fieri mādauit, & sacerdo-
 tibus ac Leuitis à populo decimas reddi cū pri-
 mitijs fructuum, ut possent esse circa diuinū cul-
 tum assidui. Quo factum est ut populus omne ge-
 nus fructuum conferret Leuitis & sacerdotibus:
 rex uerò horum apothecas & promptuaria con-
 didit, unde singulis partes distribuerētur cū uxo-
 ribus & liberis: atq; in hunc modū pristinus cul-
 tus restitutus est. His ita cōstituitis rex Palæsti-
 nis bellum intulit, & parua uictoria omnes eo-
 rum urbes à Gitta usq; Gazam sua ditioni ad-
 iecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei
 denunciatur, omnem eius regionem se subiugatu-

rum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. *Ezechas* uerò minas eius non magni fecit, fretus Deo suaque pietate, ac propheta *Esaia*, per quem futura cognoscebat: & hætenus de hoc rege.

Salmanasar capto Israëuitarum rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Chutæos in eorum regionem migrare iubet.

C A P V T X I I I I.

SAlmanasar autem Assyriorum rex com- X V.
 perto quòd Israëuitarum rex misisset clam 4. Reg. 17
 legationem ad Soam Aegyptiorum regem, in-
 uitans eum ad societatem contra ipsum incun-
 dam, iratus duxit exercitum cõtra Samariam,
 anno *Oseas* regni septimo, & non receptus ab eo,
 post tertium obsidionis annum urbem ui cepit,
 anno eiusdem regis nono, *Ezechia* uerò Hierosoly-
 morũ regis anno septimo: extinctoq; funditus Is-
 raëlitariũ imperio, populũ traduxit in Mediam
 & Persidem, cum quo etiã *Oseas* rex uinus ca-
 ptus est. Deinde migrare iussa quadam Persica
 gente ex eo tractu qui ab amne *Churho* denomi-
 natur, sedes ei designauit in agro Samaria, cete-
 raq; Israëuitarum regione. Migrauerunt igitur
 decem tribus Israëlitariũ ex suis sedibus post an-
 nos D C C C X L V I I. ex quo maiores eorum
 Aegyptum egressi armis ea loca sue diuisionis fe-
 cerunt: post principatum *Iesu* annis octingcn-
 tis. post defectionem uerò à *Roboamo* *Dauidis*
 nepote

nepote ad Hieroboamum, de qua supra diximus
 annis CCXL. mēſibus ſeptē, diebus ſeptem. atq;
 hic fuit finis Iſraēlitarum, qui neq; legi ſubditi
 eſſe uoluerūt, neq; prophetas audire, prænuncian-
 tes a deſſe pro foribus hanc calamitatē, ni ab im-
 pietate deſiſterent. Omnium autē horum malo-
 rum initium fuit illa ſeditio, per quā à Roboamo
 defecerunt, ſeruo ipſius in locum eius rege conſti-
 tuto, qui contēptis diuinis legibus, & populo per
 ſuum exemplum ad eādē iniquitatem pertra-
 cto, indignationem cæleſtis numinis eis concilia-
 uit, & ipſe quoq; meritas pœnas nō effugit. Por-
 rō Aſſyriorum rex cum armis totā Syriam &
 Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyrio-
 rum annalibus ſcriptum inuenitur: bellauit enim
 contra Tyrum regnante ibi Elulao, atteſtante
 etiā Menandro, qui in ſuis chronicis, ex Ty-
 riorum annalibus in græcam linguam trāſlatū
 ſic ſcribit: Is deinde qui Elulæus nominabatur,
 regnauit annos trigintaſex: hic deficientes Git-
 tæos cum claſſe eò proſectus ſub imperium ſuum
 retraxit: cōtra quos miſſo exercitu Aſſyriorum
 rex Phœnicen totā inuaſit: facta deinde pace, cū
 copijs domum reuerſus eſt: paulò poſt Sidon, Ar-
 ce, Palatyrus cū multis alijs oppidis à Tyrijs ad
 Aſſyriorum regē defecerunt: & cū ſoli Tyrijs
 facere eius imperia detractarent, reuerſus eſt
 contra eos cum ſexaginta nauibus, quas Phœ-
 nices inſtruxerunt, impoſitis etiā octingentis
 remigibus

remigibus. Quibus occurrentes Tyrj cū duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerūt, quo facinore nō mediocre rei naualis gloriā sibi comparauerunt. Reuertens autem rex Assyrius, custodes ad fluiū & aqueductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberēt: quod cum per cōtinuos quinq; annos fieret, coacti sunt effosis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmansare Assyrio scripta inueniuntur. Cæterū noui Samariæ coloni Chuthæi (sic enim tum appellabantur, q̄ à Persidis regione Chutha, & flumine Chutho essent iraducti) cum quinq; gentium essent, totidem deos patrios secū attulerūt, quos ritu suo colentes Deū maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta est enim sans pestilentia, à qua cum popularentur, nullam inuenientes opem, oraculo admoniti sunt, ut Deū maximū colerent, nam hoc illis præsentem salutem allaturū esse. Missis igitur ad regem Assyrium legatis, petierūt ut sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret, quo facto legē & Dei colendi rationem ab eis edocti diligenter eum cœperunt colere, moxq; cessauit pestilentia: permanentq; nunc quoque in ea religione, Chuthæi uocati Hebrais, Grecis uerò Samaritæ, qui pro præsentis semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudeos uiderint, cognatos se eorum appellant, utpote à

Iosep

*Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illis
cōiunctos: quādo uerò in rebus aduersis eos aspi-
ciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quic-
quam deberi beneuolentia, cū ipsi ex longe re-
motis gentibus ad ea loca uenerint: de quo alias
dicetur opportunius.*

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IVD-
AICARVM LIBER
DECIMVS.

Senacheribi Assyriorū regis expeditio Hieroso-
lymitena, & Ezechiæ regis oppugnatio. C A P. I.

2. Reg. 18.

N E C I A E duarum tribuū re-
gis anno quartodecimo Sena-
cheribus Assyriorū rex cū in-
structissimo exercitu eū aggres-
sus est, omnesq; urbes ui cepit,
quotquot sunt in Iudæ tribu & Beniaminica.
Iamq; ducturus erat Hierosolyma, cū ad illū
uenit legatio, imperata facturū, & tributa so-
laturū promittēs. Senacheribus uerò auditis le-
gatis decreuit omisso bello postulata regis ad-
mittere, & pollicitus est, si argenti talenta trecē-
ta, auri triginta accepisset, pacatum se abiturū,
iureiurādo interposito, qd ab omni iniuria tēpe-
raturus esset. His persuasus Ezechias exhaustis
thesauris mittit eā pecuniā, ratus hoste remoto
posthac sine periculo se regnaturum. Accepit
Assyr

Assyrius pecuniã, sed pacta non præstitit: nam profectus ipse cum copijs contra Aegyptijs & Aethiopes, Rapsacem ducem cum duobus alijs ad continuandũ Hierosolymitanũ bellũ reliquit: collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. Vt uerò admoto mœnibus exercitu castrametati sunt: per nuntium postulauerunt, ut Ezechas ad se prodiret in colloquium. Ille quòd sibi metueret prodire nolens, tres intimos amicos misit, Eliacimum procuratorẽ, & Somnaũ, & Ioachum à cõmentarijs. Hi cum prodissent, ante duces constiterũt. quos intuitus Rapsaces iussit regi suo referre hæc: quòd magnus rex Senacheribus scire uult, quo fretus dominũ suũ refugiat, & obedire nolẽs exercitũ in urbẽ non recipiat: an fortè Aegyptijs, sperãs ab illis posse exercitum regiũ deleri: id quidem si speret, dubio procul eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua nõ solũ non sustinetur, sed lapsus etiã manũ transfigitur. Scire autem eum oportere, quòd non sine Dei uoluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israëlis uictoriã dedit, ita nunc quoq; Ezechiã cũ suis subditis Assyriorũ armis uelit succumbere. Hæc Rhapsace Hebraicè dicente, cuius lingue peritus erat, Eliacimus timẽs ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum ut loqueretur Syriace. Ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiã uoce Hebraice respõdit:

debere eos audire mandata regis, & quod in re ipsorum sit, deditioem facere. Satis, inquit, scio quod uos & uester rex populū uana spe seducentes, ut resistit suadetis. quod si quid audetis, & putatis uos posse exercitum nostrū à mœnibus repellere, promptus sum uos duobus equorum millibus instruere: uos datis totidem sessoribus uires uestras ostendite: sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini dedere uos ualidioribus, qui uos possunt uel inuitos ui capere? maxime cum spontanea deditio tua sit: contra cum fit à coactis, periculo calamitatis non careat.

4. Reg. 19 Hæc cum audissent ex duce iam legati quā populus, ad regem etiam perlata sunt. Ille percussus habitum regalem exiit, & saccum indutus humili specie, ut mos est patrius, in faciem proci dens Deo supplicat, ut cum alia spes nulla adsit, opem & salutem afferat. Missis etiam ad Esaiam peophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit ut pro cōmuni salute precibus Deum sollicitet ac sacrificijs, ut frangens nimias spes hostium, misceatur sui populi. Paruit propheta, & monitus oraculo iussit regē atq; amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio uictum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos: Deū enim ei moliri perniciem. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Aegyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Fortè autem acciderat

derat ut eodem tempore uenirent ab eo litteræ ad
 Ezeciam, in quibus stultum eum dicebat, quòd
 putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam
 multas gentes perdomuerit: minabaturq; inter-
 necionem omnibus, nisi sponte patefactis portis
 exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has le-
 etas contempsit propter fiduciam quam in Deo
 collocauerat, & epistolam complicatam in tem-
 plo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus
 quibus urbis salus Deo commendata est, Esaias
 exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate op-
 pugnationem metuendam ab Assyrio. Instare
 enim feliciora tempora, quibus securi possint
 agros suos in pace colere, & possessionum suarum
 curam habere timentes neminem. Procedente au-
 tem tempore Assyriorum rex frustrari suos cona-
 tus uidens infectis rebus rediit ex causa tali.
 Multum temporis contriuit in apparanda op-
 pugnacione Pelusij: iamq; aggerem penè mœni-
 bus æquauerat, & uidebatur assultum prope-
 diem factururus, cum audiuit aduentare Tharsi-
 cem regem Æthiopum, Ægyptijs laturum
 suppetias, & per desertum copias ducere, ut im-
 prouisus adoriatur Assyrios. Territus igitur
 hoc rumore Senacheribus properè inde cum suis
 abiit. Herodotus autem hunc contra Vulcani sa-
 cerdotem bellum gessisse dicit, nimirum quòd idem
 & rex esset & sacerdos. Oppugnans, inquit,
 Pelusium, hac de causa obsidionem soluit.

II. Rex Aegyptius imploravit opem sui numinis, quod exoratum magnam Arabi incommodum attulit: nam & in hoc errat quod pro Assyrio scribit Arabem. Una, inquit, nocte murium vis tanta extiit, ut hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est ut exarmatus rex à Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerum scriptor Senacheribi regis meminit: & quod apud Assyrios regnaverit, totamq; Asiam atq; Aegyptum bello infestaverit, his verbis narrat.

Quod Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & quod rex eorum domum reuersus filiorum insidiis perit. CAP. II.

Senacheribus autem ab Aegyptiaco bello reuertens offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste divinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam urbem oppugnare coeperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus milium: qua clade territus, & de reliquis copiis sollicitus, maximis itineribus in regnum suum contendit, ad regiam qua Ninus dicitur. Vbi paulo post per insidias seniorum è filiis suis, Adramelechi & Sennari, vitam amisit, occisus in ipso templo Arasci, quem principum cultu dignabatur: quibus ob parricidium à popularibus pulsus, & in Armeniam fugientibus, Assarachoddas minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis

eionis exitus.

Ezecias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu uixisset in pace, decedens Manassæ filio regnum reliquit. CAP. III.

EZecias autem præter omnem opinionem liberatus periculo, uota pro incolumitate Deo persoluit, quando quidem manifestum erat huius solius ope hostem partim peste deletum, partim metu similis exitu ab oppugnatione urbis absterritum. Dumq; totus circa Dei cultum occupatur, paulò post in grauem morbum incidit, ita ut à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquã melius sperantibus: nec tam uita periculum angebat regem, quàm quòd sine liberis decedente generis successio in eo deficere uidebatur, & regnũ sine legitimo herede futurum. Hoc igitur mœrore potissimũ cõfectus, supplex cum lacrymis Deum rogauit, ut tantisper differretur uita terminus, donec procrearet sobolem, nèue nondum factus pater eximeretur numero uiuentium. Misericors autem Deus, idq; eò libentius quòd nõ sibi doleret regni uoluptates adimi, sed successorem tantum germani principatus quæreret, misso ad eum propheta Esaias, iussit nuntiari quòd post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quindecim, nonnisi relicto herede filio decederet. Hæc cum propheta ita ut iussus erat ad regem perferret ob magnitudinem morbi & inopinatum nuntium

dubitans, prodigiosum aliquod signū ab *Esaia* postulat, ut cerio posset credere, missum illum ad se à Deo nuncium: quæ enim supra spem & rationem esse uidentur, eorum solet hoc pacto confirmari ueritas. Et rogante propheta quod nam signum exhiberi sibi postulet, uoluit ut quando umbra in suo solarario iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reuerteret eam faceret. Et cū Deus hoc dedisset propheta precibus, uiso ita ut uoluit tam insigni prodigio, cōfestim recepta sanitate ad templum ascendit, & adorato Deo uota persoluit. Circa eadem ferme tempora imperiū *Assyriorum* per *Medos* dissolui contigit, de quo dicemus alibi. *Babyloniorū* autem rex *Baladas* missis ad *Ezeciam* legatis cū muneribus, inuitauit eum ad societatem & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiā ostendit, & apparatus armorum, & quicquid preciosum auro constabat ac gemmis, atq; ita cum donis remisit ad *Baladam*. Aditus deinde ab *Esaia*, rogatusq; quinam essent qui uenerant: ait è *Babylone* missos à rege uenisse, ostendisseq; se illis omnia, ut uisis diuitijs colligentes ex his ipsius potentiam, regi suo renunciare possent certius: tū propheta respondens, Scito, inquit, qd hæc diuitia paulo post transferentur in *Babyloniā*, & posteri in uiriluate amissa eunuchi seruient regi *Babylonio*. hæc enim prædicit dominus. *Ezecias* cō-

ristas

tristatus hac predictione, ait se quidē malle gē-
 tem suā in eā calamitatē nō incidere, sed quādo
 aliter uisum sit Deo, precari ut saltē ipse possit
 in pace quod reliquū uitae exigere. Huius quoq;
 Balada Babyloniorum regis Berosus meminit.
 Ceterum propheta hic cū esset diuinus, & usq;
 ad miraculum ueridicus, certus se nihil à ue-
 ro alienum dixisse, omnia sua uaticinia scripto
 tradita reliquit posteris, ut ex euentu certitu-
 do eorum posset intelligi: nec hic solus id fecit:
 sed alij praterea duodecim: & quicquid uel
 mali uel boni nobis euenit, totū illorum respōdes
 oraculis: sed hos alias singillatim percēsbimus.
 Ezecias porrò cū quantū iam diximus superui- I I I I.
 xisset in pace, obiit post annum uitae quartū &
 quinquagesimū, regni uerò nonū & uigesimum.
 Manasses à Chaldæorum ac Babyloniorum rege
 captus post aliquantum temporis ab eo rursus
 in regnum suum restituitur. CAP. I I I I.

Huius successor Manasses filius, ex matre 4. Reg. 26.
 Achiba Hierosolymitana ciue natus,
 omisissis paternis studijs eōtrariū uitae institutum
 tenuit, nullam impietatem pratermittēs, sed per
 omnia iniquitates Israhelitarum imitans, quos
 Deus propter peccata perdidit. ausus est etiam
 scelestus templū, Dei profanare, atq; adeo totā
 urbem & reliquā ditionem quā latè paruit.
 Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quot-
 quot erant in Hebraeis iustos grassabatur cedi-
 bus,

bus, ne à prophetis quidem cruentas manus ab-
 stinens: nam & ex horum numero per singu-
 las dies aliquem afficiebat supplicio, ut Hiero-
 solyma inundarentur sanguinibus. His tam ne-
 farijs facinoribus concitatus Deus ad iracun-
 diam, mittebat unum post alium prophetam
 ad regem simul atque populum, per quos eas-
 dem illis comminabatur calamitates, quas pro-
 pter contemptum religionis fratres ipsorum
 Israëlita aliquando ante perpeffi fuerant. At
 illi nolentes fidem habere illorum sermonibus,
 per quos moniti si paruissent imminetia mala
 vitare poterant, re tandem ueritatem eorum
 experti sunt. Cum enim in eisdem perseue-
 rarent moribus, hostem illis Deus immisit re-
 gem Chaldaorum & Babylonie: is misso in
 Iudeam exercitu, regionem totam depopulatus,
 Manassem quoq; dolo interceptum & abdu-
 ctum, perpetuò pœnae habuit obnoxium. Tum
 demum miser malo suo doctus admissam culpã
 agnouit, & ut hostem humanum ac clementem
 experiretur, à Deo precibus petijt. Nec Deus se
 præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiijt
 supplicem: quem post aliquantum temporis spa-
 tium Babylonius domum remissum in pristinum
 principatum restituit. Ceterum clemetia uicto-
 ris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit ope-
 ram si posset abolere priorum peccatorum
etiam memoriam, mutatis moribus totus

conuersus ad religionis studia. Nam & urbem
 lustrauit, & templum consecrauit denuo, & in
 reliquū totus fuit in eo ut gratitudinē Deo pos-
 set approbare, & quoad uiueret eius retinere be-
 neuolentiā. Idē facere populū quoq; docuit, me-
 mor in quale incidisset infortuniū ob perperam
 administratā rēpub. Adornato etiā altari, ex
 prescripto Moysis solēnes obtulit super eo ui-
 ctimas. Restituitis in ueterē statū religionis riti-
 bus, ad muniēda Hierosolyma curā trāstulit, ita
 ut reparatis antiquis mœnibus, noua illis cir-
 cūdaret, & turres excitaret altissimas, subur-
 banasq; arces cū alijs necessarijs tum in primis
 cōmeatibus muniret. Adeoq; in melius muta-
 tus est, ut ex quo Deū colere cœpit, toto uitæ tē-
 pore predicatus sit beatissimus. Cumq; uixisset
 annos LXVII. in uinis esse desijt, exactis in re-
 gno annis quinq; & quinquaginta. Sepultus est
 in hortis proprijs: regnum excepit Amos filius,
 natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate op-
 pido. Hic imitatus iuuenilia sui patris opera, et
 à similibus nō abstinēs facinoribus, maturē de-
 dit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus
 uix dum exacto anno uitæ quarto et uigesimo,
 regni uero secundo. In eius interfectores ani-
 maduertit populus, ipsum in paternum monu-
 mentum intulit, & regnum eius filio Iosie no-
 minato tradidit, octo tum annorum puero.

De Iosia rege,

CAP. V.

ELIUS

4. Reg. 22.

Huius mater fuit ex oppido Bosceha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutē natus, Davide rege exēplari & regula totius vitæ sibi propositio: quam primū enim duodecimū annū ætatis attingit, egregiū edidit pietatis ac iustitiæ specimē. Auctor enim fuit populo, ut abiectis erroribus, & relicta de falso creditis dijs persuasionē, conferrēt se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorū suorū institutis, quicquid peccatum esset corripere, tam prudenter adhibitis remedijs, quā si esset ætate maturissimā; quæ uerò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autē faciebat rū per innatā sapiētiam, tum etiā seniorū monitis & cōsilijs. Sequēdo enim legū ductū in ordināda repub. & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot reges seipsos perdiderāt. Itaq; obeūdo tam urbē quā regionē totā, lucos externis dijs dedicatos excidebat, & aras eorū diruebat, & donaria quæ eis à maioribus cōsecrata fuerāt, per ludibriū detrahebat: atq; ita populū à uana opinatiōe ad uerū Dei cultū conuertit: & consueta holocausta cæteraq; sacrificia super altare obtulit. Cōstituit etiā certos magistratus, & morū cēsores, qui priuata quoq; negotia sic disponerēt, ut in omnibus nō minorē iustitiæ quā uita ipsius rationem haberent. Dimissis deinde per totā suam ditionē nuntijs, iussit ut quicunq;

uellent

uellent cōferrent aurū & argentū in reparatio-
 nem templi, idq; suo quisq; arbitrato, ut nemo
 grauaretur: & allatis pecunijs curā sumptuum
 in templū factū relictū prestandū cōmisit Amasi
 prefecto urbis, & Saphani scriba, & Ioathæ
 cōmentariensi, & pontifici Eliacia: qui omiſſis
 moris & dilationibus, adhibitis architectis, &
 ſuppeditatis omnibus rebus ad reparationē ne-
 ceſſarijs, incūbebant operi: a q; ita inſtauratū eſt
 templū, & ipſum regie pietatis argumentū fu-
 turum. Anno deinde regni ſui X V I I I. iuſſit
 Eliaciam pontificē pecunia qua inſtaurationi
 ſuperſuit in maſſas cōflata crateras inde & li-
 batoria phialasq; ad miniſteria tēpli cōficere:
 præterea quicquid auri argentiue in theſauris
 eſſet, id quoq; prolatū in eoſdem uſus cōuertere:
 pōtifex autē dum promittit aurum, fortē incidit
 in ſacros libros Moysi in templo reſpoſitos: eos
 prolatoſ dedit ſcriba Saphani: qui cū eos per-
 legiſſet, regē adiit, & qua imperaſſet omnia fa-
 cta indicauit: præterea libros recens inuentos ei
 legit. Qua lectione audita rex ſcidiſt ſibi veſtē,
 & conuocatis intimis aliquot amicis, ipſoq;
 ſcriba, & Eliacia pontifice, miſit eos ad pro-
 phetiſſam Oldam, uxore Sallumi, uiri clari ac
 nobilis, ut perſuaderēt ei Deū placare, & pro-
 pitium genti ſuæ reddere: timendum enim eſſe ne
 propter neglectas à maioribus leges Moysi
 graues caſus immineant, neue eiecti patrio ſo-
 lo in

lo in externis regionibus destituti omnibus commodis miserè uitā finiant. Auditis regijs mandatis prophetissa iubet ei renūtiari, quòd Deus semel cōtra eos sententiā tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit, ut populus eijciatur proprijs sedibus, et omnibus presentibus cōmodis propter non seruatas leges mulctetur: quandoquidem concessio ad resipiscendum tanto temporis spatio, ne prophetarū quidem hortationibus ad saniorē mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentiū: & ideo decretum id mutari non posse, ut ipso euentu discant esse Deū, & in prophetarū eius prædictionibus nihil inesse mendaciū, quibus certā suam uoluntatem hominibus indicare solet: attamen propter bonitatem regis dilaturū Deum aliquantisper imminentem calamitatē: sed ab eius obitu præfinita iam antè mala in populū missurū. Hoc mulieris uaticinium regi renūtiat qui ad eam missi fuerant. Ille circū omnia oppida missis nuntijs, iussit Hierosolyma cōuenire sacerdotes ac leuitas, & omnes omnis ætatis homines: & cum cōgregati essent omnes, primū eis sacros libros legit: deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit uniuersos ad cultum diuini numinis, & seruādas leges Mosaiacas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. moxq; sacra facientes & mactātes uictimas Deum precabantur ut propitius adesse dignare

4. Reg. 23.

dignaretur. Postremò iussit pontificē, si quod
 uas in templo superesset à maioribus dicatum
 idolorum externorum usui, ut inde eijceretur: &
 cum non pauca essent collecta, omnibus incēsis
 cinerem eorum disperfit: deniq; sacerdotes ido-
 lorum à genere Aaronis alienos interfecit. His
 apud Hierosolyma per actis exiuit peregrè, &
 quicquid per totam regionem in honorem exter-
 norum numinum à Hieroboamo dedicatum in-
 uenit, deleuit funditus, & ossa pseudoprophe-
 tarum super altare, quod primus Hieroboamus
 exstruxerat, combussit, sicut superius diximus,
 iam tū cū super eo Hieroboamus sacra faceret,
 interuenisse prophetam, & in presentia totius
 populi prænūtiasse, quòd unus ex Davidis pro-
 genie, nomine Iosias, hoc esset facturus: cuius
 prædictionis euentus post annos trecentos sexa-
 ginta annum secutus est. Post hæc inuisit & alios
 Israëlitas, qui captiuitatē & seruitutē Assy-
 riorū euitauerant, cisq; persuasit, ut omiſſis im-
 pijs actionibus, & religionibus externis, Deum
 maximum ritu patrio colerent eiq; soli adhere-
 rent. Nec hoc contentus oppidatim ac uicatim
 per domos scrutatus est, ne quid suspectum intus
 delitesceret: quadrigas etiā solis, quas superiores
 reges in uestibulo templi consecrauerant, & si
 quid aliud diuinis honoribus uulgus imperitus
 dignabatur, de medio sustulit. Caterùm lustrata
 ad hunc modum regione uniuersa, populū Hie-
 rosolyma

rosolyma cōuocauit ad celebrandum festū azymorum, quod dicitur Pascha, deditq; populo ad epulum de suo triginta hædorum & agnorum millia, & boum tria millia. Principes quoq; sacerdotum contulerunt sacerdotibus ad idem festum agnorum duo millia, & sexcentos: & similiter leuitis eorum primarij dederunt agnorū quinq; millia, boues quingentos: cumq; tāta esset uictimarū copia, immolabatur omnes iuxta leges Moysis, sacerdotibus ei cura prepositis, et exēplo suo reliquo populo præcuntibus. Et quod à Samuelis propheta tēporibus in eam usq; diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia iuxta præscripta legū & antiquas consuetudines peragebant. Post hæc Iosias cum pace, diuinijs & gloria florisset, uite finem habuit huiusmodi.

Nechabo rege Aegypti contra Babylonis per Iudæam exercitum ducere uolente, Iosias uetare conatus prælio uictus, occiditur. CAP. VI.

NEchaos Aegypti rex magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit contra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, uolens sibi Asia regnum querere. Cumq; processisset usq; Menden oppidū ditionis Iosia, opposuit se ei, uetans per sui iuris regionē iter cōtra Medos facere: tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare: nō esse sibi imponendam

nendam necessitatem præter propositum cū ob-
stante dimicandi. Iosias autem uerbis Aegyptij
nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea senten-
tia, ut per suam ditionē uolenti ducere transitū
pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam ur-
gente hominem, ut occasione aduersus eum in-
ueniret. Dum enim acie instruens curru ab uno
cornu ad alterum uehitur, Aegyptius quidam
sagitta icto belladi studiū exemit. saucius enim,
& cruciatū non ferens, iussu exercitu deflectere,
Hierosolyma reuertitur: ubi ex eo uulnere est
mortuus. Sepultus est magnifico funere in monu-
mentis paternis, cū uixisset annos triginta no-
uem, regnasset triginta annum. Luxit eum popu-
lus multis diebus lamentis, & tristitia mortem
eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei
scripsit lugubri carmine, quod nūc quoq; exsta-
re uidemus: hic propheta & instantem urbi ca-
ptiuitatē Babiloniā, & nostri etiam seculi cla-
des prædictas mādauit literis. Nec solus ille hæc
uaticinatus est multitudini, sed & propheta
Ezechiel, qui primus duos libros hoc argumēto
scriptos reliquit: erant autē hi duo sacerdotalis
generis: quorum Hieremias uixit Hierosolymis,
ab anno decimo tertio regni Iosia usq; dū tem-
plum unā cū urbe est dirutū: cuius suo loco men-
tionem faciemus. Porrò mortuo quemadmodum
diximus Iosia, regnum suscepit filius eius Ioa-
zias, anno ætatis uigesimalotertio, regiam habens

T Hierosoly

*Hierosolymis. Hic matre natus Ametha' a, im-
 VII. pijs & impuris fuit moribus. Hunc Aegy-
 ptiorum rex à bello reuertens accersitum ad se
 in urbem Syria Samathã uinxit, & fratri eius
 seniori, eodem patre nato, El:acimo nomine re-
 gnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito:
 regioni uerò eius centum argenti talentorum tri-
 butum imposuit, & unius talenti auri. atq; ita
 Ioacimo tributario facto, Ioazum secũ in Ae-
 gyptum abduxit, ubi mortuus est cum regnasset
 menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi
 uocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma:
 hic quoq; malitioso fuit ingenio, nec erga Deũ
 pius, nec mitis erga homines.*

Nabuchodonosorus inuadens Syriam Ioacimum
 ad amicitiam & societate suam pertraxit. C. VII.

ANno autem quarto ex quo is regnare in-
 cepit, quidam Nabuchodonosorus apud
 Babylonem regno potitus, cum instructissimo
 exercitu Carchabesam ad Euphrate sitam pe-
 rijt, bellũ inferens Aegyptio Necho, qui tum
 toti Syriae dominabatur. At ille cognito Baby-
 lonij conatu, nõ contempsit hostem, sed cum ua-
 lidis & numerosis copijs ad Euphrate ei se op-
 posuit, & collatis signis cũ eo cõgressus amissis
 multis millibus coactus est cedere: Babylonius
 autem superato Euphrate, totam Syriam Pe-
 lusium usq; subegit. Iudea sola excepta. Quarto
 deinde regni, Nabuchodonosori anno, Ioacimi
 uerò

uerò o Etauo, Babylonij Iudais bellum inferunt
magnis uiribus, dira minantes ni tributa pen-
dant quemadmodi reliqui Syrie habitatores. 1. Reg. 24

At ille timore suadete pacē mercatus pecunijs,
integrali triennio imperata tributa persoluit.

Inductus deinde ad uanas spes rumoribus ex- V I I I.

peditionis Aegyptiorū contra Babylonios, &
negatio tributo, expectatione sua frustratus est:

nam Aegyptij bellum instaurare nō ausi sunt,
id quod propheta Hieremias quotidianis mo-

nitibus predicere nō destitit, frustra eos spem in
Aegyptiorum presidio ponere. Imminere enim

urbi certā subuersionē à Babylonijs, & Ioaci-
mo regi captiuitatē. Sed hæc uaticinia q̄ nemo

eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam
uulgus quàm proceres contēptim hæc audiebāt,

& irati male ominanti, prophetam apud regē
accusabant, deposcentes eū ad suppliciū. Dela-

ta demū re ad regium senatū, maxima pars ut
improvida calculis suis eū damnauit: pauci ue-

rò quidam sapientiores è regia prophetā dimi-
serunt, autoresq; fuerunt etiam alijs, ne in eum

sequere pergerēt. Adducebātq; rationē, nō hunc
solum mala urbi predicere, sed & Michæam

antè talia prædixisse, & multos alios, quorum
nemo à sui tēporis regibus aliquid esset passus,

sed omnes ut Dei uates habiti sint in pretios:
atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sententiū,

effecerūt ut renocatis suffragijs propheta exi-

meretur supplicio: qui conscriptis omnibus suis prophetis, ieiunanti populo & in templū cōgregato, nono mēse quinti anni regni Ioacimi legit eum librū, continētē quid tēplo & urbi eiusq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt simulq; iubēt tam ipsum quā eius scribam Baruchum ē medio secedere, ut omnes lateat ubi sint: librū uerò ad regē pertrulerunt, qui presentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere: quo lecto iratus conscidit eum, & inictum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium: sed illi iam se ire eius subdixerāt.

Nabuchodonosorus Ioacimū rursus Aegyptiorum rebus studentem interfecit, & Ioacimum eius filium pro eo regem constituit. CAP. VIII.

Non multo post uenientē cum exercitu Babylonium regem excipit in urbe, territus propheta predictionibus: quòd enim ab eo sibi non timeret, neq; exclusit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidem, sed florem iuuentutis Hierosolymitana unā cū ipso rege interfecit. quem etiam insepultū extra mœnia iussit proyici: & pro eo Ioacimū filiū regem urbis & regionis constituit: eorū uerò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatē abduxit Babylonē tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Ezechiel. Hic finis fuit Ioacimi regis, qui uixit annos triginta sex, regnauit undecim.

Successor

Successor autem eius Ioachimus, natus matre Hierosolymitana nomine Noſta, regnavit menses tres, dies decem.

Babylonius mutata sententia Ioachimum obsidet, deditumq; ultro captivum Babiloniā abducit. C. I X.

Babylonium autem regē statim dedisse regnum Ioachimo pœnituit. *Verbatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regionē ad defectionē perpelleret. Misso igitur exercitu Hierosolymis eum obsedit, qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantem propter se urbem despiciere, sed matrem & cognatos missis à rege ducibus tradidit obsides, iſto in hoc cum eis fœdere, quòd nec urbi mali aliquid inferrent, nec civibus. Sed tum quoq; ne per integrum quidem annum fides servata est, Babilonio rege violante eam, & mandante per literas suis ducibus, ut omnem iuventutē captivam ex urbe abducerent, & quicquid inſſi: artificum, & vinctos ad se adducerent: fueruntq; hi omnes decem millia numero, & octingenti triginta duo, & in his Ioachimus cum amicis ac matre, qui à rege in custodia sunt habiti.*

Sedecias Hierosolymorum rex à Babilonio constituitur.

C A P. X.

Pro Ioachimo autem Sedeciam eius patrū regem constituit, iureiurando adstrictum quòd nihil in ea regione esset novaturus, nec inaturus Aegyptios. Is erat annorū viginti &

unius cum principatū acciperet, natus eadē matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligēs, ut qui equales quoq; circa se haberet impios: quin & totus populus in eādē solutus est licentiā. Quamobrē saepenumero Hieremias propheta illum adiit, obtestans ut omiſſis impietatibus iustitiæ curā gereret: neue aut ducibus mentem adhiberet, quod essent mali pleriq; aut falsis prophetis crederet, eū decipientibus, & pollicentibus nō oppugnaturū amplius urbem Babylonium, uincēdumq; bello petitū ab Aegyptijs: hæc enim non uerò dici, nec euentura esse unquā. Sedecias uerò rancisper dum audiebat prophetam, agnoscebat eū uera dicere, & in rem suam esse, si illi fidem adhibeat: sed per amicos rursum deprauabatur, & abducebatur à propheta consilijs in diuersum quocūq; uellent. Sed & apud Babylonem Ezechiel eodem tēpore uastationem templi prædicebat, eamq; prædictionē etiam Hierosolyma transmisiſit: quibus uaticinijs Sedecias hæc potissimum de causa noluit credere. In cæteris enim omnibus inter se concinebant, quod & urbs ui capietur, & Sedecias ipse captiuus abduccetur: in hoc uero discrepare uidebatur Iezeciel, quod negaret Sedeciam uisurum Babylonē, cum Hieremias asseneraret omnino futurum ut captiuum eum Babylonius rex secū abduceret. Quare cum hic diuersa dicere eos uideret, ne illa quidem uera putabat, in quibus consentiret: etiam si

euentus

euentus omnia uera fuisse cōprobauit, sicut aliàs
 opportunius dicitur. Igitur cū per octo annos
 socius Babyloniorum fuisset, uiolato sc̄edere ad
 Aegyptios defecit, sperans si cum illis uires con-
 iungeret, Babylonium necessariò succūbere. Quo
 cognito Babylonius exercitum contra eum du-
 xit: uastataq; regione, & occupatis arcibus ad
 ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Aegy-
 ptius autem audito in quibus angustijs esset Se-
 decias socius, assumpto ualido exercitu Iudæam
 petijt, uolens obsidionē soluere. At Babylonius
 intermissa obsidione, obuiam illi profectus, uno
 praelio uictum tota Syria expulit. Mox uerò ut
 obsidio soluta est, pseudoprophetae Sedeciam de-
 ceperunt, uanū iactantes quòd à Babylonijs regi
 eiusq; subditis instaret belli periculum, quòd ue-
 ransferendi essent è suis sedibus in Babyloniam:
 immo etiam captiuos reddituros esse cum omni-
 bus uasis quibus rex templum spoliauerat. At
 Hieremias adito rege omnia uera & his con-
 traria prænuntiat, dicens eos regem decipere,
 nihilq; commodi sperandum ab Aegyptijs: sed
 uictis illis Babylonium copias ad Hierosolyma
 reducturum, & quotquot oppugnationi ac fa-
 mi supersuerint, captiuos abducturum: dire-
 ptisq; omnium facultatibus, & exhaustis tem-
 pli diuitijs, in urbem simul & templum ferro ac
 flammis seuiturum, nullo sacri aut profani dis-
 crimine. Et seruiemus, inquit, ei posterisq; eius

per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medos eripient, extincto Babyloniorum imperio: quorum ope dimissi, & huc reuersi templum edificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicēs Hieremias plerisq; persuadebat: principes uerò & impij uelut furiosum contēbant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solū Anathoth reuifere, quod à Hierosolymis XX. stadijs est distitū, quidā è magistratibus in itinere fortè obuius cōprehensum detinuit, calūnians quòd ad Babylonios uellet trāsfigere. Prophetæ cōtrā negauit eum uerū crimen afferre, sed ire se in patriam. At ille nihil eius uerbis motus, duxit eū ad magistratus in iudiciū, à quibus diu tortus & excruciatu seruabatur ad supplicium, & aliquanto tēpore coactus est uiuere in his afflictionibus. Anno autē nono regni Sedecie, decima die mēsis decimi, Babylonius rex iterū exercitum admonuit Hierosolymis, & continuata per XV III. menses obsidione, modis omnibus expugnare urbē conatus est. Præter externam autem oppugnationē duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia uehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō quiescebat, sed clamabat ad multitudinē, apertis portis recipiendū Babylonium: nam hoc factō seruādos esse unā cū totis familijs, alioquin sine remedio perituros: addebat, manētib; in urbe hostili ferro aut fame pereundū: qui uerò

ad host

ad hostē perfugerint, mortē euasuros. At principes ne malis quidē pressi audire uolebant, sed irati ad regem omnia deferebant, incusabantq; prophetā ut furcīem, & frangentē sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinem & alacritatem eneruantem: illos enim paratos pugnare pro patria, hunc uerò minari tristia, & dicere expugnatam urbem omnino subuertendam esse. Rex uerò suo pte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret uoluntati eorū resistens, permisit eis ut de propheta quicquid liberet facerent: quo impetrato cōstitim carcerem petentes, exemptū inde in quendam cœnosum puteū per funem demiserūt, ut ibi profocatus moreretur: ille uerò usq; collummersus ibi manebat. Interim quidam è seruis regis charioribus genere Aethiops, renūciat domino quid propheta acciderit, dicens non rectē principes statuisse & amicos, quòd uatem in cœnū demerserint, & grauiorē quàm qua in uinculis erat expectāda, mortem homini excogitauerint. His auditis rex poenitentia prioris consilij, quòd principibus prophetā in potestātē tradiderat, iubet Aethiopē triginta socios è suo famulatio sibi assumere, funesq; capere & quicquid ad uiri incolumitatem opus sit, & quantū potest propere è puteo Hieremiam extrahere. Tū Aethiops assumptis, quē admodū iussus erat, socijs, extractū è cœno per-

T s misis

misit abire liberum. Accitus deinde clam ad re-
 gem, interrogatus est ecquod posset diuinitus af-
 ferre ad rem presentem remedium. Ille habere se
 ait, sed neminem crediturum sibi, aut praeceptis
 suis obtemperaturum. Sed omnes, inquit, amici tui
 quasi maleficum cupiunt me perdere: & ubi nunc
 sunt impostores illi qui negabant Babylonium
 amplius rediturum? Quamobrem uereor apud te
 ueritatē promere, ne forte in uitā meam seruias.
 Sed cum rex iureiurando confirmasset, nec se il-
 lum interfectorum, nec amicos id facere passu-
 rum, fretus accepta fide, consuluit ut urbem Ba-
 bylonijs dederet: ita enim se internuntio iubere
 Deum, si modò uelit incolumis esse, & imminens
 periculum euadere, & cauere ne urbs solo aequetur,
 templumq; tradatur incendio. Ni faciat,
 ipsum fore omnium malorum causam tam sibi ac
 suae familiae, quam uniuerso populo. Tum rex, se
 quidem cupere facere quae uates in rem communem
 consuleret: sed timere amicos, qui iam ad Baby-
 lonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud
 regem traderetur supplicio. At propheta adde-
 bat illi animum, uanum eum timorem esse dicti-
 tans: nihil enim mali passurum, si ciuitatē dede-
 ret, ac ne uxores quidem eius & liberos: mansu-
 rum etiam templum incolume. Hac locutum Hie-
 remiam rex dimisit, iussum nemini ciuium com-
 municatum inter ipsos consilium prodere, ac ne
 principibus quidē indicare, si cognito collocutos
 se

se esse, percontarentur cūrnā esset à rege accessit: sed prætexendum quòd uenerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in uinculis: id quod factū est à propheta, uolebāt enim scire quānam de causa accessisset ad Sedeciam.

Captis Hierosolymis Nabuchodonosorus populum traducit in Babyloniam. CAP. XI.

INterea Babylonius pergebat in oppugnādis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus, & erectis turribus, è quibus arcibat propugnatores stātes in mœnibus: multos enim aggeres circumquaq; excitauerat, urbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur urbs, ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus: ac ne machinis quidem hostium territi, alias contrā machinas excogitabant, ut inter se utriq; non uiribus solum certarent, uerumetiam artibus, dum illi his potissimum sperant se urbem posse capere, hi salutem suam in eo putant consistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari: atq; id certamen durauit per menses decem & octo, donec tandem succubere, partim inedia uicti, partim superne è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem urbs undecimo anno regni Sedeciae, quarti mensis die nona: ceperuntq; eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem commiserat, dum ipse apud Reblachas dege

degeret: quòd si quis requirat eorū ducum etiam nomina, sunt hæc: Nergelear, Arcmātus, Emergar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autē capta circa mediam noctē, & ducibus ac reliquis hostibus in tēplum ingressis, Sedecias rex ubi hoc sensit, assumptis uxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces quasdam angustas in desertum: quod cum Babylonij cognouissent transfugarum indicio, sub auroram aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos nō procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici uerò & duces fugæ comites uisis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dissipati sunt quā quemq; tulit spes effugij. Ipse penè desertus cū uxoribus ac liberis & paucis amicis in hostium potestate deuenit, & mox ad regē perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impium & fœdisragū uocare cœpit, promissionum immemorē, quòd regi seruare illam regionē esset pollicitus: exprobrabat etiam ingratiuidinem, quòd cū à se accepisset regnū Ioacimo fratri debitū, accepta potestate abusus esset in auctorē beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui se propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His uerbis cū Sedeciam increpuisset, euestigio insit ipso & alijs captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari: deinde ipsum excecauit, Babylonē secum abducendum. Atq; ita miriusq; prophete predictiones, etiam Hieremia quam

quàm *ezecielis*, quamvis ab illo contēpta, euentu non uana fuisse cōprobatæ sunt: quòd captus abduceatur ad *Babyloniam*, & coràm eū eo loquetur, & oculis suis faciem eius uidebit, *Hieremias* prædixit: quòd uerò cæcatus primo cū *Babylonem* perductus esset uidere eam non potuit, *Ezecielis* fuerat uaticinium. Quæ quidē ignorans sibus satis declarare possunt *Dei* naturā, quàm uaria sit & multimoda, omnia tēpestiuè disponens, & futura præsignificās: sicut humana inscitia & incredulitatis insigne exēplum hic eminet, per quā non licuit eis futurā calamitatē euītare, ut ne cauerent quidem fatum ineluctabile.

Atq; hic fuit *Dauidici* generis regū exitus, quib; unus & uiginti regnauerunt deinceps: idq; tēporis spacium quingētos & quindecim annos continet, & mēses insuper sex cū diebus decē: annumeratis uiginti annis primi regis *Sauli*, qui fuis tribus alterius. Cæterum *Babylonius* post uictoriam *Nabuzardanē* ducem misit *Hierosolymæ* cū mādatis, ut templum spoliatū incenderet, regia quoq; similiter cremata urbem à fundamentis dirueret, populum in *Babyloniā* traduceret. Qui cū eò peruenisset undecimo *Sedecia* regni anno, è tēplo uasa omnia tam aurea quā argentea sustulit, & labrum quoq; illud grande quod *Solomō* dedicauerat: præterea colūnas illas areas cum suis capitulis, & mensas aureas atq; candelabra. His sublatis templum incendit mensis

quintū

quinti die prima, anno regni Sedecia undecimo,
 regni uero Nabuchodonosori XVIII. deinde
 & regiam incendit, & urbem diruit. Incensum
 est autem templum annis ex quo exstructum fue-
 rat elapsis CCCCLXX. mensibus sex, & die-
 bus decem additis: ex actis à transmigratione ex
 Aegypto annis M. LXXI. mensibus sex, diebus
 decem: à diluuiio autem usq; ad templi deuastra-
 tionem intercesserunt anni M. DCCCCL. men-
 ses sex, dies decem: ab Adamo item cōdito usq;
 ad hunc templi casum tria millia annorum ela-
 psa sunt, & insuper DXIII. menses sex, dies
 decem. Tantus censetur annorū numerus, quo tem-
 poris spatio quid & quando gestū sit, suo queq;
 ordine explicauimus. Dirutis Hierosolymis &
 populo migrare iusso, dux regius captiuos fecit
 hos: pontificem Saream, & qui post hunc secun-
 dum inter sacerdotes locum tenebat, Sephemam:
 tres praefectos custodire templi, eunuchū prima-
 rium regis cubicularium, cum septem alijs regijs
 amicis: praeterea scribam regium, & alios prin-
 cipes uiros sexaginta, quos omnes unā cum spo-
 lijs templi perduxit ad regem suum agentē tunc
 Reblathus, quae est Syria ciuitas. Rex uero ponti-
 ficem & principes in ea urbe iussit capite plecti,
 reliquam captiuorū multitudinem & in his Se-
 deciam ipse Babylonē perduxit. Iosadocū etiam
 pontificem uinctū secum duxit, Saream pontificis
 filium, quem modò Reblathus affectum supplicio

dixit

diximus. Nunc quoniam regum genus & eorum
 successionem ordine recensuimus, cōueniens duxi
 etiam pontificum enumerare nomina, qui regum
 tempore per continuas successiones summum
 administrauerunt sacerdotium. Ergo primus
 omnium in templo recens à Solomone exstructo
 pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas suc-
 cessit: post Achimam Azarias, & post hunc
 Ioramus: post Ioramū Isus, & deinceps Axio-
 ramus, Phideas, Sideas, Iulus, Iothamus, Vrias,
 Nerias, Odeas, Saldamus, Elcias, Sareas, Iosa-
 docus qui captiuus Babylonem pertractus est: hi
 omnes quasi per manus traditū sacerdotium filij
 parentum successores acceperunt, cōtinuata ge-
 neris serie. Ceterū rex Babylonem reuersus Se-
 deciam in carcere usq; ad mortem eius detinuit,
 mortuum tamen regia funeris pompa elatum se-
 pelijt: uasa quibus Hierosolymitanum templum
 spoliauerat, suis consecrauit numinibus: populo
 in Babylonia sedes attribuit: pontificem è uinculis
 exemit. Nabuzardanes autē dux qui po- XL
 pulum captiuum abduxerat, trāsugas & pau-
 peres illic reliquit, dace illis præposito nomine
 Godolia, Aicami hominis nobilitis filio, uiro
 equo et bono. His imperauit, ut pro agris quos ad
 culturā acceperant, certum tributum regi pende-
 rent. Propheta quoq; Hieremiæ è carcere exem-
 pto suadet ut iret secum Babylonem: iussum enim
 se à rege, ut ei necessaria omnia præbeat. Quod
 si seq

si sequi nolit, diceret ubinā habitare cuperet, ne
 de hoc regē per literas certiozem possit reddere.
 Prophetā uerò neq; ducem sequi uoluit, neq; aliò
 ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis
 patrie, & eius miseras reliquias colere. At dux
 uoluntate eius cognita, Godolia quem ibi relin-
 quebat cōmendauit hominem, mandans ne quid
 ei deesse pateretur: donatoq; uate magni precij
 muneribus, ipse quoq; domum profectus est. Hie-
 remias autem domicilium elegit apud oppidum
 Masphatam, impetrata prius à Nabuzardane
 gratia ut secum è carcere dimitteretur etiā Ba-
 ruchus Neri filius, insigni familia natus, & in
 patria lingua egregiè doctus: Nabuzardanes
 itaq; his peractis Babylonē reuertitur. Illi autē
 qui obsidionis Hierosolymitanæ tempore diffuge-
 rant, posteaquàm Babylonios recessisse audiue-
 runt, undiq; collecti uenerūt ad Godoliam Mas-
 phatha. Eorum principes erant, Ioannes Carea
 filius, & Iezanias & Sareas, & nonnulli aliij:
 præterq; hos Ismaël quidā ortus regio genere, uir
 alioquin malus & dolosissimus, qui tēpore obsi-
 dionis profugerat ad Bathalem regē Amma-
 nitarū, & apud eū per id tempus moratus fue-
 rat. His igitur ad se uenientibus, Godolias suase
 ut ibi manerent, nihil timētes à Babylonijs: posse
 enim eos impune regionem colere, interposito que
 iureiurādo paratum fore suum auxilium si quis
 molestaretur, consuluit ut unusquisq; habitaret
 in quo

in quo uellet oppido, dicens missurum se unà ali-
 quot è suis, & daturum operam ut diruta in-
 staurentur, & habitètur denuo: illos uerò debe-
 re donec tempestiuum est curare ne frumentū &
 uinum ac oleum desit in futuram hyemem quo
 sustententur: hæc locutus permisit quemq; arbi-
 tratu suo quem liberet locum incolere. Quæ fa-
 ma postquā ad circumuicinas Iudææ gentes per-
 uenit, quòd profugos ad se uenientes Godolias
 magna humanitate exciperet, & agros eis co-
 lendos assignaret, imposito certo tributo quod
 penderetur Babylonio, undiq; concursum est ad
 eum, & coeperunt regionem colere. Ioannes au-
 tem cum alijs principibus uidentes regionē co-
 li, multum amauerunt Godoliam propter boni-
 tatem eius & humanitatem: admonueruntq;
 eum quòd Bathales Ammanitarum rex ideo
 misisset Ismaëlem, ut ipsum clam dolo interfic-
 ret, & principatum inter Israëlitas occuparet,
 cum sit è genere regio: securū autem fore ab in-
 sidijs, si eis permittat Ismaëlem clam occidere.
 Vereri enim se, ne si ipse insidijs præoccupatus
 fuerit, reliquæ Israëlitarū in totum pereant. Ille
 uero respondit se non dissimulaturum tales insi-
 dias aduersum hominē affectum à se beneficio:
 non enim esse uerisimile eum qui in tāta inopiæ
 necessitate nihil mali fecerit, nunc contra omne
 fas erga benefactorem tam ingratum esse, ut cui
 circumuento insidijs non posset sine scelere non
suc

succurrere, eum sua manu interimere conetur.
 Atamen etiamsi uera essent quæ deferrent,
 emori esse satius, quàm hominẽ qui salutem suæ
 fidei commisisset, opprimere. Itaq; Ioannes cum
 cæteris frustra hoc conatus persuadere abijt.
 Post dies inde triginta uenit ad Godoliam in
 Masphata Ismaël comitatus amicis decẽ: ubi
 inter hospitales epulas dum se comiter poculis
 inuitant, hospitem mero grauem & somnolen-
 tum aduertẽs, cum decem illis socijs adortus in-
 terfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas simi-
 liter affectos confodere: quibus necatis adiunã-
 te nocturno tempore per totum oppidum grassa-
 ti sunt promiscuis cadibus tam in Iudeos quàm
 in Babylonios milites securos & passim dor-
 mientes. Sequenti uerò die uenerunt cum mune-
 ribus ex agris ad Godoliam circiter octuagin-
 ta, omnium insciũ quæ acciderant: quos uidens
 Ismaël intrò uocauit ad Godoliam, & intro-
 gressos clauso palatio trucidauit, caua ueraq;
 eorum in puteum quendam, ne essent conspicua,
 demersit. Soli autem ex eo numero seruati sunt,
 qui rogauerunt ne se prius occideret, quã ei qua-
 dam occultata in agris traderent, supellectilem
 & uestes atq; frumentum: quibus promissis mo-
 eus, aliquot ex eis peperci: plebẽ uerò Maspha-
 tensẽ cũ mulieribus & pueris abduxit, & in
 his etiam Sedecie filias, quas Nabuzardanes
 apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad
 Amm

Ammanitarum regem profectus est. Ioannes autē cum ceteris ducibus audita Masphatensium clade, & morte Godolie, indignissimē tulerūt, & assumptis suis quisq; militibus, Ismaëlem hostiliter persecuti sunt, eumq; apud fontem Hebronensem deprehenderunt: quibus visis captiui Ismaëlis læti, rati id quod erat auxiliū sibi uenire, omnes ad Ioannē transiuerunt, Ismaël autē cum octo tantum comitibus ad Ammanitarū regem perfugit. Ceterū Ioannes assumptis quos Ismaëli eripuerat, cū eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locū qui Mādra dicitur, ibiq; ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Aegyptū, timentes Babylonios, ne irati propter eadem præfecti in ea regione à se constitui, in illos se uiderēt: prius tamē consulendū Hieremiā rati, accedentes eū rogauerunt ut hesitantibus oraculū expediret quidnā faciendum sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. Cūq; propheta operā suam esset pollicitus, decima demum die Deus apparēs iussit ut Ioanni & ceteris ducibus diceret, Si māserint in ea regione, auxilio futurū, & prouisurū ne quid incōmodi à Babylonijs quos timebant accipiant. Si in Aegyptū mallerent iter facere, curā eorum relinquentur, insensumq; tali calamitate afficturum eos, qual paulo ante fratres eorū castigatos esse uiderint. Hæc diuinitus monenti propheta noluerunt credere, quòd ex Dei sententiā inberet eos

manere: sed putauerunt eum falsò uerbis suis Deũ prætexere, re autem uera loqui in gratiam Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorũ iram effugere. Contẽpto igitur Dei consilio quod per prophetã dederat, Ioannes & reliqua multitudo in Aegyptũ abijt, abducto simul Barucho & Hieremia. Quò postquã peruentum est, Deus significauit propheta fore ut Babylonius exercitũ ducat in Aegyptũ: iussitq; prædicere populo, quòd capiẽtur Aegyptus, & ibi parim interficientur, parim captiui Babylonẽ abducentur, id quod etiã factum est: quinto enim post excidiũ Hierosolymitanum anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori uigesimus tertius, cum magnis copijs inuasit Cœlen Syriã: qua subacta bellũ gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoq; perdomitis Aegyptũ hostiliter est ingressus: occisoq; qui tũc regnabat, & alio rege constituto, repertos ibi Iudeos rursum captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorũ, ut accepimus, bis ultra Euphratem ductorũ: nam per Assyrios decẽ tribus è Samaria sunt abductæ, regnante Osea, deinde reliquæ due per Nabuchodonosorũ Chaldæorũ & Babyloniorũ regem captis Hierosolymis. Sed Salmanasar in uacuas Israëlitarũ sedes deduxit gentem Chuthæorũ, qui prius in intima Perside & Media fuerant, Samaritæ deinde uocari à regione in quã demigrauerunt: rex uero Babylonius

lonius pro abductis duabus tribubus nullã gentem in cã regionẽ reposuit: quo factũ est, ut Iudæa cũ Hierosolymis ac tẽplo per L X X. annos deserta maneret: tẽpus autem totum quod inter decẽ tribuum captiuitatem & duarũ reliquarũ transmigratiõẽ intercessit, anni fuere centum triginta, & menses sex, dies decem. Ceterum X II.

Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum pueris, & Sedecia regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuere cõspicui, pedagogos eorũ curæ assignauit, ex selectis quibusdam ex eo numero, quemadmodũ solitus est facere & aliarũ gentiũ denictarũ formosis adolescentibus: præbebatq; eis de sua mensa uictũ, & Chaldæorũ disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimũ. In his erant quatuor de Sedecia genere, admodum pulchri et egregio præditi ingenio, quorũ nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balhasarẽ, pro Anania Sedrachẽ, pro Misaele Misachẽ, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eosq; ob egregiã indolẽ & nõ mediocrẽ eruditionem uehementer charos habuit. Cumq; uisum fuisset Danieli cũ cognatis uictitare durius, & à regia mensa abstinere edulijs, atque adeò ab animatis omnibus, accesserunt Aschanẽ eunuchũ qui curæ eorũ erat præpositus, rogantes ut quæ mittebantur à rege in suos

usus cōuerteret, ipsis legumina tātū & palmu-
 las in alimenta præberet, & si quid aliud præ-
 terea uellet in anime: se enim alijs fastiditis talē
 uictū appetere. Ille uerò ait se gratificari eis cu-
 pere, sed uereri ne hoc rex deprehēdat extenua-
 zis ipsorū corporibus, & immutata specie, quòd
 necesse sit ut habitudo & color rationi uictus
 respōdeat, idq; magis fore conspicuū ex collatio-
 ne aliorū qui alātur delicatius, atq; ita propter
 eos adduci se posse in capitis periculū. Itaq; na-
 cti Aschanē non admodū difficilē, persuadent
 ut saltē per decem dies hoc eis permittat expe-
 riendi gratia: quòd si corpora eorū nihilo dete-
 rius inde habuerint, in eodem uictu perseverare,
 qui cōpertus sit innoxius: sin autē detrimentum
 aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quā
 alijs, ad pristinā dietā eos reduceret: ut uerò ap-
 paruit non solū nō ledi eos talibus, sed habitio-
 res præ alijs & maiores inde fieri, ut cū eis non
 essent conferendi qui cibis uescebantur regijs, sed
 Daniel cū socijs potius delicatā uitā agere ui-
 deretur, ex eo tempore securè Aschanes partes
 quæ de regia mensa mittebātur pueris, sibi reti-
 nebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi
 uerò uipote puros iam habentes animos, & ad
 percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiam fir-
 miora ad laborē corpora, quòd neq; illi laderē-
 eur aut grauarentur uarietate deliciarum, neq;
 hæc simili de causa emolirētur, facile omnē per-
 did

didicerūt doctrinā tam Hebraicā quā Chaldaicā: sed precipuē Daniel peritus taliū artium, cōiectādis quoq; somniorū significationibus studuit, uisiones etiā diuinas uidere solitus. Ex actō autē biēnio post Aegypti populationē Nabuchodonosorus cū uidisset mirandā uisionē, cuius etiā euentū Deus ei in somnis indicauerat, mox ut è stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis igitur Chaldeis, & Magis ac Varibus, ait se somniū uidisse, & quoniā oblitus sit quale fuerit, uelle ut & somniū sibi indicēt, et eius significationē. Illis autē respōdentibus hoc supra humanas uires esse, q̄ si exponeret uisionē somniū, pollicētibus interpretationē, minatus est moriē nisi somniū etiā indicarent: & cū negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito q̄ omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cū suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochū regij præfectū satellitū, rogauitq; causam, cur ita rex statuisset in omnes sapientes, & Magos, atq; Chaldaeos animaduertere: et cognito q̄ cū oblitus esset somniū, iussissetq; eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cōmotus sit, impetrauit ut præfectus unius noctis dilationē Magis à rege peteret: sp̄c enim sibi esse, Deū ea ipsa nocte exoratū, indicaturum esse id somniū. Quæ Danielis postulata cū per Ariochū regi essent renuntiatā: iussit eadem Magorum differri, tantisper dum huius promissi fidē experi-

retur. Puer uerò cū socijs digressus in suū cubi-
culū, per totā noctē supplex Deū precibus soli-
citauit, ut rem sibi aperiret, & Magos cū qui-
bus & ipsi periclitaretur, ab ira regis eriperet,
manifestata sibi uisione quā rex praterita nocte
uisam elabi è memoria passus sit. Deus autem
& periclitātes miseratus, & Danielis sapien-
tia delectatus, tam somniū quā eius interpreta-
tionē ei notā reddidit, ut hanc per eū rex cogno-
sceret. Ille hac reuelatione letus, surgens fratri-
bus cā indicat, iam desperantibus uitā, & tan-
tū de morte cogitātibus: hortaturq; ut trāquillo
sint animo, & de uita melius sperare nō dubi-
tēt: cū quibus actis Deo gratijs quòd atate eorū
esset miseratus. Ariochū adū initio diei, rogās
ut se ad regē ducat, indicaturum ei somniū quod
proxima ante hāc nocte uiderat. Ad quē in-
gressus, primū deprecatus est eā opinionē, quasi
ipse Chaldaus & Magis esset sapiētior, quòd ne-
mine illorū ualēte inuenire somniū, ipse id esset
indicaturus: nō enim sua peritia, uel quòd intel-
lectu alios præcellat, id fieri: sed Deus, inquit,
nos de uita periclitātes miseratus est, rogantiq;
mibi pro mea populariūq; uita, & somniū &
eius significationē aperuit: neq; enim tā me soli-
citiū habuit ea tristitia, q̄ à te idigni uita essem
iudicati, q̄ metus de existimatione tua gloria, cū
tot uiros bonos & honestos necari iuberet, idq;
iniuria, quòd non esset humana sapientia com-
preh

prehensibile quod mandabas, solo Deo ualente prestare quod cuperes. Ergo cum hac te cura teneret, quis nam post te positurus esset orbis imperio, dormienti tibi Deus uolens omnes regnatos ostendere, tale immisit somnium: Videbaris tibi uidere statuam grandem stantem, cuius caput erat aureum, humeri ac brachia argentea, uenter & femora aerea, crura ac pedes ferrei: deinde saxum uidisti abruptum à monte in statuam illam incidere, & hanc deiectam coterere, ut nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, aes & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem, eumque ingruente uenti ui difflatum in terras diuersissimas. Saxum uero illud iam magnam accepisse incrementum, ut quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod uidisti somnium, quod in hunc modum interpretari oportet: Aureum illud caput te significat, & alios reges ante te Babylonios: duae uero manus & humeri duo portendant, quod à duobus regibus uestrum imperium debebitur, illorum quoque imperium alius ab occidente ueniens tollet è medio, amictus armis aereis. Huius quoque uires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, quod ea sit auro, argento, ac aere ualidior. Adiecit & de saxo interpretationem Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositum est praeterita, non etiam futura, scribere. quod si quis ueritatis audax non desistit, inquirere

futurorū quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operā ut Danielis librū perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porrò Nabuchodonosorus his auditis agnosces suū somnium, attonitus est Danielis indole, & procidens in faciem, eum nō aliter quā Deum adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito ei Dei sui nomine, uniuersæ ditioni suæ prepositum esse uoluit, cum eoq; simul eius cōsanguineos: qui ob hoc inuidiosi facti in periculū inciderunt, offenso rege propter causam talem: Rex sabrefacta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eam statuit: quā dedicaturus cōuocauit ex omni sua ditione principes, eisq; mandauit, ut quamprimum tuba dari signū audierint, procidentes in faciem adorarent statuam: quod qui nō fecerit, pœnam proposuit, ut conijciatur in ardentis fornacis incēdium. Cū igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuā, Danielis cognati negauerūt se hoc facturos, quòd nollent patrias leges transgredi: moxq; delati, & in ignē coniecti diuina seruari sunt prouidentia, & præter omnium opinionem euaserūt mortis periculum. Ignis enim eos nō attingit, sed quasi sentiens iniuste in fornacem coniectos, pepercit, & nō exeruit uim suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horū corpora: quæ quidē res magis etiam eos regi cōmendauit, quā probos et Deo charos esse animaduerteret:

Dan. 3.

quo

quo factum est ut semper in maximo apud eum honore haberentur. Non multo deinde post, rursum aliud dormiens rex uidit in somnium, quod priuatus regno uitam acturus esset inter bestias, & post exactu eo modo septennium, denuo restitutus esset in pristinu imperium. Quo uiso rursum conuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectu nemo alius inuenire, & regi indicare potuit, solus Daniel quid portederet coniectura affecutus est: & quale hic praedixit, talis etiam euentus affuit: nam cum in solitudine tempus predictu exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominium, exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi uitio debet uertere, quod hsc ita ut in antiquis libris inuenio, scriptis meis insero. Talibus enim criminatibus dudum occurri in initijs huius historiae: palam profitens, me tantum Hebraicorum uoluminum in Graecam linguam interpreterem, & quae illic continentur bona fide relaturum me promisi, nec addentem quicquam de meo, nec auferentem etiam. Caterum Nabuchodonosorus cum regnasset annos XLIII, uitam finijt, uir industrius, & prioribus regibus longe fortunatior. Meminit eius & Berosus in tertio reru Chaldaicarum libro his uerbis: Pater autem Nabuchodonosorus audito qd Satrapa quem Aegypto et cauis Syria Phoeniciaeq; praefecerat, a se defecisset, cum non posset amplius ferre labores

bores militia, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarū parte, iussu hunc contra illū proficisci: qui collatis signis cum defectore congressus, & ipsum devicit, & regiones eius ad suū imperiū retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonem morbo absumptus est, cum regnasset annos X X I. Nabuchodonosorus uerò non multo post patris morte cognita, & constitutis Aegypti ac reliquarū regionū negotijs, demandataq; amicis cura captiuorū Iudaeorū, Syrorū, Phoenicū & Aegyptiorum traducendorum in Babyloniam cū exercitu & impedimentis, ipse cū paucis per desertum Babylonem properavit. Et cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldaeos fuerat, & ab eorū primo servata erat in eius rediū, factus est totius paterni imperij dominus: ac primum omnium captiuos recens adductos per opportuna Babylonie loca in colonias distribuit: deinde spoljs bello partis Beli templum & alia quaedā magnificè exornavit: auxit etiā & reparavit antiqua urbis aedificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eo possent uiri ad ciuitatis incōmodum. Tres quoq; murorum ambitus intra urbē exstruxit, & totidē foris circūdedit, omnes è coctilibus laterculis, cumq; memorabilibus operibus ciuitatem munisset, & portas in templorū modū ornasset, paternæ regie contiguā exstruxit aliam regiā, cuius substructiones & reliqu

reliquam magnificentiã forte superuacaneũ esset dicere: unũ silere nõ possum, quòd tam amplũ & superbum ædificiũ intra quindecim dies absolutũ est. In hac regia moles saxeeas fornicibus suspendit, montiũ speciẽ referẽtes, superne consitas uarijs arborũ generibus, atq; ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quòd uxor educata in Media concupisset quãdam patrie sue similitudinẽ. Horũ hortorũ etiã Megasthenes in quarto rerũ Indicarũ uolumine meminit, ubi ostendere conatur quòd hic rex uirtute & rerum gestarũ magnitudine Herculeẽ longe à tergo reliquerit: subiugasse enim eum & urbẽ Africae primariã, & bonam partem Hispanie. sed & Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phœnicũ quàm in Indorũ historijs, quòd hic rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eam urbem Ithobale. Atq; hæc sunt quæ de hoc rege apud historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quòd Cyrus eorum imperium in Persas transtulit, & quomodo se tum res Iudæorum apud Babilonios habuerint.

C A P. XII.

Ceterum post Nabuchodonosori obitum Abilamarodachus eius filius regnũ suscepit, qui mox Hierosolymorũ regẽ Iechoniam è uinculis dimisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatũ, & apud Babilon

bylonem regia sua praefectū. Pater enim eius-
dem nō seruauerat Iechonia, qui se ei cū uxori-
bus & liberis totaq; cognatione spōte tradide-
rat, respectu solius patriae, quā nolebat per vim
expugnatam dirui, sicut antè diximus. *Abi-*
malarodacho post decimumoctauum regni sui
annū defuncto *Niglisar* filius successit, cūq; re-
gnasset annos quadraginta, uitam cū morte mu-
tauit: continuata deinde successione ad *Labo-*
sordachū filium regnum peruenit: apud quē cum
nouem tantū mensibus haesisset, post mortē eius
transiit ad *Balthasarem*, qui *Babylonij*s *Na-*
boandel nominatur. Huic bellū intulerunt *Cyrus*
Persarū rex, et *Darius Medorū*, à quibus dum
intra *Babylonē* oppugnatur, mirabilis quedam
Dan. 5. & prodigiosa uisio ei cōtiguit. Discumbebat ce-
nans in ampla quadā aula, magno apparatu
uasorū argenteorū quae regia mēsa adhiberi so-
lent, accumbentibus etiā cōcubinis & purpura-
torum praecipuis. Deinde cum ita collibuisse-
t, iubet è suo tēplo afferi uasa Dei, quae spolia-
tis *Hierosolymis* *Nabuchodonosor* in usum suū
ueritus uertere, in Dei sui tēplo reposuerat. Ipse
uerò iam mero calcens ausus est ex eis potare,
uerba interim cōtumeliosa in Deū proferens: et
ecce tibi uidet manū è pariete prominentem, &
in eo syllabas quasdam scribentē. Qua uisione ter-
ritus cōuocauit *Magos* & *Chaldaeos*, & totum
hoc genus quod apud *Barbaros* prodigiorū &
somnia

somniorū interpretationē profitetur, postulans ut
 sibi enarrent id quod erat scriptū. Magis autē
 negantibus se eius intellectū inuenire, rex ob rei
 nouitatē mœstus ac sollicitus, præconis uoce per
 totā suam ditionē publicauit: quicumq; mentem
 earum literarū interpretari posset, daturū se ei
 torquē aureum, & purpureæ uestis usum, quali
 Chaldeorū reges utuntur, atq; insuper tertiam
 regni sui partē. Post hoc præconium maior etiā
 fuit Magorū concursus, certatim sensum litera-
 rum scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Vi-
 dens autē tristē hac de causa regem eius auia,
 solari eum cœpit, dicens esse quendā captiuū In-
 deum per Nabuchodonosorū uastatis Hieroso-
 lymis adductū, uirū sapientem, qui possit obscu-
 ra & soli Deo nota perquirere: hūc Nabucho-
 donosoro quæ opus erat interpretatū, cum ideo
 tempore posset alius nemo: rogabatq; ut accito
 illo percontaretur quid sibi uelint hæc literæ, ut
 coarguta cæterorum inscitia, etiam si triste sit,
 prodigium id intelligatur. His auditis Baltasar
 accersit Danielem: & præfatus se rescuisse de
 eius sapientia, deq; spiritu diuino quem habeat,
 & quod solus sit idoneus interpretandis quæ a-
 liorū cognitionē effugiunt, rogauit ut sibi enar-
 ret quid scriptura illa significet, pollicēs operæ
 premium usum uestis purpureæ torquemq; au-
 reum, & ditionis suæ partē tertiam, ut sapientiæ
 eius insignita talibus honoribus, illustris fiat
 apud

apud omnes qui honoris causam sciscitando cognouerint. Daniel autem recusatis muneribus, quòd his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturam hanc uitae finem praedicere: eò quòd ne proavi quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatem colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabuchodonosorum enim ob impietatem damnatum ad uictum ferinum, post multas preces miserante Deo restitutum ad hominum conversationem & pristinum imperium, ac deinde per totam uitam agnouisse & laudasse Dei uirtutem & prouidentiam. Hic uero oblitum domestici exempli, uoces impias iactasse in Deum, & potasse è sacris uasis unam cum suis pellicibus. Ob haec iratum Deum per has literas denuntiare qualem sit habiturus uitae exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam dierum tuae uitae ac regni numerum, & perbreue tempus superesse: Thecel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finem uergere: Phares, quod est fragmen fracturum Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac interpretatione accepta, rex non poterat non uehementer trislarari, attamen Danieli suam munificentiam non subtraxit tanquam malorum praenuntio, sed donaque pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quòd non bona audierit, sui facti culpam esse, non propheta.

imò illum boni uiri officio functum esse, qui sic interpretatus sit, ut erat euenturū, tamen si parū letus euentus sequeretur. Non multū autē ab ipe temporis, dum & ipse & urbs in Cyri Persarū regis potestate deuenit. Sub Baltasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimosextimo. Hic finis fertur posteriorum Nabuchodonosori. Darius autem eum extingueret Babyloniorum imperiū, adiutus à Cyro suo cognato, annū agebat sexagesimumsecundum, qui fuit Astyagis filius, apud Gracos alio uocatus nomine. Hic etiam Daniele prophetam assumptum secum duxit in Mediam, eumq; in maximo honore apud se habuit: erat enim unus è tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios CCCLX. satrapas, tot enim à Dario primū instituti sunt.

Itaq; cū tam charus & honoratus apud regem esset, ut qui ei tāquā diuino libēter de quouis negotio consulenti parēret, nō effugit ceterorum inuidiam, quemadmodū fieri solet inter eos qui aliquē sibi à rege præferri nō patiūtur equo animo: cumq; emuli occasione calumnie contra eum quærerent, nullam unquā eis præbuit: cū enim esset contēptor pecuniarū & omniū munerum, turpe sibi ducens etiā pro beneficio licitam gratiam recipere, nullā accusandi ansam inuenire poterant: nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectum è medio tollerent. & cū animaduertissent Danielem quotidie rer

XIIII.

Dan. 6.

x

Deo

Deo supplicare precibus, cōmenti sunt occasio-
nem qua eū possent perdere: aditoq; Dario re-
nuntiant ei, visum esse sarrapis eius & princi-
pibus, per triginta dies populo dari intermissio-
nem, quibus nec ab ipso, nec à quoquā hominū
aut deorum quicquam precari liceat: & si quis
cōtrā hoc cōmune decretum faxit, eum in foueā
leonum conijci. Rex uerò nō perspiciens eorū ma-
litiā, quòd Daniel hoc cōmento peteretur, ait
sibi placere hoc decretum: pollicitusq; se id con-
firmaturum, edictum proposuit in publicum quo
sarraparum decretum promulgabatur. Id cum
omnes præ metu seruare conarentur, magnū fuit
ubiq; silentium. Daniel uerò nihil hæc curabat,
sed more solito stans in conspectu omnium, ado-
rabat Deum suum & deprecabatur. Tum sa-
trape nati occasione quam dudum captiue-
rant, regē ad eū properē, Danielemq; accusant,
quòd contempso edicto solus ex omnibus deos
precari ausus sit, idq; non ob pietatē, sed ob hoc
ipsum quòd obseruari se sciret ab emulis. Et cū
regē ob nimiam erga Danielem beneuolentiam
etiā mādati sui contēptori facile ueniam datu-
rum crederēt, hoc ipso magis accēsi ad inuidiā,
inflexibiles ad clementiā, postulauerūt ut iuxta
latā legē conijceretur in leonum foueā. Darius
autē sperans ope diuina eripiendum à bestijs,
hortatus est eum ut presentē casum equo ferret
animo: & postquā eò coniectus est, cum obsi-
gnasset

gnasset lapidem qui ori fovea incumberebat uice hostij, domum reuersus est: totamq; eam noctem sine cibo & somno exegit de amici salute sollicitus: diluculo autē surgens ad foueā se contulit, & inuento illefo signaculo quo lapidem ab signauerat, per apertā fenestrā supernè Danielem inelamauit, querens an adhuc saluus sit. Ad quā uocē cum ille respōderet illisum se & incolumē, iussit eum è fouea bestiarum extrahi. Inimici uerò eius uidētes ei nihil mali accidisse, noluerunt hoc Dei prouidētia tribuere, sed causam referētes in leonum saturitatem, ausi sunt etiā apud regē hoc asserere. At ille offensus eorum malitia, iussit multum carniū obijci leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueā conijci, ut appareat si propter saturitatem eos non attingāt, ac tum demum euidentissimum fuit uatem ope diuina esse seruatum: nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt. Acuit autē ferarum rabiem non uexatio famis quæ iam eis exempta fuerat, sed obiectorum malitia, Deo sic uolente, ut ne bruta quidē eam impunitā sinerent. Cum igitur ad hunc modum uatis insidiatores perissent, Darius rex per totum suum imperiū nuntios dimisit qui Danielis Deum predicarent, hunc esse solum uerum & omnipotētem Deum assuerando: ipsum deinde uatē in maiore etiam

quàm antè honore habuit, primum inter amicos
locum ei tribuens: qui cùm ab omnibus Deo cha-
rus existimaretur, & propter hanc de se opinio-
nem esset illustrissimus, edificauit apud Ecba-
rana Media turrim, opus pulcherrimum, & sin-
gulari admiratione dignum, quod in hodiernum
usq; durat, & spectantibus recentissimæ stru-
cturæ uidetur, ac si ea ipsa die qua spectatur es-
set absolutum: tantam nouitatis speciem, &
tam integram pulchritudinẽ habet, nihil omnino
à tam longo tempore lesam, præter aliorũ edi-
ficiorum consuetudinem, quæ æquè atq; homines
ueteritatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem so-
lum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos
autem durat usq; in præsens tempus, ut in ea
turri sepeliantur Medorum reges, & Persarum,
atq; Parthorum: eiusq; custodia sacerdoti Iu-
daici generis hodieq; conceditur. Quod autem
in hoc uiro præcipua dignum est admiratione,
silencio non præteribimus: omnis enim eximia fe-
licitas ut propheta excellentissimo ei contigit,
& uiuenti tam apud reges, quàm apud popu-
lum gratiose, & post obitum sempiternam me-
moriã consecuto: Libri enim eius quos conscri-
ptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui
nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo
colloquia miscuerit: non solum enim futura præ-
dixit quemadmodum alij propheta, uerum etiam
tempus quo euentura essent præfiniit: & cùm alij
prophe

propheta calamitates prædicere, ideoq; malam gratiam apud reges & multitudinem vulgarem inirent, hic bonarum rerum uates fuit, ut propter faustam ominationem quidem beneuolentiam omnium sibi conciliaret, propter euentuum uerò certitudinem fidem sibi apud uniuersum mortalium genus compararet. Exstat enim in eius scriptis unde maxime illius prophetie certitudo potest colligi: ait enim se apud Susa primariam Persidis urbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terramotu repentino exorto, diffugientibus metu amicis solum esse derelictum, seipsum quoq; consternatum in faciem & manus procidisse: ibi accessisse quendam excitantem se & iubentem ut surgeret ac uideret que post multa secula euentura essent suis ciuibus: surgenti deinde ostensum esse arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his ultimum ceteris celsius: uersis deinde ad occidentem oculis, uidisse se hircum delatum per aërem concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictum prostrauisse humi & conculcasse pedibus: deinde uidisse enatum è fronte hirci cornu maximum, quo defracto erupisse pro eo quatuor alia, obuersa inuentos singulos: & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquam esset adultum, Deus qui hæc ostendebat dixit gesturum bellum contra gentem ipsius, & urbem ui expugnaturum, & ceremonias templi cõturbaturum,

Dan. 8.

sacrificiaq; uenturum per dies M. CCXCVI.
 hæc est uisio quam in campo apud Susa se uidisse
 scripsit : eamq; Deum sic interpretatum esse.
 Arietem significare Persarum & Medorum
 regna, cornua uerò futuros in his reges, & ho-
 rum ultimum designari per cornu ultimum, hunc
 enim fore diuitijs & gloria præstantissimum.
 Per hircum uerò indicari, fore aliquem è Gra-
 corum regibus, qui cum Persa bis cōgressus eum
 prælio superet, totumq; eius imperium occupet.
 Per cornu uerò illud magnum ex hirci fronte
 exstans primum regem significari, & per alio-
 rum quatuor pro illo pullulationem, & ad qua-
 tuor terra tractus singulorum uersionem, succes-
 suos ostendi, post primi regis mortem, & regni
 inter eos partitionem : hos neq; filios eius neq;
 alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis
 annis per orbē habitatum regnatos : ex hisq;
 exorituram quendam regem, qui bellum gerat
 cum gente Iudeorum & legibus, & formam in-
 stitute iuxta has Reipublica auferat : spoliatoq;
 templo uictimas in id induci per triennium pro-
 hibeat : quæ quidem calamitas genti nostra sub
 Antiocho Epiphane accidit, ita ut futurum
 Daniel ante multos annos scripserat. Eodem au-
 tem modo scripsit & de Romanorum imperio,
 & quantam uastitatem illaturi essent nostris
 hominibus. Hæc omnia diuinitus sibi demonstra-
 ta scripto tradidit, & posteris legenda reliquit.

ut uidentes euentum non discrepare à prædictionibus, Daniele mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum : simulq; Epicureorum error coarguatur, qui providentiam è uita eijciunt, & Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt uniuersitatem à beata illa & immortalis essencia uel conseruari uel gubernari, sed sine rectore & curatore mundum suo pie impetu ferri asseuerant : qui si ita, ut illi autumant, careret præside, quemadmodum naues sine gubernatoribus uidemus procellis & fluctibus obrui, currusq; aurigis destitutos eueri ac confringi, ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis uaticinia considero, non possum non damnare istorum inscientiam, qui Deo negant curæ esse res mortalium: quæ enim fieri potuit ut prophetiis eius responderet euentus, si temerè in mundo gererentur omnia? Verùm ego hæc ita ut inueni in literas retuli, quòd si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

*

Amo a Bando 132

no de Guadalupe Bay
46 Nris — 46

JOB
An

JOSEPH
Antiq. Judaei

45

39f

5.556